Samoupravna društvena zajednica čiji su temelji rasli iz narodnooslobodilačke borbe pod rukovodstvom Komunističke partije Jugoslavije dobila je u naše vrijeme punu sadržinu s jasnim i čvrstim konturama društva koje gradimo za dobrobit svih naroda i narodnosti Jugoslavije.

Iz ove osnovne društvene strategije izgradili smo i 'izgrađujemo jedinstvenu koncepciju općenarodne obrane. Suština te strategije sastoji se u neprekidnom otporu eventualnog agresora, i to, po vremenu i mjestu u njenom narastanju na tlu čitave naše zemlje. U njoj učestvuje čitav narod. Ona isključuje kapitulaciju pred neprijateljem što je i zapisano u našem Ustavu. To nas obavezuje da na eventualno okupiranoj ili na neokupiranoj teritoriji vodimo onakav vid ili oblik borbe koji u datom trenutku i prostoru izvire kao najpogodniji. Raznovrsnost takve strategije nalaže nam one taktičke vidove borbe kojima se treba prilagoditi jedinice, grupe i pojedinci bez obzira na zemljište, snagu i jačinu neprijatelja, mogućnost i upotrebu tehnike, godišnje doba, danju ili noću 'i pod svim vremenskim us lovim a.

U društvenoj strategiji općenarodnog otpora organizacija oružanih snaga predstavlja krupan i bitan faktor zamisli svenarodnog rata. Pored operativne armije postojat će i raznovrsne jedinice od kojih će partizanske jedinice imati svoju značajnu ulogu.

U proteklom narodnooslobodilačkom ratu komunisti sjeverozapadne Hrvatske našli su se u situaciji kada je Komunistička partija Jugoslavije tražila od svih svojih članova da se oružjem odupru okupatoru i povedu narod u narodnooslobodilačku borbu, da taj zadatak obave na tlu gdje su živjeli -i djelovali. Oni su taj zadatak izvršili. Nije bilo lako. Bez iskustva, oružja i poznavanja ratne vještine upustili su se u borbu s mnogo jačim i spremnijim neprijateljem. No, iskustvo se vremenom stjecalo. Bilo je to plaćeno velikim žrtvama. Pojedinci, grupe, koji su se pojavili na tlu sjeverozapadne Hrvatske bili su sastavljeni uglavnom od komunista. Sjetimo se što su sve ćelije Komunističke partije i SKOJ-a bile u stanju činiti i što ®u činile tih dana 1941. 'i 1942. godine, šta su sve bili u stanju da urade u uslovima što im je rat nametnuo. Zato treba očekivati i vjerovati u inicijativu osnovnih organizacija SK i komitete da će tako znati postupati i u eventualnom ratu.

Kvalitetno novi uslovi i mogućnosti modernih armija i njihovih strategija neisključuje iskustva proteklog rata. Naprotiv, narodnooslobodilački rat ima u svojoj povijesti duboko revolucionarne bitne karakteristike koje nas obavezuju na još pomnije i svestranije izučavanje i njenih osobina. Fetišizacija tih osobina mogla bi biti kobna ako se ona ne sagleda u svim svojim okolnostima, kakve su bile i kakve bi one mogle da budu u budućnosti, u okolnostima koje još nisu dovoljno poznate.

Zbog toga, je jedna od osnovnih i polaznih točaka izučavanje naše narodnooslobodilačke borbe pretpostavka, da će neprijatelj u novim uslovima započeti rat s velikim ratnim iskustvom poučen iz prethodnog rata, da će njegovim vatrenim udarom pokušati obuhvatiti veći dio teritorija koristeći vazdušni desant, udar iz zraka i zemlje. Tu se ne isključuju i druge moguće aktivnosti, kao što su na primjer infiltracija diverzantskih grupa, mobilizacija neprijatelja u zemlji, i drugo. To sigurno nalaže maksimalnu angažiranost svih vidova mogućeg otpora radi stvaranja uslova za konačan uspješan ishod otpora u cjelini. Kako bilo, i šta se sve može događati do konačnog cilja oslobođenja i pobjede, partizanski će rat imati veću ili manju ulogu, ali on će sigurno biti prisutan bez obzira na odnose snaga i razvoj u pojedinim fazama rata.

Polazeći od tog gledanja naša je redakcija izabrala one dokumente koji bi mogli najviše pridonijeti izučavanju narodnooslobodilačkog rata u sjeverozapadnoj Hrvatskoj gledajući ne samo na vojna iskustva iz vremena 1941—1945. godine, već u mogućim okolnostima što može donijeti novi rat, u okolnostima općenarodne obrane. Iskustva partizanskog rata u sjeverozapadnoj Hrvatskoj od velikog je značaja već i zbog toga, što je čitav taj teritorij komunikativno veoma razvijen, moguć za upotrebu svake tehnike i naoružanja, što se ma toj teritoriji nalaze strategijski pravci s mnogo pogodnih taktičkih varijanata. I u tim okolnostima partizanska su dejstva neizbježna, pa bi se kao i u narodnooslobodilačkom ratu preko njih potencirali i drugi vidovi otpora što bi razvlačilo neprijateljske snage i doprinijeli stvaranju novih strategijskih odnosa u korist općenarodnog otpora.

Gusta mreža komunikacija davala bi posebnu važnost u toj oblasti ratovanja. Ona bi kao svaki partizanski rat iziskivala i nove žrtve, ne samo partizanskih jedinica već i naroda na terenu. Tako je to bilo i u skoroj prošlosti, i s time treba računati i u budućnosti, ako do rata dođe. U prvom dijelu knjige predstavili smo vam borce 32. divizije i Zapadne grupe odreda, koji su ušli u sastav 32. divizije ili su od samog njenog formiranja surađivali i u određenim borbama bili pod njenom komandom.

Publicirajući dokumente naša je namjera bila da čitaocu pružimo uvid u okolnosti pod kojima su borci 32. divizije i Zapadne grupe odreda živjeli i pod kojima su uz punu podršku naroda sjeverozapadne Hrvatske razvijala i borila 32. divizija.

Nadalje, naša je želja bila da kroz dokumente dijelom još neobjavljenih pružimo mogućnost svima koji žele da pišu svoje memoare ili svoja zapažanja iz te slavne prošlosti sjeverozapadne Hrvatske, da ih podsjetimo na događaje i dane koji blijede vremenom što nas od njih udaljava. Nadalje naša je namjera da kroz izbor originalnih dokumenata pružimo mogućnost vojnoteritorijalnim organizacijama, a i drugima, da na konkretnim primjerima izvlače pouke za obrambeni i svenarodni rat.

Pred redakcijom stajao je zadatak da od preko 6 000 vojnih dokumenata koji se odnose na 32. diviziju i Zapadne grupe odreda, odaberu onaj dio koji će dati najširi prikaz i doprinos 32. divizije u NOR-u. Pored tih dokumenata od kojih je jedan broj unijet u knjigu da bi se i kroz njih vidjelo koliko je ozbiljnosti neprijatelj pridavao NOP-u u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Dokumenti partijskih i drugih organizacija NOP-a i narodne vlasti nisu uključeni u ovo izdanje, već će biti objavljeni u drugoj knjizi.

U izboru dokumenata redakcija se rukovodila potrebom da upozna čitaoca s prostorom, vremenom, sastavom i vidovima borbe 32. divizije.

Operativno područje 32. divizije zahvaćalo je područje između Save na jugu, Drave i Mure i mađarske granice na sjeveru, rijeke Ilove i rijeke Sutle na zapadu. Na tako relativno uskom prostoru koncentriranim jakim okupatorskim, ustaškim i domobranskim snagama, jedinice 32. divizije našle su se u posebno teškim uvjetima.

0 tome je i drug Tito u govoru u Bjelovaru 1953. godine dao slijedeću ocjenu: »Borba ma ovom terenu nije bila laka. Neprijatelj je ovdje bio višestruko jači. On je tu imao znatne snage, a imao je i svog najvjernijeg vazala Pavelića, sa njegovim ustaškim bandama. Osim toga, teren ovih krajeva, po svojoj konfiguraciji, bio je iprilično težak u ono vrijeme, u prvom početku oslobodilačke borbe. Međutim, baš to dokazuje da su sinovi naroda ovih krajeva znali naći mogućnosti ii načina da se uhvate u ikoštac kako sa okupatorom, tako i sa domaćim izdajicama.

Žrtve su bile velike, ali usprkos njima ovdje se ustanak razvijao od početka i sve dalje i dalje nesmanjenom brzinom, dobivajući po svom opsegu velike razmjere«.

Nijemci su činili isve da spriječe širenje partizanskog pokreta u krajevima sjeverozapadne Hrvatske, jer im je ta teritorija bila neophodna za strategijske operativne pothvate na čitavom Balkanu i Sredozemlju. Taj dio naše zemlje bio je relativno komunikacijski najrazvijeniji. Kroz ovo područje prolazilo je preko 160 km glavne željezničke magistrale: Solun — Beograd — Zagreb — Ljubljana, i dalje za Italiju i Austriju u centar Evrope. Pored toga tu su se protezala važna željeznička pruga: Osijek — Varaždin, 'kao i nekoliko važnih željezničkih pruga: Graz — Maribor, Zagreb — Varaždin — Kapošvar i Koprivnica — Zagreb.

Gotovo na istim pravcima postojala je razvijena cestovna mreža.

U strategijskom smislu, što je u operativnim pothvatima imalo izvanredan značaj treba spomenuti dravski i savski pravac. Ova dva pravca koja izvode u Mađarsku, Austriju i Italiju u oba pravca tj. u dubinu Balkana, predstavljali su za Nijemce i njegove pomagače za sve vrijeme rata osnovu na kome su jedino i mogli graditi svoju strategijsko-operativnu zamisao. Tako je to bilo sve do zime 1944. godine kada je okupator, te pravce koristio za snabdijevanje i slanje trupa na istočno i jugoslavensko bojište. Ti su pravci bili ne imanje važni ikada su se Nijemci povlačili sa istočnog i jugoslavenskog bojišta. Posebno su oni došli do izražaja u završnim operacijama za oslobođenje naše domovine, kada su za okupatora i domaće izdajnike predstavljali glavne ođstupne pravce.

Važnost ovih pravaca drug Tito je u govoru u Bjelovaru 1953. godine ocijenio ovim -riječima: »Za okupatora je ovaj teren bio naročito osjetljiv, ako se uzme u obzir da su ovuda prolazile glavne komunikacije na pravcima prema Grčkoj i Istoku, prema Rusiji i dalje, aiko se uzme u obzir da je neprijatelj bio vrlo osjetljiv u pogledu 'komunikacije.«

1 upravo zbog toga čitalac će imati prilike da čita dokumente iz kojih se vidi snaga akoije boraca 32. divizije i naroda kojima su te komunikacije neprekidno onesposobljavane. To je prisililo okupatora da pored ustaško--domobranskih snaga drži na tom terenu i snage vlastite trupe.

Pored Zagreba, Varaždina, Koprivnice, Križevaca, Bjelovara i Krapine neprijatelj je imao na desetine stalnih ili povremenih garnizona kojima su zaokruživali područje na ikojima su se nalazile jedinice 32. divizije.

Treba reći da su ti garnizoni, a naročito Zagreb, bili za neprijatelja nesigurna područja, zbog ikojih je morao samo 2bog »reda« u tim garnizonima ostavljati i imati u pripravnosti jače vojne i policijske snage.

Okupator sa svojim domaćim slugama točno je ocijenio raspoloženje građana sklonih da pomognu svaki otpor okupatoru. Oni nisu nikome vjerovali. Znali su da je Komunistička partija Jugoslavije i klasni sindikalni pokret posebice u Zagrebu ostavio duboke korijene, koje niti jedan teror nije mogao da iščupa iz srca i moralnih obaveza tih ljudi. Samo u Zagrebu 50 000 ljudi na razne 'načine učestvovalo je u pomaganju NOP-a. Zbog toga su streljanja »Odmazde« postale sastavni dnevni izvještaj koji je trebao da podsjeti građane na poslušnost.

Povijest hrvatske omladine je primjer, kako se uspješno i s koliko patriotizma u proteklom ratu omladina naročito u 'gradovima borila. Otpor omladine na okupiranoj teritoriji divan 'je primjer i poučan u svakom pogledu za eventualni budući rat. Sjetimo se samo 26. svibnja 1941. godine kada su ustaše sakupili srednjoškolsku omladniu na stadionu u Maksimiru i tražili da istupe Srbi i Židovi na stranu. Sjetimo se kako su za njima prvi krenuli SKOJ-evci, a zatim hiljade omladinaca i omiadinki, jer nisu dali da ih odvoje od njih. Zar možemo tražiti ljepši primjer internacionalizma, ljepši primjer ljubavi prema slobodi i domovini, bratstvu i jedinstvu, primjer humanosti. On je ovdje. Ta ista omladina nosila ga je u okupiranom gradu, u jedinicama NOV. Razvijala ga i njegovala u toku čitavog NOR-a.

To su oni kvaliteti sa kojima i u budućnosti treba računati.

Naseljenost stanovništva na ovom području uoči same okupacije Jugoslavije ibila je jedanput veća od prosječne naseljenosti u Jugoslaviji, što je pored ostalog stvaralo apetit kod Nijemaca da će preko ustaške vlasti imati jedan rezervoar iz koga će dobivati ljudstvo za Istočni front i za borbu protiv partizana u drugim krajevima naše domovine. Dogodilo se to što se i moralo dogoditi da je stanovništvo tih krajeva svestrano pomagalo NOP i šta više aktivno učestvovalo u njemu. Čitava Zagrebačka oblast na čijem je području ratovala 32. divizija jeste ravničasto-brežuijkasti kraj bez velikih brda i planina na kojima je neprijatelj lako upotrebljavao sve svoje rodove vojske. Najviši brdski masiv Kalničko gorje i Ivančica (643 m) nije za neprijatelja predstavljao prepreku da na tom terenu upotrijebi u svako vrijeme sve svoje rodove vojske. To je on i činio.

U izboru dokumenata rukovodili smo se s time da ih čitaocima prezentiramo kronološki po vremenu i prostoru, tj. od formiranja 32. divizije prosinca 1943. godine. Ukoliko su neki drugi dokumenti nastali >i prije toga datuma, a odnose se na odredbe i brigade to je učinjeno zato da bi se vidjelo iz kojih su jedinica formirane jedinice 32. divizije.

Kod izbora dokumenata pošli smo od toga da u prostoru i vremenu obuhvatimo sve jedinice 32. divizije i Zapadne grupe odreda koje su kasnije, što se vidi u dokumentaciji ušle i popunile jedinice 32. divizije.

Naša je namjera da dokumentima u kojima postoje i analize (Bojne relacije) omogućimo vojno-teritorijalnim jedinicama i čitavom narodu, da na najkonkretnijim primjerima, a na tlu Hrvatskog zagorja, Podravine, Bilogore, Kalnika i Međimurja sagledaju jednu svijetlu ali tešku prošlost, radi naše budućnosti, radi sutrašnjice, koju i s pozicija narodnog pravednog rata treba stalno učiti.

Nadalje redakcija se rukovodila pri izboru dokumenata da čitaocu pruži mogućnost da prouči i ocijeni sve vidove borbe kako u napadu tako i u obrani.

Iz svega što je rečeno treba dodati da su se borci X korpusa »Zagrebačkog« u ratu sukobili s elitnim njemačkim vojnim formacijama, s najelitnijim ustaškim i domobranskim jedinicama s kojima se vodila žestoka borba sve do oslobođenja. Na tom terenu ustaše su imale svoje najelitnije vojne formacije. Bila je to Bobanova »Orna legija« i Pavelićeva ᴵPTS. Bili su to zločinci koji su se još 1941—1942. opredijelili za fašizam. Posjedovali su vojnu vještinu,

poznavali su partizanski rat, služili se partizanskom taktikom. U prosjeku prošli su više borbi. Napadali su noću i danju, Izgledali su jači, vojnički spremniji, ali im je nedostajalo samo jedno, a to je bilo presudno, da se partizanski rat ne može voditi bez naroda koji je bio na strani NOV, tj. u tom kraju na strani boraca 32. divizije 1 čitavog X 'korpusa »Zagrebačkog«.

Dokumenti se objavljuju na način kakav je primijenjen u »Zbornicima dokumenata i podataka narodnoosloibodilačkog rata«, koje već niz godina uspješno objavljuje Vojnolstorijskii Institut Iz Beograda.

Ukoliko je neki doikumenat skraćen to je učinjeno, jer se dio koji je izostavljen ne odnosi ina 32. diviziju, što je u svakom takvom slučaju posebno i naznačeno.

ŠTAB
Kal. Part. Odreda
K o m e s a r i j a t
21. decembra 1942

POLITKOMESARU II OPERATIVNE ZONE'

Štab Kalničkog partizanskog odreda nalazi se ovaj čas u štabu III operativne zone, kamo je stigao na poziv Sekretara CK KPH zbog konferencije povodom osnivanja novih brigada odnosno divizije.
Ovu zgodu koristimo, da Vam se ponovno javimo tim većma, što su ovdje veze sa Vašim štabom sigurnije i zbog toga, što ste nam u zadnjem dopisu javili da do danas niste primili od nas nikakove izvještaje.

Nama je razumljivo, da nam vi ne možete pružiti nikakvu pomoć tako dugo, dok Vam mi u što konkretnijim crtama ne prikažemo stanje našeg odreda, teren na kome djelujemo, itd. Žalimo što Vi do sada niste primili naše dopise, koje smo Vam otposlali, i to: 10. X iz Bijele (Slavonija), 28. X iz Ribnjačke (Bilogora) i 20. XI iz Kalnika preko varaždinskog OK. Uz te izvještaje mi smo vam redovno poslali sve naše naredbe i važnije dokumente iz rada komesarijata. Vjerujemo da ste konačno ipak nešto primili od svega toga. Zadnje dopise, koje smo primili od štaba II zone bili su datirani 12. XI 1942. a upućeni štabu Kalničkog partizanskog odreda i jedan dopis na komesarijat.

Od posljednjeg našeg izvještaja, pa do danas dogodilo se je dosta toga u životu našega odreda. U neprestanoj borbi za neprijateljskim bandama, mi smo se razvijali i jačali, a i danas se ponosimo time, što je i naš odred dao dva bataljona za formiranje naših brigada. Da bi ovaj izvještaj bio što pregledniji, podijelićemo ga u tri dijela i to: prvi dio neprijateljske ofanzive tj. od 15 do 29. XI, drugi dio je život našeg odreda za vreme neprijateljske ofanzive od 29. XI do 15. XII i konačno treći deo sastanak u štabu III operativne zone, stvaranje brigade i novi položaj našega odreda.

Od 15 do 28. XI o. mj. neprijatelj nas nije dirao. To zatišje mi smo iskoristili za vršenje akcije, političku izgradnju naših partizana i radu u narodu. Pregled naših akcija dan je u operativnom našem izvještaju. Iz njega se vidi da je aktivnost naših jedinica bila dosta velika. Jedini nedostatak leži u tome, što se nije izvršila nijedna akcija većega stila tj. akcija u kojoj bi učestvovao i naš odred u cjelini. Mi smo doduše radili na pripremanju takovih akcija, samo su te pripreme zbog slabe informativne službe, bile previše duge, pa nas je tako neprijatelj preduhitrio svojom ofanzivom. Uz malo više odlučnosti možda smo mogli napasti koje čvorište, no, i rascjepanost našega odreda donekle je isključivala ovakve akcije.

Opće stanje našega odreda neposredno pred ofanzivom bilo je povoljno. Jedinice odmorene imajući iza sebe niz uspelih akcija, pune poleta i spremnosti na borbu. Problem dezertiranja o kome smo Vam već javili u prošlom izvještaju, nije još uvijek bio riješen i mi smo streljali dvojicu partizana, koji su pokušali napustiti naše redove. Pored njih streljana su na Bilogori od štaba našega II bataljona još 5

Oblasni kurs SKOJ-a.

Minobacačka četa 3. bat. brig. »Braće Radić«

partizana, koji su još na početku napustili naše redove i samovoljno se povratili kući. Neosporno ovo nije put za rešenje tog problema. Daljna streljanja, kao i ova, izazvati će nezgodnu reakciju po selima i grešku koju smo time počinili mi ćemo morati ispraviti, i to tako, da održimo miting u onom selu, odakle su uglavnom regrutirani ti dezerteri, zatim još upornijim političkim radom u četama i konačno da pojedinim partizanima omogućimo da se prebace na druge sektore, ukoliko žele dalje nastaviti borbu. Naše shvatanje bilo je usko i nepravilno. To su nama ukazali i drugovi u štabu III operativne zone i mi smo svjesni svoje greške. Pored ovih streljan je još jedan partizan za kog se dokazalo, da podržava veze sa četničkim elementima i zbog izdaje, koju je izvršio povodom naše akcije na Sokolovac. Povodom ovoga streljanja izdano je službeno saopćenje iz štaba odreda, a komesarima bataljona dana su uputstva, kako da iskoriste ovaj slučaj za učvršćivanje naših redova. Povodom toga, komesarijat je izdao i jedan poseban dopis o radu četnika i poslao ga štabovima bataljona. Taj dopis prilažemo Vam u prepisu. Povodom kompanje protiv četnika, koju smo organizirali u odredu, komesarijat odreda održao je jedan sastanak sa cijelim vojničkim i političkim rukovodstvom I bataljona, na kome su svestrano pretresana pitanja uloge i rada četničkih banda. Naš nedostatak leži u tome, što mi nismo dospjeli da kampanju protiv četnika povodom tog slučaja, proširimo i na narod. To se doduše radilo prigodom održanih mitinga, no u nedovoljnoj mjeri. Drugovi iz Okružnog komiteta obećali su nam pružiti pomoć, no, i njihov rad bio je onemogućen neprijateljskom ofanzivom.

Štabovi bataljona djelujući na svojim sektorima pored vojne aktivnosti, održavali su i zborove u selima. U cjelini njihov rad bio je zadovoljavajući. U štabu II bataljona izvršili smo izmjenu komandanta. Za novog komandanta postavljen je drug Joka, bivši komandir I čete istog bataljona. Dotadašnjeg komandanta odredili smo za vršioca dužnosti obavještajnog oficira u štabu odreda. Naša informativna služba, a isto tako i obavještajna, počela se povoljno razvijati. Dakako to su bili počeci, naročito što se tiče obavještajne službe. Mi ćemo produžiti njihovo organiziranje u odredu i na terenu. Odlaskom nekih drugova, kojima je povjeren taj zadatak, taj će proces biti ponovno usporen. Obzirom na važnost jedne i druge službe, mi ćemo najozbiljnije pristupiti rešenju. Organizirano je kopanje zemunica, spremilo se mnogo hrane i masti i u jednoj zemunici organizirali smo našu bolnicu. Stanje te bolnice bilo je bijedno i taj problem muči nas još uvijek, a vjerojatno će i dalje ostati otvoren. Ranjenike i bolesne šaljemo preko Bilogore za bolnicu u Slavoniju, a time su skopčane mnoge poteškoće, napose nesigurnost i stalno odvajanje ljudstva koje služi za pratnju.

Oprema naših partizana bila je na visini. Svi odjeveni u vojničke uniforme, sa novim cipelama, svaki sa ćebetom, stvarali su dojam prave vojske. Vojničke spreme imali smo i u rezervi, kao i oružje (jednometke i trometke), spremljene u zemunicu. Neosporno i takav naš postupak ne može se opravdati. Dok na jednoj strani partizani slabo odjeveni, narod bez oružja, dotle mi ovakve stvari zakopavamo po zemunicama. I to je dokaz naše uskoće i drugovi u štabu III operativne zone, punim su nam pravom ukazali na ovu štetnost ovakvih postupaka i goleme štete koje time činimo narodnoj borbi. Mi smo doduše vjerovali, da ćemo uspjeti mobilizirati, opremiti i naoružati nove borce, no stvarnost je pokazala, da smo mi imali uvijek više oružja nego što smo ga mogli iskoristiti, pa je time naša krivnja očita. Jedan dio opreme (stare cokule i stara odijela) davali smo putem narodu, što je dakako izazvalo lep dojam.

Naš rad u narodu kretao se u produženju osnivanja narodnih odbora, održavanja mitinga i pokušaja mobilizacije novih boraca. Taj rad ne mogu najtočnije prikazati, jer su naši bataljona djelovali rastavljeni, a izvještaj bataljona (komesara) nemam ovoga časa na raspoloženju. Održali smo miting u Ivancu, Dugoj Rijeci (Kalnik), Zdjelicama, Brzaja (hrvatska sela na Bilogori). U raspoloženju naroda na tom sektoru nije se primjetila neka značajnija promena od našeg prošlog izvještaja. Uspjeli smo mobilizirati svega oko desetak Hrvata, a od zarobljenih domobrana (domoradna služba) koji su pristupili u naše redove većina je bila Srba. O samom problemu mobilizacije osvrnuću se malo podrobnije kasnije. Kolonisti o kojima smo vam već pisah, pokušavali su svoju stoku i živo ili poklati ili odseliti u područja kontrolirana od ustaške vlade. Da bi to sprečili izdali smo jedan proglas, kojeg vam u prepisu prilažemo. Rezultate od proglasa nismo mogli kontrolirati, jer smo napustili teren pod neprijateljskom ofanzivom.

II

Nakon dve uzastopna neuspjela pokušaja neprijateljskih bandi, da nas unište ili maknu sa našeg terena, neprijatelj je dosta brižljivo i konspirativno pripremio novu ofanzivu, koja je započela 29. XI o. g. Za nju mi smo saznali uveče 28. XI i odmah doneli odluku da se naš odred po batalj onima uputi sledećim pravcima: I bataljon sa komandantom i komesarom odreda u pravcu Zagreba, II bataljon sa zamenikom komesara odreda i obavještajnim oficirom u pravcu Bilogore, III bataljon sa informativnim oficirom odreda i jednim članom varaždinskog OK u pravcu Ivančice. Takav zaključak doneli smo na osnovu jednog Vašeg dopisa (zamjenik komesara II operativne zone od 24. X 1942. godine).

Neprijateljska ofanziva promašila je dakako kao i obično, a mi smo se boreći povećali, zadobili novo oružje i novo iskustvo. Put našeg I bataljona, ispunjen različitim peripetijama, završio je sa punim uspjehom makar je neprijatelj uspio da nas razbije u povratku u nekoliko grupa. Mi se ponosimo time, što smo Paveliću i cijeloj njegovoj bandi sjeli na šiju pod nosom Zagreba, na samom Sljemenu, mi se ponosimo time što smo desetak dana proveli u

srcu Zagorja boreći se krvavo sa njegovim hordama i tumačeći narodu liniju naše narodno-oslobodilačke borbe. Mi smo održali miting u Kolarcu i Mariji Bistrici, u Lazu, Šagudovcu, Svetom Mati. Na mitinzima mi smo naročito ukazivali hrvatskom narodu na izdajničku ulogu vodstva bivše HSS i pozivali ga da stupi u redove narodne vojske i da se s oružjem brani od pljačkaša i da si u sveopćoj narodnoj borbi izgradi ljepšu budućnost. Mi smo mu ukazivali da će sudbina hrvatskog naroda ovisiti od toga, u kojoj će mjeri hrvatski narod s oružjem u ruci biti i postavljati svoje zahteve za slobodu i pravdu. Mi smo mu ukazivah na opasnost od četnika, koji već danas žare i pale po hrvatskim selima u Dalmaciji, Bosni i drugdje. Kraj svega toga nama nije uspelo mobilizirati nijednog Hrvata cijelim našim putem, osim nekoliko Hrvata domobrana, koji su pristupili u naše redove. Na povratku mi smo prolazili kroz najsiromašnija rudarska sela (podnožje Strahinjčice, Ivančice) no i ovdje mi nismo uspjeli mobilizirati nikoga. Ima više razloga, koji su to uslovili. U prvom redu, hrvatski narod u ovim krajevima još nije doživio fašizam u njegovoj potpunosti. Doduše svi oni govore o nesmiljenoj pljački koju ustaše vrše nad njima. Svi nam oni pokazivaju pocijepana odijela i cokule, tuže se na karte i gospodu, kukaju za svojim sinovima u domobranstvu, ali sve je to premalo. Oni još uvijek vjeruju, da im je glava sigurnija u pavelićevoj vojsci, gdje se nadaju da će se nekako izvući i odslužiti vježbu, i na svaki naš poziv izgovaraju se, ženama i djecom, bolestima, itd. Mi smo hvatali pojedine zgodne mladiće po selima i nagovarali ih da uđu u naše redove, ali bez uspjeha. Jedna iznimka bio je neki siromašni zidar u Kolarevu, koji se poslije mitinga priključio našim jedinicama. Drugi razlog našem neuspehu možda leži i u tome, što smo mi u velikoj brzini prolazili kroz sela, često gonjeni neprijateljem, živeli pod teškim okolnostima, a svim time otežavali donošenje odluka i onih pojedinaca koji bi možda pod drugim okolnostima došli u naše redove.

Inače narod nas je lepo dočekivao. Nigdje nije iz sela pred nama bježao, častio nas i lijepo se ophodio prema drugovima. Iako nikad nismo bili po ovim selima oni su nas smatrali kao neke znance i to sve na bazi: »Ah vi ste siromaki kak i mi«. Jedino u selu Lazu narod je počeo plakati kod ulaska naših jedinica, no to se ubrzo smirilo. Za ilustraciju narodnih simpatija za narodnu vojsku navodim sledeće: Kad nas je 8. XII gonila stoka sa tenkovima mi smo se povlačili pod neprijateljskom vatrom iz kuće na kuću iscrpljeni, gladni i žedni. Narod nas je dočekivao, iznoseći iz kuća kruha i vino i nudio nas u prolazu da se okrijepimo. Ovakova slika dostojna je slobodnog teritorija, a doživjeti to u srcu Zagorja, gdje nikada nije stupila partizanska noga i više je nego što se moglo uopće očekivati.

Naš ulazak u Mariju Bistricu odjeknuo je na široko. Već nekoliko dana poslije našeg odlaska, pričale su se najčudnije stvari, kao npr. da nam je pop morao služiti misu, da nam je općinski načelnik morao svima očistiti cipele, itd. U stvari akcija u Mariji Bistrici predstavlja zaista veliki naš politički uspjeh. Kod ulaska u mjesto dočekale su nas opatice koje su s mirom promatrale likvidaciju pošte i općine iz-

Grupa učesnika oblasne konferencije N00 1944.
u sredini Cvetušić.

javivši partizanima, da ih se one ne boje, jer znadu da im nećemo ništa učiniti. Miting koji je uvečer održan bio je prilično posjećen. Putem letka mi smo objavili naš ulazak u Mariju Bistricu i pozvali hrvatski narod na borbu protiv neprijatelja i krvnika hrvatskog naroda.

Naš boravak na Sljemenu, pa makar bio i kratak, odjeknut će sigurno diljem cijele Hrvatske. Kad smo se pojavili nitko nije vjerovao da smo mi partizani, a zarobljeni domobrani i avijatičari smijali su se i pitali nas odakle smo došli na Sljeme. Jedna naša patrola bila je u đačkom domu na sveopće zaprepašćenje tamo prisutnih.

Naš put u cjelini znatno će pridonjeti zaoštrenju suprotnosti između ustaških bandita i tamošnjeg naroda. On nam je ujedno i pokazao svu bijedu u kojoj živi naš narod u tim krajevima (u Mariji Bistrici, kod podjele brašna došlo je do neviđenih scena). Mi smo vidjeli uopće postoje svi preduslovi za širenje borbe i da i ovuda mogu krstariti naše jedinice, iako pod teškim uslovima. Ma kako izgledao vratoloman naš podhvat, mi ćemo ga ponoviti, pa makar pod svaku cijenu tim većma, što znamo da su fašizmu odbrojani dani, da će on sutra biti slabiji nego što je danas.

Naši partizani pokazali su se na ovom putu kao dobri borci, a to napose vrijedi za naše drugarice, tek u drugom dijelu zahvatila ih prilična panika od tenkova i crne legije. Prilično iscrpljeni vratili smo u tri grupe između 10 i 12. XII na Kalnik i zatim povukli na odmor u Bilogoru vodeći još prije toga borbe u Ivancu i Pogancu na Kalniku.

Naš II bataljon koji je krenuo u pravcu Bilogore vršio je takođe akcije i politički djelovao u selima kroz koja je prolazio. U dva navrata vršio je zakletvu partizana pred narodom. Taj bataljon imao je najviše mogućnosti da se iznutra učvrsti političkim radom. Među ostalim, oni su po četama proradili i problem izdajničke izbjegličke vlade u Londonu, na temelju dopisa komesarijata odreda. Taj dopis prilažemo Vam također u prepisu.

Naš III bataljon, koji je krenuo prema Ivančici, izvršio je također svoj zadatak. Jedna četa tog bataljona, upućena je u pravcu Klanjca i tu preko partijskih veza oslobodila njemačkog zarobljeništva 5 sovjetskih oficira i sretno ih dopratila do Kalnika, a zatim smo ih sproveli u štab III operativne zone. Taj događaj izazvao je silno oduševljenje u redovima naših boraca, a i putem idući kroz sela, narod je dolazio da vidi i da pozdravi sovjetsku braću. Neopisive su scene kako su starci koji su nekad bili u ruskom zarobljeništvu i onde naučili ruski, pozdravljali i grlili »tovarišče«. Već unapred išao je glas, da s nama kreću Rusi, a jedan nam je seljak napričao »da ih je na svoje oči videi i da su veliki kak jegnjedi i da im se šinjeli po zemlji vleču«. Naši su partizani ponosni što su baš oni izvršili taj zadatak, vjerojatno prvi u istoriji naše borbe i bili prvi, koji su došli u kontakt sa pripadnicima herojske Crvene Armije. Celim putem tko god nas je sretao, iskazivao je iskrenu ljubav prema tim ljudima i upravo tu smo mogli otkriti svu onu ljubav, toplinu, koju naš narod goji prema sovjetskim ljudima. Naoružali smo ih s karabinkama, a oni su izrazili želju da ostanu u našim redovima. Dakako, da im mi to nismo mogli uslišati, i zato smo ih uputili u štab III operativne zone. Dopis CK KPH potpisan od druga Slavka u kome nam javlja, da po tom zadatku pošaljemo jednu četu primili smo naknadno. To jest mi smo tu četu uputili u tom pravcu na vlastitu inicijativu, a ona je tek putem uspostavila vezu i primila dopis. Prema pričanju drugova »sovjeta«, tamo je ostalo još oko 35 njihovih drugova i mi ćemo s naše strane preko varaždinskog, odnosno krapinskog OK poduzeti sve da ih oslobodimo. Vjerujem, da ćete to isto učiniti i Vi.

III

Naše jedinice skupljale su se na Kalniku između 10. i 12. o. mj. Tu je i štab odreda primio poziv sekretara CK KPH da krene u štab III operativne zone na konferenciju.

Sastanak je održan u štabu III operativne zone u prisustvu komandanta i komesara zone, te sekretara CK KPH, bio je naš prvi sastanak sa odgovornim našim drugovima od postojanja našeg odreda. Drugovi su nas upoznali sa formiranjem novih brigada u koje ulazi naš I i II bataljon. Pored tih stvari diskutiralo se i o našem dosadašnjem radu koji je pored stvarnih uspjeha pokazao i niz nedostataka u radu našeg štaba. Ovom zgodom došla je do punog izražaja sva neharmoničnost štaba Kalničkog partizanskog odreda i time ujedno demantirala naše prijašnje ocjene o radu i odnosima unutar našeg štaba. Njegova osnovna karakteristika bila bi nesaživljenost i nedovoljna partijska odgovornost.

Na sastanku je zaključeno, da ostatak snaga na Kalniku i dalje vodi borbu pod rukovodstvom štaba odreda tj. komandant i komesar vratiće se na Kalnik, dok su zamjenici drug Demonja i drug Mrki zadržani u štabu III operativne zone. Isto tako je zadržan naš obavještajni oficir drug čiča.

Prema tome pred nama ponovno stoji popunjenje štaba odreda i produženje naše borbe na Kalniku s umanjenim snagama. Odlaskom dvaju bataljona iz našeg odreda naš odred je znatno oslabio. No, mi smo svjesni toga da je svaka nova brigada još jedan korak napred u konačnom uništenju okupatora i njegovih slugu, pa prema tome i naš položaj na Kalniku biće osnivanjem tih brigada samo učvršćen. Nove brigade razdrmaće još većma trulu pavelićevu zgradu, a to će i nama omogućiti na Kalniku da ubrzo stvorimo nove bataljone i dademo priloge za stvaranje novih brigada. Naš će posao iz početka biti težak, no mi ćemo svoju dužnost i dalje vršiti kako treba, obogaćeni novim iskustvima i prožeti još većom vjerom u brzi slom fašističkih bandi. Vjerujemo, da ćete nam pružiti izdašnu pomoć i ponovno Vas molimo ako Vam je moguće pošaljite kojeg člana Vašeg štaba u naš odred.

Ovaj izvještaj nije potpun i to zbog toga, jer mi manjkaju izvještaji komesara bataljona. Prvom zgodom ja ću vam ponovno poslati izvještaj u kojem ću prikazati kako smo otpočeli pod novim okolnostima. Prije našeg odlaska, mi ćemo se još detaljnije posavjetovati sa drugovima u štabu zone, jer vjerujemo da Vaš dolazak neće uslijediti tako brzo.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Komesar:
Josip Horvat s. r.

Komandant:
Štrok s. r.

[1] **Original se nalazi u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

Kalnički partizanski odred drugarskom Okružnom komitetu KPH Varaždin 10. 1. 1943.

ŠTAB
Kalničkog Part. Odreda
Dne, 10. januara 1943.

Drugarskom OK[1]
VARAŽDIN

Od 20. XI 1942. do 16. XII 1942. izvršile su snage našeg odreda slijedeće akcije:

20. XI razoružane pogranične straže u Hrženioi i Strugi (na mađarskoj granici). Uhvaćeno je 15 karabina, 2 pištolja, 10 bombi i 700 metaka. Likvidiran jedan ustaški poručnik. Lakše ranjen naš jedan vodnik.

Iste noći uništena prazna kompozicija mješovitog vlaka na pruzi Križevci — Koprivnica.

23. XI zapaljene željezničke stanice Rasinje i Čukovec. Polomljene TT veze.

24. XI uništen teretni voz na pruzi Koprivnica — — Križevci.

25. XI razoružana pogranična žandarmerijska straža u Malom Bukovcu. Ubijena 2 ustaša i 2 legionara, koji su se vratili s istočnog bojišta. Uhvaćeno 16 karabina, 20 bombi, 800 metaka, mnogo vojničke spreme i 4 debele svinje. Iste noći razoružana je domobranska posada u Velikom Bukovcu i časna radna služba u dvoru grofa Draškovića. Uhvaćeno 35 karabina, 2 šmajsera, 3 pištolja i 6 kola vojničke opreme.

27. XI razoružana žandarmerijska stanica u Sv. Petru Orehovcu. Plijen: 7 karabina, 2 000 metaka, 12 bombi i mnogo vojničke spreme.

Zapaljena općinska i poštanska arhiva u istom mjestu.

29. XI sukob jedne naše čete s ustašama u Vojakovačkom Osjeku: 2 ustaša mrtva i jedan domobran. Mi nijesmo imali žrtava ali ni plijena. To je bio početak ofanzive na Kalnik.

1. XII uništena 4 automobila na cesti Zagreb-Varaždin.

2. XII razoružana žandarmerijska postaja u Mariji Bistrici. Uhvaćeno 12 karabina, 3 000 metaka i 30 bombi. Zapaljena općinska i poštanska arhiva, podjeljene narodu živežne namirnice iz općinskog magazina. Svučeno 60 Srba domobrana: 20 ih je ostalo u našim redovima i naoružali smo ih žandarskim karabinima.

Iste noći uništen je rudnik Zajezda i minirana sva mašinska postrojenja i električna centrala. Nanešena šteta od više milijuna kuna.

3. XII uništen vojnički kamion u Lazu. Uhvaćen jedan poručnik, jedan vodnik i 2 domobrana koji su svučeni i pušteni. Plijen; 2 karabina i jedan šmajser.

U noći od 3. na 4. XII uništen rudnik Globočec.

Na bilogori II bataljon uništio je rudnik kod Šandrovca. Razoren jedan lokomobil i jedna lokomotiva.

5. XII o. g. jedna četa III bataljona prošla njemačku granicu kod Klanjca i izbavila iz njem. zarobljeništva 5 sovjetskih oficira.

I bataljon sukobio se sa crnom legijom na obroncima Zagrebačke gore. Žrtava nijesmo imali. Neprijatelj je imao 2 mrtva. Uveče toga dana uhvatili 5 karabina i svukli 2 avijatičara dočasnika u Rauhovoj lugarnici na Sljemenu. Tu se je javilo u odred i 20 Srba domobrana, koji su radili u šumi nedaleko Rauhove lugarnice.

II bataljon razoružao pograničnu stražu na mađarskoj granici. Uhvaćeno 20 karabina i jedan šmajser.

6. XII *1942.* uništeno iz zasjede 8 — 10 ustaša koji su se kamionima koncentrirali u Velikom Trgovištu. Oko 12 sati toga dana napadalo je od 600 do 800 ustaških bandita naš prvi bataljon na položajima između Ključa i Velikog Trgovišta. Neprijatelj je imao mnogo žrtava. Naši gubici: 1 mrtav, 2 ranjena, 15 novih drugova bivših domobrana Srba predalo se neprijatelju s oružjem.

Snage II bataljona spalile su želj. stanicu u Velikom Trojstvu; uništili magazine, jedan vlak, dvije lokomotive. Uhvaćeno 200 kg šećera, 10 vreća soli i jedan vagon bijelog brašna. Uhvaćeno 6 karabina, ubijena 3 ustaška bandita.

7. XII 1942 napao je neprijatelj naš I bataljon kod Klanjca. Uskoro mu je došlo 6 tenkova u pomoć i napale su s boka našu kolonu, presjekli je na tri dijela i gonili je po brežuljcima vatrom i pokretom. Žrtava smo imali 1 mrtav, jedan ranjen i jedna drugarica živa uhvaćena.

Na bilogori drugi bataljon očistio je nekoliko sela od ustaša. Ubijeno 10 ustaških bandita.

8. XII u noći naišao naš prvi bataljon na zasjedu kod rudnika Golubovac. Žrtava nijesmo imali. Uhvatili smo jedan puškomitraljez. Na bednjanskom mostu razoružali domobransku stražu i uhvatili 15 karabina. Spaljena općinska arhiva u Petrovskom. Razoružana posada na željezničkoj stanici Lepavina. Uhvaćeno 45 karabina i 3 000 metaka.

10. XII — I bataljon se vratio na Kalnik, te u selu Ivancu razoružao žandarmerijsku ophodnju. Uhvaćen jedan puškomitraljez i 16 karabina.

12. XII — I i III bataljon u Ivancu na Kalniku napadnut je od jedne pokretne ustaške bojne. Uhvaćen jedan bandit i likvidiran. Naš jedan drug poginuo, a jedan ranjen.

15. XII razoružana posada na tunelu u Velikom Trojstvu, na pruzi Bjelovar-Đurđevac. Plijen 37 karabina, 3 000 metaka, mnogo vojničke spreme. Žrtava nijesmo imali.

U razdoblju od 16. XII 1942 .do 9. I 1943. izvršene su slijedeće akcije:

21. XII izvršena akcija na rudnik Lepavine. Zarobljeno 36 domobrana i jedan oficir. Dobiveno 34 manlihera, 3 000 metaka za iste, 25 gunjeva, 35 odijela i 35 pari cipela. Zgrada u kojoj su se nalazili domobrani je zapaljena.

24. XII uhapšena dva bandita ustaše i likvidirani.

26. XII zasjeda kod Radeljava sela. Zarobljeno 9 domobrana, 8 pušaka tipa mauzer i 800 metaka.

27. XII uhapšena 2 bandita ustaša i likvidirani. Zarobljena 3 pištolja i 18 metaka za iste (ustaši su braća Raića-Atentatora). Tom prilikom jedan drug ranjen.

28. XII rušenje telefonskih stupova na pruzi i cesti Ludbreg — Koprivnica.

30. XII akcija na pruzi a ujedno i prelaz preko pruge Koprivnica — Križevci koju je blokirala njemačka vojska. Akcija i prelaz nije uspio. Tom prilikom imali smo 7 mrtvih i 10 ranjenih, a izgubljena 3 ka-

[1] **Original se nalazi u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

rabina. Gubici neprijatelja nijesu nam točno poznati, ali po pričanju seljaka iz obližnjih sela, navodno da je pao jedan njemački oficir i nekoliko vojnika.

3. I 1943. akcija na oružnike u Kapeli, koji su bili razmješteni na spavanje po kućama. Zarobljena 2 žandara i dva domobrana, 4 puške tipa mauzer i 350 metaka, 1 pištolj sa 8 metaka. Pao je drug kurir bataljona kada je trebao da uhvati vezu sa napadačkom grupom.

5. I akcija na tunel Paunovac; zarobljeno 9 domobrana, 13 francuskih trometaka, 350 metaka za iste, 5 defanzivnih bombi i jedan pištolj štajer sa 4 metka.

Od 8. na 9. I rušenje pruge i telefonskih stupova na pruzi između postaja Vukosavljevica — Pitomača. Porušeno je 20 telefonskih stupova. U Trešnjevici rekviririrano 325 1 državnog vina od jednog koloniste. Prilikom zadnjeg izvještaja izostavljene su zabunom neke akcije i to:

30. XI 1942. akcija na poštu i općinu Hum. Spaljena sva arhiva i zapljenjeno 25 000 kuna.

10. XII 1942. akcija na rudnik Mirnu u Glogovcu. Uništena sva postrojenja, zarobljeno 50 domobrana, od kojih je 20 ostalo u partizanskom odredu (Srbi).

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Komesar u. z.

Komandant:
Štrok s. r.

Naredba br. 27 štaba II operativne zone NOV i PO Hrvatske od 4. 9. 1943.

N A R E D B A Br. 27

Štaba II operativne zone NOV i PO Hrvatske od 4. IX 1943.

I.

1. Od Kalničkog udarnog bataljona »Matija Gubec«, Moslavačkog udarnog bataljona i I bataljona Kalničkog odreda formira se II narodno-oslobodilačka brigada II operativne zone narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske.

2. Za komandanta brigade postavlja se drug Štrok Izidor, dosadašnji komandant Kalničkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda.

3. Za političkog komesara II brigade postavlja se drug Robić Ivan, dosadašnji politički komesar bataljona Kalničkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda.

4. Za zamjenika komandanta II brigade postavlja se drug Manojlović Miloš, dosadašnji operativni oficir Moslavačkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda.

5. Za zamjenika političkog komesara II brigade postavlja se drug Ladešić Nikola, dosadašnji zamjenik političkog komesara Kalničkog udarnog bataljona »Matija Gubec«.

6. Za referenta saniteta II brigade postavlja se drug Lasta Fedor, referent saniteta Moslavačkog udarnog bataljona.

7. Za ofioira pri štabu II brigade, s tim da vrši dužnost načelnika štaba, postavlja se drug Petrović Ilija. Isti drug nosit će oznaku komandanta bataljona.

8. Raspored bataljona u II brigadi bit će ovakav: Udarni bataljon »Matija Gubec« I bataljon, Moslavački udarni bataljon II, a I bataljon Kalničkog odreda III bataljon brigade.

9. Za komandanta II bataljona postavlja se drug Korač Miloš, dosadašnji komandant Kalničkog bataljona. Za političkog komesara II bataljona postavlja se drug Dadasović Branko, politički komesar čete Moslavačkog bataljona. Za zamjenika komandanta II bataljona postavlja se drug Đuričić Valent, dosadašnji zamjenik komandanta I bataljona Moslavačkog partizanskog odreda. Za zamjenika političkog komesara II brigade postavlja se drug Micić Milivoj, dosadašnji zamjenik političkog komesara II bataljona Moslavačkog partizanskog odreda.

10. Za zamjenika političkog komesara I bataljona postavlja se drug Kuhar Rudolf, dosadašnji komesar čete istog bataljona.

II.

1. Za komandanta Kalničkog narodno-oslobodilačkog partizanskog odreda postavlja se drug Štef Kučiš, dosadašnji zamjenik komadanta istog odreda.

2. Za politkomesara KNOO odreda postavlja se drug Muhek Andrija. Isti drug nosit će oznaku pol. komesara bataljona.

Definitivna naredba o formiranju brigade i imenovanju štaba brigade uslijedit će od Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, pa se ova naredba ima smatrati privremenom.

Ova naredba stupa na snagu odmah.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Marko Belinić s. r.

Komandant:
Vlado Matetić s. r.

Naredba br. 34 štaba II operativne zone NOV i PO Hrvatske od 8. 10. 1943.

N A R E D B A Br. 34

Štaba II operativne zone NOV i PO Hrvatske od 8. X 1943.

I

Dana, 20. rujna o. g. uništenjem razbojničkih bandi gestapovaca u Varaždinskim Toplicama izvojevana je velika pobjeda naše vojske u Hrvatskom Zagorju. Jedinice su naše NO brigade »Braće Radić« i XVII NO udarne brigade Hrvatske uništile 162 gestapovaca. Ove su bande predstavljale za narod Varaždina i okoline strah i trepet.

U ovoj su borbi razbojničke gestapovske bande imale preko 30 mrtvih, a naši su borci zarobili 101 gestapovca i 63 konjanika — domobrana. Poginuo je tom prilikom i Nijemac, poručnik — zapovjednik posade u Varaždinskim Toplicama.

Plijen iznosi 5 teških mitraljeza, 150 pušaka, 6 puškomitraljeza, 2 laka bacača mina, 25 000 metaka, 1 automobil, 1 motocikl i mnogo druge ratne spreme.

Vojni sud naših jedinica osudio je na smrt streljanjem 88 gestapovaca za odmazdu što su razbojničke bande ustaša i gestapovaca zaklale 21. rujna o.g. u našoj bolnici na Kalniku 13 naših ranjenih boraca i što su zapalile selo Dugu Rijeku i Malu Rasinjicu.

II

Dana, 3. listopada o.g. jedinice su naše XVII NO udarne brigade Hrvatske i brigade »Braće Radić« oslobodile grad Ludbreg. Oslobođenjem Ludbrega i uništenjem gestapovskih bandi koje su predstavljale strah za narod u Podravini izvojevana je jedna od najvećih pobjeda naše junačke vojske u Hrvatskoj. Oslobođena je Podravina od Varaždina do Koprivnice.

U ovoj borbi neprijatelj je imao preko 100 mrtvih i ranjenih razbojnika. Naši su borci zarobili preko 400 domobrana, ustaša i gestapovaca. Da se udovolji želji i naroda Vojni sud naših jedinica za patnje i stradanje našeg naroda, za smrt naših boraca osudio je na smrt streljanjem gestapovce i ustaše, a domobrane je pustio njihovim kućama.

Plijen iznosi: 7 teških mitraljeza, 14 puškomitraljeza, 1 teški bacač, 2 laka bacača, 630 pušaka, 500 kg eksploziva, 150 000 metaka, 80 mina, 2 radio-stanice i mnogo druge ratne spreme.

Ovi su udarci gestapovskim i ustaškim bandama dostojna osveta naših junačkih boraca za patnje naroda — za smrt naših boraca.

III

Za hrabro držanje i aktivnost te upornost kod Varaždinskih Toplica i Ludbrega pohvaljujem o sve borce, sve rukovodioce i kompletan štab brigade »Braće Radić«.

Posebice pohvaljujemo za junačku borbu i smjelo jurišanje sve borce, komandire, političke komesare, vodnike, desetare i delegate II bataljona brigade »Braće Radić« zajedno sa njihovim štabom koji je sa svim svojim borcima smjelo uništavao neprijatelja u Varaždinskim Toplicama i na osiguranju prema Varaždinu.

Za hrabro držanje i smjelo rukovođenje pohvaljujemo političkog komesara druga Branka Dadasovića i druga Kocijana, zamjenika komandanta II bataljona brigade »Braće Radić«.

Za upornu borbu i junaštvo prilikom oslobađanja Ludbrega pohvaljujemo sve borce i rukovodioce XVII NO udarne brigade Hrvatske.

Za naročitu hrabrost prilikom oslobađanja Ludbrega posebice pohvaljujemo sve borce, rukovodioce i štab II bataljona XVII NO udarne brigade Hrvatske.

IV

Ovim su pobjedama naše jedinice opet pokazale, da nema neprijatelja, kojeg ne bi mogle tući, da nema zaprijeka, koje bi mogle spriječiti nastavljanje borbe naših naroda do konačnog oslobođenja od fašističkog jarma.

Ovi naši borci u ognju i 'krvi izgrađuju vojsku naših naroda, vojsku koja u našoj historiji čini neviđena djela, vojsku koju će uvijek pratiti ljubav i zahvalnost naroda, a buduća će ju generacija s ponosom spominjati.

Junačko držanje naših boraca daje garancije, da će naše jedinice, poći dalje započetim putem, putem daljnje slave i pobjede.

V

Slava svim palim borcima NO brigade »Braće Radić« i XVII NO udarne brigade Hrvatske.

VI

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Marko Belinić v. r.

Komandant:
Vlada Matetić v. r.

Dostavljeno na znanje:

Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske,
Štabu II korpusa NOV Hrvatske,
Štabu X divizije NOV Hrvatske,

Na znanje i postupak:

Štabu brigade »Braće Radić«,
Štabu XVII NO udarne brigade Hrvatske,
Štabu XIII proleterske NO udarne brigade »Rade Končar«,

Štabu II brigade II oper. zone NOV i POH,
Štabu Kalničkog p. odreda,
Štabu Turopoljsko — Posavskog p. odreda,
Štabu Moslavačkog p. odreda,
Štabu Žumberačko-pokupskog p. odreda,
Štabu Bjelovarskog p. odreda,
Štabu Zagrebačkog p. odreda,
Komandi Kalničkog područja.
Komandi Moslavačkog područja,
Komandi mjesta Ludbreg.

Da je prepis vjeran originalu ovjerava:
Šef kancelarije:
(Potpis nečitljiv)

Okrugli pečat:
ŠTAB II. OPERATIVNE ZONE
NAR. O.PA. ODREDA
HRVATSKE
ŠTAB X. DIVIZIJE
NAROD. OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE

BR. 172

Dne, 10. X 1943.

Pročitano pred strojem drugovima
pri štabu divizije. To u akta.
Sf — Sn!
Načelnik štaba:
Bogdanović Geco v. r.

Naredba br. 35 Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 31. 10. 1943.

NAREDBA Br. 35
Glavnog štaba narođno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske od 31. X 1943.

NO BRIGADA »BRAĆE RADIĆA«
PROGLAŠENA JE UDARNOM.

INO brigada »Braće Radića« od svog formiranja do danas u svim borbama za oslobođenje Hrv. Zagorja naročito se istakla svojom borbenošću i požrtvovnošću zato je

PROGLAŠUJEMO

NAR0DN0-0SL&30DILAĆK0M UDARNOM BRIGADOM »BRAĆE RADIĆA«, uvjereni, da se borci, komandiri, komandanti i politički komesari ovo časno zvanje svoje Brigade sa ponosom nositi iz borbe u borbu i još žešće tuči okupatora i izdajnike do konačnog oslobođenja naše domovine.

Naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
V. Bakarić s. r.

Komandant general-major:
Gošnjak s. r.

Dostavljeno na znanje:

Vrhovnom Štabu NOV i POJ.

Na izvršenje:

Štabu IV, VI i VIII korpusa NOVJ,
Štabu XIII divizije NOVH,
Štabu II operativne zone,
Štabu XIII proleterske brigade »Rade Končar«,
Komandi I i II ličkog područja.
Komandi Banijskog i Kordunskog područja,
Komandi Primorskog i Goranskog područja,
Štabu I pomorskog obalskog sektora NO mornarice,
Štabu Auto i Tenkovskog bataljona,
Glavnoj intendanturi NOV i POH,
Glavnom sanitetu NOV i POH,
Inžinjerskom i Tehničkom otsjeku GŠ NOV i POH,
Polit-obavještajnom i Vojno-sudskom otsjeku GŠ NOV i POH,
Otsjeku za vojne vlasti u pozadini.

IZVJEŠTAJ ŠTABA II OPERATIVNE ZONE OD 1. PROSINCA 1943. GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I STANJU PODREĐENIH JEDINICA U MOSLAVINI I HRVATSKOM ZAGORJU'

Op. 860/43
1. prosinca

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Nakon likvidacije Koprivnice jedinice XXVIII divizije, udarne brigade »Braća Radić«, II brigade II oper. zone, Kalnički NOP odred i Bjelovarski nastavili su sa uništenjem komunikacija koje vode iz pravca Bjelovar, Križevci, Varaždin, mađarska granica prema Koprivnici i ujedno osiguravale evakuaciju plijena iz Koprivnice.

21. XI otpočeo je pokret XXVIII divizije i II brigade II operativne zone u Moslavini sa ciljem napada na uporište Čazmu. Udarna brigada »Braća Radić« prebačena je sa položaja kod Ludbrega prema Križevcima, dok je iste položaje zauzeo Kalnički p. odred s jednim bataljonom kao predstraža na Varaždin bregu.

Na sektoru Kalnika neprijatelj nije u međuvremenu pokušao prodirati prema Koprivnici nego je jedini iz Križevaca vršio dnevne patrole jačim snagama (prema) okolnim selima. Naše jedinice stalno postavljaju zasjede prema Varaždinu i Križevcima, ali nije došlo do borbe sa neprijateljem.

Zagorska p. odred vodio je manje borbe sa neprijateljem, koji je kretao iz Zlatara i Lepoglave i Varaždina.

Na pojačanu aktivnost Zagorskog odreda neprijatelj je doveo pojačanje u Lepoglavu, Krapinu i Krapinske Toplice i ponovo zaposjeo Zlatar[2].
Zagrebački odred morao je ovih dana napustiti svoj sektor, jer je neprijatelj koncentrisao svoje snage na tom sektoru sa ciljem čišćenja. Odred se povukao u Dubravu.

Na sektoru koji obuhvaća naša zona, od likvidacije Koprivnice, neprijatelj nije vodio ofenzivne likvidacije, niti je koncentrirao snage i time vršio pripreme za ofenzivu. Neprijatelj je doveo manja pojačanja u Križevce i Varaždin, koncentrirao (snage) od 3000 Čerkeza[3] na sektoru Dugo Selo — Vrbovec — Lupoglav vjerojatno sa namjerom jačeg osiguranja pruge Zagreb — Banova Jaruga i Zagreb — Križevci, koje su stalno ugrožene od naših jedinica. Prema podacima informativne službe neprijatelj iz Zagreba šalje neke svoje jedinice u Šestine, Gračane i druga okolna sela pred opasnošću od bombardiranja. O ofanzivi koja bi trebala otpočeti početkom decembra na našu slobodnu teritoriju ne možemo ništa konkretnog doznati, a sudeći po snagama s kojima neprijatelj raspolaže na ovom sektoru, sa ofanzivom ne može se početi. Neprijatelj lansira vijesti o ofanzivi, želeći nas time obmanuti. Stavili smo u zadatak našim informativnim oficirima da obrate svu pažnju na pokret neprijatelja iz Varaždina, Križevaca, Zagreba, Zlatara, njemačke i mađarske granice i prate da li će vršiti koncentracije, dok će jedinice na sektoru Kalnika i Zagorja dnevnim patrolama izviđačkih jedinica pratiti pokrete neprijatelja iz uporišta koja bi trebala da budu baza za ofanzivu.

Za protekli period od zauzimanja Koprivnice do kraja mjeseca studenog, u našim se jedinicama pored akcija radilo na vojnoteorijskom uzdizanju kadrova; organizovani su vojni kursevi za desetare i vodnike u brigadama i Zagorskom odredu i razrađena su sva uputstva, koja smo dobili od Glavnog štaba zajedno sa komandnim kadrom.

Za usavršavanje i osposobljavanje desetara i vodnika organizovali smo podoficirsku školu, koja će otpočeti sa kursevima 10. XII 43.

[1] Kopija originala, napisana strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 10/7. k. 1472 A.

[2] U Zlatar su ušle ustaške snage.

[3] Riječ je o prvoj kozačkoj konjičkoj diviziji koja je vršila pokret za Baniju gdje je i dislocirana, a ciji su dijelovi već 24. i 25. studenog 1943. prolazili kroz Kutinu.

AKCIJE

Zagrebački odred: III bataljon 26/27. izvršio je napad na želj. stanicu Vrbovec u kojoj se nalazilo 130 domobrana. Napad nije u potpunosti izveden, jer je u toku noći stiglo Njemaca za pojačanje za koje se nije znalo. Zarobljen je 41 domobran, zapljenjeno je 50 pušaka, 2000 metaka i oko 100 bombi. Naši gubici: 1 mrtav i 5 lakše ranjenih, dok gubici neprijatelja nisu poznati, ali se pouzdano zna da je i on imao gubitke.

Aktivnost tog odreda nije zadovoljavajuća, iz razloga što neprijatelj na tom sektoru pojačava garnizone, a sam odred koji je sastavljen uglavnom od boraca i rukovodioca koji nisu prošli kroz značajnije borbe ne predstavlja onu operativnu snagu koja bi po svom brojnom stanju mogla uspješno dejstvovati na neprijatelja iz zasjeda i na uništavanju njegovih komunikacija na tom sektoru. Po dolasku u Moslavinu, komandant[4] i politkomesar[5] ovog štaba izvršili su neke promjene i popunu komandnog kadra u odredu.

Udarna brigada »Braća Radić«: nije imala borbi. Uglavnom se sav rad svodio na organizaciju vojno-političkih kurseva sa komandnim kadrom i držana je jedna vojna konferencija sa komandnim kadrom četa i bataljona brigade na kojoj je prisustvovao i načelnik ovog štaba. Kursevi su organizovani i brigada u vojnopolitičkom pogledu sada predstavlja našu najbolju jedinicu. Štab brigade je dobar ali nepotpun jer im manjka načelnik štaba. Dosadašnji v.d. načelnik štaba, koji nije zadovoljio, jer je suviše kancelarizirao povučen je i predviđen za nastavnika podoficirske škole jer posjeduje solidno vojničko znanje pošto je bio kapetan u jugoslavenskoj vojsci i mislimo da će na toj dužnosti moći najviše koristiti.

Kalnički NOP odred: Poslije izmjene štaba počeo se sređivati, ali još nije sređen. U odredu su organizovana 3 bataljona. Od Međimurske i Varaždinske čete formiran je Varaždinski bataljon. Taj bataljon po svome elementu ima najbolje perspektive. 23. i
24. XI vodio je uspješne borbe sa manjim snagama ustaša koji su krenuli iz Varaždina prema Varaždinskim Toplicama. Tom prilikom neprijatelj je imao preko 20 izbačenih iz stroja, od kojih 7 mrtvih. Među mrtvima nalazi se poznati ustaški agent iz Varaždina Medvedec, dok je najveći krvnik i razbojnik, agent Dubić, sa tri metka smrtno ranjen. U odredu se drže savjetovanja sa komandnim kadrom i radi na organizaciji desetarskih i vodničkih kurseva. Odred stalno postavlja zasjede uz Varaždin i na cesti Varaždin — Zagreb, ali pri tom nema mnogo uspjeha, jer neprijatelj samo povremeno izlazi prema našem teritoriju, a komunicira sa Zagrebom, preko teritorija koji kontrolira Zagorski p. odred.
Zagorski NOP odred: Potpuno je vojnički oformljen u tri bataljona. Odred ima preko 500 boraca i to većim dijelom dobrovoljaca. Odred je sada sređen. U štab poslan je zamjenik komandanta. Borbenost boraca je na dosta velikoj visini. Disciplina je slaba, jer su to mahom borci koji nisu služili vojsku i politički nesvjesni. 16. XI pokušale su ustaše u jačini od oko 100 vojnika sa 8 tanketa razbiti I bataljon koji se nalazio u selu Sambolići (sekc. Ptuj 1 : 100 000). Manevrom i kontranapadom bataljona neprijatelj je natjeran u bijeg u pravcu Gornje Batine. Neprijatelj je imao gubitaka, ali je nepoznat broj, jer je vršio evakuaciju pod zaštitom tenkova. Gubitaka na našoj strani nije bilo.
19/20. XI 1 četa III bataljona izvršila je uspješan napad na žandarmerijsku stanicu u Vinici. Napad je sjajno izveden i borci su na juriš upali u zgradu i nisu dali neprijatelju vremena da otvori vatru. Zarobljeno je 12 žandara, a zapljenjeno 11 pušaka,
1 parabela, 1 500 kom. municije, 2 defenzivne i 3 ofenzivne bombe.
21. XI izvršile su ustaše napad na položaje III bataljona kod Prigorca. Neprijatelj je tačno znao položaje bataljona i izvršio napad sa tiri jake kolone.
Zahvaljujući magli i slaboj budnosti bataljona neprijatelj je postigao iznenađenje. U toj borbi izgubljen je teški mitraljez i nestalo 14 boraca, koji se nisu vratili, ali nije utvrđeno da su poginuli i zarobljeni. Štabu odreda uputili smo pismo da pojača saradnju sa Slovencima i zajednički s njima vrše akcije duž rijeke Sutle. Slovenskom kozjanskom odredu, koji je slab, poslali smo 13 drugova Slovenaca sposobnih za rukovodioce i 2 puškomitraljeza.
Bjelovarski NOP odred: uglavnom sprovodi mobilizaciju i vrši akcije diverznog karaktera, jer na njegovom sektoru nema manjih uporišta. Taj odred ima brojno stanje oko 700 boraca.
Moslavački odred: Uglavnom je sprovodio mobilizaciju i danas ima 4 bataljona, i pratio je transport sa hranom za Baniju odkud je 18. XI dopremio slijedeće oružje: 814 pušaka, 24 puškomitraljeza, 23 teška mitraljeza »breda«, 2 protutenkovska topa 47 m/m, 50 000 metaka za puške, 20 000 za mitraljeze i 300 granata za top.
U Moslavinu je krenuo komandant i politkomesar ovog štaba sa XXVIII divizijom i Moslavačkom brigadom i rukovode sa akcijom na Čazmu, a potom će pristupiti formiranju brigade od Moslavačkog, Zagrebačkog i Bjelovarskog odreda.
Poslije formiranja nove brigade, uputit ćemo udarnu brigadu »Braća Radić« u Zagorje[6], dok ćemo sa ostalim jedinicama i dalje ugrožavati neprijateljske komunikacije i izvršavati dobivene zadatke od Glavnog štaba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:
(službeno otsutan)

Za komandanta-pukovnika
načelnik štaba-major

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAGORSKOG NOP OREDA OD 3. PROSINCA 1943. GOD. ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O STANJU U HRVATSKOM ZAGORJU I BORBI NA CERJU[1]

ŠTAB
ZAGORSKOG NARODNO-OSLOBODILAČKOG
PARTIZANSKOG ODREDA HRVATSKE
3. 12. 1943.

ŠTABU II OPER. ZONE NOV i PO HRVATSKE

Šaljemo dva ranjena i 1 bolesnog druga za bolnicu. Naš drugi bataljon nalazi se dolje uz slovensku gra-

[4] **Vlado Matetić**
[5] **Marko Belinić**

[6] **Udarna brigada »Braća Radić« u vremenu od 23. studenog do 28. prosinca dejstvovala je na pravcu Križevci-Koprivnica i prema Goli i Ždali.**
[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojno-istorijskog instituta u Beogradu pod reg. brojem 31/7, k. 1472 A.**

nicu. Veze na čitavom terenu su potpunoma prekinute (radi jake reakcije neprijatelja), pa tako nemamo nikakove veze i vijesti od našeg II bataljona. Naš I bataljon koji je krenuo, kako smo Vam već javili, na izvršenje sa Slovencima od Vas postavljenih zadataka[2] na svom putu napao je bandu u selu Cerje, općina Đurmanec, te je tom prilikom što ubio što teže ranio 40 ustaša, među njima i jednog ustaškog pukovnika, a 80 ih je nestalo za koje je banda dala proglas među seljacima da ih imadu potražiti ili u protivnom slučaju da će popaliti sela. Akcija nije potpuno uspjela, jer smo prije akcije dobili krive podatke o bandi. Mi smo dobili podatke i to da se u selu u jednoj kući nalazi 40—60 ustaša, a kad tamo nalazila se čitava PTZ bojna od koje je jedan dio bio na položajima po svim okolnim kotama, a drugi dio nalazio se u selu na spavanju. Izvršili su juriš na selo baš u onom momentu kada se banda postrojavala, tako da je ove, koji su se nalazili u selu, zahvatila na okupu. Borba je trajala nekoliko sati, naši su se borci herojski držali i natjerali i raspršili čitavu bojnu, ali pod pritiskom topovske vatre, teških strojnica i teških bacača povukli su se na Strahinjčicu — Sv. Jakob.

Banda je osiguravala put Paveliću, koji je bio u Lepoglavi, tako da je uzduž čitave ceste od Zaboka preko Krapine, Jesenja i Lepoglave bilo svrstano nekoliko bojna sa oko 25 tenkova i sa topovima. U Jesenju su imali 3 topa, a na svim okolnim kotama teške strojnice i teške bacače. Mi smo imali 2 mrtva i 3 lakše ranjena druga, od kojih dvojicu šaljemo u bolnicu.

Prema dobivenim podacima iz Zagreba banda sprema na svaki način čišćenje Hrv. Zagorja i to sa 1600 ustaša[3].

Mi smo naš štab preselili malo dublje prema Krapini, a čekamo onu četu koja je išla na Kalnik po puške da se vrati[4]. Ne znamo što tako dugo radi. Trebala se vratiti još pre dva dana, a još je nema. Naš treći bataljon nalazi se kod Labora i patrolira okolicom Zlatara. Tako smo prema od Vas dobivenim direktivama razdjelili naše bataljone da nas ne mogu zaokružiti.

Banda je po svim selima kojima je prošla vršila pljačku i palež, tako su zapalili čitavo selo Cerje, pokupili su civile iz više sela, odveli pod Strahinjčicu i poubijali, a po selima klali su žene i djecu. Točne podatke nemamo i čim ih prikupimo poslat ćemo Vam ih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Vidiček[5] s. r.

Z. komandanta:

S*. Iveković s. r.

[2] **Prvi bataljon je na tom zadatku dejstvovao sa slovenačkim NOP jedinicama.**

[3] **Neprijatelj je pojačavao svoje garnizone, vršio manje ispade, ali nije preuzeo u tom periodu ofenzivu čišćenja Hrv. Zagorja od naših snaga.**

[4] **Oružje koje je štab II operativne zone stavio na raspolaganje Zagorskom NOP odredu.**

[5] **Josip**

[4] **Stjepan**

NAREĐENJE ŠTABA II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE OD 9. PROSINCA 1943. GOD. ŠTABU KALNIČKOG NOP ODREDA ZA SADEJSTVO ZAGORSKOM NOP ODREDU U RAZBIJANJU NEPRIJATELJSKE OFENZIVE U ZAGORJU[1]

NAČELNIK ŠTABA
II OPERATIVNE ZONE
NOV I PO HRVATSKE

dne, 9. XII 1943. u 4 sata

ŠTABU KALNIČKOG ODREDA

Ustaše i Nijemci otpočeli su ofenzivom[2] na Zagorski odred. Neprijatelj raspolaže sa nekoliko manjih tenkova. Zagorski odred na ofanzivu neprijatelja odgovorio je uspješnim akcijama zadajući mu jake udarce i protuudarce. Početkom ovog mjeseca II bataljon Zagorskog odreda razoružao je kod Lupin jaka prema Rogatecu 80 Nijemaca, finanaca i žandara. I bataljon napao je i razbio bojnu Tjelesnog pavelićevog zdruga koja je osiguravala cestu Krapina — Lepoglava za vrijeme prolaza razbojnika Pavelića u Lepoglavu gdje se ovih dana nalazio. Smionim napadom I bataljona ustašama su zadani žestoki udarci i naneseni gubici od 60 mrtvih, među kojima se nalazi i jedan pukovnik. Naši gubici iznose: 2 mrtva i 3 lakše ranjena.

Vaš odred svojom aktivnošću oko Varaždina treba omogućiti Zagorskom odredu brže razbijanje te ofanzive. U tu svrhu odmah ćete uputiti jedan bataljon koji će se zadržavati na sektoru Ivanec — Varaždin, ugrožavati cestu i prugu Varaždin — Lepoglava[3], i time onemogućavati neprijatelju slanje pojačanja prema Krapini. Bataljon treba biti pokretan, a ne zadržavati se na jednom mjestu. Sa sobom neka ponese samo laka oružja, a teška neka ostavi, jedan bataljon i dalje zadržavati na Varaždin bregu i njegovu aktivnost usmjeriti samo na prugu i cestu Zagreb — Varaždin, dok ćete jedan bataljon ostaviti u Ludbregu i Ludbreškom Vinogradu. Bataljonu pridodati teške mitraljeze.

Vaš štab, da bi mogao jedinstvenije rukovoditi, preseliće se u Varaždinske Toplice. Jedan član štaba treba da krene sa bataljonom u Zagorje, a jedan da ostane u Ludbregu.

Upozorite svoje jedinice da međusobno održavaju vezu i da Vas o svemu pravovremeno obavještavaju. Bataljon koji će krenuti u Zagorje treba uspostaviti vezu sa štabom Zagorskog odreda koji će se nalaziti negdje oko Lobora ili Golubovca.

Štabu udarne brigade »Braća Radić« izdali smo naređenje da Vam pošalje 30 kg eksploziva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba-major:

[1] **Prepis originala, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojno-istorijskog instituta u Beogradu pod reg. brojem 39/2. k. 1472.**

[2] **Neprijatelj je vršio ispade iz prethodno ojačanih garnizona.**

[3] **Kalnički NOP odred je izvršavajući ovaj zadatak srušio željezničku prugu kod Varaždina, te uništio oklopni voz, vršio fingirane napade na neprijateljska uporišta oko Varaždina i time sadejstvovao Zagorskom NOP odredu.**

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAGORSKOG NOP ODREDA OD 10. PROSINCA 1943. GOD. ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA I NOVOJ TAKTICI NEPRIJATELJA U ZAGORJU*

ŠTAB
ZAGORSKOG NARODNO-OSLOBODILACKOG
PARTIZANSKOG ODREDA HRVATSKE

Oper. br. 9—43
10. prosinac 1943.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV i PO HRVATSKE

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

Od posljednjeg našeg izvještaja promjenila se situacija na našem sektoru djelovanja. O koncentraciji neprijatelja, o kojoj smo Vam javili, kao i ofanzivi na naš odred, možemo Vam javiti da ste nas o tome izvjestili. Na čitavom sektoru neprijatelj je pojačao svoje garnizone ljudstvom, oružjem i spremom, u svojim uporištima se ukopao i ogradio bodljikavom žicom i bunkerima, dapače i teže kontroliran teren za njih posijao sa nagaznim minama (kao što je slučaj sa Zlatarom). Iz svojih uporišta vrši prepade u sela, koja su kontrolirana od nas i svakodnevno se sukobljava sa našim patrolama. Ove njihove ispade vrši sa manjim snagama 40—80 ljudi izvrsno naoružanih, većinom automatskim oružjem. Ove ispade vrše noću i danju. Tako na primjer; jučer,
9. o. mj.. jedna njihova satnija (ustaša) krenula je iz Lepoglave u jačini od 40 ljudi naoružanih sa 12 šmajsera i 3 puškomitraljeza, krenuli su preko Košenica Gore u Novi Golubovec i natrag.

Tako je naša patrola imala sukob sa 30 neprijatelja iznad Lobora i to ispod groblja; neprijatelj se nije kretao ni cestom ni putevima nego preko Markušev Brega šumom do iznad Lobora, neprijatelj je bio naoružan većinom automatskim oružjem. U tom sukobu poginula su naša dva druga, a neprijatelj je imao jednog mrtvog i dva ranjena. Tako imamo dnevno sukobe sa neprijateljem u kojima trošimo municiju, a neprijatelju se ne može nikada uspješno postaviti zasjeda. Zato smo odlučili od sada postavljati neprijatelju zasjede ispred samih njihovih garnizona, da ih prisilimo da u većem broju izlaze, a ujedno da im spriječimo iznenađenja, koja nam spremaju takovom načinom borbe. Jedino, kada saznaju za koju jaču našu snagu, onda bace tankete, kao što je bio slučaj u St. Golubovecu, Loboru, i dr. Primili smo operativne izvještaje od I i II bataljona koji se nalaze u kotaru Klanjec i Pregrada, ali iako se drugovima stalno upućivalo i upućuje se, nikako da pošalju izvještaj iz kojega bi se imala dobiti jasnija slika o njihovom djelovanju, akcijama i stanju u bataljonu. Pa prema tome i ovaj izvještaj će svakako biti manjkav, a mi ćemo nastojati da ga upotpunimo vlastitim opažanjima.

I bataljon:

30.XI držao zasjedu na Vetemičkoj gori i to I četa u zasjedi. Jedan vod čete nalazio se na koti 511, prema Radoboju, a drugi vod II čete sa štabom bataljona u selu Veternica. Ponovo su prekopane ceste i postavljene barikade u Očuri i na Veterničkoj gori sa jedne i druge strane. Patrole su krstarile kroz Očuru, Novi Golubovec prema Starom Golubovcu i prema Radoboju, a drugim pravcem u Mihovljan. Neprijatelja nije bilo. Bataljon je krenuo u 18.00 sati na put pravac G. Jesenje.
1. XII bataljon je zauzeo položaje poviše Jesensko Cerje. U Cerju se nalazio neprijatelj u jačini od jedne satnije i to ustaša PTZ.
Bataljon je izvršio napad na neprijatelja u 6.30 sati. Borba je trajala 3 sata. Neprijatelj je bio rastjeran i bataljon se morao povući, jer je stiglo pojačanje neprijatelju i to crna legija iz Krapine, a ujedno pod jakom topničkom vatrom i minobacačkom vatrom, koja je otvorena na naš bataljon iz G. Jesenja. Neprijatelj je imao 42 mrtva i 20 ranjenih, a 80 ustaša nestalih (sumnja se da su nekoji od njih ranjeni, a nekoji da su pobjegli kućama). Prilikom borbe imali smo 2 mrtva i 3 lakše ranjena. U borbi su se istakli komandir I čete Podboj Josip i vodnik Pasariček Josip, kao i drugarica Mrt Marija. Utrošeno je 1250 metaka.
2. XII bataljon se nalazi na istim položajima tj. na Vetemici odakle je pošao.
3. XII bataljon je zauzeo novu bazu Kraljevicu. Neprijatelja nije bilo.
4. XII bataljon je zauzeo novu bazu Mala Erpenja. Neprijatelja nije bilo.
5. XII bataljon krenuo pravac Dubrovčana u selo Bezovina, gdje je zauzeo novu bazu. Neprijatelja nije bilo.

II bataljon:

Ovaj bataljon dosada osim akcije na Glažutu i Huma na Sutli[2] nije izvršio nikakvih akcija. O samoj akciji na Glažutu ne izvještavamo Vas ništa kako je bilo, koja četa je vršila juriš, tko je kriv za neuspjeh tj. da je neprijatelj uspio pobjeći sa oružjem. Ovih dana se vraća ovaj bataljon sa puta, pa će Vam o toj akciji opširnije javiti. Inače po njihovom izvještaju prekapaju ceste i postavljaju zasjede, ali sa neprijateljem nisu imali sukob osim sa jednom patrolom u Strmecu, kotar Klanjec, koju su odbili.

III bataljon:

Ovaj bataljon nakon svog povratka iz Prigorca je i onako stalno okrnjen. Jedna četa je krenula za Kalnik po oružje, koje ste nam odredili i do danas se nije vratila. Četa, koja se nalazi ovdje, bila je u Loboru do dolaska bande. Ova četa je i onako slabo naoružana, a i komanda čete ne odgovara svojoj dužnosti, a isto i štab bataljona je nepotpun. Sada se nalazi ovdje v. d. komandanta Klasić Ferdo i zamjenik komesara, pa i u pogledu upotpunjavanja štaba trebati će se poduzeti potrebne mjere. Ovako mirovanje odnosno davanje samo patrola i straža jako umara drugove a i pada im borbenost, pa čim se vrati četa, koju smo poslali po oružje, krenuti će i ovaj bataljon na put, da borci steknu malo rutine u marševanju, kao i da se prekale u borbama.
Inače se ovdje ne osjeća nikakva jača koncentracija neprijatelja i kako smo Vam prošli puta javili, da imade očistiti ovaj dio Zagorja i to određeno sa
1 600 ustaša i to se stalno obećaje rudarskim poduzećima, da će ta snaga za koji dan doći u Zagorje

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojno-istorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 40/7. k. 1972 A.**

[2] **Ovaj bataljon je upućen da sadjestvuje Kozjanskom (slovenačkom) NOP odredu na rijeci Sutli.**

ali do danas nije od toga primjećeno ništa, osim kako smo gore naveli, da su pojačani neprijateljski garnizoni. Inače krstarimo i kontroliramo čitav ovaj kraj od Zajezde do Radoboja i neprijatelja nema osim sa svojim patrolama i u onom momentu kada naša patrola zapuca na njih smjesta se povuku.
Naša informativna služba, kao i obavještajna, nije nikakova. Tako da mi uopće nemamo nikakvih podataka o kretanju neprijatelja, a što nam jako otežava vršenje akcije, kao i spremiti protivudarca neprijatelju, kada se tako nenadano pojavi.

Po naređenju kojeg smo primili od Vas pod A.br. 814—43 od 21. XI 1 943. o organizaciji izviđačke grupe i službe osmatranja pristupiti ćemo odmah.

Prema vašim direktivama: da se formira u svakom bataljonu četa, pristupit ćemo odmah, i onako manjka komandni kadar, ali na taj način ćemo imati manje čete i izobraziti ćemo komandno osoblje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Komandant:

M P

NAREDBA ŠTABA II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE OD 10. PROSINCA 1943. GOD. ZA FORMIRANJE BRIGADE »MATIJA GUBEC« I POSTAVLJANJE NA NOVE DUŽNOSTI RUKOVODILACA U PODREĐENIM JEDINICAMA[1]

GLAVNI ŠTAB NOV I POH[2]

Dne, 1. I 1943.

N A R E D B A Br. 44

Štaba II operativne zone NOV i PO Hrvatske od dne, 10. XII 1 943.

I formiranje brigade »Matija Gubec«

Nova brigada »Matija Gubec« formira se od I Moslavačkog bataljona, Moslavačkog p. odreda, II i III bataljona Zagrebačkog p. odreda i jednog bataljona Bjelovarskog p. odreda. Dan formiranja bit će 12. XII 1 943.

Za komandanta brigade »Matija Gubec« postavljamo druga Manojlović Miloša, dosada komandanta Bjelovarskog odreda.

Za politkomesara brigade »Matija Gubec« postavljamo druga_____
Bit će naknadno određen.[3]

Za zamjenika komandanta brigade »Matija Gubec« postavljamo druga Došen Stevana[4], dosad komandanta Zagrebačkog p. odreda.

Za zamjenika politkomesara brigade »Matija Gubec« postavljamo druga J u r e k o v i ć Ivana,[5] dosada na raspoloženju štabu II oper. zone NOV i PO Hrvatske.

Ostale članove štaba brigade »Matija Gubec« predložiti će štab brigade.

II postavljanje

Za komandanta udarne brigade »Braća Radić« postavljamo druga K u č i š Stjepana, dosada zamjenika komandanta II brigade II oper. zone NOV i POH.

Za politkomesara udarne brigade »Braća Radić« postavljamo druga R u k a v i n u Zlatka, dosada politkomesara I udarne bataljona brigade »Braća Radić«. Za zamjenika komandanta udarne brigade »Braća Radić« postavljamo druga K o r a ć Milana,[6] dosada komandanta II udarnog bataljona iste brigade.

Za zamjenika politkomesara udarne brigade »Braća Radić« postavljamo druga B 1 a h a Đuru, dosada na istoj dužnosti u II brigadi II oper. zone NOV i POH.

Za načelnika štaba udarne brigade »Braća Radić« postavljamo druga B o b i ć Milana, dosad zamjenika komandanta brigade »Braća Radić«.

Za zamjenika komandanta II brigade II oper. zone NOV i POH postavljamo druga K o v a č i ć Alojzija, dosad komandanta I udarnog bataljona iste brigade. Za zamjenika politkomesara II brigade II oper. zone NOV i POH postavljamo druga M i c i ć[7] Milivoja, dosad zamjenika politkomesara udarne brigade »Braća Radić«.

Za komandanta Bjelovarskog p. odreda postavljamo druga Volana,[8] dosad komandanta I bataljona Kalničkog p. odreda.

Za v.d. komandanta Zagrebačkog p. odreda postavljamo druga Č o l a k Ljubana, dosada operativnog oficira Moslavačkog p. odreda.

Za operativnog oficira Zagrebačkog p. odreda postavljamo druga B o b i n a c Milana, dosad zamjenika komandanta bataljona II brigade II oper. zone NOV i POH.

III formiranje divizije u II operativnoj zoni

U sastav divizije II operativne zone NOV i POH ulazi udarna brigada »Matija Gubec«.

Za komandanta divizije određen je drug Š t r o k Izidor, dosad komandant udarne brigade »Braća Radić«.

Za politkomesara divizije određen je drug R o b i ć Ivan, dosad politkomesar udarne brigade »Braća Radić«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:

Ivan A. Šibi s. r.

Komandant — pukovnik:

Vlado Matetić s. r.

M P

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 29—3, k. 106.

[2] Datum prijema naredbe u Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[3] Ahmet Delibegović je postao komesar ove brigade.

*** Stevan Došen je poginuo 1 944. kao komandant brigade »Matija Gubec« kod Trešnjevice u Podravini.**

[5] Odnosi se na Jureković Stjepana, a ne Ivana.
[6] Odnosi se na Korać Miloša, a ne Milana.
[7] Poginuo 1944. kod Narte kao zamjenik politkomesara brigade.
*** Andrija Bertovščak.**

Dostavljeno:

Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske,
Štabu divizije,
Štabu udarne brigade »Braća Radić«,
Štabu II brigade II oper. zone,
Štabu brigade »Matija Gubec«,
Štabu Zagrebačkog p. odreda,
Štabu Bjelovarskog p. odreda,
Štabu Kalničkog p. odreda,
Štabu Moslavačkog p. odreda,
Štabu Zagorskog p. odreda,
Štabu III diverzantskog bataljona,
Komandi Moslavačkog područja,
Komandi Kalničkog područja.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAGREBAČKOG NOP ODREDA OD 16. PROSINCA 1 943. GOD. ŠTABU III OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA KOMIN I RUŠENJU KOMUNIKACIJE SV. IVAN ZELINA — VARAŽDIN'

ŠTAB
ZAGREBAČKOG PARTIZANSKOG ODREDA
NOV HRVATSKE
Op. br. 29/43,
Dana, 16. XII 1 943. g.

Predmet: Operativni izvještaj
za vrijeme od 29. XI do
14. XII 1 943. g.

ŠTABU II OPERATIVNE ZONE NOV i PO HRVATSKE

Položaj

U vremenu od 29. XI 1 943. do 14. XII o. g. naš odred odnosno bataljon[2] našeg odreda krstario je stalno po terenu kotareva Sv. Ivan Zelina i Stubica sekcije Zagreb i Ptuj 1 : 100 000).

Kroz to vrijeme izvršio je isti bataljon niz manjih akcija[3] u kojima je dobio dosta vojne spreme i vojnog materijala. Također je kroz sve to vrijeme čistio sela naprijed navedenih kotareva od petokolonaša i ostalih neprijatelja NO pokreta u vezi sa kotarskim komitetima oba kotara, kao i sa NO odborima.

Nadalje srušio je isti bataljon na glavnoj cesti Zagreb—Sesvete—Varaždin tri mosta i uništio rudnik Poljanica kraj Zlatara.

Dana, 7. o. mj. štab istog bataljona prema dobivenim podacima stvorio je plan za napad neprijateljskog uporišta Komin. Jačina neprijatelja 27 ustaša naoružanih sa četiri puškomi trai jeza, 2 šmajsera, karabinima i sa mnogo bomba. Glavnina neprijatelja zauzela je jednospratnu zgradu koja je imala željezna vrata i željezne rešetke na prozorima, a dva puškomi trai jeza imala je na tornju crkve.

Napad je prema planu morao početi 8. o. mj. u 2 sata ujutro budući je neprijatelj prilikom privlačenja bombaša, koji su imali zadatak da likvidiraju uporište, osjetio iste, to je sama borba počela u 1 sat i 30 minuta. Bombašima je uspjelo usprkos neprijateljske vatre ubaciti u samu zgradu 3 bombe, no nakon toga su se morali povući jer je neprijatelj počeo također bacati bombe. Borba se nastavljala dalje, sve dok nije neprijatelju stigla pomoć iz Sv. Ivan Zeline preko sela Tomaševac, poprijekim putem, kada su se naše jedinice po naređenju štaba bataljona povukle. U samoj borbi naše jedinice nisu imale nikakvih gubitaka, dok je neprijatelj prema kasnije dobivenim podacima imao 4 mrtva i 7 ranjenih. U vezi sa istom akcijom mineri su srušili most na glavnoj cesti Sv. Ivan Zelina — Varaždin i to između sela Komin i sela Hrastje. Uništeni most bio je betonski, dug oko 4 metra. Sam raspored naših snaga u napadu vidi se iz priložene skice (razmjera 1 : 5 000).

Kritički se osvrnuti na samu akciju ne možemo jer nitko od štaba odreda nije bio prisutan kod same akcije.

U međuvremenu tj. za vrijeme odmora jedinice su dosta vojnički radile. Također je održano više vojnih časova sa čitavim četama na kojima su se razradile slijedeće teme:

1) Rukovanje sa svim vrstama oružja (teorija i praksa),

2) O vojničkoj disciplini i odnosu prema rukovodiocima,

3) Kretanje u kolonama, te nastup u slučaju neprijateljskog napada,

4) Streljački lanci, iskorišćavanje zaklona, te sam postupak prilikom napadanja na neprijatelja u uporištu,

5) Također su praktički izvedene vježbe za napad i za povlačenje.

Poslije svih naprijed navedenih vojnih časova i vježba, kao i same akcije u kojoj je većina boraca prvi put bila pod vatrom, vidi se, da je ovaj bataljon u vojničkom pogledu dosta napredovao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Operativni oficir:
Stj[4]. Bobinac s. r.

NAREĐENJE ŠTABA II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE OD 19. PROSINCA 1 943. GOD. ŠTABU KALNIČKOG NOP ODREDA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE OBJEKTE PRAVCEM N. MAROF — VARAŽDIN[1]

NAČELNIK ŠTABA
II OPERATIVNE ZONE
NOV i PO HRVATSKE
Dne, 19. XII 1 943.

ŠTABU KALNIČKOG ODREDA

Danas smo obavješteni od Bjelovarskog odreda da neprijatelj vrši koncentracije u Bjelovaru. Prema svim znacima njegova je namjera izvođenje ofanzive[2] na slobodni teritorij Bilogore i Kalnika.

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 3/8. k. 1472 4.**

[2] **Zagrebački odred je ostao s jednim bataljonom pošto su mu dva bataljona ušla u sastav brigade »Matija Gubec«.**

[3] **Odred je izvodio manje akcije uslijed teških uslova, jer je neprijatelj imao jake snage na području Zagreba.**

[4] **Stjepan.**

[1] **Prijepis originala, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 44/2. k. 1472.**

[1] **Radi se o lokalnom ofenzivnom dejstvu koje neprijatelj preduzima u cilju odbacivanja naših snaga sa područja Varaždina.**

Neprijatelj se mora ometati i ne dozvoliti mu da nesmetano vrši koncentracije. Vaš odred sa dva bataljona vršit će napade na pojedine tačke neprijatelja na liniji Varaždin — Novi Marof, gdje se ukopava i na tom dijelu ceste postavljati zasjede ne prijateljskoj pješadiji, mobilizirati sve civilno ljudstvo za prekopavanje ceste i rušenje mostova. Vodite računa o stalnim pokretima neprijatelja i dobro izviđajte da vas ne bi neprijatelj iznenadio ili izmanevrisao. Naročitu pažnju obratiti obezbeđenju vaših jedinica za vrijeme odmaranja i dobro izviđajte prema Ljubeščici.

Vaš informativni oficir neka organizuje dnevno izvještavanje o pokretima neprijatelja u Varaždinu i iz Varaždina.

Vaš III bataljon neka vrši dnevna izviđanja Šemovca i pokrete mađarskih trupa duž Drave.

Zašto niste uputili tražene drugove za pojačanje bolničke straže? Odmah to učinite.

Upućujemo vam borce Čizmek Slavka, Kukec Vladu i Jurman Ivana, koji su zaostali ili dezertirali iz svojih jedinica. Potrebna im je paska. Izvjestite njihove jedinice da su po našem naređenju upućeni u vaš odred.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba—major:

NAREĐENJE ŠTABA II OPERATIVNE ZONE NOV I PO HRVATSKE OD 19. PROSINCA 1 943. GOD. ŠTABU NO UDARNE BRIGADE »BRACA RADIĆ« DA POJAČA DEJSTVO NA PRUZI CAREVDAR — — KRIŽEVCI I ZA UNIŠTENJE PUTA KRIŽEVCI — KOPRIVNICA[1]

NAČELNIK ŠTABA[2]
II OPERATIVNE ZONE
NOV i PO HRVATSKE

Dne, 19. XII 1 943.

ŠTABU UDARNE BRIGADE »BRAĆA RADIĆ«

17. XII o. g. ustaše i domobrani jačine oko 1 000 vojnika izašli su iz Varaždina i zaposjeli položaj duž ceste Novi Marof — Varaždin i počeli popravljati most na rijeci Bednji. Neprijatelj raspolaže sa 6 manjih i 2 teška tenka. Danas smo primili izvještaje od Bjelovarskog odreda o koncentraciji neprijateljskih snaga u Bjelovaru. Prema svim znacima neprijatelj vrši pripremu za ofanzivu na slobodni teritorij Kalnika i Bilogore[3]. Naše jedinice na Kalniku i Bilogori trebaju stalno ometati neprijatelja i time sprečavati da nesmetano vrši koncentraciju. Kalnički partizanski odred dobio je zadatak da napada na pojedine tačke neprijatelja na liniji Novi Marof — Varaždin i postavlja zasjede. Vaša brigada treba pojačati rad na uništenju pruge Carevdar — — Križevci i ceste Križevci — Koprivnica, koju prekopati na nekoliko mjesta i podiči prepreke, postaviti 3 bataljona zasjede kod Kloštara i jačim izviđanjima kontrolirati pokrete neprijatelja u Križevcima, a preko informativne službe organizovati dnevno izvještavanje o svim promjenama, odnosno koncentracijama u Križevoima.

Zašto niste uputili tražene drugove za pojačanje bolničke straže? Isto tako požurite sa izmjenom boraca sa komandom Kalničkog područja.

Upućujemo Vam Jagnić Janka, Smrekar Juru, Omerzo Antuna, Omerzo Stjepana, Slatković Pavla, Kodrman Stjepana, Prlić Ivana, Šimunić Marka. Svi nose sa sobom puške osim Kodrmana i Prlića. Pomenuti drugovi zaostali su ili dezertirali iz svojih jedinica. Potrebna im je paska. Izvjestite njihove jedinice da su po našem naređenju upućeni u Vašu brigadu.

Niste javili: da li ćete izvršiti izmjenu komesara.

Već nekoliko puta pošao sam preko Vaše radio-stanice poslati obavijest, ali na žalost nije bilo uspjeha, jer Vaši radio-telegrafisti ne znaju raditi. Obratite veću pažnju i pomognite im da rade odnosno vježbaju. Jučer smo poslali jednu radio-stanicu sa generatorom, pa vjerujemo da će moći vježbati. Čuo sam da imate dvije anodne baterije od kojih s jednom svirate u štabu. Nepotrebno je da imate dva radio-aparata kad nismo u stanju nabaviti dovoljan broj baterija s toga anodnu bateriju dajte radio-telegrafistima.

Uhapšena Milka Bobovec stigla je i otpremljena sudskom odsjeku koji vodi postupak. Nastavite i dalje sa hapšenjem špijuna, ali ih nemojte slati k nama nego u sudski otsjek.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba —major:

IZVJEŠTAJ ŠTABA II OPERATIVNE ZONE OD 28. PROSINCA 1 943. GODINE GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA U MOSLAVINI, KALNIKU I ZAGORJU[1]

Predmet: Operativni izvještaj.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Nakon likvidacije Čazme i napuštanja terena naše zone po XXXII diviziji[2] na sektoru Moslavine nisu zapažene nikakve koncentracije neprijatelja. Na sektoru Kalnika aktivnost neprijatelja nije bila od većeg značaja, izuzev jačih patroliranja u okolini samog uporišta, dok je na sektoru Zagorskog odreda počeo više krstariti i praviti upade u oslobođena i poluoslobođena sela. Dobiveni podaci o neprijateljskoj ofanzivi nisu odgovarali činjeničnom stanju u pogledu koncentracije neprijatelja, kojih do ovoga momenta na sektoru naše zone nema. Neprijatelj je pojačao garnizone Bjelovar i Varaždin u svrhu svoje sopstvene sigurnosti. Prema najnovijim podacima dobivenim od političkih radnika Nijemci su u Zagorju napustili Pregradu, Đurmanec, Veliku Ves i Krapinu i preko Slovenije krenuli u Njemačku[3]. Uporno su se širile vijesti o dolasku jedne njemačke pukovnije u Varaždin u vezi sa pripremanom ofanzivom na krajeve sjeverno od Save, ali prema svim znacima do toga neće doći.

[1] Kopija originala nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 38/7. k. 1472 A, pisana na stroju, latinicom.

[1] Rade Bulat.

[3] U ofenzivnim dejstvima učestvuju: 1. pješadijska pukovnija PTS sa 4. bojnom PZUV.

[1] Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 7/8. k. 1472 A.

[2] Divizija se prebacila u Turopolje, gdje ostaje do kraja prosinca 1943. g.

[3] Odnosi se na dijelove divizije »Nederland« koji su se 23. prosinca 1 943. god. ukrcali u Vrbovcu i otišli s ovog područja u pravcu sjevera.

Naše jedinice poslije oslobođenja Čazme i odlaska 32. divizije nisu vodile veće i značajnije borbe. Sva njihova aktivnost bila je usmjerena na uništavanje komunikacije, ali pri tom nisu pokazali veće rezultate.

I brigada »Braće Radić«

Brigada od 23. XI 1 943. nalazila se na terenu Križevaca na položajima Don jara — Mali Poganac — — Male Sesvete i za to vrijeme uništavala prugu Koprivnica—Križevci i postavljala zasjede neprijateljskim parolama koje su se kretale prema oslobođenoj teritoriji.

14. XII 1 943. dvije čete I bataljona rastjerale su koturaše na dravskom mostu kod Botova (sekc. Đurđevac 1 : 100 000). Zaplijenjen je 1 mitraljez »schwarzlosse«, 12 karabina, 4—5 000 metaka i ostale ratne spreme.

Na našoj strani bilo je tri druga lakše ranjeno i 1 poginuo, i to: komesar čete Geltner, koji je naišao na nagaznu minu.

Neprijatelj je u paničnom bijegu napustio most i prebjegao preko mađarske granice ne pružajući otpor. Da smo tom prilikom imali eksploziva most bi bio porušen jer je neprijatelj bio 2 — 3 km pobjegao od Drave. Naše su jedinice taj momenat iskoristile i prešle preko Drave, nastavljajući sa čišćenjem Gole i Ždale, gdje su se nalazili ostaci koturaške bojne, koja je pobjegla iz Koprivnice. Zarobljeno je 14 žandara i domobrana i zaplijenjeno je isto toliki broj pušaka sa odgovarajućom količinom municije i drugog raznog materijala. Time su naše jedinice izbile na granicu sa Mađarskom i nije došlo do nikakvih sukoba, jer je to stara granica. Sada se na tom sektoru nalazi partizanska straža. Sa Mađarima na tom dijelu nije došlo do nikakovih sukoba. Straži smo dali direktivu, da ne puca na mađarske graničare kada se nalaze na mađarskom teritoriju, u protivnom ako pređu granicu, da se upuste s njima u borbu. U Međimurju naše jedinice, kada vrše akcije, napadaju na neprijateljske vojnike, gdje god se nalaze. Molimo Vas javite nam, da li je naš stav po ovim pitanjima pravilan.

Pored ovih akcija brigada je izvršila niz manjih napada na neprijateljske patrole iz Križevaca i zaplijenila oko 20 pušaka. Vojnička aktivnost brigade nije bila zadovoljavajuća iz razloga, što nije imala mogućnost većih akcija, jer se na tom sektoru nalazi jedino uporište Križevci. Najveći dio slobodnog vremena iskorišten je za vojno — politički rad sa borcima i komandnim kadrom. Izmjene u štabu brigade dobre su*. Još uvijek ova brigada spada među najbolje jedinice.

Zagorski NOP odred

Odred u mjesecu decembru bio je naročito aktivan na cesti Krapina — Lepoglava sa dva bataljona, dok se jedan nalazio duž rijeke Sutle sa zadatkom čišćenja hrvatsko-njemačke granice u zajednici sa slovenskim Kozjanskim odredom, kome smo uputili 15 rukovodilaca i 2 puškomitraljeza. Ustaše i Nijemci na pojačanu aktivnost Zagorskog odreda primijenili su taktiku stalnog uznemiravanja naših jedinica sa manjim snagama.

30. XI 43. — I bataljon sa komandantom Odreda[5] krenuo je prema Sloveniji.

1. XII 43. — Bataljon je zauzeo položaje iznad s. Jesensko Cerje. U Cerju su se nalazile ustaše PTB koje su osiguravale cestu Lepoglava — Krapina. Bataljon je izvršio napad, ne znajući kolike su neprijateljske snage u selu. U trosatnoj borbi bataljon se morao povući jer su stizala pojačanja iz Krapine, i uslijed jake topovske i minobacačke vatre na položaje bataljona. Bataljon je uspio rastjerati bojnu nanijevši ustašama gubitke od 42 mrtva među kojima jedan pukovnik, 20 ranjenih i 80 ustaša nestalih (sumnja se da su nekoji od njih pobjegli svojim kućama, ili su ranjeni i mrtvi ostali na položajima). Za vrijeme ove borbe gubitci su bili 2 mrtva i 3 ranjena. Utrošeno je 1 250 metaka. Borci ovog bataljona pokazali su visoku borbenost i upornost, pa smo ih našom naredbom pohvalili. Naročito su se istakli komandir Podboj Josip, vodnik Pasariček Josip i drugarica Mirt Marija.

14. XII 43. — Jedna je četa III bataljona bila na krstarenju od Peršavec prema Maloj Velikoj (sekc. 1 : 100 000) i naišla na ustašku kolonu. Četa je izvršila napad i neprijatelj se u paničnom bijegu povukao u svoju bazu pod zaštitom tanketa. Zarobljen je 1 ustaša i 1 jahači konj. Utrošeno je 100 metaka.

Gubici neprijatelja nepoznati.

13. XII 43. — II bataljon zaustavio je voz na pruzi Krapina — Vel. Ves. Zarobio je 6 gestapovaca, 1 žandara, 1 domobrana, 1 financa i 1 detektiva. Zaplijenjeno je 10 pušaka i druge ratne spreme. Zasjeda na cesti uništila je 1 luksuzni automobil i ubila 4 njemačka vojnika i uništila 1 kamion. Plijen se iz kamiona nije mogao izvući zbog velike blizine uporišta Krapina otkuda je neprijatelj sa tenkovima prema zasjedi krenuo.

18. XII 43. — Jedna četa II bataljona na cesti između Mača i Zlatara (sekc. Ptuj) zarobila je 1 ustašu.

10. XII 43. — I bataljon koji se nalazio duž Sutle, postavio je zasjedu na cesti Pregrada — Sopot, ispod kapelice Sv. Lenart 1 km udaljene od Pregrade. Neprijatelj je bio obaviješten o postavljanju zasjede i nije kretao cestom. Zasjeda je pravovremeno otkrila neprijatelja koji je kretao brdima duž ceste i istoga napala. Četa bataljona povukla se nanijevši neprijatelju gubitke od 6 mrtvih. Istovremeno i neprijatelj se povukao u Pregradu.

12. XII 43. — I bataljon postavio je zasjedu na raskrsnici cesta Sopot — Desinić — Vinagora kod k. 266 (sekc. Rogatec 1 : 100 000). Iz Desinića naišao je neprijatelj sa 250 vojnika, sa 9 kamiona i 3 mala automobila, naoružan sa 15 puškomitraljeza. Vještim manevrom neprijatelj je napadnut

[4] Odnosi se na izmjene prilikom formiranja NO brigade »Matiia Gubec«.

[5] Josip špiranec.

1 pretrpio je gubitke od 32 mrtva i 14* ranjenih. Naši gubitci: 2 mrtva, 2 ranjena. Utrošeno 1.470 metaka.

Zagorski odred spada među naše najbolje odrede. On danas broji oko 600 naoružanih boraca formiranih u 3 bataljona sa po 3 čete. Borbenost boraca na dosta velikoj visini. Osjeća se kod rukovodilaca nedovoljno iskustvo jer su to sve mladi rukovodioci. Iz brigade »Braća Radić« poslano je nekoliko nižih rukovodilaca, jer se osjeća manjak sposobnih vodnika i komandira, dok se štabovi bataljona sređuju. Na pojačanu aktivnost Zagoraca neprijatelj vrši dnevne ispade i osjeća se da drugovi iz Zagorskog odreda nemaju još dovoljno rutine za borbu na terenu. Oni još ne znaju manevrisati. Vjerujemo da će dolaskom brigade u Zagorje taj odred postati čvršći, koji ima perspektivu za formiranje brigade iz vlastitih snaga. Štab Zagorskog odreda primjeran je štab, kako po svojoj savjesnosti, tačnosti, tako i po svojoj borbenosti i upornosti u sprovođenju postavljenih zadataka. Ni u jednom odredu nije tako zdravo stanje u odnosu na štab kao u Zagorskom, pa vjerujemo da će drugovi iz štaba biti u stanju da i dalje izvršavaju postavljene zadatke. Zagorskom odredu poslali smo 170 pušaka i time naoružali sve nenaoružano ljudstvo.

Kalnički NOP odred

Poslije odlaska XXIII divizije sa sektora Kalnika, Kalnički odred sa svim snagama nalazio se na položajima prema Varaždinu, uništavao pruge i ceste Ludbreg—Varaždin—Novi Marof. Tako je pruga Varaždin—Ludbreg—Koprivnica srušena u duljini od 8—10 km.

5. XII 43. — Jedna četa III bataljona izvršila je napad na žandarmerijsku stanicu u Šandorovcu (sekc. Čakovec 1 : : 100 000). Tom prilikom zarobljeno je 11 žandara, 11 manliher pušaka, 7 deka, 700 metaka i drugog materijala.

11. XII 43. — I bataljon prebačen na sektor Cerje Tužno — Ivanec (sekc. Ptuj 1 : : 100 000) sa ciljem ometanja popravljanja pruge Varaždin — Ivanec.

12. XII 43. — Minerska desetina i jedna četa II bataljona izvršile su kod Varaždina napad na oklopni voz koji se kretao prugom Varaždin — Turčin. Pancer je naišao i djelomično bio uništen. Prevmuta su 2 vagona. U vozu neprijatelj je imao 3 mrtva i 2 ranjena. Akcija je izvedena po planu i da je bilo više eksploziva pancer bi bio posve uništen.

13. XII 43. — Jedna četa II bataljona razoružala je finance, zapalila općinu i poštu u s. Petrijanec na cesti Varaždin— —Vinica. Zarobljeno je 6 financa i zaplijenjeno 5 manliher pušaka.

Kalnički odred poslije krize, postavljanjem novog štaba danas predstavlja sređen i dosta učvršćen odred. Štabovi bataljona mladi su, ali su do sada pokazali dosta dobre rezultate u radu. Štab odreda sposoban je. Komandant odreda drug Kobal sposoban je i vojnički savjestan i požrtvovan u radu, ali mu mani ka rutina i odlučnost. Komesar odreda drug Lađišić zadovoljava, ali se kod njega pojavila želja za povratkom u brigadu. Štab odreda nije imao zamjenika komandanta pa smo operativnog oficira odreda Miočinovića postavili za zamjenika komandanta, a za v. d. operativnog oficira odreda druga Bosnera, do sada na dužnosti komandanta bataljona.

Zagrebački NOP odred

Iz odreda uzeli smo 2 bataljona u sastav novoformirane brigade »Matija Gubec«. Odred sada broji oko 200 boraca, izvršili smo promjenu u štabu odreda, tako da je dosadašnji komandant ušao u štab brigade »Matija Gubec« kao zamjenik komandanta, a operativni oficir Moslavačkog p. odreda postavljen je za v. d. komandanta odreda. Iz Zagrebačkog odreda povukli smo veći dio snaga iz razloga što se taj odred razvijao samostalno bez veće kontrole našeg štaba, a sastavljen je od mladih boraca i rukovodilaca koji nisu prošli kroz borbe, pa je prijetila opasnost da se raspadnu. Mislimo da će se manji odred moći lakše zadržavati i uspješnije manevrirati na svom sektoru.[4]

22. XII 43. stigao je naš štab sa brigadom »Matija Gubec« na sektor Kalnika i konačno su brigade došle pod komandu štaba divizije i sada se nalaze na sektoru Varaždina. Štab divizije nije potpun, manjka načelnik štaba. Predložili smo za v. d. načelnika štaba druga Cikojević Branimira, operativnog oficira Zagorskog odreda, koji po našem mišljenju posjeduje više vojničkog znanja i sposobnosti nego drug Alibaba[7], pa vas molimo da nam javite koji će od njih dvojice biti načelnik štaba.

Javili smo vam da smo formirali podoficirsku školu, koja je otpočela 12. XII 43. sa kursom. Sada kurs posjećuje 50 drugova i nadamo se da će škola dosta doprinijeti jačanjiu naših jedinica. Komandant škole i 2 nastavnika posjeduju dosta solidno vojničko znanje i sposobni su da predaju. Komesar štaba nezadovoljava, pa ćemo ga smijeniti.

Poslije odlaska XXVIII divizije sa našeg sektora, naše jedinice nisu se dovoljno angažovale u borbi s neprijateljem iz razloga što se upravo poslije oslobođenja Čazme formirala nova brigada i sređivala Moslavačka brigada, a naš štab dosta je preuzak da bi mogao pravovremeno izvršiti sve zadatke, pa se postavlja pitanje proširenja našeg štaba. U drugarski centralni komitet pozvan je II pomoćnik načelnika štaba[8] i šef Pozadinskog otsjeka i time je još jedno mjesto upražnjeno. Ne znamo hoće li se spomenuti vratiti. Sada pristupamo formiranju intendanture na osnovu dobivenih uputstava.

Telegrafskim putem javili smo Vam da su naše operativne namjere sa divizijom krenuti u Zagorje,[5] gdje sada poslije odlaska Nijemaca postoje objektivne mogućnosti likvidiranja uporišta Krapina, Zlatar i drugih i time proširivanje i učvršćenje oslobođenog teritorija Hrv. Zagorja. Ukoliko bi naše snage trebale da se više angažuju na pruzi Zagreb — Novska onda bi sa divizijom krenuli prema Sv. Ivanu Zelini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesar: Komandant pukovnik:

*** Na ovom sektoru neprijatelj je imao jače snage radi neposredne zaštite Zagreba.**
[7] Vjekoslav Smjeh.
*** Milan Brunović.**
' Novoformirana divizija u narednom periodu djestvuje na području Zagorja i Moslavine.

NAREĐENJE ŠTABA X (ZAGREBAČKOG) KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE OD 21. SIJEČNJA 1 944. GOD. ŠTABU I DIVIZIJE ZA RASPORED I DEJSTVO JEDINICA'

Op. 39.

21. I 44.

ŠTABU I DIVIZIJE NOVI[2]

Po prijemu ovog pisma udarna brigada »Braća Radić« treba da izvrši pokret u pravcu Svibovca. Pravac pokreta brigade treba da bude Bela, Beletinec, Lužan, Mali Vrh, Hališće, Vila Bauer, Vrtlinovec, Jarki, Grešćevina. Pokret vršiti postepeno, bez žurbe, sa čišćenjem neprijatelja koji bi se nalazio na tom pravcu. Oko Beletinca neka se brigada zadrži jedan dan i neka izvrši akciju na vlak na pruzi Varaždin — Ivanec. Akcija može biti izvršena i preko dana. Po dolasku brigade u Grešćevinu brigada treba da zauzme slijedeće položaje; sa tri bataljona Grešćevinu, Poljanu, Gornji Martijanec, a sa drugim bataljonom Jalševec.

Brigada »Matija Gubec« neka ostane i dalje na dosadanjim položajima s tim što će onaj bataljon kod Bele zauzeti položaj kod Podrute, a može preći u Madžarevo. Ta brigada leži sasvim neaktivno na sadanjim položajima, a vi joj to i dozvoljavate. Prema podacima koje imamo iz Varaždinskih Toplica[5] vrši danju i noću saobraćaj sa Varaždinom.

Prema tome mogućnosti za akcije ima samo treba volje. Ta brigada dozvoljava neprijatelju da iz Toplica pravi ispade na naš oslobođeni teritorij. Tako je i jučer ispao do Leskovca i nanio našem odredu nepotrebne gubitke.

Vaš štab divizije neka ostane kod brigade »Matija Gubec« koju sredite i učvrstite. Sve kotarske činovnike u Novomarofskom kotaru mobilizirajte, pa ako to oni neće uputite ih u Varaždin ili Zagreb. To važi i za kotarskog predstojnika, jer oni se uglavnom bave špijunažom u korist neprijatelja i onemogućavaju rad naših NOO-a.

Drug komesar divizije[4] neka u suglasnosti sa Kotarskim komitetom Novi Marof formira NOO-e po selima koja do sada nisu te odbore imala.

Upućujemo vam kapetana druga Bobetka[5] koji neka odmah primi dužnost komandanta brigade »Matija Gubec«.

Drugove Delibegovića[6] i Bobića[7] odmah uputite u naš štab.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant — pukovnik:

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 25. SIJEČNJA 1 944. GOD. ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV JUGOSLAVIJE O HRVATSKOM ZAGORJU[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE JUGOSLAVIJE
Oper. br. 11/44.
Dne, 25. I 1 944.

[1] Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivi Vojnodstorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 9/1. k 551.

[2] Riječ je o XXXII diviziji NOV Jugoslavije.

[3] U Varaždinskim Toplicama nalazili su se tada dijelovi Prve pješačke pukovnije Poglavnikovog tjelesnog zdruga.

[*] Komesar ove divizije bio je tada Ivan Robić.

[5] Mijo Bobetko.

[6] Ahmed Delibegović.

[7] Milan Bobić.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 3—2. k. 1191.

ŠTABU **X** KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV I PO JUGOSLAVIJE

Zbog akcije na Zlatar[1] i prisustva naše divizije u Zagorju,[3] prema dnevnim izvještajima, banda je pripremala mnogo kombinovanih akcija rasterećenja na svoja manja i veća uporišta. Cilj protuakcije bio je razdvojiti snage naše divizije, pojedinačno ih tući i osloboditi glavnu cestu autostradu Zagreb — Varaždin kao paralelne bočne operativne pravce.

Sve poduhvate neprijatelja iz obližnjih uporišta, kao i glavne snage koje su krenule iz Sv. Ivan Zelina, Varaždinskih Toplica i Zlatara odbili smo i brzim manevrom onemogućili cijepanje snaga, te smo se tako vješto izvukli sa tog sektora.

Zbog slabe veze sa II operativnom zonom ograničene su bile naše akcije i dnevnim alarmantnim izvještajima sa oslobođenog teritorija Kalnika potvrđenih viješću da je banda prodrla u Var. Toplice. Potpuno je odbačena svaka inicijativa da popravimo stanje na tom sektoru. Sa udarnom brigadom »Braća Radić« vršili smo pritisak prema Varaždinu, Varaždin bregu i Tonimiru, a sa snagama Zagorskog p. odreda mislili smo likvidirati uporište Ivanec, međutim te noći u uporište stiglo je pojačanje jače.[4]

Snage koje su vršile pritisak na Varaždinbreg, Tonimir i preko Sv. Ilije na Varaždin vraćene su na položaje oko Zlatara — Lobor — Martinšćina. Cilj te rokade bio je ponovni napad na Zlatar i udarna brigada »Braća Radić« vršila je detaljne pripreme za napad.

Dne, 17. I 1 944. god. brigada »Matija Gubec« rokirana je sa položaja Gor. Kraljevac — Podrute —

— Margečan na položaje Oštrice — Ključ Novi Marof sa bočnim osiguranjem Završje — Margečan.[3] Zbog toga što je neprijatelj krenuo sa motorizovanim snagama i sa 2 000 ustaša iz Sv. Ivan Zeline u pravcu Brezničkog Huma,[6] i zbog toga što je banda iz Toplica[7] dnevno ispadala i ugrožavala svaku vezu sa Kalnikom, povukli smo Udarnu brigadu »Braća Radić« od Zlatara na položaje Brezničkog Huma. Obostrana situacija da povučemo snage iz Zagorja: neprijatelj je napao iz Varaždinskih Toplica“ sa snagama <>ko 2000 ustaša na brigadu »Matija Gubec«, pritisnuo ih sa svih položaja i ušao u Novi Marof. Ove neprijateljske snage podupro je neprijatelj bočnom kolonom od oko 400 ustaša/ koja se probila od

[2] Riječ je o napadu koji je na Zlatar izvršen 6. siječnja 1944. Napad je izvršila NO brigada »Matija Gubec«, a osiguravale su ga slijedeće jedinice: na pravcu Zlatar —

— Bistrica — Zagreb. NO brigada »Braća Radić« ojačana jednim bataljonom Zagrebačkog NOP odreda, od Krapine i Lepoglave Zagorski NOP odred, a od Varaždina jedan bataljon brigade »Matija Gubec«.

[3] Divizija je krenula s Kalnika u Hrvatsko Zagorje 3. I 1 944.

[4] Odnosi se na jednu četu grenadira ojačanu bornim kolima. Ona je u Ivanec upućena iz Varaždina 10. siječnja.

[5] Prema izvještaju štaba Desetog korpusa (Zagrebačkog) upućenog 7. veljače Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske rokiranje ove brigade izvršeno je 21. siječnja.

[6] Riječ je o pothvatu »Dubrovnik« koji je počeo 21. I 1 944. sa ciljem; uništiti jedinice NOV na ovom području i uspostaviti saobraćaj na komunikaciji Zagreb — Varaždin. Neprijatelj je za izvršenje ovog zadatka angažovao borbenu skupinu »Dubrovnik« pod komandom pukovnika Moškova. Sastav skupine: 2. ,i 3. bojna 1. pukovnije PTS, tri satnije Novačkog sklopa PTS, 1. bitnica (baterija) haubica 100 mm Topničkog sklopa PTS; ukupno 1700 ljudi.

[7] Odnosi se na dijelove Prve pješačke pukovnije PTS.

[5] Neprijateljske jedinice prije početka napada bile su prikupljene na slijedećim mjestima: Komin, Biškupec, Sv. Ivan Zelina (dokumenat u arhivi Vojnog istorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 1/2215. k. 114/a).

[9] Odnosi se na 2. bojnu 1. pukovnije, koja je 21. I ujutro započela nastupanje pravcem: Visoko—Sudovec—k. 161—N. Marof—Moždenec.

Sudovca prije nego što je udarna brigada »Braća Radić« stigla na položaje da bi zatvorila taj pravac. Udarna brigada »Braća Radić« za to vrijeme vodila je krvavu borbu na sektoru Brezničkog Huma“ Borba je trajala 2 i pol dana sa mnogo juriša i protujuriša. Međutim i pored toga smo se dobro održali, nije bilo snage koja bi izvršila manevar i tako je neprijatelj povukao sve mrtve, ranjene i oružje. Položaji neprijatelja bili su osigurani bočno tenkovima, a avijacija osiguravala im je drske napade. III bataljon koji je sprovodio ranjenike na Kalnik nije uspio uloviti vezu sa svojom brigadom i odbili su bandu koja je nasrnula na njih, ali je to bilo bez strategijskog značaja.

Maglu i ostale vremenske nepredviđenosti umjesto da iskoristimo onemogućile su nam na idealnim položajima čistu pobjedu. Detaljne rezultate o samoj borbi nismo još prikupili.

Naši gubici: 7 mrtvih, 11 ranjenih, 4 nestala.

Neprijateljski gubici: oko 110 mrtvih i ranjenih.

U ovim borbama divizija je potrošila oko 4 500 kom. metaka.

U ovoj borbi bilo je izvanredne mogućnosti za nas, ali zbog nedovoljne odlučnosti, i pored sve borbenosti i upornosti, rezultat borbe je slab, a plijen se sastoji svega iz nekoliko pušaka, nešto municije, bombi i ostalog materijala. Brigada »Matija Gubec« u borbi kod Novog Marofa pokazala je potpunu nesređenost i nesamostalnost komandnog kadra. Međutim, Udarna brigada »Braća Radić« u tim borbama učvrstila se još bolje i dokazala da ni tenkovi, ni broj bande, ni avioni ne mogu ugroziti njenu udarnost, rukovodstvo, njene borce. U tim borbama istakao se je I i II bataljon.

U toj borbi pao je junačkom smrću jurišajući na neprijatelja operativni oficir žorž Medvedov. Za njegovu hrabrost i odanost našoj narodnooslobodilačkoj borbi predlažemo ga za odlikovanje za hrabrost. Neprijateljski redovi su proređeni, ali sažeti i krvnički. Operacije sa takvim neprijateljem su vrlo teške, jer neprijatelj raspolaže još uvijek sa velikim količinama municije, ispred sebe ima teški vatreni zid, a moral mu je još uvijek čvrst zbog bezizlazne situacije, te je teško oteti na otvorenom terenu oružje, municije i ostali plijen. Prihvaćati borbu na terenu gdje nismo ugroženi i koga nemamo u vidu braniti nije preporučljivo zbog municije, a u našem slučaju zbog velikog priliva novaka i dobrovoljaca. Od stanovništva Zagorja bili smo najljepše dočekani, potpomagali su nas svesrdno i svim sredstvima, a u naše jedinice stupilo je više stotina dobrovoljaca. Ovog puta problem ishrane bio je najbolje riješen, a za vrijeme cijelog boravka nitko nije bio gladan već naprotiv bilo je izobilja hrane.

Sanitet je odgovorio u potpunosti svojoj dužnosti prema ranjenicima i mrtvima, a organizacija pri tom radu bila je pohvalna.

Veza kao i uvijek nije dovoljno vezala naše snage, čak smo dva dana bili skoro bez ikakve veze sa Udarnom brigadom »Braća Radić«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant:

Ivan Robić s. r. Štrok Izidor s.r.

” Borba vođena sa dijelovima Novačkog sklopa PTS.

P. S.

Brigadi »Matija Gubec« koja je vodila borbu kod samog N. Marofa 21. I o. g. bio je potisnut I bataljon od Moždenec prema Madžarevu pošto je neprijatelj nailazio sa dva pravca, i to od Male Pake i Vel. Pake, tako je I udarni bataljon brigade »Matija Gubec« morao napustiti svoj položaj. Štab brigade također je bio prisiljen da se povuče iz Novog Marofa pošto je bio ugrožen od pravca Pake. Dva bataljon brigade »Matija Gubec« koji su se nalazili Ključ — Oštrice morali su se povući preko s. Lužan pošto se nisu mogli prebaciti za Madžarevo, kad im je bila odstupnica odsječena. Brigada »Matija Gubec« za to vrijeme pokazala se potpuno nespremnom za borbu sa neprijateljem. Udarna brigada »Braće Radić« vodila je svakodnevnu borbu sa neprijateljem ali za postignuće većeg uspjeha nego što je imala razlozi su slijedeći; dok je brigada stizala na nove položaje Breznički Hum — Visoko — Radešić već je neprijatelj prvi dan zaposjeo strateške tačke za obranu same Pake koju je razvio još od prvog dana. Zagrebački PO koji se nalazio na istom sektoru, a i k tome III i IV bataljon nisu iskorišćeni, a manevar pošto sama brigada nije bila samostalna da bi mogla učiniti manevar sa svojim bataljonima, a preko radio stanice dobili su zadatak da čine manevar da bi mogli lakše neprijatelja uništiti.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 1. FEBRUARA 1944. GOD. ŠTABU KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBI U SVIBOVCU[1]

ŠTAB
XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. Broj: 16/44.

PREDMET: Operativni izvještaj.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV I PO JUGOSLAVIJE

Dana, 1. II 1 944. godine jedinice brigade »Matija Gubec« držale su položaj: sa slijedećim rasporedom: I bataljon sa štabom brigade Donja Poljana, II bataljon Globočec, III bataljon Gornji Martijanec s tim što je jednu četu imao u Slanju uz štab divizije i IV bataljon Svibovec sa jednom četom na visu Segled.

Istog dana u 6 sati u jutro neprijatelj[2] je izvršio prepad na IV bataljon koji se je nalazio u Svibovcu —
— Segledu. Neprijatelj je pošao i izvršio napad sa tri satnije iz uporišta Varaždt. Toplice. Dobivši tačne podatke od svoje obavještajne službe i vođen dobrim vodičima, pojedini su bili u redovima naše vojske a kasnije su prebjegli ka bandi, jednom satnijom krenuo je u pravcu visa Segled, gdje se je nalazila jedna četa imenovanog bataljona, jednom satnijom krenuo je zaobišavši Segled putem od Drenovca, prebacio se na vis Fičur, gdje je ostavio jedan dio snaga kao osiguranje, spustio se na vis Korović i putem preko imenovanog visa ispao na cestu Svibovec — Leskovec. Ispavši na cestu, neprijatelj je

[1] Original, pisan strojem, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 5—2 k. 1191.

[2] Odnosi se na 1. bojnu 1. pukovnije PTS.

produžio cestom u pravcu Jalševca i zaobišavši selo sa istočne strane razvio se u strijelce iza samog Sviboveca. Za to vrijeme jedna satnija nastupala je od Tuhovca putem prema Retkovcu i ispod Greščevine prešla preko brvna na Bednji i došla razvivši se u strijelce sa sjeverozapadne strane Sviboveca. Za to vrijeme IV bataljon nije uopšte preko svojih straža i patrola osjetio približavanje bande. Pred jutro jedna patrola iz teškog odeljenja nosila je teški mitraljez na položaj četi na Segledu. Na putu se je susrela sa bandom i povukla natrag za Svibovec. Tada je štab bataljona poslao jedan vod kao pojačanje na Segled, ali isti vod nije izvršio zadatak pošto se je na putu također susreo sa bandom i djelomično izginuo i razbježao se. Banda je izvršila juriš na Svibovec i borci čuvši vatru ispali su na položaj, izletjevši iz kuća, iznenađeni, na jugozapadnu ivicu sela. Kad sa te strane nisu dobivali vatru tj. od pravca Tuhovca, oni su se okretali prema vatri koja im je dolazila s leđa, ali u tom je banda već bila kod njih i došlo je do gužve i hvatanja za puške. Novi su se borci razbježali skakajući u Bednju i plivajući preko nje, a među njima i sam štab bataljona. Neprijatelj je u toku od 15 minuta zauzeo položaj Svibovec.

Borba na Segledu vodila se oko 50 minuta i banda je uspjela četu koja je držala taj položaj opkoliti. Jurišem četa se je uspjela probiti uz veći broj mrtvih i ranjenih. Za to vrijeme vođenja borbe sa IV bataljonom jedna četa I bataljona krenula je u pomoć IV bataljonu s tim da dođe neprijatelju s leđa, dok su dvije čete I bataljona krenule prema Greščevini i zauzele pogodne položaje, tako da mogu tući neprijatelja sa boka i čela. Ova četa I bataljona t.j. 1 četa najprije je počela voditi borbu sa neprijateljem za vis Fičur, gdje je uspjela potisnuti neprijatelja i oko 9 sati već se je nalazila na položaju Segled.

Banda se iz Svibovca počela povlačiti, a isto tako i od Segleda prema Tuhovcu. 1 četa I bataljona udarila je neprijatelja snažnom vatrom u bok, pri čemu mu je nanijela osjetne gubitke. 2 i 3 četa I bataljona, koje su se nalazile na položaju iznad Greščevine, prebacivale su se još naprijed prema Starom Vrhu i koti 309 kako bi presjekle otstupnicu neprijatelju za Varažd. Toplice. Međutim, čete su zakasnile i neprijatelj je uspio da se po brisanom prostoru između Tuhovca i Varaž. Toplica prebaci za uporište bez da su mu nanijeti tom prilikom gubici. Naši borci vratili su svoje stare položaje.

Gubitci neprijatelja: mrtvih 7, među njima jedan oficir, dva podoficira i 4 ustaše. Ranjenih 15 ustaša. Sopstveni gubitci: 27 mrtvih, 7 ranjenih, 46 nestalih. Gubitci u oružju: 2 puškomitraljeza i 33 puške.

Utrošeno municije: 1 700 metaka.

U ovoj borbi istakao se kao dobar, staložen i sređen rukovodioc operativni oficir I bataljona drug Ljubiša, koji je išao u pomoć sa 1. četom IV bataljona. Nesavjesnost rukovodioca IV bataljona, a naročito štaba bataljona, njihova velika komocija i neopreznost, njihov nevojnički postupak i nevojničko držanje, što se tiče bezbednosti i osiguranja za vrijeme držanja položaja Svibovec — Segled omogućili su neprijatelju da u potpunosti izvrši svoj zadatak. Prepad neprijatelja je potpuno uspio. Štab bataljona oko pola noći bio je izvješten o mogućnosti prepada neprijatelja i da treba biti na oprezu. Međutim, štab bataljona nije poduzeo nikakve mjere. Veza sa četom koja se je nalazila na Segledu uopšte nije postojala, a isto tako niti sa susjednim jedinicama. Za vrijeme samog prepada i iznenađenja štab bataljona, kao i niži rukovodioci uopšte nisu se osjećali među borcima, već su pojedini članovi štaba bataljona (kao komesar i njegov zamjenik) pobjegli u paničnom bijegu preplivavši Bednju prema štabu brigade, koji se je nalazio u Donjoj Poljani. Zbog nesavjesnog vršenja svoje dužnosti, zbog nepravilnog obezbjeđenja i nevođenja kontrole rukovodilaca IV bataljona ovaj bataljon pretrpio je tako velike gubitke, nanijete prepadom od strane neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Robić Ivan s. r.

Komandant: Štrok[3] s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ OD 5. FEBRUARA 1 944. GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA ZLATAR'

ŠTAB
X KORPUSA (ZAGREBAČKOG)
NOV i POJ
Br. op. 62
Dne, 5. II 1 944.
Predmet: Operativni izvještaj akcije na Zlatar.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

XXXII divizija NOVJ krenula je 3. I 1 944 godine sa Kalnika u Hrv. Zagorje. Kao prvi zadatak postavljeno je likvidirati neprijateljsko uporište Zlatar.[2] Koncentracija divizije izvršila se 4. I o. g. na liniji Belec — Hrašćina — Trgovišće. Za likvidaciju uporišta određena je brigada »Matija Gubec« po zahtjevu rukovodilaca te brigade.

Tok napada na Zlatar:

Neprijateljsko uporište Zlatar nalazi se na raskrsnicama puteva Zlatar — Bistrica, Zlatar — Lobor, Zlatar — Mače, Zlatar — Belec, Varaždin i Zlatar — — Novi Golubovec — Lepoglava. Zlatar se nalazi na podnožju Ivančice u kotlini između dvije blage kose padine Ivančice. Prilaz uporištu povoljan je sa sjevera i istoka, dok je sa juga i zapada ravnica. Vanjskih utvrda neprijatelj nije imao. Odbrana uporišta sastojala se od kuća zidanica povezanih sa rovovima i preprekama od bodljikave žice okolo branjenih zgrada. Neprijatelj je bio smješten u tri zgrade, a centar odbrane bio je u »farofu« koji se nalazi na prirodnoj uzvisini i dominira sa uporište.

Osiguranje prema Zlatar — Bistrici i Zagrebu zauzelo je položaje na liniji Mujki — k. 160 — k. 166 (na cesti Zlatar — Rijeka). Ti položaji dosta su nepovoljni, jer nemaju čvrste veze među sobom već su ispresijecani putevima i čine jedan slabi prirodni obrambeni položaj.

Položaji prema Lepoglavi i Krapini predstavljaju jake prirodne zapreke i puteve koji vode sa tih pravaca lako je braniti.

Napad na neprijateljsko uporište Zlatar izvršila je brigada »Matija Gubec«. Osiguranje akcije izvršila je brigada »Braća Radić« od pravca Zlatar — Bistrica — Zagreb pojačana sa jednim bataljonom Zagre-

[3] **Izidor.**

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnodstorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 9/3 k. 551 a**

[1] **U Zlataru se nalazila 7. posadna satnija Zagrebačke posadne ustaške bojne.**

bačkog partizanskog odreda. Zagorski partizanski odred vršio je osiguranje od pravca Krapine i Lepoglave. Kontrolu od pravca Varaždina vršio je jedan bataljon brigade »Matija Gubec«. U rezervi divizije nalazio se jedan bataljon brigade »Braća Radić«.
U Zlataru nalazila se posada od 250 do 300 ustaša sa naoružanjem 2 antitenk topa 37 mm, 1 teški minobacač, 3 teška mitraljeza i 8 — 10 puškomitraljeza. Podaci o uporištu koje smo imali nisu bili tačni. Po tim podacima neprijatelj se nalazio samo u »farofu«. Vezu sa neprijateljem nismo imali. Zapovijed za napad izdana je 4. I 1 944.

Borba je počela 6. I o. g. u 4 sata i 20 min iako su borci u samo mjesto ušli u 2 sata i 30 min.

Koncentracija naših jedinica bila je zapažena od strane neprijatelja, ali mu naše namjere nisu bile poznate. Polazni položaj za napad i upadanje u samo mjesto izvršile su jedinice bez da je neprijatelj opazio. Vrijeme je bilo vedro, obasjano mjesečinom, sa hladnim vjetrom. Neprijatelj je bio iznenađen, ali zbog kolebanja rukovodilaca i boraca postignuto iznenađenje nije iskorišteno. Pred zoru jedinice su se povukle iz uporišta bez naređenja. Odmah je naređeno da se ponovno vrate, jer su gubitci bili neznatni. Prvi bataljon koji je napadao sa sjeverozapadne strane i koji je trebao da i zvrši glavni zadatak potpuno je podbacio. Drugi bataljon, koji je napadao od pravca sjeveroistok zadržao se u zgradama koje je u toku noći zauzeo, ali nije izvršio odlučan pritisak da pomogne prvom bataljonu u izvršenju njegovog zadatka. U toku dana uspjelo je i prvom bataljonu da zauzme neke zgrade i da napravi obruč oko neprijatelja. Neprijatelj je dobro koristio svoje topove i često puta istjerao naše borce iz grada. Pomoć od naših antitenkovskih topova 47 mm nije bila efikasna, jer je neprijatelj bio u čvrstim zgradama koje naše granate nisu probijale. U toku dana nije bilo naročitih promjena. U 17 i 30 sati izvršena je priprema za juriš, a sam juriš izveden je u 18 sati. Juriš je bio odbijen, jer je vršen bez dovoljno odlučnosti. U toku noći izvršen je ponovno juriš, ali bez uspjeha. Uočilo se da je I bataljon brigade »Matija Gubec« pokoleban i da više nije sposoban da izvrši postavljeni mu zadatak. Bataljon je u zoru smijenjen sa III bataljonom udarne brigade »Braća Radić« i povučen u rezervu divizije.

Na zasjedama u toku dana nije vođena borba. Neprijatelj je sa manjim snagama vršio izviđanja naših položaja od pravca Zlatar — Bistrice.

7. I — III bataljon brigade »Braća Radić« u toku dana privukao se do zgrada iz kojih je neprijatelj pružao otpor i u zajednici sa II bataljonom brigade »Matija Gubec« pripremio je juriš u 19 sati na večer. Neprijatelj je u toku cijelog dana ispadao iz zgrada i vršio kontrajuriše i tukao teškim minobacačima i topovima kao da je pobjesnio. II bataljon brigade »Matija Gubec« pri jednom takvom ispadu neprijatelja uspio je zaplijeniti jedan puškomitraljez, da je bilo više odlučnosti mogao se je zaplijeniti i jedan top, jer je posluga bila potučena. U toku noći vršena su dva juriša, ali su oba bila odbijena. Naši bore inaletjeli su na žičane prepreke ne znajući za njih i tako su bili odbijeni.

Toga dana neprijatelj je naišao u jačini od dvije satnije bez tenkova od Zlatar-Bistrice i poslije prvog otvaranja vatre brzo se povukao.[5]

8.1 — izvršena je blokada neprijatelja bez naročitog pritiska naših jedinica, želeći da neprijatelj pokuša sa probijanjem da bi ga tako mogle tući van zgrada. Prolaz za bijeg omogućen mu je. Međutim, neprijatelj nije pokušao da se probije.

Na zasjedi od Zlatar — Bistrice i Zagreba došlo je do borbe sa neprijateljem u jačini od 4 satnije sa dva teška tenka i nekoliko tanketa. Neprijatelju je uspjelo da zaobiđe naše lijevo krilo i da potisne našu zasjedu, ali je na to izvršen sa IV bataljonom rezerve protivnapad i neprijatelj je potučen otstupio u pravcu Zlatar-Bistrice. Pred veče je neprijatelj pokušao sa napadom od pravca Poznanovca (Zagreba) i I bataljon ud. brigade »Braća Radić« koji se nalazio u tom pravcu izvršio je odmah manevar na bok neprijatelja, što je neprijatelj uočio i počeo da odstupa prije nego što je došlo do sukoba. I bataljon jurio je za njima 10 km, ali ga nije mogao stići, jer je isti u panici bježao.

U toku noći 8. na 9. situacija se izmjenila. Neprijatelju je stiglo pojačanje iz Zagreba[4] u tenkovima, topovima i ljudstvu, tako da je zapažena koncentracija jačih snaga kod Zlatar-Bistrice i Poznanovca. Oko 3 sata ujutro neprijatelju je uspjelo da sa nekoliko tenkova od 15 tona prođe kroz našu zasjedu van puta (putevi su bili prekopani), jer je zemljište bilo zamrznuto i podesno za kretanje tenkova van puteva.

Obzirom na situaciju u samom uporištu i novostvorenu situaciju na zasjedi prema Zagrebu riješeno je da se u zoru povučemo, što je i izvršeno. Akcija nije uspjela. Na zasjedi zarobljeno je 7 vojnika.
Zaplijenjeno je: 2 teška mitraljeza, 1 puškomitraljez, 2 parabele, 16 pušaka, 2 pištolja i 1500 metaka. Uništen je jedan tenk.

Gubici neprijatelja: 57 mrtvih i 83 ranjena.

Naši gubici: 20 mrtvih, 64 ranjena od kojih je 5 umrlo u bolnici među kojima je zamjenik komandanta I bataljona brigade »Matija Gubec« drug Turčić Albin i zamjenik komandanta IV bataljona ud. brigade »Braća Radić« drug Kličković Miljenko.

Utrošak municije 35 000 metaka za puške, 70 topovskih granata 47 mm i 17 teških mina. Onesposobljena su 2 puškomitraljeza, uništen 1 teški mitraljez.

U toj borbi istakao se drug Kličković Miljenko, koji je poginuo junačkom smrću na jurišu. Isti je borac od prvih dana ustanka i predlaže se za odlikovanje ordenom narodnog heroja.

U toku borbe podbacio je štab brigade »Matija Gubec« i štab I bataljona iste brigade. Pokazali su se nesigurni u rukovođenju i bez dovoljno upornosti.

Kritički osvrt na akciju: Akcija je bila pripremljena dobro. Izvršene su tehničke pripreme i političke pripreme boraca. U toku same operacije donašane su pravilne odluke i izdavane su potrebne zapovijesti. Upravljanje akcijom bilo je objedinjeno i sve jedinice bile su povezane sigurnom vezom sa štabom divizije, što je omogućilo pravilno rukovođenje akcijom. Štab divizije pravilno je rukovodio akcijom i uložio je mnogo truda u osvajanju uporišta i pojedinim jurišima rukovao je i sam komandant divizije, štab ud. brigade »Braća Radić« pravilno je rukovodio svojim jedinicama i bio je čvrst i odlučan. Štab brigade »Matija Gubec« pod uticajem neuspjeha od prvog dana brzo se pokolebao i bio je slab u rukovođenju. Štabovi bataljona

[3] **Radi deblokiranja posade u Zlataru neprijatelj je uputio iz Zagreba kombinovanu bojnu ojačanu tenkovima i artiljerijom grenadirske satnije iz Podsuseda.**

[4] **Pojačanje je stiglo iz Marije Bistrice (4. stanija Zagrebačke ustaške posadne bojne i dijelovi posade iz Donje Stubice sa tenkovima).**

te brigade još mladi i neiskusni borci u borbi su bili slabi. Sam neuspjeh može se pripisati kolebanju rukovodilaca u prvom naletu, kada nije iskorišćeno iznenađenje koje je stvarno bilo postignuto. Tako je omogućeno neprijatelju da se sredi i da pruži žilavi otpor iz utvrđenih zgrada.
Borci i rukovodioci udarne brigade »Braća Radić« pokazali su odlučnost i čvrstinu i priličnu manevarsku sposobnost, tako da su sa lakoćom odbili svaki pokušaj da neprijatelj prodre od pravca Zlatar — Bistrica.

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA NOVJ OD 7. 2.' 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

ŠTAB
X KORPUSA (ZAGREBAČKOG)
NOV i POJ
Broj: Op. — 62.
Dne, 7. veljače 1944. god.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Operativni izvještaj za mjesec siječanj.

Od posljednjeg našeg izvještaja situacija na terenu našeg korpusa znatno se izmjenila. Neprijatelj nije više pasivan u svojim uporištima već često vrši ispade na oslobođeni teritorij. Pojačane su posade uzduž glavne željezničke pruge od Dugog Sela do Kutine i duž pruge Dugo Selo—Križevci. Pojačani su garnizoni Bjelovar i Križevci. U Bjelovaru se nalazi pored domobrana, ustaša i žandara, dva bataljona 211. puka 71. pješadijske divizije, a u Križevcima 1. bataljon 211. puka Nijemaca.

4. siječnja o. g. pri prelazu naše XXXII divizije u Zagorje neprijatelj — ustaše upale su u Varažd. Toplice, Novi Marof, Hum i Bisag, gdje su se zadržali i tako presjekli slobodan prelaz za Zagorje. Snage neprijatelja na tom sektoru jesu slijedeće: Varažd. Toplice 1 bojna ustaša 1. pješadijskog puka PTZ, u Novom Marofu jedna bojna ustaša 1. pješadijskog puka PTZ i na sektoru Hum — Bisag 1 bojna ustaša 1. pješadijskog puka PTZ.

Veće koncentracije neprijatelja na našoj teritoriji nisu zapažene.

XXXII divizija vodila je operacije u Zagorju od 3. do 22. siječnja i izvršila je napad na neprijateljsko uporište Zlatar. Likvidacija uporišta nije uspjela. Pored toga vodila je borbu na otvorenom terenu i zadala ustašama dosta osjetne gubitke. Druge naše jedinice u mjesecu januaru nisu vršile veće akcije.

XXXII divizija

Divizija se nalazila na sektoru Varaždin — Križevci Ludbreg. Na ovom sektoru divizija je vodila manje borbe sa neprijateljem i vršila uništavanje njegovih saobraćajnih veza.

15. XII 1943. — II četa II bataljona Udarne brigade »Braća Radića« sukobila se sa bataljonom Nijemaca kod sela Kloštar (sek. Čakovec 1:100 000). Neprijatelj je imao 3 mrtva i nekoliko ranjenih. Na našoj strani bila su dva druga lakše ranjena.

17. XII 1943. — II bataljon Udarne brigade »Braće Radića« vršio je rušenje i uništavanje pruge Koprivnica — Križevci. Istoga dana vršio je rušenje pruge i I i III bataljon pomenute brigade. Pruga je srušena u duljini od 4 500 metara.

24. XII 1943. — II i IV bataljon Udarne brigade »Braća Radić« iapao je neprijatelja koji se nalazio na Malom Vrhu (sekcija Čakovec 1:100 000) sjeverno od sela Svibovec. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i tri ranjena. Među mrtvima nalazio se i ustaški satnik. Naši nisu imali gubitaka.

29. XII 1943. — Jedinice II i IV bataljona udarne brigade »Braća Radić« izvršile su napad na neprijateljske snage koje su se nalazile na Malom Vrhu u jačini od 300 ustaša PTB. I i III bataljon pomenute brigade i brigada »Matija Gubec« držale su zasjedu prema Varaždinu i Ivancu. Borba oko neprijateljskog uporišta cijelu je noć trajala. Uporište je likvidirano i neprijatelj je imao 25 mrtvih i 30 ranjenih. Zaplijenjeno je 2 laka bacača, 30 mina, 15 pušaka, 7 000 metaka. Pored toga zaplijenjeno je i nešto ostale ratne spreme. Naši gubici: 3 mrtva i 13 ranjenih. Jedinice koje su se nalazile na zasjedama imale su borbu sa neprijateljem koji je krenuo iz Varaždina u pomoć.

Kalnički NOP odred

15. XII 1943. — I bataljon ovoga odreda izvršio je **je** napad sa jednom četom na jednu satniju ustaša koja je došla da popravi prugu Cerje — Stažnjevac (sekcija Ptuj 1:100 000). Nakon kraće borbe neprijatelj je pobjegao. Neprijateljski gubici iznose 6 mrtvih i 8 ranjenih. Vlastitih gubitaka nije bilo.

16. XII 1943. — I bataljon naišao je u svom pokretu ka Sv. Iliji (sekcija Ptuj 1:100 000) na jednu bojnu ustaša. Bataljon je prihvatio borbu, pokao se na položaj kod Presečnog nakon pola sata borbe. Neprijatelj je imao više mrtvih i ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka.

U ovim borbama u Zagorju zaplijenjeno je 6 pušaka i nešto municije i ostale vojničke spreme.

4. I 1944. — Neprijatelj je snagama dvije bojne zauzeo Varažd. Toplice. III bataljon je odmah zaposjeo položaj sa jednom četom kod s. Slanje, a sa jednom četom ostao na položaju Puhlaka.

[1] **Original pisan strojem, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod. reg. br. 1/4 k. 551a.**

7. I 1944. — Neprijatelj[2] je u jačini od oko 500 ustaša prodro u s. Ivanec (sekcija Čakovec 1:100 000) i veći dio sela spalio. Prema neprijatelju krenula je odmah jedna četa II bataljona iz sela M. Poganac, a isto tako i jedna četa I bataljona iz sela Apatovac. Neprijatelj se međutim povukao prije nego što su naše jedinice stigle.

10. I 1944. — Neprijatelj' u jačini od 500 — 600 ustaša, domobrana i gestapovaca nastupao u pravcu Ludbreg u cilju da zaposjedne isti. Sporednom kolonom neprijatelj je nastupao pravcem Martijanac — Poljanec, a glavnom kolonom Hrženica — Ob ranko vec — — Selnik. Izviđački vod odreda koji je pratio kretanje neprijatelja otvorio je vatru na istoga u selu Selnik i tom prilikom ubio 4 neprijateljska vojnika. Jedna četa III bataljona zauzela je položaj u rovovima oko Ludbrega. Neprijatelj se je kretao veoma oprezno i kada su se njegove prednje grupe približile našim položajima na 200 metara otvorena je na njih jaka vatra. Neprijatelj se je odmah povukao u bijegu ostavivši 2 mrtva.

Borba se nastavila i vodila se je do pred sam mrak, kada se neprijatelj povukao u pravcu Varaždina. U toku ove borbe neprijatelj je imao 7 mrtvih i 4- ranjena, među kojima je bio i domobranski satnik. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

24. I 1944. — II bataljon imao je borbu sa neprijateljem koji je pokušao prodrijeti na oslobođeni teritorij sa pravca Novi Marof — Varažd. Toplice. Jačina neprijatelja bila je od 400 do 500 vojnika. U toku ove borbe poginuo je jedan drug i jedna drugarica. Ostalo vrijeme jedinice ovoga odreda koristile su za izobrazbu kako u vojničkom tako i političkom smislu.

Zagrebački NOP odred

Ovaj odred djelovao je na sektoru Stubičkog i Sv. Ivanjskog kotara i to I bataljon na sektoru Zagorja, a II bataljon na sektoru Prigorja.

23. XII 1943. — I bataljon postavio je zasjedu na cesti Zagreb — Varaždin kod sela Jakovlje. Cestom je naišla neprijateljska motorizirana kolona. Našim borcima uspjelo je uništiti 2 teretna kamiona. Neprijatelj je imao oko 30 poginulih i ranjenih Na našoj strani nije bilo gubitaka.

24. XII 1943. — II bataljon postavio je zasjedu na cesti Sesvete — Sv. Ivan Zelina oko 800 met. daleko od neprijateljskog uporišta s. Belovar. Na zasjedu naišla je manja grupa ustaša. Na iste je otvorena vatra i četvorica su ubijena.

23. XII 1943. — I bataljon postavio je zasjedu na cesti kod sela Bistra, gdje je uništio 1 motorkotač i 1 kamion s njemačkim vojnicima. Tom prilikom ubijeno je 11 Nijemaca i zaplijenjeno 6 pušaka i 1 pištolj.

Zagorski NOP odred

U prošlom periodu ovaj odred je uglavnom operisao na pruzi Zagreb — Krapina u cilju rušenja te komunikacije, kao i učvršćivanja veza u vođenju zajedničkih akcija sa Kozjanskim bataljonom.
U cilju hvatanja veze sa Slovencima i prelaska preko njemačke granice u Sloveniju, kao i vršenja zajedničkih akcija sa Kozjanskim bataljonom, upućen je I bataljon ovoga odreda preko Sutle u Sloveniju.

20. XII 1943. — Jedna desetina Kozjanskog bataljona otvorila je most na rijeci Sutli i I bataljon je prešao na slovenski teritorij. Dok je bataljon prelazio preko mosta otpočela je puščana vatra u blizini Sv. Petera (sekcija Bogatec 1 : 100 000). Odmah je postavljena zasjeda na cesti Sv. Petere — Kozje, dok je jedna četa upućena u pomoć Slovencima, koji su vodili borbu sa neprijateljskom posadom u Sv. Peteru. Borba je oko zgrada bila ogorčena. Zgrada u kojoj su bili smješteni žandarmi bila je upaljena benzinskim bocama, gdje su zarobljena 4 žandarma, dok su ostali pobjegli na prvi sprat. Pošto se nije mogla zgrada likvidirati jedinice I bataljona kao i jedinice Kozjanskog bataljona povukle su se u selo Osredek. U toku borbe neprijatelj je pored zarobljenih imao i 18 mrtvih i veći broj teže lakše ranjenih. Zaplijenjeno je 5 pušaka, 2 šmajsera, 200 metaka, 6 šinjela, 4 para čizama, odijela i bombi.

Naši gubici: 2 lakše ranjena.

Istoga dana neprijatelj je pod zaštitom guste magle napao Kozjanski bataljon i opkolio ga. I četa našeg bataljona odmah je preduzela juriš i poslije kraće borbe oko 13 sati odbacila je neprijatelja u pravcu Pišeca i na taj način oslobodila Kozjanski bataljon. Neprijateljski gubici: 4 mrtva i ne poznati broj ranjenika. Zaplijenjeno je 1 šmajser, 4 puške, 1 ranac sanitetskog materijala, 9 bombi i 1 750 metaka.

Naši gubici: 3 mrtva i 2 ranjena iz Kozjanskog bataljona.

[2] 1. pješačka pukovnija sa oklopom PTS i vodom brdskih topova Domobranske središnje škole.

[3] Riječ je o dijelovima 2. pješačke pukovnije koji su izveli napad pravcem Vadaždin — Tmovec — šemovec — Martijanec — Ludbreg (Dok. br. 1/14 k. 58. u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu).

21. XII 1943. — Bataljoni su prebacili se u selo Pavlova Vas i smjestili po kućama. Borcima je bio potreban odmor i hrana, pošto nisu jeli niti se odmarali za cijelo vrijeme kako su prošli granicu. U 9 sati primljeno je obavještenje da se neprijatelj kreće u pravcu naših baza. Za svaku eventualnost raspoređena je jedna četa i Kozjanski bataljon prema selu Sromle, a jedna četa prema Sv. Jeri sa predstražnim desetinama na putu za Pavlovu Vas.

U 11 sati otvorila je predstražna desetina vatru na neprijateljsku kolonu, koja se kretala u pravcu naših položaja. Malo kasnije napadnuta je i predstraža prema selu Sromle. Uskoro je započelo napredovanje neprijatelja na cijelom frontu od sela Sromle i od pravca Sv. Jere. I pored jake vatre neprijatelj je izvršio juriš na naše položaje ali je bio odbijen bombama. Ponovni juriš neprijatelja opet je bio odbijen bombama i preciznom puščanom i mitraljeskom vatrom. Neprijatelj je stalno dobijao pojačanje i prema kasnije dobivenim podacima neprijateljske snage su brojile oko 2000 — 3000 ljudi. Slijedili su ponovni juriši neprijatelja i svojim sedmim jurišem neprijatelju je uspjelo da probije sredinu našeg položaja.

Pokušaj da se veza ponovno uspostavi bio je uzaludan. Naređeno je da se jedinice povuku prema selu Osredek. Glavnina je odstupala u pravcu Javorje, a po tom preko brda Spiček produžila povlačenje i preplivavši Sutlu smjestila se u selu Lukavec, gdje je već našla Kozjanski bataljon i 16 ljudi iz II čete sa kojima je bila izgubila vezu u toku borbe.

U ovim borbama neprijatelj je prema potvrđenim vijestima sa više strana imao slijedeće gubitke:

112 mrtvih i veliki broj ranjenih. Vlastiti gubici: 3 mrtva i 6 lakše ranjenih.

26. XII 1943. — II bataljon ovoga odreda izveo je akciju na vlak kod Krapine. Ovom je prilikom zarobljeno 6 neprijateljskih vojnika, zaplijenjena je 1 puška, 80 metaka i 2 paketa sanitetskog materijala.

27. XII 1943. — I četa II bataljona bila je u zasjedi u selu Polje kod Krapine. Na ovu četu naišla je jedna neprijateljska kolona na koju je otvorena iznenadna vatra. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i veći broj ranjenih. Vlastitih gubitaka nije bilo.

28. XII 1943. — Srušeno je na pruzi Krapina — — Sv. Križ 200 m. pruge i uništeno je dvije terezine i mašina za postavljanje željezničkih pragova.

29. XII 1943. — Miniran je most i zapaljena stanica Velika Vas. I četa III bataljona izvršila je napad na ustašku stražu kod električne centrale Strahinje. Prilikom ovog napada zarobljena su 3 ustaše, a zaplijenjeno je 3 puške, 1 puškomitraljez, 720 metaka i 15 bombi. Centrala je uništena. Vlastiti gubici: 2 ranjena.

Organizaciono stanje jedinica:

Formiranjem X korpusa[4] stanje u našim jedinicama je slijedeće:

XXXII divizija. Štab divizije je sposoban da rukovodi operacijama. Komandant Štrok[5] ima mnogo borbenog iskustva, jedino mu nedostaje teoretsko znanje vojno, što će postići čitajući vojnu literaturu. Politkomesar[4] po vojnim pitanjima ga slabo pomaže. Načelnik štaba drug Manojlović ima dovoljno vojničkih sposobnosti i bolje se snašao na toj dužnosti nego kao komandant brigade.

Udarna brigada »Braće Radić« broji 808 boraca na licu. Podijeljena je u 4 bataljona. Brigada je sređena i čvrsta i sposobna za izvršavanje težih zadataka. Potrebna manevarska sposobnost i međusobno potpomaganje bataljona još nije zadovoljavajuće. Štab brigade je solidan i zadovoljava kako vojnički tako i politički.

Brigada »Matija Gubec« broji 710 boraca na licu. Podijeljena je u 3 bataljona. Poslije ustaškog prepada kod Svibovca brigada je reorganizirana. IV bataljon brigade, koji je tom prilikom stradao, rasformiran je i upućen u II brigadu XXXIII divizije. Da bi se kriza u toj borbi što lakše prebrodila uzet je jedan bataljon brigade »Braća Radić« i prekomandovan u sastav brigade »Matija Gubec«, da bude kao kostur brigadi, dok je jedan bataljon iste brigade prebačen u brigadu »Braća Radić«. Štabovi bataljona u toj brigadi sada su sređeni i obećavaju da će zadovoljiti. Brigadi će se davati lakši zadaci dok se malo prekali u borbi, a potom popuniti i formirati IV bataljon. Štab brigade izmijenjen je i može se nadati da će u sadanjem sastavu zadovoljiti.

Zapadna grupa odreda

Štab Zapadne grupe odreda potpun je i njegov rad nije nam poznat. Obzirom na sastav, ima uslova da ispuni svoj zadatak. U sastav Zapadne grupe ušli su Kalnički, Zagorski i Zagrebački partizanski odred. Kalnički partizanski odred broji oko 350 boraca i podijeljen je na tri bataljona. U zadnje vrijeme odred se popravlja i kroz mjesec dana biti će to naš najbolji odred. Stanje kod odreda uspjeli smo srediti i sada ćemo ga postepeno uvesti u borbu u suradnji sa XXXII divizijom.

Zagorski partizanski odred koji broji oko 400 boraca i sastavljen je u tri bataljona. Jedan njegov bataljon uzet je u sastav XXXII divizije prilikom formiranja korpusa. To je za sada naš najbolji i najborbeniji odred.

Zagrebački odred ima dva » batalj ona i broji oko 300 boraca. On se nalazi na najtežem terenu, tako da je stalno progonjen. Do sada nije odred zadovoljio i stavljeno je u .zadatak štabu Zapadne grupe da taj

[4] **Korpus je formiran 19. januara 1944. godine,**
[5] **Izidor,**
* **Ivo Robić.**

odred sredi i da njegovu aktivnost i borbenost pojača. U svim našim jedinicama imamo veliki broj nenaoružanih boraca. U tome prednjači XXXII divizija gdje ima oko 35 do 40% nenaoružanih boraca. I ostalim jedinicama nedostaje oružje, što u mnogome ometa pravilan razvoj u jedinicama. Uslovi za dobijanje oružja su dosta teški, jer više nemamo malih garnizona gdje bi to oružje mogli dobiti. Priliv novih boraca ul naše jedinice je velik, što nam omogućava brzo povećavanje i formiranje novih jedinica. Oružje koje nam je dodijeljeno od strane vašeg štaba, uslijed blokade pruge Zagreb — Sisak, nemoguće je da ga prebacimo.

Plan naših akcija:

Plan naših akcija usmeren je na razbijanje ustaških posada na liniji) Varaždin — Novi Marof — Breznički Hum — Sv. Ivan Zelina, a potom prodiranje XXXII divizije u Zagorje. XXXII divizija dok se sredi treba da operiše u zajednici sa VI korpusom na čišćenju Bjelovarske kotline. Za sada će ta divizija djelovati na komunikacijama Dugo Selo —
— Banova Jaruga, Dugo Selo — Križevci, Križevci
— Bjelovar.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:

Komandant — pukovnik:

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 12. FEBRUARA 1944. GODINE ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBAMA PODREĐENIH JEDINICA OD 8. DO 10. FEBRUARA'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper. br. 23/44.

12.veljače 1 944.

Predmet: Operativni izvještaj o
borbama od 8. do 10. II 1 944. god.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG MOV I PO JUGOSLAVIJE

Dana 8. II 1 944. god. dok su snage udarne brigade »Braća Radić« držale položaje, Leskovac dva bataljona, Puhlaki jedan bataljon, jedan bataljon Ludoreg. Neprijatelj[2] je izvršio napad na naše položaje u Leskovac. Isti položaj za vrijeme napada držao je III bataljon dok su jedna četa i jedan vod sa 6 puškomitraljeza od I bataljona upućeni u pravcu Apatovca da udare neprijatelja u leđa koji je izvršio napad na jedinice Kalničkog p. odreda.

Raspored snaga III i I bataljona bio je slijedeći: jedna četa III bataljona držala je položaj na visu Višogred sa frontom prema Var. Toplicama, jedna četa nalazila se ispod visa Višogred — front paralelni sa cestom s tim što je jednu desetinu dala kao osiguranje uz protivtenkovsku pušku koja je bila na pola puta od Leskovca prema Višogredu, a jedna četa bila je isturena kao predstraža na visu Fičur.

Oko 11 sati prije podne jedna manja neprijateljska kolona krenula je od pravca Var. Toplica cestom prema Svibovecu, tu je bila napucana od naše izviđačke desetine koja se nalazila u Svibovecu. Banda nije nadirala dalje. Čim je došlo do sukoba i vatrenog dodira sa neprijateljom kod Sviboveca izdato je naređenje od strane štaba bataljona da se jedna desetina od čete I bataljona koja je ostala s teškim oružjem izbaci na vis Medved. S njom je poslan jedan teški mitraljez, jedan puškomitraljez »šoša«.

U 13 časova neprijatelj je izvršio napad sa tri satnije ustaša koje pripadaju Prvoj ustaškoj bojni, čiji je zapovjednik bojnik Devčić[3]. Dvije satnije krenule su preko Drenovca u pravcu Gabrinovca gdje su zapalile lugarnicu. Poslije su se uputile od Gabrinovca putem koji vodi šumom na vis Medved (kota 346) gdje se nalazila desetina I bataljona sa jednim teškim mitraljezom i jednim »šošom«. U isto vrijeme neprijatelj je kretao i od Toplica ali sa manjim snagama. Njegov glavni cilj bio je da dođe našim snagama iza leđa, da ih iznenadi i jednim snažnim i brzim naletom dovede u zabunu i pokoleba u ćemu je zbog neobazrivosti naših jedinica potpuno i uspio. Na juriš zauzeo je kotu 340 (Višogred) i to iz male udaljenosti pošto desetina koja se nalazila na koti nije slala patrole u dubinu te joj se neprijatelj vrlo blizu privukao. Desetina nije mogla izdržati pritisak neprijatelja već je onako iznenađena počela da u paničnom bijegu bježi u pravcu sela Leskovec. Banda je otvorila jaku vatru, tukla po njima, a isto tako i po samom selu i odmah se spuštala u Leskovec. Komesar brigade[4] koji se je nalazio sa tim bataljonom izdao je naređenje da se borci prebacuju na vis Višogred, gdje se nalazila jedna četa i naoružani drugovi prebacivali su se na taj vis, dok nenaoružani i jedan dio bolničkog voda biježao je u pravcu Bednje gdje su se okupali, a bilo je i dosta među njima ranjenih jer su trčali po brisanom prostoru. Pošto je neprijatelj zauzeo pogodne tačke, a i neprijateljska kolona iz pravca Toplica počela je istovremeno nadirati, naši su se počeli povlačiti u pravcu Glavice jer su smatrali da položaj koji su držali ne bi mogli držati zbog energičnog napada neprijatelja i zbog psihičkog stanja kod boraca.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 10 mrtvih.

Naši gubici: 1 ranjen, 3 nestala.

Gubici u oružju: 5 karabina.

Utrošeno metaka: 100 komada.

Zarobljeno: Drugarica Beta Modrić zajedno sa arhivom, jer je imenovana drugarica vršila dužnost šefa kancelarije III bataljona.

Zadatak nije izvršen, položaj nije zadržan, a sve zbog neopreznosti jedinica koje su položaj držale, a naročito desetine I bataljona, koja nije osmatrala ispred sebe, kao i čete na Višogredu, koja nije vršila izviđanja daljnim patrolama susjednih kota, ali bilo im je poznato da se neprijatelj provlači šumama u posljednjim borbama i da se više ne ograničava samo na ceste i puteve.

Sadejstva susjednih jedinica uopšte nije bilo.

Niži rukovodioci izgubili su glavu za vrijeme prepada i kao da ih uopšte nije bilo.

Iz ovoga možemo izvući pouku da za vrijeme drža-

' Original, pisan strojem, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 6—2 k. 191.

[2] Odnosi se na 1. bojnu 1. pukovnije PTS.

[3] Krunoslav.

*** Zlatko Rukavina.**

nja položaja, naročito u šumi, neograničiti se samo na svoju kotu i svoj položaj već treba slati patrole po susjednim kotama, kako bi uvijek znali kakova je situacija oko nas. Brigada »Matija Gubec« u to vrijeme nije imala nikakove borbe na svojim položajima.

9. II 1 944 jedinice brigade »Braće Radić« držale su položaje: I bataljon Ivanec, II bataljon Ludbreg, III bataljon Puhlaki, a IV bataljon Duga Rijeka — Jesenovec (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

Oko pola 11 sati prije podne neprijateljska kolona u jačini 200 ustaša, pojačana sa dva tenka, krenula je od pravca Varaždina i napala II bataljon udarne brigade »Braća Radić« koji je držao položaj u Ludbregu.

Snage ovog bataljona bile su raspoređene od paromlina pa do željezničke stanice, dok se je teško oružje nalazilo na položaju blizu kote 155.

Sadejstvujuća jedinica koja je štitila leđa ovom bataljonu bio je III bataljon udarne brigade »Braća Radić«, koji je držao Puhlake i pogodne tačke ispod Puhlaka.

Dva tenka krenula su u pravcu fronta koje su držali borci II bataljona. Hladnokrvno i neustrašivo borci II bataljona čekali su neprijatelja koji se ogradio čelikom da ga unište. Protivtenkovski top sa kote 155 opalio je nekoliko granata u neposrednu blizinu tenkova, koji su se odmah nakon ovoga povukli. Borci su postali još čvršći i moralom još jači.

Poslije kratkog vremena neprijatelj je krenuo ponovno u napad sa četiri tenka za kojima je nastupala pješadija. Dva tenka kretala su se nasipom stanice sa ciljem prodora u samo mjesto, dok druga dva tenka osiguravala su bok pješadije koja se je razvila u strijelce, prebacivala od Poljanca prema Ludbregu.

Borba se vodila puna tri sata i neprijatelj je pokušao dva puta da prodre u grad, ali naši borci izdržali su sve nalete i udarce neprijatelja i potisnuli ga na polazne položaje.

Dok je II bataljon vodio borbu, za to vrijeme jedna neprijateljska kolona kretala je od Leskoveca pored visa Duga Greda u pravcu kote 338, a jedan dio snaga odvojio se i kretao u pravcu Graci s namjerom da udari našem drugom bataljonu s leđa, ali je u tome došao u sukob sa III bataljonom, čiji je bio zadatak osigurati leđa II bataljonu.

III bataljon bio je opomenut na približavanje ove kolone. Zbog nedovoljne čvrstine našeg III bataljona i nepravilnog rasporeda snaga neprijatelj je energičnim napadom uspio da potisne III bataljon iz položaja i da zauzme pogodne tačke, pri čemu je imao osjetljive gubitke, jer se borba vodila na maloj udaljenosti.

Pošto bataljon nije mogao da izdrži udarce neprijatelja, a što bi moglo dovesti u nezgodan položaj II bataljon štab brigade izdao je naređenje za povlačenje prema Čakovcu.

U ovoj borbi sa II i III bataljonom neprijatelj je imao:

mrtvih 46,
ranjenih 39,
zarobljeno je 11 pušaka, 2 500 metaka, 15 šinjela, 20 gunjeva, 2 kola, 3 para konja, 1 poljska kuhinja i nešto hrane.

Oštećena su dva tenka.

Naši gubici:
mrtvih 6,
ranjenih 11,
nestalih 2.

Utrošeno municije 1 200 metaka i 4 lake mine.

U borbi kod Ludbrega rukovodioci i borci II bataljona udarne brigade »Braća Radić« pokazali su se kao pravi narodni borci. Rukovodioci sposobni za rukovođenje svojim jedinicama, a borci čvrsti i neustrašivi majstori svog oružja, dok kod III bataljona rukovodioci nisu bili dovoljno budni i savjesni, a borci nisu imali dovoljno istrajnosti već su se pokolebali pod udarcima neprijatelja i neprijatelj je uspio da ih potisne.

U borbi kod Ludbrega rukovodioci i borci II ba- Fičko Josip i borac I čete Pišpek Franjo i predlažemo ih za odlikovanje. Isti drugovi pokazali su hrabrost i neustrašivost u borbi protiv tenkova.

Isto tako u ovim borbama istakao se je kao energično hrabar drug komesar II čete III bataljona Čabrajac Antun, koji je ujedno i poginuo.

Istoga dana neprijatelj je izvršio napad oko 15 sati sa jednom bojnom pojačanom sa tri tankete od pravca Apatovca na Vel. Poganac.

I bataljon brigade »Braća Radić« dobio je zadatak da brani Vel. Poganac i zauzeo položaje u istom mjestu. Istovremeno dobio je III bataljon brigade »Matija Gubec« zadatak da zauzme položaj na kosi između Koprivničke Rijeke, Apatovca i Poganca s time da udari neprijatelja s leđa i boka.

Ljudstvo komande područja i civili počeli su u paničnom bijegu da se miješaju sa vojskom što je imalo uticaja na borce, pa čak ni rukovodioci nisu bili na svome mjestu već pogrešno i neprijatelj se poslije 1 i pol satne borbe probio u Vel. Poganac gdje je zapalio veći dio sela i opljačkao narodnu imovinu. Bataljoni nisu izvršili svoje zadatke.

Tom prilikom uništeno je veći broj bandita.
Na našoj strani nije bilo gubitaka.
Utrošeno je oko 500 metaka.

Zbog pogrešno zauzetog položaja III bataljona i zbog nedovoljne samoinicijative i energičnosti I bataljona, a k tome neprijatelj je bio pojačan sa tanketama obrana Vel. Poganca nije uspjela.

Dana, 10. II 1 944. god. III bataljon brigade »Matija Gubec« držao je položaj sela Radeljevo. Raspored jedinica: jedna četa poviše sela — kota 192, dok su ostale dvije čete držale selo.

U 13,45 sati neprijatelj je izvršio napad na III bataljon u jačini od jedne bojne ustaša. Napad je izvršen od šume od pravca Vel. Poganca sa tri kolone. Neprijatelj je imao namjeru da sa lijevom i desnom kolonom opkoli naše dvije čete u samom selu i da ih udari s bokova i sa leđa. Bataljon nije mogao izdržati nalete neprijatelja pošto nije bilo čvrstine kod boraca te su se one dvije čete iz sela povukle četi na kotu 192, nakon jedan i pol satne borbe. U isto vrijeme saznao je štab bataljona da podoficirska škola X korpusa udara neprijatelja u desni bok, a Kalnički p. odred u lijevi. Banda je već počela paliti selo.

III bataljon odmah je izvršio juriš na selo i potisnuo neprijatelja do pola sela, ali lijevo krilo je zaostalo na jurišu i juriš nije uspio u potpunosti, te su se naši borci morali povući na polazni položaj. Nakon ovoga izvršena su još dva juriša na selo, a pošto juriši nisu bili dovoljno pripremljeni, četa koja se nalazila na lijevom krilu pokazala se kolebljiva, juriši nisu uspjeli.

Oko 16,30 sati došao je komandant Kalničkog p. odreda kod III bataljona i rekao da što rade i zašto ne jurišaju, da je jedna njegova četa u selu, i da odmah treba izvršiti juriš. Borci III bataljona dobili su ponovno snage i morala, te su ponovno izvršili juriš na bandu, ali odmah u selu kod prvih kuća ban-

da ih je dočekala sa šmajserima i bombama uz povike »Predajte se«. Juriš opet nije uspio i naši su pretrpjeli osjetljive gubitke. Među palim drugovima pala su tri puškomitraljesca kod kojih su ostali i puškomitraljezi.

Da bi izvukli oružje borci III bataljona morali su ponovno jurišati i ovaj puta juriš im je uspio, odbili su neprijatelja sa mjesta gdje je bilo oružje i sve oružje, kao i pale i ranjene drugove izvukli su. U ovim borbama neprijatelj je imao 12 mrtvih i oko 20 ranjenih.

Naši gubici: 6 mrtvih, 9 ranjenih i 12 nestalih drugova.

Utrošeno municije: 1 700 metaka.

U ovoj borbi naročito se istakla I četa istog bataljona koja je neustrašivo vršila juriše prema neprijatelju, ali je pri tome imala i osjetljive gubitke. Kao hrabri borci istakli su se komandir I čete Marijan Mikulčić i komesar druge čete drug Janež Josip, vodnik III čete drug Kovačić Ivan, te zamjenik komesara druge čete Bezjak Zvonko.

Puškomitralješci I čete III bataljona pokazali su se vrlo hrabri i neustrašivi pri izvlačenju I čete, dali su sve od sebe da zatvore vatrom neprijatelja i da spase svoje drugove za što su žrtvovali svoje živote. Zbog nepovezanosti jedinica, kolebljivosti i (nedovoljne) čvrstine boraca, kao i rukovodilaca i zbog nedovoljne pripreme juriša odbrana nije uspjela, ali su neprijatelju ipak nanijeti veliki gubici.

Naročito kolebljivost u ovoj borbi pokazala je četa koja se nalazila na lijevom krilu.

Isto tako nije bilo veza sa sadejstvujućim jedinicama brigade »Braća Radić« — četama II bataljona i IV, te se je sva vatra sručila na III bataljon. Neprijatelj je uspio da djelomično zapali selo.

Iz ove borbe koju su naše jedinice vodile sa neprijateljem, krvavim ustaškim hordama, možemo zaključiti da ova njihova ofanziva na naš oslobođeni teritorij nije bila u cilju čišćenja i potpunog uništenja naših snaga, što oni sebi uvijek postavljaju u zadatak, već samo prodori u pojedina mjesta i tačke radi pljačke i snabdjevanja sa živežnim namirnicama. Neprijatelj je postavljene zadatke izvršio, a pri tome palio je i uništavao sela i to na brzinu i sa malo sigurnošću iz čega se može zaključiti da nije bio siguran u svoje snage i da ih nije bilo mnogo. Naši borci u ovim borbama sa krvavim prokušanim i očeličenim neprijateljem nisu pokazali dovoljno čvrstine i pod snažnim naletima neprijatelja u većini slučajeva pokazali su kolebljivost i neodlučnost. Nisu imali dovoljno istrajnosti i izdržljivosti, te je neprijatelj uvijek uspio da ih potisne. Ovakvom držanju naših boraca bio je razlog i nepotpunost u naoružanju kao i velik broj mladih boraca koji još nisu prošli borbu. Ali, poslije ovih borbi borci će se osjećati sigurniji, čvršći, a isto tako jedinice naše divizije biti će čvršće, tako da će zadatke koji će biti postavljeni pred njih moći sa sigurnošću i sa uspjehom izvršavati.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit komesar: Komandant

SI. otsutan Štrok Izidor s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 14. FEBRUARA 1 944 GOD. ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBI BRIGADE »MATIJA GUBEC« KOD VELIKOG POGANCA'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
oper. br. 24/44.
14. februara 1 944. **g.**

Predmet: Operativni izvještaj o borbama brigade »Matija Gubec« 9. II 1 944. godine.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV I PO JUGOSLAVIJE

Dana, 9. II 1 944. god. II i I bataljon brigade »Matija Gubec« držali su položaje: Prvi bataljon nalazio se sa jednom četom na koti 250 i rudniku uglja, drugom četom zaposjeo je kotu 251, a jedna četa sa štabom bataljona nalazila se u mjestu Donjara. Ista četa imala je poslužiti za manevar. Drugi bataljon sa dvije čete nalazio se u mjestu Botinovac, dok se jedna četa nalazila na koti 272 sa zadatkom da zatvori pravac Čabraji — Marinovac. III bataljon sa jednom četom nalazio se u Vel. Pogancu, dok sa druge dvije čete dobio je zadatak da bude u šumi kod Ivaneca između rečice (š) i Apatovca sa zadatkom da spriječi neprijateljski prodor u Vel. Poganac.

Oko 12 sati istoga dana neprijatelj[2] je prodro iz pravca Apatovac u Koprivničku Rijeku, selo zapalio i nastavio daljnje napredovanje u pravcu Vel. i M. Poganca i Botinovca. U tim operacijama neprijatelj je učestvovao sa snagom od dvije ustaške bojne. Da bi mogli uspješnije tući neprijatelja štab brigade izdao je naređenje za novi raspored jedinica. Jednu četu II bataljona postavili su na položaj u Botinovcu sa topom i bacačom, a drugu četu prebacili su na kotu 234, dok I bataljon dobio je zadatak da udari neprijatelja koji nastupa pod svaku cijenu.

Ceta koja se nalazila na koti 272 prihvatila je borbu odmah kod Koprivničke Rijeke i to vrlo oštro. Dok je ta četa vodila borbu četa iz Botinovca tukla je topom i minobacačem bandu u Koprivničkoj Rijeci. Poslije jednosatne borbe vatra je prestala. Četa je bila razbijena i neprijatelj je počeo nadirati ispod kote 239 u pravcu Botinovca, a jednim dijelom snaga u pravcu kote 234. Četa u Botinovcu sa štabom brigade prihvatila je borbu. Borba se vodila na bliskom odstojanju i bila je vrlo oštra i na koncu je došlo do borbe prsa o prsa. Pošto su snage neprijatelja bile mnogo jače od sopstvenih to se je četa iz Botinovca morala povući u pravcu kote 292. Za to vrijeme prvi bataljon nije izvršio svoj zadatak, te je neprijatelju uspjelo da prodre u pravcu Prnjavora i Grdaka. Četa na koti 272 bila je raspršena.

Dvije čete III bataljona koje su trebale da zauzmu položaj između Kopr. Rijeke, Apatovca i Vel. Poganca zauzele su položaj pogrešno tj. na neodređenom mjestu i prema tome nisu izvršile svoj zadatak i III bataljon u ovoj borbi nije došao do izražaja. Prema podacima koje je dao štab brigade neprijatelj u ovoj borbi imao je 60 — 70 mrtvih i ranjenih. Naši gubici iznose 8 mrtvih i ranjenih. Gubitaka u oružju nije bilo.

Za utrošak municije nismo dobili podatke.

Jedinice nisu izvršile zadatke kako je bilo naređeno i prema tome uspjeha u borbi nije moglo biti.

Jedinice bile su razvučene i zbog toga bilo ih je vrlo teško držati u rukama i s njima manevrisati brzo i

[1] **Original se nalazi u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**
[2] **Odnosi se na snage 1. pukovnije PTS.**

na vrijeme. Samoinicijativa kod štabova bataljona i nižih rukovodilaca nije razvijena, te u potrebnim momentima ne iskorištavaju blagovremeno snage svojih jedinica.

Podaci o gubicima u ljudstvu i materijalu nisu još prikupljeni i nisu tačni zbog toga što ih i sam štab brigade nije još uspio prikupiti.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar: Komandant

SI. otsutan Štrok[3] s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ OD 16. FEBRUARA 1 944. GODINE GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NEPRIJATELJSKOJ OFANZIVI NA SLOBODNU TERITORIJU HRVATSKOG ZAGORJA I KALNIKA[1]

ŠTAB
X KORPUSA (ZAGREBAČKOG)
NOV I POJ

Op. br. 140.
Dne 16. II 1 944.

Operativni izvještaj o borbama
od 8. do 16. II 1 944. god. se dostavlja.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Ofanziva na naš oslobođeni teritorij, koju je neprijatelj duže vremena pripremao, otpočela ie 18. II 1 944. godine[2].

Za ovu ofanzivu neprijatelj je pored trupa koje je imao u pojedinim uporištima, dopremio i pojačanja, i to »Crnu legiju« pod zapovjedništvom ustaškog pukovnika Bobana. Ukupna jačina neprijateljskih trupa koje su učestvovale u ovoj ofanzivi iznosi oko 4 000 do 4 500 ljudi.

Od neprijateljskih jedinica koje su učestvovale u ovoj ofanzivi bile su slijedeće:

1. pješadijska ustaška pukovnija PTZ — jačine 4 bojne, »Crna legija« — jačine 3 bojne, 1. lovačka bojna iz Križevaca, brzi oklopni sklop iz Varaždina sa oko 10 tenkova, 1 domobranska baterija iz Varaždina.

Cjelokupnim ovim snagama komandovao je i operacijama rukovodio ustaški pukovnik Moškov.

Neprijatelj je imao namjeru da prodre do Koprivnice i Ludbrega i da na taj način osigura uspostavljanje saobraćajnih veza između Koprivnice i Križevaca i Varaždina i Koprivnice, a odbacujući naše trupe da si osigura grupu i glavni drum Varaždin — Zagreb. Osim toga neprijatelj je išao i za tim da ekonomski uništi našu pozadinu i opljačka sela koja se nalaze na oslobođenom teritoriju.

Pred početak ofanzive tj. 8. II 1 944. godine naše jedinice imale su slijedeći raspored:
XXXII divizija

Udarna brigada »Braća Radić«:

Dva bataljona ove brigade držala su položaje oko sela Leskovac, jedan bataljon u Puhlakama, jugozapadno od Ludbrega, a jedan bataljon u Ludbregu (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

Brigada »Matija Gubec«:

Nalazila se u rezervi i to sa dva bataljona u selu Vel. Poganac, a jednim bataljonom u selu Ivanec (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

II brigada XXXIII divizije:

Ova brigada držala je položaj oko sela Don jara sa zadatkom zatvaranja pravaca Križevci — Koprivnica.

Kalnički partizanski odred nalazio se u selu Apatovac.

Jedan bataljon Zagorskog partizanskog odreda, koji se slučajno nalazio kod nas (dan ranije dopratio je ranjenike iz Zagorja) bio je smješten u selu Osijek. Toga dana dobili smo naređenje od Povjerenstva da II brigada XXXIII divizije odmah krene na put u Moslavinu.

Borba sa neprijateljem otpočela je 8. II 1 944.

8. II 1 944. — Neprijatelj je krenuo jednom kolonom jačine dvije bojne iz Novog Marofa preko Kalnika i rano u jutro oko 5 sati napao na selo Osijek, u kome je bio smješten bataljon Zagorskog partizanskog odreda. Neprijatelju je uspjelo da iznenadi ovaj bataljon i da ga razbije. Produživši pokret istog dana neprijatelj je uspio da zauzme položaje Gradec (k. 368) i zaseok Brežancu. Pored kolone koja je napadala od Novog Marofa, neprijatelj je krenuo u pravcu sela Apatovac jednom kolonom jačine jedne bojne iz Križevaca preko sela Marinovac.

Zauzevši položaje Gradec — Brežanci neprijatelj nije dalje nadirao pošto je bio zaustavljen od strane Kalničkog partizanskog odreda, koji je držao položaje u selu Apatovac.

Oko 17 sati II bataljon Kalničkog partizanskog odreda napao je neprijatelja, koji se nalazio u zaseoku Brežanci i uspio da ga iz tog sela potisne.

Oko 20 sati isti bataljon izvršio je ponovno napad na neprijatelja koji je držao položaje oko Gradeca (k. 368). Napad je samo djelomično uspio i neprijatelj je bio potisnut sa svojih prvih linija, ali je ipak uspio da zadrži u svojim rukama Gradec.

Istoga dana oko 11 sati jedna manja neprijateljska kolona krenula je iz Varažd. Toplica drumom prema selu Svibovec. U selu Svibovec neprijatelj je dočekan vatrom izviđačke desetine brigade »Braća Radić« koja se nalazila na tom pravcu.

Dočekan vatrom neprijatelj je zastao i nije dalje nadirao. Odmah poslije ovog sukoba izdato je naređenje od strane štaba bataljona da se jedna desetina sa jednim teškim mitraljezom i jednim puškomitraljezom ubaci u šumi Medved (k. 346) južno od sela Leskovec.

U 13 sati neprijatelj je izvršio napad sa tri satnije ustaša na selo Leskovec. Glavna neprijateljska snaga t.j. tri satnije kretale su se pravcem Drenovec — Gabrinovec putem kroz šumu na vis Medved (sekcija Čakovec 1 : 100 000). U isto vrijeme neprijatelj je slabijim snagama nadirao i od pravca sela Svibovec prema selu Leskovec.

Neprijatelj je uspio da odbaci desetinu koja se nalazila na visu Medved i da dođe našim snagama koje su se nalazile u selu Leskovec iza leđa. Na ovaj način neprijatelju je uspjelo da postigne iznenađenje i krivnjom desetine koja se je nalazila na visu Medved. Pošto je neprijatelj počeo da se spušta u selo Leskovec naše jedinice povukle su se sa položaja koje su držale oko sela, preko Višogreda na vis Glavica (k. 437).

[5] Izidor
[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 10/3 k. 551 a.
[2] Odnosi se na drugi dio operacija »Dubrovnik«.

Brigada »Matija Gubec« nije ovoga dana vodila nikakove borbe.
Zbog novonastale situacije, kao i radi odlaska II brigade XXXIII divizije odlučili smo da u toku noći 8 9 II 1 944. izmijenimo raspored svojih snaga. Naša namjera je bila da udarnu brigadu »Braća Radić« povučemo u rezervu u prostor sela Vel. Poganac — Ivanec, dok sa jednim bataljonom da branimo selo Apatovac. Pravac ka Ludbregu trebao je da brani Kalnički partizanski odred. Brigada »Matija Gubec« zamijenila bi II brigadu XXXIII divizije na njenim položajima.
Do ostvarenja ovih namjera nije došlo uslijed toga što se nije moglo do kasno u noć pronaći dva bataljona udarne brigade »Braća Radić« koji su bili u selu Leskovec. Tako je taj plan propao.
9. II 1 944. — Raspored naših snaga ovoga dana, a uslijed situacije koja je nastala povodom (borbi) dan ranije, bio je slijedeći:

Udarna brigada »Braća Radić«:

1 bataljon nalazio se u Ludbregu,
1 bataljon na Puhlakama, 1 bataljon na Jasenovcu kod Suhe Rijeke, a jedan bataljon u rezervi u selu Ivanec.

Brigada »Matija Gubec«:

Sa dva bataljona držala je položaje kod Donjare na pravcu Križevci — Koprivnica, a jedan bataljon nalazio se u selu Vel. Poganec.

Kalnički partizanski odred:
Odred se nalazio na položajima u selu Apatovac.
Oko 10 i 30 sati jedna neprijateljska kolona jačine oko dvije satnije ustaša sa tenkovima krenula je od pravca Varaždina i napala na položaj II bataljona brigade »Braća Radić« kod Ludbrega. Pri ovom prvom napadu neprijatelj je bio odbijen.
Poslije kratkog vremena neprijatelj je ponovno krenuo u napad sa pješadijom i četiri tenka. Borba se vodila puna 3 sata i neprijatelj je htio na svaki način da prodre u grad. U ovoj borbi oštećena su dva tenka i 1 kamion.
Dok je II bataljon vodio ove borbe krenula je jedna neprijateljska kolona od sela Leskovec preko visa Duga Greda pravcem ka k. 338, a jednim dijelom snaga neprijatelj je krenuo u pravcu šume Graci sa namjerom da napadne naš II bataljon s leđa.
Pri tome svom pokretu neprijatelj je naišao na naš III bataljon koji je držao položaje na Puhlakama baš sa zadatkom da osigura bok i leđa našeg II bataljona, kao i da služi za manevar i udarac u bok neprijatelja ako bi uspio prodrijeti u Ludbreg.
I bataljon Udarne brigade »Braća Radić« koji se nalazio na položajima kod Jasenovca dobio je na vrijeme zadatak da udari sa dvije čete u leđa neprijatelju i da zajedno sa III bataljonom uništi neprijatelja. Ovaj zadatak nije izvršen i manevar nije uspio zbog kolebljivosti i sporosti I bataljona.
Energičnim napadom neprijatelj je uspio da potisne naš III bataljon sa njegovih položaja i da zauzme dominirajuće tačke južno od Ludbrega prije nego što je I bataljon na njih napao. Uslijed ovako nastale situacije naređeno je II bataljonu da se povuče u pravcu sela Čukovec, kako bi se izbjeglo opkoljavanje istog u Ludbregu.
Oko 8 i 30 sati neprijatelj je poslije žestoke vatre počeo da nadire sa svojih položaja u pravcu sela Apatovac.[3] Poslije borbe od 3 sata uspjelo mu je da potisne Kalnički partizanski odred i da zauzme selo Apatovac. Kalnički partizanski odred se povukao u selo Ivanec.
Oko 15 sati neprijatelj je sa jednom kolonom jačine od jedne bojne, koja je bila pojačana sa tri tankete izvršio napad na selo Vel. Poganac' sa pravca sela Apatovac, a jednom bojnom sa pravca sela Koprivnička Rijeka.
I bataljon udarne brigade »Braća Radić« imao je zadatak da brani selo Vel. Poganac i sa tim bataljonom trebao je da sadejstvuje i III bataljon brigade »Matija Gubec« kojemu je bilo naređeno da zauzme položaje između Koprivničke Rijeke i Apatovca sa zadatkom da udari neprijatelja u bok kada isti bude napadao Vel. Poganac.
Odbrana sela Vel. Poganac nije uspjela, i to najviše radi toga što je III bataljon brigade »Matija Gubec« ostao na svojim položajima potpuno neaktivan, dok je I bataljon vodio borbu u selu Poganac i uslijed velike premoći neprijatelja morao napustiti pomenuto selo. Neprijatelj je po zauzimanju sela Vel. Poganac spalio veći dio istog.
Istoga dana oko 14 sati neprijatelj je napao i na položaj brigade »Matija Gubec« na pravcu Križevci — Koprivnica.

Neprijatelj je uspio da prodre u selo Koprivnička Rijeka i isto je selo spalio. Jačina neprijateljskih snaga iznosila je oko dvije bojne.

Po zauzimanju sela Koprivnička Rijeka neprijatelj je produžio napredovanje u pravcu sela Mal. Poganac i Botinovac. Borbe na ovom sektoru bile su veoma oštre tako da je došlo do borbi prsa o prsa, ali uslijed nadmoćnosti neprijatelja jedinice su se morale povući jugoistočno od pruge Križevci — Koprivnica u pravcu sela Sredice (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

U ovim borbama je podbacio I bataljon koji je trebao udariti neprijatelju u bok, kada je ovaj nastupao ka selu Botinovac, ali taj bataljon to nije učinio već je odstupio u pravcu sela Sredice tako da je u stvari vodio borbu samo II bataljon brigade »Matija Gubec«.
10. II 1944. — Pošto je neprijatelj zauzeo selo Vel. Poganac naše jedinice su zauzele slijedeće položaje: dva bataljona udarne brigade »Braća Radić« selo Vel. i Mali Ivančec, jedan bataljon selo Duga Rijeka, a jedan bataljon selo Rasinja Mala. III bataljon brigade »Matija Gubec« nalazio se u selu Radeljevo kao rezerva. Kalnički partizanski odred nalazio se u selu Ivanec (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

Jedinice su zauzele ovakav raspored iz razloga toga što je neprijatelj bio prodro u Koprivnicu i držao u svojim rukama Ludbreg i krstario glavnom cestom Ludbreg — Koprivnica, kao i zbog toga što su jedinice morale zauzeti položaj u vidu obruča oko ranjenika i bolesnika koji su bili smješteni u sredini između jedinica.
U 13,45 sati neprijatelj je izvršio napad sa dvije bojne od sela V. Poganac u pravcu sela Radeljevo i sela Grabičani. Na položaju III bataljona brigade »Matija Gubec« u selu Radeljevo neprijatelj je napao snagama jedne bojne i to u tri kolone s težnjom da obuhvati naše grupe sa bokova. Bataljon koji je držao položaje u samom selu učinio je grešku i povukao se na kosu iznad sela, iako je položaj u samom selu bio mnogo pogodniji za odbranu. Čim se saznalo za ovaj napad, upućene su dvije čete IV bataljona udarne brigade »Braća Radić« kroz šumu Ris sa zadatkom da udare neprijatelja u desni bok, a drugi bataljon udarne brigade »Braća Radić« i Kalnički partizanski odred dobio je naređenje da sa dva ba-

[3] i [4] Prema bojnoj relaciji Prvog zbornog područja u vremenu od 8. do 12 februara 1. pukovnija PTS i oklopni sklop PTS sa vodom gorskih topova domobranske središnje škole vodili su borbe oko sela: Apatovac, Vel. Poganac, Prkos, Čukovec i imali 11 mrtvih i 20 ranjenih.

taljona odmah krene preko sela V. Poganac i napadnu neprijatelja s leđa. Ovaj manevar je djelomično i uspio tako da su neprijatelju nanijeti osjetljivi gubitci i da je isti bio prinuđen da se u bijegu povuče iz sela i odstupi u pravcu sela Prkos. Uslijed našeg napada neprijatelju je bilo onemogućeno da zapali i opljačka selo već je isti uspio da zapali samo dvije kuće.

U ovoj borbi mogao je biti postignut mnogo veći uspjeh, ali je ovaj izostao radi nepovezanosti jedinica, koje su izvodile manevar, a i radi njihove neodlučnosti.

Najveću grešku činio je bataljon koji se povukao iz sela, jer da je isti ostao na položaju u samom selu neprijatelj ne bi uspio da prodre u selo.

Poslije ove borbe neprijatelj je produžio pokret i ušao u Rasinju, gdje se zadržao samo preko noći, a sutradan je produžio pokret za Ludbreg

U toku ovih borbi naše jedinice nisu izvršile postavljene im zadatke t.j. nisu spriječile neprijatelja da prodre na oslobođeni teritorij.

Neprijateljski gubici iznose oko 200 mrtvih i ranjenih. Među mrtvima nalaze se 4 — 5 ustaških oficira. U ovim borbama poginuli su ustaški dopukovnik Raić, ustaški bojnik Devčić, ustaški satnik Rukavina. Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez »švarzloze«, jedna poljska vozeča kuhinja, oko 35 pušaka, oko 5 000 metaka, jedna kola i dva para konja.

Oštećena su dva tenka i zapaljen jedan teretni automobil.

Neprijateljska ofanziva nas je iznenadila[5] jer smo za istu saznali poslijednji čas. Za ovu ofanzivu neprijatelj je izvršio koncentraciju svojih snaga u uporištima Varaždin, Varažd. Toplice, Novi Marof i Križevci.

Informativna služba, a isto tako i izviđački djelovi naših jedinica su podbacili.

Neprijatelj je otpočeo svoje nadiranje na naš oslobođeni teritorij u 4 pravca i to:

Pravcem Novi Marof — Kalnik — Osijek — Apatovac snagama jačine dvije bojne i 4 tankete.

Pravcem Križevci — Marinovac — Apatovac jednom bojnom.

Pravcem Križevci — Kopriv. Rijeka — Mali Poganac — Prnjavor — Koprivnica snagama jačine dvije bojne.

Pravcem Varažd. Toplice — Drenovec — Gabrinovec — Leskovec — Ludbreg jednom bojnom.

Pravcem Varaždin — Ludbreg sa jednom bojnom i 4—5 tenkova.

Uslijed neaktivnosti naših izviđačkih organa svi pokreti neprijatelja ostali su većim dijelom nezapaženi, a u koliko su i bili zapaženi — nije o tim pokretima dostavljan izvještaj na vrijeme. Posljedica ovoga bila je ta, da je neprijatelju uspjelo da iznenadi naše jedinice kod sela Leskovec.

Neprijatelj je u ovoj ofanzivi koristio novu taktiku i kretao se gotovo svuda šumskim putevima i grebenima izbjegavajući pokrete drumovima. Isto tako neprijatelj je koristio noćne pokrete u cilju postizavanja iznenađenja.

[5] štab korpusa je raspisom od 18. februara ukazao potčinjenim jedinicama na propuste u borbama od 8—10. februara (Dok. br. 1/7 k. 1207 u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu).

Osiguranja naših jedinica bila su vrlo slaba i labava, te je uslijed toga i Zagorski bataljon u selu Osijek bio iznenađen, iako je bio obaviješten i opomenut da bude na oprezu.

Rasporedi naših jedinica na položajima bili su u većini slučajeva previše razvučeni, tako da položaji nisu bili međusobno vezani, uslijed čega se nije moglo neprijatelju osujetiti manevriranje.

Rukovođenje štabova sa jedinicama nije bilo objedinjeno. Štabovi su bili rastrgani i svaki je član radio na svoju ruku. Cesto puta štabovi nisu bili upoznati sa situacijom na drugim odsjecima borbe. Uslijed toga je i propuštena prilika da se neprijatelju nanesu još veći gubici. Ovo se naročito ispoljilo kod štabova bataljona, a djelomice i kod štabova brigada.

Veza između viših i nižih štabova uglavnom je zadovoljila zahvaljujući stalnoj telefonskoj liniji koja je bila izgrađena. Osoblje na telefonskim centralama pokazalo se hladnokrvno i požrtvovano.

Ishrana boraca bila je otežana jer je narod biježao od svojih kuća, a naša hrana bila je spremljena po zemunicama koje se nisu mogle otvarati.

Pokrete i rad jedinica u velikoj mjeri je otežavalo to, što smo imali preko 200 ranjenih i bolesnih drugova koje je trebalo štititi kako na mjestu tako i u pokretu.

Isto tako nepovoljno je uticalo na rad jedinica to što se u jedinicama nalazio veliki broj nenaoružanih boraca. Ova poteškoća sada je uklonjena pošto smo te drugove naoružali oružjem koje smo od vas primili.

Pored svih nedostataka i teških okolnosti u kojima su se nalazile jedinice, kao i obzirom na to da su jedinice još mlade i da nisu još dovoljno prekaljene u borbi, borci su se dosta dobro držali. Nadamo se da će iz ovih borbi izaći sa više iskustva i borbenosti.

Sa jedinicama su održani sastanci i na istima su raspravljeni svi nedostaci koji su uočeni u toku ovih borbi.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar: Komandant-pukovnik
I. Š. s. r.

M P

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« OD 2. MARTA 1 944. GOD. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA U FEBRUARU'

ŠTAB
X KORPUSA (ZAGREBAČKOG)
NOV I POJ
Broj: op. 139.
Dne, 2. III 1 944/

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Operativni izvještaj za mjesec februar.

[1] Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 2/4. k. 551 A.

[2] Datum je pogrešno stavljen. U izvještaju su opisane borbe vođene 4. marta 1 944.

Vojnička situacija na terenu našeg otsjeka od posljednjeg izvještaja[3] u velikoj se mjeri izmijenila, a naročito poslije ofanzive* koju je neprijatelj poduzeo 8. februara t.j. neprijatelju je uspjelo da zauzme uporište Ludbreg i Koprivnicu, a iz Pitomače, koju je također zaposjeo, vrši povremeno upade motorizovanim snagama u Đurđevac. Neprijatelj je pojačao svoje posade u uporištima i čini svakodnevno ispade na naš teritorij. Neprijatelj je drzak i uporan. Izbjegava kretanje komunikacijama i većinom se kreće šumama i kosama.

Naročitu pažnju neprijatelj obraća na komunikacije i drži čvrsto blokiranu cestu Varaždin — Zagreb.

Željezničke pruge Varaždin — Zagreb i Križevci — Koprivnica neprijatelj nije uspio da popravi i iste se još ne nalaze u prometu. Neprijateljske posade u uporištima sastoje se uglavnom iz ustaša sa vrlo malim brojem domobrana. Njemačke trupe nalaze se u Bjelovaru, Križevcima, Varaždinu i u manjem broju po nekim manjim uporištima.

U Križevcima se pored jednog bataljona 211. njemačkog puka nalaze navodno i dijelovi 5. njemačke divizije, koja bi prema nekim izvještajima trebalo da se prebaci u Mađarsku. U Ludbregu nalazi se jedan bataljon 1. pješadijskog puka PTZ, u Novom Marofu jedna bojna 1. pješadijskog puka PTZ, u Varaždinskim Toplicama bojna 1. pješadijskog puka PTZ, u Križevcima dvije bojne »Crne legije« pod zapovjedništvom ustaškog potpukovnika Bobana.

Veće koncentracije neprijatelja na našem teritoriju nisu zapažene. U ovom mjesecu završeno je u potpunosti formiranje XXXII divizije.[5] Isto tako formirali smo Posavski NOP odred, imamo namjeru formirati Istočnu grupu odreda u čiji bi sastav ušli Bjelovarski, Moslavački i Posavski NOP odred.

Isto tako namjeravamo formirati komandu Zagorskog područja pošto se za tim ukazuje potreba.

U toku ovog mjeseca naše jedinice izvršile su slijedeće akcije:

XXXII divizija nalazila se na sektoru Varaždin — Križevci — Ludbreg — Koprivnica. Na ovom sektoru divizija je vodila manje borbe sa neprijateljem.

1. II 1 944. — Neprijatelj je uspio da sa jednom bojnom izvrši prepad na IV bataljon brigade »Matija Gubec« i da ga potpuno iznenadi, Bataljon je bio uslijed postignutog iznenađenja razbijen.

Tom prilikom neprijatelj je imao 7 mrtvih i 15 ranjenih, vlastiti gubici: 27 mrtvih i 7 ranjenih, 46 nestalih.

Bataljon kada je bio iznenađen nalazio se u selu Svibovec (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

U vremenu od 8. do 10. zaključno ova divizija vodila je borbe sa neprijateljem koji je preduzeo ofanzivu na naš oslobođeni teritorij. Za ove borbe dostavlja se zasebno operativni izvještaj.

15. II 1 944. — II bataljon udarne brigade »Braća Radić« izvršio je u 3 sata ujutro napad na neprijatelja koji je držao položaje u Ludbreškim vinogradima. Naši borci su uspjeli da se pod zaštitom magle privuku sasvim blizu neprijatelja i da ga iznenade. U ovim borbama neprijatelj je imao 6 mrtvih i 4 ranjena. Zaplijenjeno je 1 puškomitraljez, 1 laki bacač, 5 karabina, 600 kom. metaka, 1 pištolj i dalekozor.

Naši gubici: 2 lakše ranjena.

22. II 1 944. — Udarna brigada »Braća Radić« izvršila je napad na neprijateljsko uporište Ludbreg. Napad je započeo u 23 sata. Jedinice udarne brigade »Braća Radić« napadale su neprijatelja koji je držao sam Ludbreg i Ludbreške vinograde sa slijedećim rasporedom:

II bataljon napadao je na dio neprijateljskog položaja od kote 155 do puta koji vodi iz Ludbrega za Dugu Rijeku. I bataljon napadao je sa dvije čete na neprijateljski položaj kod ciglane, jugoistočno od Ludbrega, a sa jednom četom od pravca Hrastovsko — Kućan — Ludbreg.

III bataljon osigurao je pravac prema Varaždinu od sela Martijanec.

IV bataljon prebacio je dvije čete preko sela Sigetec iz sela Selnik sa zadatkom da sa tog pravca vrše pritisak na neprijatelja. Jedna četa nalazila se kod raskrsnice puteva Ludbreg — Bukovec i Ludbreg — Koprivnica.

Zadatak I i II bataljona bio je najprije da očiste neprijatelja sa položaja u Ludbreškim vinogradima, a zatim da prodru u samo uporište.

Ovi bataljoni nisu izvršili svoj zadatak, pošto je neprijatelj bio na svojim položajima čvrsto ukopan sa nadkrivenim rovovima.

III bataljon na zasjedama nije imao borbe.

IV bataljon sa dvije čete koji su napadali preko sela Sigetec i Selnik uspjeli su da uđu u uporište, ali zbog rasutosti neprijatelja po svim zgradama, kao i radi neuspjeha I i II bataljona, morali su se povući.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Vlastiti gubici: 6 mrtvih i 22 ranjena.

23. II 1 944. — Neprijatelj je krenuo iz Koprivnice u dvije kolone snagama jačine oko tri satnije i uspio je da potisne jedinice brigade »Matija Gubec« koje su se nalazile u selu Subotica.[6]

Naše jedinice su izvršile povratni napad i uspjele da neprijatelja protjeraju iz sela i da ga vrate u Koprivnicu.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

24. II 1 944. — Neprijatelj je uspio da iznenadi jedan vod brigade »Matija Gubec« kod sela Vinice kod Koprivnice. Uslijed iznenađenja vod je bio razbijen. Tom prilikom poginulo je 4 drugova i 2 drugarice, a 2 druga su nestala. Od oružja izgubljeno je 2 puškomitraljeza i 2 puške.

25. II 1 944. — Neprijatelj jačine tri satnije napao je na položaje II bataljona brigade »Matija Gubec« kod sela Subotica[7] (sekcija Čakovec 1 : 100 000). Neprijatelj je uspio da potisne jednu četu tog bataljona koja se nalazila u šumi Razboj ište, južno od sela Subotica, i da prodre u samo selo.

Naše jedinice preduzele su povratni napad istog dana oko 13 sati. Jedna četa I bataljona zaobišla je neprijatelja i napala ga s leđa, dok su dvije čete napadale s fronta. Postignuto je iznenađenje i neprijatelj je natjeran u bijeg.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 36 mrtvih i veći broj ranjenih.

Zaplijenjeno je 2 puškomitraljeza, 7 karabina, 14 pa-

[3] Riječ je o mjesečnom operativnom izvještaju koji je štab X korpusa poslao Glavnom štabu 7. februara 1944.

[4] Riječ je o ofanzivi koju su 8. februara izvršili na oslobođenu teritoriju Hrvatskog Zagorja i Kalnika snage Poglavnikovog tjelesnog zdruga, Petog ustaškog stajaćeg zdruga i ustaško-domobranske jedinice iz Varaždina, Križevaca i drugih garnizona.

[5] Trideset druga dvizija formirana je decembra 1943.

*** U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja piše o tome slijedeće: »Snage njemačkog oružništva u 08,00 sati poduzele su pothvat od Krapine u smjeru Radoboja. Kod Radoboja je došlo do borbe koja je trajala do 17,00 sati«... (Dokument u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 2/1—4. k.58).**

[7] Pomenuti štab formiran je januara 1944.

ri cipela, 7 ranaca, 2 ćebeta i oko 1000 kom. metaka. Vlastiti gubici: 1 poginuo, 4 ranjena i 2 nestala.
29. II i 1. III 1 944. — Neprijatelj je jednom kolonom u jačini od dvije satnije krenuo iz Ludbrega i uspio da neprimjetno dođe preko Ribnjaka Šume do kraj sela Segovina. Ovim pokretom neprijatelj je imao namjeru da zaobiđe jedan bataljon brigade »Matija Gubec« koji se nalazio u selu Cukovec (sekcija Čakovec 1 : 100 000). Pokret neprijatelja kao i njegova namjera bili su otkriveni i bataljon koji se nalazio u selu Cukovec izvršio je promjenu položaja i uspio da neprijatelja odbije i vrati natrag u uporište.

Gubici neprijatelja: 4 mrtva i 14 ranjenih.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

Istog dana oko 11,30 sati neprijatelj je krenuo iz Koprivnice snagama jačine jedne bojne preko Dubovačkog Brega iz šume Mežovo s namjerom da na tom položaju napadne jedinice udarne brigade »Braća Radić«. Naše jedinice bile su postavljene na te položaje baš s namjerom da neprijatelja izvučemo iz uporišta. Raspored naših snaga bio je slijedeći:
Jedan bataljon nalazio se u selu Jagnjedovac, jedan bataljon se nalazio na položajima oko sela Rijeka, a dva bataljona su se nalazila na prostoru kod Rijeka do Subotice (sekcija Čakovec 1 : 100 000). Naša namjera je bila da neprijatelja pustimo da potisne naše snage koje su se nalazile kod Rijeke, a potom da ga napadnemo sa bokova. Ovaj plan nije ostvaren pošto IV bataljon nije udario neprijatelja u bok kad je ovaj zaista potisnuo naš bataljon kod Rijeke već je uputio samo jedan vod.
U ovim borbama neprijatelj je imao oko 50 što mrtvih što ranjenih.

Vlastiti gubici iznose: 6 mrtvih, 4 ranjena i 3 nestala. Izgubljene su 2 puške.
4. III 1 944. — Tri jače kolone njemačkih vojnika krenule su od pravca Križevci prema našem oslobođenom teritoriju. Jedna kolona nadirala je preko Carevdara i Donjare prema M. Pogancu i Botinovcu, druga kolona nadirala je u pravcu Vojakovca za Koprivničku Rijeku, dok je treća kolona kretala cestom iz Križevaca u pravcu Marinovca (sekcija Čakovec 1 : 100 000).
Pod zaštitom snježne mećave, uslijed slabe vidljivosti, neprijatelj je uspio da opkoli dva bataljona brigade »Braća Radić« koji su se nalazili na položajima kod Kopr. Rijeke. Bataljoni bili su upućeni na probijanje neprijateljskog obruča. U tim borbama koje su bile krvave, i bliske prsa u prsa, naši borci uspjeli su se probiti nanijevši neprijatelju teške i osjetljive gubitke.

Neprijatelj je imao u ovoj borbi 60 mrtvih i veći broj ranjenih.

Naši gubici: 5 mrtvih, 18 ranjenih i 13 nestalih.
Istog dana neprijatelj je nastupao jednom kolonom od pravca Ludbrega, i to ustaše, prema Dugoj Rijeci, jedna ustaška kolona od pravca Slanja prema Jesenovcu, a jedna ustaška kolona pojačana sa dva topa 75 mm od pravca Globočeca prema Segovini (sekcija Čakovec 1 : 100 000). Sve tri kolone zaustavile su se ispred položaja jedinica brigade »Matija Gubec«. Jedinice ove brigade održavale su stalno kontakt s neprijateljem sve do 20 sati i 15 minuta. Istog dana su izvršile juriš na neprijatelja. Juriš je bio snažan, odlučan i energičan, tako da su naši borci uspjeli neprijatelja potisnuti sa položaja gdje se je bio ukopao i odbaciti ga u šumu. Borba je bila prsa u prsa, tako da je dolazilo i do međusobnog gušenja rukama. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 35 mrtva i što ranjenih, a naši borci uspjeli su svući 4 ustaška bandita i pri tome su zarobili 4 karabina, 1 šmajser, 1 pištolj i nešto municije. Naši gubici: 1 mrtav, 2 ranjena i 6 nestalih.
Štab zapadne grupe odreda — Jedinice ove grupe odreda t.j. Zagorski i Zagrebački odred vodili su za protekli period manje borbe sa neprijateljem.
Kalnički odred koji pripada ovoj grupi odreda nalazi se na sektoru Kalnika.

Zagorski odred

25. II 1 944. — III bataljon ovog odreda izvršio je napad na neprijateljsko uporište Žetale u Sloveniji (sekcija Rogatec 1 : 100 000). Akcija nije potpuno uspjela, jer je neprijatelj napustio uporište.
Neprijatelj nije imao gubitaka.
Zaplijenjeno je: 1 mitraljez, 1 šmajser, 2 karabina, 34 bombe i manja količina municije i nešto ostale ratne opreme.

Vlastiti gubici: 1 ranjen.
3. II 1 944. — III bataljon ovoga odreda vodio je borbu sa Nijemcima koji su u jačini od oko 450 vojnika krenuli iz sv. Križa i Krapine prema Radoboju (sekcija Ptuj 1 : 100 000). U borbi koja je trajala 5 sati neprijatelj je pretrpio gubitke od oko 80 što mrtvih što ranjenih.
2. II 1 944. — II bataljon ovog odreda na pruzi Velika Ves — Krapina imao je borbu sa neprijateljem koji je držao zasjedu. Našim jedinicama uspjelo je da neprijatelja rastjeraju.

Neprijatelj je imao 1 mrtvog.
3. II 1 944. Neprijatelj je krenuo jačim snagama iz Sv. Križa i Krapine. Borba je prihvaćena na kotama oko Sv. Jakoba (sekcija Ptuj 1 : 100 000) i trajala je sat i pol. Uslijed pomanjkanja municije i velike nadmoćnosti neprijatelja naše jedinice morale su se povući.

Gubici neprijatelja nisu poznati.

Vlastiti gubici: 5 ranjenih i 2 nestala.
4. II 1 944. — Nijemci i ustaše krenuli su snagama jačine oko 300 do 400 vojnika u pravcu sela Samboliči (G. Selnica). Na položajima oko pomenutog sela nalazio se II bataljon Zagrebačkog odreda koji se povukao u Ivančicu. Neprijatelju je uspjelo da prodre u Gor. Samboliće (G. Selnica) i da zapali 5 štagljeva. II bataljon Zagorskog odreda koji je upravo naišao sa puta od Radoboja izvršio je odmah napad na neprijatelja i protjerao ga iz sela. Neprijatelj se povukao u Zlatar.[6]
Zaplijenjena je 1 puška, 40 metaka i jedna cijev od teškog minobacača.
Neprijatelj je imao veći broj mrtvih i ranjenih.
Vlastiti gubici: 1 mrtav i 4 ranjena.
7. II 1 944. — I bataljon ovog odreda potukao je kod Krapinskih Toplica 5 ustaša. Zaplijenjeno je i 5 pušaka.
24. II 1 944. — Njemačke i ustaške snage otpočele su čišćenje Zlatarskog kotara. Na ovom sektoru nalazila su se dva bataljona Zagorskog odreda i udarni bataljon Zapadne grupe odreda. Neprijatelj je uspio zauzeti selo Samboliće, koje je branio II bataljon Zagorskog odreda. III bataljon zagorskog odreda držao je položaje Vrlce (G. Selnica), a udarni bataljon rokirao se u Grtovec (sekcija Ptuj 1 : 100 000). Udarni bataljon potukao je ovog dana jednu manju neprijateljsku kolonu i tom prilikom ubio 6, a zarobio 5 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno je: 1 mitraljez »šarac«, 2 puške, laki bacač bez postolja. Neprijatelj se povukao u Zajezdu.

Vlastiti gubici: 3 mrtva i 3 lakše ranjena.

25. II 1 944. — Neprijatelj je stalno dobivao pojačanja i tukao je naše položaje jakom artiljerijskom 1 minobacačkom vatrom. Uslijed pomanjkanja municije, a i radi velike nadmoći neprijatelja prebacio se je udarni bataljon Zapadne grupe i II bataljon Zagorskog odreda na sektor Kalnika.
U toku ovih borbi tj. 24. i 25. II o. g. neprijatelj je imao oko 50 izbačenih iz stroja
Naši gubici: 5 mrtvih i 18 ranjenih.
Osim ovih akcija bataljona odreda vršili su akcije diverzionog karaktera, dok se jedan bataljon nalazio u pratnji ranjenika za Kalnik.

Zagrebački odred

9. II 1 944. — Krenuo je odred prema operativnom sektoru. Iste noći odred je porušio prugu Zagreb —
— Varaždin kod Budinšćine, prekopao ceste i porušio nekoliko manjih mostova.
10. II 1 944. — Odred je postavio zasjedu na mjestima gdje je porušio prugu. Naišla je manja ustaška patrola koju je rastjerao II bataljon zarobivši tom prilikom jednog ustašu i jedan puškomitraljez.
Istog dana krenuo je neprijatelj snagama jačine 200 do 250 vojnika prema položajima odreda.
Borba je trajala nekoliko sati i neprijatelj je bio razbijen.
Gubici neprijatelja iznose: 4 mrtva i 5 ranjenih.
Vlastiti gubici: 1 lakše ranjen.
U ovim borbama pokazao se neenergičan I bataljon te je njegovom krivicom neprijatelj uspio da se izvuče.
20. II 1 944. — Udarni bataljon Zapadne grupe odreda napao je neprijateljsku posadu na pruzi Zlatar — Bistrica — Konjšćina.
Neprijateljski gubici: 1 mrtav i 15 ranjenih.
Zaplijenjeno: 2 puškomitraljeza, 20 pušaka i oko 2 000 metaka.
Vlastitih gubitaka nije bilo.

Kalnički partizanski odred

Ovaj odred vodio je borbe sa neprijateljem za vrijeme ofanzive koju je neprijatelj preduzeo na naš oslobođeni teritorij 8. II o. g.
Po završenim borbama za vrijeme ofenzive odred se nalazio na položajima oko sela Svibovca i Leskovca na pravcu Varažd. Toplice — Ludbreg. Na ovim položajima odred je imao nekoliko manjih okršaja sa neprijateljem koji je ispadao iz Var. Toplica.
Jedan bataljon ovoga odreda bio je prebačen na položaje oko sela Mali Carevdar na pruzi Križevci —
— Koprivnica. Taj bataljon nije imao nikakovih sukoba sa neprijateljem.

DN:-

III diverzantski

Na pruzi Zagreb — Križevdi kod stanice Prikraj dignut je u zrak putnički vlak u kojem se prevozila vojska. Oštećena je lokomotiva, uništena su 4 vagona, a 3 su oštećena. Ustanovljeno je da su tom prilikom poginula 4 ustaše. Promet je bio obustavljen 30 sati.
2. II 1944. — Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga kod stanice Kutina dignut je u zrak brzi vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona. Promet je bio obustavljen 10 sati.
4. II 1 944. — Na pruzi Dugo Selo — Križevci kod stanice Prikraj dignut je u zrak osobni vlak sa vojskom. Oštećena je lokomotiva i 5 vagona dok su 4 vagona uništena. Poginulo je 19 neprijateljskih vojnika, a 13 ih je ranjeno. Promet je bio obustavljen 15 sati.
13. II 1 944. — Na pruzi Zagreb — Dugo Selo kod stanice Sesvete dignut je u zrak teretni vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona dok ih je više oštećeno. Promet je bio obustavljen 14 sati. Istoga dana na pruzi Dugo Selo — Križevci dignut je u zrak željeznički most na rijeci Lonji, dug 14 metara.
U toku svih ovih borbi neprijateljski gubici iznose:
— ubijeno 213
— ranjeno 276
— zarobljeno 5
— zaplijenjeno je: 2 laka bacača mina, 7 puškomitraljeza, 42 puške, 3 600 metaka, 1 šmajser, 34 bombe, 1 pištolj i 1 dalekozor, 14 pari cipela, 7 ranaca i 2 ćebeta.
Vlastiti gubici:
— poginulo 89
— ranjenih 135
— nestalo 87
Od oružja izgubljeno je: 1 laki bacač mina, 2 puškomitraljeza, 1 protivtenkovska puška, 11 pušaka, 1 askerica, 1 pištolj, 1.400 metaka, 6 mina i 3 konja.
Organizaciono stanje jedinica;
Stanje u našim jedinicama od poljednjeg izvještaja je slijedeće:

XXXII divizija:

Štab divizije potpuno je sposoban za rukovanje operacijama. U štabu vlada harmonija. Štab ima pregled nad jedinicama u toku borbe i daje pravilne direktive.

Udarna brigada »Braća Radić«:

Broji 981 boraca na licu. Podijeljena je u 4 bataljona Brigada je sposobna za izvršenje svih zadatka, koji su pred nju postavljeni. Štab brigade zadovoljava kako vojnički tako i politički. Štabovi bataljona nemaju još dovoljno upornosti u borbi, a naročito im nedostaje iskustvo u manevrisanju i međusobnom potpomaganju što se očito pokazalo u posljednjim borbama.
U tom pravcu smo pojačali našu aktivnost i nadamo da ćemo uspjeti te nedostatke otkloniti.

Brigada »Matije Gupca«:

Broji 735 boraca na licu. Poslije izvršenih promjena u toj brigadi, ona se u velikoj mjeri popravila. Brigada je podijeljena u tri bataljona.
Štabovi bataljona su dobri i može se od njih dosta očekivati.
Bataljoni su se dosta popravili u pogledu borbenosti. Borci su dobri, izmjenom rukovodilaca jedinice su postale mnogo čvršće i borbenije.

Zapadna grupa odreda:

Štab[7] Zapadne grupe odreda je popunjen i potpuno zadovoljava u svome radu. Od kako je taj štab formiran osjeća se poboljšanje u velikoj mjeri kod njegovih odreda. Odredi su postali čvršći, aktivniji i borbeniji.

Kalnički partizanski odred:

Broji 396 boraca. Podijeljeni su u tri bataljona. Odred nije dovoljno aktivan, ali se nadamo da ćemo uspjeti da ga aktiviramo. Ovaj odred ima uslove da bude aktivan i da ima uspjeha.

Zagorski partizanski odred:

Broji 563 borca. Podijeljen je u tri bataljona. U ovome odredu izvršene su neke izmjene među rukovo-

diocima. Ovaj odred je do sada jedan od najboljih i najaktivnijih odreda.

Zagrebački partizanski odred:

Ima dva bataljona i broji 258 borca. Ovaj odred je dosta slab i neaktivan, ali se u zadnje vrijeme popravlja i pokazuje sve više borbenosti i vjerujemo da će se ovaj odred razviti u vrlo dobru jedinicu.
Pored odreda koje smo dosada imali formirali smo i Posavski partizanski odred. Za formiranje ovog odreda uzeli smo jednu četu iz XXXIII divizije i jednu četu iz Zagrebačkog partizanskog odreda. Za komandanta Posavskog partizanskog odreda postavili smo druga Bobinca“, koji je do sada bio komandant u prvom bataljonu Zagrebačkog odreda.
Imamo namjeru da formiramo Istočnu grupu partizanskih odreda u čiji bi sastav ušli Posavski, Moslavački i Bjelovarski partizanski odred.
Otpočeli smo sa preformiranjem štaba korpusa prema najnovijim naređenjima i to se još nalazi u toku.
Nenaoružanih boraca sada imamo još vrlo mali broj, bi nam oružje trebalo.
Mobilizacija u Zagorju ponovno će oživjeti sa dolaskom ljepših dana i tako ima uslova da formiramo novu brigadu.'

Plan naših akcija

Ukoliko se smanje neprijateljske snage u Križevcima sa XXXII i XXXIII divizijom pristupili bi likvidaciji neprijateljskog uporišta Koprivnica i Ludbreg, a potom bi XXXII divizija krenula u Zagorje. Uslovi za naš pravilan rad na Kalniku zavise od likvidacije Ludbrega i tom zadatku moramo što prije pristupiti. Dok ne likvidiramo Ludbreg prisiljeni smo vezati naše jače snage uz Kalnik radi osiguranja ranjenika.[10] Uslijed velikog snijega akcije za likvidaciju uporišta ne mogu se izvesti, pa ćemo pristupiti izvršenju manjih akcija i zasjeda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU

Politkomesar:

Komandant — pukovnik:

M P

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 20. MARTA 1 944. GOD. ŠTABU DESETOG KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA I STANJU JEDINICA OD 15. FEBRUARA DO 18. MARTA[7]

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Op. br. 48/44.
20. III 1 944.

[8] Stjepan Bobinac.

[9] U naredbi štaba X korpusa od 9. maja 1 944. rečeno je o njenom formiranju slijedeće: »Zagorska brigada formirat će se od II i III bataljona Zagorskog odreda i Udarnog bataljona Zapadne grupe odreda. Za komandanta brigade postavlja se poručnik Mato Škrljan. Za v. d. političkog komesara Smec Đuro«. Iz istorijata Trideset druge divizije vidi se da je brigada formirana 10. maja. Ovo se vidi iz depeše koju je štab X korpusa poslao 11. maja Glavnom štabu Hrvatske. Vidi dok. br. 2—10, k. 1192 i 5—39/2. k. 119/1 xi arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.

[10] XXXII divizija krenula je ponovo u Hrvatsko zagorje polovinom marta 1 944.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 11-6/1, k. 551 A.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV I POJ

Dastavlja operativni izvještaj
od 15. II do 18. III 1 944. god.

1. OPCI PREGLED

Poslije pojačane aktivnosti jedinica Zagrebačkog i Zagorskog odreda neprijatelj (ustaše i Nijemci) nije kretao svakim danom u pljačke. Ustaše su pokušavali uspostaviti saobraćaj na pruzi Zagreb — Varaždin, ali našom aktivnošću njihove namjere nisu uspjele. Nova uporišta na sektoru Zagorja i Prigorja nije postavljao osim onih koja su u prošlom izvještaju iznesena. Na sektoru Zagrebačkog odreda »odredi narodne garde« nisu se razvijali kako je to neprijatelj predviđao. Svega u dva uporišta neprijatelju je uspjelo organizirati tzv. odrede i to u Kašini i Donjem Orešju (sekcija Zagreb 1 : 100 000). Manjem dijelu tih pripadnika »odreda« razdijeljene su puške i oni se zadržavaju po selima Laz, Planina, Vugrovec (sekcija Zagreb 1 : 100 000) sa ciljem ometanja rada političkih radnika i sprečavanja kretanja naših kurira po terenu. Redovno izlaze noću i postavljaju zasjede. Hvataju odbornike i ubijaju političke radnike.
20 — 24. II neprijatelj (Nijemci i ustaše) izvršio je koncentraciju na sektoru Zabok — Zaprešić, zaposjeo Belu (sekcija Ptuj 1:100 000) i otpočeo 24. II ofanzivu na Zlatarski kotar, gdje se nalazila glavnina Zagorskog odreda i udarni bataljon Zapadne grupe. Namjera neprijatelja, njegov ofenzivni plan bio je: blokirati Ivančicu i zatvoriti obruč oko naših snaga, ubaciti nas na Ivančicu, a potom uništiti. Linija Bela — Podrute — Budinšćina — Zabok bila je zaposjednuta po njemačkim i ustaškim snagama.[2] Karakteristično je napomenuti da je neprijatelj (Nijemci) imao taktiku što više izmoriti naše snage, što se moglo vidjeti iz postepenog ubacivanja vlastitih snaga u borbu. Na otsjeku borbe kod Zajezde taj pravac bio je iz početka zaposjednut jednom četom, a naknadno su bile ubačene još dvije čete pješadije i dovedeno teško oružje (haubice) u Budinšćinu. Glavni nastupni pravac neprijatelja bio je Zlatar — Gornja Selnica (s. Sambolić) (sekcija Ptuj
I : 100 000). U ofenzivi učestvovali su dijelovi njemačke 558. divizije, ustaše iz Zlatara, posadna bojna i ustaše iz Novog Marofa i Huma, koji su vršili patrolne zadatke na prostoru Budinšćina — Podrute. Raspored snaga Zagorskog odreda bio je slijedeći:
II bataljon držao je Samboliće (G. Selnica), III bataljon Vrlce (Gornja Selnica), a udarni bataljon Zapadne grupe zaposjeo je Gertovec (sekc. Ptuj 1: : 100 000) i zatvorio pravac prema Zajezdi — Konjšćini. Naš plan bio je da II bataljon prihvati borbu na svom položaju, a sa III bataljonom Zagorskog odreda i udarnim bataljonom manevrisati i tući neprijateljske nastupne kolone. Plan nije uspio, jer se II bataljon povukao dozvolivši neprijatelju da zaposjedne minirajući položaj nad položajima III bataljona. Udarni bataljon prvog dana izvršio je zadatak razbivši neprijateljsku kolonu i odbacivši je na polazne položaje u Zajezdu. Pokušaj kontranapada II bataljona da u noći 24/25. II odbaci neprijatelja iz Sambolića nije uspio.

25. II zadržani su isti položaji. Neprijatelj je tukao sa pet topova i nekoliko teških bacača i položaj je

[2] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za februar 1944. piše: »26. II 1944. god. njemačke posnrojbe vodile su cijelog dana borbu sa komunističkim skupinama između s Zajezda i Podruta«.

bio neodrživ uslijed jake topovske i minobacačke vatre, zime i zamorenosti boraca za manevar. Prebacivanje bataljona u pozadinu neprijatelja zbog ranjenika, donesena je odluka po našem štabu da se II bataljon Zagorskog odreda i udarni bataljon Zap. grupe sa ranjenicima povuku za Kalnik, a III bataljon Zagorskog odreda rokira na sektoru Krapina. Zagrebački odred na sektoru Žitomir nije bio aktivan na komunikaciji Zlatar — Bistrica — Budinšćina za vrijeme ofenzive, nego je djelovao prema Planini, razoružavao »civilnu zaštitu«. Kalnički partizanski odred nalazio se je na svom sektoru gdje je vršio zadatke koje je pred njega postavljao štab X korpusa (Zagrebačkog) NOV i POJ.

Neprijateljska ofenziva u Zagorju trajala je do 30. II. kada su se dijelovi njemačkih jedinica prebacili u Visoko (sekc. Ptuj 1 : 100 000), a ostali povukli na liniju Vel. Trgovišće — Zabok. Poslije napuštanja Zlatarskog sektora po našim jedinicama ustaška posada bojna iskoristila je to otsutstvo i zastrašen narod od ofenzive počela mobilizirati i pojačavati posadu bojnu u Zlataru. Ona je primijenila novu taktiku izlaženja iz uporišta noću: manjim snagama kretati u raznim pravcima u cilju prepada na jedinice, hvatanja odbornika i političkih radnika. Oni su se toliko osilili da sada postavljaju zasjede i preko dana na polaznim putevima kuda se kreću naše jedinice u manjim grupama i kuriri.

Poslije povlačenja neprijateljskih snaga iz Zagorja otpočela je 4. III neprijateljska ofenziva na sektor Kalnika. Na Kalniku se tada nalazio II bataljon Zagorskog odreda i udarni bataljon Zapadne grupe na položajima Apatovac i nisu vodili borbu, a u noći 4/5. povukli su se za Male i Velike Sesvete (sekc. Čakovec 1 : 100 000) gdje su se bataljoni zadržali i naš štab do 9. III kada smo krenuli na sektor Prigorja pravcem Vojakovac — Zaistovec — Žitomir.

15. III otpočele prolaziti njemačke kolone cestom Zlatar — Bistrica — Novi Marof, cestom Zabok — Krapina — Lepoglava — Varaždin, cestom Sv. Križ — Začretje — Novi Golubovec — Lepoglava (sekc. Ptuj 1 : 100 000) i cestom Zagreb — Sv. Ivan Zelina — Varaždin. Kolone su sačinjavali svi rodovi vojske. Cestom Zlatar — Bistrica — Novi Marof, kolona se kretala 2 dana i prošao je jedan puk, a isto tolike snage preko krapinskog sektora. Po našoj ocjeni kroz Zagorje prošla je jedna nepotpuna divizija. Cestom Zagreb — Sv. Ivan Zelina — Varaždin prolazile su uglavnom motorizovane kolone do 18. III. Tom cestom prošao je veći dio teških tenkova i topova. Prema svim znacima te su snage krenule preko Varaždina za Međimurje.

18. III cestom Zagreb — Sv. Ivan Zelina — Varaždin prošlo je 30 kamiona Švaba sa 5 tenkova, a ne ustaša kako je bilo depešom javljeno. Govori se da će i ustaše u Međimurje, ali do sada pokreta u tom pravcu nema.

Odlaskom Nijemaca iz Pušća, Zaboka, Stubice, Oroslavlja, Bedekovčine, Poznanovca, Mirkovca, Sv. Križa u Hrvatskom Zagorju pruža se uspješna mogućnost aktivnosti našim jedinicama na tom sektoru na koji su došli novopečeni žandari iz žandarmerijske škole Bjelovar.

2. STANJE VOJNE ORGANIZACIJE

Poslije izvršenih izmjena rukovodećeg kadra u Zagorskom i Zagrebačkom odredu osjeti se vidan napredak jedinica, a sam rad na vojničkom osposobljavanju rukovodilaca dao je dobre rezultate ...

Pregled stanja vojne organizacije Kalničkog odreda nemamo.

U udarnom bataljonu stanje je posve zadovoljavajuće.

Općenito može se primijetiti da je vojni rad postao organizovaniji i sistematskiji u svim jedinicama nego što je to bilo do sada. Kursevi za desetare i vodnike najbolje su organizovani u udarnom bataljonu, a uspješno se održavaju i u Zagorskom odredu. U Zagrebačkom odredu nije u tom pravcu ništa poduzeto. Kalnički odred otpočeo je sa radom. Uputstva dobivena od tog štaba za borbu protiv tenkova prorađuju se u jedinicama.

Još uvijek se može konstatirati da niži komandni kadar nema potreban autoritet kod boraca, a niti se još dovoljno osjeća odgovoran za rukovođenje svojim jedinicama. Zapazili smo da konferencije sa komandnim kadrom koje smo održali u Zagrebačkom odredu počam od desetara i u 2. bataljonu Zagorskog odreda imaju dobre rezultate, jer ti rukovodioci nisu do sada imali potrebnu pomoć svojih viših rukovodioca zbog toga jer je i ovima manjkalo iskustvo i potrebno znanje.

3. AKCIJE

Zagorski odred:

10. II — I bataljon postavio je zasjedu u Družilovcu (sekc. Rogatec 1 : 100 000). Naišli Nijemci jačine 150 vojnika. Ubijeno 10 i 6 ranjeno Nijemaca, zaplijenjeno 6 pušaka sa municijom i 6 pari odijela.

15. II — II bataljon postavio zasjedu na koti iznad Borkovca na cesti Zlatar — Lobor (sekc. Ptuj 1 : 100 000). Naišlo 100 ustaša. Poginula 3 ustaša i 5 ranjenih.

19. II — I bataljon postavio je zasjedu u Gredicama (sekc. Rogatec 1 : 100 000). Naišla dva kamiona ustaša. Ubijeno 7 ustaša i zapaljen jedan kamion. Zaplijenjeno 2 puške, 1 pištolj, 1 parabela i 600 mauzer metaka.

22. II — Jedna četa I bataljona prebacila se je preko Sutle u Sloveniju, oslobođena su 2 Rusa iz njemačkog zarobljeništva koji su se nalazili na granici. Zaplijenjeno: 3 puške i 2 bicikla. Ubijen jedan Nijemac, a jedan ranjen.

23. II — III bataljon izvršio je rušenje pruge između Podrute — Novi Marof (sekc. Ptuj 1 : 100 000).

24. II — Otpočela ofenziva II i III bataljona u dnevnim borbama nanijeli su gubitke od 18 mrtvih i veći broj ranjenih neprijateljskih vojnika. Vlastiti gubici: 3 mrtva i 22 ranjena, od kojih 3 teže, dok su ostali zadržani u jedinicama ili ambulantnom liječenju. U borbi se istakao komandir I čete III bataljona drug Hadžina i štab III bataljona, a svi borci su 2 dana i 2 noći po velikoj hladnoći izdržavali jaku artiljerijsku i minobacačku vatru i ostali na položajima.

28. II — I bataljon kod s. Radoboj postavio je zasjedu. Naišla je ustaška patrola; ubijen 1 ustaša, 1 ranjen. Zaplijenjeno: 1 puška i 1 odijelo. Na našoj strani 1 mrtav, jer zasjeda nije bila dovoljno oprezna.

11. III — III bataljon napao je na vlak u Kjuču na pruzi Zabok — Zaprešić (sekc. Samobor 1 : 100 000) (na otsjeku pruge Luka — Vel. Trgovište). Vlak je bio zaustavljen tako da su na stanici dva presvučena partizana u civilu uskočila u lokomotivu. U vlaku je bilo oko 200 raznih neprijateljskih vojnika i 2.000 civila koji su putovali iz Zagreba. U borbi kod vlaka ubijeno je 40 neprijateljskih vojnika, među kojima

11 njemačkih podoficira, 2 njemačka oficira i 1 domobranski nadsatnik. Kod bijega utopilo se preko 25 u rijeci Krapini, dok ih je 50 uspjelo pobjeći. Zarobljeno je 97 vojnika i 55 poštara. Među zarobljenim bio je jedan njemački podoficir i jedan njemački liječnik. Zaplijenjeno: 1 šmajser, 20 mauzer pušaka, 2 pištolja, 2 talijanske puške, 110 šinjela, 120 bluza, 80 pari cipela, 10 pari čizama, 100 hlača, 4 šatorska krila, 80 opasača, 10 noževa, nešto lijekova i drugog manje važnog materijala. Zapaljena su tri vagona koji su potpuno izgorjeli. Sav plijen iz vlaka nije se mogao izvući, jer je nastupao neprijatelj sa tenkovima od Slatine i iz Velikog Trgovišta, tukao sa teškim oružjem. Civili su pregledani i pušteni kućama.[3]

U noći 12/13. III izvršila je jedna grupa od 40—50 ustaša iz Zlatara prepad na štab odreda koji se nalazio u Petrovoj Gori (sekc. Ptuj 1 : 100 000). Prepad nije uspio, jer je štab bio u pripravnosti, ali zbog nenaviknulosti borbe u noći nisu se snašli. Tom prilikom palo je 6 boraca i 2 su ranjena. Troje ustaša je poginulo, koji su svućeni i uzeto njihovo oružje. Prepad je bio izveden po uputama »Trupova«.

Udarni bataljon:

20. II — Postavio je zasjedu na stanici Konjšćina na pruzi Konjšćina — Zlatar — Bistrica. Naišao je voz sa domobranima i ustašama, koji su namjeravali opravljati prugu. Voz je pušten na blizinu od 10 m, a zatim otvorena vatra. Zarobljeno 17 domobrana koji su pušteni svojim kućama, a zaplijenjeno: 2 puškomitraljeza, 1 šmajser, 20 pušaka i 1000 kom. municije, ubijen jedan neprijateljski vojnik. Voz bi bio uhvaćen da je bila jača mina, koja nije uspjela raznijeti prugu iako je eksplodirala ...

24. II — U selu Grtovcu razbio manju neprijateljsku kolonu koja se kretala od Zajezde. Zarobljeno 5 Švaba, a 4 ubijena i nekoliko ranjeno. Zaplijenjen 1 mitraljez »šarac«, i laki bacač bez postolja, 2 puške, 1 pištolj, 1 šmajser i 550 kom mauzer municije. U borbi su poginula 3 druga među kojima zamjenik politkomesara bataljona drug Živičnjak Florijan.

14. III — bataljon je postavio zasjedu kod crkve Sv. Vid (Vinski Vrh) (sekc. 1 : 100 000). Jača ustaška patrola naišla je iz Marije Bistrice ali je zasjeda bila izdana. Ubijena 2 ustaša, ostali u paničnom bijegu pobjegli su u Mariju Bistricu.

17. III — Jedna četa sa diverzantima srušila je most na pruzi Bedekovčina — Zlatar Bistrica.

18. III — Bataljon srušio most na cesti Zlatar — Bistrica — Marija Bistrica preko rijeke Krapine i postavio zasjedu. Ustaše su naišli u tri pravca sa snagama od 200 vojnika potpomognuti sa artiljerijskom i minobacačkom vatrom iz Bistrice. Zasjeda se je povukla bez gubitaka nanijevši neprijatelju izvjesne gubitke.

Zagrebački odred:

16. II — Postavljena je zasjeda na cesti Sv. Ivan — Zelina — Varaždin. Naišla manja grupa ustaša, koja je razbijena -i naneseni joj gubici — ali nepoznati. U Donjem Orešju (sekc. Zagreb 1 : 100 000) prihvaćena borba sa ustašama koji su se nalazili u selu. Ubijeno 10 ustaša i 1 zarobljen s puškom.

22. II — I bataljon kod Planine (sekc. Zagreb 1 : 100 000) napao je grupu tzv. »odredaša«. Ubijena trojica među kojima i vođa tog odreda, 2 ranjena, od kojih je jedan nakon dva dana umro, a 1 zarobljen. Zaplijenjeno: 7 pušaka, 1 parabela i manja količina municije. Na cesti Sv. Ivan Zelina zarobljena su 2 domobrana.

24. II — Kod Glavnice (sekc. Zagreb 1 : 100 000) neprijatelj nepoznatim snagama izvršio je napad na I bataljon. Razvila se borba koja je trajala od 9 sati ujutro do 16,30 sati poslijepodne. U toj borbi poginuo je veliki broj i ranjeno ustaša, ali se podaci nisu mogli dobiti radi neprijateljskog držanja stanovništva. Naši gubici: 1 mrtav.

II bataljon postavio je zasjedu sa jednom četom na cesti Zagreb — Varaždin između sela Komin i Bisag. Ranjeno 2 ustaša. Istog dana ustaše iz Sv. Ivana Zeline i Komina napali su položaje bataljona kod s. Bedenica (sek. Zagreb 1 : 100 000). Neprijatelj je imao 4 mrtva, a mi 2 od kojih jedan zamjenik politkomesara bataljona drug Kofeček Ivan.

25. II — I bataljon vodio je borbu u s. Trstenik kod čučerja (sek. Zagreb 1 : 100 000). Neprijatelj je raspolagao sa teškim bacačima i lakim topovima. U borbi poginula 4 druga, a 1 teže ranjen. Gubici neprijatelja: 8 mrtvih i 5 ranjenih.

Od Kalničkog odreda nemamo najnovije podatke.

U ovom periodu zaplijenjeno je svega, i to: 66 pušaka, 4 pištolja, 4 šmajsera, 2 puškomitraljeza, 1 laki bazač bez postolja, 10 noževa, 80 opasača, 4 šatorska krila, 128 pari odijela, 80 pari cipela, 10 pari čizama, 100 hlača, 2 bicikla i 2 150 kom. mauzer municije. Dva Rusa oslobođena iz njemačkog zarobljeništva i zarobljeno 117 neprijateljskih vojnika, zaplijenjen je jedan kamion i 6 vagona.

4. RAD ŠTABOVA

Štab Zagorskog odreda kao cjelina nije u potpunosti zadovoljavao. Za vrijeme ofenzive pokazao je komandant ... neodlučnost što se pripisuje neiskustvu njega kao višeg rukovodioca. Sam štab nije bio sav na okupu, jer se zamjenik politkomesara nalazio na savjetovanju, a politkomesar na sastanku Okružnog NOO-a, pa je sav teret pao na komandanta. Sada je taj štab popunjen sa operativnim oficirom drugom poručnikom Čolak Ljubanom, pa vjerujemo da će moći u svakom pogledu zadovoljavati. Sa štabom nalazi se načelnik našega štaba,[4] što se osjeća u aktivnosti tog štaba. Komandanti bataljona zadovoljavaju. Štabovi su popunjeni sa operativnim oficirima.

Štab Zagrebačkog odreda nije ni u kom pogledu zadovoljio. Vršilac dužnosti komandanta nije bio dorastao da rukovodi odredom na ovom vrlo važnom sektoru. Politkomesar se malo zadržao u štabu ili ga uopće nema, operativnog oficira nije bilo, a zamjenik politkomesara nalazio se je dugo vremena odsutan jer je bio na savjetovanju, tako da taj štab kao cjelina nije uopće funkcionisao. Sada je primio dužnost komandanta odreda drug poručnik Škrij an,[5] a operativnog oficira drug poručnik Ostović Mato, do sada komandant našeg udarnog bataljona i obećaju da će zadovoljiti. Ostaje otvoreno pitanje politkomesara odreda. Za v. d. komandanta I bataljona postavljen je drug Rušković Stjepan koji je bio smijenjen sa dužnosti komandanta III bataljona Zagorskog odreda i postavljen za operativnog oficira II bataljona Zagrebačkog odreda, na kojoj se dužnosti pokazao boljim, a sama kazna pozitivno je djelovala.

[3] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za mart piše o tome slijedeće: »Putnički vlak na pruzi Zagreb — Varaždin u 16,30 sati kod ž. postaje Ključ (3 km j. z. od Velikog Trgovišta) napadnut je od oko 50 partizana. Poginulo je oko 12 putnika, a isto toliko ranjeno — većinom pripadnici oružanih snaga«... (Dokumenat u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu pod reg. br. 31/1—9, k. 58).

*** Branimir Cikojević.**

[5] Mato.

Momentalna situacija da drugoga nemamo, pa smo njega bili prisiljeni postaviti za v. d. komandanta bataljona. Njemu manjka teorijsko znanje, ali uz pomoć operativnog oficira druga Sutler Stjepana, koji je dosta inicijativan i vojnički sposoban, štab toga bataljona odgovoriće postavljenim zadacima pred njega. Za komandanta II bataljona na mjesto druga Bobinac Ivana (Šumskog)... postavljen je drug Podboj Josip, do sada komandir čete u Zagorskom odredu koji je svršio niži oficirski kurs i postigao odličan uspjeh na kursu i prvo mjesto u rangu. Štab udarnog bataljona zadovoljava u svakom pogledu. Jedino mu manjka borbenog iskustva. U štabu vlada harmonija i potpuna saglasnost. Komandant bataljona drug Krkač obećaje da će se razviti u dobrog komandanta. Operativni oficir tog bataljona drug Pavliša Mijo također je dobar i sa dobrim perspektivama. Karakteristično za štab da su vrlo mladi kao rukovodioci i po godinama, ali puni poleta, inicijative i odlučnosti. Vjerujemo da ćemo bataljon provesti kroz nekoliko težih borbi u zajednici sa brigadama i da će štab tog bataljona moći postati štab brigade.

Za vrijeme boravka u Kalniku komandanta i politkomesara ovog štaba održan je sastanak sa štabom Kalničkog partizanskog odreda i zapazili smo da u tom štabu nema potrebne harmonije i jedinstvenosti u radu. Dosta su nesavjesni i površni, a u odnosu tj. u slanju izvještaja i obavještavanju našeg štaba neredoviti i aljkavi. Ovih dana smo im izdali naređenje da moraju pored slanja izvještaja vašem štabu ubuduće redovito slati i nama kako bi mogli naši izvještaji biti što iscrpniji, pa vas molimo da i vi sa svoje strane u tom pravcu djelujete na štab toga odreda.

U ofenzivi na Kalniku nestao je naš informativni oficir drug Milan Horvat i njegovu dužnost vrši drug Hudek, pored obavještajne službe, ali se osjeća potreba da se uslijed važnosti tog sektora i rada neprijateljskih elemenata u našim jedinicama i na terenu postavi obavještajni oficir, koga ćemo vjerojatno pronaći ukoliko nam ga vi ne pošaljete. Nužno je potrebno da se u naš štab postavi operativni oficir. V. d. referenta saniteta pokazuje volju i dobio je konkretni zadatak organizacije bolnice, kome poslu već je pristupio. Naš referent za vezu drug Molnar Ivan jako je mlad, nesamostalan, ali ima uslova za razvoj. U radu nije zadovoljio, jer je suviše mlad kao rukovodilac i kao da se srami i boji narediti, dati direktivu štabovima odreda, ali mu s te strane pomažemo i nadamo se da će moći i njegov rad biti plodotvorniji.

5. NAŠE PERSPEKTIVE

Dolaskom XXXII divizije na naš sektor u Zagorje[6] sa snagama Zagorskog odreda i udarnog bataljona pristupit ćemo likvidaciji komunikacije Zabok — Rogaška Slatina, Zabok — Krapina, jer su sada poslije odlaska Švaba uslovi najpovoljniji. Jedan bataljon Zagorskog odreda prebacit ćemo na sektor Ivanec sa zadatkom aktivnosti na komunikaciji Lepoglava — Varaždin i Varaždin — Ormož i sprovađanja mobilizacije.

Zagrebački odred pristupit će dolaskom divizije na sektor razbijanja bjelogardijskih uporišta u Donjem **Orešju i Kašini, a** potom **se** angažirati na cesti Zagreb — Varaždin.

*** Ona je došla u Hrvatsko Zagorje u drugoj polovini marta.**

Kalnički odred djelovat će na svom sektoru i dobivat operativne zadatke toga štaba.

6. KRITIČKI OSVRT

Naš štab poslije povlačenja iz Zagorja nije se odmah povratio na svoj sektor, što je imalo svojih negativnih posljedica na aktivnost Zagrebačkog i Zagorskog odreda, koji su, što naročito važi za Zagrebački odred, uslijed nedovoljne kontrole popustili i zapali u stare greške. Povratak udarnog bataljona i II bataljona na sektor Zagorja i Prigorja došao je u pravi čas, jer se neprijatelj bio tako obezobrazio da se šetao kud je htio, a sada je ponovno stjeran u svoja uporišta.

Vrijedno je istaknuti borce i rukovodioce udarnog bataljona i II zagorskog, koji su na putu iz Malih Sesveta za Prigorje tri puta gazili vodu koja je bila na mjestima duboka do pasa, na daljini od 200 — 300 metara i više i pri tom pokazali visoku svijest, izdržljivost i disciplinu. Nikakovih oboljenja poslije toga nije bilo. Za vrijeme gaženja vladao je smijeh i padali su vicevi na račun reumatičara i prehlađenih.

Naš štab kada bi imao operativnog oficira još bi više dao u svom radu. Vjerujemo da će dolaskom XXXII divizije na naš sektor i naše jedinice i rukovodioci sa novim poletom i elanom krenuti u nove borbe i da ćemo izvršiti postavljeni nam zadatak.

Prilog izvještaju dostavlja se: brojno stanje i naoružanje, socijalni i nacionalni sastav, statistika uspjeha, spisak ranjenih, nestalih i dezertiralih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Iveković Stjepan s.r.

Komandant-maj or :

Bulat Rade s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 14. MARTA 1 944. GOD. ŠTABU DESETOG KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA I POKRETIMA U PRVOJ POLOVINI MARTA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 42/44.
Dne, 14. III 1 944.

Predmet: Petnaestodnevni operativni izvještaj za prvu polovicu mjes. marta.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV I PO JUGOSLAVIJE

1. III 1 944. god. snage naše divizije zauzele su slijedeće položaje:

Udarna brigada »Braća Radić« sa svojim jedinicama držala je položaje Duga Rijeka, Jagnjedovac, Subotica i Lipovski Br. (Sekcija Čakovec) sa zadatkom

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 8—2, k. 1191.

pritiska prema neprijateljskom uporištu Koprivnica. Brigada »Matija Gubec« sa svojim jedinicama držala je položaje Rasinja, Duga Rijeka i Ivančec sa zadatkom kontrole i pritisak prema Ludbregu.

Na sektoru brigade »Braća Radić« došlo je do sukoba sa neprijateljem, ustašama, koji je nastojao da potisne naše snage do Koprivnice, u čemu nije uspio. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i ranjenih vojnika. Zapljenjeno nije ništa.

Sopstveni gubici: 6 mrtvih, 4 ranjena i 1 nestao.

Na sektoru brigade »Matija Gubec« nije došlo do sukoba sa neprijateljom i radilo se je na političkoj i vojničkoj izobrazbi boraca.

2. III 1 944. — Jedinice udarne brigade »Braća Radić« zauzele su nove položaje, i to: Sokolovac, Grdak, Prnjavor, Botinovac, M. Poganac.

Brigada »Matija Gubec« držala je položaje Duga Rijeka, Ivančec, Rasinja, Lukovec, M. Rijeka. Ovoga dana nije došlo do sukoba s neprijateljem. Radilo se na političkoj i vojničkoj izobrazbi.

3. III 1 944. — Obe brigade ostale su i dalje na istim položajima, vršena vojno-politička izobrazba.

4. III 1 944. — Zbog veće koncentracije neprijateljskih snaga u uporištu Križevci (Nijemaca) i zbog zauzimanja pojedinih pogodnih tačaka na našem oslobođenom teritoriju procijenili smo neprijateljske namjere, tj. da se sprema ofanziva na naš oslobođeni teritorij,[2] te smo izvršili rokadu snaga naše divizije. Udarna brigada »Braća Radić« zauzela je nove položaje i to dva bataljona kotu 268 i 380 kod Kopriv. Reke (sekcija Čakovec), jedan bataljon uz štab divizije kao operativna rezerva i jedan bataljon kao operativna rezerva uz štab korpusa.

Jedinice brigade »Matija Gubec« ostale su na istim položajima. Toga dana dva bataljona brigade »Braća Radić« koji su se nalazili oko Kopr. Reke[3] vodili su borbu sa neprijateljem (Nijemcima), koji je zbog slabe vidljivosti i mećave uspio da se probije za Vel. Poganac i Apatovac. Pri tom neprijatelj je imao oko 60 mrtvih i ranjenih.

Sopstveni gubici: 13 nestalih, 5 mrtvih i 18 ranjenih.

Na položajima brigade »Matija Gubec« nije došlo do sukoba sa neprijateljem, jedino što je neprijatelj vršio koncentraciju snaga ispred položaja pomenute brigade i to oko Segovine i Rečički Krči. Pod zaštitom mraka dva bataljona »Matija Gubec« izvršili su napad na neprijatelja kod Rečičke Krči, gdje je došlo do krvave borbe i gušanja. Tom prilikom naši borci zarobili su 4 karabina, 1 parabelpištolj, 4 bombe i oko 400 mauzer metaka.

Neprijatelj je imao 35 što mrtvih i što ranjenih.

Sopstveni gubitci toga dana: 6 mrtvih, 20 ranjenih i 19 nestalih.

5. III 1 944. — Zbog prodora neprijatelja na oslobođeni teritorij sa većim snagama, a prema naređenju štaba X korpusa naša divizija prebacila se je preko pruge Križevci — Koprivnica na sektor Bilogora zauzevši položaje:

udarna brigada »Braća Radić« Jakopovac, Gor, Sredice, Trnovac, Vel, Branjska (sekcija Čakovec),
brigada »Matija Gubec« Gor. Velika, Donja Velika i Hudovljani (sekcija Čakovec). Toga dana nije došlo do sukoba sa neprijateljem, jedinice su se odmarale.

6. III 1 944. — Divizija je ostala na istim položajima. Radilo se na sređivanju jedinica.

7. III 1 944. — Udarna brigada »Braća Radić« zauzela je položaje Gor. Velika, Hudovljani, Jakopovac, dok je II bataljon iste brigade krenuo za Podravinu sa ciljem manifestacije naših snaga kroz Podravinu i čišćenje bele garde.

Brigada »Matija Gubec« zauzela je položaje Srijem, Miličani, Veli i Mala Branjska sa zadatkom kontrola ceste i pruge Križevci — Koprivnica.

Do sukoba sa neprijateljem nije došlo. Radilo se na sređivanju jedinica i na vojno-političkoj izobrazbi prema postojećem planu.

8. III 1 944. — Jedinice naše divizije ostale su na istim položajima, radilo se na izgradnji boraca.

9. III 1 944. — Jedna četa brigade »Braća Radić« upućena je u Hudovljane. IV bataljon iste brigade otpratio je ranjenike, dok su ostale jedinice ostale na istim položajima.

Brigada »Matija Gubec« ostala je na istim položajima. Radilo se na vojno-političkoj izgradnji.

10. III 1 944. — Jedinice divizije nalazile su se na istim položajima jedino što je bataljon brigade »Braća Radić« koji se je nalazio u Podravini prebacio se od Molve prema Drenovici. Radilo se na vojno-političkoj izgradnji.

11. III 1 944. — Zbog predstojećih zadataka prema Moslavini i Prigorju[4] jedinice naše divizije prebačene su na nove položaje i to:

udarna brigada »Braća Radić« Većeslav, Ruševac, Vel. Sesvete, M. Sesvete (sekcija Čakovec),
brigada »Matija Gubec« Vel. Branjska, Srijem, Topolovac.

Na sektoru brigade »Braća Radić« nije došlo do borbene djelatnosti.

Jedan bataljon brigade »Matija Gubec« izvršio je napad na kolonu Nijemaca koja se kretala od Križevaca cestom prema Koprivnici u jačini oko 1 000 vojnika. Tom prilikom neprijatelju su nanjeti teški gubitci, oko 120 mrtvih i ranjenih.

Sopstveni gubici: 2 mrtva i 8 ranjenih.

12. III 1 944. — Naša divizija izvršila je pokret u već pomenutom pravcu i zauzela slijedeće položaje:
udarna brigada »Braća Radić« Cepidlak, Ladinec, Rumen jak (sekcija Čazma),
brigada »Matija Gubec« Kraljevac, Kovačevac (sekcija Čazma). Sukoba toga dana sa neprijateljem nije bilo, jedinice su se odmarale.

U ovom razdoblju naša divizija nanijela je neprijatelju slijedeće gubitke:
Izbačenih iz stroja neprijateljskih vojnika: 235.
Zarobila od neprijatelja: 4 karabina, 1 parabelpištolj, 4 bombe i 400 mauzer metaka.

Sopstveni gubitci:
mrtvih: 14,
ranjenih: 32,
nestalih: 20 drugova.

Od rukovodilaca poginuo Martinko Stjepan, delegat.

Ranjeni: Kosovac Mato, ob. of. bat.,
Breskov Đuro, zamj. komes. čete, i
Stanjko Josip, zamj. koman. čete.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:

Robić Ivan s.r.

Komandant-ma j or :

Štrok[5] s.r.

[2] **Iz bojne relacije Prvog zbornog područja za mjesec mart vidi se da su dijelovi 1. pješačke pukovnije PTS iz Ludbrega započeli 4. marta ofanzivna dejstva u cilju uništenja jedinica NOV na području šuma Segovina, selo Ribnjak i selo Veliki Poganec.**

[3] **Koprivnička Reka.**

[4] **Zadatak divizije bio je da se preko Moslavine i Prigorja prebaci u Hrvatsko Zagorje.**

[5] **Izidor.**

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 31. MARTA 1 944. GOD. ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV JUGOSLAVIJE O BORBAMA OD 12. DO 26. MARTA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj 56/44.
Dne, 31. III 1 944. god.

Predmet: Operativni izvještaj za vrijeme od 14. III do 26.III 1 944.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV I POJ

afio

12/13. III 1 944 god. naša divizija izvršila je pokret sa sektora Bilogore u pravcu Moslavine. Cilj ovog pokreta je bio da se divizija preko Prigorja prebaci za Zagorje radi izvršenja dobivenih zadataka.

14. III 1 944. god. jedinice naše divizije držale su položaje sa slijedećim rasporedom: udarna brigada »Braća Radić« Zabrđe, Cugovac, Fuka, sa zadatkom kontrola i izviđanje u pravcu neprijateljskih uporišta Gradec, Vrbovec, Repinec; brigada »Matija Gubec« Stara Kapela, Nova Kapela, Habjanovac, sa zadatkom kontrola i izviđanje u pravcu Sv. Ivan Žabno. Istoga dana neprijatelj nije vršio nikakova izviđanja, niti pokrete u pravcu naših položaja. Jedina promjena u neprijateljskim uporištima Gradec — Vrbovec, bila je ta, što je neprijatelj zbog prisustva naše divizije pojačao neprijateljsko uporište Gradec. Pored izdatih zadataka jedinice su radile kako vojnički tako i politički.

15. III 1 944. god. jedinice su ostale na istim položajima. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo. Radilo se na vojno-političkoj izobrazbi boraca.

16. III 1 944. god. zbog koncentracije neprijatelja paralelno cesti i pruzi Križevci — Gradec — Vrbovec i zbog teško prohodnog terena, uslijed rastapanja snijega, naša divizija nije mogla izvršiti pokret na Zagorje u pomenutom pravcu, već se je morala vratiti nazad i pokret izvršiti preko Kalnika za Zagorje. Istoga dana zauzeti su novi položaji, i to: udarna brigada »Braća Radić«: Sv. Petar Cvrstec, Rašćani, sa zadatkom kontrola ceste Križevci — Koprivnica i izviđanje u pravcu neprijateljskog uporišta Križevci, brigada »Matija Gubec« Ruševac, Večeslavec, Vel. Sesvete, M. Sesvete. Pošto su jedinice izvršile dugi marš, to su se u toku dana odmarale.

17. III 1 944. god. pošto je izviđanjem 16. III 1 944. god. ustanovljeno da neprijatelj vrši cestom Križevci — Koprivnica prebacivanje svojih trupa od Križevaca za Koprivnicu, to su jedinice naše divizije promijenile položaje, kako bi se mogao izvršiti napad na neprijateljske kolone. Zadatak za napad dobila je brigada »Matija Gubec«, a osiguranje i samu pomoć ako bi bilo potrebno pružila bi udarna brigada »Braća Radić«. Toga dana brigada »Matija Gubec« držala je položaje Vel. i M. Sesvete, M, Sesvete, M. Branjska, Vel. Branjska, udarna brigada »Braća Radić« Rašćani, Ruševac, Večeslavec.

Pošto je III bataljon brigade »Matija Gubec« zatajio, te nije napao začelje kolone neprijateljske, a što mu je bilo stavljeno u zadatak, zasjeda uopšte nije uspjela, jer su sve jedinice očekivale napad III bataljona.

18. III 1 944. god. jedinice su ostale na istim položajima i sa istim zadatkom. Međutim, toga dana neprijatelj nije vršio prebacivanje svojih trupa od Križevaca prema Koprivnici, već je oko 17 časova naišao od pravca Koprivnice jedan kamion sa 12 njemačkih vojnika. II bataljon brigade »Matija Gubec« otvorio je vatru na taj kamion i istog uništio. Tom prilikom zarobljeno je 3, a ubijeno 8 njemačkih vojnika, od kojih je jedan bio podoficir. Od oružja zarobljeno je 11 pušaka mauzer sa 600 komada metaka, 1 šmajser, 1 parabelpištolj i ostale vojničke spreme.Osim toga zarobljeno je 700 kg žita i 70 kg špeka. Na položajima udarne brigade »Braća Radić« nije bilo nikakovih promjena.

19. III 1 944. god. naša divizija izvršila je pokret dalje u određenom pravcu i zauzela nove položaje sa slijedećim rasporedom snaga: udarna brigada »Braća Radić« — jedinice udarne brigade »Braća Radić« držale su položaje Sv. Petar, Orehovec, Mikovec, sa zadatkom izviđanja u pravcu neprijateljskog uporišta Križevci. Brigada »Matija Gubec« držala je položaje Dedina, Komešnica, Kalnik, sa zadatkom izviđanja u pravcu G. Rijeke i Sudovca. Istoga dana do sukoba sa neprijateljem nije došlo, a zbog izvršenog dužeg marša jedinice su se u toku dana odmarale.

20. III 1 944. god. jedinice naše divizije ostale su na istim položajima. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo. Radilo se na vojno-političkoj izobrazbi.

21. III 1 944. god. jedinice naše divizije zauzele su nove položaje sa slijedećim rasporedom snaga:
udarna brigada »Braća Radić« Sudovec, Kostanjevec, Vukšinec, sa zadatkom izviđanja u pravcu neprijateljskog uporišta Komin, Bisag i Novi Marof.

brigada »Matija Gubec« Visoko, Radešić, Vinično. Na sektoru udarne brigade »Braća Radić« nije došlo do nikakovih promjena i zbog izvršenog marša jedinice su se odmarale.

Istoga dana oko 8 sati ujutro neprijatelj je izvršio prepad na II bataljon brigade »Matija Gubec« koji je držao položaj Radešić. Neprijatelj je došao do Brezovog Huma sa tri razna pravca (ustaše), a pošto bataljon zbog nedovoljne opreznosti nije bio pripravan da parira udar neprijatelja, to se je morao povući na kose iznad Radešića prema Visokom (Cerenec). Sa tih položaja nije dzovoljavao daljnje nastupanje neprijatelja. Gubitci neprijatelja tom prilikom nepoznati su, dok na našoj strani bio je jedan mrtav i 2 ranjena druga. Od rukovodilaca poginuo komandir čete Severović Stevo.

22. III 1 944. god. naša divizija izvršila je pokret dalje i prešla cestu Varaždin — Zagreb i zauzela svojim jedinicama nove položaje sa slijedećim rasporedom snaga:
udarna brigada »Braće Radić« — jedinice Udarne brigade »Braća Radić« zauzele su položaje Turkovčina, Bosna, Bedenica,
brigada »Matija Gubec« zauzela je položaje Žitomir, Prepolno, Gor. Orešje, Globočec (sekcija Ptuj).

Pri prelazu ceste Varaždin — Zagreb osiguranje svim jedinicama naše divizije u pravcu Varaždina i Zagreba dala je udarna brigada »Braća Radić«. Pokret divizije nije bio zajednički obih brigada, već je jedna brigada vršila pokret neovisno o drugoj. Brigada »Matija Gubec« iako joj je bilo naređeno, i dat itinerer puta, nije izvršila pokret i prelaz ceste pravcem kako je bilo naređeno, već poviše zasjede u pravcu Varaždina. U to vrijeme naišla je jedna veća kolona neprijateljskih kamiona i brigada je tom prilikom u neredu odstupila. Udarna brigada »Braća Radić«, tj. bataljon koji se nalazio na osiguranju, otvorio

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnog istoriskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 35—4, k. 551 A.

je vatru na neprijatelja, a ujedno i po borcima brigade »Matija Gubec«, te je tom prilikom brigada »Matija Gubec« imala 3 ranjena i 11 nestalih drugova. Gubitci u oružju: 1 teški mitraljez tipa »breda« sa konjima i poslugom« Brigada »Matija Gubec« izvršila je prelaz ceste toga dana. Istoga dana jedinice na novim položajima zbog izvršenog dužeg marša odmarale su se.

23. III 1 944. god. ujutro kada je naša divizija trebala izvršiti pokret i zauzeti nove položaje neprijatelj je otpočeo sa ofanzivom koju je bio pripremio za jedinice Zapadne grupe, koje su se nalazile na tom sektoru prije nekoliko dana. Pošto su jedinice Zapadne grupe izvršile pokret dalje, to je u neprijateljsku ofenzivu upala naša divizija. Istoga dana ujutro oko 7 sati neprijatelj je izvršio iznenadan napad na štab brigade, a jednovremeno i na jedinice. I bataljon koji se je nalazio oko Globočeca. Prepad neprijatelja uspio je u potpunosti, te je tom prilikom poginuo komandant brigade major Bobetko,[2] referent brigadnog saniteta Eterović Veljko, mlađ. vodnik Dundelić Imbro i još 11 drugova. Ranjena 3 druga. Neprijateljski gubitci iznosili su oko 10 mrtvih i isto tolikoi ranjenih.

Na I bataljon napad su izvršile dvije satnije ustaša i pošto je napad bio iznenadan bataljon je bio prisiljen na povlačenje i prebacio se u šumu kod mjesta Pešćeno. Tom prilikom bataljon je imao 3 ranjena druga. Gubitci neprijatelja 9 mrtvih.

Oko 9 sati neprijatelj je nastupao od pravca Orešja prema položajima III bataljona, koji se nalazio na kosama iznad Beloslavca (sekcija Ptuj). Neprijatelj je odbijen sa gubitcima 4 mrtva i 6 ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Oko 14 sati neprijatelj je ponovio napad od pravca šume Rogaršćina preko Prepolna prema položajima II i III bataljona. Jedna četa II bataljona i jedna četa III bataljona bacile se u borbu i odbile neprijatelja sa gubitcima 3 mrtva i 2 ranjena. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Oko 16 časova istoga dana neprijatelj je nastupao cestom od pravca Konjšćine u jačini oko 200 ustaša sa dva motocikla i 6 tanke ta prema položajima II bataljona Brigade »Matija Gubec« koji je u to vrijeme zbog koncentrisanja neprijateljskih snaga kod Konjšćine zauzeo nove položaje paralelno cesti Konjšćina — Beloslavec (sekcija Ptuj). Bataljon je prihvatio borbu i svojim snažnim energičnim protunapadom natjerao neprijatelja na povlačenje i bijeg. Tom prilikom zarobljen je jedan šmajser, 1 vis. pištolj, 2 motocikla i oštećen 1 tenk. Ubijen je jedan ustaški emigrantski poručnik, zapovjed, 12. motorizovanog skupa PTZ, dok su ranjena 3 oficira. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

U borbama ovog dana po skupljenim podatcima učestvovalo je preko 1 000 neprijateljskih vojnika, što se vidi iz zarobljene zapovijesti za samu ofanzivu.

Isto tako neprijatelj je prema sakupljenim podatcima imao oko 100 vojnika izbačenih iz stroja.

Na našoj strani gubitci iznose: 15 mrtvih i 6 ranjenih drugova.

Utrošak municije:

1 200 mauzer metaka,
400 manliher metaka,
1 100 talijanskih metaka,
4 defanzivne bombe,
3 ofanzivne bombe.

[3] **Bobetko Mijo koji je poginuo u s. Žitomir.**
[5] **Ustaška nadzorna služba.**

Zbog nesavjesnosti rukovodilaca u vršenju obezbjeđenja i osiguravanja jedinica neprijatelj je uspio da izvrši prepad i da nam nanese nepotrebne gubitke, dok u razbijanju neprijateljskog napada borba se vodila uspješno i gubitci nisu veliki. Naša divizija neprijateljsku of anzi vu koja je bila pripremljena na Zapadnu grupu razbila je sa uspjehom. Niži rukovodioci u ovim borbama nisu pokazali dovoljno samoinicijative.

24. III 1 944. god. — jedinice naše divizije zbog nejasne situacije u okolini i većeg broja ranjenih drugova ostale su i dalje na istim položajima očekujući da li će neprijatelj produžiti dalje sa napadima ili će prestati, tj. da se vide njegove namjere. Neprijatelj se vratio u svoje ishodne baze i u toku dana nije došlo do sukoba. Istog dana dva bataljona udarne brigade »Braća Radić« poslije podne držali su zasjedu na cesti između Bisaga i Komina, gdje su i uništili dva kamiona i 1 auto. U toj akciji zarobljen je jedan ustaški tabornik, poznati špijun UNS-a.[3]

25. III 1 944. god. noću između 24. i 25. naša divizija izvršila je pokret dalje s namjerom izvršenja novih zadataka. Raspored snaga bio je slijedeći:
udarna brigada »Braća Radić« jedinice udarne brigade »Braća Radić« zauzele su položaje: Purga, Labor, Martinšćina,
brigada »Matija Gubec« Belec, Juranšćina, Sambolići (G. Selnica) (sekcija Ptuj). Do sukoba nije došlo, jedinice su se odmarale.

26. III 1 944. god. jedinice naše divizije ostale su na istim položajima. Radilo se na vojničko-političkoj izobrazbi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Robić Ivan s.r.

Komandant-potpukovnik :
si. ot.

ZAPOVIJEST ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 11. APRILA 1 944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠE U SELU NOVIGOLUBOVEC

ŠTAB ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE

Op. broj 76/1944.
11. travnja 1944. god.

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Ptuj: 1:100 000)

Prema podacima s kojima raspolažemo neprijatelj se nalazi u ovim uporištima:
Krapina: 450 ustaša i gestapovaca naoružani sa 2— teška bacača i 2 topa. Žutnica: 60 ustaša. Bednja: 150 ustaša sa jednim brdskim topom. Lepoglava i Ivanec imaju po jednu satniju, naoružane sa po jednim teškim bacačem. U Stažnjevcu na pruzi Ivanec — Cerje — Tužno nalazi se bunker koga čuvaju ustaše iz Ivanca. Varaždin raspolaže sa snagama od 1000—2000 ustaša, domobrana i gestapovaca. U Va-

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojno-istoriskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 9—2/1, k. 551.**

raždinu nalazi se i brzi sklop (motorizovana jedinica) sa lakim tenkovima. U Novom Golubovcu nalazi se oko 200 ustaša[2], naoružani sa jednim teškim i 2—4 laka bacača mina, te oko 10 puškomitraljeza. Smješteni su u željezničku stanicu, kancelarijske zgrade, rudnik, a po noći postavljaju zasjede na Vetemičkoj gori, Očuri i brdu Vetemici.

12. na 13. jedinice XXXII divizije NOVJ i Zapadne grupe (Zagorski partizanski odred i udarni bataljon Zapadne grupe) izvršiće napad i likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Golubovec.

XXXII divizija za likvidaciju istog uporišta dat će osiguranja iz pravca Krapine, Zlatara, Lepoglave sa rasporedom snaga na liniji Gorjani—Sv. Jakob—Vetemička gora (ako bi se neprijatelj nalazio na Veterničkoj gori istog će likvidirati) — Petrova gora. Jedan bataljon nalaziti će se u Starom Golubovcu za osiguranje previ jališta, a ujedno će izbaciti na kotu 570 jednu četu za osiguranje od Lepoglave.

Sa jednim bataljonom osigurati na raskršću puteva koji vode od kote 444 — 487 prema Malom Gorskom i Bednji. Taj bataljon ima manevarsku svrhu, a zadatak mu je da spriječi prodor neprijatelja od Bednje ili udari neprijatelja bočno, ako bi ovaj kretao iz pravca Lepoglava — Novi Golubovec, zaposjedujući visove oko ceste i time osigurati lijevi bok udarnog bataljona kod Očure.

Udarni bataljon:

Postavit će osiguranje na cesti Novi Golubovec—Lepoglava na mjestu gdje šumski putevi od Brda—V. Kalce (kota 725) presjecaju cestu. Jednu četu prebaciti na desnu stranu ceste Novi Golubovec — Lepoglava. Cestu i prugu učiniti neprohodnim za motorizovane jedinice. U tu svrhu cesta će se prekopati, zabarikadirati i minirati, a pruga porušiti. Bataljonu se pridodaje jedan vod II čete III diverzantskog bataljona, koji će izvršiti miniranje, i 1 antitenk puška udarne brigade »Braće Radić«.

Veza:

Između jedinica i štabova mora biti redovita veza. Veza sa udarnim bataljonom održavat će se kuririma, a sa bataljonom koji će vršiti napad telefonskim i kurirskim putem. Štabovi uspostavit će i za sve vrijeme operacije održavati vezu sa svim susjednim jedinicama.

Evakuacija plijena i zarobljenika:

Iz uporišta vršit će se za Stari Golubovec, dok će zarobljenici i plijen na zasjedama biti evakuirani za Malo Gorsko. Organizaciju evakuacije plijena i zarobljenika povjerava se štabu odreda, koji će odrediti jednog svoga člana štaba i jednog člana iz bataljona.

Evakuacija ranjenika:

Ranjenici sa zasjeda prema Lepoglavi i Bednji i djelomično iz N. Golubovca evakuirat će se za Brdo Bednjansko. Bataljon koji će napadati N. Golubovec svoje ranjenike otpremat će u divizijsko previjalište **u** Stari Golubovec. Štab odreda organizirat će odredsko previjalište u Brdu i pobrinuti se za dovoljan broj kola koja će primati i prevoziti ranjenike od mjesta borbe za previjalište.

[2] **Odnosi se na 1. bojnu 1. pješačke pukovnije PTS (podatak iz bojne relacije Prvog zbornog područja (arhiva Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 4/1—13, k. 58).**

Znaci raspoznavanja:

Redenik—Radboj: za noć: Zdravko — Luka, a za dan: 13.

P o z i v :

dva puta pušku u horizontalnom položaju s obje ruke izdignuti iznad glave.

0 d z i v :

desnom rukom pušku u stranu.

Vrijeme napada:

Napad počinjeno točno u 24,00 sati i traje do završetka borbe. Povlačenje odredit će se pismenim putem odgovornih štabova.

Smještaj žtabova:

Štab grupe i odreda u toku noći nalazit će se u Malom Gorskom, a preko dana na koti 474. Štab XXXII divizije nalazit će se u Starom Golubovcu ili Petrovoj gori.

Naročite napomene:

Svi štabovi i rukovodioci trebaju shvatiti od kolike je važnosti napad naših jedinica na N. Golubovec, kada je na ovom sektoru nastupilo izvjesno mrtvilo u radu naših jedinica. Zato svaki rukovodilac treba dati sve od sebe da se postigne uspjeh. Sa više elana 1 odlučnosti treba napadati neprijatelja danas, nego što je bilo do sada, jer i ofenzivno nastupanje Crvene armije u srednjoj Evropi i na istoku i spremne savezničke armije na invaziju na zapadu obećavaju skori slom fašizma, čije raspadanje i mi moramo ubrzati.

Veza treba savjesnije da se održava nego za vrijeme akcije na Đurmanec.*

Jedinice koje su na osiguranjima, trebaju shvatiti svu važnost držanja svojih položaja i na njima se utvrditi i učiniti prodor neprijatelja nemogućim, jer je to jedan od glavnih preduslova likvidacije neprijatelja u uporištu. Cestom kroz Očuru ne smije niti jedan neprijateljski tenk, kamion ili voz proći. Zasjede moraju biti budne da ih ne bi neprijatelj izmanevrirao zaobilaznim putevima ili jarcima ili pak došao iza leđa iz samog uporišta. Položaji moraju biti tako odabrani, da se jedinica može prema potrebi boriti u svim slučajevima.

Za likvidaciju neprijateljskih objekata iskoristiti sva sredstva zapaljiva. Težiti da se postigne što veće iznenađenje, jer to je jedan od glavnih preduslova za uspješno daljnje vođenje borbe.

Zasjede na svojim mjestima trebaju biti u 23,00 sati i otpočeti sa radovima.

Intendanti neka organizuju ishranu za jedan dan, tako da se hrana doprema iz okolnih sela ili pak pripremi suha hrana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Dostavljeno na znanje:

Štabu X korpusa (Zagrebačkog) NOV i POJ.
Štabu XXXII divizije NOVJ.
Štabu Zagorskog p. odreda H.

Politkomesar:
s. o.

Komandant—maj or :
Bulat Rade s. r.

[1] **Napad na Đurmanec izveo je 28. marta 1 944. udarni bataljon Zapadne grupe NOP odreda.**

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 12. APRILA 1944. ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBAMA U HRVATSKOM ZAGORJU OD 28. MARTA DO 10. APRILA'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 66/44.

Dne, 12. travnja 1944.

Predmet: Operativni izvještaj za vrijeme od 28. III do 10. IV 1944. god.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV I POJ

Dana, 28. III 1944. god. naša divizija u zajednici sa snagama Zapadne grupe odreda izvršila je napad na neprijateljska uporišta Žutnica i Đurmanec. Likvidaciju Žutnice trebala je izvršiti naša divizija. U Zutnici se je prema dobivenim podacima nalazilo 60 ustaša. Udarna brigada »Braće Radić« dobila je zadatak da izvrši likvidaciju tog uporišta. Za izvršenje ovog zadatka jedinice naše divizije imale su slijedeći raspored snaga. Udarna brigada »Braće Radić«: II bataljon trebao je izvršiti likvidaciju uporišta, ali III bataljon držali su položaj Preseka, kota 353 i Petrovsko sa zadatkom osiguranja prema Krapini i Krap. Toplicama ne dozvolivši neprijatelju prodor prema neprijateljskom uporištu Žutica. Naročitu pažnju trebalo je obratiti na prugu i cestu Krapina — Žutnica.

Jedinice brigade »Matija Gubec« držale su položaj: jedan bataljon Radoboj, sa jednom četom Gorjani (kota 353) sa zadatkom osiguranja od pravca Lepoglave, Začretja i Zlatara. Jedan bataljon držao je položaj Sušelj breg — kota 441 sa zadatkom ne dozvoliti prodor neprijatelju od pravca Krapine prema Žutnici. Jedan bataljon trebao je biti u s. D. Strahinje kao operativna rezerva divizije (sekcija Ptuj).

Napad je prema izdatom naređenju trebao početi u 4 sata u jutro 28. III 1944. god. Međutim, zbog toga što jedinice nisu stigle u određeno vrijeme sa napadom se otpočelo u 5,30 sati. Pri izvršenju pokreta za zauzimanje određenih položaja I bataljon udarne brigade »Braća Radić« pri prelazu ceste Žutnica — — Krapina naišao je na bunker koji se nalazio na pomenutoj cesti, a koji u planu nije bio predviđen. Pri nailasku naših jedinica neprijatelj je iz bunkera opalio nekoliko metaka i bataljon se je raspršio i vratio natrag. Od tog bataljona uspjela je prijeći prugu i cestu i prebaciti se na određeni položaj svega jedna četa. Ostale dvije čete prikupljene su od strane štaba divizije i bačene na položaj poviše Podgore pošto ih više nije bilo moguće prebaciti za Preseku na određene im položaje. Prema tome položaj koji je trebao zauzeti I bataljon udarne brigade »Braća Radić« ostao je prazan. Neprijatelju je s time omogućeno slobodnije kretanje i manevriranje od Krapine prema Zutnici. II bataljon iste brigade koji je trebao izvršiti likvidaciju uporišta nije u toku noći zauzeo pravi položaj, jer ga je vodič pogrešno zaveo, tako da se je morao po danu prebacivati na prave položaje iznad samog uporišta. Jedinice brigade »Matija Gubec« zauzele su svoje određene položaje. Ali II bataljon koji je trebao biti operativna rezerva divizije u s. D. Strahinje trebao je predhodno izvršiti likvidaciju neprijatelja u centrali D. Strahinje za koga smo saznali uoči same akcije poslije podne. U centrali se nalazilo oko 30 gestapovaca. Bataljon je sa uspjehom izvršio likvidaciju, ubijena su 3 bandita, zarobljeno je nešto oružja, a i ostale vojničke spreme, dok je veliki broj bandita pobjegao. Zbog toga jedna četa nije stigla na vrijeme da zatvori pravac prema Krapini kuda je i banda pobjegla.

II bataljon udarne brigade »Braće Radić« pošto se je prebacio na položaj iznad samog uporišta otpočeo je sa pripremom za juriš. Oko 12 sati jedna četa ovog bataljona uz dobru pripremu automatskog oružja potpomognuta sa topom 47 mm izvršila je sa uspjehom juriš na prvu zgradu gdje se nalazio neprijatelj i zauzela je. Neprijatelj se pod pritiskom i odlučnim nastupom naših boraca prebaciv za samu tvornicu ostavivši pri tome 2 karabina i jednog mrtvog ustašu, 2000 metaka i nešto vojničke spreme i ćebadi. Naši borci zadržali su se u zgradi s namjerom da im ona posluži za njihova daljnja nastupanja prema samoj tvornici i odmah su vršene pripreme za samu likvidaciju fabrike.

Za to vrijeme bataljon udarne brigade »Braće Radić« koji se nalazio na položaju kod Petrovskog vodio je borbu sa neprijateljem koji je nastupao od Krapine u pravcu sv. Tri Kralja. Zapadna grupa odreda uspjela je protjerati neprijatelja iz Đurmanca, koji se je prebacio preko visova na položaje iznad Žutnice i zauzeo mjesto gdje je trebao biti I bataljon udarne brigade »Braće Radić«, te na taj način omogućio slobodniji rad i kretanje neprijatelja od Krapine prema Zutnici.

Na položaje brigade »Matija Gubec« neprijatelj je oko 8 sati u jačini od jedne satnije gestapovaca od pravca Krapine napao i skoro uspio iznenaditi I bataljon iste brigade, koji se je nalazio na Sušelj bregu, tako da se je bataljon zbog momentalnog nesnalaženja povukao sve do kote 410. Od strane štaba brigade bataljon je vraćen natrag, a ujedno je stigla i jedna četa II bataljona koji se je nalazio oko D. Strahinje i uticajem komandanta brigade druga Došen Stevana izvršen je juriš i neprijatelj je odbačen i protjeran za Krapinu. Tom prilikom neprijatelju su nanijeti dosta veliki gubici i zarobljen je jedan puškomitraljez, jedan laki bacač, 10 pušaka i parabel pištolj i 600 metaka. Također je zarobljeno oko 15 pari cipela i odijela. Neprijatelj je na bojnom polju ostavio oko 15 bandita ...

Oko 15 sati počela je pristizati od pravca Vel. Vesi za Krapinu motorizacija. Tog dana stiglo je u Krapinu 92 kamiona Švaba i 11 lakih tenkova. Istovremeno stigla su i dva neprijateljska bombardera koja su vršila mitraljiranje bataljona oko Radoboja.

Zbog slabe kontrole nad cestom i prugom Krapina —Žutnica, jer nije bilo I bataljona udarne brigade »Braća Radić« na određenom mu položaju, neprijatelju je bilo omogućeno da vrlo lako pješadijom potpomognutom sa motorizacijom prodre do same Žutnice i na taj način osujeti likvidaciju uporišta Žutnice od strane II bataljona udarne brigade »Braća Radić«.

U 18 sati istog dana jedinice su povučene sa položaja.

U toku ovih borbi izbačeno je iz stroja oko 10 neprijateljskih vojnika.

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 14—6/1, k. 551 A.**

Naši gubici: 8 mrtvih i 14 ranjenih.
Utrošak municije: 13 granata za top 47 mm, 3500 metaka puščanih.
U ovoj borbi iskazali su se svojom pribranošću i hladnokrvnošću komandant brigade »Matija Gubec« drug Došen Stevo, komandant II bataljona drug Đuričić Valent.
Kritika akcije: Podatci koje smo primili od OK Krapina[2] bili su pogrešni i manjkavi. Vodiči nesigurni. Kolebljivost jedinica. Niže rukovodstvo nije se osjećalo u jedinicama i izgubilo je glave. Jedinice nisu čvrsto držane u ruci, što se pokazalo i pri prelazu I i III bataljona udarne brigade »Braća Radić« ceste i pruge Krapina — Žutnica ...

Akcija bi bila uspjela u potpunosti samo da je I bataljon udarne brigade »Braća Radić« stigao na svoj određeni položaj i da je na taj način bila zatvorena cesta između Krapine i Žutnice.
29. III 1944. naša divizija zauzela je nove položaje radi odmora i sređen ja jedinica, koje su imale gubitaka u ljudstvu i rukovodiocima za vrijeme borbe na dan 28. III 1944.

Jedinice udarne brigade »Braća Radić« zauzele su položaj Brdo (kod Jesenja), Trakošćan, Gor. Jesenje (sekcija Ptuj).

Brigada »Matija Gubec« zauzela je položaje: dva bataljona Vetemička gora, a jedan bataljon sa ranjenicima u Starom Golubovcu.
Istog dana oko 10,30 sati III bataljon iste brigade koji se nalazio na položaju Veternica prihvatio je borbu sa neprijateljem koji je nastupao od pravca Radoboj u jačini od jedne bojne. Borba se vodila kroz cijeli dan, neprijatelj je uglavnom držao zauzete položaje i nije odstupao. Naši borci potisnuli su neprijatelja s njegovih položaja i u sumrak povukli se na položaj Petrove gore.
Gubitci neprijatelja u ovoj borbi nisu poznati.
Sopstveni gubitci: 1 ranjen i 2 nestala.
Gubitci u oružju: 1 puškomitraljez koji je zajedno sa puškomitraljescem i pomoćnikom otišao u neku drugu jedinicu Zapadne grupe odreda.
Utrošak municije: 300 kom. mauzer metaka, 160 manliher, 210 talijanske i 60 kom. šmajserske municije i 2 granate za laki minobacač.
Jedinice udarne brigade »Braća Radić« toga dana nisu vodile borbu.
30. III 1944. god. jedinice udarne brigade »Braća Radić« ostale su na istim položajima nastavivši sa sređivanjem.
Pošto je na dan 29. III o. g. neprijatelj u jačini jedne satnije ušao i zadržao se u Novom Golubovcu pojačan sa nekoliko manjih tenkova, to su brigada »Matija Gubec« zauzele nove i povoljnije položaje radi odbrane ranjenika u Starom Golubovcu, do njihove evakuacije. Jedan bataljon držao je položaj Stari Golubovec, jedan bataljon držao je kote poviše Star. Golubovca u pravcu Lepoglave i to kota 725, 681 i 570, a jedan bataljon držao je položaj na Petrovoj gori. Do sukoba s neprijateljem nije došlo.
31. III 1944. godine. — Noću 30. na 31. III o. g. jedinice udarne brigade »Braća Radić« izvršile su pokret preko ceste i pruge Krapina—Đurmanec i zauzele nove položaje i to Sv. Jana kod Pregrade i Prigorja. Cilj prebacivanja udarne brigade »Braća Radić« na taj sektor bio je da se u tom dijelu Zagorja izvrši prikupljanje i mobilizacija boraca novih, jer su podatci političkih radnika za ovo dobiveni vrlo povoljni. Pri prelazu ceste i pruge i kretanjem u pravcu određenih mjesta neprijatelj je sa artiljerijom i bacačima tukao u neposrednoj blizini kolone, ali gubitaka nije uopšte bilo i borci su pokazali savršenu marševsku disciplinu.
Jedinice »Matije Gubec« ostale su i dalje na istim položajima. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo. l.IV 1944. jedinice udarne brigade »Braća Radić« toga dana ostale su na istim položajima. Uslijed dugog marša i zamorenosti borci su se odmarali. Vršena zu izviđanja i patroliranja u pravcu neprijateljskog uporišta u Pregradi i u pravcu njemačke granice.[3]
Jedinice »Matije Gubec« u 19 časova 31. III o. g. izvršile su pokret i 1. IV o. g. zauzele su nove položaje, i to: Belec, Juranšćina i Repno. Zbog izvršenog marša koji je bio vrlo težak radi lošeg vremena jedinice su se odmarale. Neprijatelj iz uporišta Zlatar nije izlazio, jedino što je ujutro istoga dana opalio nekoliko metaka iz haubice 105 mm na položaje brigade »Matija Gubec«. Gubitaka nije bilo.
2. IV 1944. god. — Jedinice udarne brigade »Braća Radić« ostale su na istim položajima i vršena je vojno-politička izobrazba boraca. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo.
Brigada »Matija Gubec« u 4 sata istog dana izvršila je pokret i zauzela nove položaje, i to: Pažurovec, Sv. Križ, Prepuštovec, Gor. Konjšćina. Ranjenici koji su bili pod zaštitom ove brigade prebačeni su u dogovoru sa političkim radnicima u mjesto Grtovec uz potrebna osiguranja. Jedinice brigade »Matija Gubec« toga dana su se sređivale. Također vođena je vojno-politička izobrazba boraca. Do borbe s neprijateljem nije došlo.
3. IV 1944. god. — Jedinice brigade »Braća Radić« izvršile su pokret i zauzele nove položaje, i to: Desinić, Desinićki zaselak Gaber i Desinićki zaselak Tomaševce. Pošto neprijatelj nije uopšte izlazio iz svojih uporišta brigada je to povoljno vrijeme iskoristila na vojno-politički rad i na dezinfekciju opreme i odijela.
Brigada »Matija Gubec« ostala je na istim položajima i nastavilo se sa sređivanjem i učvršćivanjem jedinica. Do borbe sa neprijateljem nije uopšte došlo.
4. IV 1944. god. — Udarna brigada »Braća Radić« ostala je na istim položajima. Rad se sastojao u vojničkoj i političkoj izobrazbi boraca, kao i dezinfekcija i kupanje boraca. Neprijatelj nije izlazio. Do borbe nije došlo.

Jedinice brigade »Matija Gubec« ostale su na istim položajima. Vršena je obuka ratne službe i borbene obuke. Neprijatelj sa jačim snagama nije izlazio iz uporišta jedino što su neprijateljske patrole krenule u izviđanje u pravcu Klimena, dok se u Prepuštovcu nalazio jedan bataljon brigade. Do sukoba je došlo između naših i neprijateljskih patrola. Pala su tri neprijateljska vojnika (ustaše), dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Zarobljeno je 3 mauzerkarabina, 200 metaka, 9 bombi i tri para odijela i cipela. Istog dana u 18 sati jedinice ove brigade vršile su pokret na nove položaje.
5. IV 1944. god. — Udarna brigada »Braća Radić« zauzela je nove položaje, i to: Dubrovčan, Tuheljske Toplice i Rakovec. Po dolasku na nove položaje jedinice su se okupale i vršile izviđanje u pravcu Krap. Toplica i Klanjca. Za vrijeme izviđanja sukobile su se naše patrole sa patrolama neprijate-

[2] Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Krapinu.

[3] U dnevnom izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 31. marta 1 944. o tome piše: »Na području Krapine vode se borbe s jačim neprijateljskim skupinama, koje se pokušavaju probiti s našeg na njemačko područje« (Tom V, knj. 25, dok. br. 167, »Zbornika dokumenata i podataka o NOR«).

lja. Neprijatelj zbog takvog razmještaja naših jedinica osjetio se je u Klanjcu blokiran i nekoliko puta vršio je prisilno izviđanje, ali je svaki puta bio spriječen. Gubitaka nije bilo niti na jednoj niti na drugoj strani. Brigada »Matija Gubec« toga dana držala je položaje: Zajezda, Pece, Topličica, Gotalovec, Krapinica (sekcije Ptuj). Uli sati i 55 minuta neprijatelj je od pravca Madžareva sa nepoznatim snagama nastupao prema položaju III bataljona koji se nalazio u mjestu Pece. Nakon kraće borbe borci III bataljona odbili su neprijatelja koji se je počeo povlačiti u pravcu svoje ishodne baze. Za vrijeme povlačenja vršio je zaštitu jakom mitraljeskom i minobacačkom vatrom.* Tom prilikom upalio je minobacačem jednu kuću u selu Pece od koje se je proširila vatra i izgorjelo 6—7 kuća.

Gubitci neprijatelja bili su 4 mrtva i toliko ranjenih. Naši gubitci: jedna drugarica teško ranjena, koja je kasnije podlegla ranama.

Utrošak municije: 120 metaka mauzer, 50 italijanskih i 50 šmajserskih.

6. IV 1944. god. — Jedinice udarne brigade »Braća Radić« ostale su na istim položajima. Pošto se neprijatelj u uporištu Klanjec osjetio ugroženim, to je zatražio pojačanje koje je stiglo iz Zagreba i od strane Slovenije. Iz pravca Slovenije nadirali su Nijemci, dok od pravca Zagreba nastupali su ustaše PTS[5]. Ove neprijateljske jedinice bile su pojačane sa motorizacijom, 16 tenkova i oklopnih kola. Neprijatelj je pod svaku cijenu htio da se probije na naše položaje, ali borci I i III bataljona pokazali su dovoljnu čvrstinu i upornosti i sva četiri pokušaja prodora neprijatelja odbili su. U tim borbama oštećena su dva tenka, dok je neprijatelj dovukao 3 kamiona što mrtvih što ranjenih i povukao se u pravcu Zagreba i Klanjca. Zarobljeno nije ništa. Neprijateljski gubici računaju se na 40 mrtvih i ranjenih. Naši gubici: 1 mrtav i 3 ranjena. Od rukovodilaca ranjen je i to vrlo lako komandir I čete I bataljona drug Grabrovac, dok je poginuo bivši komandir čete I bataljona drug Horvat.

7. IV 1 944. god. — Udarna brigada »Braća Radić« izvršla je pokret i rokiranje snaga na visove iznad Tuheljskih Toplica (sekcija Rogatec), s tim što je II bataljon ostao na zasjedi kod Benkova. Neprijatelj tokom dana nije vršio napade na položaje ove brigade.

Jedinice brigade »Matija Gubec« ostale su na istim položajima, s tim što je III bataljon sa jednom četom I bataljona postavio kombinovanu zasjedu ustašama, koji su obično kretali od Novog Marofa prema Madžarevu. Zasjeda je bila postavljena iznad Madžareva. Neprijatelj uopšte nije naišao i do sukoba nije došlo. Istog dana u 20 sati brigada je izvršila pokret i zauzela nove položaje.

8. IV 1944. god. — Jedinice udarne brigade »Braća Radić« prebacile su se sa sektora oko Tuhelja ponovno na sektor oko Jesenja i zauzele položaje Gor. Jesenje, zaseok Škaričevo i samo Gor. Jesenje. Zbog dugog i teškog marša jedinice su se odmarale. Do borbe sa neprijateljem nije došlo.

Brigada »Matija Gubec« zauzela je polažaj Sv. Križ, Pažurovec, Prepuštovec, dok je jedna četa bila uz ranjenike kao osiguranje u Grtovcu. Radilo se na vojno-političkoj izobrazbi boraca. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo. Istoga dana jedna četa kre-

[4] **Iz bojne relacije Prvog zbornog područja vidi se da su u ovoj borbi učestvovale ustaške jedinice iz Novog Marofa i da su one zapalile selo Pece (Dok. br. 4/1—12, k. 58 u arhivu Vojnoistoriskog instituta u Beogradu).**

[5] **Poglavnikovog tjelesnog zdruga.**

nula je sa intedantom brigade u selo Gor. Batinu radi konfiskacije. Tom prilikom jedno nepoznato lice iz kuće ubilo je sa tri metka druga Baliju Jurja, star. vodnika iz bataljona.

9. IV 1944. god. — Udarna brigada »Braća Radić« zauzela je nove položaje i to: Lobor — Završje, Lobor — Martinščina. Ujedno sa sobom je povukla i ranjenike koji su se nalazili kod Zapadne grupe odreda na Brdo (kod Jesenja). Zbog izvršenog dugog marša ljudstvo se odmaralo.

Jedinice brigade »Matija Gubec« ostale su na istim položajima vršeći vojno-političku izobrazbu prije podne, a poslije podne zbog praznika uskrsa održavani su mitinzi i veseli časovi za borce.

10. IV 1944. god. — Udarna brigada »Braća Radić« ostala je na istim položajima i vršila je patroliranje i pravila zasjede oko neprijateljskog uporišta Zlatar. Istog dana došlo je do sukoba između naših i neprijateljskih patrola. Gubitaka nije bilo.

Brigada »Matija Gubec« ostala je na istim položajima, radilo se na vojnoj i političkoj izobrazbi boraca. Do sukoba s neprijateljem nije došlo.

Za vrijeme ovog perioda izbačeno je iz stroja 151 neprijateljski vojnik.

Zarobljeno je 1 puškomitraljez, 1 laki minobacač, 15 pušaka, 1 p. pištolj, 2600 metaka, 9 bombi i 2 tenka oštećena.

Gubitci u oružju: 1 puškomitraljez.

Gubitci u ljudstvu: 11 mrtvih, 17 ranjenih, 2 nestala druga.

Utrošak municije: 4170 puščanih metaka, 13 granata kal 47 mm, 2 mine za laki bacač.

Prilog: Zapovijest oper. broj 53/44.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar:
Robić Ivan s. r.

Komandant—potpukovnik:
Štrok[6] s. r.
M P

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ OD 13. APRILA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 21. MARTA DO 7. APRILA[1]

ŠTAB X KORPUSA
(ZAGREBAČKOG)
NOV I POJ

Op. broj 223.

Dne, 13. IV 1944.

Operativni izvještaj za
prvu polovicu mjeseca aprila
se dostavlja.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Od poslednjeg izvještaja jedinice X korpusa (Zagrebačkog) imale su slijedeće borbe sa neprijateljem:

[6] **Izidor.**

[1] **Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, pod. reg. br. 4/4, k. 551 a. Iz izveštaja je uzeto samo onaj dio koji se odnosi na 32 div. i Zapadnu grupu odreda.**

XXXII DIVIZIJA

21. III 44. — Jedinice XXXII divizije držale su slijedeće položaje:

Udarna brigada »Braća Radić«: Sudovec — Kostanjevac — Vukšinec (sekcija Čakovec 1:100 000) sa zadatkom izviđanja neprijateljskih uporišta Komin, Bisag i Novi Marof.

Brigada »Matija Gubec«: Visoko — Radešić — Vinično (sekcija Ptuj 1:100 000).

Istog dana oko 8 sati neprijatelj je izvršio prepad na II bataljon brigade »Matija Gubec«, koji se nalazio na položajima kod Radešića. Neprijatelj je došao od Brezovog Huma u tri kolone. Uslijed nedovoljne opreznosti bataljona, bataljon nije bio u stanju da odbije neprijatelja i morao se je povući na položaje prema Visokom. Sa tih položaja bataljon je uspio da izdrži dalje nadiranje neprijatelja.
Gubici neprijatelja nepoznati su.

Vlastiti gubici: 1 mrtav i dva ranjena.
Od rukovodilaca poginuo je komandir čete Severović Stevo.

22. III 44. — Divizija je produžila pokret, izvršila prelaz ceste Varaždin — Zagreb i zauzela položaje sa slijedećim rasporedom:

udarna brigada »Braća Radić: Turkovčina — Bosna — Beđenica (sekcija Ptuj 1 : 100 000).

Brigada »Matija Gubec«: Žitomir — Prepolno — Gor. Orešje — Globočec (sekcija Ptuj 1 : 100 000). Pri prelazu ceste Varaždin — Zagreb osiguranje pri prelazu davala je udarna brigada »Braća Radić«. Pokret divizije nije bio zajednički, već je jedna brigada vršila pokret neovisno jedna o drugoj. Brigada »Matija Gubec«, iako joj je bio dat itinerer puta, nije izvršila pokret i prelaz pravcem kako joj je bilo naređeno već je prelaz ceste izvršila poviše zasjede u pravcu Varaždina. U to vrijeme naišla je jedna veća kolona neprijateljskih kamiona i brigada je u neredu odstupila. Bataljon brigade »Braća Radić« koji je bio na osiguranju otvorio je vatru na neprijatelja, a ujedno i po borcima brigade »Matija Gubec«. Tom prilikom brigada »Matija Gubec« imala je tri ranjena i 11 nestalih drugova.

Od oružja izgubljeno je 1 teški mitraljez tipa »breda« sa konjima i poslugom.

Brigada »Matija Gubec« izvršila je prelaz ceste istog dana.

23. III 44. — Oko 7 sati ujutro neprijatelj je otpočeo sa svojom ofanzivom koju je pripremao na jedinice Zapadne grupe odreda.

Ovoga dana oko 7 sati neprijatelj je izvršio iznenadan napad na štab brigade »Matija Gubec«, a istovremeno i na jedinice I bataljona pomenute brigade, koje su se nalazile oko Globočeca. Prepad je u potpunosti uspio, te je tom prilikom poginuo komandant brigade major Bobetko,[2] referent brigadnog saniteta drug Eterović Veljko i još 12 drugova. Ranjena su tri druga.

Neprijateljski gubici iznosili su oko 10 mrtvih i isto toliko ranjenih.

Na I bataljon prepad su izvršile dvije satnije ustaša i pošto je napad bio iznenadan bataljon je bio prisiljen da se povuće u šumu kod mjesta Pešćeno.
Tom prilikom bataljon je imao tri ranjena druga.
Gubici neprijatelja iznose 9 mrtvih.

Istoga dana oko 9 sati neprijatelj je nastupao od pravca Orešja prema položajima III bataljona, koji se je nalazio na kosama iznad sela Beloslavec (sekcija Ptuj).
Napad neprijatelja bio je odbijen i isti je imao četiri mrtva i 6 ranjenih.
Vlastitih gubitaka nije bilo.
Oko 14 sati neprijatelj je ponovio napad od pravca šume Rogaršćina preko Prepolna prema položajima II i III bataljona.
I ovaj napad je bio odbijen.
Gubici neprijatelja iznose 3 mrtva i 2 ranjena.
Vlastitih gubitaka nije bilo.
Oko 16 sati neprijatelj je nastupao cestom Konjšćine — snaga jačine oko 200 ustaša, 2 motocikla i 6 tanketa.
Na pravcu neprijateljskog nastupanja nalazio se je II bataljon brigade »Matija Gubec«, koji je bio postavljen na nove položaje, pošto se znalo za koncentraciju neprijatelja u Konjšćini.
Napad neprijatelja bio je odbijen i tom prilikom ubijen ustaški emigrantski poručnik i 3 su oficira ranjena.
Od oružja zaplijenjeno je: 1 šmajser, 1 pištolj, 2 motocikla i oštećen 1 tenk.
Vlastitih gubitaka nije bilo.

24. III 44. — Dva bataljona udarne brigade »Braća Radić« držala su zasjedu na cesti između Bisaga i Komina (sekcija Ptuj).
U ovoj akciji uništena su 2 kamiona i 1 auto.

Zapadna grupa odreda

Kalnički partizanski odred

27. III *44.* — I bataljon ovoga odreda u zasjedi na cesti Križevci — Koprivnica kod mjesta Sokolovac zarobio je 2 legionara.

30. III 44. — II bataljon napao je na neprijateljsku kolonu koja se kretala iz Koprivnice prema Ludbregu. Borba je trajala oko pola sata poslije čega se je neprijatelj povukao natrag u Koprivnicu.
Neprijatelj je imao više mrtvih među kojima i 1 satnik, a isto tako i veći broj ranjenih.
Vlastitih gubitaka nije bilo.
Istoga dana jedna patrola ovoga bataljona srušila je most između sela Bolfan i Subotice.

III bataljon nalazio se u selu Apatovac i na položajima kod s. Slanje. Patrola ovoga bataljona koja se kretala u pravcu sela Slanje naišla je na neprijateljsku zasjedu i tom prilikom su dva druga lakše ranjena.

3. IV 44. — I bataljon sa štabom i jednom četom nalazio se je u selu Apatovac, a dvije čete su bile na položajima na Medved brdu (k. 346), sa jednim vovod prema Segledu i Piramidi (k. 484), a dva voda prema Slanju (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

Neprijatelj je počeo nastupati prema položajima naših jedinica uz predhodnu jaku artiljerijsku vatru. Uslijed nadmoćnosti neprijateljskih snaga naše jedinice su se morale povući u pravcu Kamenjaka (k. 430). Prilikom povlačenja jedna četa je naišla na neprijateljsku zasjedu i u toj borbi imala je 1 mrtvog, 2 ranjena i jednog nestalog.
Neprijatelj je imao 2 mrtva i veći broj ranjenih.

6. IV 44. — Ovoga dana neprijatelj[1] je odpočeo sa nadiranjem na sektoru Kalnika jačim snagama od

[3] **Mijo.**

[1] **U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za april 1 944. o tome piše: »Oklopni sklop vršio je razviđanje iz Varaždinskih Toplica u pravcu sela Leskovca i Medved brda. Kod s. Leskovca i k. 346 naišao je oklopni sklop na otpor protivnika. Nakon pola sata borbe odmetnici su protjeram u pravcu Ludbrega. Gubici protivnika: 7 mrtvih« (arhiv Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, reg. br. 4/1—12, k. 58). Odnosi se na ustaše iz zastava PTS**

oko 800 — 900 vojnika iz svojih uporišta: Koprivnica i Ludbreg.
Naše jedinice imale su slijedeći raspored:

I bataljon kod sela Kamešnica, sa jednom četom u zasjedi na putu kod Križevaca, a sa jednom četom na položajima kod sela Giogovnica.
II bataljon nalazio se je na položajima iznad sela Radeljevo.
III bataljon se nalazio na položajima Mali Botinovac — Mali Poganac — Prnjavor (sekcija Čakovec 1 : 100 000).
Oko 6 sati u jutro neprijatelj je otpočeo tući naše položaje jakom neprijateljskom i minobacačkom vatrom, a potom je preduzeo nadiranje od pravca Rasinje prema Belanovom selu, drugom kolonom preko sela Vrhovec prema selu Prnjavor i trećom kolonom preko s. Vel. Grabičani za Vel. Poganac.
Uslijed brojčane nadmoćnosti neprijatelja naše su se jedinice morale povući i neprijatelj je uspio prodrijeti u selo Ve. Poganac i Ribnjak.
U 16,30 sati naše su jedinice izvršile napad na selo Ribnjak i neprijatelj se morao povući. Pred večer neprijatelj je ponovo izvršio napad i uspio ponovo ući u selo Ribnjak.
Pred večer naše su jedinice zauzele položaje iznad sela Apatovac.

7. IV 44. — II bataljon izvršio je ponovno napad na neprijatelja koji se još uvijek nalazio u selu Ribnjak. Borba je trajala od jutra do 16 sati po podne, kada se je neprijatelj povukao u pravcu sela Vel. Poganac. U toku noći neprijatelj se je povukao u svoja uporišta.
U ovim borbama neprijatelj je imao 27 mrtvih i veliki broj ranjenih.
Zaplijenjen je 1 revolver i nešto ostale spreme.
Vlastiti gubici iznose: 4 mrtva i 7 ranjenih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar: Komandant - general-major:

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 17. APRILA 1 944 ŠTABU X KORPUSA (ZA GREBAČKOG) NOVJ O NAPADU NA USTAŠE U SELU NOVI GOLUBOVEC[1]

ŠTAB ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Op. broj 73/44.
17. IV 1 944.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV I POJ

Operativni izvještaj
napada na Novi Golubovec
(Sekc. Ptuj 1 : 100 000).

Novi Golubovec i Vetemička gora zatvaraju otvor između planine Ivančice i planine Strahinčice. Pošto je neprijatelj (ustaše) zaposjeo ova dva mjesta veza između zlatarskog sektora sa jesenjskim sektorom i sektorom između pruge Zaprešić — Krapina i rijeke Sutle bila je za naše jedinice jako ugrožena. Sam Novi Golubovec leži u dolini. Veternička gora je ključ cijelog položaja, jer dominira Golubovcem i cestom Novi Golubovec — Lepoglava, Radoboj — Mače.
Neprijatelj je gro snaga držao Novi Golubovec, dok je na Veterničkoj Gori držao slabije snage, ukupno 200 ustaša, pripadnika prometnih sdrugova, naoružanih jednim teškim i dva laka bacača i oko 10 puškomitraljeza.[2] Neprijatelj u najbližoj okolici nalazio se je još sa jačim snagama u Zlataru, Krapini, Lepoglavi i Bednji.

Napad su imali izvesti Zagorski odred sa snagama XXXII divizije.

Zagorski odred trebao je sa jednim bataljonom pojačanim s jednom četom izvršiti samu likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Golubovec, dok je jedan bataljon XXXII divizije trebao likvidirati slabijeg neprijatelja na Veterničkoj gori i istu zaposjesti, tako da povezan sa ostalim snagama XXXII divizije koje su bile smještene na Vetemici, Sv. Jakobu i Petrovoj gori zapriječi neprijatelju da dođe u pomoć posadi u Novom Golubovcu sa pravca Zlatara i Krapine. Jedan bataljon Zagorskog odreda je pravac Lepoglava — Novi Golubovec kod Očure, a jedan bataljon pravac Bednja, Lepoglava — Novi Golubovec između kote 487 i 444.

Bataljon Zagorskog odreda ima likvidirati neprijatelja u samom Novom Golubovcu, dok bi bataljon XXXII divizije trebao likvidirati neprijatelja na Veterničkoj gori. Ukoliko se neprijatelj ne bi mogao odmah likvidirati u Novom Golubovcu, to se bezuvjetno ima likvidirati na Veterničkoj gori, kako bi se sa tog dominirajućeg položaja likvidirao kasnije i u Novom Golubovcu.

Napad je počeo bataljon Zagorskog odreda u 23,55 sati, 13. IV 1 944. U prvom naletu neprijatelj je izbačen iz Novog Golubovca, te se je povukao na Vetemičku goru odakle je otvorio vatru na bataljon koji je zaposjeo Novi Golubovec, te se je ovaj morao povući na okolišne bregove. Neprijatelj na Veterničkoj gori napadnut je pola sata kasnije kada je već bio pojačan snagama koje su odstupile iz Novog Golubovca, te tako nije bio likvidiran.[3]

U 3,00 sati 14. IV 1 944. nadirao je neprijatelj iz Lepoglave u nepoznatoj jačini prema Novom Golubovcu u tri kolone. Dvije njegove kolone bile su odbijene kod Očure, ali je treća uspjela preko brda V. Kalce obići položaj čete koja se nalazila na padini istog brda, odbaciti je preko ceste Lepoglava — Novi Golubovec i prodrijeti u uporište. Ujutro je jedna motorizovana kolona cesto Mihovljan — Novi Golubovec došla na Veterničku goru i Novi Golubovec. Neprijatelj time dobio pomoć. U 16,00 sati jedna jaka neprijateljska kolona uspjela je da se iz Novog Golubovca preko kote 474, brda i kote 487 probije kroz naše zasjede prema Lepoglavi. Time je neprijatelj potpuno probio obruč oko uporišta i osigurao saobraćaj po cesti Radoboj — Golubovec — Lepoglava.

Jedan dio bataljona koji je napadao Golubovec i bio je odsječen i povukao se u Stari Golubovec. U 17,00 sati naređeno je povlačenje jedinica Zagorskog odreda kako bi se sprovelo sređivanje na brdu Jesenjsko.

Neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i priličan broj ranjenih. Zaplijenjeno je: 3 puške i jedan pištolj sa

[1] Original pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 16—6/1, k. 551 A.

[2] U ovim uporištima nalazile su se ustaše 1. bojne 1. pješačke pukovnije Poglavnikovog tjelesnog zdruga.

[3] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o napadu na Novi Golubovec piše: »14. IV 1 944. g. oko 01,00 sat skupina odmetnika nepoznate jačine izvršila je napad na 1. bojnu 1. pješačke pukovnije PTS u s. Golubovcu. Napad je trajao sve do 03,00 sata, kada su odmetnici protjerani. Posada u Lepoglavi pošla je u pomoć napadnutoj bojni. Ove postrojbe od strane odmetnika dočekane su u zasjedi kod s. Očure. Naši gubici 6 mrtvih ili ranjenih... (arhiv Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, reg. br. 4/1—13, k. 58).

500 komada metaka. Ubijen je jedan ustaški satnik. Zagorski odred imao je 3 mrtva. Poginuo zamjenik polit-komesara bataljona drug Branko Gretić. Ranjeno je 36 boraca, 2 od metka 34 od bacača. Ispaljeno oko 1 000 metaka.

Plan akcije, kao i priprema, bio je u Zagorskom odredu dobro pripremljen. Neuspjeh akcije leži u tome što je velikim zakašnjenjem napadnuta Veternička gora i omogućeno neprijatelju da se na istu povuče i zagospodari položajem. Neprijatelj iz Lepoglave prodro je kroz položaje bataljona Zagorskog odreda kod Očure zahvaljujući odlično upotrebi javanom elementu iznenađenja time što je noću došao do položaja ovoga bataljona, izmanevrirao ga i prodro u Novi Golubovec. Na V. Kalcu trebala je biti jedna četa XXXII divizije, kao što je bilo određeno, ali pošto ona nije bila na svom položaju uspio je manevar neprijatelja. Posljedica tolikog broja ranjenih boraca je u tome što se jedinice nisu ukopavale i što nisu manevrovale već se uporno držale na svojim položajima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant-major:
Iveković Stjepan, s. r. Bulat Rade, s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 17. APRILA 1 944. ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBAMA OD 20. MARTA DO 10. APRILA[1]

ŠTAB ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Op. broj 72/44.
17. IV 1 944.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV I POJ
Dostavlja operativni izvještaj
od 20. III do 10. IV 1 944.

I opća vojna situacija na sektoru djelovanja Zapadne grupe POH:

Nakon posljednje ofanzive i prolaska neprijateljskih trupa za Mađarsku[2] neprijatelj je zaposjeo nova mjesta u sektoru Zagorskog i Zagrebačkog POH. U sektoru Zagorskog odreda zaposjeo je mjesta Veliku Ves, Bednju, Mače, Novi Golubovec i Vemičku goru (Ptuj 1 : 100 000). Iskoristivši djelomičnu evakuaciju naših snaga sa pojedinih sektora i djelova sektora, neprijatelj je pojačao aktivnost van svojih uporišta i zagospodario djelovima kalničkog i zagrebačkog sektora. Nakon sređivanja naših jedinica poslije neprijateljskih ofanziva i ponovnim aktiviranjem naših jedinica neprijatelj je ponovno potisnut u uporišta odakle se sem nekim sektorima usuđuje krstariti samo jačim snagama.

U posljednjim borbama koje su se vodile sa neprijateljem ovaj sve više i više upotrebljava partizansku taktiku. Kreće se šumama često, čak i noću. Tako se desilo da jedan bataljon Zagrebačkog odreda bio je u noći iznenađen.

a) Vojna situacija po sektorima pojedinih odreda:

SEKTOR KALNIČKOG ODREDA

Poslije prolaska njemačkih jedinica za Mađarsku u cilju okupacije ove zemlje neprijateljske posade pojedinih uporišta koristeći momentalnu neaktivnost naših jedinica uspjele su izvjesno vrijeme uzeti inicijativu i kontrolu velikog djela ovog sektora u svoje ruke. Jedinice Kalničkog odreda bile su primorane da se pod pritiskom jačih neprijateljskih snaga prebace sa ovog sektora preko ceste Križevci — Koprivnica na sektor Bilogora.

SEKTOR ZAGORSKOG ODREDA

Situacija na ovom sektoru poslije ofanzive krajem mjeseca februara i nakon prolaska njemačkih jedinica za Mađarsku znatno se je promjenila. Neprijatelj je manjim snagama zaposjeo nekoliko novih uporišta: Bednju, Novi Golubovec, Veliku Ves, Mače. Posjedanjem ovih novih uporišta neprijatelj je htio pojačati vezu između Varaždina i Zagreba. Posjedanjem ovih uporišta neprijatelj je prilično ugrozio veze i pokrete jedinica sa sektora Zlatar na sektoru (pl.) Strahinjčica — (pl.) Macelj i sektor između pruge Zaprešić — Krapina i rijeke Sutle. Zagorski odred gospodari svojim terenom ma da su uporišta prilično gusta i ma da je brojna jačina neprijatelja znatna. Naročitu aktivnost pokazuje neprijatelj na sektoru Zlatara vršeći stalna patroliranj jačim snagama i iz isturenog uporišta Zlatara. Na ovom sektoru neprijatelj raspolaže dobro organizovanom informativnom službom tako da je odlično upoznat s našim jedinicama i njihovim pokretima. To mu omogućava da može jače kontrolirati teren.

SEKTOR ZAGREBAČKOG ODREDA

Neprijateljska gusta mreža uporišta onemogućavala je u priličnoj mjeri kretanje jedinicama Zagrebačkog odreda naročito na sektoru Prigorje (Zagreb I : 100 000) koji neprijatelj odlično kontrolira zahvaljujući svojoj dobro organizovanoj informativnoj mreži, koja je omogućena postojanjem odreda Narodne odbrane. Jedinice mogu vršiti samo pojedinačne upade u Prigorje koji se svode na lovljenje manjih grupica pripadnika Narodne odbrane koji su smješteni po svojim selima. Sektorom Žitomir i Stubica (Ptuj 1 : 100 000) gospodare jedinice Zagrebačkog odreda pošto neprijatelj ne pokazuje neku naročitu aktivnost izvan svojih uporišta, jer mu se postavljaju česte zasjede nedaleko samih uporišta. Važnu komunikaciju Zagreb — Sv. Ivan Zelina — Varaždin neprijatelj dobro osigurava. Po njoj se vrši rijedak saobraćaj. Neprijatelj još komunicira cestom Oroslavje — Zagreb, ali pod jakim osiguranjem. Naročito na ovom sektoru odlikuje se neprijatelj partizanskom taktikom vršeći pokrete noću i skrivenim šumskim stazama. Međutim naše jedinice dobro pariraju ovoj taktici vršeći skoro svakodnevno pokrete.

II rad po odredima:

a) Kalnički odred

20. III — Kalnički odred sa jedinicama i ustanovama komande Kalničkog područja preduzima pokret sa sektora Bilogore na sektor Kalnik. U selu Sokolovcu na cesti Križevci — Koprivnica (Čakovec 1 : 100 000) nailazi na neprijateljsku zasjedu te je primoran da se pod mitraljeskom paljbom povuče. Svoja dva bataliona prebacuje preko Lepavine na sektor Kalnik. Štab odreda sa jednim bataljonom i komandom Kalničkog područja ostaje na sektoru Bilogore.

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 15—6/1, k. 551 A.**

[2] **Riječ je o prolazu jednog dijela njemačkih snaga koje su 19. marta 1944 ušle u Mađarsku i okupirale ju.**

21. III — Štab odreda i jedan bataljon na kantonovanju u Maloj Mučnoj.
22. III — Štab odreda i bataljon zauzimaju baze u toku dana u s. Trnovcu, a uvečer se prebacuju preko pruge Križevci — Koprivnica na sektor Kalnika, s njima i jedan dio ustanova komande Kalničkog područja.
23. III — Cijeli odred nalazi se na svom sektoru sa bataljonima u s. Dugoj Rijeci — Grabičanima i Velikom Botinovcu. Štab u Malom Pogancu (Čakovec 1 : 100 000).
24. III — Bataljoni su rokirani: jedan na komunikacijama Koprivnica — Križevci, jedan na komunikacijama Ludbreg — Koprivnica, dok jedan ima služiti kao veza ovih dvaju bataljona i zaštita štabu odreda i komandi Kolničkog područja.
25. III — 3. IV bataljoni se nalaze na svojim sektorima, postavljaju zasjede i uništavaju komunikacije. Neprijateljska aktivnost svodi se na izviđanje najbliže okolice pojedinih uporišta.

3. IV — jedna četa je u zasjedi kod sela Leskovca (Čakovec 1 : 100 000). Položaj prilično loš za male snage koje ga drže, jer je okružen prilično prohodnim šumama koje se mogu koristiti za prikriveno podilaženje samom položaju ove čete. Neprijatelj nepoznate jačine, krečući iz Ludbrega i Varaždinskih Toplica, koristio je povoljne uslove podilaženja položaju krečući se šumom u dvije kolone. Jedna je kretala pravcem Ludbreg — Stražbenica — Medved, a druga Varaždinske Toplice — s. Drenovec — Glavica — Medved htijući četi presjeći odstupnicu u šumi i najuriti je na cestu Varaždinske Toplice — Ludbreg, kojom su se kretali tenkovi.

Priprema napada izvršena je topovskom paljbom na položaje oko s. Leskovca. Odmah zatim neprijatelj je napao na položaje brdo Medved-kosa s.z. od Medveda do ceste. Četa se je uspjela probiti kroz neprijateljski obruč i odstupiti prema s. Ivancu, dok je neprijatelj zaposjeo Leskovec. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 2 ranjena. Naša četa imala je 6 nestalih. Položaj Leskovec je već jako dobro poznat neprijatelju koji je tu već nekoliko puta uspio razbiti naše jedinice, prema tome četa nije smjela držati dugo taj tako kompromitovani položaj (držala ga je 2 dana), pogotovo što stvarno zasjeda na toj cesti i na tom mjestu nema važnosti, jer neprijatelj ne saobraća između Ludbrega i Varaždinskih Toplica.

Kalnički odred nezadovoljava svojom aktivnošću, neprijatelju prepušta inicijativu, time što se ograničava na čuvanje nekoliko sela oko s. Apatovca mjesto da blokira neprijateljska uporišta zasjedama, koje bi postavljao uz samo uporište, uništavajući na taj način manje neprijateljske snage koje imaju zadatak da izviđaju okolicu i održavaju vezu između pojedinih uporišta. Jedinice često ne upotrebljavaju partizansku taktiku, čestih i prikrivenih pokreta i iznenadnih napada. Zadržavaju se dugo na jednom mjestu čime otkrivaju svoje položaje te omogućavaju dobro izvježbanim ustaškim jedinicama da vrše prepade na jedinice Kalničkog odreda.

b) Zagorski odred

Na sektoru Zagorskog odreda dolazi XXXII divizija NOVJ 22. III koja ima zadatak da u zajednici sa snagam Zapadne grupe POH izvrši nekoliko akcija.
21. III — Bataljoni Zagorskog odreda bili su raspoređeni: jedan na sektoru između pruge Zaprešić — Krapina — rijeka Sutla, jedan na sektoru Zlatara, jedan na sektoru planina Strahinjčica — planina Macelj. Zadaci: uništavanje komunikacija, ometanje saobraćaja, blokiranje neprijateljskih uporišta u cilju uništavanja manjih snaga.
22. do 26. III — Bataljoni izvršavaju svoje zadatke.
26. III — Bataljoni: jedan na sektoru Strahinjčice — Macelj osigurava sastanak OKKPH Krapina, jedan na sektoru Radoboj (Ptuj 1 : 100 000), dok se štab odreda sa jednim bataljonom nalazi na Veterničkoj gori. Izvršena je koncentracija snaga Zagorskog odreda da bi se mogla izvršiti akcija na fabriku Žutnicu i Đurmanec (Ptuj 1 : 100 000) u zajednici sa snagama XXXII divizije NOVJ i udarnim bataljonom Zapadne grupe POH.
27. III — Dva bataljona Zagorskog sa štabom odreda, štabom grupe i udarnim bataljonom rokiraju se na sektoru G. Jesenje.
28. III — U 4,00 sati počinje napad na fabriku tkanina Žutnicu koju napada XXXII divizija i Đurmanec koji napada udarni bataljon Zapadne grupe POH.
Jedinice Zagorskog odreda zatvaraju pravac Lepoglava — Đurmanec sa jednim bataljonom. Oko 11,00 sati neprijateljska motorizovana kolona krenula je pravcem Rogatec — Đurmanec i pred mostom preko rijeke Sutle zaustavila se. Jedna četa Zagorskog odreda koja je bila na položaju kod Bandića otvorila je vatru na ovu kolonu i zapalila tri kamiona i ubila 20 Nijemaca, dok je veći broj ranila.
29. III — Situacija od jučer nepromjenjena, bataljoni su na svojim položajima.
30. III do 1. IV — Sprovedeno je sređivanje cijelog Zagorskog odreda, te su jedinice bile skoncentrisane na sektoru G. Jesenje.
2. IV. — Jedan bataljon Zagorskog odreda upućen je na sektor Đurmanca sa zadatkom da otjera slabijeg neprijatelja iz Đurmanca. Na pojavu naših jedinica neprijatelj je odstupio u pravcu Krapine. Jedan bataljon kreće na sektor Ravna gora sa zadatkom da likvidira slabije neprijateljsko uporište Vinicu,[3] nekoliko njemačkih pograničnih straža i uništava važne komunikacije
4. IV — I bataljon Zagorskog odreda postavio je zasjedu kod Đurmanca na cesti Krapina — Đurmanec. Jedna neprijateljska jača patrola kretala se tom cestom prema Đurmancu, te je zasjeda na nju izvršila napad i gonila je sve do Krapine, tako da je na Sv. Tri kralja uspjela zaplijeniti jedno postolje teškog mitraljeza. Neprijatelj je tom prilikom imao nekoliko mrtvih i ranjenih, koje je uspio da odvuče sa sobom u uporište.
Zagorski odred pokazuje priličnu aktivnost, neprijateljska uporišta su dobro blokirana osim Zlatara. Komunikacije su pod stalnim nadzorom jedinica Zagorskog odreda sem komunikacije Zaprešić — Krapina i Zaprešić — Zlatar po kojima se donekle vrši nesmetan saobraćaj.

c) Zagrebački odred

Od 20. III do 23. III oba bataljona Zagrebačkog odreda i štab odreda skoncentrisani su na sektoru Žitomir (Ptuj 1 : 100 000) u cilju sređivanja organizacionih prilika u odredu.
23. III — Jedan bataljon ovog odreda prebačen je na sektor Stubica sa zadatkom postavljanja zasjeda i uništavanja komunikacija. Jedan bataljon i štab odreda ostaju na sektoru Zitomir gdje u za-

[3] **U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za mjesec april o tome piše: »U 23,00 sata (5. IV 1944. g.) skupina odmetnika jačine oko 250 naoružanih ljudi sa strojopuškama, bacačima i bombama (vjerovatno Zagorski odred) napala je oružničku postaju u Vinici. Napad je trajao sve do 6. travnja do 04,00 sata, kada su odmetnici odbijeni. Naši gubici: 3 ranjena« (Dok. br. 4/1—12, k. 58 u arhivu Vojno-istorijskog instituta u Beogradu).**

jednici sa jedinicama XXXII divizije treba izvršiti napad na jače snage neprijatelja u Donjem Orešju. U toku dana II bataljon Zagrebačkog odreda držao je položaj na Vinskom Vrhu.

Blagodareći dobroj informativnoj službi doznao je neprijatelj da se na sektoru Žitomir nalaze slabije naše snage, to je preduzeo ofanzivu lokalnog značaja na ovaj sektor. Ovu ofanzivu vodio je bojnik Orešković, zapovjednik brzog sklopa PTS; (učestvovali su) 12. sat. 3. bojne PZUV[4], posadna sat. u Zlataru, posadna sat Marije Bistrice i brzi sklop PTS. Zadatak svim jedinicama bio je stiskanje obruča oko s. Žitomira.

Izvjesne snage posadne sati Marije Bistrice napale su drugi bataljon Zagrebačkog odreda koji je bio na Vinskom Vrhu i odbacile ga prema G. Jertovcu i dalje prema D. Jertovcu i desno krilo brigade »Matija Gubec«. Na naređenje štaba grupe prebacuje se preko ceste Konjšćina — Žitomir i zauzima položaj kod s. G. Jertovca. Neprijateljska motorizacija nailazi cestom prema Žitomiru. Bataljon u zajednici sa snagama brigade »Matija Gubec« odbio je neprijateljsku motorizaciju koja se povlači prema Konjšćini.

Neprijatelj je imao dva mrtva motorista, od kojih jedan ustaški poručnik. Dva motorbicikla i jedna parabela i jedan pištolj zaplijenjeno. Naši nisu imali gubitaka.

Uspjeh bi bio daleko veći da na kolonu nije bila prerano otvorena vatra. Trebalo je pustiti motorizaciju da sredinom svoje kolone dođe između dva bataljona, koji su bili smješteni sa obje strane ceste.

24. III — Jedan bataljon na odmoru u s. Beloslavcu, jedan bataljon porušio okna rudnika u Selnici.

25. III — I bataljon na sektoru Stubica, na odmoru u s. Karivarošu. Drugi bataljon uništava cestu Zlatar-Bistrica — Konjšćina.

26. III — Jedan bataljon u zasjedi na cesti Marija Bistrica -— iKašina (Ptuj 1 : 100 000 i Zagreb 1 : 100 000) kod s. Laza, međutim neprijatelj ne nailazi. Bataljon se prebacuje iste noći na sektor Žitomir. Drugi bataljon uništava cestu Konjšćina — Beloslavec. Od 27. III do 29. III — Oba bataljona nalaze se na sektoru Žitomir, gdje uglavnom uništavaju komunikacije.

30. III — Oba bataljona prebacili su se na sektor Prigorje i u 5,00 sati opkoljavaju s. Planinu u cilju hvatanja pripadnika Narodne obrane. Uhvaćena su tri organizatora. Odred se poslije izvršene akcije na s. Planinu povlači na kotu 709. Neprijatelj slabim snagama nastupa prema istom položaju, ali ga jedinice Zagrebačkog odreda odbacuju. Odakle se jedan bataljon iste noći prebacuje na stubički sektor, a jedan na žitomirski.

31. III — Bataljoni na sektoru Stubica i Žitomir uništavaju komunikacije i postavljaju zasjede.

1. IV —I bataljon u s. šušobregu (Ptuj 1 : 100 000). U noći neprijatelj je izvršio napad na bataljon koji se sa jednim ranjenim drugom povukao u s. G. Jertovec.

Od 2. IV do 5. IV situacija bez promjena.

5. IV — II bataljon Zagrebačkog odreda postavio je zasjedu na cesti Oroslavje — Zagreb. U 7 sati ujutro nailazi jedan kamion sa 7 pripadnika Časne radne (službe). Zasjeda napada na kamion. Ubijen je jedan zastavnik, jedan ranjen i 5 zarobljeno. Kamion uništen, zaplijenjeno 5 šmajsera sa municijom. Bataljon nije imao gubitaka.

[4] **Prometni zdrug ustaške vojnice.**

Do 8. IV bataljon je na svojim sektorima postavljao zasjede i uništavao komunikacije.

8. IV — oba bataljona u 2,00 sata opkoljavaju selo Glavnicu (Zagreb 1 : 100 000) gdje su uhvatili i strijeljali pred narodom 4 organizatora Narodne odbrane.

Ovaj odred zadovoljava svojom aktivnošću. Upotrebljava partizansku taktiku koja je potrebna na njegovom sektoru i zato ima uspjeha. Čestim i dobro postavljenim zasjedama drži neprijatelja neaktivnog u svojim uporištima, te na taj način gospodari terenom.

d) Udarni bataljon

Ovaj bataljon ima zadatak da krstareći po sektoru Zapadne grupe partizanskih odreda Hrvatske postavlja zasjede, uništava komunikacije, likvidira manja neprijateljska uporišta.

Od 20. III do 22. III bataljon se nalazi na sektoru Konjšćina (Ptuj: 1 : 100 000) postavljajući zasjede prema Zlatar Bistrici i uništavajući komunikacije, cestu i prugu Zlatar-Bistrica — Konjšćina.

23. III — Rano ujutro počinje neprijateljska ofanziva lokalnog značaja na sektor Žitomir. Udarni bataljon u 7,00 sati kreće prema ranijem naređenju štaba Zapadne grupe pravcem Donja Konjšćina — Prepuštovec — G. Selnica. U 7,30 sati s. od D. Konjšćine dobio je vatru u bok svoje kolone od slabije prethodnice ustaške posade sati Zlatar, koja kreće pravcem Zlatar — Marigutić. Lijeva pobočnica udarnog bataljona zadržava neprijatelja, dok glavnina dostiže s. Petruševec. Desna pobočnica udarnog bataljona kod s. Maretića razbija slabijeg neprijatelja.

24. III — Udarni bataljon u s. Prepuštovcu sa predstražama koje osiguravaju bataljon od ceste Konjšćina — Kraljevec. Ujutro predstraže javljaju da jedna dugačka neprijateljska kolona kreće istom cestom i bili su Nijemci. Sudeći po dužini kolone, bio je to jedan neprijateljski puk sa svom komorom. Bataljon je smjesta zauzeo položaj po kosi s.z. od s. Prepuštovca (Ptuj 1 : 100 000) i otvorio vatru na začelje kolone. Neprijatelj je odmah reagirao izbacivši dio snaga na istu kosu koji je napredovao i ugrožavao bokove udarnog bataljona te se je ovaj morao povući. Neprijatelj je zatim produžio svoj pokret prema Konjšćini.

Neprijatelj je imao oko 30 mrtvih, 5 ubijenih konja i nepoznati veći broj ranjenih. Udarni bataljon imao je 2 lakše ranjena.

Udarni bataljon je prekasno otvorio vatru na neprijatelja, inače bi gađajući gustu njemačku kolonu zadao neprijatelju znatne gubitke u živoj sili.

Poslije ovog napada na njemačku kolonu udarni bataljon prebacio se je preko Lobora u s. Vojnovec (Ptuj 1 : 100 000), gdje hvata vezu sa štabom Zagorskog odreda koji se nalazi sa svoja dva bataljona na Veterničkoj gori.

Od 25. III do 26. III — Bataljon na odmoru u s. Vojnovcu i Veterničkoj gori.

27. III — Prema dogovoru štaba XXXII divizije i štaba Zapadne grupe POH ima se izvršiti napad na fabriku tkanina Žutoicu i Đurmanec (Ptuj 1 : 100 000). Udarni bataljon rokira se sa štabom grupe na Brdo (Jesenjsko). Napad je određen za 28. III u 04,00 sati.

28. III — Posjedanjem Đurmanca neprijatelj je htio uspostaviti vezu prugom i cestom između Krapine —Rogatec. Osim toga osigurati saobraćaj i po cesti Đurmanec — Bednja — Lepoglava i time pojačati vezu između Zagreba i Varaždina. Ostvarivanjem o-

vog plana neprijatelj bi formalno odsjekao veliki sektor između pruge Zaprešić — Krapina — Đurmanec, ceste Krapina — Đurmanec — Lepoglava i rijeke Sutle. Da bi osujetili planove neprijatelja preduzet je napad na Đurmanec, ključ te situacije.

Đurmanec leži u kotlini te je branilac u prilično lošem položaju pogotovo što gusta šuma dopire do samog uporišta čime je napadaču omogućeno prikriveno podilaženje. Zgodno postavljenim jakim bunkerima neprijatelj donekle je osigurao Đurmanec.

Ključ uporišta bio je humak, 400 metara s.z. od raskrsnice cesta u Đurmancu. Neprijatelj (ustaše prometnog sdruga) bio je smješten u dvije zgrade na pilani, 400 m z. od raskrsnice cesta; u školi, 200 m s. od raskrsnice; jednoj zgradi na raskrsnici i u bunkerima: jedan na humku, s.z. od raskrsnice; jedan na brdu, 300 m i. od raskrsnice i u jednom bunkeru, j. 200 m od raskrsnice cesta.

U 04,30 sati udarni bataljon počinje sa napadom na Đurmanec. Međutim, pošto se već dani nemoguće mu je prodrijeti u samo uporište zbog dobro raspoređene vatre bunkera koji su zatvarali prilaze uporištu. Situacija je bila neizvjesna sve do 10,30 sati kada je pridošlim minobacačem izbačen neprijatelj iz bunkera. Neprijatelj se neometano, ali u paničnom bijegu povukao u fabriku Žutnicu koju je napadao jedan bataljon XXXII divizije NOVJ. Udarni bataljon na taj način prodro je i zaposjeo uporište.

Gubici neprijatelja: oko 5 ranjenih. Zaplijenjeno:
7 pušaka, 6 500 mauzer metaka i druge opreme. Bataljon je imao jednog mrtvog i jednog ranjenog. Napad na Đurmanec zakasnio je za pola sata te se moralo napadati kad se već danilo. Krivica je do štaba bataljona, jer nije izračunao vrijeme kada mora poći na zadatak, te da stigne točno u određeno vrijeme. U samom napadu nije bilo dovoljno odlučnosti, čime je dopušteno neprijatelju da se bez osjetnih gubitaka povuče. Blokada Đurmanca bila je potpuno sprovedena od strane udarnog bataljona te se neprijatelj mogao nesmetano povući u fabriku Žutnicu, čime je pojačao posadu ovoj tvornici, te su napadi bataljona XXXII divizije na nju ostali bezuspješni.

Sam napad bio je dobro pripremljen, ali se je napad trebao odrediti barem dva sata ranije kako bi se uspjelo još po noći zauzeti važne točke uporišta. Štab bataljona nije držao jedinicu u rukama. Raspored snaga bio je dobro izveden.

29. III — Udarni bataljon u Đurmancu uništava želj. stanicu, tračnice, vagone i bunkere. Uvečer odlazi na sektor Pregrada (Rogatec 1 : 100 000) sa zadatkom da na sektoru između pruge Zaprešić — Krapina i rijeke Sutle uništava komunikacije i postavlja zasjede.

30. III — Bataljon na odmoru u G. Plemenščini (Rogatec 1 : 100 000) sa postavljenom zasjedom na cesti Pregrada — Rogatec.

31. III — Bataljon u Desiniću. Motorizovana neprijateljska kolona (Nijemci) sa 5 tenkova, 6 oklopnih automobila (amfibija) i 41 kamionom, koja se prema Krap. Toplicama i Pregradi kretala, prema Desiniću, brzo po cesti nadirala rušeći svaku barikadu. Bataljon se je pred pojavom neprijateljske kolone u 15 sati povukao iz Desinića na položaj z. od njega.
Neprijatelj je ušao u Desinić bez borbe. U njemu se zadržao do 17,30 sati, kada je otišao istim putem nazad. Udarni bataljon za cijelo to vrijeme ostao je neaktivan. U 19 sati spustio se je bataljon u Desinić. Komandno osoblje, štab bataljona nije se snašao i pokazuje neodlučnost, jer nije napao uopće neprijateljsku kolonu, ni na neprijatelja koji se kretao u Desiniću.

Od 1. do 6. IV 1 944. bataljon pravi zasjede i uništava komunikacije. 3. IV jedna četa Kozjanskog bataljona p.o. Slovenije priključila se je uz udarni bataljon. Ova četa bila je primorana da pređe rijeku Sutlu pod pritiskom njemačkih snaga, koje su vršile of anzi vu na sektor Kozje u kojem je operirao ovaj bataljon.

6. IV 1 944 — Udarni bataljon postavljao je zasjedu na cesti Kraljevec — Klanjec, jedna četa bila je kod s. Gredice, jedna četa kod Cesargradskih dvora, jedna četa u s. Ledinama i jedna četa (Slovenska) u s. Gorkovcu.

Neprijatelj jačine 60 ustaša držao je uporište Klanjec, koji je cestom Klanjec — Kriljevec — Zaprešić držao vezu s ostalim neprijateljskim snagama. Teren dobar za postavljanje zasjeda, kao i za manevrovanje, jer je djelomično neravan i pošumljen. Zasjeda je imala zadatak da zatvori pravac Zaprešić — Klanjec pošto je brigada »Braće Radić« namjeravala napasti neprijateljsko uporište Klanjec.

U 7,00 sati cestom od Kraljevca prema Klanjcu nailazi neprijateljska motorizovana kolona (Nijemci) ukupno oko 200 ljudi, sa 2 tenka model »panter«, jedan tenk od 7 tona, jedan brdski top 75 mm, 2 teška bacača i 9 kamiona.

Četa koja je bila kod Cesargradskih dvora otvorila je vatru na čelo kolone, kada je ovo zaostalo pred barikadama koje su bile postavljene na cesti. Neprijatelj je smjesta otvorio vatru topovima po položaju bataljona, a u isto vrijeme nastupao sa ceste prema s. Ledinama i Cesargradskim dvorima. Pod jakom vatrom obje čete su morale sa ovog položaja odstupiti prema crkvi Sv. Filip, prema kojoj su skoro odstupile i druge dvije čete. Tenkovi su odgurali barikade i ušli u Klanjec. Neprijateljska pješadija je uskoro stupila također prema Klanjcu prethodno opljačkavši narod.

Gubitci neprijatelja nepoznati.

Bataljon je imao dva ranjena.
Zasjeda je bila dovoljno postavljena: 2 čete na cesti u prvoj liniji i 2 čete u drugoj liniji, od koje je jedna osiguravala bataljon od Klanjca, a jedna je činila rezervu. Barikade nisu smjele biti postavljene na cesti kod Cesargradskih dvora kako bi kolona ušla u poluobruč.

Od 7. IV — Bataljon se kretao selima Dubrovčan i Strmec uništavajući komunikacije i postavljajući zasjede.

10. IV — Bataljon kod s. Gredice. Ustaška patrola u jačini od 15 ljudi preko s. Lepoglavca prodrla je između položaja dva voda, a da ih ovi nisu na vrijeme primijetili. Četa je otvorila vatru na neprijatelja, koji je odstupio prema Klanjcu.
Neprijatelj je imao 2 mrtva i 2 ranjena, koja je odvukao sa sobom.

Rukovodstvo čete je podbacilo, nije izvršen juriš što je neprijatelj iskoristio da se povuče u uporište. Do 12. IV — bataljon uništava cestu Kraljevec — Zaprešić.

13. IV — Izvršena je akcija na željezničku stanicu Pušća (Samobor 1 : 100 000). Samu akciju trebala je izvršiti jedna četa. Napad nije uspio.

Ubijen je jedan domobran, 6 zarobljeno, zaplijenjeno 9 pušaka i 500 kom metaka.

Bataljon je imao 2 ranjena. Ranjen je operativni oficir bataljona Pavliša Mijo.

Raspored snaga bio je rđav: dok se s jedne strane fingiralo, s druge se je napadalo, uslijed čega su od naših snaga ranjena dva borca.

Do 15. IV — udarni bataljon u pokretu prema G. Jesenju gdje je trebao sudjelovati u akciji na neprijateljsko uporište Novi Golubovec.

Udarni bataljon pokazuje priličnu aktivnost, međutim čini pogreške koje proističu od toga što rukovodstvo ne umije rukovoditi jedinicama tokom same borbe, jer mu ne dostaje borbeno isksustvo.

III Kritički osvrt:

Uopće uzevši, jedinice Zapadne grupe odreda zadovoljavaju svojom aktivnošću i svojim postignutim uspjesima sem Kalničkog odreda. Pogreške se sastoje u slabom obezbjeđivanju jedinica uslijed čega dolazi da neprijatelj vrši pojedine prepade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Iveković Stjepan s.r.

Komandant-major :
Bulat Rade s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 18. APRILA ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBAMA NA VETERNIČKOJ GORI I KOD LOBORA'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Predmet: Operativni izvještaj po tačci 14.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ

Dana 14. travnja 1 944. g. naša divizija osiguravala je izvršenje akcije na Novi Golubovec jedinicama Zapadne grupe odreda.

Radi osiguranja i spriječavanja prodora neprijatelja u pravcu Novog Golubovca jedinice su držale položaj na liniji Sv. Jakob — kota 511 — Ranjen Isus — Vetemička gora. Prije zauzimanja Veterničke gore trebala je brigada »Braća Radić« izvršiti likvidaciju neprijatelja na Veterničkoj gori. Čišćenje Vetemice nije uspjelo. Neprijatelj se nalazio u jačini 40 ustaša naoružanih sa jednim teškim mitraljezom i dva puškomitraljeza.

Na zasjedama došlo je do borbe na koti 511 i kod Lobora. Na koti 511 vodila je borbu brigada »Braća Radić« sa neprijateljem koji je nadirao od pravca Krapine u jačini 200 ustaša, 3 tankete i 12 blindiranih kamiona.[2] Neprijatelj je odbijen poslije 4-satne borbe i nanijeti su mu osjetni gubici.

Brigada »Matija Gubec« vodila e borbu u zasjedi u pravcu Zlatara kod Lobora, sa neprijateljem koji je nastupao u jačini jedne ustaške bojne pojačane sa tanketama, 3 kamiona i 7 motocikla. Neprijatelj nije uspio da se probije preko položaja ove brigade. U borbama toga dana neprijatelj je imao oko 60 vojnika izbačenih iz stroja.

Zarobljeno je: jedan karabin, 4 okvira za MG mitraljez sa metcima i oko 600 komada puščane municije. Oštećen je jedan blindirani kamion i jedna tanketa. Naši gubitci: 2 mrtva i 18 ranjenih.
Od rukovodilaca ranjeni: komandir čete Kovačić Milan, operativni oficir bataljona Živković Damjan i komandir čete Boltek Ivan.

Dana, 16. travnja 1 944. g. naša divizija izvršila je pokret na nove položaje i to: Lobor — Juranšćina. Brigada »Matija Gubec« trebala je zauzeti položaje oko Belca. Međutim, dok su prednji dijelovi brigade stigli do Repna, saznali su od voda koji je poslan još u toku noći na izviđanje da se u Belcu nalazi jedna satnija ustaša 2. ustaške bojne. Brigada je dobila naređenje za likvidaciju neprijatelja, dok je brigada »Braća Radić« osiguravala u pravcu N. Golubovca — Lepoglave i Ivanca.

Napad je izvršen, ali zbog brzog reagiranja neprijatelja, koji je odmah poslao pojačanje od pravca Zlatara, N. Marofa i Zagreba, napad nije uspio. Neprijatelj je bio u jačini oko 1000 vojnika, 12 tenkova i većeg broja topova i bacača.

Naše jedinice zadržale su svoje položaje nanijevši neprijatelju osjetne gubitke, koji se je već u prvi mrak povlačio.

Svih neprijateljskih vojnika izbačeno je iz stroja oko 60 i oštećen je jedan tenk veće tonaže.
Naši gubitci: 6 mrtvih i 18 ranjenih.

Od rukovodilaca: komandir čete Vukelić Josip i vodnici Blažiško Vlado i Novak Stjepan.

Opširan izvještaj o ovim borbama dobit ćete u toku sutrašnjeg dana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Komandant-potpukovnik :
Štrok Izidor s.r.

DOPUNSKA ZAPOVIJEST ŠTABA X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ OD 22. APRILA 1 944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA IVANEC*

ŠTAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV I POJ

Op. broj 249

Dne 22. IV. 1 944.

DODATAK ZAPOVIJESTI
(sekcija Ptuj 1 : 100 000)

Pošto se nije moglo postupiti po zapovijesti ovoga štaba, Op. br. 238 od 20 IV o.g., jer su jedinice bile angažovane u borbi sa neprijateljem toga dana, to će se u cilju izvršenja akcije prema gore spomenu-

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 17—6/1, k. 551 A.**

[1] **Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 12/2—1, k. 551.**

tom naređenju ovoga štaba postupiti po slijedećem:

1. Jedinice I brigade XXXIII divizije krenut će danas u 14 sati iz svojih baza u cilju izvršenja koncentracije za izvršenje napada na određeno neprijateljsko uporište.[2] Do ovoga vremena jedinice imaju biti spremne za pokret. Voditi računa da jedinice prije toga ručaju.

Za izvršenje same akcije pridaje se I brigadi brdski top 75 mm sistem »škoda« sa pripadajućom količinom municije, koji je jučer zarobljen od neprijatelja.

Isto tako u napad brigade na neprijateljsko uporište bit će potpomognut sa jednim tenkom od 7,5 tona koji je isto u jučerašnjim borbama zarobljen od neprijatelja. Ukoliko ne bi tenk stigao na određeno mjesto do vremena početka napada, napad bez obzira na dolazak tenka ima da otpočne u vrijeme kako je to naređeno naređenjem ovoga štaba: Op. br. 238 od 20. IV o.g.

U ovaj štab uputiti jedan bataljon bez jedne čete, koji će biti kao korpusna rezerva i koji će se kretati sa ovim štabom. Ovaj bataljon da bude u ovome štabu danas do 16,30 sati najkasnije.

Sve ostalo ostaje po naređenju ovoga štaba: Op. br. 238.

Tenk će biti upućen pravcem Podrute — Bela — Margečan — Jasenovac — Vrhovec — Ivanec.

Komandant I brigade regulisat će sve potrebno za održavanje veze i suradnje između svojih jedinica i tenka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

DOSTAVLJENO :

Štabu divizije XXXII,
Štabu Zapadne grupe odreda,
Štabu I brigade XXXIII divizije.

Načelnik štaba-major:

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 22. APRILA 1 944. ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBI PROTIV USTAŠA KOD BUDINŠĆINE[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 78/44.

Dne, 22. travnja 1 944. —

Predmet: Operativni izvještaj po tač. 14 o borbi na dan 21. IV 1 944.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Dana, 21. travnja 1 944. god. jedinice naše divizije držale su položaje: Podrute — Pece, Kranjci, Pažurovec, Gotalovec, Budinšćina.[2]

Neprijateljske snage: II i III ustaška bojna PTS pojačane sa brzim i oklopnim sklopom napale su brigadu »Matija Gubec« na položajima Pažurovec — Budinšćina (sekcija Ptuj). Poslije teških i žestokih bojeva neprijatelj je uspio da se sa motorizacijom i pješadijom probije za Budinšćinu. Naše jedinice povukle su se do kote 222 i tamo držale položaje. Neprijatelj je nadirao i dalje, ali je bio odbijen i nanjeti su mu osjetljivi gubitci. Tom prilikom oštećen je jedan kamion, jedan tenk i jedan motocikl.

Ubijenih i ranjenih oko 30 neprijateljskih vojnika. Gubitci ove brigade iznose 1 mrtav i 5 ranjenih drugova. Neprijatelj je sada počeo nadirati u pravcu Zajezde, gdje je došao u sukob sa jedinicama I brigade XXXIII divizije i uspjelo mu je poslije žestoke borbe probiti se do Zajezde.

Neprijatelj se u Za jezdi nije dugo zadržavao već se je poslije kratkog vremena počeo povlačiti u pravcu Budinšćine i Konjšćine. Motorizacija, komora i jedan deo snaga krenuo je prema Humu i Novom Marofu s ciljem da se tim pravcem probije i dođe u svoje ishodne baze. U tom svom kretanju naišao je na položaje udarne brigade »Braća Radić«, gdje su ga jedinice propustile da im dođe u dolinu među položaje, a zatim zatvorile s leđa, boka i čela, tako da neprijateljska motorizacija i komora nije mogla napred niti nazad. Ocijenivši položaj neprijatelja, jedinice su nakon kratkog vremena izvršile energičan i snažan juriš i neprijatelju nanijele teške gubitke u oružju, materijalu i ljudstvu.

Tom prilikom jedinice udarne brigade »Braća Radić« zarobile su jedan tenk od 7 i pol tona potpuno ispravan sa cjelokupnim naoružanjem i posadom, 2 topa 75 mm sa 13 granata, 5 motocikla, teški mitraljez, jedan mitraljez MG »šarac«, jednu radio-stanicu, 1 šmajser, nešto pušaka, 5 000 puščanih metaka, 2 pištolja i 7 konja.

Uništeno: 3 kamiona, motocikl i 2 tankete oštećene.
Ubijeno: 10 ustaša, među njima 4 oficira.
Naši gubici: 1 mrtav i 4 ranjena druga.

Ukupni gubici neprijatelja u ljudstvu, oružju i materijalu u toj borbi jesu:

Ubijeno i ranjeno: 40 neprijateljskih vojnika.
Oštećeno: 3 tenka, 1 kamion i 1 motocikl.
Uništeno: 3 kamiona i jedan motocikl.

Zarobljeno: 1 tenk od 7,5 tona, 2 topa 75 mm sa 13 granata, 5 motocikla, jedan teški mitraljez, jedan mitraljez MG »šarac«, jedna radio-stanica, jedan šmajser, 7 konja, 5 000 puščanih metaka, nešto pušaka i 2 pištolja kao i ostalog ratnog materijala dosta.

U ovim borbama istakao se I i II bataljon udarne brigade »Braća Radić«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba:

Miloš Manojlović s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 24. APRILA 1 944. ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O OBEZBJEĐENJU NAPADA NA IVANEC I RAZORUŽANJU USTAŠA KOD STRAŽNJEVCA

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

[2] Iz bojne relacije Prvog zbornog područja za april 1944. vidi se daje tim pravcem (Zagreb — Varaždin) prodirao oklopni PTS.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 19—6/1, k. 551 A.

[2] Iz izvještaja štaba X korpusa vidi se da je brigada »Braće Radić« doznala položaj Podrute — Kamena Gorica — Mačkovec, a brigada »Matija Gubec« Kranjci — Pažurovec — Budinšćina. Opširnije o tome: Tom V, knj. 27 »Zbornika dokumenata i podataka NOR«, izvještaj štaba X korpusa Glavnom štabu NOVH od 3. maja 1944.

Oper. broj: 79/44.

Dne, 24. travnja 1 944.

Predmet: Operativni izvještaj po tač. 14 o borbama na dan 23. IV 1 944.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Pri napadu neprijateljskog uporišta Ivanec[2] naša divizija dala je osiguranje u pravcu Lepoglave, Varaždina i Novog Marofa. Udarna brigada »Braća Radić« dobila je zadatak likvidirati neprijateljski bunker koji se nalazi kod Stražnjevca. U bunkeru nalazilo se 11 ustaša željezničke bojne. Bunker je bio dobro utvrđen.

Uz pomoć tenka koji je nedavno zarobljen[3] bunker je likvidiran za 15 minuta i zarobljeno je 10 ustaša i jedan podoficir, 1 puškomitraljez, 8 pušaka, 5 bombi i oko 1 000 metaka i jedan šmajser. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Ova brigada u zasjedama nije vodila borbe.

Brigada »Matija Gubec« koja je davala osiguranje od Lepoglave, oko 15 sati istoga dana došla je u sukob sa neprijateljem koji je nastupao od pravca Lepoglave. Neprijatelj je odbijen uz sadejstvo našeg tenka.

U ovoj borbi izbačeno je oko 35 neprijateljskih vojnika iz stroja. Zarobljeno nije ništa.

Naši gubitci: 4 mrtva i 3 ranjena druga.

Od rukovodilaca poginulo je: komandir čete Mirko Matetić, stariji vodnik Milentijević Veljko, bataljonska bolničarka drugarica Zora.

Ranjeni komandir čete Adžaga Milenko.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Robić Ivan s.r.

Komandant-potpukovnik :
Štrok Izidor s.r.

NAREDBA ŠTABA X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ OD 25. APRILA 1 944. O POHVALI JEDINICA, ŠTABOVA I RUKOVODILACA ZA POKAZANO POŽRTVOVANJE, HRABROST I RUKOVOĐENJE JEDINICAMA U BORBI KOD BUDINŠCINE I O NAPADU NA USTAŠE U IVANCU'

N A R E D B A BR. 20

Štaba X korpusa »Zagrebačkog« od 25. IV 1 944.

I

U borbama koje su vođene 21. IV o.g. kod sela Pažurovca, Budinšćine i s. Podrute borci i rukovodioci jedinica XXXII divizije pokazali su visoku svijest, požrtvovanje i hrabrost, tako da su neprijatelju nanijeti veliki gubici i da je zaplijenjen veliki ratni plijen.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 20—§/I, k. 551 A.

[1] Napad na ustaše u Ivancu izvela je I NO brigada XXXIII divizije 23. aprila 1944.

[3] Spomenuti tenk otele su od ustaša jedinice brigade »Braća Radić« 21. aprila u borbi kod Budinšćine.

[1] Prijepis originala, pisan na stroju, latinicom, u arhivi Vojmoistonskog instituta u Beogradu, pod reg, br. 35—1, k. 113 A.

U ovim borbama naročito su se istakli I bataljon udarne brigade »Braća Radić«, II bataljon udarne brigade »Braća Radić« na čelu sa komandantom drugom Vulić Ivanom i III četa I bataljona brigade »Matija Gubec« na čelu sa komandantom Livada Pajom, koji su svojim držanjem u borbi mnogo doprinjeli da se postignu gore navedeni uspjesi.

II

U borbama za oslobođenje Ivanca 23. IV o.g. naročito su se istakli štab I brigade XXXIII divizije svojim smišljenim i uspješnim rukovođenjem jedinica u borbi II i IV bataljon I brigade XXXIII divizije, koji su svojim hrabrim držanjem u borbi i snažnim napadom uspjeli osloboditi Ivanec i zadobiti znatan ratni plijen.

Za ovakvo njihovo držanje u borbi

P O H V A L J U J E M O :

Borce i rukovodioce XXXII divizije, a naročito I bataljon udarne brigade »Braća Radić«, II bataljon udarne brigade »Braća Radić« sa komandantom drugom Vulić Ivanom i III četu brigade »Matija Gubec« na čelu sa komandantom drugom Livada Pajom za njihovo držanje u borbi.

III

Štab I brigade XXXIII divizije i II i IV bataljon I brigade XXXIII divizije za njihovo držanje u borbi. Ovu naredbu pročitati pred cijelim strojem.

Politkomesar:
službeno otsutan

M P

Komandant-general-maj or:
Vlado Matetić s.r.

Dostavljeno:
Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske,
Štabu XXXII divizije,
Štabu XXXIII divizije.
Štabu I brigade XXXIII divizije,
Štabu Zapadne grupe odreda.
Štabu Istočne grupe odreda.

Da je prijepis vjeran originalu, jamči
Načelnik štaba-major:
Josip Rukavina s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 2. MAJA 1944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBI KOD NOVOG MAROFA'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper. broj: 86/44.

Dne, 2. maja 1 944.

Predmet: Operativni izvještaj po tač. 14 o borbama vođenim na dan, 28. travnja 1 944.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« **NOV I POJ**

Od štaba X korpusa naša divizija dobila je zadatak[2] da izvrši likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistoriskog instituta u Beogradu, pod reg. br. 22—6/1, k. 551. A.

[1] Original zapovijesti se nalazi u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 14/1, k. 551.

Marof. Sadejstvujuće jedinice u vršenju ovog zadatka bile su I moslavačka brigada XXXIII divizije i jedinice Zapadne grupe odreda.

Udarna brigada »Braće Radića«, sa dva bataljona, trebala je izvršiti likvidaciju samog uporišta, dok je sa dva bataljona držala položaje Lužan — Kresovica.

Brigada »Matija Gubec« vršila je osiguravanje u pravcu Varaždina, držeći položaje: kota 338 i grupa kuća sjeverno od potoka Korušćak, sa dva bataljona, dok sa jednim bataljonom trebala je držati položaj Presečno i izvršiti likvidaciju neprijateljskog bunkera koji se nalazio u blizini mosta na Bednji kod Presečna (sekcija Ptuj). Bataljoni koji su držali kotu 338 trebali su izvršiti likvidaciju drvenog neprijateljskog bunkera na željezničkom mostu na Bednji kod Krušljevca. Bataljon udarne brigade »Braće Radića«, koji je držao položaj Kresovica, trebao je likvidirati neprijateljski zidani bunker kod željezničkog mosta na Bednji, kod Krušljevca.

Bataljoni brigade »Matija Gubec« i brigade »Braće Radića« koji su držali položaje Kresovica i kotu 338, izvršili su svoj zadatak. Bataljon brigade »Matija Gubec« koji je držao položaj Presečno izvršio je zadatak samo djelomično pošto su od uporišta Novi Marof naišli tenkovi, koji su omeli izvršenje zadatka.

Pri izvršenju ovih zadataka zarobljeno je: 1 puškomitraljez »šiša«, 16 francuskih pušaka, 1 200 komada francuske municije, 23 domobrana i ostale ratne spreme.

Oko 16 sati 30 min neprijatelj je preko Strmca u jačini jedne satnije ustaša i gestapovaca, izvršio napad na II bataljon brigade »Matija Gubec« koji se je nalazio na položaju kote 338. Bataljon je prešao u protivnapad, razbio neprijatelja koji je u paničnom bijegu pobjegao u pravcu Novog Marofa i tom prilikom ostavio je na bojnom polju 6 mrtvih, dok je ranjenih bilo mnogo više.

Zarobljeno je jedan šmajser, 2 pištolja i nešto maniliher municije, dok su mrtvi svučeni.

Kada je neprijatelj, koji je vršio napad na II bataljon brigade »Matija Gubec«, razbijen, u isto vrijeme neprijatelj je od pravca Novog Marofa napao III bataljon brigade »Matija Gubec«, koji se nalazio poviše Presečna zajedno sa II bataljonom udarne brigade »Braće Radića«. Borba je bila vrlo bliska i tom prilikom neprijatelj je odbijen i nanijeti su mu gubitci od 15 mrtvih, dok je ranjenih bilo znatno više. Zarobljeno je jedan karabin, jedne fišeklije pune municije. Na našoj strani nije bilo niti mrtvih niti ranjenih.

III i IV bataljon brigade »Braće Radića«, koji su imali zadatak da izvrše likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Marof, nastupali su ujutro rano prema Madžarevu sa topovima, dok je tenk dobio zadatak da krene iz svoje baze u 3 sata kako bi stigao do Novog Marofa u 4 sata i 30 min, tj. baš u vrijeme kada je trebao početi napad II i dijelom III bojne ustaša kod Madžareva, koji su nastupali u pravcu Podruta prema položajima udarne brigade »Braće Radića«. Razvila se je vrlo žestoka i bliska borba. Naše snage razvile su se odmah u strelce, a dvije čete zauzele su položaje na uzvisini iznad Madžareva. Međutim, neprijatelj je isto tako odmah hvatao uzvisinu tako da su na tim kosama bile naše i neprijateljske snage. Osim toga neprijatelj je već ranije sa svojim snagama zaposjeo Krč. Na lijevo naše krilo izbacili smo jedan vod na kotu 455 sa zadatkom da ne dozvoli neprijatelju da se domogne tog brda. Ujedno za to vrijeme već je stigao i naš tenk, koji je neprijatelja sa ceste razjurio prema brdu. Zbog toga što su neprijateljske snage bile u velikoj nadmoćnosti prema našim snagama, to se neprijatelj imao vremena, sa dijelom svojih snaga, srediti i počeo je sve više da pruža jak otpor i da koncentriranom vatrom automatskih oružja tuće naše jedinice koje nisu bile sređene i nisu bile u stanju da tako brzo zauzmu povoljne dominantne tačke, kako bi mogle tući neprijatelja i pružiti mu efikasan otpor. Topovskom i minobacačkom vatrom neprijatelj je uspio da razbije naše lijevo krilo i naše jedinice su došle u vrlo nezgodan položaj. Topovi su povučeni nazad u pravcu Zapadne grupe odreda prema Podrutama, ali neprijatelj je već bio zaposjeo položaje Zapadne grupe odreda i topovi su sada pod vrlo teškim okolnostima bili prebačeni u pravcu I moslavačke brigade. Tenk kojemu je za vrijeme jurenja neprijatelja na cesti spala gusjenica, nije mogao više da se izvuče i neprijatelj je videći ga u takvom položaju, izvršio napad na tenk. Tenkisti su se uspjeli izvući, s tim što su prethodno tenk zapalili i bacili u njega bombe. Neprijatelj je brzo prodro do tenka, pogasio vatru i onako oštećenog odvukao volovima za Novi Marof.[3] Jedinice III i IV bataljona većim dijelom probile su se u pravcu I moslavačke brigade, dok se manji dio probio u pravcu brigade »Matija Gubec«.

Teški bacač koji se nije mogao zbog svoje težine tako brzo prenositi i izvući konspirisan je u šumi, ali ga je neprijatelj uspio pronaći i zaplijeniti.

U borbama istoga dana naša divizija zarobila je 23 domobrana i 3 živa ustaše, dok je tenk oštetio jedan neprijateljski top 75 mm.

Od oružja zaplijenjeno je 23 puške, jedan puškomitraljez »šoša«, 2 100 metaka, 24 bombe, 3 šmajsera, 3 pištolja i 2 rezervne cijevi za puškomitraljez i 30 mina za laki bacač.

Izbačeno je iz stroja neprijateljskih vojnika 120.

Sopstveni gubici: 8 mrtvih i ranjena dvojica.

Od rukovodilaca poginuo komandant bataljona Kocijan Ivan, komesar čete III bataljona drug Jurmanović, dok su ranjeni oficir pri štabu III bataljona Duh Antun i zamjenik komandanta bataljona.

Kod Podruta ranjen je i komesar divizije drug Robić Ivan.

Od oružja izgubljen je 1 tenk od 7,5 tona, koji je djelomično uništen, i jedan puškomitraljez »šoša«, koji je ostao na položaju jer mu je posluga pobijena, i jedan teški bacač.

Utrošak municije 6 300 komada metaka.

U ovim borbama naročito su se istakli borci i rukovodioci topovskih odjeljenja topa 75 mm i topa 47 mm za koje je ovaj štab izdao pohvalnu naredbu. To su drugovi Tustić Franjo, komandir top. odjeljenja topa 75 mm, Spinčić Kuzmo, stariji vodnik istog odjeljenja, Šobak Drago, vodnik istog odjeljenja, Koporičić Mijo, desetar istog odjeljenja, Čabrajac Stjepan, borac u istom odjeljenju, Senjan Milan, komandir prateće čete brigade »Matija Gubec«, Nađ Juraj, komesar prateće čete brigade »Matija Gubec«, Milić Mile, konjovodac topovskog odjeljenja topa 47 mm, Rahle Drago, borac kod topa 47 mm, i Siladi Stjepan, borac pri istom odjeljenju.

Ovi borci i rukovodioci pod najtežim okolnostima svojom požrtvovanošću i odlučnošću izvukli su, tu-

[J] U dnevnom izvještaju PTS — Ia od 29. aprila 1944. o tome piše: »Vlastita borna kola, koja su bila zarobljena 20. o. mj. vraćena su nazad«.

kući se sa neprijateljem, topove i prebacili ih u pravcu I moslavačke brigade.
Sve pripreme za izvršenje same akcije izvršene su solidno, ali zadatak nije izvršen pošto ga je nepritelj osujetio nastupajući u isto vrijeme prema položajima naših jedinica nametajući im borbu.

Da je bilo više rasploživih snaga neprijatelja se moglo mnogo više uništiti, a ujedno zarobiti i dosta ratnog materijala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Za komandanta - načelnik štaba:
Miloš Manojlović s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA NOVJ OD 3. MAJA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 28. MARTA DO 28. APRILA[1]

ŠTAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV I POJ

Op. br. 259

Dne, 3. V 44.

Operativni izvještaj
za drugu polovicu
mjeseca aprila dostavlja.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Od posljednjeg izvještaja jedinice X korpusa »Zagrebačkog« imale su slijedeće borbe sa neprijateljem:
XXXII divizija 28. III 1 944.
Jedinice ove divizije u zajednici sa jedinicama Zapadne grupe odreda imale su zadatak da izvrše likvidaciju neprijateljskih uporišta Žutnica i Đurmanec (sekcija Ptuj 1: 100 000).
Za izvršenje ovoga zadatka naše jedinice zauzele su slijedeći raspored:
Likvidaciju uporišta Žutnica trebao je izvršiti II bataljon iste brigade »Braće Radića«. I i II bataljon iste brigade držali su položaje: Preseka (k. 353) — Petrovsko sa zadatkom osiguranja prema Krapini i Krapinskim Toplicama (sekcija Ptuj 1: 100 000). Jedinice brigade »Matija Gubec« držale su položaj: jedan bataljon Radoboj sa jednom četom od Gorjana (k. 335), sa zadatkom osiguranja prema Lepoglavi. Jedan bataljon držao je položaje kod šušelj brega (k. 441), sa zadatkom osiguranja prema Krapini, a jedan bataljon nalazio se u divizijskoj rezervi.

Napad je trebao otpočeti 28. III o.g. u 4 sata ujutro, ali zbog zakašnjenja jedinica sa napadom se otpočelo tek u 5,30 sati. Pri izvršenju pokreta za zauzimanje određenih položaja I bataljon brigade »Braće Radića« pri prelazu ceste Žutnica — Krapina naišao je na bunker iz kojega je neprijatelj opalio par metaka i bataljon se vratio natrag. Svega jedna četa uspjela se prebaciti preko ceste i stići na određeni položaj. Od strane štaba divizije preduzete su mjere, te su ostale dvije čete toga bataljona prikupljene i postavljene na položaj iznad Podgore, jer ih se više nije moglo prebaciti na ranije određene im položaje.
Jedinice brigade »Matija Gubec« zauzele su svoj položaj na vrijeme, s tim što je II bataljon prethodno izvršio likvidaciju neprijatelja koji se nalazio u centrali Donje Strahinje.

II bataljon udarne brigade »Braće Radića«, pošto je zauzeo određeni položaj uspio je sa jednom četom uz prethodnu pripremu automatskog oružja i potpomognut topom 47 mm zauzeti prvu zgradu gdje se nalazio neprijatelj. Po zauzeću ove zgrade neprijatelj se je povukao u samu tvornicu odakle je pružao daljnji otpor. Za to vrijeme bataljon brigade »Braće Radića« koji se nalazio na položaju kod Petrovskog vodio je borbu sa neprijateljem koji je nastupao od Krapine u pravcu Sv. Tri Kralja.

Oko 8 sati neprijatelj je nastupao i prema položajima brigade »Matija Gubec« u jačini od jedne satnije gestapovaca sa pravca Krapine. I bataljon koji se nalazio na tome pravcu u prvo vrijeme se pokolebao i povukao, ali utjecajem štaba brigade vraćen je na svoj položaj i neprijatelj je bio potjeran prema ka Krapini.

Oko 11 sati počelo je neprijatelju pristizati jače pojačanje, kako pješadije tako i motorizacije. Neprijateljska avijacija isto tako bila je aktivna. Zbog slabe kontrole ceste Krapina — Žutnica, jer I bataljon nije bio na određenom položaju bilo je neprijatelju omogućeno da sa svojom pješadijom, pomognut motorizacijom, prodre do same tvornice i da na taj način osujeti likvidaciju toga uporišta.
Oko 18 sati toga dana jedinice su povučene sa položaja.
U ovim borbama neprijatelj je imao oko 100 izbačenih iz stroja.
Zapljenjeno je: 1 puškomitraljez, 1 laki bacač, 10 pušaka, 1 pištolj, 600 metaka i 15 pari cipela i odijela.
Vlastiti gubici iznose: 8 mrtvih i 14 ranjenih.
U ovoj borbi naročito su se istakli komandant brigade »Matija Gubec« drug Došen Stevan i komandant II bataljona brigade »Matija Gubec« drug Đuričić Valent.

Kritika akcije: Podaci koji su primljeni bili su netačni i nedostatni. Jedinice u velikoj mjeri kolebljive, a niže rukovodstvo vrlo slabo.

29. III 44.

Ovoga dana III bataljon brigade »Matija Gubec« vodio je borbu sa neprijateljem na položajima kod Vetemice (sekcija Ptuj 1: 100 000). Borba je počela oko 10,30 sati i vođena je preko cijelog dana. Neprijatelj je nastupao od pravca Radoboj u jačini jedne bojne.
Gubici neprijatelja u ovoj borbi nisu poznati.
Vlastiti gubici: 1 ranjen i 2 nestala.

4. IV 44.

Udarna brigada »Braće Radića« nalazila se na položajima Desinić — Gaber — Tomaševec (sekcija Rogatec), a brigada »Matija Gubec« na položajima Pažurovec — Sv- Križ — Prepuštovec — Gor. Konjšćina (sekcija Ptuj 1 : 100 000).
Do sukoba je došlo između naših i neprijateljskih patrola i tom prilikom ubijena su tri neprijateljska vojnika. Zaplijenjeno je: 3 puške, 200 metaka, 9 bombi i 3 para odijela.

5. IV 44.

Brigada »Matija Gubec« nalazila se na položajima Zajezda — Pece — Toličica — Gotalovec — Krapina (sekcija Ptuj 1 : 100 000). Oko 11,50 sati neprijatelj

[1] **Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 5—1/4, k. 551—a. Redakcija je koristila samo onaj dio dokumenata koji se odnosi na jedinice XXXII divizije.**

je naišao iz pravca Madžareva i stupio u borbu sa III bataljonom brigade »Matija Gubec« kod sela Pece. Nakon kraće borbe neprijatelj se je povukao. Gubici neprijatelja iznosili su 4 mrtva i 4 ranjena. Vlastiti gubici: 1 mrtav.

6. IV 44.

Brigada »Braće Radića« nalazila se na položajima Dubrovčan — Tuheljske Toplice — Rakovec (sekcija Rogatec 1 : 100 000).
Pošto se neprijatelj u uporištu Klanjec osjetio ugrožen to je istome pristiglo pojačanje iz Zagreba i iz Slovenije. Iz Slovenije nastupali su Nijemci, a iz Zagreba ustaške jedinice PTS, pojačane sa oko 16 tenkova i oklopljenih kola. Neprijatelj je pod svaku cijenu htio da probije naše položaje, ali su borci I i III bataljona I brigade odbili sva četiri napada neprijatelja.
U tim borbama oštećena su 2 tenka, dok je neprijatelj imao preko 40 što mrtvih i ranjenih.
Vlastiti gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.

14. IV 44.

Jedinice ove divizije davale su osiguranje prema Krapini i Zlataru jedinicama Zapadne grupe odreda koje su imale zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište Novi Golubovec.
U cilju izvršenja ovoga zadatka jedinice su zauzele slijedeći položaj: Sv. Jakob — k. 511 — Ranjen Isus — Vetemička gora — Petrova gora — Lobor — Pilana — Košenica gora. Ujedno su jedinice brigade »Braće Radića« imale zadatak da likvidiraju neprijateljsku posadu na Veterničkoj gori. Likvidacija ove posade nije uspjela.[2]

Na zasjedama došlo je do borbe i to na k. 511 kuda je neprijatelj nadirao od pravca Krapine pojačan sa 3 tankete i 12 blindiranih automobila. Poslije 4-satne borbe neprijatelj je odbijen i nanijeti su mu gubici.
Brigada» Matija Gubec« je, isto tako, ovoga dana vodila borbu kod Lobora sa neprijateljem koji je nastupao od Zlatara u jačini jedne bojne sa 6 tanketa. I na ovome pravcu neprijatelj je odbijen.
U ovim borbama neprijatelj je imao oko 60 izbačenih iz stroja.
Zarobljen je 1 karabin i 600 metaka.
Oštećen je 1 kamion i 1 tanketa.
Naši gubici: 2 mrtva i 18 ranjenih.

16. IV 44.

Jedinice ove divizije zauzele su slijedeće položaje: udarna brigada »Braće Radića« Purga — Lobor — Martinšćina (sekcija Ptuj 1 : 100 000), a brigada »Matija Gubec« Veliko Repno — Juranšćina — Belec (sekcija Ptuj). Pri dolasku na nove položaje jedinice brigade »Matija Gubec« došle su u sukob sa neprijateljem koji je zauzeo Belec. Napad je izvršen, ali je neprijatelju brzo pristiglo pojačanje u pješadiji i motorizaciji.[3] Borba se je vodila preko cijelog dana i u istoj su učestvovale obje brigade. Snage neprijatelja bile su oko 1000 vojnika pojačanje motor izaći j om.
U ovim borbama neprijatelj je imao oko 60 izbačenih iz stroja. Oštećen je 1 tenk od 7,5 tona. Naši gubici iznose: 6 mrtvih i 18 ranjenih.

21. IV 44.

Jedinice brigade »Braće Radića« držale su položaj Podrute — Kamena Gorica — Mačkovica, a jedinice brigade »Matija Gubec« Krapinica — Pažurovec — Budinšćina (sekcija Ptuj 1 : 100 000).
Oko 7 sati toga dana neprijatelj je otpočeo nastupanje prema našim položajima u jačini 2 bojne PTS pojačane brzim i oklopnim sklopom (oko 7 tenkova, 5 kamiona i 7 motor kotača).
Poslije žestoke borbe neprijatelju je uspjelo, da se probije do sela Budinšćine, a potom i u pravcu Zajezde. Borba je vođena preko cijeloga dana. Podvečer neprijatelj se je počeo povlačiti, jer su na njega izvršile napad jedinice Zapadne grupe odreda. Neprijatelj se je povlačio jednim dijelom u pravcu Budinšćine i Konjšćine, dok je sa motorizacijom i dijelom pješadije krenuo putem Kraljevec — Novi Marof, gdje je naišao na položaje jedinica udarne brigade »Braće Radića«. Naše jedinice, tj. brigada »Braće Radića« u zajednici sa jedinicama brigade »Matija Gubec« zatvorile su prolaz neprijatelju i potom izvršile napad na njega.
U ovim borbama neprijatelj je imao preko 40 mrtvih i oko 70 ranjenih. Među mrtvima nalaze se i 4 oficira.

Zaplijenjeno je: 1 tenko od 7,5 tona u ispravnom stanju sa posadom, 2 topa 75 mm »škoda« sa 13 granata, 2 teška mitraljeza, 1 radio-stanica, 1 šmajser, nekoliko pušaka, 2 pištolja, 5 000 puščanih metaka, 5 motocikla i 7 konja.
Uništeno: 3 kamiona, 1 motocikl.
Oštećena 3 tenka, 1 kamion i motocikl.
Vlastiti gubici iznose: 1 mrtav i 4 ranjena.

23. IV 44.

Jedinice ove divizije davale su osiguranje prema Varaždinu i Lepoglavi, jer je I brigada XXXIII divizije imala zadatak: likvidaciju neprijateljskog uporišta Ivanec. Jedinice brigade »Braće Radića« imale su ujedno i zadatak da likvidiraju neprijteljski bunker kod stanice Stažnjevec na pruzi Ivanec — Varaždin. U cilju izvršenja tog zadatka jedinice su zauzele slijedeće položaje: udarna brigada »Braće Radića« Cerje Tužno — Stažnjevec — Majdan Kamen k. 451 — k. 516 (sekcija Ptuj). II bataljon ove brigade izvršio je likvidaciju bunkera i tom prilikom zarobio 11 neprijateljskih vojnika sa puškama, 1 puškomitraljez i oko 1 200 metaka.
Brigada »Matija Gubec« držala je položaje Čukovec — Kameneca — Borje — Ves Lepoglavska — Čretno.
Istoga dana, po završenoj likvidaciji uporišta Ivanec, neprijatelj je nastupao od Lepoglave u jačini jedne bojne prema položajima jedinica brigade »Matija Gubec«. U prvi momenat neprijatelju je uspjelo da potisne I bataljon, ali odmah potom jedinice su sređene i uz pomoć tenka protjerale neprijatelja prema Lepoglavi.
U ovoj borbi neprijatelj je imao 27 mrtvih i 16 ranjenih.
Vlastiti gubici iznose: 5 mrtvih.

24. IV 44.

Oko 16 sati nastupao je neprijatelj od pravca Varaždina prema položajima udarne brigade »Braće Radića«. Neprijatelj je nastupao pješadijom, motorizacijom, a bio je pojačan i artiljerijom. Borba je trajala do 21 sat i neprijatelj je bio odbačen prema Varaždinu.
U tim borbama izbačeno je iz stroja oko 15 neprijateljskih vojnika.

[2] **U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja rečeno je o tom napadu slijedeće: »U mjestu Vetemici napadnut je po odmetnicima neutvrđene jačine oklopni sklop PTS koji je dolazio iz Zagreba u pravcu Varaždina. Poslie kraoe borbe odmetnici su protjerani«.**

[3] **Dijelovi PTS zauzeli su Belec 15/16. aprila 1944. Napadnutoj posadi pritekli su u pomoć dijelovi brzog sklopa**

Uništen je 1 tenk koji je naišao na minu i izgorio zajedno sa posadom.
Naši gubici: 1 ranjen.

25. IV 44.

Već rano ujutro neprijatelj je počeo ponovno sa nadiranjem u pravcu Varaždina. Jedinice udarne brigade »Braće Radića« vodile su borbu sa neprijateljem preko cijelog dana.
Gubici neprijatelja iznose oko 35 izbačenih iz stroja.
Zaplijenjeno: 1 karabin i nešto municije.
Vlastiti gubici: 2 mrtva i 15 ranjenih.

27. IV 44.

Neprijatelj je izvršio napad na jedinice brigade »Matija Gubec« koja je zauzela položaje na kojima se ranije nalazila udarna brigada »Braće Radića« i uspio je da se probije do mjesta Ivanec.[4]
Brigada »Braće Radića« zauzela je položaj: Pece — Cerje — Petruševac — Gotalovec u vezi sa akcijom koja je bila predviđena radi likvidiranja neprijateljskog uporišta Belec.

28. IV 44.

Divizija je dobila zadatak da izvrši likvidiranje neprijateljskog uporišta Novi Marof. Ovaj zadatak bio je povjeren III i IV bataljonu udarne brigade »Braće Radića«, dok su se ostale snage divizije nalazile na osiguranju pravca prema Varaždinu. U cilju izvršenja ovoga zadatka jedinice su zauzele položaj na liniji Lužan — Kresovica — k. 338 — grupa kuća sjeverno od potoka Koruščak sa bočnim osiguranjem na brdu Čevo na lijevom krilu, a na desnom krilu prema Ključu. Ujedno ove jedinice imale su zadatak da likvidiraju neprijateljske bunkere kod mosta na Bednji kod Presečna, kod Krušljevca i zidani bunker kod željezničkog mosta kod Krušljevca (sekcija Ptuj i Čakovec 1 : 100 000).
III i IV bataljon brigade »Braće Radića« nastupali su rano ujutro sa topovima prema Madžarevu sa ciljem napada na neprijateljsko uporište Novi Marof.

Jedinice I brigade XXXIII divizije osiguravale su pravac prema Zagrebu na liniji Hum — Radešić — Visoko — Sudovec, a jedinice Zapadne grupe osiguravale su pravac kod Podruta pa prema k. 428 (sekcija Ptuj i Čakovec).

III i IV bataljon u svom nastupanju prema uporištu došli su iznenadno u sukob sa neprijateljem koji je isto tako, ne znajući za naše nastupanje preduzeo nastupanje ka našim položajima sa ciljem da nas napadne. Došlo je do iznenadne borbe u susretu. Poslije prve i kratke zbunjenosti III i IV bataljon brzo su se sredili i otpočeli sa napadom na neprijatelja, koji je zaposjeo visove oko sela Madžarevo i uspjeli su za kratko vrijeme da ga potisnu sa tih visova. Međutim, neprijatelj je bio već ranije zaposjeo Krč (južno od ceste kod Madžareva) i sa tog položaja tukao je naše jedinice snažnom vatrom automatskom oružja. Neprijatelj je isto tako uspio da se brzo sredi i da zauzme neke dominantne tačke sa kojih je jakom vatrom minobacača i automatskih oružja počeo tući naše jedinice. Snage neprijatelja iznosile su skoro dvije bojne i isti je bio u nadmoćnosti prema našim snagama. Neprijatelju je uspjelo da razbije naše desno krilo i time su naše jedinice bile dovedene u vrlo nezgodan položaj. Vrlo tešku situaciju kod ova dva bataljona spasio je naš tenk, koji je pravovremeno stigao na mjesto borbe i svojim dejstvom uspio da pokoleba neprijatelja. Tenk je prodro do samih artiljerijskih položaja neprijatelja, rastjerao poslugu topa i naletivši na neprijateljski top slomio mu lafet. Prisustvom tenka bilo je omogućeno jedinicama III i IV bataljona da se povuku sa relativno malim gubicima.
Istovremeno, kad je otpočela ova susretna borba, napao je neprijatelj i na položaje koje su držale jedinice Zapadne grupe snagama jačine 1 ustaške bojne. Poslije žestoke borbe neprijatelj je uspio da potisne udarni bataljon Zapadne grupe i time je položaj naših jedinica kod Madžareva bio još više otežam.
Za vrijeme borbe sa neprijateljem tenku je spala gusjenica tako da isti nismo mogli više izvući. Tenkisti su uspjeli da se izvuku i ponesu sobom teški mitraljez.
Topovi koji su bili upućeni u pravcu položaja I brigade XXXIII divizije našli su se u naročito teškom položaju i samo zahvaljujući izvanrednoj hrabrosti posluge kod topova, koja je povremeno otvarajući vatru na ustaše koji su bili na udaljenju od 30 do 40 m od topova uspjela ipak izvući topove i municiju.
Jedinice III i IV bataljona većim dijelom su se probile u pravcu Moslavačke brigade, dok se manji dio probio u pravcu položaja brigade »Matija Gubec«.
U ovim borbama izbačeno je iz stroja oko 120 neprijateljskih vojnika.
Zaplijenjeno je: 1 puškomitraljez, 23 puške, 3 šmajsera, 3 pištolja, 24 bombe, 30 mina za laki bacač i 2 100 metaka.
Zarobljeno je: 26 neprijateljskih vojnika.
Oštećen je 1 top 75 mm.
Vlastiti gubici: 8 mrtvih i 2 ranjena.
Među poginulim nalazi se komandant bataljona drug Kocijan Ivan, komesar čete III bataljona drug Jurmanović.
U ovim borbama je također ranjen i komesar divizije drug Robić Ivan, koji se nalazio kod topova i svojim autoritetom i hrabrošću sačuvao iste.
Naročito su se istakli borci i rukovodioci topovskih odjeljenja 75 mm i 47 mm drugovi: Tustić Franjo, komandir topovskog odjeljenja 75 mm, Stipčić Kuzmo, stariji vodnik istog odjeljenja, Šobak Drago, Koporčić Mijo, desetar, Čabrajec Stjepan, svi iz topovskog odjeljenja 75 mm, Senjan Milan, komandir prateće čete brigade »Matija Gubec«, Nađ Juraj, komesar iste čete, Milić Mile konjovodac topovskog odjeljenja 47 mm, Rahle Drago i iSiladi Stjepan, borci pri topovskom odjeljenju 47 mm. Svi ovi borci i rukovodioci su pod najtežim okolnostima, svojom hrabrošću i odlučnošću uspjeli izvući svoje topove, tukući se sa neprijateljem za njih i dopremiti ih do položaja I brigade XXXIII divizije.
Za neuspjeh u postizavanju postavljenog cilja tj. likvidacije neprijateljskog uporišta Novi Marof u najvećoj mjeri leži krivica na obavještajnoj službi, koja je vrlo slaba i koja nije pružila dovoljno podataka o neprijatelju, a naročito to da je dan uoči napada stiglo pojačanje odnosno jače neprijateljske snage u samo uporište ...

Zagrebački NOP odred

23. III 44.

II bataljon ovoga odreda došao je u sukob sa neprijateljem kod sela Gor. i Donj. Jertovec (sekcija Ptuj 1:100 000). Bataljon je u zajednici sa snagama brigade »Matija Gubec« odbio neprijatelja, koji se povukao prema Konjšćini. U ovoj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva od kojih je 1 ustaški poručnik.

[4] **Iz bojne relacije Prvog zbornog područja i dnevnih izvještaja PTS vidi se da je neprijatelj ponovo ovladao Ivancem 26. aprila.**

5. IV 44.

II bataljon ovoga odreda postavio je zasjedu na cesti Oroslavje — Zagreb. Oko 7 sati ujutro naišao kamion sa 7 pripadnika časne radne službe. Izvršen je napad na kamion i tom prilikom ubijen je zastavnik, 1 ranjen, a 5 zarobljenih. Kamion je uništen, zaplijenjena 3 šmajsera.

10. IV 44.

Jedan bataljon ovoga odreda nalazio se u zasjedi na cesti Varaždin — Zagreb kod sela Bisag. Zarobljena su 2 domobrana.

17. IV 44.

Bataljon ovoga odreda držao je položaje kod sela Jertovca. Jedan bataljon, koji se vratio sa sektora Kalnika kuda je pratio ranjenike, držao je zasjedu kod sela Breznice. Ovoga dana na ovaj sektor stiže I brigada XXXIII divizije, koja se prebacuje dalje za Hrašćinu — Trgovišće (sektor Ptuj). Bataljon koji se nalazio kod sela Breznice vodio je borbu sa neprijateljem koji je krenuo iz Konjšćine.

U ovoj borbi ubijena su 2 ustaše, a dvojica su ranjena.

Vlastiti gubici: 2 lakše ranjena.

18. IV 44.

Jedan bataljon ovoga odreda nalazio se na položaju kod sela Brezovo, a drugi bataljon na položaju na k. 226 jugoistočno od sela Donj. Konšćina (sekcija Ptuj).

U 13 sati nastupa neprijatelj iz pravca Donj. Konjšćina prema k. 226. Za vrijeme borbe koja je nastala neprijatelj dobiva stalno pojačanje iz Zlatara i Zlatar-Bistrice, kako u pješadiji tako i u motorizaciji. Jakom minobacačkom i artiljerijskom vatrom tukao je neprijatelj po položajima bataljona na k. 226. Borba je potrajala sve do 21 sat kada se neprijatelj povukao ne uspjevši da potisne naše jedinice. U ovoj borbi imao je neprijatelj dva mrtva i tri ranjena.

Vlastiti gubici: 3 mrtva i 10 ranjenih.

Bataljon je ovom prilikom pokazao priličnu borbenost i upornost pred daleko nadomćnijim neprijateljem, ali svojim upornim držanjem položaja pretrpio je dosta osjetljive gubitke, iako se nije mogao nadati uspjehu s obzirom na jačinu neprijatelja.

20. IV 44.

Bataljon ovoga odreda imao je zadatak da krene prema Sv. Ivanu Zelini i razoruža i zarobi teško odjeljenje posade u pomenutom uporištu. Zadatak je bio olakšan time što je bila uspostavljena veza sa jednim dijelom ustaške posade u uporištu Sv. Ivan Zelina.

Bataljon je izvršio zadatak sa uspjehom i tom prilikom je zaplijenjeno: 1 teški bacač sa 125 mina, i 1 teški mitraljez »breda« sa 400 metaka.

Zagorski NOP odred

28. III 44.

Pri napadu na fabriku tkanina Žutnicu koji je napad vršila XXXII divizija, i na Đurmanec na koji je napadao udarni bataljon Zapadne grupe odreda, jedinice Zagorskog odreda imale su zadatak zatvaranja pravca Lepoglava — Đurmanec i pravca Macelj — Đurmanec.

Oko 11 sati nastupa neprijateljska motorizovana kolona i pred mostom preko rijeke Sutle zaustavlja se. Jedna četa Zagorskog odreda, koja je bila na položaju kod Bandiča (sekcija Rogatec), otvorila je vatru na kolonu i zapalila 3 kamiona. Ubijeno je 20 Nijemaca, dok je veći broj ranjen.

17. IV 44.

III bataljon ovog odreda nalazio se bazom u selu Vrbno (sekcija Ptuj). U 13 sati naišla je jedna satnija ustaša iz neprijateljskog uporišta Bednja prema Trakošćanu i izvršila napad na ovaj bataljon. Borba je trajala do 20 sati kada se neprijatelj povukao. U ovoj borbi neprijatelj je imao 15 mrtvih i 22 ranjena.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

18. IV 44.

Jedna satnija gestapovaca u jačini od 60 ljudi preobučena u raznolike uniforme uspjela je iznenaditi I bataljon ovoga odreda, koji se nalazio u Gor. Jesenju. U borbi koja je počela u 7 sati ujutro neprijatelju je uspjelo odbaciti bataljon sa njegovih položaja, ali je bataljon pošto se je sredio izvršio povratni napad i natjerao neprijatelja natrag u uporište Krapinu.

U ovim borbama neprijatelj je imao 3 mrtva i 12 ranjenih.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

22. IV 44.

Jedan bataljon ovoga odreda držao je zasjedu kod sela Jertovec (sekcija Ptuj) pošto se imala ivršiti akcija neprijateljsko uporište Ivanec.

23. IV 44.

Pošto je akcija na Ivanec bila odgođena uslijed borbi koje su bile kod Podruta bataljon se zadržao na sektoru Ravna gora (sekcija Ptuj). Jedan bataljon nalazio se na položajima kod sela Bedenec.

U 13 sati nastupa jedna satnija ustaša iz Lepoglave i jedna satnija ustaša iz Ivanca prema položajima ovoga bataljona. Neprijatelj je potpomognut i dejstvom oklopnog vlaka koji je došao iz Varaždina. Borba se vodila do 19 sati kada je neprijatelj odstupio. U ovoj borbi neprijatelj je imao 2 mrtva i 1 ranjenog.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

Udarni bataljon

20. III 44.

Udarni bataljon nalazio se u selu Prepuštovec sa izbačenim predstražama ka cesti Konjšćina — Kraljevec (sekcija Ptuj). Rano ujutro pomenutom cestom kretala se veća kolona Nijemaca. Sudeći po jačini kolone mogao je to biti jedan puk sa komorom. Bataljon je zauzeo položaj na kosi sjeverozapadno od sela Prepuštovec i otvorio vatru na začelje kolone. Neprijatelj je odmah reagirao izbacivši dio snaga na pomenutu kosu kao bočno osiguranje, i bataljon se morao povući sa svojih položaja. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i veći broj ranjenih. Ubijeno je 5 konja.

Vlastiti gubici: 2 lakše ranjena.

28. III 44.

Udarni bataljon ima zadatak da likvidira neprijateljsko uporište Đurmanec.

Napad otpočinje u 4,30 sati. Sve do 10,30 sati nije bio postignut nikakav realan uspjeh. U 10,30 sati dopremljen je minobacač pomoću kojega je neprijatelj izbačen iz bunkera. Neprijatelj se neometano ali u paničnom bijegu povukao u fabriku Zutnicu. Plijen pri osvojenju ovoga uporišta bio je: 7 pušaka, 6 500 metaka i nešto druge ratne opreme.

Gubici neprijatelja: 5 ranjenih.

Vlastiti gubici: 1 mrtav i 1 ranjen.

29. III 44.

Bataljon vrši uništavanje željezničke stanice, tračnica, vagona i bunkera u uporištu Đurmanec.

1.—6. IV 44.

Bataljon vrši uništavanje komunikacija i postavlja zasjede na pogodnim mjestima.

10. IV 44.

Bataljon se nalazio kod sela Gredice (sekcija Rogatec). Neprijateljska patrola jačine od 15 ljudi prodrla je od pravca Lepoglava između položaja dva voda. Kada je otvorena vatra na neprijateljsku patrolu ovaj je odstupio. Gubici neprijatelja iznose 2 mrtva i 2 ranjena.

12. IV 44.

Bataljon je vršio uništavanje ceste Kraljevec—Zaprešić.

13. IV 44.

Izvršena je akcija na željezničku stanicu Pušća (sekcija Samobor).

U ovoj akciji ubijen je 1 domobran, a 6 je zarobljeno.

Zaplijenjeno: 9 pušaka i 500 kom. metaka.
Vlastiti gubici: 2 ranjena.

21. IV 44.

Neprijatelj poduzima ofenzivu na snage XXXII i XXXIII divizije iz pravca Novog Marofa i Zlatara. Jača neprijateljska kolona kreće prema Samboličima i prema Gor. Selnici (sekcija Ptuj). Neprijatelj u jurišu odbacuje naš udarni bataljon sa položaja, ali ovaj u kontrajurišu razbija neprijatelja i goni ga prema Zlataru.

Neprijatelj je imao 15 mrtvih i 16 ranjenih.
Vlastiti gubici: 1 mrtav i 3 ranjena.

23. IV 44.

Udarni bataljon vrši osiguranje na predjelu Črnih Mlaka i Pilane (sekcija Ptuj) pri napadu na neprijateljsko uporište Ivanec.

26. IV 44.

Udarni bataljon sa jednom četom vrši napad na neprijateljsko uporište Belec (sekcija Ptuj 1:100 000). Napad je izvršen jurišem poslije artiljerijske i minobacačke pripreme. Poslije kratke borbe uporište je zauzeto.

Neprijatelj je imao 9 mrtvih i 12 zarobljenih.
Plijen: 12 pušaka i 60 000 metaka.
Vlastitih (gubitaka) ranjenih niti mrtvih nije bilo.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 2. MAJA 1944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBI KOD PODRUTA, PECA I GOTALOVCA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: /44

Dne, 2. maja 1944.

Predmet: Operativni izvještaj po tač. 14 o borbama na dan 1. V 1944. god.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Na dan 1. maja 1944. god. naša divizija držala je položaje, i to: udarna brigada »Braće Radića« Podrute, Pece, kota 428, brigada »Matija Gubec« Gotalovec, Krapinica, Zajezda. Istoga dana neprijatelj[2] je nastupao od Novog Marofa u pravcu položaja udarne brigade »Braće Radića« u jačini od dve usatške kolone. U svom nastupanju uspio je razbiti II bataljon brigade »Braće Radića« u Podrutama, te je produžio dalje i potisnuo IV bataljon sa položaja Peca. Lijevo neprijateljsko krilo došlo je u sukob sa jedinicama brigade »Matija Gubec« kod Gotalovca — Krapinice. Jedinice brigade »Matija Gubec« pružile su jak otpor neprijatelju i poslije izvršenog juriša, koji nije uspio u potpunosti, neprijatelj se povukao u pravcu Huma preko kote 428.

U ovim borbama istrijebljeno je oko 40 neprijateljskih vojnika i oko 25 ranjenih.

Zarobljeno nije ništa.

Naši gubici: 5 mrtvih, 7 ranjenih i 7 nestalih drugova.

Od oružja izgubljen je jedan puškomitraljez i to od II bataljona brigade »Braće Radića« koji je bio razbijen.

Od rukovodilaca ranjen operativni oficir I bataljona brigade »Matija Gubec« drug Jutriša Janko.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M P

Načelnik štaba:
Miloš Manojlović s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 14. MAJA 1944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 27. APRILA DO 13. MAJA'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 95/44.
14. maja 1944. g.

Predmet: Operativni izvještaj za vreme od 27. aprila do 13. maja 1944. g.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

27. IV 1944. g. jedinice naše divizije držale su položaj: udarna brigada »Braće Radića« Pece, Cerje, Petruševec, Gotalovec, brigada »Matija Gubec« Gaćice, Margečan, Završje (sekcija Ptuj 1:100 000). U toku ovog dana do sukoba s neprijateljem nije došlo. Vršene su pripreme za likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Marof.

28. IV 1944. g. u 4 sata 30 minuta udarna brigada »Braće Radić« trebala je izvršiti napad na neprijateljsko uporište Novi Marof, a u vezi naređenja štaba X korpusa[2]. Brigada »Matija Gubec« zauzela je položaj kota 338 i grupa kuća sjeverno od potoka Koruščak i Presečno sa zadatkom da osigurava li-

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojno-istoiijskog instituta u Beogradu, reg. br. 11—2. k. 1191.

[2] Dijelovi PTS.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 12—2, k. 1191.

[2] Zapovijest za napad na Novi Marof nalazi se u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 14/1, k. 551.

kvidaciju uporišta ne dozvolivši prodor neprijatelju od pravca Varaždina. Ujedno je dobila u zadatak likvidaciju bunkera kod Presečna i na Bednji kod Krušljevca. Na istom pravcu, na osiguranju u pravcu Varaždina, nalazili su se i dva bataljona udarne brigade »Braće Radić« držeći položaje na liniji Lužan — Kresovica.

Dok su dva bataljona udarne brigade »Braće Radić« vršili pokret ujutro rano radi izvršenja zadatka, došli su u sukob sa neprijateljem kod mjesta Podrute, koji je istovremeno vršio pokret od pravca Novog Marofa prema položajima udarne brigade »Braće Radića«. Došlo je do vrlo bliske i krvave borbe.[3]

Tom prilikom neprijatelj je imao 120 vojnika izbačenih iz stroja.

Naši gubitci: 8 mrtvih i tri ranjena.

Od rukovodioca poginuo komesar čete III bataljona drug Jurmanović dok su ranjeni oficir prištabu III bataljona drug Duh Antun i zamj. komandanta bataljona. Također ranjen je i komesar divizije drug Robić Ivan.

Pri likvidaciji bunkera na Bednji ranjen je komandant I bataljona brigade »Braće Radića« drug Kocijan Ivan, koji je nakon jednog dana podlegao ranama.

U ovim borbama istoga dana zarobljeno je: 23 domobrana i 3 ustaše, dok je tenk oštetio neprijateljski top 75 mm.

Od oružja zarobljeno je: 23 puške, jedan puškomitraljez »šoša«, 2100 metaka, 3 šmajsera, 3 pištolja, 24 bombe, dve rezervne cijevi za puškomitraljez i 30 mina za laki minobacač.

Naši gubitci u oružju: Od oružja izgubljen je jedan tenk od 7 i po tona, koji je djelomično uništen, jedan puškomitraljez »šoša«, koji je ostao na položaju jer mu je posada pobijena.

Utrošak municije: 6 300 metaka Operativni izvještaj o ovoj borbi podnijet dana 2. maja 1944. g. pod oper. br. 86/44).

29. IV 1944. g. jedinice udarne brigade »Braće Radića« nalazile su se na položaju Podrute, Bela, Pece, (sekcija Ptuj 1:100 000). Brigada »Matija Gubec« nalazila se na položaju Bela, Margečan, Seljanec, Željeznica. Pošto su jedinice u toku prošlog dana vodile borbu to se radilo na sređivanju jedinica.

30. IV 1 944. g. jedinice naše divizije zauzele su položaje: brigada »Matija Gubec« Krapinica, Zajezda, Topličica, a udarna brigada »Braće Radića« nalazila se na položaju Podrute, Pece. Radilo se vojnički i politički. Do sukoba s neprijateljem nije došlo.

1. V 1 944. g. jedinice naše divizije ostale su na istim položajima, s tim što se jedan bataljon udarne brigade »Braće Radića« nalazio na položaju kota 385 iznad ceste, koja vodi Madžarevo — Podrute.

Istoga dana neprijatelj je izvršio napad na II bataljon udarne brigade »Braće Radića« u vremenu kada je isti bataljon htio da zauzme najpovoljniji položaj kod Podruta. Bataljon je bio razbijen i povukao se u pravcu Pokoj ca.

Neprijatelj je nastupao dalje u jačini dvije bojne, prema Pečama, gdje se nalazio IV bataljon udarne brigade »Braće Radića«. Poslije kraće borbe bataljon je potisnut i neprijatelj je zauzeo mjesto Pece. Svojim lijevim krilom nastupao je dalje prema položajima I bataljona brigade »Matija Gubec«, koji se nalazio u Krapinici. Jurišem ovog bataljona, koji nije uspio u potpunosti, neprijatelj je zadržan i prisiljen da se povuče. Neprijatelj se povukao u pravcu Huma. Zarobljeno nije ništa.

U ovim borbama uništeno je 40 neprijateljskih vojnika i oko 25 ranjenih.

Naši gubitci: 5 mrtvih, 7 ranjenih i 7 nestalih.

Gubici u oružju: jedan puškomitraljez iz II bataljona brigade »Braće Radića«, koji je bio razbijen.

Od rukovodilaca ranjen operativni oficir I bataljona brigade »Matija Gubec« drug Jutriša Janko (Operativni izvještaj o ovoj borbi podnijet 2. maja 1 944. g-)-

2. V 1 944. g udarna brigada »Braće Radića« zauzela je položaje Gornji Kraljevec — Budinšćina i Novoseli, zaselak između Pažurovca i Budinšćine (sekcija Ptuj 1:100 000), brigada »Matija Gubec« Sv. Križ — Gornja Konjšćina — Zajezda (sekcija Ptuj 1 : 100 000).

U toku dana do sukoba s neprijateljem nije došlo, radilo se na vojno-političkoj izobrazbi boraca.

3. V 1 944. g. jedinice su ostale na istim položajima radilo se na vojno-političkoj izobrazbi boraca. Neprijatelj iz svojih uporišta nije vršio nikakove pokrete.

4. V 1 944. g. u 15 sati istog dana brigada »Matija Gubec« izvršila je pokret u pravcu Ivanca sa zadatkom da u toku noći izvrši likvidaciju neprijatelja u Vinici kod Varaždina (sekcija Ptuj 1: 100 000). Udarna brigada »Braće Radića« izvršila je pokret docnije, oko 19 časova, sa zadatkom da zauzme položaj Vuglovec — Ivanec — Prigorec — Željeznica.

Istoga dana neprijatelj je u jačini 3 satnije ustaša ušao u Ivanec i brigada »Matija Gubec« nije bilo moguće da ide na likvidaciju neprijatelja u Vinici, već joj je stavljeno u zadatak da izvrši likvidaciju neprijatelja u Ivancu. Udarna brigada »Braće Radića« sa svojim jedinicama osiguravala je u pravcu Varaždina i Lepoglave, držeći položaje Vuglovec — Prigorec — Salinovec — Željeznica (sekcija Ptuj 1 : 100 000).

Brigada »Matija Gubec« zbog neorganizovanog napada i nepovezanosti jedinica nije uspjela da izvrši likvidaciju, te je povučena na položaje Margečan — Radovan — Završje.

Naši gubitci u toj borbi bili su jedan mrtav i 2 ranjena.

Gubitci neprijatelja računaju se na oko 10 izbačenih iz stroja.

Udarna brigada »Braće Radića« ostala je na položajima Vuglovec — Prigorec — Ivanečka Željeznica.

5. V 1 944. g. jedinice su se nalazile na pomenutim položajima i vršene su pripreme u toku dana za likvidaciju neprijatelja u Ivancu, koji zadatak trebala je izvršiti udarna brigada »Braće Radića«. Brigada »Matija Gubec« osiguravat će u pravcu Varaždina, a I brigada XXXIII divizije u pravcu Lepoglave.

6. V 1 944. g. udarna brigada »Braće Radića« u 2 sata i 30 minuta istoga dana otpočela je sa napadom na neprijateljsko uporište Ivanec. Brigada »Matija Gubec« nalazila se na osiguranju u pravcu Varaždi-

[3] **U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o toj borbi piše: »27. travnja u 15,00 sati počeo je pothvat odmetničkih skupina na prostoriju: Podrute — Zajezda — Budinšćina, U pothvatu su pošle naše snage u dvije kolone i to: dvije bojne 5. ustaškog zdruga, 1 bojna 1. pješačke pukovnije PTS, oklopni sklop PTS i 1 vod gorskih topova domobranske središnje škole pravcem: Varaždin — Varaždinske Toplice — Novi Marof i 1 bojna 1. pješačke pukovnije PTS pravcem Lepoglava — Podrute.**

28. travanja u 06,00 sati odmetnici jačine i sastava kao i 23. travnja (odnosi se na XXXII diviziju i I brigadu XXXIII divizije koja je toga dana vodila borbu za Ivanec — prim, red.) počeli su sa svih straina napad na posadu u Novom Marofu. Poslije dvosatne borbe odmetnici su se počeli povlačiti u pravcu s. Podrute, gdje im je za leđa došla bojna iz Lepoglave, te su u selu Podrutama odmetnici uništeni« (arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 4/1——14, k. 58).

na držeći položaje Stažnjevec — Tužno (sekcija Ptuj 1 :100 000). Borba se je vodila sa dužim prekidima sve do 20 sati istoga dana, kada je neprijatelj pod pritiskom naših jedinica, pod zaštitom mraka napustio svoje položaje i povukao se u pravcu Lepoglave.

Neprijatelj je u ovim borbama imao oko 10 izbačenih iz stroja.

Naši gubitci: 2 mrtva i 3 ranjena.

7. V 1 944. g. udarna brigada »Braće Radića« držala je položaje Ivanec — Vitešinec — Prigorec — Željeznica. Brigada »Matija Gubec« ostala je na istim položajima.

Oko 18 sati neprijatelj je od pravca Jertovca i Ribić brega odpočeo da nastupa prema Ivancu. Pošto naše jedinice nisu držale željezničku stanicu i rudnik neprijatelju je bilo omogućeno da se vrlo lako dočepa prvih zgrada samoga mjesta i da na taj način ima jednu prihvatnu tačku za daljnje nastupanje. Jedinice udarne brigade »Braće Radića« potpomognute sa jedinicama I brigade XXXIII divizije izvršile su kontranapad na neprijatelja, koji nije uspio, jer se neprijatelj ogorčeno branio. U 2 sata i 30 minuta

8. V 44. jedinice su povučene iz samog mjesta i zauzele položaj iznad grada, dok je u samom gradu, radi održavanja kontakta sa neprijateljem ostavljena svega jedna desetina.

8. V 1 944. g. jedinice naše divizije držale su položaje iznad groblja i dječjeg doma kod mjesta Ivanec — Vitešinec — Punikve i Prigorec, i to, udarna brigada »Braće Radića«, dok je brigada »Matija Gubec« ostala na istim položajima.

Oko 10 sati istog dana neprijatelj je produžio sa svojim nastupanjem od pravca željezničke stanice i rudnika uglja, a istovremeno u jačini jedne bojne nastupao je od pravca Lepoglave. Također jedna kolona nastupala je od pravca ceste Stažnjevec — Ivanec prema Salinovcu.

Četa koja se nalazila kod groblja prihvatila je borbu, ali zbog situacije, koja je nastala prodorom neprijatelja između položaja brigade »Braće Radića« i I brigade XXXIII divizije, jedinice su povučene na nove položaje po naređenju štaba XXXIII divizije. Još istog dana udarna brigada »Braće Radića« zauzela je položaje Margečan — Osečka — Radovan.

III bataljon udarne brigade »Braće Radića« u svom povlačenju došao je u sukob sa neprijateljem kod Salinovca i to na vrlo bliskom odstojanju. Uslijed iznenadnog sukoba bataljon se je djelomično raspršio.

I bataljon brigade »Matija Gubec« u svom povlačenju na nove položaje, sa položaja Stažnjevec, došao je u sukob sa neprijateljem kod Gaćica i to satnijom ustaša, koja je uspjela razbiti III bataljon udarne brigade »Braće Radića« kod Salinovca. Snažnim jurišem I bataljon brigade »Matija Gubec« neprijatelj je razbijen i prisiljen na povlačenje.

Ovoga dana u borbama kod Ivanca, Salinovca i Gaćica neprijatelj je imao 25 vojnika izbačenih iz stroja.

Naši gubitci: 6 mrtvih, 9 ranjenih i 7 nestalih drugova.

Od oružja kod Salinovca uslijed razbijanja III bataljona izgubljen je jedan teški mitraljez »švarcloze«, jedan puškomitraljez, 7 mauzer karabina, 2 manlihera, 4 talijanske puške, postolje od »fijata« i 400 komada metaka.

Utrošeno je 1 500 metaka (Operativni izvještaj o ovim borbama podnijet je 8. i 9. maja 1 944. g. pod oper. br. 88 i 91/44).

9 V 1 944. g. jedinice su ostale na istim položajima radi odmora i sređivanja.

10. V 1 944. g. jedinice su zauzele nove položaje, i to: udarna brigada »Braće Radića« Hraščina — Trgovišće, a brigada »Matija Gubec« Gornji Kraljevec — Sv. Jelena i okolni zaseoci. Toga dana u 20 časova održani su vojni sastanci štabova bataljona i komandi četa uz prisustvo članova štaba divizije.

11. V 1 944. g. jedinice su ostale na istim položajima, radilo se na vojnoj i političkoj izobrazbi boraca. Brigada »Matija Gubec« dobila je zadatak da u toku dana tačno ispita stanje neprijateljskog uporišta Komin, radi likvidacije istog.

Oko 18 časova brigada »Matija Gubec« izvršila je pokret radi likvidacije neprijateljskog uporišta Komin, gdje se je nalazilo 38 ustaša sa jednom teškom strojncom, 2 puškomitraljeza i nekoliko šmajsera. Neprijatelj se nalazio u cintoru crkve. I bataljon brigade »Matija Gubec« dobio je zadatak likvidacije neprijateljskog uporišta. III bataljon osiguravao je u pravcu Novog Marofa i Varaždina držeći položaje kota 211 u blizini sela Čret, II bataljon osiguravao je od pravca Sv. Ivan Zelina držeći položaje Hrast je — Šalovec. Napad je počeo u 1 sat 12. V i trajao do 4 sata i 15 minuta kada su se naše jedinice povukle. Borci I bataljona izvršili su juriš i došli do pod sam zid, kojim je bio zaštićen neprijatelj. Top 47 mm kojim je bio pojačan ovaj bataljon, sa nekoliko granata uništio je posadu i tešku strojnicu koja se nalazila na tornju. Zid čija je debljina bila oko 1 metar, nije bilo moguće probiti, već je bilo naređeno minerima da izvrše miniranje pomenutog zida. Zbog neodlučnosti minera miniranje nije izvršeno i zadatak nije izvršen.

Gubici neprijatelja jedan mrtav.

Naši gubitci: 4 lakše ranjena.

Utrošeno 500 metaka, 8 granata.

Od rukovodilaca ranjen komandir čete drug Vukelić Josip.

Udarna brigada »Braće Radića« izvršila je pokret

12. V u 4 sasta ujutro rano i zauzela nove položaje.

12. V 1 944. g. udarna brigada »Braće Radića« nalazila se na položaju: Selnica — Juranšćina — Grtovec. Brigada »Matija Gubec«: Pažurovec — Zajezda. U 21 sat istoga dana udarna brigada »Braće Radića« izvršila je pokret radi zauzimanja položaja u pravcu neprijateljskog uporišta Zlatar osiguravajući u tom pravcu od eventualnog prodora neprijatelja prema Maču i Mihovljanu, gdje su operisale jedinice I brigade XXXIII divizije i Zapadne grupe odreda.[4]

Za vrijeme ove akcije brigada »Braće Radića« držala je položaje Cetinovec — grupa kuća južno od raskrsnice Zlatar — Lobor — Mače, poljskim putem do mesta Srečići, sa tri bataljona, dok jedan bataljon nalazio se u korpuskoj rezervi.

Neprijatelj je iz uporišta Zlatar nastojao pod svaku cijenu da pruži pomoć ugroženom uporištu Mače, nastupajući prema položaju brigade »Braće Radića« sa dvije satnije ustaša uz pojačanje od 3 tankete i jednim topom od 47 mm.

Jedinice udarne brigade »Braće Radića« kontranapadom koji nije uspio u potpunosti potisnule su neprijatelja, koji je imao oko 15 izbačenih iz stroja.

*** U dnevnom izvještaju PTS od 13. maja 1944. o napadu na Mihovljane i Mače piše: »U noći 12/13. 5. 1944. napadnuta je posada Mihovljan (6 k SZ Zlatar). Neprijatelj odbijen. Danas u 04,00 sata napao je neprijatelj sa premoćnim snagama Mače. Posada Mače (40 ljudi) opirala se tvrdokorno do 10,00 sati. Neprijatelj je zauzeo Mače u 10,50 sati. Dijelovi brzog sklopa PTS *iz* Začretja i ustaška milicija iz**

Zarobljeno je 4 puške i nešto municije.
Naši gubitci: jedan mrtav, 4 ranjena.
Od rukovodilaca jedan vodnik mrtav, a jedan ranjen.
Za vrijeme borbe udarne brigade »Braće Radića«, I bataljon brigade »Matija Gubec« nalazio se na položaju iznad Zlatara sa istočne strane i vršio pritisak na neprijatelja, što je umnogom doprinijelo uspješnom odbijanju neprijatelja od strane brigade »Braće Radića«.

13. V 1 944. g. u 12 sati istoga dana jedinice udarne brigade »Braće Radića« zauzele su nove položaje, i to: Martinšćina — Repno — Belec, dok brigada »Matija Gubec« ostala je i dalje na istim položajima. Jedinice udarne brigade »Braće Radića« odmarale su se, dok je brigada »Matija Gubec« radila na vojno-političkoj izobrazbi.
U ovom razdoblju gubitci neprijatelja iznose: 246 izbačenih iz stroja.
Zarobljeno: 26 vojnika, jedan puškomitraljez, 27 pušaka, 3 šmajsera, 3 pištolja, 30 mina za laki bacač, 24 bombe, 2 600 metaka.
Naši gubitci: 23 mrtva, 32 ranjena, 14 nestalih.
Gubitci u oružju: jedan teški mitraljez tipa »švarcloze«, jedno postolje za teški mitraljez, jedan tenk od 7 i po tona, 3 puškomitraljeza, 13 pušaka, 400 metaka puščanih 30 minuta za laki bacač.
Utrošeno metaka 8 300.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

v. d. politkomesara:
Komandant-potpukovnik :
si. ot. M P Štrok,[5] s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 20. MAJA 1 944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O NAPADU NA USTAŠKU POSADU U MIHOVLJANU[1]

ŠTAB ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

Broj: 111
Dana, 20. V 1 944.

Operativni izvještaj o likvidaciji
neprijateljskog uporišta Mihovljan
(Ptuj 1 : 100 000).

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Sa zaposjedanjem sela Mihovljan htio je neprijatelj da proširi kontrolu nad okolišnim terenom. Osim toga uporište Mihovljan ima predstražni zadatak prema jačim neprijateljskim uporištima Krapina i Zabok. Samo uporište leži na kosi i opkoljeno je pokrivenim terenom koje omogućava prilično lak prilaz.
I udarni bataljon Zagorske brigade NOVH imao je zadatak da likvidira samo neprijateljsko uporište dok su ostala dva bataljona brigade i I bataljon Zagorskog NOP odreda imali zadatak da zatvore pravce mogućeg neprijateljskog nadiranja u cilju pomoći napadnutoj posadi Mihovljan.

Zlatara zauzeli su Mače ponovno u 12,00 sati... Gubitci: 35 ljudi u Mače i 3 čovjeka ust(aške) posade Zlatar kod ponovnog zauzimanja Mače. Neprijateljski gubici nisu još točno ustanovljeni« (Dok. br. 1—268/26 k. 112, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu).

[5] Izidor.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 25—1/6 I, k. 551 A.

Posadu Mihovljan sačinjavalo je 50 ustaša iz posadne satnije Zlatar. Komandir ove posade u Mihovljanu bio je zamjenik tabornika Mutak.
Neprijatelj se utvrdio u crkvenoj porti koja je bila okružena prilično visokim kamenim zidom. Na ovom zidu bile su probušene puškarnice. Na crkvenom tornju neprijatelj je postavio svoj jedini puškomitraljez. Na koti z. 500 m od crkve u Mihovljanu držao je neprijatelj zasjedu.

Udarni bataljon Zagorske brigade imao je zadatak da likvidira neprijateljsku posadu u Mihovljanu time što će ukoliko ne uspije u prvom naletu, prodrijeti u položaj neprijatelja i istog uništiti te će sa svojim snagama opkoliti neprijatelja, a onda pomoću eksploziva i gađanja pridodatog topa 47 mm primorati neprijatelja na predaju, ili istog uništiti-
III bataljon Zagorske brigade imao je zadatak da zatvori pravac Velika Ves — Mihovljan. II bataljon iste brigade služi kao rezerva smještena u zaseoku južno od s. Risek. I bataljon Zagorske NOP odreda zauzima položaj na Veterničkoj gori s tim da štiti od pravca Lepoglave.

U isto vrijeme snage I brigade XXXIII divizije potpomognute brigadom »Braće Radića« XXXII divizije NOVJ imaju izvršiti napad na neprijateljsko uporište Mače.

U 4 sata 13. V 1 944. godine istovremeno otpočinje napad na neprijateljsko uporište Mihovljan kao i na neprijateljsko uporište Mače. U prvom naletu I udarni bataljon uspio je satjerati neprijatelja sa zasjede z. od crkve u Mihovljanu u crkvenu portu. Ali dalje napredovanje nije bilo moguće pošto je neprijatelj jakom vatrom štitio sve prilaze svojim položajima. U toku dana preduzimana su dva juriša na neprijatelja, ali su oba juriša neuspjela. U 20 sati istoga dana uspjeli su se zaštićeni vatrom svojih drugova privući diverzanti ulazu u crkvu, minirati ga i dići u zrak. Borci su preduzeli juriš te su prodrli u crkvenu portu i u crkvu. Neprijatelj se uspio povući u crkveni toranj. Protuoklopni top 47 mm gađao je crkveni toranj, ali bezuspješno pošto zrno nije moglo prodrijeti kroz nju. U toku cijele noći pošto više nije bilo eksploziva (po njega se poslalo) pokušavalo se naftom i slamom zapaliti toranj, ali su pokušaji bili uzaludni pošto je zapaljivog materijala bilo malo, a više se nije moglo dovući zbog otpora neprijatelja. Ujutro 14. V 1 944. u 6 sati prodrla je neprijateljska motorizacija do s. Riseka, ali se nije usuđivala dalje prodirati zbog magle i bojazni od miniranja ceste. U 6,30 sati uspjelo je diverzantima i pored očajničke neprijateljske odbrane bombama minirati toranj i uništiti neprijatelja. Borci su prodrli u sam toranj i likvidirali neprijatelja.

Po izvršenom zadatku I udarni bataljon Zagorske brigade sa II bataljonom iste brigade, štabom grupe i štabom brigade povukao se na Vetemičku goru. Sa III bataljonom Zagorske brigade bila je izgubljena veza pošto je neprijateljska motorizacija u 7 sati ujutro uspjela prodrijeti do Mihovljana. III bataljon na svojim položajima odbio je prvi nalet neprijatelja — gestapovaca i ustaša, a onda se u 11 sati povlači sa snagama Moslavačke brigade u selo Malu Veliku. II bataljon Zagorske brigade zauzima položaj: crkva Sv. Jakob — Veternička gora, gdje hvata vezu sa I bataljonom Zagorske NOP odreda. I udarni bataljon Zagorske brigade zauzima baze Gornje Jesenje. U 14 sati neprijateljska avijacija »štuke« u dva navrata bombardiraju i mitraljiraju položaje I bataljona Zagorskog NOP odreda i II bataljon Zagorske brigade poslije čega se oba bataljo-

na povlače za sektor Jesenje. Iste noći III bataljon Zagorske brigade prebacuje se u sastav svoje brigade.

Zadatak likvidacije neprijateljskog uporišta Mihovljan u potpunosti je izveden. U uporištu je zarobljeno 7 ustaša, dok je ubijeno 43, među kojima i njihov komandir Mutak. Zaplijenjeno je oko 30 ispravnih pušaka, dok je ostatak pušaka i puškomitraljeza oštećen eksplozivom. Osim toga zaplijenjeno je oko 500 metaka i nešto vojničke opreme. Uništen je jedan tenk.

Pri napadu na uporište poginuo je jedan borac, dok ih je 14 ranjeno. Većina ih je ranjena špliterima handgranate pri jurišima na toranj. Pri napadu neprijateljske avijacije poginula su dva druga iz I bataljona Zagorskog NOP odreda, dok ih je 9 ranjeno. Utrošeno je oko 1 400 metaka, osam granata protuoklopnog topa 47 mm i oko 25 kg eksploziva.

U samoj borbi borci i rukovodioci I udarnog bataljona pokazali su se hrabri i odlučni. Oni su uporno napadali na neprijatelja koji se žilavo branio mnogobrojnim bombama. Oni su i dalje nastavljali juriše i uporno donosili zapaljivi materijal u toranj, mada su gledali kako oko njih padaju drugovi ranjavani neprijateljskim bombama. Naročito su se istakli primjernom hrabrošću i upornošću, koja je sve zadivljavala, diverzanti Cerovec Josip i Blažun Ivan, koji su miniranjem crkve i tornja imali najviše zasluga za likvidaciju neprijatelja. Svojom hrabrošću istakli su se također i politkomesar I udarnog bataljona Vidiček Josip, kao i komandir II čete istog bataljona Karavidović Ivan.

Plan za akciju kao i izvođenje plana bilo je potpuno u redu. Napad je otpočeo na vrijeme i sve su jedinice bile na svojim mjestima. Odluke kao i izdate zapovijesti bile su na svom mjestu i one su bile pravilno sprovođene u život.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant-major:

Iveković Stjepan, s. r. Bulat Rade, s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 26. MAJA 1 944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA LINIJI KRALJEVEC — HRAŠĆINA — — TRGOVIŠCE'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 101/44.
Dne, 26. svibnja 1 944.
Predmet: Operativni izvještaj o borbama na dan 15, 16, 17. i 18. maja 1 944. godine.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

15. maja 1 944. godine naša divizija nalazila se na sektoru Martinšćina — Repno — Belec — Belečko Završje — Grtovec — Zajezda — Gor. Selnica — Pažurovec. Istoga dana neprijatelj je otpočeo sa koncentracijom svojih snaga u uporištima Novi Marof i Zlatar, a ujedno je doturao snage u Gor. Batinu i Belu, mjesta koja do tog vremena nisu bila uporišta. Po ovoj koncentraciji snaga prozreli smo namjere neprijatelja, tj. da želi da nas zauzevši dominantne položaje Ivančice sa snagama do Bele pritisne u podnožje Ivančice.[2] I brigada XXXIII divizije držala je položaje oko Mača i Mihovljana.

Imajući sa sobom veći broj ranjenika, koji su bili ovisni o jedinicama, znajući borbenu sposobnost jedinica, koje su teškim i čestim borbama u Zagorju bile već zamorene, jedinice su se po naređenju X korpusa trebale što prije izvući van kruga u kojem je neprijatelj naše snage želeo da zahvati. Jedinice je trebalo prebaciti što prije preko glavne ceste Varaždin — Zagreb kako nam neprijatelj ne bi mogao u tom pravcu presjeći odstupnicu. U prvi mah jedinice su zauzele položaje: brigada »Braće Radića« Visoko, Viničko, Radešić sa dva bataljona, dok dva bataljona trebali su držati položaje Hum — kota 318 do dolaska jedinica I moslavačke brigade. Brigada »Matija Gubec« sa dva bataljona Velišće (trig. 399), dok jedan bataljon držao je položaj Možđenec sa zadatkom da kontroliše uporište Novi Marof.

Jedinice I moslavačke brigade nisu na vrijeme stigle na određene položaje, tj. nisu se izvukle na vrijeme, tako da je na položaj Hum — kota 318 stigao svega jedan bataljon, dok su ostali bataljoni ostali na položaju oko Trgovišća — Hrašćine.

Zbog zakašnjenja jedinica I moslavačke brigade i zbog brzog nailaska neprijatelja od pravca Novog Marofa, IV bataljon udarne brigade »Braće Radića« još je uspio da se sa ranjenicima prebaci za Visoko (to je bataljon koji je držao kotu 318), a drugi bataljon koji je držao položaj Hum, zbog toga što je neprijatelj uspio raspršiti bataljon I moslavačke brigade i zauzeti kotu 318, nije se uspio prebaciti preko glavne ceste, već se je morao povući u pravcu Trgovišća i Hrašćine u sastav I moslavačke brigade. U isto vrijeme kada je neprijatelj nadirao od pravca Novog Marofa prema Humu neprijatelj je u jačini jedne satnije sa nešto motornih vozila nastupao od pravca Komina prema Humu.

I bataljon udarne brigade »Braće Radića«, koji se je nalazio na položaju Viničko, napao je neprijatelja, nanio mu osjetne gubitke, ali neprijatelj je ipak uspio probiti se za Hum, gdje je ostao držati položaj, tako da su jedinice I moslavačke brigade sa II bataljonom udarne brigade »Braće Radića« bile otcijepljene od ostalih snaga naše divizije. Izvlačenje snaga van neprijateljskog obruča nije uspjelo u potpunosti.

II bataljon brigade »Braće Radića« sa jedinicama I moslavačke brigade vodio je cijeli dan borbu sa

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 26—1/1, k. 551 a.**

[2] **Poslije značajnih uspjeha koje su postigle jedinice X korpusa na području Hrvatskog Zagorja u aprilu i prvoj polovini maja ustaše su preduzele energična protivdejstva s namjerom da okruže i unište naše snage. U dnevnim izvještajima PTS — I a rečeno je o tome slijedeće: »Pothvat Sarajevo« odvija se po predviđenom planu. Kotao sa sredinom Kraljevec — Hrašćina — Trgovišće je načinjen. U toku su borbe. Dne, 15. 5. do 17,00 sati bili su zatvoreni u kotlu sa sredinom Kraljevec — Hrašćina I moslavačka brigada, brigade »Matija Gubec« i »Braće Radić«, kao i manji odredi koji pripadaju X part, korpusu. Ipak je jednom većem dijelu neprijatelja uspjelo u noći 15. 5. provući se kroz nepregledno zemljište u pravcu j. i. 16. 5. započelo je gonjenje neprijatelja... Naročito priznanje zaslužuje bojno zrakoplovstvo, koje je vlastitim snagama djelotvorno pomagalo... »U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o ovom ustaškom pothvatu piše: »Vršen je pothvat protiv odmetničkih skupina na području: Kalnik — Apatovac — — V. Poganac — Glogovnica — Marinovac — Donja Rijeka. Pothvat su vršile naše postrojbe sastava: 2. bojna 1. pukovnije PTS, 2 bojne 5. ustaškog zdruga, oklopni sklop PTS i 1 vod gorskih topova središnje škole oružanih snaga. Uz nevjerovatno male gubitke odmetnici su potpuno potučeni ... «**

neprijateljem koji je uspio da opkoli naše snage na položajima oko Trgovišća — Hrašćine. Jedinice su se morale probijati i to pod vrlo teškim okolnostima pošto je neprijatelj zaposjeo sve povoljnije tačke i položaje. Neprijateljski obruč je razbijen uz osjetne gubitke u ljudstvu i oružju na našoj strani. II bataljon probio se je preko Brezovice i Čreta i zauzeo položaje Kračevec.

Istoga dana III bataljon brigade »Matija Gubec«, koji se nalazio na položaju Vilišće, vršio je pritisak na neprijatelja na koti 318 i istu kotu oko 18 sati zauzeo. Nakon zauzeća kote, neprijatelj je u jačini jedne satnije nadirao od pravca Hrašćine s namjerom da uđe u Hum. Bataljon je otvorio vatru na neprijatelja, nanio mu gubitke i prisilio ga na povlačenje. Gubitaka na našoj strani nije bilo. U toku noći borba se nije vodila.

16. maja 1 944. god. oko 7 sati neprijatelj je nastupao od pravca Komin sa motorizacijom i pješadijom u pravcu položaja I bataljona udarne brigade »Braće Radića« kod Vinična. Uslijed jakog pritiska koji je vršio neprijatelj bataljon se morao povući u pravcu Visokog. Istovremeno neprijatelj je počeo nastupati i od pravca Huma, tako da su se jedinice povukle na nove položaje, preko ceste Sudovec — Moždjenec, sa zadatkom da zauzmu položaje kota 280, 534, 547 (sekcija Čakovec). Jedinice brigade »Matija Gubec« za to vrijeme ostale su na istim položajima, jedino što se je II bataljon, koji se je nalazio kod Moždjenca povukao na položaje iznad Sudovca prema Novom Marofu, a na svom bivšem položaju ostavio je svega jedan vod, koji je imao zadatak da vrši kontrolu u pravcu Novog Marofa.

Istoga dana neprijatelj je oko 7 sati otpočeo sa napadom na položaje II bataljona brigade »Matija Gubec« kod Novog Marofa sa motorizacijom i pješadijom.

Prije povlačenja jedinica udarne brigade »Braće Radića« i jedinice I moslavačke brigade dobile su u zadatak da se prebace od Visokog na položaje kod Sudovca i Gor. Rijeke i da naprave barikade kod Sudovca prema Novom Marofu. Međutim, iste jedinice su se povukle odmah sve prema Gor. Rijeci i na položajima iznad Sudovca nije se nalazio nitko do dolaska jedinica brigade »Braće Radića« osim II bataljona brigade »Matija Gubec«, te su kote 280, 534, 547 bile bez kontrole i neprijatelj ih je mogao vrlo lako zauzeti, a da mi uopšte ne znamo. Jedinice udarne brigade »Braće Radića« kada su se polazile na zauzimanje novih položaja dobile su odmah sa istih položaja vatru i to dosta jaku i iznenadnu, tako da su se naše jedinice pod neprijateljskim jurišem, sem štapskih jedinica i dijelova I bataljona, koji su se uspjeli probiti prema Kalniku, morale povući preko ceste Visoko — Gor. Rijeka u pravcu Podvinja. Iznenadno dobivenom vatrom sa položaja koje su jedinice trebale zauzeti, jedinice su bile demoralisane i nisu htjele prihvatiti položaje kako bi se moglo vršiti uredno povlačenje tako da je neprijatelj nastavio sa gonjenjem naših jedinica. Poslije dužeg vremena jedinice je uspjelo srediti i izvršen je kontranapad i neprijatelj je odbijen.

Prikupivši jedinice noću 16. na 17. V o. g. izvršen je pokret u pravcu Apatovca, gdje su se već nalazile jedinice I moslavačke brigade.

17. maja 1 944. god. po dolasku odmah se otpočelo sa sređivanjem jedinica, a ujedno su i odmah određeni položaji jedinica, jer se očekivalo da će neprijatelj poći za nama kao i što jeste.

I moslavačka brigada držala je položaj Apatovac.

Brigada »Braće Radića«: Jedan bataljon na kosi sa lijeve strane puta prema Dugoj Rijeci, jedan bataljon sa desne strane puta, jedan bataljon nalazio se na položaju kod Ivanca, a jedan na kosi iznad Ribnjaka.

Kalnički p. odred trebao je držati položaj iznad Duge Rijeke (Debela šuma) i iznad Vel. Poganca (kleti).

Za to vrijeme bataljoni brigade »Matija Gubec« I i II nalazili su se na položaju Debela Bukva.

Oko 9 sati istoga dana neprijatelj je otpočeo sa nastupanjem od pravca Osijeka i Marinovca prema položajima I moslavačke brigade kod Apatovca, a od pravca Koprivnice i Ludbrega prema položajima Kalničkog p. odreda. Nakon kratke borbe I moslavačka brigada odstupila je i neprijatelj je zauzeo Apatovac. Neprijatelj se nije zadržao u Apatovcu već je u svom nastupanju produžio dalje prema položajima jedinica brigade »Matija Gubec« i Ivancu i prema položajima udarne brigade »Braće Radića« na kosi iznad Ivanca (kleti). Bataljon brigade »Matija Gubec« pod snažnim pritiskom neprijatelja morao se povući prema bataljonima brigade »Braće Radića«, dok su bataljoni brigade »Braće Radića« pustili neprijatelja sasvim blizu, a tada izvršili juriš i nagnali neprijatelja od jačine jedne bojne na panično povlačenje u pravcu Ludbrega i Koprivnice. Bataljoni koji su se nalazili na položaju oko Ivanca i Ribnjaka bili su napadnuti od neprijatelja od pravca Ivanca, koji je razbijen i koji se povlačio u pravcu Ludbrega i Koprivnice, tako da su ove jedinice bile napadnute sa dvije strane. Neprijatelj je bio potisnut i naše jedinice su se ponovno pod večer vratile na stare položaje osim Apatovca koji je držao neprijatelj, i u toku noći radilo se na sređivanju jedinica.

18. maja 1 944. god. jedinice su krenule prema lugarnici radi odmora. Na putu stigao je izvještaj da je neprijatelj napustio Apatovac. Jedinice su se vratile nazad, s tim što je II i III bataljon trebao zauzeti Apatovac (udarne brigade »Braće Radića«), Međutim neprijatelj je ponovno stigao u Apatovac i naše snage izvršile su napad na neprijatelja, ali zbog neodlučnosti boraca juriš nije uspio. Jedinice su se morale povući.

Poslije ovoga cijela divizija krenula je u pravcu Debele Bukve, gdje su se nalazile jedinice brigade »Matija Gubec«, radi odmora.

U ovim borbama izbačeno je oko 120 neprijateljskih vojnika iz stroja.

Zarobljeno od neprijatelja:

1 puškomitraljez, 1 njemački pištolj, 2 karabina i jedna mala apoteka.

Naši gubitci:

8 mrtvih, 16 ranjenih, 125 nestalih drugova.

Gubitci u oružju: 2 antitenk. mitraljeza, 2 puškomitraljeza, 1 top 75 mm, 1 postolje mitraljeza »breda«, 1 teški minobacač, 1 laki minobacač, 53 karabina mauzer, 18 manliher i 20 raznih pušaka, 1 teški mitraljez i dve antitenk. puške.

Od materijala za vezu: 1 radio-stanica, 3 telefona, 1 500 m izolovane žice.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d politkomesara: Komandant-potpukovnik:

Štrok Izidor, s. r.

MP

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 27. MAJA 1944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBAMA U **DRUGOJ POLOVINI MAJA'**

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 104/44.

Dne, 27. svibnja 1 944.

Predmet: Operativni izvještaj za drugu polovicu mjeseca maja.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV I POJ

14. V 1 944. god. naša divizija sa svojim jedinicama držala je slijedeće položaje: udarna brigada »Braće Radića« Repno, Martinšćinu, Belec; brigada »Matija Gubec« Zajezdu, Topličicu, Gotalovac, Pažurovec. Istoga dana za vrijeme držanja ovih položaja nije došlo do sukoba sa neprijateljem. Sa borcima radilo se vojnički i politički, a ujedno vršeno je i šurenje boraca.

15. V 1 944. god. zbog koncentracije neprijateljskih snaga naša divizija prema naređenju štaba X korpusa povukla se je na nove položaje, radi izvlačenja snaga van dohvata neprijateljskog obruča. Na novim položajima došlo je do sukoba sa neprijateljem, o čemu je podnijet operativni izvještaj pod Oper. br. 101/44 od 26. V o. g.

16. 17. i 18. V 1 944. god. vođene borbe u kojima je zadan osjetan udarac neprijatelju, dok je na našoj strani također bilo osjetljivih gubitaka u oružju i ljudstvu

Gubitci neprijatelja 120 vojnika izbačeno iz stroja. Zarobljeno od neprijatelja: 1 puškomitraljez, jedan njemački pištolj, dva karabina i jedna mala apoteka.

Naši gubitci: 8 mrtvih, 16 ranjenih ...

Gubitci u oružju: 2 antitenk. mitraljeza, dva puškomitraljeza, jedan top 75 mm, jedno postolje od mitraljeza »breda«, 1 teški minobacač, jedan laki minobacač, 53 karabina mauzer, 18 manliher i 20 raznih pušaka, 1 teški mitraljez i 2 antitenk. puške.

Od materijala za vezu jedna radio stanica, 3 telefona i 1 500 metara izolovane žice. Operativni izvještaj o ovim borbama podnijet pod oper. izvještajem broj 101/44 od 26. V 1 944.

19. V 1 944. god. udarna brigada »Braće Radića« držala je položaj Ivanec i kose iznad Ivanca i ostala kroz cijeli dan. Jedinice su se sređivale i odmarale. Brigada »Matija Gubec« zaposjela je položaje na Debeloj Bukvi, gdje je ostala tokom istoga dana do 21 sat navečer. Brigada je napustila ove položaje istoga dana u 21 sat i zaposjela položaj selo Apatovac. Istoga dana nije došlo do sukoba sa neprijateljem.

20. V 1 944. god. jedinice su se nalazile na istim položajima sve do 19 časova, a tada su izvršile pokret i zauzele položaje na sektoru Bilogore i to: udarna brigada »Braće Radića« Peščenik — Hudovljani — Gor. Velika, brigada »Matija Gubec« Široko Selo, Brđani, M. Mučna, a radilo se na sređivanju i učvršćivanju jedinica i do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

21. V 1 944. jedinice su ostale na istim položajima. Otpočelo se sa vodničko-desetarskim kursom, a isto tako posvećena je pažnja vojno-političkoj izobrazbi boraca. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

22. V 1 944. s obzirom na pojačanje brojnog stanja u uporištu Koprivnica jedinice su zauzele povoljnije položaje u blizini dosadašnjih položaja. Istoga dana do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

23. V 1 944. naša divizija izvršila je pokret na povoljnije položaje radi ishrane i mirnijeg i slobodnijeg rada na vojno-političkoj izgradnji boraca sa slijedećim rasporedom jedinica: udarna brigada »Braće Radića« Topolovac sa zaseocima (sekcija Čakovec), brigada »Matija Gubec« Većeslavac — Trnovac — Ledislav (sekcija Čakovec). Istoga dana u brigadi »Matija Gubec« borci su dobili inekcije protiv trbušnog tifusa i vršeno je šurenje odijela i spreme. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

24. V 1 944. jedinice su ostale na istim položajima sve do 14' sati istoga dana, a tada su jedinice izvršile pokret na sektor oko Bjelovara radi izvršenja predstojeće akcije.

25. V 1 944. u vezi naređenja štaba X korpusa naša divizija dobila je zadatak da izvrši likvidaciju neprijateljskog uporišta Vel. Trojstvo i da si ujedno postavi i osiguranje u pravcu Bjelovara na liniji Markovac — Grginac — Novoseljani (kota 174) (sekcija Bjelovar 1 : 100 000). U neprijateljskom uporištu Vel. Trojstvo nalazilo se oko 1 satnija feldžandara i na kosi iznad Vel. Trojstva — Stari brijeg oko 600 žandara slušalaca središnje škole Bjelovar, a među njima nalazilo se pred sam napad i jedan dio legionara. Udarna brigada »Braće Radića« dobila je zadatak da sa tri bataljona izvrši likvidaciju neprijatelja u Vel. Trojstvu i na kosi Stari brijeg. Zbog netačnih podataka, nepravilnog uvođenja jedinica u borbu od strane vodiča, vrlo malenog broja metaka poslije 5-satne borbe bataljoni su se povukli uslijed žestokog pritiska neprijatelja uz osjetne gubitke u oružju i ljudstvu.

Gubitci neprijatelja: 50 mrtvih i veći broj ranjenih.

Naši gubitci: 11 mrtvih, 27 ranjenih, 11 nestalih.

Gubitci u oružju: 1 teški mitraljez, 1 njem. puškomitraljez, 12 mauzer karabina i jedna talijanska puška.

Brigada »Matija Gubec« osiguravala je u pravcu Bjelovara držeći gore već napomenute položaje. Oko 9 sati istoga dana neprijatelj je od Bjelovara glavnom cestom nadirao prema položajima III bataljona u Markovcu. Naši borci tom prilikom pustili su neprijatelja sasma blizu, a zatim čeonim udarcem i bočnim manevrom neprijatelja razbili, nanijeli mu teške gubitke i natjerali u paničan bijeg, goneći ga sve do Bjelovara. Tom prilikom neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i znatno veći broj ranjenih.

Naši gubitci: 10 ranjenih i dva mrtva druga.

Gubitaka u oružju nije bilo.

26. V 1 944. poslije neuspjele akcije na Vel. Trojstvo još istoga dana tj. 25. V 1 944. god jedinice su se povukle na nove položaje radi odmora i sređivanja i to: udarna brigada »Braće Radića« Jabučeta — Babotok, a brigada »Matija Gubec« Poljančani — Gor. Sredice — Kokirov — Matićev breg. Istoga dana nije došlo ni do kakovih sukoba sa neprijateljem.

27. V 1 944. s obzirom na podatke koji su dobiveni od obavještajne službe da neprijatelj vrši koncentraciju svojih snsaga u Virju i Podrav. Novigradu s namjerom vršenja ofanzive na sektor Bilogore, a znajući sposobnost divizije, gledajući na količinu municije, divizija se je prebacila na sektor Kalnik zauzevši položaje M. Poganec, Vel. Botinovac, Prnjavor, M. Botinovac, M. Grabičani i Grdak.

U borbama kroz Zagorje i na sektoru Kalnika naše jedinice na ofanzivu neprijatelja, koju je isti pripremio na taj sektor, nisu odgovorile kako bi trebalo biti. Čestim borbama u Zagorju jedinice su

[1] **Original, pisan strojem latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 27—1/6/1.**

bile umorne, broj municije smanjio se je na vrlo malen broj, tako da se je morala voditi vrlo velika štednja, a u vezi sa tim nije se mogao neprijatelju dati jedan jači i odlučni udarac. Pored toga jedinice su bile prekasno izvučene iz Zagorja i to iz onog dijela koji se nalazi preko ceste Varaždin — Zagreb, tako da je neprijatelj stalno mogao svaki dan da nas uznemirava i da ne dozvoli našim jedinicama da se odmaraju.
U ovom razdoblju izbačeno je iz stroja 200 neprijateljskih vojnika, a zarobljeno od neprijatelja 1 puškomitraljez, 2 karabina, jedna mala apoteka i jedan pištolj.
Naši gubitci: 21 mrtav, 53 ranjenih, i 136 nestalih drugova.
Gubitci u oružju: 2 antitenk. mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 1 top 75 mm, 1 laki bacač, 1 teški bacač, 2 teška mitraljeza, 2 antitenk. puške i 104 karabina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara: Komandant-potpukovnik:
Štrok, s. r.

PREGLED BROJNOG STANJA I NACIONALNOG I SOCIJALNOG SASTAVA LJUDSTVA X KORPUSA NOVJ OD 1. JUNA 1 944. GODINE[1]

XXXII DIVIZIJA

soc. sastav:	
brojno stanje po spisku 994	
radnika	211
seljaka	435
intelektualaca	58
obrtnika i sit. trgovaca 187	
namještenika i srednješkolaca	95
vojnih lica	8
nac. sastav:	
Srba	74
Hrvata	902
Muslimana	2
Rusa	11
Čeha	1
Nijemaca	3
Bugara	1

Komandant general-major:
Vlado Matetić, s. r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA OD 2. JUNA 1 944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OPERATIVNOJ SITUACIJI I O ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA U MAJU[1]

ŠTAB X KORPUSA (ZAGREBAČKOG)
NOV I POJ

Op. broj: 308.
Dne, 2. VI 44.

OPĆI VOJNO-ORGANIZACIONI IZVJEŠTAJ ZA MJESEC MAJ.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

OPERATIVNA SITUACIJA

Na sektoru Bilogore stanje je nepromjenjeno. Neprijatelj se sa jakim snagama nalazi u Koprivnici, Križevcima i Bjelovaru. Manja uporišta nalaze se u Sv. Ivanu Žabno, Rovišće, Novigrad.[2] U Novigradu nalaze se ustaše i milicioneri. Neprijatelj često vrši upad iz Koprivnice i Križevaca na oslobođeni teritorij Bilogore, a naročito u Podravini, gdje vrši pljačku i prisilnu mobilizaciju.
Oko Novigrada, Virja, Hlebina, Dmja neprijatelj je osnovao milicijske grupe koje snabdjeva oružjem i municijom. Moral tih grupa nije jak, i čim se pojave naše jedinice, biježe preko Drave.
Glavne neprijateljske snage na ovom sektoru sačinjavaju ustaše, žandari i domobrani. Brojna stanja tih uporišta stalno se mijenjaju.
U Koprivnici i u Križevcima navodno bi se trebalo osnovati neki ustaški zdrug.
Na sektoru Kalnika neprijatelj se nalazi u Ludbregu, Rasinji, Varaždinskim Toplicama, Novi Marof, Djelekovac. Posade tih uporišta su ustaške, čija jačina se stalno mijenja. Čitav taj sektor drži neprijatelj pod svojom kontrolom. Jedinice Kalničkog p. odreda ne mogu spriječavati kontrolu neprijatelja, jer je neprijatelj daleko nadmoćniji.
Prilikom posljednjih borbi, koje su naše jedinice vodile sa ustaškim snagama na Kalniku, popaljene su još i preostale kuće.
Do polovice prošlog mjeseca naše jedinice nalazile su se na sektoru Zagorja i to u prostoru oko Hrašćine — Trgovišća — Zlatar. Ustaške jedinice koje su se nalazile na tom sektoru stalno su napadale na naše jedinice ne bi li prinudile da se povuku sa tog sektora. Videći da ne može odbaciti naše jedinice iz Zagorja otpočeo je (neprijatelj) polovicom mjeseca maja sa koncentracijom svojih snaga u Zlataru, Novom Marofu, Belecu, Batini, u cilju da uništi naše jedinice na tom sektoru. Nakon što su naše jedinice napustile Zagorje, i to, XXXII divizija i I brigada XXXIII divizije i krenule prema Kalniku, neprijatelj je ponovno na prostoru oko Hrašćine-Trgovišća zaposjeo nekoliko mjesta kao na pr. Zajezdu, Belec, Hum i odatle počeo vršiti kontrolu onog terena. U isto vrijeme vrši prisilnu mobilizaciju ljudi od 18 do 45 god. za svoje posade.
U ostalom dijelu Zagorja ostale su iste posade, čija se jačina neprestano mijenja. Glavne neprijateljske snage su ustaše, dok domobrana imade u manjem broju. Po uporištima neprijatelj je dobro utvrđen i opasan sa bodljikavom žicom.
Stalnih njemačkih jedinica na tom sektoru nema. Poslije ofanzive na naše jedinice u Zagorju ostali su na tom sektoru Zagorska brigada, Zagrebački odred i Zagorski odred.
Na teritoriju ovog korpusa nema nekih naročito velikih njemačkih formacija.
Glavne neprijateljske snage na teritoriju ovog korpusa jesu ustaše koji pripadaju PTS-u, zatim gorski zdrugovi, pa žandari i manjim dijelom gestapovci. Brojna stanja njemačkih jedinica koje se povremeno nalaze na ovom teritoriju stalno se mijenjaju.

ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA

Pod neposrednom komandom štaba korpusa nalazi se:
XXXII divizija,
XXXIII divizija,
Zapadna grupa p. odreda,
Istočna grupa p. odreda,

[1] **Original, pisan strojem, nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 2—3/1. k. 112 A. Redakcija je koristila samo onaj dio pregleda koji se odnosi na XXXII diviziju.**
[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 1—1/1, k. 112 A. Izvještaj je skraćen i citiran samo onaj dio koji se odnosi na XXXII diviziju.**
[2] **Odnosi se na Novigrad Podravski.**

III diverzantski bataljon.
XXXII divizija u svom sastavu ima:
Štab divizije,
udar. brigada »Braće Radića«,
brigadu »Matija Gubec«,
četu za vezu,
bolnički vod.
Udar. brigada »Braće Radića«:
Sam štab je potpun. Štab brigade kao cjelina nije dovoljno aktivan u radu i ne osjeća se dovoljno njihovo djelovanje na štabove potčinjenih jedinica. Štab bi trebao biti više aktivan i pružati daleko veću pomoć svojim štabovima bataljona. Isto tako treba-li bi sprovoditi veću kontrolu nad radom potčinjenih štabova bataljona i komandama četa.
Brigada u svom sastavu ima:
3 bataljona,
četu za vezu,
bolnički vod,
odjeljenje teškog bacača.
I bataljon: brojčano je malen i sposoban je za izvršenje manjih zadataka. Komandant bataljona nema dovoljno samostalnosti.
II bataljon: kao cjelina zadovoljava. Udarna snaga ovog bataljona srednja je, a sposoban je za izvršenje srednjih a i težih zadataka.
III bataljon: štab u cjelini zadovoljava. Sposoban je za izvršenje srednjih zadataka.
Brigada kao cjelina znatno je oslabila, kako brojčano tako i po svojoj udarnoj moći. Borbama kroz ofanzivu izgubila je mnogo ljudstva i oružja. Neuspjesi u posljednje vrijeme također su utjecali na samu borbenost. Brigada je sposobna za izvršenje manjih i srednjih zadataka.
Brigada »Matija Gubec«:
Štab brigade popunjen je... Štab brigade kao cjelina zadovoljava. Rad samog štaba nije dovoljno intenzivan, a osim toga premalo daje pomoći svojim potčinjenim štabovima.

Brigada u svom sastavu ima:
3 bataljona,
bolnički vod.

I bataljon: kao cjelina dobar je i sposoban za izvršenje srednjih zadataka.
Moral boraca je dobar.

II bataljon: kao cjelina sposoban je za izvršenje manjih zadataka. Borci tog bataljona pokazali su se u zadnjim borbama u ofenzivi dosta neodlučni. Niži vojno-politički rukovodioci ne zadovoljavaju.

III bataljon: kao cjelina sposoban je za izvršenje srednjih zadataka.
Borci su dobri.
Brigada kao cjelina obzirom na provedene borbe sposobna je za izvršenje srednjih zadataka. U brigadi osjeća se prilična sređenost i kompaktnost jedinica.
Kao cjelina divizija bi se mogla brzo oporaviti ako se učini promjena koja je predložena. Osnov same divizije dobar je i sa popunom u ljudstvu njeno stanje popravit će se.

Formacijsko stanje:

XXXII divizija:

Udarna brigada »Braće Radića« ima na licu 320 boraca.

Brigada je podjeljena na tri bataljona, četu za vezu, bolnički vod.

Brigada »Matija Gubec« ima na licu 272 borca. Podjeljena je na tri bataljona, bolnički vod.

Pored ove dvije brigade XXXII divizija ima u svom sastavu još:
četu za vezu jačine 14 drugova,
bolnički vod — 20 drugova,
ljudstvo pri štabu — 47 drugova.

Zapadna grupa odreda:

Nismo primili podatke.
Promjene u organizaciji i formaciji:
Od posljednjeg izvještaja o organizaciji i formaciji jedinica nastupile su slijedeće promjene:

XXXII divizija:

Za v. d. načelnika štaba ud. brigade »Braće Radića« postavljen je drug Heremić Mustafa,
za v. d. načelnika štaba brigade »Matija Gubec« postavljen je drug Lučić Marko.
Pri štabu divizije postavljen je oficir za naoružanje drug Flanjak Ivan.
IV bataljon brigade »Braće Radića« rasformiran je.
Topničko odjeljenje 75 mm rasformirano je.
I i IV bataljon Bjelovarskog odreda upućen je u sastav XXXII divizije.

Zapadna grupa odreda:

Od udarnog bataljona Zapadne grupe odreda i dva bataljona Zagorskog p. odreda formirana je Zagorska brigada.
Za komandanta Zagorske brigade postavljen je poručnik drug Škrljan Mato.
Za v. d. politkomesara postavljen je drug Srnec Đuro.
Za načelnika štaba postavljen je potporučnik drug Šulter Stjepan.
Ostali podaci nisu primljeni.
Vod Međimuraca koji je formiran od strane ovoga štaba doživio je u Međimurju neuspjeh. Vod se je bez ikakovih zapreka prebacivao preko granice i razdvojio se je na dva dijela i svaki se je smjestio u drugo selo. Nakon nekoliko dana primjećeni su od strane mađarskih i njemačkih jedinica, koje su se dale u potragu za njima. Uspjelo im je uhvatiti jednog živog, koji je pod batinama priznao koliko se drugova prebacilo za Međimurje i sa kakvim zadatkom. Taj isti drug nije pokazao bunker u kojem su se ostali njegovi drugovi sakrili. Da bi ostali drugovi ocijenili situaciju, podigli su crijep i to tako nespretno da je crijep pao sa krova i tako su bili primjećeni. Mađari i Nijemci otvorili su vatru i tom prilikom ubijeno je 4 druga i trojica ranjena. Ostali drugovi koji su se nalazili u drugome selu pre bacili su se ponovno preko Drave na našu stranu. Ukupno se prebacilo 8 drugova, a dva su ostala u Međimurju, 10 ih je dezertiralo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: S. O.

Komandant — general-major: Vlado Matetić, s. r.

M P

IZVJEŠTAJ ŠTABA I ZAGORSKE BRIGADE OD 9. JUNA 1 944. ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP HRVATSKE U BORBAMA U HRVATSKOM ZAGORJU OD 23. MAJA DO 8. JUNA'

ŠTAB I ZAGORSKE BRIGADE
NOV HRVATSKE

OP. br. 4/1944.
9. lipnja 1 944. god.

[1] **Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivi Vojmoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 2—1/2, k. 1196.**

ŠTABU ZAPADNE GRUPE POH
OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

za vrijeme od 23. V do 8. VI 1 944.

23. V brigada je izvršila pokret na sektor Prigorje — Plemenščina. Istu večer održan je miting u Pregradi. Prilikom dolaska brigade na taj sektor u Pregradi se nalazila neprijateljska patrola, koja je zapucala na naše snage, ali je odmah bila protjerana i povukla se prema Krap. Toplicama.

24. V ujutro je brigada krenula na sektor Vel. Horvatska. Bataljoni su zauzeli položaje i to: I udarni u Vel. Horvatskoj, II bataljon u selu Vrbina, a III bataljon u Glogovcu. Taj dan su postavljene zasjede pred neprijateljskim uporištima i mjestima kuda su se običavale kretati neprijateljske patrole. Neprijatelj nigdje nije naišao na naše zasjede, pa su prema tome ostale bezuspješne.

25. V brigada je ostala na istim položajima, a u noći je izvršen napad sa jednom četom III bataljona na neprijateljsko uporište Sv. Križ. Ujedno je izvršen u isto vrijeme fingirani napad na Tuheljske Toplice. Napad na Sv. Križ nije uspio pošto je neprijatelj prerano otkrio naše nastupanje te je jakom puščanom i mitraljeskom vatrom, te ručnim bombama odbio naše sa položaja. Gubitaka sa naše strane nije bilo.

26. V brigada je ostala na istim položajima tokom čitavog dana, radilo se je vojnički i politički po rasporedu rada, a ostatak vremena borci su iskoristili za odmaranje.

27. VI brigada se je nalazila na istim položajima. U noći je izvršen ponovno napad sa 1 četom III bataljona na Sv. Križ, dok je jedna četa izvršila fingirani napad na Tuheljske Toplice. Napad je počeo točno u 24,00 sati. Naši borci su bili dočekani jakom koncentrisanom vatrom automatskog oružja, ručnim bombama, te minobacačima. Naši borci su dva puta jurišali na rovove, ali bez uspjeha pošto se neprijatelj povukao u crkvu, te se branio iz crkve sa bombama. Snaga neprijatelja bila je oko 40 vojnika naoružanih sa 1 teškim mitraljezom, 1 puškomitraljezom i sa većim brojem ručnih bomba. Sam ishod borbe bio je za nas nepovoljan pošto smo imali 2 mrtva i 5 ranjenih drugova. Među ranjenim drugovima bili su rukovodioci, i to: komesar bataljona drug Pavunc, te operativni bataljona drug Sinik. Izgubljene su dvije mauzer puške, te jedan pištolj. Utrošeno je 100 komada municije. Neprijatelj je imao 4 mrtva i nekoliko ranjenih. Sama akcija bila je dobro pripravljena. Odluke i zapovijesti izdate su pravilno, ali uspjeha nije bilo zato pošto je neprijatelj bio solidno ukopan. Osim toga koristio je crkvu kao bunker, a pošto nije bilo teškog oružja, to se neprijatelj nije mogao istjerati iz zaklona. Ovaj naš neuspjeh može poučiti tome, da se u buduće ne napada utvrđeno uporište bez teškog oružja, jer time se samo nepotrebno gubi ljudstvo i materijal, a ujedno pada moral naših boraca.

28. V III bataljon naše brigade rokirao je u Tuhelj, gdje je održan miting. Ostali bataljoni ostali su na istim položajima. Neprijatelj je toga dana ispalio nekoliko granata iz topa prema našim položajima, no bez ikakovih uspjeha. Tokom dana održavani su vojnički i politički časovi.

29. V brigada se nalazila na istim položajima. Kroz čitav dan neprijatelj se nije nigdje pojavljivao, pa se je nesmetano radilo na vojnom i političkom polju. Ostatak vremena upotrebljen je za odmor i zabavu.

30. V brigada se nalazila na istim položajima kao i dan prije. Neprijatelj se nije pojavljivao, pa se je moglo nesmetano raditi.

31. V i 1. VI brigada je ostala na istim položajima. Neprijatelj se nije pojavljivao, prekapale su se ceste, a radilo se je vojnički i politički. Ostatak vremena upotrebljen je za čišćenje i šurenje.

2. VI brigada je izvršila pokret, i to: II bataljon je krenuo u Brezje gdje je istog dana održan miting, a jedna četa toga bataljona bila je u akciji preko granice u Njemačkoj[2], gdje je zaplijenjena veća količina kože i donova. III bataljon krenuo je na sektor Klanjec — Zaprešić, te se smjestio u Strmcu. Postavilo se je odmah potrebno osiguranje, a jedna četa postavila je zasjedu na cesti Klanjec — Dubravica. U 10 sati krenulo je oko 30 ustaša cestom na kolima, ali su skrenuli od zasjede, te su uspjeli pobjeći kada su naši krenuli prema njima. Poslije podne u 4 sata, nastupila je prema položajima ovog bataljona jedna satnija ustaša u dvije kolone, jedna od pravca Kraljevca, a jedna od Dubravice. Neprijatelj je odlučnim i brzim naletom naših boraca natjeran u paničan bijeg. Neprijateljski gubici su slijedeći: 25 mrtvih, oko 15 ranjenih. Zarobljeno je 14 mina za laki bacač, 7 šaržera punih municije za »bmo« puškomitraljez, 7 karabina, 40 mauzer metaka te odjela i cipela. Vlastiti gubici su slijedeći:
I mrtav i 4 ranjena. Među ranjenima nalazi se i komandant bataljona drug poručnik Čolak Ljuban. Tokom noći od 2. na 3. VI izvršena je akcija na kasarnu časne radne službe u mjestu Laduč (sektor Savski Marof). Sam prepad izvršen je točno u 24,00 sata pod rukovodstvom načelnika brigade, te je u cijelosti uspio. Domobranci su se predali svi bez ikakvog otpora. Zarobljeno je 27 domobranika, 1 šmajser, 1 pištolj, 6 mauzer pušaka, 70 komada šmajser municije, 120 komada mauzer municije, 40 odjela, 49 gunjeva, 23 plahte, 1 pokretna ljekarna, 1 nosila, te raznog drugog materijala. Vlastitih gubitaka nije bilo ni u ljudstvu ni u materijalu.

3. VI I udarni bataljon nalazio se u Vel. Horvatskoj. Postavljao je zasjede neprijatelju, prekopavao ceste i pravio barikade. II bataljon smjestio se u selo Kumrovec, gdje je održan miting. Kroz čitav dan neprijatelj na ovom sektoru nije se pojavljivao, te se je moglo raditi vojnički i politički.

III bataljon je i dalje ostao u Strmcu, gdje se vojska odmarala.

4. VI udarni bataljon nalazio se na istom položaju. Neprijatelj se nije pojavljivao na tom sektoru, te se je kroz čitav dan moglo raditi vojnički i politički.
II bataljon nalazio se u zagorskim selima, gdje je održao miting. Kroz dan radilo se vojnički i politički.

III bataljon izvršio je pokret u selo Pluska sa dvije čete, dok je jedna četa otišla u selo Marija Gorica, gdje je održan miting. Ovdje se može napomenuti da je miting održan pred velikim brojem ljudi, koji tada po prvi puta vidi našu vojsku. Narod je bio oduševljen te je još dugo ostao razgovarati s našim vojnicima.

[2] **Odnosi se na teritoriju Slovenije koja je bila pod njemačkom okupacijom. Granica između Njemačke i Pavelićeve NDH poklapala se sa granicom između bivše banovine Savske i banovine Dravske, a protezala se od Dobave rijekom Sutlom — istočnim padinama Maceljske gore— zapadno od Čvetlina, trig. 362, na rijeku Dravu između sela Bukovci—Ormož, rijekom Dravom južno od sela Središće na sjever do rijeke Mure i dalje Murom do tromeđe Jugoslavija—Austrija—Mađarska.**

5. VI udarni bataljon ostao je u Vel. Horvatskoj, a jedna četa krenula je na sektor Vel. Trgovišće da likvidira neprijateljsko uporište Gredice. Ta se četa smjestila u selu Prosenik. Dolazak čete bio je javljen neprijatelju te je isti počeo iz Zaboka po položajima tući sa topom. U 11,00 sati nastupala je neprijateljka pješadija prema položajima te čete, ali se ista povukla u selo Jalšje. Oko 15,00 sati naišao je cestom od Krap. Toplica kamion pun vojnika pa je na istog otvorena vatra iz našeg automatskog oružja. Kasnije je stiglo pojačanje, ali se četa vještim manevrom uspjela prebaciti na nove položaje u selo Ravnice i tako izbjegla opkoljavanje neprijatelja. Neprijateljski gubitci bili su: 20 mrtvih, nekoliko ranjenih.

Zarobljena je jedna puška mauzer i 70 komada metaka, a utrošeno je 300 metaka. Vlastitih gubitaka nije bilo.

II bataljon rokirao je u selo Loka, gdje je sa jednom četom postavio zasjedu na cesti Podčetrtek — Sodna Vas. Zarobljena su dva neprijateljska vojnika sa potpunom ratnom spremom i jedan bicikl, dok je jedan kamion spaljen. Potučeno je 8 neprijateljskih vojnika, dok ih je 9 ranjeno. Vlastitih gubitaka nije bilo.

III bataljon rokirao je u selo Mrzlo kolje, gdje se je vojska kroz čitav dan odmarala, a navečer u 23,00 sata izvršio je pokret u Vel. Horvatsku.

6. VI neprijatelj je u 6 sati ujutro napao na položaje I udarnog bataljona.[3] Cestom od Tuhelja krenula je neprijateljska motorizacija i to; 9 tenkova te 6 kamiona koji su u Tuhlju iskrcali pješadiju.

I bataljon prihvatio je borbu na kotama iznad Tuhlja, ali se uslijed daleko jačeg neprijatelja morao povući prema Desiniću. III bataljon zauzeo je položaje iznad sela Vel. Horvatska te kod škole, gdje je bio postavljen protitenkovski mitraljez. Neprijatelj je obasuo naše položaje sa jakom mitraljeskom vatrom iz tenkova, a u isto vrijeme tukao je naš položaj iz topa tražeći naša mitraljeska gnjezda. Položaji su držani do 8 sati ujutro, kada su se sve naše snage morale povući u pravcu Desinića. Budući se već u samom Desiniću nalazili Nijemci, koji su u više kolona došli iz Slovenije, to smo morali promjeniti pravac povlačenja i vješto manevrirati da nas neprijatelj ne bi otkrio, te smo tako ostali navečer do 21,00 sat u šumi iznad sela Sopot. Sa tog položaja izvršili smo pokret u Gornju Plemenščinu. Putem u Gornju Plemenščinu patrola koja je krenula u Pregradu sa ob. oficirom brigade drugom Katalenić Valentom ubila je dva ustaša ...

Neprijateljski gubici bili su: onesposobljena dva tenka, potučeno 14 neprijteljskih vojnika, a oko 20 ranjeno, zarobljene su 2 mauzer puške. Vlastitih gubitaka nije bilo ni u ljudstvu ni u materijalu, tek se 11 boraca izgubilo, koji se pomalo vraćaju u sastav svojih jedinica. U ovoj borbi istakli su se osobito: st. vodnik drug Pučić Marko, vodnik Ažić Drago, te komandant bataljona drug potporučnik Krkač Stjepan. Iste treba pohvaliti...

Naši rukovodioci pokazali su dosta odlučnosti u kritičnim časovima te tako uspjeli spasiti oružje i same borce koji su mogli pasti u ropstvo. Borci su također pokazali odlučnosti i volje za uništavanje neprijatelja. To se vidi iz toga, što nije nitko zarobljen.

[3] U napadu su učestvovale njemačke i ustaško-domobranske snage. Njihova je namjera bila uništiti jedinice X korpusa NOVJ koje dejstvuju na području Vinagore (arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 6/1—22, k. 58).

II bataljon se je za vrijeme same borbe nalazio na položajima u Desinić gori. Neprijatelj na tom sektoru nastupao je sa nekoliko pravaca, ali nije naišao na naše snage, pa tako II bataljon nije vodio tokom čitavog dana nikakove borbe. Snaga neprijatelja u ovoj ofanzivi bila je oko 2 000 neprijateljskih vojnika, i to ustaša, te oko 800 Nijemaca. Tokom same borbe nije bilo jedinstvenog rukovodstva pošto je neprijatelj iznenada napao, pa su se naše snage brzo pocjepale, a kako je cestom krstarila motorizacija, to su naše snage ostale rascjepljene.

7. VI — I i III bataljon smjestili su se u selu Plemenščina, dok je II bataljon ostao u Desiniću. Neprijatelj se na tom sektoru nije pojavljivao, pa se je vojska mogla odmarati.

8. VI — Ii III bataljon nalazili su se na istim položajima, dok je II bataljon došao u sastav brigade i smjestio se je u zaselcima iza same Pregrade. Neprijatelj se tokom dana nije pojavljivao te se je vojska mogla odmarati, a jedinice sređivati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V.d. politkomesara:

Komandant-kapetan:

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 19. JUNA 1 944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD SEVERINA'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 118/44.
Dne, 19. lipanj 1 944.

Predmet: Izvanredni operativni izvještaj o borbama na dan 17. VI o.g. kod Severina.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Dana 17. VI 1 944. godine jedinice ove divizije nalaze se na položajima koji su bili određeni zapoviješću oper. broj 113/44. od 12. lipnja o.g. U 16 sati 30 min primjećena je po patrolama neprijateljska kolona koja je kretala iz pravca Bulinca prema Severinu.

1. Opis položaja:

Teren između Bulinca — Patkovca uglavnom je ravan, ispresjecan sa nekoliko potočića, malo ručast, malo pošumljen i brežuljkast. Neprijtelj se kretao pravcem Bulinac (cestom) — Stara Rača (početak sela) — poljskim putem preko kote 132 za selo Dautan — Patkovac. Na tom putu nekoliko mostova bilo je porušeno i to je otežavalo pokret neprijateljske kolone koja je u svom sastavu pored pješadije imala tri tenka i oko 30—40 kola (konjskih).

2. Naziv naše jedinice koja se borila:

U napadu na neprijatelja učestvovala je udarna brigada »Braće Radića« i jedan bataljon brigade »Matija Gubec«. Brigada »Matija Gubec« u tom momentu držala je položaj Ciglena, Orovački Vinogradi, Orovac (početak sela), a udarna brigaad »Braće Radića« Dautan, Severin. U Vel. Pisanici kao zasjedna jedinica nalazila se XXV brodska brigada XXXVIII divizije NOVJ.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojno-istorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 21—1/3, k. 551 A.

3. Naziv, jačina i sastav neprijateljske jedinice:

U borbi nije se moglo tačno ustanoviti koja je bila neprijateljska jedinica, ali na osnovu svih podataka bio je 4. ustaški zdrug sa nekoliko njemačkih oficira i vojnika koji su kretali od Daruvara do Bjelovara. Ukupne snage neprijatelja bile su jačine oko 600 vojnika naoružanih sa 3—6 mitraljeza, 2 teška bacača mina, jedan brdski top, tri tenka od po 7 tona i nepoznatog broja lakog automatskog oružja. Jedan tenk imao je top nepoznatog kalibra (poluautomatski top).

4. Obostrana situacija:

Pokret neprijatelja iz pravca Vel. Grđevca bio je prema našoj pretpostavci izveden sa ciljem da se neprijatelj probije do Bjelovara. Naš štab u tom momentu nije imao pred sobom potpuno jasnu situaciju, jer je u međuvremenu dobio obavijest da je u Bjelovar stiglo 600 Čerkeza, koji su se uputili prema selu Brezovcu (sekcija Bjelovar 1 : 100 000), a dok smo istovremeno dobili obavijest od civila da je jedna neprijateljska kolona u pravcu Vel. Trojstva (sekcija Bjelovar 1 : 100 000). U prvi mah mislili smo da neprijatelj priprema napad na naše položaje, ali na osnovu brzog izviđanja ustanovilo se da je pravac prema Bjelovaru slobodan. U takvoj situaciji donesena je odluka da se izvrši napad na neprijatelja čiji su prednji djelovi glavnine nalazili već u selu Stara Rača.

Idejni plan napada bio je: Sa jednim bataljonom napasti zaštitnicu, jednim u bok neprijatelja, jednim postaviti zasjedu na pruzi između Severina — Patkovca (kod porušenog mosta na pruzi) sa zadatkom napada na neprijatelja u momentu dok prethodna dva bataljona budu vodila borbu sa neprijateljem i kada u Dautan izbiju prvi djelo vi, tj. prethodnice neprijateljske kolone, dok se jedan bataljon brigade »Matija Gubec« nalazio u zasjedi na cesti između sela Prespa — Patkovac (sekcija Bjelovar 1 : 100 000). Zadatak bataljona bio je napasti one djelove neprijatelja koji bi se probili, a zatim ih goniti prema Bjelovaru.

5. Vrijeme kad je borba počela:

Borba je počela 17. VI o.g. u 17 sati i 30 min.

6. Izdate zapovijesti:

Zapovijest za napad izdana je usmenim putem štabu brigade »Braće Radića« po komandantu divizije, dok je štabu brigade »Matija Gubec« izdato naređenje usmenim putem po politkomesaru i operativnom oficiru divizije, da jedan bataljon uputi u Prespu.

7. Tok borbe:

I bataljon udarne brigade »Braće Radića« kretao je iz Severina preko kote 121 i na raskršću ceste Bulinac — Severin i puta u Staru Raču sukobio se sa neprijateljskom zaštitnicom. II bataljon udarne brigade »Braće Radića« izbio je prema koti 132 između s. Dautan—Stara Rača. Čim je neprijatelj primijetio da naše snage nastupaju otvarao je žestoku vatru i ubrzano se povlačio. Ali kad je pritisak bataljona postao jači, on je u paničnom bijegu bježao za selo Dautan, dok su zaštitnicu osiguravali tenkovi. Kod sela Dautan I i II bataljon sustigli su neprijatelja i tu je došlo do žestoke borbe, jer neprijateljski tenkovi pošto je bio porušen most prema Patkovcu bili su se zaglavili i nisu mogli preći potok. Nalet boraca bio je žestok tako da se ponekad sustizavalo neprijateljske tenkove na daljini od 15 metara, a sa neprijateljskom pješadijom tuklo kundacima. Neprijatelj vidjevši da ne može brzo prebaciti tenkove pružio je najžešći otpor, postavio svoja teška oružja i počeo tući naše položaje. Juriši boraca koji su imali za cilj zarobiti tenk nisu uspjeli u potpunosti, jer nisu bili potpomognuti antitenkovskim oružjem koje je bilo zaostalo u dubini položaja bataljona, i dok je isto stiglo, neprijatelj je već bio uspio prebaciti tenkove i krenuti prema Patkovcu. III bataljon udarne brigade »Braće Radića«, koji se nalazio na pruzi, dozvolio je da neprijatelj prođe za Patkovac prihvativši svega sa jednom četom borbu, koja je pred navalom tenkova bila prisiljena na odstupanje. Time je neprijatelj došavši u s. Patkovac uspio organizovati svoju odbranu u selu Patkovcu, jer mostovi na cesti za Bjelovar bili su porušeni i zbog toga nije mogao produžiti kretanje. Snage I i II bataljona brigade »Braće Radića« slijedile su ga do Patkovca, gdje su ga i uspjele protjerati i nastaviti borbu.

Vidjevši da nema realnih izgleda za likvidaciju neprijatelja donesena je odluka da se jedinice povuku na prvobitne položaje. Neprijatelj je zanoćio u Patakovcu i 18. VI ujutro produžio pokret za Bjelovar i na putu se sukobio sa nepoznatim snagama Čerkeza koji su kretali prema Severinu. Došlo je do borbe u kojoj je poginulo 4 Čerkeza i nekoliko ustaša, ali detaljnih podataka o tome nema.

Značajniji momenat u borbi jeste gonjenje tenkova počam od prvog sudara do prelaza preko potoka kod Dautana. Borci nekoliko puta jurišali su na tenkove, koji su se uspjeli spasiti samo zato jer je brisani prostor omogućavao njihovoj pješadiji da vatrom iz automatskog oružja usporava napredovanje boraca I i II bataljona.

8. Ishod borbe:

Borba sa neprijateljem nije u potpunosti uspjela, jer nije postignut konačan cilj-uništenje neprijatelja.

Zadaci djelomično su izvršeni, jer se uspjelo nanijeti velike gubitke neprijatelju, koji je imao oko 10 mrtvih i ranjenih prema neprovjerenim podatcima, i tjerati ga od Bulinca do Patkovca na očigled naroda koji je u selu Dautan govorio: »Partizani tjeraju ustaše iako oni imaju tenkove«, i to je jedna pobjeda na ovom terenu, gdje narod još nije vidio kolika je snaga naše Narodnooslobodilačke vojske. Sada je povjerenje naroda ovog kraja u naše jedinice mnogo veće nego do sada. Zarobljeno i zapljenjeiio nije ništa, jer su tenkovi otežavali prilaz mrtvim i ranjenim neprijateljskim vojnicima.

9. Gubici u ljudstvu i materijalu:

U borbi je poginulo 6 boraca, a 17 ranjeno. Poginuo je politički komesar II bataljona drug Lupičar Anđelko, pomoćnik politkomesara čete Rojčević Antun, komandir čete Grošić Franjo i 3 borca. Ranjen je v. d. načelnika štaba udarne brigade »Braće Radića« zastavnik Heremić Mustafa, politički delegati Viher Zvonko i Klemfer Stjepan.

10. Utrošak municije, broj i vrsta izgubljenog i oštećenog oružja:

Utrošeno je 3 500 puščanih i mitraljeskih metaka, a od neprijateljske mine oštećen je jedan puškomitraljez »brno«.

11. U borbi su se naročito istakli svojom borbenošću smjelošću i odlučnošću u juri sanju svi borci i rukovodioci I i II bataljona udarne brigade »Braće Radića«. Posebno treba naglasiti hrabro držanje pomoćnika politkomesara udarne brigade »Braće Radića« koji se nalazio za čitavo vrijeme u prvim redovima i svim jurišima. Drug Gre-

tić Ivica svojim ličnim primjerom mnogo je doprinjeo da su borci i rukovodioci kretali naprijed i bili nezadržljivi u jurišu. Veliku hrabrost pokazali su politkomesar udarne brigade »Braće Radića« drug Zlatko Rukavina i v. d. načelnika štaba zastavnik Mustafa Heremić, koji je iako teško ranjen u ruku ostao na položaju pun ponosa što se nalazio u prvim linijama i nije jaukao, komandiri čete Čorić Josip i Bojanić Ivan, borci Bosanac Mile, Ovčariček Stjepan, vodnici Vuković Pero, čičko Andrò, Juras Ivan i desetar Vršić Anka. Svi pomenuti zaslužuju odlikovanje za hrabrost.

12. Štab III bataljona nije izvršio dobiveno naređenje i zbog toga bit će pozvan na odgovornost ...

13. Kritika operacije:

Pripreme za napad bile su dobre. Istina, nije se moglo detaljno upoznati sve rukovodioce sa idejnim planom manevra i napada, ali su zaključno do štabova bataljona rukovodioci znali kakav imaju zadatak. Zapovijedi u toku same operacije bile su pravovremeno izdavane, ali nisu sprovođane u djelo uslijed pomanjkanja veze zmeđu jedinicama i sa štabovima bataljona. Komandno osoblje pokazalo je veliku hrabrost i to je doprinjelo odlučnom jurišu i nastupanju jedinica. Komandni kadar nije u potpunosti rukovodio počam od štaba brigade na niže. Politkomesar udarne brigade »Braće Radića« i načelnik štaba bili su više strelci nego rukovodioci, a isti je slučaj i sa štabovima bataljona i ostalim rukovodiocima. Veza između štaba brigade i štabova bataljona vrlo je slabo funkcionisala. Štabovi bataljona gonili su neprijatelja, a da o tom nisu izvještavali štab brigade. Članovi štaba brigade koji su se nalazili na bataljonima nisu osigurali potrebnu vezu sa preostalim članovima svojeg štaba koji su ostali na mjestu, gdje je bio određen štab brigade. Pomoćnik politkomesara drug Gretić Ivica udaljio se iz štaba brigade ostavivši samo komandanta koji nije mogao u potpunosti da rukovodi. Zbog toga jedan od razloga jeste, što III bataljon brigade nije izvršio naređenje, jer ga nije imao tko da kontroliše kakove je položaje zaposjeo.

Ova borba pokazala je da naši rukovodioci ne znaju ostvariti sadejstvo svih rodova vojske i oružja. Tako npr. prije početka borbe štab brigade uputio je bolnički vod, četu za vezu i protukolno oružje daleko u pozadinu, koje je po štabu divizije vraćeno natrag na položaj. Protukolno oružje bilo je upućeno za bataljonima, ali isto nije upotrebljeno samo zato jer nije bilo u sastavu bataljona. Brigadna i bataljonska previjališta ne znaju da odrede svoja mjesta. Ovdje je do sada bila praksa da se bataljonsko previjalište smjesti 2—3 km od bataljona. Razumljivo je da u momentu, dok bataljon vodi borbu ne može sanitet pravovremeno pružiti pomoć.

Za vrijeme nastupanja bataljona pokazalo se da bataljoni uopće neznaju preko bojnih patrola prikupljati podatke o neprijatelju i u njegovom rasporedu pronaći najslabiju kariku, gdje bi dotična jedinica mogla postaviti težište svoga napada. Kretanje bataljona do sudara vršilo se četnim kolonama, a potom streljačkim strojem kad se pristupilo gonjenju neprijatelja, iako su postojale mogućnosti kretanja vodnim kolonama.

Borba kod Severina pokazala je da borci i rukovodioci naše divizije pokazuju hrabrost i volju za borbu, ali i veliko neiskustvo za manevarsko rukovanje i sklanjanje pred neprijateljskim teškim oružjem (od jedne mine poginuo politkomesar bataljona, pomoćnik komesara čete i komandir čete, ranjena dva borca, samo zato što su se nalazili u gomili). Neznanje ostvariti suradnju i potpomaganje svih rodova vojske i oružja, nedovoljno potpomaganje svojih susjeda.

Sanitet i veza samo su djelomično izvršili svoje zadatke, a pogotovo veza. U ovoj bitci jasno se vidjelo da se sa jedinicama ne može uspješno manevrirati bez dobro organizovane veze.

Da je III bataljon udarne brigade »Braća Radića« izvršio zadatak i bila bolja veza sa jedinicama, neprijatelj bi pretrpio daleko veće gubitke i sto posto je sigurno da bi tenkovi bili naši i da bi to ujedno bila jedna od većih pobjeda.

Iskustva i zapažanja iz borbe kod Severina već su na zajedničkom sastanku sa objema brigadama razrađena i analizirana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara:

Komandant-potpukovnik :

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 28. LIPNJA 1 944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD RASINJE I DIVERZIJAMA NA PRUZI I CESTI KOPRIVNICA — LUDBREG'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 135.
Dne, 28. lipnja 1 944.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV I POJ

Po dolasku naše divizije na sektor Rasinje udarna brigada »Braće Radića« zauzela je položaj vinograd[5] iznad Cvetkovca, položaji iznad Segovine — kote 278 i 282, dok je bataljon kod Cvetkovca držao kotu 249. Jedan batalojn: Lukovec, sa štabom divizije.

Brigada »Matija Gubec«: Pesek-kota 293, Leptan-kota 256 i Razbojište sa kotom 228.

U 6 sati i 30 min naišla je cestom od Koprivnice ustaška patrola u jačini 4 ustaše sa motociklima. Od tih 4 ustaša dva su ubijena, dok su dva uspjela uteći. Zarobljeno je dva motocikla, 2 šmajsera i dvije puške. Pri tom je poginuo jedan naš drug.

U 7,45 sati neprijatelj je naišao od pravca Koprivnice sa tri tenka od 7,5 tona i nešto pješadije koja je nastupala prema koti 228. Bataljon koji je držao kotu 228 odnosno jedna četa tog bataljona uspjela je odmah neprijatelja potisnuti na cestu.

Neprijatelj je produžio sa kretanjem u Suboticu za tenkovima, dok je jedna mala grupa išla ispred tenkova. Ukupne snage neprijatelja kretale su se u jačini od 150 do 200 ljudi. Kada se neprijatelj dobro zavukao između položaja naših jedinica izvršen je manevar i napad na naprijatelja, i to tako, da je jedan bataljon udario neprijatelja sa čela i u bok, i to III bataljon brigade »Matija Gubec«, gdje se je komandant bataljona Tepšić Stevo dobro snašao. II bataljon spustio se je sa kote 228 sa namjerom da neprijatelju odsjeće odstupnicu u pravcu Koprivnice, ali je batalojn zakasnio i manevar radi uništenja neprijatelja opkoljavanjem nije uspio u potpunosti. Neprijatelj je u ovoj *borbi imao oko 30 mrtvih i veći

[1] **Original, pisan strojem, latinicom u arhivu Vojno-istorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 26/3. k. 551 a.**

broj ranjenih, dok je na samom bojnom poslju uslijed jakog pritiska naših jedinica ostalo 11 mrtvih. Pri nailasku tenkova upotrebljena je samo jedna antitenk puška od koje je oštećen jedan tenk. Da je bilo iskorišteno više antitenk. oružja motorizaciji se moglo nanjeti više gubitaka.

Naši gubici: 1 mrtav, 1 srednje ranjen i 4 lakše ranjena. Od rukovodilaca ranjen politkomesar bataljona Paleš Momčilo, komesar čete Janeš Josip, pomoćnik komesara čete Lutman Slavko, vodnik Maleković Milan i vodnik Kovačić Antun.

Oko 11 sati od pravca Ludbrega pored pruge nastupalo je 10 žandara sa jednim vodom ustaša u pravcu položaja II bataljona udarne brigade »Braće Radića« kod Cvetkovca.[2]

Saznavši od seljaka da se naše jedinice tu nalaze na položaju banda je htjela pobjeći, ali su borci II bataljona udarne brigade »Braće Radića« izvršili brz i energičan napad i uspjeli dva žandara zarobiti od kojih je jedan bio narednik, te 1 bicikl, 1 telefon i tri fišeklije.

Ranjena 3 neprijateljska vojnika.

Na našoj strani nije bilo gubitaka.

U borbama u toku današnjeg dana naša divizija uništila je preko 30 neprijateljskih vojnika, 2 zarobila i nepoznati ali veći broj ranila.

Zarobljeno: 2 motocikla, 1 bicikl, 2 šmajsera, 11 pušaka, 1 telefon, 3 fišeklije i manja količina municije. Diverzanti naše divizije i III čete III diverzantskog bataljona razrušili su 3 i pol kilometra željez. pruge uništili skretnice na željez. stanici Rasinja i bunker na potoku Gliboki, 5 mostova na cesti i pruzi Ludbreg — Koprivnica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara: Komandant-potpukovnik:

M. P.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 29. LIPNJA 1 944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 13. DO 29. LIPNJA'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 143/44

Dne, 29. lipnja 1 944.

Predmet: Operativni izvještaj za drugu polovicu mjeseca juna 1 944. godine.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV I POJ

13. juna 1 944. god. naša divizija držala je položaje sa udarnom brigadom »Braće Radića«: Šandrovac sa zaselcima, a brigada »Matija Gubec«: Vel. i Mala Pupelica — Lasovac.

U toku dana vršene su vojno-političke pripreme sa boroima i rukovodiocima, jer je dobiven zadatak od štaba X korpusa Zagrebačkog da XXXII divizija za vrijeme vršenja napada na neprijateljsko uporište Vel. Grđevac[2] osigurava prema Bjelovaru.

Oko 14 sati neprijatelj je u jačini 80 ustaša krenuo iz Vel. Pisanice prema selu Lasovac radi pljačke ne znajući da se tamo nalazi I bataljon brigade »Matija Gubec«. Bataljon je odmah krenuo u napad prema neprijatelju, ali do sukoba nije došlo, jer je neprijatelj odmah pobjegao čim je osjetio približavanje naših boraca.

U 20 sati 45 min jedinice su izvršile pokret u vezi dobivenog zadatka od štaba X korpusa i zauzele nove položaje i to; udarna brigada »Braće Radića« Severin — Dautan, kota 134 (sekcija Bjelovar 1 : 100 000), a brigada »Matija Gubec« Ciglena — Orovaoki Vinogradi — Severin (sekcija Bjelovar 1 : 100 000).

Da bi onesposobili komunikacije za saobraćaj prema Bjelovaru porušeni su mostovi na cesti i pruzi Bulinac — Bjelovar i most na cesti Dautan — Nevinac — Bjelovar.

U toku noći do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

14. juna 1 944. godine — U toku dana jedinice su ostale na istim položajima. Neprijatelj nije kretao prema našim položajima već je samo vršio bliska izviđanja oko grada.

Po likvidaciji neprijateljskih uporišta Vel. Grđevac neprijatelj je od straha napustio uporište Vel. Pisanica i krenuo preko Drljanovca — Stare Rače — Nove Rače za Bjelovar, provukavši se pored položaja III bataljona Udarne brigade »Braće Radića« nezapaženo.[3]

Čim je dobijena vijest da je neprijatelj napustio V. Pisanicu i da je krenuo u pravcu Drljanovca, a to je bilo oko 15 časova, udarna brigada »Braće Radića« stavljena je u pripravnost i izvršena je rokada snaga, kako bi se neprijatelja još zahvatilo, ali dok su naše jedinice stigle na određene položaje, iako je to bilo vrlo brzo, neprijatelj je već pobjegao, pošto je obavjest došla vrlo kasno.

Navečer jedinice su povučene sa položaja s obzirom na likvidaciju neprijatelja u Vel. Grđevcu i što je neprijatelj iz Vel. Pisanice pobjegao; radi veće sigurnosti i obezbeđenja jedinica postavljena su pripravna odjeljenja po bataljonima.

15. juna 1 944. godine — Jedinice na istim položajima sa istim zadatkom — osiguranje u pravcu Bjelovara. Jedan bataljon brigade »Matija Gubec« ujutro rano držao je zasjedu prema Bjelovaru kod mjesta Novoseljani, šuma Obršina. Bataljon se zadržao u zasjedi do 10 sati istoga dana, ali neprijatelj nije naišao.

U toku dana jedan borac brigade »Braće Radića« poginuo, a jedan je ranjen, od razbježalih neprijateljskih vojnika koji su uspjeli pobjeći iz uporišta Vel. Grđevac, te su se krili po žitu okolnih sela.

U 19 sati i 30 min udarna brigada »Braće Radića« isprobala je dejstvo svog antitenk. bacača u prisustvu boraca iste brigade.

Navečer po selima gdje su se nalazile naše jedinice održani su mitinzi.

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br.** 8-18/4. **k.** 551 **a.**

[2] **Neprijateljsku posadu u Velikom Grđevcu napala je XXI brigada XXVIII divizije**

[3] **Neprijatelj je istovremeno napustio i Severin.**

16. juna 1 944 godine — Jedinice ostaju i dalje na istim položajima. Brodužava se sa paljenjem i rušenjem pruge Bjelovar — Bulinac. Ujedno se po jedinicama radi na vojno-političkoj izgradnji boraca.
U 19 časova brigada »Matija Gubec« isprobala je dejstvo svog antitenk. bacača uz prisustvo boraca iste brigade.

U 19,30 časova održano je savjetovanje svih komandanata bataljona, operativnih oficira, načelnika štabova brigada i komandanata brigada o upotrebi manevarske taktike u današnjoj borbi sa dosta živom diskusijom. Do sukoba sa neprijateljem u toku dana nije došlo.

17. juna 1 944. godine — Jedinice i dalje ostaju na istim položajima. U toku noći 16/17 VI 1 944. godine razrušeno je 3 km pruge na sektoru Severin — Bulinac.

U 16 i 30 sati istoga dana primjećena je neprijateljska kolona koja se je kretala od pravca Vel. Grđevca prema Severinu — Dautanu. Namjera neprijatelja od strane štaba divizije bila je prozreta — probiti se za Bjelovar.[5] Donijeta je odluka da se udari po neprijateljskoj zaštitnici. U tom smislu odmah je izvršena rokada snaga i za vrlo kratko vrijeme došlo je do oštre borbe koja je svoj vrhunac dostigla oko Dautana.

Neprijatelj je imao oko 100 ranjenih i mrtvih.

Naši gubitci: 6 mrtvih i 17 ranjenih, zarobljeno nije ništa. Gubitaka u oružju nije bilo, samo jedan puškomitraljez lako je oštećen od minobacača.

Utrošeno 3 500 puščanih metaka i mitraljeskih.
Detaljan operativni izvještaj o ovoj borbi podnijet je štabu korpusa pod oper. brojem 118/1944. god. od 18. VI o.g.[6]

18. juna 1 944. godine — Ujutro rano jedinice su zauzele nove položaje i to; udarna brigada »Braće Radića« sa dva bataljona Ravneš, a jedan bataljon sa štabom divizije Kašlj avac. Brigada »Matija Gubec« sa dva bataljona: Orovački Vinogradi, a jedan bataljon: Sv. Nikola.
U toku dana jedinice su se odmarale i sređivale s obzirom na vođenu borbu prošlog dana i noći.

U 19,30 sati održana je analiza borbe kod Dautana na dan 17. VI 1944. godine sa komandantima brigada, načelnicima štabova brigada, komesarima i pomoćnicima politkomesara brigada.[7]
Učestvovanje u diskusiji bilo je vrlo živo i drugovi su dobro zapazili nedostatke u vođenju borbe.
U toku dana i noći nije došlo do sukoba s neprijateljem.

19. juna 1 944. godine — Jedinice su ostale na istim položajima. Vršena su patrolna izviđanja u pravcu Bjelovara i Vel. Trojstva, a ujedno se nastavilo sa sređivanjem jedinica i radom po već postojećem programu. Neprijatelj je iz uporišta Bjelovar vršio patrolno izviđanje sa konjicom (Čerkezima) do Ciglene u jačini 9 ljudi. Međutim do sukoba nije došlo.

U 20 časova istoga dana izvršen je pokret i zauzeti su novi položaji i to; udarna brigada »Braće Radića« Vel. i Mala Pupelica, a brigada »Matija Gubec«: Šandrovec sa zaselcima (sekcija Bjelovar 1 : 100 000). U toku noći nije bilo nikakvih promjena.

20. juna 1 944. godine — Ujutro rano neprijatelj je u jačini jedne satnije iz Vel. Trojstva vršio prisilno izviđanje u pravcu položaja III bataljona brigade »Matija Gubec«, koji je držao položaj kod Spašnika.
Bataljon je blagovremeno primjetio neprijatelja, izvršio je raspored snaga i krenuo u napad prema neprijatelju. Kada je neprijatelj osjetio nastupanje našeg bataljona odmah je otpočeo sa odstupanjem, koje se je pod pritiskom naših boraca pretvorilo u paničan bijeg prema Vel. Trojstvu.
U 20 časova izvršena je zakletva svih nezakletih drugova iz divizije, a poslije zakletve izvršen je pokret prema naređenju štaba korpusa za zauzimanje novih položaja.

21. juna 1 944. godine — Ujutro rano jedinice su stigle na novoodređeni položaj i to; udarna brigada »Braće Radića«: dva bataljona Gor. Velika, jedan bataljon Hudovljani, a brigada »Matija Gubec«: Gor. Maslarec, Gor. Križ. Štab divizije Donja Velika (sekcija Čakovec 1 : 100 000). U toku dana jedinice su se odmarale s obzirom na izvršeni marš u toku noći.
U 23 sata izviđački vod divizije izvršio je prema naređenju štaba divizije fingirani napad na jedinice udarne brigade »Braće Radića« u Gor. Velikoj, a podoficirska škola na položaje brigade »Matija Gubec« u Donjem Maslarcu, da bi se vidjela snalažljivost jedinica i rukovodilaca i osiguranja u toku noći, kao i budnost i opreznost.
Jedinice kao i rukovodioci vrlo dobro su se snašli. Vatra nije otvarana velika već su odmah jedinice krenule u napad prema »neprijatelju«, nastojeći manevrom »neprijatelja« opkoliti.
U toku noći nije došlo do sukoba sa neprijateljem.

22. juna 1 944. godine — Jedinice su ostale na istim položajima. Ra dse sastojao u vojno-političkoj izobrazbi boraca.
Poslije podne oko 15,30 sati naišao je neprijatelj od pravca Koprivnice u jačini jedne satnije ustaša na položaje II bataljona ud. brigade »Baće Radića«, iznad Hudovljana, kota 304 (sekcija Čakovec 1 : 100 000), radi prisilnog izviđanja naših položaja. Bataljon se je brzo snašao i poslije kratke borbe prešao na juriš tjerajući neprijatelja sve do Jagnjedovca. Neprijatelj je u toj borbi imao 2 mrtva i 8 ranjenih, dok je na bojnom polju ostavio jednog mrtvog.
Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Zarobljeno je od neprijatelja jedna puška i jedan ranac sa municijom.

Ovaj ispad neprijatelja ocjenjen je od štalba divizije kao prisilno izviđanje i priprema za akciju koju će izvoditi sutra 23. VI 1 944. godine, te su s obzirom na to izdana od strane štaba divizije sva potrebna naređenja radi bojnog obezbeđenja i uvlačenja neprijatelja u klopku.

U toku noći nije bilo nikakovih promjena.

23. juna 1 944. godine. — S obzirom na neprijateljsko izviđanje od prošlog dana štab divizije izdao je naređenje da udarna brigada »Braće Radića« sa dva bataljona zauzme ujutro rano 23. VI 1 944. u 4 sata 30 min kotu 220 i 230, a sa jednim bataljonom da zaposjedne kote poviše Gor. Velike, Donje Velike i Hudovljana (sekcija Čakovec 1 : 100 000). Zadatak je tog bataljona da izvrši izviđanje u pravcu Koprivnice i da u slučaju neprijateljskog nastupanja uhvati vatreni dodir sa neprijateljem, zatim da se povlači u sastav brigade i da zauzme položaje na putu D. Velika — Gor. Sredice u šumi i prema koti 220.

Na taj način neprijatelja treba dobiti u dolinu između položaja udarne brigade »Braće Radića« — Gor.
i Donje Velike i tu zajedno sa snagama brigade »Matija Guibec«, koja je ostala na istim položajima, uni-

[5] **Vidi: dok. br. 70.**
[6] **Taj izvještaj je poslan 19. juna 1 944. {dok. br. 68).**
[7] **Vidi: dok. br. 1-1/3. k. 1191, u arhivu Vojnoistorijs'kog instituta u Beogradu.**

štiti. Jedinice su u određeno vrijeme zauzele položaje.

U 8 sati 30 min nperijatelj je počeo nadirati od pravca Gor. i Donja Velika, ali i od Mostova — Poljančana,[8] što se nije očekivalo s obzirom na to da su se tu trebale nalaziti jedinice XXXIII divizije.[5]

Bataljon udarne brigade »Braće Radića« povukao se je u sastav brigade, ali je pogrešno zauzeo položaje, ne one koji su mu određeni, već se je povukao prema selu Gor. Sredice.

Dva bataljona udarne brigade »Braće Radića« na kotama 220, 230 bili su odjednom napadnuti sa tri strane iako nisu očekivali nikakvi napad neprijatelja od strane Mostova. Pod jakom vatrom neprijatelja, a s obzirom na položaj, uska kosa, bataljoni su se povukli prema Sredicama.

Čim je brigada »Braće Radića« prihvatila borbu sa neprijateljem na koti 230 odmah je jedan bataljon brigade »Matija Gubec« krenuo preko kote 304 iz Donjeg Maslarca prema D. Velikoj.

Neprijatelj je odmah produžio dalje sa nastupanjem za bataljonima udarne brigade »Braće Radića« prema Sredicama, gdje je došlo do krvavih i teških borbi i hvatanja za guše. Neprijatelj je odlučno napadao i naši su borci, nanijevši neprijatelju teške gubitke, poslije nekoliko juriša i protujuriša, provukli na položaje oko Sredica. Dva bataljona držala su položaj prema Svinčinama, a jedan bataljon prema Gor. Križu.

0 svim ovim borbama i povlačenju udarne brigade »Braće Radića« sa položaja, kota 220, 230, štab divizije nije ništa znao sve do 11 sati 45 min kada je izvještaj podnio ob. oficir brigade. Tada su odmah angažovane ostale snage brigade »Matija Gubec« i to jedan bataljon je zauzeo položaj: put Donja Velika — Gor. Sredice u šumi, te rubom šume prema Jakopovcu, dok je jedan bataljon dobio zadatak da napadne neprijatelja >u Sredicama sa kote 220.

Međutim kada je neprijatelj osjetio približavanje bataljona brigade »Matija Gubec« u panici se je počeo povlačiti u pravcu Pavlin Kloštar — Bjelovar praćen vatrom naših jedinica. Istovremeno jedan bataljon udarne brigade »Braće Radića« sa položaja kod Svinčine bačen je da kroz šumu napadne neprijatelja sa boka, koji se je povlačio prema Pavlin Kloštru.

Prije toga jedna četa istog bataljona dobila je naređenje da se prebaci na kosu koja se proteže paralelno s kosom gdje se nalazi crkva Gor. Sredice, kako bi zatvorila put neprijatelju, koji bi se u tom pravcu povlačio. Četa nije izvršila zadatak, a bataljon isto tako, i zbog neodlučnosti neprijatelj se izvukao. U ovoj borbi neprijatelj je imao 85 mrtvih i ranjenih vojnika.

Od neprijatelja je zarobljeno: 2 puškomitraljeza.
Naši gubici: 11 mrtvih, 22 ranjena.
Gubici u oružju: 1 puškomitraljez.

[8] Na tim pravcima su prodirali dijelovi iyemačke 1. kozačke konjaničke divizije, 1. bojna puika PTS i 7. bojna 5. stajaćeg djelatnog zdruga. (Vidi: dok. br. 140 i 142 u ovoj knjizi i dnevno izvješće PTS-I u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 1-268/26. k. 112)

' Jedinice XXXIII divizije bile su tada na maršu u pravcu sela Zdjelice. U izvještaju štaba te divizije od 13. jula 1 944. o tome piše: »23. VI o. g. XXI udarna brigada pri prebacivanju za selo Zdjelice naišla je na neprijatelja koji je izvršio prepad na štab X korpusa u Gonjim Zdjelicama, napala istog, razbila ga i protjerala preko sela Mosti za Koprivnicu. Neprijatelj je imao 10 mrtvih, dok se za ranjene nije moglo ustanoviti. Istoga dana XVII udarna brigada odbila je neprijatelja koji je nadirao iz Bjelovara prema selu Rakitnici« (arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 8-2/4. k. 473-B).

Utrošeno: 7 000 puščanih i mitraljeskih metaka.
Kritički osvrt:

Jedinice XXVIII divizije nisu na vrijeme zauzele određene položaje, te je brigada sa te strane bila napadnuta.

Povlačenje jedinica bilo je nepravilno prema Sredicama, već se je trebalo povlačiti kosom prema koti 220, prema putu koji vodi od puta Donja Velika — Gor. Sredice uz rub šume prema Jakopovcu. Sa te strane neprijatelja se moglo uspješno napasti i tući u njegovom povlačenju iz Sredica. Štab brigade »Braće Radića« nije blagovremeno poslao izvještaj o situaciji na kotama 220 i 230 i o povlačenju za Sredice, te na taj način snage brigade »Matija Gubec« nisu mogle biti angažovane na vrijeme.

Poslije završene borbe jedinice su još iste večeri 23. VI o. g. zauzele nove položaje i to; udarna brigada »Braće Radića«: dva bataljona Jakopovac, jedan bataljon Gor. Križ, a brigada »Matija Gubec«: Gor. i Donji Maslarec — Pešćenik.

24. juna 1 944. godine — Jedinice su ostale na istim položajima.

Oko 9 sati istoga dana neprijatelj je ponovno u jačini jedne bojne izvršio napad od Gornjih Uslova na Gor. Sredice, gdje je zatekao jedinice Bjelovarskog p. područja, koje su se ipak uspjele izvući, i probio se ponovno prema Bjelovaru preko Pavlin Kloštra. U tom svom probijanju vodio je borbu sa jedinicama XXVIII divizije.

U vrijeme neprijateljskog nastupanja udarna brigada »Braće Radića« zauzela je položaje kota 224, šuma Svinčine, sa jednim bataljonom, dok brigada »Matija Gubec« dobila je zadatak da sa dva bataljona zauzme položaj kota 220 i put Donja Velika — Gor. Sredice u šumi, te putem pored ruba šume za Jakopovac, i na taj način zajedničkim snagama sa XXVIII divizijom neprijatelja uništi.

Zbog slabe veze između naše i XXVIII udarne divizije neprijatelj je uspio da se probije za Bjelovar, a da uopće sa jedinicama naše divizije nije došao u sukob.

25. VI 1 944. godine — Brigada »Matija Gubec« zauzela je položaj Pešćenik — Paunovac s tim što je predstražu isturila prema Vel. Mučni.

Udarna brigada »Braće Radića«: Srijem, M. i Vel. Branjska.

Zagorska brigada, koja je naređenjem štaba X korpusa stavljena privremeno pod komandu štaba divizije: M. Mučna, Brđani i Donji Maslarec.

U toku dana neprijatelj je izašao iz uporišta Koprivnice na sektoru brigade »Matija Gubec« do Jagnjedovca. Do sukoba sa njime nije došlo.

Kasnije od ovoga primljena je vijest od ROC-a da je neprijatelj u Koprivnici spreman za pokret i da će se kretati pravac Jagnjedovac, cestom prema Križevcima i preko Vrbovca.

Izdato je naređenje da brigada »Matija Gubec« u toku noći zauzme položaje Miličani, Gor. Maslarec — Brđani.

Zagorska brigada: Gor. Križ — Široko Selo. U toku noći nije došlo do sukoba s neprijateljem.

26. juna 1 944. godine — Jedinice su ostale na istim položajima. U toku dana neprijatelj je u jačini 80 ustaša izašao iz uporišta Koprivnica do Vel. Mučne. U selu se sukobio sa našim patrolama i poslije kraće pucnjave povukao se prema Koprivnici. Gubitaka nije bilo.

Navečer primljena je obavjest od obavještajne službe da neprijatelj 27. VI 1 944. godine namjerava jednu bojnu lovačkog zdruga prebaciti iz Križevaca za

Koprivnicu, kao pojačanje uporišta Koprivnica, i to cestom Križevci — Koprivnica. S obzirom na ove podatke izdato je naređenje da jedinice naprave neprijatelju zasjedu ujutro rano na sektoru Grdak, kota 250 (sekcija Čakovec 1 : 100 000) — Donjara.

27. juna 1 944. godine — U 5 sati ujutro jedinice su zauzele položaje prema izdatom naređenju štaba divizije za zasjedu i to; udarna brigada »Braće Radića«: kota 205, kota 251 i manastir Lepavina, sa bočnim osiguranjem na koti 275 (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

Brigada »Matija Gubec«: kota 250 (Grdak), kota 192 i M. Poganac (sekcija Čakovec 1 : 100 000). Jedinice su ostale na tim položajima do 14 sati istoga dana, poslije kog vremena su se povukle sa istaknutih položaja i odmarale do 20 sati.

U 20 sati izvršen je pokret cijele divizije na sektor Rasinje.

28. lipnja 1 944. godine — Oko 1 sat u noći jedinice su zauzele Cvetkovec na kotama iznad Cvetkovca, Segovina oko kota 282, 278 i 249 (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

Brigada »Matija Gubec«: Pesek (kota 293), Leptan (kota 256), kota 228 i Razbojište. U toku dana došlo je do sukoba na sektoru brigade »Matija Gubec« i udarne brigade »Braće Radića«.

Uništeno preko 30 neprijateljskih vojnika, dok je znatno veći broj ranjenih.

Zarobljeno: 2 nepr. vojnika, 2 šmajsera, 11 pušaka, 1 telefon, 1 bicikl, 2 motocikla i oštećen jedan tenk. Naši gubitci: 1 mrtav i 5 ranjenih.

Utrošeno municije: 3 500 puščanih i mitraljeskih metaka i 275 komada šmajserskih metaka. Za antitenk pušku 20 metaka.

U ovom razdoblju naša divizija izbacila je iz stroja Ukupno;
250 neprijateljskih vojnika,
zarobila: 2 neprijateljska vojnika,
2 šmajsera,
2 puškomitraljeza,
12 pušaka,
2 motocikla,
1 bicikl,
1 telefon,
1 tenk oštećen od 7,5 tona.

Naši gubitci u ljudstvu;
18 mrtvih,
44 ranjena.

Naši gubitci u oružju;
1 puškomitraljez pao neprijatelju u ruke,
1 puškomitraljez oštećen od bacača.

Utrošeno municije;
13850 mitraljeskih i puščanih metaka,
275 komada šmajserke,
20 komada za antitenk puška.

Od rukovodioca poginuo; politkomesar II bataljona drug Lupić Anđelko, pomoćnik politkomesara čete drug Rojčević Antun, komandir čete Grošić Franjo (borba na dan, 17. VI 1 944. godine kod Dautana).

Komandir čete Martinović Marko, poiltdelegat Videe Vinko, vodnik Malević Vojo (borba kod Sredica na dan, 23. VI 1 944. godine).

Od rukovodilaca ranjen: v. d. načelnika štaba udarne brigade »Braće Radića« zastavnik Heremić Mustafa, politdelegat Viher Zvonko i Klenfer Stjepan (borba na dan, 17. VI 1 944. godine kod Dautana).

Komandir čete Čorić Josip, komesar bataljona Mezga Ernest, komandir čete Romanić Ivan, komandir čete Lončar Vinko, zastavnik Princ Ivan, vodnik Mudni Nikola, vodnik Čićko Josip, vodnik Čopor Dragutin, koji je naknadno umro, vodnik Rožan Franjo i politdelegat Hotrvat Antun (borba kod Sredica na dan, 23. VI 1 944. godine).

Komesar bataljona Momčilo Peleš, komesar čete Janeš Josip, pomoćnik komesara čete Rudmah Slavko i vodnik Maleković Milan (borba na dan 28. VI 1 944. godine kod Rasinje).

U ovim borbama koje su vodile naše divizije pokazalo se je da je moral boraca na velikoj visini, jer je njihovo nastupanje prema neprijatelju neustrašivo, sa mnogo odlučnosti i hrabrosti.

Rukovodioci jedinica u borbama pokazali su hrabrost i odlučnost kao borci, ali kao rukovodioci ne raspolažu potrebnim znanjem za rukovođenje sa jedinicama u borbama.

Služba izviđanja i veze rukovodioci, također, ne pokazuju dovoljno pažnje i nisu dovoljno upoznati sa njom.

Teškom oružju ne znaju odrediti pravilno mjesto za vrijeme borbe i ne iskorištavaju ga u potpunosti.

Stab divizije na vojnim savjetovanjima koje održava poslije svake borbe nastoji da ove nedostatke otkloni, a također i razradom i čitanjem referata koje dobijaju pojedini rukovodioci.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant-potpukovnik:
Robić Ivan s. r.

M. P.

ZAPOVIJEST ŠTABA XXXII DIVIZIJE NOVJ OD 3. JULA 1 944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKI GARNIZON U NOVOM MAROFU[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj 142/44
Dne, 3. jula 1 944.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Čakovec — Ptuj 1 : 100 000)

Naša divizija dobila je zadatak od štaba X korpusa Zagrebačkog da izvrši likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Marof i rušenje pruge Varaždin — Zagreb.

Stanje neprijatelja u Varaždinu i Var. Toplicama je isto kao što su dati podaci za likvidaciju neprijateljskog uporišta Ludbreg.[2]

U Novom Marofu neprijatelj je ostavio samo neke manje dijelove, dok je sa glavnim snagama otišao u operacije na Kalnik. Radi izvršenja ovog zadatka

NAREĐUJEMO

Udarna brigada »Braće Radića«; S dva bataljona zauzet će položaj Ključ — Oštrice sa zadatkom da bataljon koji će se nalaziti u Oštricama postavi osi-

[1] **Original, pisan strojem, latinicom u arhivu Vojnoistorijsikog instituta u Beogradu, reg. br. 6-1/1 k. 1191.**

[2] **Prema podacima koje je imao štab X korpusa NOVJ prilikom napada na Ludbreg 5/6. jula 1 944. god. u Varaždinu su bile dvije bojne 1. pukovnije PTS, Oklopni sklop i Brzi sklop PTS i 700 domobrana 14. pješadijske pukovnije, a** u **Varaždinskim Toplicama dvije satnije 3. bojne 1. pukovnije PTS (dok. br. 51 u ovoj knjizi i arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 27-1/1, k. 551).**

guranje na cesti i pruzi Varaždin — Seletin — Novi Marof, a ujedno da izvrši i rušenje mosta na Bednji kod Presečna. Bataljon koji će se nalaziti u Ključu vršit će kontrolu nad mostom Ključ — cesta Var. Toplice — Novi Marof, kojeg će ujedno pošto je drveni razrušiti.
Jedan bataljon zauzet će položaj Ljubešnica, s tim što će razrušiti most kod Rakovca na potoku Rakovec i postaviti dobru barikadu u pravcu Var. Toplice. Isto tako postavit će barikadu prema Moždencu. Bataljon u Ljubešćici neka bude oprezan prema Ljubi ju, da neprijatelj ne bi krenuo iz Var. Toplica visovima i bataljon iznenadio.
Brigada »Matija Gubec«; Sa dva bataljona postavit će osiguranje na liniji Moždenac — Horvati — Graba — Madžarevo. Na cestama koje vode prema Podrutama, prema Paki i Sudovcu postaviti nagazne mine i sačiniti dobre barikade.
Sa jednim bataljonom izvršiti likvidaciju i čišćenje ostataka neprijateljskih snaga u Novom Marofu. Bunkere koji će biti u samom mjestu razrušiti.
Bataljon koji će se nalaziti u zasjedi u Madžarevu, a kojem treba dodati diverzantsku četu, razrušit će prugu u što većoj dužini uz pomoć okolnog civilnog stanovništva, koje sakupiti.

Svoj eksploziv, koji posjeduje minerska grupa štaba brigade, dodijeliti će štabu udarne brigade »Braće Radića«.

I zagorska brigada; Zagorska brigada izvršit će rokadu svojih snaga i to odmah po prijemu naređenja na sektor iznad Leskovca tj. položaj Medved. Za vrijeme držanja tih položaja biti oprezan i imati manje izviđačke dijelove na Kamenjaku.

Vrijeme pokreta: udarna brigada »Braće Radića« izvršit će pokret na novoodređene položaje iz Drenovca u 15 časova, a brigada »Matija Gubec« izvršit će pokret iz Leskovca u 14 časova. Sa brigadom »Matija Gubec« kretat će se i štab divizije. I zagorska brigada izvršit će pokret tako da bude na novim položajima danas do 17 časova.

Mjesto štabova: Štab divizije nalazit će se u mjestu Ivanopolje. Štab udarne brigade »Braće Radića« nalazit će se u Srednjem Ključu.

Štab birgade »Matija Gubec« nalazit će se u Horvatima.
Štab I zagorske brigade nalazit će se na brdu Medved (kota 346).

Vrijeme napada; Napad će se započeti točno 3. jula 1 944. god. u 23 sata. Sve jedinice koje će biti na osiguranju treba da budu na svojim mjestima jedan sat ranije. Povlačenje jedinica bit će u 5 sati 4. VII 1 944. god. pismenim putem ili na znak jedne crvene rakete.
Znaci raspoznavanja; Znaci raspoznavanja za vrijeme akcije biti će Ključ — Grana.
Evakuacija plijena i ranjenika; Ranjenike i plijen evakuirati za Kozji Hrbet. Evakuaciju ranjenika regulisat će sanitetski referent divizije, a evakuaciju plijena načelnik intendanture XXXII divizije.
Sanitetsko previjalište, divizijsko sanitetsko previjalište u toku noći nalazit će se u Ljubeščici.

Veza; Veza sa brigadom »Matija Gubec« održavat će se optičkim aparatima, konjanicima i biciklima, a štab udarne brigade »Braće Radić« sa našim štabom uspostavit će telefonsku vezu. Štab I zaogrske brigade održavat će vezu sa štabom divizije kuririma.

Napomena; Telefonsku i telegrafsku neprijateljsku vezu treba odmah čim započne napad prekinuti.

I zagorska brigada izbacit će izviđačke dijelove na Golo Brdo i Gor. Martijanec odakle će posmatrati cestu Ludbreg — Varaždin i cestu Ludbreg — Leskovec. Ujedno će vršiti kontrolu prema Var. Toplicama. Za vrijeme vršenja operacije biti brz i energičan, jer se zadatak ima izvršiti još u toku noći. Pri evakuaciji plijena ne zadržavati se na sitnicama i nevažnim stvarima već plijen što prije evakuirati. Povlačenje svih jedinica poslije određenog vremena bit će u pravcu Kozjeg hrpta odnosno na stare sadanje položaje. Na znak crvene rakete jedinice će se povlačiti bez obzira na vrijeme.

Smrt fažizmu sloboda narodu!

Politkomesar: Komandant —pukovnik:
Robić Ivan s. r. MP

Dostavljeno
na znanje:
Štabu X. korpusa (Zagrebačkog) NOV i POJ
Na znanje i postupak:
Štabu udarne brigade »Braće Radić«,
Štabu brigade »Matija Gubec«,
Štabu I zagrebačke brigade.

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA OD 7. JULA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 15. MAJA DO 28. JUNA[1]

Broj: 369/44.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ
za mjesec juni

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Od posljednjeg izvještaja jedinice X korpusa (Zagrebačkog) i jedinice XXVIII ud. divizije imale su slijedeće borbe s neprijateljem:
XXXII divizija

17. VI 1944. — Jedinice ove divizije držale su ovoga dana slijedeće položaje: ud. brigada »Braće Radića« selo Dautan s. Severin, a brigada »Matija Gubec« Ciglena — Orovački vinogradi — početak s. Orovac (sekcija Bjelovar 1 : 100 000) Oko 16.30 sati primjećena je neprijateljska kolona, koja se kretala od pravca s. Bulinac prema Severinu. Jačina neprijateljske kolone bila je oko 600 vojnika sa jednim brdskim topom i sa 3 tenka od 7 i pol tona. Borba sa ovom neprijateljskom kolonom otpočela je u 17.30 sati. I bataljon ud. brigade »Braće Radić« kretao se iz Severina preko kote 121 i na raskršću ceste Bulinac — Severin i puta za St. Raču sukobio se sa neprijateljskom zaštitnicom. II bataljon iste brigade izbio je prema k. 132 između s. Dautan i s. St. Rača. Čim je neprijatelj primijetio nastupanje naših jedinica počeo je ubrzano se povlačiti štiteći se sa tenkovima. Kod s. Dautan naši bataljoni sustigli su neprijatelja i došlo je do žestoke borbe, jer su se neprijateljski tenkovi zaglavili i nisu mogli preći potok uslijed toga što je most

[1] **Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 8—1/4 k. 551 a (izvještaj je skraćen i odnosi se samo na XXXII diviziju i Zagorski odred).**

prema s. Patkovcu bio porušen. Nalet naših boraca bio je žestok, tako da su dolazili na 15 metara u blizinu tenkova. III bataljon ud. brigade »Braće Radić« koji se je nalazio na pruzi dozvolio je neprijatelju da prođe u pravcu s. Patkovac, prihvativši borbu samo sa jednom četom, koja je pod pritiskom tenkova bila prisiljena na povlačenje. Na ovaj način neprijatelju je uspjelo da se zadrži u s. Patkovcu i da sljedećeg dana produži pokret za Bjelovar.
U ovim borbama neprijatelj je imao oko 100 što mrtvih što ranjenih.
Vlastiti gubici iznose: 6 mrtvih i 17 ranjenih. Među poginulima nalazio se politkomesar II bataljona drug Lunić Anđelko, pomoćnik politkomesara čete drug Rojčević Antun i komandir čete drug Grošić Franjo. Ranjeni su: v. d. načelnika štaba ud. brigade »Braće Radića« zastavnik drug Herenić Mustafa, a i politdelegati Viher Zvonko i Klenfer Stjepan.

U ovim borbama naročito su se istakli svojom borbenošću smjelošću i odlučnosti politkomesar brigade »Braće Radić« drug Rukavina Zlatko i v. d. načelnik štaba zastavnik drug Heremić Mustafa, koji je iako teško ranjen u ruku ostao na položaju u prvim linijama. Pored njih istakli su se komandir četa: Čorić Josip i Bojanić Ivan.

22. VI 1944. — Poslije podne oko 15.30 sati naišao je neprijatelj od pravca Koprivnice u jačini od jedne satnije ustaša prema položajima II bataljona brigade »Braće Radić« iznad s. Hudoljana (sekcija Čakovec 1 : 100 000). Bataljon se je brzo snašao i poslije kraće borbe prisilio neprijatelja na povlačenje, a potom ga gonio sve do s. Jagnjedovac.
Gubici neprijatelja: 2 mrtva i 8 ranjenih.
Vlastiti gubici: nije ih bilo.

Zaplijenjeno: 1 puška i 1 ranac sa municijom.

23. VI 1944. — S obzirom na neprijateljsko izviđanje prošloga dana izdato je naređenje da ud. brigada »Braće Radića« zauzme sa dva bataljona položaj na k. 220 i 230, a sa jednim bataljonom da zaposjedne kote poviše G. i D. Velike i Hudovljana (sekcija Čakovec 1 : 100 000). Zadatak toga bataljona bio je da u slučaju nastupanja neprijatelja od pravca Koprivnice uhvati vatreni dodir sa istim i da se zatim povlači na položaje na putu D. Velika — G. Sredice u šumi i prema k. 220. U 8.30 sati neprijatelj je počeo nadirati od pravca G. i D. Velike. Bataljon ud. brigade »Braće Radića« povukao se je, ali nije zauzeo one položaje koje su mu bili određeni već se je povukao u pravcu G. Sredice. Dva bataljona ud. brigade »Braće Radić« koji su bili na položajima k. 220 i 230 bili su odjednom napadnuti sa tri strane, pošto je neprijatelj nadirao i od strane s. Mosti. Uslijed jakog pritiska neprijatelja bataljoni su se povukli prema Sredicama, a neprijatelj je produžio nadiranje za ovim bataljonom. Dok se je ova borba vodila angažovane su i ostale snage brigade »Matija Gubec« i to tako, da je jedan bataljon zauzeo položaje na putu D. Velika — G. Sredice, te rubom šume prema Jakopovcu, dok je jedan bataljon dobio zadatak da napadne neprijatelja u Sredicama.

Kada je neprijatelj osjetio približavanje snaga brigade »Matija Gubec« počeo se odmah povlačiti u pravcu Pavlin Kloštra. Istovremeno upućen je jedan bataljon ud. brigade »Braće Radić« sa položaja kod Svinčine kroz šumu da napadne neprijatelja sa boka.
U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 85 što mrtvih što ranjenih.
Naši gubici: 11 mrtvih i 22 ranjena.
Zaplijenjeno: 2 puškomitraljeza.
Gubici u oružju jedan puškomitraljez.

28. VI 1944. — Oko 1 sat u noći jedinice ove divizije zauzele su položaje i to:
Ud. brigada »Braće Radić« s. Jakovec — s. Cvetkovec — s. Segovina (sekcija Čakovec 1 : 100 000).
Brigada »Matija Gubec« Pesek (k. 293) — Leptan (k. 256) — Razboj ište.
U toku dana došlo je do sukoba sa neprijateljem na sektoru cijele divizije.
U ovim borbama ubijeno je 30 neprijateljskih vojnika, a veći broj ih je ranjeno.
Zarobljena su dva neprijateljska vojnika.
Zaplijenjeno: dva šmajsera, 11 pušaka, 1 telefon, 1 bicikl, 2 motorkotača i oštećen je jedan tenk.
Naši gubici: 1 mrtav i pet ranjenih.

ZAPADNA GRUPA
ODREDA

Kalnički odred

15. V 1944. — Jedna četa ovog odreda nalazila se u zasjedi kod s. Donjare (sekcija Čakovec 1 : 100 000), cestom Križevci — Koprivnica naišla je na neprijateljsku kolonu. Nakon kraće borbe naša četa se povukla.
Gubici neprijatelja: 2 mrtva i 7 ranjenih.

17. V 1944. — II bataljon ovog odreda nalazio se u zasjedi na brdu Segled na cesti Varaždinske Toplice — Ludbreg. Oko 9 sati jedna satnija PTS nastupajući iz Varaždin. Toplica napala je na položaj ovog bataljona. Oko 13 sati neprijatelj je bio odbijen i povukao se u pravcu Varaždinskih Toplica.
Gubici neprijatelja: 5 mrtvih i 3 ranjena.

9. VI 1944. — Neprijatelj u jačini jedne satnije ustaša prodro je *iz* Ludbrega u s. Duga Rijeka. U 16 sati jedan bataljon ovoga odreda izvršio je napad na neprijatelja i uspio je da ga potisne.
Gubici neprijatelja: 6 mrtvih i 8 ranjenih.
Zaplijenjeno: 3 puške i 500 metaka[2].

Zagrebački odred

13. VI 1944. — II. bataljon ovoga odreda upao je u s. Glavnicu. U borbi koja je nastala u selu ubijena su 3 milicionera i 1 žandar.
Zaplijenjeno: 1 šmajser, 2 puške i 250 metaka.

17. VI 1944. — Jedan bataljon ovoga odreda iznenadio je nepr. patrolu kod s. Vel. Gora (sekcija Zagreb 1 : 100 000).
Ubijena su 2 ustaša.
Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez i 1 karabin.

Zagorski odred

26. V 1944. — Us. Ravnice (sekcija Rogatec 1 : 100.000) 3. četa ovog bataljona napala je na ustašku patrolu.

[2] **U dnevnom izvještaju PTS od 12. juna o tome piše: »9. VII u Dugoj Rijeci (11 km j. Ludbreg) došlo je do borbe između ustaških postrojbi iz Ludbrega i part, skupine neodređene jačine. Dva topnika su poginula i to prigodom košenja sijena. Partizanski gubici nepoznati (arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 1—268/26 k. 112).**

Ubijen je 1 ustaša i 3 ranjena.
Zaplijenjen je 1 karabin.

3. VI 1944. — Bataljon je držao zasjedu kod Đurmanca i u borbi sa ustaškom patrolom koja je naišla bila su ranjena 2 ustaša.
Istoga dana naišao je bataljon u s. Putkovcu na 20 gestapovaca od kojih je u borbi jedan bio ranjen.
Zaplijenjeno: 1 puškomitraljez i 2 puške.

I zagorska brigada

27. V 1944. — Jedinice ove brigade izvršile su napad na neprijatelj, uporište Sv. Križ. Napad nije uspio.
Gubici neprijatelja nepoznati.
Naši gubici: 2 mrtva i 5 ranjenih.[3]

2. VI 1944. — III bataljon ove brigade nalazio se je na sektoru Klanjec — Zaprešić, a jedna četa postavljena je u zasjedu na cesti Klanjec — Dubravica (sekcija Samobor 1 : 100 000). U 10 sati krenulo je oko 30 ustaša na kolima, ali su na vrijeme primijetili zasjedu i uspjeli pobjeći. U 16 sati nastupala je prema položaju ovoga bataljona jedna satnija ustaša, ali je bataljon uspješnim manevrom uspio ovu kolonu razbiti.
Gubici neprijatelja: 25 mrtvih i oko 15 ranjenih.
Zaplijenjeno: 7 karabina, 14 mina za laki bacač, 7 šaržera sa municijom za puškomitraljez i 400 mauser metaka.

3. VI 1944. — Izviđački vod brigade izvršio je tokom noći napad na kasarnu Časne radne službe u s. Laduč (sekcija Samobor 1 : 100.000).
Zarobljeno je 27 domoradnika.
Zaplijenjeno: 1 šmajser, 1 pištolj, 6 pušaka, 200 metaka, 40 odijela, 49 čebadi, 23 plahte i 1 pokretna apoteka.

5. VI 1944. — Jedinice ove brigade napale su na cesti Krap. Toplice — Vel. Trgovišče kamion ustaša.
Gubici neprijatelja: 20 mrtvih i nekoliko ranjenih.
Zaplijenjeno: 1 puška i 70 metaka.
Istog dana na cesti kod Potčetrtka zarobljena su 2 nepr. vojnika i 1 bicikl, dok je 1 kamion spaljen i ubijeno 8 nepr. vojnika, a 9 ih je ranjeno.

6. VI 1944. — Neprijatelj je poduzeo ofanzivu na sektor Zagorja sa 5 ustaških i 2 njemačke bojne.[4] Jedinice ove brigade povukle su se na položaje oko G. Plemenščina.
Za vrijeme ove ofenzive jedinice ove brigade bile su rascijepane na više grupa i svaka za sebe vodila je borbe sa neprijateljem.
U toku ovoih borbi neprijatelj je imao 14 mrtvih i 20 ranjenih.
Oštećena su 2 tenka, zapaljen 1 kamion, a 2 puške zaplijenjene.

15. VI 1944. — Brigada se je rokirala na sektor Golubovca (sekcija Ptuj 1 : 100 000).

[3] Prema izvještaju PTS napad je izveden na ustašku zasjedu koja je poslije šestočasovne borbe imala 1 poginulog i 2 ranjena (arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. ibr. 1—268/26 k. 112).

[4] U bojnoj relaciji 1. zbornog područja rečeno je o tome slijedeće: »U okolini Vinagore preduzet je podhvat od strane naših (odnosi se na ustaše i domobrane — prim, red.) i njemačkih naoružanih snaga protiv odmetnika na tom području« (arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. !br. o/l—22, k. 58).

U 11 sati neprijatelj je otpočeo nastupanje sa dvije satnije ustaša prema položajima brigade sa pravaca Mače — Peršaves — Petrova Gora i sa pravca Lobor — Petrova Gora (sekcija Ptuj 1 : 100000).
Neprijatelj je uspio da potisne I bataljon i da se probije jednom kolonom od crkve Sv. Petar. U tom času ta kolona bila je napadnuta od jedne čete udarnog bataljona, te je bila natjerana u paničan bijeg.
Gubici neprijatelja iznose: 4 mrtvih i 7 ranjenih.
Zaplijenjeno: 1 000 metaka.
Naši gubici: 4 lalkše ranjena.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 17. JULA 1944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 29. JUNA DO 15. JULA[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 155/44
Dne, 17. srpnja 1944.

Predmet: Operativni izvještaj za prvu polovicu mjeseca srpnja 1944.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV i POJ

29. juna 1944. god. — Jedinice su držale položaje prema Ludbregu i prema Koprivnici. Udarna brigada »Braće Radića« držala je položaje prema Ludbregu sa rasporedom snaga; jedan bataljon Lukovec, jedan bataljon na kosama iznad Cvetkovca, dok je jedan bataljon bio ujutro rano pod zaštitom mraka izbačen u zasjedu na Sigečak.

Brigada »Matija Gubec« držala je položaje Pesek (kota 293) i Leptan (kota 256) s tim što je isto tako jedan bataljon odmah ujutro izbačen u zasjedu prema Koprivnici kod Vinice.

Oko 11 sati naišao je neprijatelj od pravca Ludbrega na zasjedu udarne brigade »Braće Radića« na Sigečaku, dok se jedan dio snaga kretao cestom od Ludbrega prema čukovcu. Iznenadnom plotunskom vatrom bataljon brigade »Braće Radića« na položaju Sigečak razbio je neprijatelja, a zatim se povukao na položaje iznad Segovine.
Na položajima brigade »Matija Gubec« nije uopće došlo do sukoba s neprijateljem.
U borbi kod Sigečaka bataljon udarne brigade »Braće Radića« uništio je 12 neprijateljskih vojnika i više ranjenih.
Na večer istoga dana I bataljon brigade »Matija Gubec« krenuo je za Ivanec kod Koprivnice, radi uništenja milicionera kojih se je prema dobivenim podacima nalazilo u Ivancu oko 60. Neprijatelj je osjetio približavanje našeg bataljona i pobjegao, te na taj način bataljon nije izvršio zadatak.
30. jiima 1944. god. — Jedinice su uglavnom držale iste položaje, s tim što je udarna brigada »Braće Radića« izmijenila bataljone na položaju Lukovec, tako da je na mjesto O bataljona došao III bataljon,
I bataljon zauzeo je položaje III bataljona iznad Segovine.
Brigada »Matija Gubec« povukla se na položaje Martinčec Breg — Vincekova kosa.

[1] Jedinice 5. ustaškog zdruga

Bataljon brigade »Matija Gubec« koji je ušao radi izvršenja zadataka u Ivanec vratio se oko 3 sata i zauzeo položaj na Vincekovoj kosi, dok je jedan vod bio izbačen na raskršće puteva Vincekova kosa — Razbojište — rudnik uglja sa zadatkom da kontroliše pravac prema Koprivnici.
Oko 6 sati 30 min. naišao je neprijatelj[1] u jačini od jedne bojne od pravca Koprivnice nastupajući u četiri kolone prema položajima brigade »Matija Gubec«, s tim što se motorizacija, dva tenka i nešto malo pješadije kretalo cestom prema Subotici.
U prvi mah neprijatelj je potisnuo naše snage, jer je I bataljon bio iznenađen pošto je neprijatelj zaobišao vod, koji se nalazio na predstraži na raskršću Vincekova kosa — Razboj ište — rudnik uglja, i uspio je da zarobi jedan teški mitraljez tipa »fijat« pošto se je četa pod iznenadnom vatrom neprijatelja povukla, dok je teški mitraljez ostao.

Jedinice su se za kratko vrijeme sredile i krenule u napad i potjerale neprijatelja sve do Koprivnice. Motorizacija koja je doprla do mjesta Subotice kada je vidjela naglo i nesređeno povlačenje prema Koprivnici također je napustila Suboticu i povukla se u pravcu Koprivnice.
Poslije podne brigada »Matija Gubec« ponovno je vodila borbu sa neprijateljem, koji je opet nastupao od Koprivnice prema starim položajima. Ovaj puta snage brigade »Matija Gubec« dočekale su spremno neprijatelja, pružile mu jak otpor i odmah prešle u napad razbijajući i tjerajući neprijatelja prema Koprivnici.
Neprijatelj s kojim je poslije podne brigada »Matija Gubec« vodila borbu bila je Bobanova Crna legija. U ovoj borbi bilo je momenata kada su naši borci dovodili neprijatelja u takav bezizlazan položaj, da je neprijatelj najprije lomio svoje oružje o drveće u šumi, a zatim ginuo.

Tom prilikom neprijatelj je imao 20 mrtvih i oko 30 ranjenih. Uslijed jakog pritiska naših jedinica neprijatelj je ostavio na bojnom polju 6 mrtvih.
Zarobljene su 3 puške i 500 metaka.

Naši gubitci; 3 mrtva, 8 ranjenih i od oružja jedan teški mitraljez.

Oko 11 sati na položaju udarne brigade »Braće Radića« naišao je neprijatelj od pravca Ludbrega u jačini od jedne bojne ustaša i to I bojna I puk. PTS. Neprijatelj je najprije naišao na I bataljon udarne brigade »Braće Radić« koji je držao položaje kota 282 i 278 s tim što je jednu četu imao lijevo od kote 249, Radovanica (sekcija Čakovec 1 : 100 000). Jedan manji dio snaga kretao se je cestom Ludbreg — Koprivnica. Neprijatelj je vršio najveći pritisak lijevo od kote 249 tj. na četu u Radovanici i u prvi mah uspio je uslijed svoje premoći da potisne vrlo malo istu četu sa njenih položaja. Istovremeno snage II bataljona koje su se nalazile na položaju iznad Cvetkovca i na koti 249 udarile su neprijatelja u bok, te ga na taj način pokolebale u njegovom ofanživnom duhu, a zatim je I bataljon krenuo u sređen napad prema neprijatelju. Pod pritiskom naših snaga neprijatelj je bio nabačen na cestu. Dio snaga II bataljona krenuo je kosom u pravcu Ludbreg s ciljem da presječe neprijateljsku odstupnicu u tom pravcu. III bataljon krenuo je prema Cvetkovcu sa zadatkom da izbije na cestu i na taj način spriječi prodor neprijatelja u pravcu Koprivnice. Ovakovim nastupanjem naših snaga neprijatelj je nabačen na ravnicu u pravcu Sv. Petra. U ovoj borbi neprijatelju su nanijeti dosta veliki gubici, a ujedno mu je osujećena njegova namjera da se probije za Koprivnicu.

U ovoj borbi udarne brigade »Braće Radića« i brigade »Matija Gubec« u toku ovoga dana ubijeno je 45, ranjeno 52 neprijateljska vojnika.
Zarobljeno: 7 pušaka i 3000 metaka i 15 nepr. vojnika.

Naši gubici: 4 mrtva i 10 ranjenih.
Gubici u oružju jedan teški mitraljez.

U 20 sati 30 min. istog dana jedinice su se povukle sa dosadanjih i zauzele nove položaje i to: udarna brigada »Braće Radića« Prkos — Radeljevo selo — Ribnjak, a brigada »Matija Gubec« Vrhovac — Domaje.

1. jula 1944. god. — U toku ovog dana jedinice su ostale na istim položajima radi odmora i sređivanja poslije provedenih borbi.
Oko 16 časova jedinice su izvršile pokret za zauzimanje novih položaja i oko 21 sat i 30 min. istoga dana jedinice su bile na novim položajima i to: udarna brigada »Braće Radića« jedan bataljon Fičur, jedan bataljon Segled, a jedan bataljon Svibovec.
Brigada »Matija Gubec« sa dva bataljona Leskoves, a jedan bataljon Donja Poljana.
U toku ovog dana nije došlo do sukoba sa neprijateljem.
2. jula 1944. god. — U 3 sata ujutro ovoga dana, neprijatelj se je od pravca Drenovca provukao putem prema Jalševcu, te na taj način prošao između I
1 III bataljona udarne brigade »Braće Radića«, koji su se nalazili na položajima Segled — Fičur (sekcija Čakovec 1: 100 000) i izvršio prepad na bataljon u Svibovcu.

Jačina neprijatelja 60 ustaša brzog sklopa iz Varaždina, koji je bio u Var. Toplicama kao posada. Pored ostaloga naoružanja raspolagali su sa 3 šarca,
2 puškomitraljeza, puškama, šmajserima i dosta defanzivnih bombi (dvije do tri na vojnika). Zbog nekontroie puta Drenovac — Jalšavec neprijatelj je uspio da izbije na raskršće u Svibovcu. Pripravnost jedinica koja je bila izvršena po naređenju štaba divizije i čvrstina II bataljona udarne brigade »Braće Radića« osujetili su plan neprijatelja, razbili ga i nanijeli mu osjetne gubitke. Neprijatelj je na bojnom polju ostavio 11 mrtvih, dok je znatno veći broj ranjen.

Zarobljeno je: 1 laki mitraljez šarac, jedan šmajser,
2 pištolja, 2 mauzera, 10 000 metaka, cijev od teškog minobacača, 22 mine za teški minobacač i jedan neprijateljski vojnik živ zarobljen (ranjen).
Naši gubitci: 1 mrtav i 5 ranjenih.

Oko 8 sati istoga dana neprijatelj je krenuo od pravca Var. Toplica sa dvije tankete i nešto pješadije u pravcu Svibovca. Na neprijatelja otvorena je vatra iz antitenk. mitraljeza i neprijatelj se povukao nazad. Poslije ovoga jedinice su rokirane, da bi se što bolje odmorile, na sektor Fičur, Medved — Vdšogred. U toku dana nije došlo do sukoba sa neprijateljem. Ranjenici su otpremljeni za Ivanec.

3. jula 1944. god. — Istoga dana jedan bataljon brigade »Matija Gubec« prebačen je u Leskovac u štab divizije. U pola 11 sati primljen je radiogram od korpusa, da se izvršti pokret prema Novom Marofu; unište manji neprijateljski dijelovi u samom Novom Marofu, a pruga Novi Marof — Varaždin razori.

U 14 sati 30 min. izvršen je pokret u vezi sa dobivenim naređenjem prema Novom Marofu. Na putu kod Kozjeg Hrpta dočekao je štab divizije ob. oficir kapetan Horvat, koji je išao naprijed da ispita LjUbeščicu i dobio je potrebne podatke o Novom Marofu. Pri izvršenju tog zadatka izviđači divizije sa kapetanom Horvatom zarobili su dva domobrana

od kojih je jedan bio stožerni narednik, dok je jedan ubijen. Od njih je dobiven tačan plan Novog Marofa.

Prema izdatoj zapovijesti štaba divizije udarna brigada »Braće Radića« dobila je zadatak da osigurava likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Marof po brigadi »Matija Gubec«, a ujedno da izvrši likvidaciju neprijateljskog bunkera na Bednji kod Krušljevca (sekcije Ptuj 1 : 100 000). Brigada »Matija Gubec« dobila je zadatak likvidirati Novi Marof i razrušiti prugu Varaždin — Zagreb.

Međutim brigada »Matija Gubec« nije uspjela likvidirati uporište zbog svoje neodlučnosti, jer je neprijatel j dobio pojačanje od jedne satnije, a ujedno bilo je i vrlo kratko vrijeme za likvidaciju s obzirom da je napad počeo u 1 sat u noći, a do dana trebalo je izvršiti likvidaciju, jer snage nisu bile dovoljno jake da drže u toku dana zasjedu u pravcu Varaždina.

Jedinice su se povukle u 4 sata 4. juila 1944. god. u jutro rano. U ovoj borbi ranjena su tri druga, dok je antitenk. bacač udarne brigade »Braće Radića« koji je bio dodijeljen kao pojačanje za likvidaciju uporišta nestao, te je kasnije utvrđeno da je otišao prema Apatovcu odakle je kretao u sastav brigade prema Leskovcu i na putu pao neprijatelju u ruke.

4. jula 1944. god. — U 4 sata ujutro jedinice su se povukle i u 15 sati zauzele su nove položaje i to: udarna brigada »Braće Radića« Fičur — Glavica i Višogred, stim što je u Svibovec isturila jednu četu, a u Horvatovec izviđački vod.

Brigada »Matija Gubec« Greščevina — Gor. i Dolj. Poljana.

I zagorska brigada Medved — Lekovec.

U toku dana nije došlo do sukoba s neprijateljem.

5. jula 1944. god. — Rano ujutro neprijatelj je izvršio napad na položaje I zagorske brigade na Medvedu.[2] Neprijatelju je uspjelo u potpunosti na iznenadi jedinice I zagorske brigade privukavši se sasma blizu pošto nisu imali dnevnih patrola. Na pravcu neprijetelj'skog prepada bile su smještene jedinice štaba divizije, bol. vod i podoficirska škola sa jednom četom I zagorske brigade. Jakom vatrom neprijatelja i iznenadnim napadom jedinice su bile demoralizirane i pobjegle sa položaja. Tom prilikom bolnički vod je ostao bez sanitetskog materijala.

Neprijatelj je nastupao dalje i za kratko vrijeme I zagorska brigada bila je potisnuta sa svojih položaja i povukla se na brdo Višogred. Neprijatelj je nadirao u više pravaca i to od Ludbrega i Var. Toplica prema Fičuru i preko Drenovca.

I zagorska brigada se povukla u Višogred, neprijatelj se je od brega Piramide pustio za Leskovec, stim što su snage, koje su već ranije izbile na Medved služile kao desna pobočnica, dok je jedan dio snaga bacio prema Višogredu kao lijevu pobočnicu prema Zagorskoj brigadi. Poslije kratke borbe na vrlo bliskom odstojanju Zagorska brigada bila je potisnuta i neprijatelj je otpočeo sa nastupanjem prema visu Glavica izvršivši prethodno minobacačku pripremu.

I zagorska brigada, II bataljon udarne brigade »Braće Radića« i štabske jedinice divizije povukle su se na brdo Piramida. Neprijatelj je jednovremeno nastupao i od Drenovca prema Glavici[5]1 u III bataljon prebacili su se na visove nasuprot Glavice i Glavicu su držali pod kontrolom.

[2] **Navedenim pravcima prodirali su dijelovi 1. pukovnije PTS.**

[3] **Navedenim pravcem nadirali su dijelovi 1. pukovnije**

Nakon našeg povlačenja neprijatelj se je u više kolona spustio preko Medveda — Leskovca i Svibovca u pravcu Gor. Poljane, a zatim produžio dalje prema Varaždinu, dok je jedan dio otišao za Ludbreg (oko 400). Gub. nepr. nepoznati. Naši gubitci **1 mr**tav i 10 ranjenih.

Kod Gor. Poljane došlo je do malog **sukoba sa** brigadom »Matija Gubec« na što se brigada povukla, a neprijatelj je produžio u svom određenom pravcu. Po odlasku neprijatelja I zagorska brigada i udarna brigada »Braće Radića« vratile su se na položaje Medved — Leskovec s namjerom večerati i krenuti na zadatak prema zapovijesti za likvidaciju Ludbrega.[4] Međutim nije bilo dovoljno vremena i jedinice su oko 20 sati krenule na nove položaje. Istoga dana stigao je i I udarni bataljon I zagorske brigade iz Moslavine.

Jedinice su zauzele slijedeće položaje;

Udarna brigada »Braće Radića« čičkovina — Hrastovljan stim što je imala jedan bataljon u rezervi kod Vrbanovca.

Brigada »Matija Gubec« kota 192, kota 158 ispred Vrbanovca, a jedan bataljon rezerve u Vrbanovcu. I zagorska brigada zadržala je položaj sa dva bataljona iznad Leskovca, a jedan bataljon Madaras kota 295 (sekcija Čakovec — Ptuj 1 : 100 000).

U toku noći nije bilo nikakovih promjena. Diverzantska četa III diverzantskog bataljona izvršila je diverzantske akcije na cesti pruzi Varaždin — Ludbreg. Jedinice su ostale na istim položajima do 10 sati ili min. 6. jula 1944. god.

6. jula 1 944 god. — Kada su jedinice XXVIII udarne divizije bile odbačene od Ludbrega naša divizija dobila je naređenje da se rokira na sektor Apatovac — Ivanec. U 10 sati 15 min. istoga dana jedinice su povučene sa položaja i krenule u pravcu Gor. Martijanca, gdje je brigada »Matija Gubec« ostala da osigura prebacivanje udarne brigade »Braće Radića« i bataljona I zagorske brigade na položaj Medved iznad Leskovca. Po prebacivanju brigade »Braće Radića« brigada »Matija Gubec« zauzela je položaj na brdu Madaras iznad Poljane, radi odmora i ishrane. Ista brigada dobila je naređenje da se u 20 časova nađe na položaju Medved, radi daljnjeg izvršenja pokreta, dok udarna brigada »Braće Radića« dobila naređenje da krene u 21 sat.

I zagorska brigada izvršila je pokret već ranije.

U 19 sati 40 min. brigada »Matija Gubec» bila je napadnuta od neprijatelja koji je nastupao od pravca Golo Brdo prema Madarasu.

Brigada je prihvatila borbu i to na dosta bliskom odstojanju, tako da je došlo do upotrebe i ručnih bombi. Dok je brigada vodila borbu na Madarasovom brdu neprijatelj je nastupao cestom od Var. Toplica sa tenkovima prema Leskovcu, s namjerom da odsiječe odstupnicu brigadi »Matija Gubec«.

Preko radio stanice brigada je dobila naređenje da se povlači i prebaci kod Slanja preko ceste Var. Toplice — Ludbreg i krene za Ivanec.

Razbivši neprijatelja brigada »Matija Gubec« prebacila se je kod Slanja i krenula za Ivanec. Udarna brigada »Braće Radića« izvršila je pokret u određeno vrijeme.

U borbi kod Madarasa neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i oko 35 ranjenih.

Naši gubitci: 2 mrtva i 5 lakše ranjenih.

Oko 11 sati noću jedinica štaba divizije i jedan bataljon udarne brigade »Braće Radića« stigao je u

[4] **Ludbreg je napala 17. brigada 28. div. 5/6. jula 1944.**

Ivanec, dok su ostala dva bataljona malo zakasnila i kretala također za Ivanec. Brigade »Matija Gubec« još uvijek nije bilo.

7. juna 1 944. god — U 2 sata u noći I bataljon udarne brigade »Braće Radića« sa štabskim jedinicama udarne brigade »Braće Radića«, štabom divizije i brigadom »Matija Gubec« krenuo je naprijed za Bilogoru, stim što će kod Lepavine postaviti osiguranje i prihvat ostalim batalj onima udarne brigade »Braće Radića« i brigade »Matija Gubec«.

I zagorska brigada izvršila je pokret ranije i već se je nalazila na sektoru Bilogore. Ovakav brz pokret jedinica izvršen je s obzirom na nejasnu situaciju i neke koncentracije neprijateljskih snaga.

Oko 7 sati u jutro I bataljon sa ostalim jedinicama štapskim stigao je do manastira Lepavine i zauzeo položaje. Oko 11 sati stigle su i druge jedinice i tada je izvršen pokret dalje i do 15 časova jedinice su zauzele slijedeće položaje: udarna brigada »Braće Radića« Srijem — Vel. i M. Branjska.

Brigada »Matija Gubec« Večeslavec — Vel. Sesvete, a I zagorska brigada Ladislav.

U toku dana jedinice su se sređivale i odmarale i čistile oružje.

U toku noći nije došlo do nikakovih promjena.

8. juna 1 944 god. — Jedinice su ostale na istim položajima. Oko 11 sati istoga dana čulo se je pripuckivanje oko Hudovljana. To je neprijatelj naišao na udarnu brigadu XXVIII divizije (XVII ud. br.) koja se je kasnije zbog toga što još nije bila sređena i odmorena povukla.

Oko 13 sati neprijatelj je od pravca M. Mučne i Miličana nastupao u pravcu kote 189 i Širokog sela (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

Naša divizija izvršila je rokadu svojih snaga, kako bi neprijatelja propustili između položaja, dovukli ga u klopku, a zatim snažnim udarcem svih snaga uništili.

I zagorska brigada zauzela je položaj Peščenica, kota 189, koju je trebala držati udarna brigada »Braće Radića«, ali je zakasnila, a jedan bataljon Široko selo stim da izbaci osmatračnicu kod crkve Gor. Križ.

Udarna brigada »Braće Radića« trebala je zauzeti položaj kota 189 — sv. Vid. — kota 204, Mala Branjska — Kamenik.

Brigada »Matija Gubec« ostala je na istim položajima.

Bataljon I zagorske brigade nije uspio zauzeti položaj u Širokom selu jer je neprijatelj već izbio u samo selo od pravca M. Mučine, te se je bataljon morao povući natrag.

Pošto na kontu 189 još uvijek nije stigao bataljon udarne brigade »Braće Radića«, to je II bataljon I zagorske brigade istu kotu zauzeo sa jednom četom, dok je ostale dvije čete rokirao u pravcu puta koji vodi od Ladislava prema Širokom selu na sektoru Peščinica.

Neprijatelj[5] je u glavnom nastupao u pravcu Širokog sela, a jedan manji dio snaga bacio je prema koti 189 i te snage potisnule su četu II bataljona I zagorske brigade i zauzele istu kotu. Kasnije naišao je bataljon udarne brigade »Braće Radića«, izvršio je juriš na neprijatelja, razbio ga i zauzeo kotu 189. Neprijatelj se povukao u pravcu Širokog sela.

U 18 časova I bataljon I zagorske brigade izvršio je juriš na Široko selo i protjerao neprijatelja. Istovremeno II bataljon udarne brigade »Braće Radića« dobio je zadatak da preko Donje Velike izbije na kotu 220—230, a odavde na kotu 224 i na taj način presiječe neprijatelju odstupnicu prema Bjelovaru (Pavlin Kloštru).

I bataljon udarne brigade »Braća Radića« dobio je zadatak neka pomaže I udarni bataljon I zagorske brigade u njegovom nastupanju prema Gor. Križu. Međutim među bataljonima »Braće Radića« i I zagorske brigade nije bilo saradnje i održavanja veze, te su se svi bataljoni odjednom našli u napadu na Gor. Križ i to frontalno prema crkvi, tako da je II bataljon udarne brigade »Braće Radića« napadajući neprijatelja kod crkve Gor. Križ svojom vatrom tukao po borcima I udarnog bataljona I zagorske brigade. Niti jedan od rukovodilaca nije se sjetio da manevrima bočno napada na Gor. Križ i da će na taj način ugrožavajući neprijatelju bok i pozadinu natjerati ga na odstupanje.

Na položaju pred Križom gdje su se našla sva tri bataljona poslije pretrpljenih gubitaka dobili su naređenje da II bataljon udarne brigade »Braće Radića« krene do Donjeg Maslarca, zaobiđe Gor. Križ i izbije na kotu 224 i odatle upada u Križ neprijatelju iza leđa. I bataljon udarne brigade »Braće Radića« dobio je naređenje da od Donjeg Maslarca napada neprijatelja bočno u Gor. Križu. U to vrijeme stigao je II bataljon I zagorske brigade u Široko selo kao rezerva i isti je dobio zadatak da krene u napad i udari neprijatelja sa desne strane u Gor. Križu. I bataljon imao je zadatak da vrši frontalno pritisak prema crkvi u Gor. Križu. Međutim kada je neprijatelj osjetio ovakovo nastupanje naših jedinica izvukao se pod zaštitom mraka iz Križa i preko Pavlin Kloštra krenuo prema Bjelovaru.

Nakon protjerivanja neprijatelja jedinice su se povukle na prvobitne položaje.

U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 25 mrtvih od kojih je 5 ostalo na bojnom polju kod kote 189, i 35 ranjenih.

Naši gubitci: 8 mrtvih i 13 ranjenih drugova. Od rukovodilaca ranjen je komandant brigade »Braće Radića« kapetan Vulić Ivan.

9. jula 1 944. god. — U 14 sati jedinice su prema naređenju štaba X korpusa (Zagrebačkog) izvršile pokret i zauzele nove položaje i to: udarna brigada »Braće Radića« Vel. i M. Branjska — Srijem — Miličani; brigada »Matija Gubec« Gor. Sredice sa zaselcima, a I zagorska brigada Gor. i Donj. Maslarec — Gor. Križ. Štab divizije — Gor. Križ.

Na večer u 21 sat održan je sastanak sa štabom I zagorske brigade.

U toku noći nije bilo nikakovih promjena.

10. jula 1 944. god. — Jedinice su ostale na istim položajima. I zagorska brigada sređivana je i postavljali se potrebni rukovodioci. Prije podne održan je sastanak sa štabovima brigada.

U 16 časova upućeno je 16 drugova na podoficirski kurs pri štabu X korpusa Zagrebačkog NOV i POJ. Ujedno upućena su tri druga na telefonski oficirski kurs.

U toku dana nije došlo do sukoba s neprijateljem.

11. jula 1 944. god. — Jedinice su ostale na istim položajima. Nastavilo se sa sređivanjem jedinica i održani su sastanci sa borcima i rukovodiocima.

U 16 časova 60 boraca iz udarne brigade »Braće Radića« i »Matije Gupca« upućeno je sa oficirom za naoružanje i članom intendature do štaba X korpusa radi dopreme materijala i razne spreme za diviziju.

[5] **Dijelovi 1. puka PTS.**

U toku dana neprijatelj nije izlazio iz uporišta i nije došlo do sukoba sa njim.

12. jula 1 944. god. — Jedinice su se nalazile na istim položajima. U 8 sati ujutro stigao je IV bataljon I Moslavačke brigade sa spremom i materijalom za diverziju.

Po jedinicama održavani su sastanci i vojno-politička izgradnja (boraca.

Da bi jedinice prikupljene bile i da bi promijenile položaje I zagorska brigada rokirana je na večer na sektor Jakopovac — Topolovac.

U Širokom selu udarna brigada »Braće Radića« održala je miting.

Istog dana u selo Sv. Petar Čvrstec neprijatelj je izašao iz Križevaca u jačini 20 ustaša.

U toku dana nije došlo do sukoba sa neprijateljem.

13. jula 1 944. god. — Štab divizije ujutro rano prebacio se za Jakopovac uz I zagorsku brigadu. Štab udarne brigade »Braće Radića« prebacio se u isto vrijeme za Gor. Križ.

U 8 sati neprijatelj je od pravca Poljančana izvršio napad na položaje brigade »Matija Gubec« kod Sredica. Nešto malo kasnije neprijateljska prethdonica stigla je u Srijem — Miličane. Po primitku tih izvještaja štalb divizije prozreo je namjere neprijatelja tj. da se tu radi o većim neprijateljskim snagama, o ofanzivi neprijatelja na Bilogoru, a naročito poslije primanja izvještaja da neprijatelj nastupa prema Domankušu.[6] Neprijatelj je kretao na Bilogoru iz uporišta Bjelovar, Koprivnica, Novigrad, Križevci, Rovišće. Neprijatelj koji je nastupao od Koprivnice imao je u svom sastavu i motorizaciju. Snage koje su nastupale iz Bjelovara nastupale su preko Kapele, a zatim jedan dio se odvajao i išao prema Zdelice i prema Gor. Sredicama, a drugi dio nastupao je preko Pavlin Kloštra. Neprijatelj iz Koprivnice nastupao je pravcem preko Paunovca — Miličana i preko Donje Velike. Neprijatelj iz Novigrada nastupao je preko Poljančana u pravcu Gor. Sredice. Neprijatelj iz Križevaca nastupao je preko Ladislava, stim što je svoju rezervu zadržao u mjestu Poveliću.

Videći ovakvo nastupanje neprijatelja iz više pravaca i sa svih strana štab divizije odmah je otpočeo sa prikupljanjem snaga, kako bi u danom momentu izvršili prodor na jednom mjestu, razbivši glavnu nastupajuću neprijateljsku kolonu, a to je prema ocjeni bila kolona koja je nastupala prema Gor. Sredicama. Odmah je izdato naređenje udarnoj brigadi »Braće Radića« da dva bataljona iz Širokog sela prebaci na kotu 224, raskršće kod Jäkopovca (sekcija Čakovec 1 : 100 000), a jedan bataljon da zadrži u Gor. Križu. Za Topolovac — Turski brijeg poslan je politkomesar I zagorske brigade i načelnik štaba I zagorske brigade stim da rukovode sa jedinicama Bjelovarskog P. odreda, I zagorske brigade i IV bataljona I moslavačke brigade.

Naređenje udarnoj brigadi »Braće Radića« nije stiglo blagovremeno, jer je veza sa brigadom »Braće Radića« bila prekinuta uslijed isključivanja centrale Bjelovarskog p. područja preko koje smo bili vezani telefonski sa udarnom brigadom »Braće Radića«.

Na sektoru brigade »Matija Gubec« borba je postala sve žešća i žilavija. Neprijatelj u svojim napadima bio je uporan, iako je III Bataljon brigade »Matija Gubec« izvršio tri juriša na neprijatelja i protjerao ga iz sela Gr. Sredica. Četvrti put neprijatelj je uspio da potisne III bataljon prema položaju Brezine. Videći ovakovu oštru borbu štab divizije izdao je naređenje da se dva bataljona I zagorske brigade prebace na položaje iznad Tvrde Rijeke i na taj način pojača desno krilo brigade »Matija Gubec«. Svaki čas očekivao se dolazak bataljona udarne brigade »Braće Radića« i poslije dužeg vremena stigao je III bataljon, ikoji je bio poslan da pojača lijevo krilo brigade »Matija Gubec« i da se sa brigadom »Matija Gubec« spoji.

Međutim neprijatelj je uspio da se uklini između položaja III bataljona udarne brigade »Braće Radića« i kote 224 i brigade »Matija Gubec« na položaju Brezine, te bataljon udarne brigade »Braće Radića« nije više bio u stanju da potisne neprijatelja **na** tom lijevom krilu s obzirom da je već neprijatelj od pravca Donje Velike stigao prema Gor. Sredicama. Istovremeno primljen je izvještaj da neprijatelj nastupa od Domankuša jednim dijelom na Turski brijeg, a jednim dijelom prema Jakopovcu, gdje **se** je **na** položaju na grablju nalazila **samo podoficirska škola.**

III bataljon udarne brigade »Braće Radića« odmah je prebačen na groblje da tamo zauzme položaj i da štiti odstupnicu jedinicama I zagorske brigade, I i II bataljonu udarne brigade »Braće Radića« i Bjelovarskom odredu, jednom bataljonu Moslavačke brigade i jednom bataljonu I zagorske brigade iz Topolovca, jer je donijeta odluka da se **sve** jedinice probijaju preko Tvrde Rijeke **u pravcu Lipovog brda.** \

Jedinice Bjelovarskog područja, komore i jedinice pri štabovima brigada i štabu divizije mnogo su se pokolebale pred jakom vatrom neprijatelja i njegovim nastupanjem sa svih strana, tako da su svojim paničnim bijegom uticale, ali opet ne tako mnogo na borbene jedinice. Pri povlačenju pored groblja Jakopovac prema Tvrdoj Rijeki mnogi su se grupisali, što je neprijatelj primijetio, te tukao brzom minobacačkom vatrom i artiljerijom i na taj način nanio nepotrebne žrtve.

Neprijatelj od pravca Domankuša za vrijeme povlačenja naših jedinica prema Tvrdoj Rijeci od Jakopovca otpočeo je sa nastupanjem prema Jakopovcu. Bjelovarski odred i IV bataljon Moslavačke brigade, povukli su se u neredu prema Jakopovcu, napustivši položaje, a odavde produžili probijanje u pravcu Tvrda Rijeka — Konjska šuma.

II ,i I bataljon udarne brigade »Braće Radića«, koji su se povlačili od pravca Gor. Križa kosom preko M. Križa, zahvatili su neprijatelja koji je nastupao prema Jakopovcu od Domankuša i Topolovca i nanijeli mu osjetne gubitke, a zatim se prebacili u pravcu Tvrda Rijéka — Konjska šuma.

III bataljon udarne brigade »Braće Radića« držao je položaje na groblju u Jakopovcu sve dotle dok se nije i posljednja jedinica izvukla prema Tvrdoj Rijeci. Za to vrijeme neprijatelj je od kote 224 prodro u Jakopovac te je i svoju komoru poslao u samo mjesto. Bataljon je izvršio sa jednim dijelom svojih snaga kontranapad i neprijatelja protjerao, a zatim se po dijelovima povlačio u pravcu svih ostalih jedinica. ;

Jedinice štabova i komora pri svom povlačenju oko Tvrde Rijeke, naišle su u šumi ispred Tvrde Rijeke na neprijatelja, koji je na njih otvorio vatru, uslijed čega se dio odvojio i krenuo pravac Moslavina, a drugi dio produžio je u pravcu Visova.

Na Visovima sve su se jedinice sakupile i sredile, a zatim krenule zaobišavši mjesto Kapelu sa desne strane u pravcu Lipovog brda — Rakitnice, gdje su se sve jedinice prebacile preko ceste Bjelovar — Đurđevac sa osiguranjem prema Bjelovaru i Đurđev-

[6] **Kombinirana grupa imala je naziv »Majer«.**

cu koja je dala brigada »Matija Gubec«. Po prelazu ceste sve su se jedinice zadržale radi sređivanja na putu koji vodi od Čurlovca prema Tunelu — Pavlovac. Prolaz naših jedinica preko Lipovog brda i dijelova koji su prelazili bočno preko Kapele radi osiguranja, preko Rakitnice i Čurlovca bio je uredan i jedinice bile su na okupu, tako da je narod vidio cijelu našu snagu, te neprijatelj ne može svojim lažima da uvjeri narod o uništenju partizana u ofanzivi na Bilogoru.

Sa puta kod Čurlovca, dok su se jedinice sređivale, poslani su manji dijelovi radi pretraživanja terena gdje je vođena borba, da bi se sakupilo izgubljeno oružje i pokupili ostali ranjenici. Međutim ti dijelovi naišli su Lipovog brda na neprijatelja, koji je odmah nastupao iza nas poslije našeg probijanja prema Lipovom brdu. Neprijatelj ipak nije imao odlučnosti da nastupa za nama, čuvši od naroda koliko se snage prošle partizana, već se je zadržao u selima preko ceste prema Lipovom brdu, dok su naše jedinice sa ranjenicima krenule za Šandrovac, gdje smo Stigli 14. VII 1 944. godine oko 6 sati.

Koliko se je kasnije saznalo neprijatelj je duž ceste Koprivnica — Križevci, iznad Vel. Mučne, Miličana, Sokolovca, Carevdara i Donjare držao zasjedu, te je želio da nas jakim pritiskom od pravca Gor. Sredica i Topolovca nabaci prema Kalniku, kako bi nas sačekali u zasjedi kod ceste.

Snage neprijatelja koje su učestvovale u ovoj borbi cijene se prema podatcima koji su dobiveni kasnije oko *4*—5 hiljada neprijateljskih vojnika sastojeći se od ustaša, zdrugovaca, crnaca, gestapovaca i Švaba.[6] U ovoj borbi neprijatelju su nanijeti dosta osjetni gubitci. I

Ubijeno je 55 neprijateljskih vojnika, ranjeno 80.

Naši gubitci: 7 mrtvih, 24 ranjena i 43 nestala.

Gubitci u oružju:

2 antitenk. puške (jedna antitenk. puška nalazi se na Bilogori),
1 antitenk, bacač (prema izjavi komesara čete spremljen),
1 antitenk. mitraljez,
1 mauzer puška,
6 nagaznih mina,
2 puš'komitraljeza.

14. jula 1944. god. — Po dolasku Šandrovac jedinice su zauzele položaj i to: udarna brigada »Braće Radića« kota 255 i 252, a I zagorska brigada kota 256 i kota 232 (sekcija Bjelovar 1 : 100 000).

Brigada »Matija Gubec« Vel. i M. Pupelica.

U toku dana jedinice su se odmarale poslije izvršenog marša, a ranjenici su preVijeni i potom po Bjelovarskom odredu prebačeni u Slavoniju.

Oko 17 sati i 20 min. neprijatelj je u jačini od jedne bojne nastupio od pravca Suhe Katalene prema koti 256. Naše jedinice nisu prihvaćale borbu već su se povlačile odmah na nove položaje s obzirom da su bile -mnogo umorne, dok je borbu prihvatio samo II bataljon udarne brigade »Braće Radića« zbog toga što je oklijevao u svom povlačenju. U toj borbi bataljon je neprijatelju nanio gubitke oko 20 mrtvih i 15 ranjenih.

Naši gubitci 3 ranjena druga.

Po izvlačenju iz Šandrovca jedinice su zauzele položaj i to: udarna brigada »Braće Radića« sjeverni dio sela Lasovac, I zagorska brigada južni dio sela Lasovac, a brigada »Matija Gubec« selo Ravneš.
Na tim novim položajima jedinice su ostale do 4 sata 15. jula 1 944. godine.

15. jula 1 944. godine — U 4 sata u jutro jedinice su izvršile pokret i zauzele nove položaje: udarna brigada »Braće Radić« Stara Rača, brigada »Matija Gubec« Drljanovac, a I zagorska brigada južni dio sela Bulinac. Brigada »Matija Gubec« svoj jedan bataljon prebacila je po naređenju štaba divizije na raskršće u Bulincu (sekcija Bjelovar 1 : 100 000).
Jedinice su se u toku dana odmarale, neprijatelj nije uopšte izlazio iz uporišta. Neprijatelj koji je poslije povlačenja naših jedinica ušao u Šandrovac povukao se je 15. jula 1 944. godine ujutro.
U ovom razdoblju naša divizija uništila je 168 neprijateljskih vojnika, a ranila 202. Ukupno izbačeno iz stroja 370 neprijateljskih vojnika.

Zarobljeno:
16 neprajteljskih vojnika,
1 cijev minobacača,
5 pušaka, .
1 šmajser,
2 pištolja,
22 mine za teški minobacač,
1 laki mitraljez M G »šarac«,
13000 puščanih metaka.

Naši gubitci:
23 mrtva,
68 ranjenih,
43 nestala.

Gubitci u oružju:
1 antitenk. ibacač,
1 antitenk. mitraljez,
1 antitenk. puška,
2 puškomitraljeza,
1 mauzer puška,
1 teški mitraljez.

Od rukovodilaca poginuo komandir čete Tucman Stjepan, politđelegat Herceg Ivan, sekretar SKOJ-a Krok Stjepan, vodnik Cerovec Josip.

Od rukovodilaca ranjen komandant udarne brigade »Braće Radića« kapetan Vulić Ivan, komesar divizije drug Robić Ivan, referent saniteta divizija drug Fras Ivan, vodnik Horvat Franjo, pomoćnik politikomesara bataljona Jarčinović Ivan, st. vodnik Šimunić Mirko, pomoćnik politkomesara čete Štritof Franjo i desetar Groz Zvonko.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant-potpukovnik:
SI. o. MP Bulat Rade

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 18. JULA 1 944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O SLABOSTIMA I GREŠKAMA PRILIKOM BORBI KOD SEVERINA, STARE RAČE, DAUTANA I PATKOVCA'

Oper. br. 157/44

I

Nakon razbijanja neprijateljske ofenzive na Bilogoru vođene 8. VII 1 944. godine naša divizija zadržala se na sektoru Sredice — Široko selo — Maslarac. 12. VII 1 944. godine I zagorska rokirana je iz Gor. i Donjeg Maslarca za Jakopovac i Turski brijeg. Toga dana u Topolovcu pored III bataljona I zagorske brigade nalazili su se Bjelovarski p. odred i IV bataljon I moslavačke brigade.

[1] **Originalni dokumenat se nalazi u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

Na čitavom sektoru koji su naše jedinice kontrolirale nisu bili primjećeni pokreti neprijatelja, a niti uočene neprjateljske koncetracije u uporištima Bjelovar, Križevci, Rovišće, Koprivnica, Novigrad i Đurđevac.

Da bi pravilnije znali analizirati neprijateljsku ofanzivu na Bilogoru 13. VII 1944. godine treba imati u vidu ove najvažnije momente.

1) Koncentracije neprijatelja u uporištima na sektoru Bilogore i rad naše vojno-obavještajne izviđačke službe.

2) Nastupanje neprijatelja i tok borbe, rad naših jedinica.

3) Odstupanje i povlačenje u pravcu Lipovog brda — Šandrovca.[2]

Vojno obavještajna služba naših štabova nije zabilježila u svojim izvještajima koncentracije neprijatelja u uporištima Bjelovar, Koprivnica, Novigrad, Đurđevac i Križevci. 11. VII 1 944. godine bili smo obavješteni da je u Koprivnicu navodno stiglo iz Ludbrega tri bojne PTS, ali je ta obavijest demantirana i neprijatelj je navodno krenuo iz Koprivnice za Ludbreg.[3] 11. VII 1 944. god. obaviješteni smo da je iz Daruvara stiglo u Bjelovar 400 neprijateljskih vojnika sa kratkim hlačama. To su prema podacima informativne službe bili tako zvana »Plava garda«, dok su to stvarno bili »wermanšaft« (podaci dobiveni od zarobljenog gestapovca dana 16. VII 1 944. god.) 12. VII 1 944. god. informativci obavještavaju da je u Sv. Petar Čvrstec (sekcija Čakovec 1 : 100 000) stiglo dvije satnije ustaša iz Križevaca sa topovima. Oficirska patrola brigade »Braće Radić« provjerava istu obavijest i konstatira da je netačna.

Izviđačke patrole naših jedinica bile su aktivne i zalazile su u dublju pozadinu neprijatelja i u blizinu neprijateljskih uporišta. Neprijatelj nije vršio nikakove ispade na naš sektor, pa prema tome ni ti izviđački dijelovi nisu mnogo znali što radi neprijatelj, a koji je konspirativno dovlačio pajačanja u uporišta Koprivnicu, Križevce i Bjelovar.

Brigada »Matija Gubec« na dan 13. VII 1 944. god. nalazila se u Gor. Sredicama, udarna brigada »Braće Radića« Gor. Križ — Široko selo, I zagorska brigada Jakopovac — Topolovac, Bjelovarski p. odred i IV bataljon I moslavačke brigade Topolovac, štab divizije Jakopovac (sekcija Čakovec 1 : 100 000). 13. VII o. g. ujutro oko 8 sati patrola Gupčeve brigade koja je kretala prema Poljančanima (sekcija Đurđevac 1 : 100 000) sukobila se sa neprijateljem kod Poljančana. Istovremeno primjećene su neprijateljske kolone od Kapele prema Pavlin Kloštru i od Domankuša prema Topolovcu, Srijemu, Hudovljanima, Gor. i Donjoj Velikoj u pravcu Širokog sela i Gor. Križa (sekcija Čakovec — Bjelovar 1 : 100 000). Štab divizije odmah naređuje da brigada »Matija Gubec« izađe na položaje Mala konjska šuma — Brezine, I zagorska brigada sa jednim bataljonom zaposjedne kotu 224, a jednim kotu 230, načelnik štaba potporučnik Sutler i v. d. politkomesara brigade Srnec Đuro upućeni su u Topolovac sa zadatkom da rukovode Bjelovarskim p. odredom i IV bataljonom I moslavačke brigade i III bataljonom I zagorske brigade (naređenja izdata telefonom i usmenim putem).

U međuvremenu i telefonska centrala u Sredicama bila je iskopčana bez znanja i odobrenja štaba divizije i štaba Gupčeve brigade. Naređenje udarne brigade »Braće Radića« da sa dva bataljona zaposjednu kotu 224, a jednim Široko selo izdano je pismenim putem u 8,30 sati. U 9 sati neprijateljska kolona koja je kretala preko Donje Velike — kote 202 preko Ciganice šume izbila je na rub Male konjske šume i presjekla put Gornji Križ — Gor. Sredice, jer je II bataljon Gupčeve brigade zakasnio, uslijed sporosti, zaposjesti pomenute položaje. Rokiranjem jedinica štab divizije uzeo je u predpostavku da je neprijatelj krenuo jakim snagama i da ima ofenzivne namjere i donio je odluku da ojača položaje Gupčeve brigade snagama udarne brigade »Braće Radića« i spremi razbijanje neprijatelja kod Gor. Sredica i da se divizija povlači u pravcu Lipovog brda — Čurlovca, jer su snage bile daleko nadmoćnije od vlastitih snaga. Izbijanjem neprijatelja na put Gor. Sredice Široko selo III bataljon udarne brigade »Braće Radića« dobio je zadatak da povrati izgubljene položaje kod Male konjske šume, ali je žestokom vatrom neprijatelja bio odbijen i povukao se na raskršće puteva Jakopovac —Gor. Sredice — Gor. Križ kod Kapele ne pretrpjevši nikakove gubitke. Isti bataljon dobio je naređenje da zaposjedne južni dio sela Jakopovac i štiti probijanje I i II bataljona koji su dolazili iz Gor. Križa i razbije neprijateljsku kolonu, koja je od Domankuša preko Konjske šume — kote 138 nastupala za Jakopovac. I bataljon I zagorske brigade osiguravao je kod kote 232 prolaz jedinica (I i II bataljona udarne brigade »Braće Radića« i štabskih dijelova kroz Jakopovac za Tvrdu Rijeku). Brigada »Matije Gupca« kod Brezine vodi borbu sa neprijateljem koga uspjeva odbacivati uz nekoliko uzastopnih juriša (III bataljon) i spriječi neprijatelja da zaposjedne Brezine i Tvrdu Rijeku i ugrozi odstup brigade »Braće Radića« preko Jakopovca i oteža povlačenje Bjelovarskog p. odreda, IV bataljona I moslavačke brigade i III bataljona I zagorske brigade. Oko 9 sati i 30 min do 12 sati sve jedinice (udarna brigada »Braće Radića«, I i III bataljon zagorske brigade, Bjelovarski p. odred i I bataljon I moslavačke brigade) povlače se u Konjsku šumu južno od Tvrde Rijeke (sekcija Čakovec 1 : 100 000), dok neprijatelj sa dva do tri teška bacača i dva topa unakrsnom vatrom tuče položaje oko Tvrde Rijeke. Od 12 do 14 sati jedinice se sređuju u Konjskoj šumi i Visovima (sekcija Čakovec i Čazma 1 : 100 000) i preko Kapele i južno od Kapele zrebacuju preko Lipovog brda za Čurlovac.

Odstupanje naših jedinica bilo je organizovano i po planu. Najljepši primjer vojničkog odstupanja bila je udarna brigada »Braće Radića« koja je kroz najtežu vatru minobacačku i artiljerijsku odbila kontra jurišem neprijatelja koji je već bio prodro kod Jakopovca do crkve (I i II bataljon), koji je izvršen bez i jednog gubitka, a neprijatelju nanešeni gubici preko 30 mrtvih i ranjenih. III bataljon iste brigade na južnom dijelu sela odbijao je sve navale neprijatelja iz pravca Domankuša i kote 132. III bataljon udarne brigade »Braće Radića« bio je zaštitnica svih snaga koje su se povlačile i taj zadatak izvršio je u potpunosti i onda kada su neprijateljski tenkovi prodrli u Jakopovac bataljon je vojnički odstupao, prebacujući desetinu po desetinu i nije imao gubitaka od tenkova. Jedinice pošto su bile u Konjskoj šumi i Visovima sređene potpuno su vojnički odstupale. Nered za vrijeme odstupanja unijele su komore i specijalne štapske jedinice koje nisu bile po štabovima vođene nego više prepuštene same sebi. Takav je

[2] **Jedinice XXXII divizije povukle su se navedenim pravcem 13. jula.**

[3] **Desetog juna vraćena je u Ludbreg 1. bojna 1. puka PTS, a 2. i 3. bojna toga puka upućene su u Podravski Novigrad (vidi: Dnevni izvještaj PTS u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 1—268/26 k. 112.)**

bio slučaj da je komora brigade »Matija Gubec« bila prva na udaru neprijatelja razbijena, unijela paniku među ostale komore i štabske jedinice koje su se povlačile preko Konjske šume u pravcu Kraljevca i ako to nije bio pravac povlačenja. Jedna četa i vod III bataljona I zagorske brigade koji su štitili sa operativnim oficirom odstupanje Bjelovarskog p. odreda i IV bataljona I moslavačke brigade i ranjenika iz Topolovca nisu imali prihvat kod Konjske šume od ostalih snaga, pa su izgubili vezu i odcijepili se.

KRITIČKI OSVRT

Borba kod Sredica pokazuje da smo onog momenta kada je nastupao neprijatelj pravilno ocijenili njegove namjere i snage i donijeli odluku da se probijemo u pravcu Lipovog brda — čurlovca. Naš plan tj. štaba divizije da jače i organizovanije udarimo po neprijatelju kod Sredica nije bio potpunoma organizovan i na vrijeme preduzet iz razloga:

1) Rokiranje jedinica kako je bilo predviđeno po planu nije bilo pravovremeno izvršeno pošto je centrala u Sredicama bila iskopčana. To je bio momenat kada je odluka bila presudna a veza je zatajila.

2) Brigada »Matije Gupca« nije na vrijeme izašla na položaje Mala konjska šuma — Brezine i dozvolila time neprijatelju da izbije na put Gor. Sredice — Gor. Križ i uklini se u naše položaje.

3) Veza sa štabom Gupčeve brigade i Topolovcom i štabom udarne brigade »Braće Radića« funkcionisala je dok nije bila isključena centrala, što je bilo presudno za razvoj borbe i rad naših jedinica. Ubuduće štabovi brigada u ovakvim slučajevima poduzet će najenergičnije mjere da spriječe pojedine telefoniste da samovoljno i prije vremena zbog straha bježe. Radio-telegrafska veza nije mogla biti održavana, jer su se sve jedinice nalazile u pokretu, a naša stanica nije podesna za brzi rad, dok radio stanice brigada nisu bile iskorištene iako je bilo mogućnosti.

4) Borbena saradnja jedinica ovoga puta došla je do punog izražaja kod udarne brigade »Braće Radića« koje su se uzajamno pomagale, štitile jedna drugoj otstupnicu i zajednički napadale na neprijatelja. Bataljoni brigade »Matija Gubec« nisu ostvarili tu šaradnju, kao ni Bjelovarski odred, IV bataljon I moslavačke brigade i III bataljon I zagorske brigade iako su imali zajedničko rukovodstvo (načelnik štaba i politkomesar I zagorske brigade). Štab Zagorske brigade nalazio se na koti 230 i nije uopće surađivao sa štabom Gupčeve brigade iako je II bataljon I zagorske brigade, koji je držao kotu 230, imao zadatak da štiti leđa Gupčevoj brigadi i bude prihvatnica jedinica koje se povlače od Jakopovca. Štab te brigade dozvolio je da prekine kontakt sa Gupčevom brigadom. Razumljivo je da uslijed ovakvog držanja ne -može biti potpune pobjede nad neprijateljem i situacija bi se mnogo teže razvijala da nije podoficirska škola sa izviđačkim vodom divizije i sa štabom divizije izbila na kotu 230 i naredila II bataljonu (komandantu bataljona) da bataljon štiti otstupnicu jedinici koja se povlači od Jakopovca. Osnovno je o ćernu ubuduće treba voditi više računa, da štalbovi i sve jedinice međusobno surađuju unutar brigade i sa svim svojim susjedima bez razlike bili oni pripadnici naše divizije ili drugih jedinica, pomognu.

5) Štabovi brigade pokazali su veliko nerazumijevanje i nepravilno upotrebljavanje specijalnih jedinica četete za vezu, bol. voda, izviđača, itd. koje redovno kada se zapuca šalju ispred jedinica. Ne poduzimaju potrebne mjere da bolničkim vodom pojačaju sanitet u borbi, a izviđačima vrše osmatranja bojnog polja. Razumljivo je da tako jedinice kad se nađu bez jedinstvene komande naiđu na neprijatelja i budu razbijene, dok se može lijepo konstatovati u stalnim našim borbama da zbog toga ne uspjevamo u potpunosti izboriti pobjedu nad neprijateljem, jer su sanitet, veza i osmatranje bojnog polja dosta slabi i o neprijatelju za vrijeme borbe malo se zna, a ranjenici i -mrtvi nisu pravovremeno evakuirani.

6) Odstupanje jedinica pokazuje da pravilnim vojničkim odstupmim maršom jedinica je u stanju da se pod najtežim uslovima bori i uspješno izvlači iz kliješta neprijateljskih. Ako se specijalne jedinice pravilno upotrebe spriječit će se grupisanje na položajima i otkrivanje položaja, jer najčešće komore i ostale jedinice pri štabovima slikaju se na položajima, koji su onda meta neprijateljskog teškog oružja. Pored ovih glavnih panikera u borbi kod Jakopovca veliki metež stvorile su komande područja sa svojim pozadinskim jedinicama koji su ujedno i pretrpjeli najveće gubitke. Za buduće kad jedinice (partizanske straže), komande područja odstupaju preko naših položaja redovno nastojati da njihov pravac odstupanja bude izvan naših položaja kako ne bi štetno djelovalo na borce ili pak iste staviti pod komandu i povesti u borbu. Borba kod Sredica — Jakopovca vođena je s tri bojne PTS-a, dvije bojne Crne legije, IV gorskim zdrugom, dva bataljona gestapovaca i žandarmerije iz Bjelovara. Neprijatelj je raspolagao s tri tenka, oko 4 bacača mina i dva topa, koja je upotrebio u samoj borbi. Blokirao je cestu kod Carevdara — Sokolovac, a u Poveliću imao strategijsku rezervu (sekcija Čakovec 1 : 100 000) s namjerom da nas nabaci na Kalnik i razbije. Ipak planovi neprijatelja nisu imali većih uspjeha, jer neprijatelj je imao gubitke oko 130 mtrvih i ranjenih najmanje, a naše jedinice nisu bile razbijene iako je bilo dijelova odcijepljenih, ali preko 90% borbenog ljudstva iz jedinica probilo se sa -svim snagama u pravcu Lipovog brda. Gubitci naših jedinica dosta su osjetni[5] i svi rukovodioci moraju više povesti računa zbog očuvanja ljudstva koje za našu diviziju zbog njezine malobrojnosti[6] predstavlja životno pitanje njezinog opstanka i uspješnog djelovanja. Zapazilo se da borci i rukovodioci još uvijek odnose se nepravilno prema oružju koje dobiju, ne cijene ga i gube.

II

15. VII 1 944. godine naša divizija rokirana je na sektor Bulinac — Drljanovac — Stara Rača. Jedinice XXVIII udarne divizije nalazile su se u Bedeniku — Vel. i M. Pisanica (sekcija Bjelovar 1 : 100 000).

16. VII 1 944. god. neprijatelj je od Bjelovara sa dva bataljona gestapovaca i IV gorskim zdrugom sa četiri teška bacača, tri tenka, dva brdska topa nastupao u pravcu Bulinca i udarni bataljon Zagorske brigade u 5 sati i 30 min. prihvatio je borbu ispred Bulinca.

Štab divizije stvorio je odluku da izvrši manevarski napad na neprijatelja sa Gupčevom i udarnom brigadom »Braće Radića« i XXV brodskom brigadom XXVIII divizije. Plan manevra bio je: udarna brigada »Braće Radića« sačekat će neprijatelja ispred Sta-

[4] **Odnosi se na komandu Bjelovarskog područja.**

[5] **Divizija je imala 7 mrtvih, 24 ranjena i 43 nestala borca i rukovodilaca.**

[6] **Divizija je 13. jula 1 944. imala 1 028 boraca i rukovodilaca.**

re Rače, dok brigada »Matija Gubec«, čim je prihvatila borbu, svim snagama trebala je napasti bok neprijatelja kod Dautana i probiti se na Prespu (sekcija Bjelovar 1 : 100 000), a XXVIII diviziji predloženo je da krene u napad sa tri bataljona preko M. Severina, da dva bataljona izbaci na Ciglenu i zajedno sa našim jedinicama kod Prespe zatvori put za Bjelovar.

Jedinice XXV brodske brigade krenule su prije u borbu i na dati znak bijelom raketom Gupčeva brigada i udarna brigada »Braće Radića« krenule su u nastupanje. Prije ispaljene rakete neprijatelj je pušten na blizinu oko 60 metara ispred Stare Rače, a zatim je udarna brigada »Braće Radića« izvršila kontranapad i tjerala neprijatelja do Dautana. U međuvremenu Gupčeva brigada koja se nalazila u Nevincu i jedan bataljon Gupčeve brigade (I bat.) nastupao je parema Sumi Drlješ (sekcija Bjelovar 1 : 100 000) kuda je neprijatelj bježao, ali neopravdanim naređenjem načelnika štaba Gupčeve brigade bataljon je povučen natrag u Nevinac i time je neprijatelju data mogućnost organizovanijeg povlačenja. Ali pored naređenja o povlačenju komandir III čete I bataljona Slavko Petrović sa četom samoinicijativno izbio je u Dautan, napao neprijateljsku kolonu i zaplijenio plijen. Neprijatelj čim je dobio bočnu vatru u panici je preko Patkovca i Prespe bježao za Bjelovar. Ostali bataljoni (II i III Gupčeve brigade) nisu izvršili zadatak tj. zaposjeli cestu kod Prespe i presjekli otstupnicu neprijatelju i zbog toga neprijatelj je uspio umači ne pretrpjevši velik poraz.

U momentu dok je udarna brigada »Braće Radića« nastupala prema Dautanu po naređenju načelnika štaba Gupčeve brigade bataljoni su bili skoncentrisani u Nevincu i načelnik štaba izrađivao je skicu za napad na Dautan, dok je III četa I bataljona brigade »Matija Gubec« izvršila napad i neprijatelj u najvećoj panici bježao za Pakovac umjesto da su bataljoni izvršili naređenje koje je bilo pred njih postavljeno. Načelnik štaba brigade u ovom slučaju glavni je krivac zašto nije uspjeh bio veći.

KRITIČKI OSVRT

Borba kod Dautana i Stare Rače uočeni su neki nedostatci naših jedinica:

1) Teren između Stare Rače i Dautana pokriven je sa velikim kukuruzom i omogućava prikradano povlačenje i izviđanje. Neprijatelj je izviđao položaj udarne brigade »Braće Radića«, dok brigada nije imala svoje izviđače ispred položaja prema Dautanu. Nastupanje vrši se streljačkim strojem, to je jako otežano i ne postiže se brzina kretanja i koncentriranje oružja, što se postiže četnim i vodnim kolonama, jer je teren takovo kretanje dozvoljavao. Tako je, na pr. jedan puškomitraljezac sa dva strelca izbio ispred Dautana i prisilio nekoliko gestapovaca na predaju i ovi su digli ruke i bijele marame, ali vidjevši da su snage male otvorio je vatru na njih, pri tome jednog ubio, a jednog ranio. U borbi se stalno isturaju automatska oružja bez zaštite strelaca i redovit je slučaj da mitraljesci ginu ili bivaju ranjeni, a ponekad automatska oružja padnu u ruke neprijatelja.

2) Koordinacija rada jedinica udarne brigade »Braće Radića« i saradnja sa Gupčevom brigadom nije bila ostvarena uslijed slabe povezanosti obiju brigada, iako su bile jedna uz drugu, što je veliki propust i nemarnost štabova brigada, a koji su bili prije kretanja u napad sa strane štaba divizije upozoreni da čitavo vrijeme svog nastupanja surađuju i zajednički udaraju po neprijatelju. Koordinacija sa jedinicama XXVIII udarne divizije nije vremenski ostvarena, jer su jedinice XXV brigade »bile pod komandom svoga štaba divizije koji sa nama nije imao brzu vezu i zbog toga se dogodilo da su najprije vodili borbu bataljoni XXV brodske brigade, a zatim naše brigade, i

3) Štabovi brigada nisu bili pravi rukovodioci tj. nisu držali čvrsto u rukama batalj one. To naročito važi za štab Gupčeve brigade koji se nalazio 2—3 km iza bataljona koji su nastupali iako se trebao pomjeriti zajedno sa bataljonima i zbog toga se dogodilo da su štabovi bataljona dobivali jedno naređenje od štaba brigade (komandanta i politkomesara), a drugo od načelnika štaba i pomoćnika politkomesara brigade. To je bio jedan od razloga da je načelnik štaba napravio zbrku u Nevincu u momentu kada se trebala brigada sva angažovati. Načelnik štaba brigade i pomoćnik politkomesara Gupčeve brigade koji su se nalazili sa bataljonima u nastupanju nisu također koordinirali rad bataljona i može se reći nije bilo uopće jedinstvene komande. U buduće štabovi brigada trebaju da se pomeraju zajedno sa bataljonima imajući uvijek u vidu da njihovo mjesto treba biti tamo od kuda će moći najpravilnije rukovoditi brigadom, a sami članovi štabova kada se nalaze na položaju moraju biti najtješnije povezani i međusobno surađivati.

4) Primjetilo se da se naši štabovi, komandanti boje manevra u dubinu neprijateljsku (u pozadinu) i pate od osiguravanja bokova i presijecanja odstupnica od strane neprijatelja i pri tome izgube iz vida činjenicu da je onog momenta kada neprijatelj bježi inicijativa u našim rukama i da tada svom brzinom i žestinom treba rastrojiti i uništiti neprijatelja. Ovo je svakako posljedica neiskustva i nepoznavanja taktike manevrovanja. Nužno se za uspješnije borbe i brzo manevriranje jedinica na terenu postavlja bolja organizirana veza i svi štabovi trebaju još veću pažnju pokloniti održanju veza koristeći pri tome sva sredstva i ne oslanjajući se samo na jedan način održavanja veze (radio-telegrafiju ili kurire).

Štabovi brigada na osnovu ove analize razradit će istu sa svim potčinjenim štabovima i komandama i o tome izvjesti'ti štab divizije.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar : Komandant-potpukovnik :
SI. otsutan Bulat Rade

M P

Dostavljeno
na znanje:
Štabu X korpusa Zagrebačkog NOV i POJ.
Na znanje i postupak:
Štabu udarne brigade »Braće Radića«,
Štabu brigade »Matija Gubec«,
Štabu I zagorske brigade.

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA OD 3. AUGUSTA 1 944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OPERATIVNOJ SITUACIJI I O ORGANIZACIJI I INFORMACIJI JEDINICA[1]

ŠTAB X KORPUSA ZAGREBAČKOG
NOV I POJ

Op. broj 398
Dne, 3. augusta 1 944. g.

Opći vojni organizacioni izvještaj
za mjesec j u l i .

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 6—1 k. 551 B. Ređakci-**

OPERATIVNA SITUACIJA

Sektor Zagorje: Vojnička situacija na ovom sektoru nije se od posljednjeg izvještaja izmijenila u većoj mjeri. Stanje je uglavnom nepromijenjeno.
Moglo bi se reći da se situacija u zadnjih nekoliko dana u manjoj mjeri poboljšala, a do ovoga je došlo uslijed toga što su njemačke jedinice koje su se nalazile na ovom sektoru počele postepeno odlaziti i napuštati Zagorje, a sada su sve njemačke jedinice otišle u pravcu Slovenije.

Neprijatelj nastoji stvoriti što veći broj manjih uporišta kako bi što veći dio terena držao pod svojom kontrolom. Ovo mu je donekle i uspjelo iz razloga toga, što na tom sektoru nema jačih naših jedinica koje bi mu se uspješno suprotstavile. Ovakvu situaciju neprijatelj iskorištava u svoju korist i nastoji provesti što potpuniju mobilizaciju. Odilaženjem njemačkih jedinica sa sektora Zagorja, a i uslijed opće vojničke situacije na frontovima u svijetu situacija se poboljšala u našu korist i naše jedinice na tom sektoru uspjele su da mobilišu izvjestan broj boraca. Aktivnosti naših jedinica koje se nalaze na tom sektoru prilična je i daje zadovoljavajuće rezultate obzirom na njihov brojčani odnos i jačinu u odnosu na neprijateljske jedinice.

Milicija koja je postojala na ovom sektoru uglavnom je paralizirana i vojnički ne predstavlja nikakvu snagu.
Na sektoru Zagorja još uvijek se nalaze smješteni neprijateljski ranjenici i uslijed toga neprijatelj drži veći broj posada radi zaštite ovih ranjenika. Jačih operativnih jedinica neprijatelja nema na ovom sektoru.
Na sektoru Zagorja i Prigorja nalaze se momentalno dijelovi njemačkih divizija koji su prebačeni na ovaj sektor radi odmora. Od ovih jedinica formiraju se sada neke nove jedinice, koje prema podacima s kojima raspolažemo treba da budu u skoro vrijeme upućene na neke frontove.
Neprijatelj nastoji da na svaki način osigura i zadrži pod kontrolom komunikacije koje vežu Zagreb sa Varaždinom.

Sektor Kalnika: Vojnička situacija na ovom sektoru i dalje je teška. Najveći dio svojih snaga koje neprijatelj ima na teritoriju našeg korpusa drži ih na sektoru Kalnika i Bilogore. Neprijatelj drži sva uporišta koja je i ranije imao sa jakim posadama i nastoji na svaki način da onemogući opstanak naših jedinica na ovom sektoru.

Neprijateljske snage koje se sada nalaze na ovom sektoru sastavljene su gotovo od samih ustaša. Gestapovci koji su se ranije nalazili u Križevcima i jednim dijelom i u Koprivnici napustili su ovaj sektor i otišli u pravcu Zagreba.

Od neprijateljskih jedinica na ovom sektoru nalazi se 5. ustaški stajaći zdrug pod komandom potpukovnika Bobana i pojedine bojne PTS[2] Pored ovih jedinica nalazi se po uporištima još i izvjestan broj domobrana.
Sektor Bilogore: Stanje na sektoru Bilogore još uvijek je teško pošto neprijatelj duž komiunikacije Koprivnica —Pitomaca drži jače svoje snage s kojima kontroliše Podravinu i onemogućava našim jedinicama pristup k istoj. U posljednje vrijeme neprijatelj je zaposjeo Kloštar i Pitomaču. Neprijatelj nastoji na svaki način da sprovede mobilizaciju, ali mu to do sada nije uspjelo. Isto tako neprijatelj je pokušao da sa manjim ustaškim posadama koje su se nalazile po Bilogori (Gudovac, Korenovo, Sv. Ivan Žabno) izvrši popunu 5. stajaćeg zdruga, ali mu to nije uspjelo pošto su se pomenute posade kada su čule da treba da uđu u sastav 5. zdruga razlbježale.
I sa ovog sektora otišli su gestapovci u pravcu Zagreba.
Odmah po odlasku gestapovaca došle su na sektor Bilogore 2 pukovnije I kozačke divizije koje su zaposjele uporište Vrbovec, Gradec, Sv. Ivan Žabno, a jedan dio istih nalazi se i u Bjelovaru. Moral ovih dijelova I kozačke divizije je na vrlo visokom stupnju i od svog dolaska pa do danas nisu ove jedinice poduzimale nikakvih većih akcija.
Prilikom odlaska gestapovca sa ovog sektora, a kako su se prenosili glasovi da bi i izvjesne ustaške i domobranske jedinice trebale isto tako »biti upućene na neke druge sektore, zavladala je u redovima neprijateljskih jedinica kako ustaških, a naročito domobranskih, velika demoralizacija. Dezerterstvo je uzelo velikog maha.

Neprijatelj na ovom sektoru u posljednje vrijeme potpuno je neaktivan i ne vrši nikakvih ispada na oslobođenoj teritoriji.
Od naših jedinica na sektoru Bilogore nalazi se XXXII divizija koja sprovodi mobilizaciju sa uspjehom.
Sektor Moslavine: Stanje na ovom sektoru je npromjenjeno. Vojnička situacija nije se u bitnosti promijenila dolaskom dijelova I kozačke divizije.
Milicija na ovom sektoru razbijena je i ne predstavlja nikakvu vojničku snagu. Odlučujući udarac miliciji na ovom sektoru zadat je likvidacijom uporišta Ivanić Kloštar.[3]
Općenito vojnička situacija na sektoru ovog korpusa u posljednjih nekoliko dana pokazuje veliko poboljšanje. Do ovoga preokreta došlo je uslijed povlačenja gestapovskih jedinica i općeg stanja vojničke situacije u svijetu. U neprijateljskim redovima dezerterstvo je preuzelo velikog maha i neprijateljske jedinice su potpuno demoralisane. Ovo se u posljednje vrijeme naročito primjećuje u ustaškim jedinicama.
Milicija koja je bila na teritoriju našeg korpusa organizovana može se reći da je potpuno razbijena *i* ne predstavlja nikakovu vojničku snagu.

U vezi sa ovakovim stanjem pojačao se priliv boraca u naše jedinice i za mobilizaciju postoje povoljni uvjeti. Uslijed priliva novih boraca osjeća se nedostatak u oružju, tako da već sada ima u našim jedinicama priličan broj nenaoružanih boraca, oko 1 000. Sprovođenje samo mobilizacije, a potom i sređivanje samih jedinica koje je neophodno potrebno radi dolaska novomobilisanih, dovelo je do toga da su naše jedinice u posljednje vrijeme dosta neaktivne tj. neaktivne u smislu izvođenja vojničkih operacija. Stvoren je plan za suradnju naših jedinica sa jedinicama VI korpusa i u najskorije vrijeme pristupit će se izvođenju toga plana/

ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA

Organizacija štaba korpusa provedena je u cijelosti. Formiran je i personalni otsjek. U štabu korpusa je-

ja objavljuje samo onaj dio dokumenata koji se odnosi na XXXII diviziju i ZGO.

[2] Vidi: bojnu relaciju 1. zbornog područja i dnevne izvještaje PTS (poglavnikovih tjelesnih sdrugova) u arhivi Vojnoistorijs'kog instituta u Beogradu, reg. br. 8/1 k. 58 i 1-268/26 k. 112

[5] Ustašku miliciju u Ivanić Kloštru napala je 21. jula 1 944. II brigada XXXIII divizije. I brigada te divizije bila je u zasjedi prema Križu, Ivanić Gradu i Dugom Selu.

[4] U planu su bila zajednička dejstva VI i X korpusa u Daruvarskoj kotlini.

dino još nije formiran sud prema najnovijim naređenjima, ali će to biti u najskorije vrijeme učinjeno pošto su za ovo formiranje potrebne instrukcije.

Pod neposrednom komandom štaba korpusa nalaze se:

XXXII divizija,
XXXIII divizija,
Zapadna grupa p. odreda,
Istočna grupa p. odreda,
III diverzantski bataljon,
II srpski bataljon,
Artiljerijski vod.

XXXII DIVIZIJA

Štab divizije je potpun i u sadašnjem sastavu potpuno zadovoljava. U posljednje vrijeme osjeća se veliki napredak u svim pravcima kako kod samog štaba tako i kod jedinica.
Divizija ima u sastavu:
Udarnu brigadu »Braća Radić«,
Brigadu »Matija Gubec«,
Četu za vezu,
Bolnički vod,
Izviđački vod,
Podoficirsku školu,
Prateću desetinu.
Udarna brigada »Braća Radić«

Štab udarne brigade: Štab je potpun i svojim radom u potpunosti zadovoljava. Rad samog štaba osjeća se i u brigadi, ali ne još u dovoljnoj mjeri. Primjećuje se još uvijek ravnodušnost štaba prema greškama pojedinih boraca i rukovodilaca. U samom štabu kao cjelini ne osjeća se dovoljno discipline.

Brigada kao cjelina poslije uspješnih težih borbi, a poslije provedenog odmora i intenzivnijeg vojničkog rada u usavršavanju u vojničkim znanjima postajala je čvršća i vrlo dobra jedinica. Potrebno je da se borci još bolje upoznaju sa nastavom gađanja pošto se na posljednjim bojnim gađanjima pokazalo da nisu još u potpunosti sposobni da iskoriste svoje oružje. Ima veliki broj slabo odjevenih boraca.
Brigada je sposobna za izvršenje i najtežih zadataka. Moral i disciplina kod boraca na vrlo dobroj su visini. Borbenost je vrlo dobra.
Brigada »Mafije Gubca«
Štab brigade je potpun i svojim radom kao cjelina zadovoljava. U samom štabu osjeća se dovoljno discipline i međusobnog poštivanja. Rad štaba osjeća se i u brigadi.
Brigada kao cjelina postala je čvrsta i sada je sposobna za izvršenje srednjih pa i težih zadataka. Brigada u disciplinskom pogledu napreduje sve više i osjeća se rad štaba u tom smislu. I kod ove brigade kao i kod brigade »Braće Radića« osjeća se kod boraca nedostatak znanja iz nastave za gađanje. Ima veliki broj slabo odjevenih boraca.

XXXII divizija kao cjelina u veoma velikoj mjeri se popravila i poslije uspješnih borbi koje je imala sa neprijateljem kao i poslije odmora u Moslavini predstavlja jednu verlo dobru i čvrstu jedinicu. Po završetku mobilizacije koja se sada sprovodi i izvršenom sređenju ova divizija će predstavljati jednu dobro organizovanu i učvršćenu jedinicu pred koju će se moći postaviti i najteži zadaci.

ZAPADNA GRUPA ODREDA

Štab grupe odreda potpun je i sređen i svojim radom do sada zadovoljava.
Jedinice ove grupe su aktivne i osjeća se rad grupe u jedinicama.

Zapadna grupa u svom sastavu ima:
I zagorsku brigadu,
Kalnički odred,
Zagrebački p. odred.
Zagorski p. odred,
Omladinski bataljon,
Kurs vodnika i desetara.

I zagorska brigada. Štab brigade je nepotpun, nedostaje operativni oficir. Komandant brigade kapetan drug Škrljan Mate smjenjen je, a na njegovo mjesto postavljen je potporučnik drug Kobal Vladimir. Brigada kao cjelina nije se naročito istakla i nije bila dovoljno čvrsta. U borbama na Bilogori ova brigada je imala prilične gubitke te je bila povučena u Moslavinu na odmor i sređenje. Po izvršenom sređivanju brigada je upućena u sastav Zapadne grupe odreda na sektoru Zagorja.
Kalnički p. odred: Štab odreda je potpun.

Prema podređenim štabovima i rukovodiocima odnose se pravilno i kritički gleda na njihov rad. U štabu su izvršene izmjene te su postavljeni novi drugovi na mjesto polit, komesara i pomoćnika polit, komesara.
Odred kao cjelina ne zadovoljava svojim radom u potpunosti. Borci su mladi i neiskusni i nemaju dovoljno čvrstine i upornosti u borbi. Disciplina kod boraca bila je slaba, ali se u posljednje vrijeme osjeća u tome veliki napredak. Isto tako primjećuje se da ovaj odred popravlja se i u pogledu svoje borbenosti.
Zagrebački p. odred: Štab odreda je potpun i svojim ■radom potpuno zadovoljava. Odnosi između pojedinih članova u štabu su pravilni. Osjeća se rad štaba u potčinjenim jedinicama.
Odred kao cjelina je vrlo dobar. Borbenost boraca i rukovodioca je na velikoj visini. Borci otvoreno traže da ih se vodi u borbu. Odred je u borbi čvrst i uporan i moral kod boraca na vrlo velikoj je visini. Niži rukovodioci uživaju puno povjerenje svojih boraca i ovi će pod njihovim rukovodstvom poći na izvršenje svakog zadatka.
Zagorski p. odred: Štab odreda je nepotpun jer nedostaje pomoćnik politkomesara i operativni oficir odreda. Štab odreda kao cjelina radi dobro i disciplinovan je.
Odred kao cjelina je dobar. Borci su borbeni, čvrsti i u borbi uporni pri izvršenju svojih zadataka. Disciplina je na dobroj visini. Kod ovog odreda podbacuju niži rukovodioci, te često potpadaju pod utjecaj boraca.

Omladinski bataljon
Na sektoru Pušća — Stubica formiran je Omladinski bataljon koji spada pod neposrednu komandu štaba Zapadne grupe odreda. Štab ovog bataljona je potpun i svojim dosadašnjim radom zadovoljava. Rukovodioci u štabu bataljona su mladi i trebat će im pružiti veću pomoć.

Borci ovog bataljona su omladinci prikupljeni sa ovog sektora, ali se među njima nalazi i dosta dezertera iz drugih jedinica. Borbenost je na priličnoj visini, dok je upornost, čvrstina u borbi kao i disciplinovanost dosta slaba. Ovaj bataljon je tek u izgradnji, ali perspektive za razvitak ovog bataljona su dobre pošto postoji velika volja za radom kako kod rukovodilaca tako i kod boraca.

FORMACIJSKO STANJE

XXXII **DIVIZIJA**
Ud. brigada »Braće Radić« po spisku 599 na licu (sada 650) 456 drugova. Brigada je podjeljena u tri ba-

taljona. Pored bataljona pod neposrednom komandom štaba brigade nalaze se:

Bolnički vod..... 27 drugova
Četa za vezu.....19
Izviđački vod..... 18
Minerska desetina.....6
Prateća desetina..... 18
Štab brigade..... 26
(sada 570)

Brigada »Matija Gubec« po spisku 532, na licu 395 drugova. Brigada je podijeljena u tri bataljona. Pored bataljona pod neposrednom komandom štaba nalaze se:

Bolnički vod..... 15 drugova
Četa za vezu.....17 „
Izviđački vod . ..... 10 „
Minerska desetina . . . . . 8 „
Prateća desetina..... 14 „
Štab brigade.....24 druga

Pored ove brigade nalaze se pod neposrednom komandom štaba divizije:

Četa za vezu.....21 drug
Bolnički vod..... 26 drugova
Izviđački vod..... 13 „
Podoficirska škola..... 28
Prateća desetina..... 16 „
Štab divizije.....32 druga
(sada 620)

ZAPADNA GRUPA ODREDA

I zagorska brigada po spisku 385 boraca, a na licu 320.
Brigada je podijeljena u tri bataljona. Osim bataljona brigada ima pod neposrednom komandom još:

Bolnički vod..... 10 drugova
Četu za vezu..... 15 „
Izviđački vod..... 12 „
Prateću desetinu.....14 „
Štab brigade 6

Kalnički p. odred po spisku 164, na licu 153.

Zagrebački p. odred po spisku 256, na licu 239. Podijeljen je u 2 bataljona.
Zagorski p. odred po spisku 160, na licu 160, 1 bataljon.

Omladinski bataljon po sp. 91, na licu 91. Bataljon podijeljen u dvije čete.
Promjene u organizaciji i formaciji:

Od zadnjeg izvještaja nastupile su u organizaciji i formaciji štabova i jedinica slijedeće promjene:
Za zamj. komandanta korpusa postavljen je major Kajić Nikola, a dosadašnji zamj. komandanta korpusa p. pukovnik drug Balen Šime postavljen je za polit. komesara XXXII divizije.
Formiran je artiljerijski vod koji je postavljen pod neposrednu komandu štaba korpusa.
Za politkomesara divizije postavljen je p.pukovnik Šime Balen. Dosadašnji politkomesar drug Robić Ivan stavljen je na raspolaganje štabu korpusa.
Za politkomesara Podoficirske škole postavljen je Krstanović Stipe. Prijašnji politkomesar iste škole drug Ostrulčan Mičo nalazi se na raspoloženju pri štabu divizije.
Za referenta za vezu pri štabu divizije postavljen je poručnik Kovačić Krunoslav. Bivši referent za vezu Mrak Viktor stavljen je na raspolaganje štabu korpusa.
Za načelnika štaba brigade »Matija Gubec« postavljen je poručnik Dopuđa Milan. Bivši načelnik štaba potporučnik Lučić Marko primio je dužnost komandanta[5] brigade »Braće Radić« pošto je komandant ove brigade drug Vulić Ivan ranjen.
Za operativnog oficira brigade »Matija Gubec« postavljen je drug Miočinović Stevan, koji je do sada bio zamjenik komandanta Kal.[6] p. odreda.
U I brigadi rasformiran je IV bataljon radi popune ostalih bataljona.

Komandant II brigade poručnik drug Kosak Ivan ranjen je, a na njegovo mjesto postavljen je kapetan drug škrljan Mate, ranije komandant I zagorske brigade.
Pomoćnik komandanta II brigade kapetan drug Bogdan Jovanović postavljen je za operativnog oficira pri štabu divizije.

Načelnik štaba II brigade poručnik Anušić Pero ranjen je prilikom akcije na Ivanić Kloštar i na njegovo mjesto nije postavljen nitko.

Načelnik štaba divizije potporučnik Kobal Vladimir određen je za komandanta I zagorske brigade, a na njegovo mjesto postavljen je kapetan drug Biskup Ivan.
Za komandanta I brigade određen je drug major Čorković Dušan.

Zapadna grupa odreda:
Mjesto dosadašnjeg politkomesara Kalničkog p. odreda druga Ladešić Nikole postavljen je za politkomesara istog odreda drug Gugo Josip. Za pomoćnika politkomesara Kal. p. odreda postavljen je drug Karasman Ivica.

Za operativnog oficira grupe odreda postavljen je drug poručnik Đuričić Valent.
Formiran je II bataljon Kalničkog p. odreda.

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA OD 5. AVGUSTA 1 944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I DIVERZIJAMA OD 21. JUNA DO 21. JULA'

ŠTAB
X KORPUSA (ZAGREBAČKOG)
NOV I POJ

Oper. br. 402/1944

Operativni izvještaj za mjesec juli.

Jedinice ovog korpusa od posljednjeg našeg izvještaja imale su slijedeće borbe sa neprijateljem:
XXXII divizija
29. VI 1944. — Ove divizije jedinice držale su položaje prema Ludbregu i Koprivnici. Udarna brigada »Braće Radić« držala je položaje prema Ludbregu s rasporedom snaga: jedan bataljon Lukovec, jedan bataljon na kosama iznad s. Lukovec, dok je jedan bataljon bio izbačen u zasjedi na Sigečalk.
Brigada »Matija Gubec« držala je položaje: Pesek (k. 293) — Leptan (k. 256), a jedan bataljon bio je izbačen u zasjedu prema Koprivnici kod s. Vinica (sekcija Čakovec 1 : 100 000). Oko 11 sati naišao je neprijatelj od pravca Ludbreg na zasjedu Sigečaka. Istovremeno neprijatelj se jednim dijelom snaga kretao cestom Ludbreg — Čakovec. Iznenadnom plotunskom vatrom bataljona koji se nalazio u zasjedi kod Sigečaka razbijen je neprijatelj koji je naišao na zasjedu. Gubici neprijatelja iznose 12 mrtvih.
Vlastitih gubitaka nije bilo.

[5] **Udarne.**
[6] **Kalnički.**
[1] **Original pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 10/1/4 k. 551 a. Dokumenat je skraćen i odnosi se na XXXII div. i ZGO.**

30. VI 1 944. — Jedinice ud. brigade »Braće Radić« ostale su na ranijim položajima.

Jedinice brigade »Mafija Gubec« zauzele su položaj na liniji Vincekova kosa — Razibojište (sekc. Čakovec 1 : 100 000) dok je jedan vod izbačen bio na raskrsnicu puteva Vinceikova kosa — Razboj ište — Rudnik uglja sa zadatkom da kontroliše pravac prema Koprivnici.

Oko 6,30 sati naišao je neprijatelj[2] u jačini od jedne bojne ustaša od Koprivnice nastupajući u četiri kolone prema položajima brigade »Matija Gubec«. Istovremeno neprijatelj je uputio jednu slabiju kolonu potpomognutu sa 2 tenka pravcem Koprivnica — Subotica.

Neprijatelj je uspio da potisne naše snage sa njihovih položaja i uspio je da zarobi jedan teški mitraljez. Za vrlo kratko vrijeme naše jedinice su se sredile i krenule u napad. Poslije kraće borbe neprijatelj se počeo povlačiti i to njegovo povlačenje pod sve jačim pritiskom naših jedinica pretvorilo se u bjegstvo.

Po podne ovoga dana neprijatelj je ponovno nastupao istim pravcima i prema istim položajima brigade »Matija Gubec«. Ovoga puta naše jedinice su spremno dočekale neprijatelja pružile mu jaki otpor, a potom prešle u protinapad goneći neprijatelja u Koprivnicu. Napad naših boraca bio je tako silovit da je neprijatelj bi odoveden u tako težak položaj da su pojedinci lomili svoje puške o drveće, a potom ginuli.

Gubici neprijatelja: 20 mrtvih i oko 30 ranjenih.

Zaplijenjeno: 3 puške i 500 kom. metaka.

Naši gubici: 3 mrtva i 8 ranjenih.

Od oružja izgubljeno je: 1 teški mitraljez.

Istog dana oko 11 sati nastupao je neprijatelj od Ludbrega u pravcu položaja brigade »Braća Radić«. Manji dio neprijateljskih snaga kretao se cestom Ludbreg — Koprivnica. Neprijatelj je vršio najjači pritisak južno od k. 249 preko Radovanice i uspio u prvi mah da za nešto malo potisne naše jedinice. Snage II bataljona koje su se nalazile na položajima iznad s. Cvetkovec na k. 249 prešle su odmah u napad i udarile neprijatelja u bok, a tako isto je i I bataljon sređen za napad krenuo prema neprijatelju. Neprijatelj je bio potisnut i nabačen na cestu Ludbreg — Koprivnica. III bataljon krenuo je odmah prema s. Cvetkovec sa zadatkom da spriječi prolaz neprijatelju ka Koprivnici. II bataljon produžio je pokret preko Radovanice sa zadatkom da se spusti na cestu neprijatelju iza leđa i da mu presječe otstupnicu ka Ludbregu. Manevar naših jedinica u potpunosti je uspio i neprijatelj bio je nabačen na ravnicu prema s. Sv. Petar.

Gubici neprijatelja: 45 mrtvih i 53 ranjena.

Zarobljeno: 15 nepr. vojnika, 7 pušaka i 3.000 kom. metaka.

Vlastiti gubici: 4 mrtva i 10 ranjenih

Istoga dana u 20,30 sati jedinice ove divizije povukle su se na nove položaje i to:

Udarna brigada »Braće Radića« s. Prkos-Radeljevo selo — s. Ribnjak, a brigada »Matija Gubec« s. Vrhovec-Domaje.

2. VII 1 944. — Ovoga dana jedinice ove divizije držale su položaje i to: ud. brigada »Braće Radića« s. Svibovec-Fičur-Segled, a brigada »Matija Gubec« dva bataljona s. Leskovec, a jedan bataljon s. Donja Poljana (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

[2] **Dijelovi 5 ustaškog zdruga**

Oko 3 sata ujutro neprijatelju je uspelo da se neopaženo provuće između I i III bataljona ud. brigade »Braće Radića« pravcem s. Drenovac — s. Jalševac i da napadne bataljon u s. Svibovec.

Jačina neprijatelja iznosila je oko 100 ustaša brzog sklopa iz Varaždina. Pripravnost jedinica u s- Svibovec osujetila je plan neprijatelja. Bataljon se je brzo snašao i uspio za kratko vrijeme da razbije neprijatelja.

Gubici neprijatelja: 11 mrtvih i veći broj ranjenih.

Zarobljeno: 1 neprijateljski vojnik, jedan laki mitraljez »šarac«, 1 šmajser, 2 pištolja, 1.000 kom. metaka, 22 mine za teški bacač.

Naši gubici: 1 mrtav i ranjenih 5.

3. VII 1 944. — Divizija je dobila zadatak da izvrši pokret prema Novom Marofu i da isti likvidira, a ujedno da se izvrši likvidacija neprijateljskog bunkera na Bednji kod s. Krušljevac (sekcija Ptuj 1 : 100 000).

Za vrijeme pokreta zarobljen je 1 domobran, podoficir i 1 vojnik od kojih su dobiveni tačni podaci o uporištu Novi Marof. Osiguranje zadataka likvidacije uporišta bilo je dodijeljeno ud. brigadi »Braće Radića«, a brigada »Matija Gubec« imala je zadatak da likvidira uporište Novi Marof.

Likvidacija uporišta nije uspjela zbog neodlučnosti naših jedinica kao i zbog toga što je napad počeo kasno tako da u toku noći nije izvršena likvidacija, a za vođenje borbe preko dana nije bilo dovoljno osiguranja.

Gubitci neprijatelja: 46 mrtvih i 60 nestalih (podaci o gubicima neprijatelja uzeti su iz neprijateljskog biltena za 6. VII).

Vlastiti gubici: 3 ranjena.

4. VII 1 944. — U 4 sata ujutro jedinice su se povukle i zauzele nove položaje i to: ud. br. »Braće Radića« Fičur-Glavica-Višogred s tim što je u Svibovec isturila 1 četu, a u Horvatovec izviđački vod. Brigada »Matija Gubec«: Grešćevina s. Gor. i Donja Poljana. I zagorska brigada: Medved — s. Leskovec.

Ovog dana nije bilo sukoba sa neprijateljem.

5. VII 1944. Rano ujutro neprijatelj je izvršio napad na polažaj I zagorske brigade na Medvedu. Nepr. je uspjelo da iznenadi jedinice I zagorske brig, i da ih potisne sa njihovih položaja. Neprijatelj nastavio je sa svojim nastupanjem u pravcu s. Leskovec. Istovremeno nepr. je nastupao od Ludbrega i Varaž. Toplica prema brdu Fičur i s. Drenovec. I zagorska brig, i II bat. uda. br. »Braće Radića« povukli su se na brdo Piramida, a I i III bat. prebacili su se na visove prema Glavici i držali istu pod kontrolom. Nakon povlačenja naših jedinica neprijatelj se je spustio preko Medvede, Leskovca i Svibovca u pravcu Gor. Poljana, a zatim produžio dalje prema Varaždinu dok je jedan dio otišao u pravcu Ludbrega.

Kod sela Gor. Poljana došlo je do manjeg sukoba između jedinica brig. »Matija Gubec« i neprijatelja, ali se brigada povukla.

Poslije ovih borbi jedinice ove divizije zauzele su slijedeće položaje:

ud. br. »Braće Radića« s. čičkovina — s. Hrastovljan s jednim bat. u rezervi u s Vrbanovec.

brigada »Matija Gubec« k. 192 — k. 158 s jednim bat. u rezervi u s. Vrbanovec,

I zagorska brigada dva bataljona na položajima iznad s. Leskovec, a jedan bat. kod k. 258 (Madaras) (sekcija Čakovec 1 : 100 000).

Ove položaje zauzela je divizija s obzirom na akciju koja se trebala izvesti u Ludbregu.[3]

6. VII 1 944. — Pošto su jedinice XXVIII divizije odstupile od Ludbrega divizija je dobila naređenje da se rokira na sektor Apatovac — Ivanec.

Oko 19 sati bila je napadnuta br. »Matija Gubec« od neprijatelja koja je nastupao od pravca Golo brdo prema Madarasu. Brigada je prihvatila borbu. Dok se ova borba vodila neprijatelj je nastupao jednom kolonom pojačanom sa tenkovima cestom Varaždt. Toplice — Leskovec s namjerom da odsjeće otstupnicu br. »Matija Gubec«. Preko radio-stanice br. je je obavještena o ovoj akciji i dato joj je naređenje da se prebaci kod s. Slanje preko ceste i krene za Ivanec. Brigada je uspjela da odbije napad neprijatelja i potom da se prebaci u određenom pravcu.

Gubici neprijatelja u ovoj borbi: 20 mrtvih i 35 ranjenih.

Naši gubici: 2 mrtva i 5 lakše ranjenih.

7. VII 1 944. — Jedinice ove divizije su se prebacile na sektor Bilogore i zauzele slijedeće položaje:

ud. brigada »Braće Radića« s. Srijem — s. Vel. i Mala Branjs'ka,

brigada »Matija Gubec« s. Većeslavac — s. Vel. Sesvete,

I zagorska brig. s. Ladislav.

8. VII 1 944. — Jedinice su bile na istim položajima kao i dan ranije. Oko 13 sati neprijatelj je nastupao od pravca M. Mučne i Miličana u pravcu k. 189 i Širokog sela (sekcija Čakovec 1 : 100 000). Odmah je izvršeno rokiranje snaga da bi se neprijatelja uhvatilo u klopku. I zagorska brigada zauzela je položaj Pešćenica — k. 189 sa jednim bat. u ŠirOkom selu, udarna brigada »Braće Radića« k. 189 — Sv. Vid — 204 — s. Mala Branjska — Kamenik, a brig, »Matija Gubec« ostala je na istom sektoru.

Bataljon I zagorske brigade nije uspio zauzeti položaj u Širokom selu pošto je neprijatelj već izbio u samo selo. Neprijatelj je uglavnom nastupao u pravcu Širokog sela, a manji dio snaga je bacio prema k. k89. Oko 18 sati bataljon I zagorske brigade napao je neprijatelja u Širokom selu i uspio da ga protjera. Isto vreme jedan bataljon br. »Braće Radića« upućen je da izbije na k. 220 i 230 i dejstvuje u bok neprijatelju. I bat. brigade »Braće Radića« dobio je zadatak da potpomaže bataljonu I zagorske brigade u njegovom nastupanju prema Gor. Križu. i

Kako je neprijatelj osjetio da ga naše jedinice zaobilaze s bokova povukao se pod zaštitom mraka u pravcu Pavlin Kloštra. U ovim borbama neprijateljski gubici bili su: 25 mrtvih i 35 ranjenih.

Naši gubici: 8 mrtvih i 13 ranjenih.

9. VII 1 944. — Ovog dana jedinice su izvršile pokret i zauzele slijedeće položaje:

udar. brigada »Braće Radića« Vel. i Mala Branjska — Srijem — Miličani,

brigada »Matija Gubec« Gor. Sredice,

I zagorska brigada Gor. i Donji Maslarac — Gor. Križ, štab divizije Gor. Križ.

13. VII 1944. — Oko 8 sati ujutro neprijatelj je od pravca Poljančani izvršio napad na položaje brigade »Matija Gubec« kod Srednice. Sve naše jedinice nalazile su se na ranije zauzetim položajima osim I zagorske brigade koja je dan ranije bila rokirana na sektor Jakopovac — Topolovac.

[3] **Jedinice XXXII divizije su napale Ludbreg, ali su se pod pritiskom neprijatelja morale povući uz znatne gubitke.**

Istovremeno kada je neprijatelj nastupao od pravca Poljančana preduzeo je nastupanje u pravcu sela Srijem — Miličani. Nešto malo kasnije primljeni su izvještaji da neprijatelj nastupa iz pravca Koprivnice, Novigrada, Križevaca, Rovišča i Bjelovara. Na osnovu ovih izvještaja štab divizije je donio zaključak da se tu radi o jačoj neprijateljskoj ofanzivi na sektor Bjelovara i radi toga se odmah otpočelo sa prikupljanjem snaga da bi se mogao izvršiti prodor na najpogodnijem mjestu .i na taj način izbjeći opkoljavanje. Odmah je izdato naređenje ud. brigadi »Braće Radića« da dva bat. iz Širokog sela prebaci na k. 224 raskršće kod Jakopovca, a jedan bataljon da zadrži u Gor. Križu. Ovo naređenje nije brigada pravovremeno primila radi slabe veze.

Na sektoru brigade »Matija Gubec« borba je postala sve žešća i neprijatelj je napkon uspio da se probije u selo Gor. Sredice. Jedinice te brigade bile su zatim pojačane sa dva bataljona I zagorske brigade. Međutim neprijatelju je uspjelo da se uklini između položaja naših jedinica kod k. 224. U ovo vrijeme primljen je izvještaj da neprijatelj nastupa od pravca Domankuša u pravcu sela Jakopovac. III bataljon ud. brigade »Braće Radića« odmah je prebačen na položaj kod groblja kod sela Jakopovac sa zadatkom da omogući povlačenje jedinicama I zagorske brigade I i II bataljona, brigade »Braće Radića« i ostalim jedinicama koje su se tamo nalazile, jer je bila donijeta odluka da se sve jedinice probiju preko Tvrde Rijeke u pravcu Lipovog brda. Povlačenje ovih jedinica koje su se nalazile oko sela Jakopovac nije izvršeno u redu, tako da je neprijatelju uspjelo da ih brzom minobacačkom i artiljerijskom vatrom u priličnoj mjeri demorališe.

I i II bat. brigade »Braće Radića«, koji su se povlačili od pravca Gor. Križa kosom preko Malog Križa zahvatili su neprijatelja koji je nastupao prema Jakopovcu od Domanjkuša i Topolovca i nanijeli mu osjetne gubitke. Pošto su jedinice izvučene iz borbe sa neprijateljem, i iste su sređene, nastavile su potom odstupanje u pravcu Lipovog brda — Raki tnica.

Snage neprijatelja koje su učestvovale u ovoj borbi cijene se na oko 3 — 4 000 prema primljenim podacima.

Gubici neprijatelja u ovoj borbi iznose: 55 mrtvih i 80 ranjenih.

Naši gubici: 7 mrtvih, 24 ranjena i 38 nestalih.

Od oružja izgubljeno je: 1 antitenk puška, 1 antitenk mitraljez, 6 nagaznih mina i 1 puškomitraljez.

14. VII 1944. g. — Po dolasku u Šandorovac jedinice su zauzele slijedeće položaje:

ud. brig. »Braće Radića« k. 255 — k. 252,

brigada »Matija Gubec« Vel. i Mala Pupelica,

I zagorska brigada k. 256 — k. 232

(sekcija Bjelovar 1 : 100 000).

Oko 17,30 sati neprijatelj je u jačini od jedne bojne nastupao od pravca Suhe Katalene prema k. 256. Borbu sa neprijateljem prihvatio je II bataljon ud. brigade »Braće Radića« koji se nije na vrijeme povukao.

Gubici neprijatelja u ovoj borbi iznose: 20 mrtvih i 15 ranjenih.

Naši gubici: 3 ranjena.

U svim ovim borbama od rukovodilaca poginuo je komandir Tucman Stjepan, polit, delegat Herceg Ivan i vodnik Cerovec Josip.

Ranjeni su rukovodioci: komandant ud. brigade »Braća Radić« kapetan Vulić Ivan, komesar divizije

drug Robić Ivan, referent saniteta divizije drug Fras Ivan, vodnik Horvat Franjo, pomoćnik politkomesara bataljona Jarčinović Ivan.

16. VII 1 944. — Jedinice ove divizije držale su slijedeće položaje: brigada »Braće Radića« s. Stara Rača, brig. »Matija Gubec« selo Drljanovac, a I zagorska brigada s. Bulinac.

U 5,15 sati nastupao je neprijatelj prema položajima I zagorske brigade od pravca Severina. Nakon kraće borbe neprijatelj je otstupio.

Istoga dana u 17,30 sati neprijatelj je ponovno nastupao prema s. Mali Severin, a jednim dijelom snaga prema s. Dautan. Odmah su upućene 2 bataljona brig. »Braća Radić« da se prebace u sjeverni dio s. Stara Rača. Brigada »Matija Gubec« dobila je naređenje da zaposjedne južni dio sela Stara Rača, sjeverni dio sela Kozarevac i put Stara Rača — Nevinac (sékcija Bjelovar 1 : 100 000). Ujedno je zatraženo od XXVIII divizije da jedna njihova brigada krene u pravcu Ciglane. Ćim je I zagorska brigada prihvatila borbu upućena je u pravcu Severina Brodska brigada XXVIII divizije sa zadatkom da napadne neprijatelja s boka, a. ud. brigada »Braće Radića« dobila je zadatak da sa 2 bataljona izvrši napad na neprijatelja u selu Dautan. Brigada »Matija Gubec« dobila je zadatak da izbije na cestu Bjelovar — Severin kod Prespe i da na taj način presjeće neprijatelj u otstupnicu.

U međuvremenu dok su se naše jedinice pripremale za napad neprijatelj je sa 2 satnije krenuo prema položajima ud. brigada »Braće Radića«. Nakon kraće borbe neprijatelj je bio odbijen i potisnut sve do sela.

Jedna četa II bataljona ud. brigada »Braće Radića« uspjela je da od pravca Nevinca uđe u Dautan i udari neprijatelja s boka, te se neprijatelj pokolebao i počeo bježati. Naši borci su nastavili s gonjenjem neprijatelja, i to tako snažno, da ovaj nije imao vremena da prelazi preko mosta kod Patkovca već je gazio i plivao preko Severinskog potoka. U isto vrijeme dok je neprijatelj bježao iz Dautana III četa I bataljona »Matija Gubec« po vlastitoj inicijativi zaposjela je most kod sela Patkovca i na taj način potpuno spriječila prebacivanje neprijatelja preko mosta. !

U ovim borbama neprijatelj je pretrpio osjetne gubitke. Gubici neprijatelja iznose 100 mrtvih i blizu 200 ranjenih i nestalih.

Zarobljena su tri neprijateljska vojnika, 1 teški mitraljez, 30.000 kom. metaka, 6 mina za teški bacač, 20 ćebadi, 10 ranaca, 100 ofanzivnih bombi, 6 pušaka i dosta razne spreme.

Naši gubici: 3 mrtva i 22 ranjena.

Zapadna gupa p. odreda

Zagrebački p. odred

21. VI 1944. — II bataljon ovog odreda dobio je zadatak da likvidira neprijateljsko uporište čučerje (sekcija Zagreb 1: 100 000). Neprijatelj se nalazio u jačini od 1015 ustaša i milicionera.
Gubici neprijatelja: 6 mrtvih.
Zaplijenjeno je 1 puškomitraljez, 1 teški mitraljez,

12 pušaka i 4 000 kom. metaka.
Naši gubici: 1 ranjen.

24. VI 1 944. — Jedan vod I čete II bataljona dobio je zadatak da postavi zasjedu na cesti Zagreb — Varaždin između sela Donje Zeline i Bjelovara, južno od kote 130 (sekcija Zagreb 1 : 100 000).

Oko 7 sati ujutro naišao je autobus, koji je zaustavljen. Zarobljen 1 domobran i zaplijenjeno 2 000 000 kuna.

Istoga dana II bataljon ovog odreda došao je u sukob sa neprijateljskom patrolom kod sela Vel. Gora (sekcija Zagreb 1 : 100 000). Nakon kraće borbe neprijatelj je pobjegao u pravcu Donje Zeline.

Gubici neprijatelja: 1 mrtav i 6 ranjenih.

Zaplijenjeno: 2 puškomitraljeza, 2 puške i 200 metaka.
Naši gubici: 1 mrtav.

Istoga dana jedna četa II bataljona srušila je 250 met. pruge Zagreb — Varaždin kod sela Husinec.

5. VII 1 944. — Oba bataljona ovog odreda imali su zadatak da likvidaraju neprijatelja na položaju na k. 195 zapadno od s. Blaguše (sekcija Zagreb 1 : 100 000) i da pohvataju miliciju u selima Blaguša, Gor. i Donja Kašina. Napad je izvršila jedna četa I bataljona, koja je koristeći se vinogradima sasvim blizu podišla neprijatelju i izvršila prepad. Borba je trajala svega nekoliko minuta.

Gubici neprijatelja: 6 mrtvih ustaša.

Zaplijenjeno: 1 teški mitraljez, 12 pušaka, 3 000 kom. metaka i oko 70 kom. bombi.
Naši gubici: 5 lakše ranjenih

13. VII 1 944. — I bataljon odreda nalazi se na odmaranju sa isturenim osiguranjem u selu Jakšinec.

Oko 6 sati ujutro nastupile su prema selu dvije čete njemačkih SS trupa. Bataljon se pod borbom povukao u šumu.

Gubici neprijatelja: 6 mrtvih.

Naši gubici: 1 lakše ranjen.

14. VII 1 944. — Jedna četa II bataljona postavila je zasjedu na cesti Zagreb — Varaždin kod s. Donje Zeline. U 10 sati naišao je autobus, vlasništvo Drž. zajednica NDH.

Zarobljeno 6 domobrana, autobus uništen.

16. VII 1 944. — Jedna četa II bataljona srušila je noću 1200 m. pruge Zagreb — Varaždin kod sela Husinec.

17. VII 1944. — I bataljon postavio je zasjedu na cesti Zagreb — Oroslavlje. Napadnut je motorkotač na kome su se vozila 2 ustaša, od kojih je jedan ubijen, a drugi ranjen uspio je da pobjegne.

Zaplijenjeno je: 1 puška i 50 metaka.

Zagorski i Kalnički
p. odred

Nisu primljeni podaci.

IZVJEŠTAJ ŠTABA I ZAGORSKE BRIGADE OD 5. AUGUSTA 1944 ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA X KORPUSA NOVJ O BORBI KOD GORNJEG JESENJA'

ŠTAB
I ZAGORSKE BRIGADE
NOVJ

Op. br. 33/1944.
6. VIII 1944. god.
Operativni izvještaj
o borbi vođenoj
4. VIII 1944. u
Jesenju.

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 8/1/2 k. 1196.**

ŠTABU ZAPADNE GRUPE POH

Na dan 4. VIII 1944. god. jedinice naše brigade smjestile su se u Gornjem Jesenju sa dva bataljona, a jedan bataljon u Lužanima. Oko 15 sati neprijatelj[2] je nastupao prema našem položaju iz pravca Krapina i Žutnice i odmah zauzimao položaj kod i oko crkve, dok se jedna kolona spustila prema desnom boku naših položaja u šumu. Jedinice koje su bile u Gornjem Jesenju zauzele su slijedeće položaje: I udarni bataljon s jednom četom je zauzeo visove na desnom krilu sa dvije čete, dok je sa jednom četom izvršen napad na lijevi bok neprijatelja. Neprijateljska namjera da uđe u selo u prvi momenat nije uspjela pošto je istog odbacila jaka vatra našeg automatskog oružja. Nakon toga neprijatelj je izvršio manevar svojim desnim krilom i udario u lijevi bok I udarnog bataljona. Nakon dobivene vatre jedinice udarnog bataljona počele su se povlačiti u pravcu Lužana. II bataljon koji je dobio zadatak da sa dvije čete nastupa prema neprijateljskom desnom krilu nije izvršio zadatak pošto nije naređenje ispravno prenešeno. III bataljon se za čitavo vrijeme borbe održao na položajima, a jedna četa je napala neprijatelja u samome selu ispod crkve, te mu nanijela ovdje teške gubitke. Neprijateljski gubici u ljudstvu bili su po izvještajima štabova bataljona i ostalih rukovodilaca veliki, tako da se može sigurno stvoriti zaključak da je iz stroja izbačeno Öko 90 neprijateljskih vojnika, što mrtvih što ranjenih među kojima su 4 oficira po izvještaju mještana.[3] Naši gubici u ljudstvu jesu slijedeći: 6 mrtvih među kojima od rukovodilaca komesar I čete drug Košutić Martin, desetar II čete Dumić Nikola. Ranjenih 11, od kojih su rukovodioci slijedeći: Vlahoviček Ljudevit, delegat I čete, Komin Franjo, st. vodnik. Od oružja nije ništa izgubljeno. U borbi je utrošeno
2 925 komada municije razne vrste.

U ovoj borbi se pokazali kao hrabri slijedeći rukovodioci: i borci: komandir I čete I bataljona drug Pučić Marko, koji je dobro rukovodio svojom četom i uporno držao položaj, komandir II čete drug Adžić Dragutin, što je požrtvovno držao čvrsto i uporno svoj položaj, komandir III čete drug Šimunec Viktor, koji je također bio požrtvovan, vodnik II voda Topolec Stjepan, koji se pokazao hrabar i dlučan, mitraljezac I čete I bataljona drug Kamal Alaberdi, mitraljezac I čete Župko Ivan, Ovčarić Zlatko, te Rihtarić Zlatko. Mitraljezac II čete Stiplošek Stjepan, te desetar Galović Dragutin, koji je ujedno i mitraljezac. Iz III čete pomoćnik mitraljesca drug Horvat Slavko, te drug Pežir Slavko. Iste treba pohvaliti što su se u ovoj borbi hrabro držali u potpunosti izvršavali sva naređenja svojih pretpostavljenih starješina.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar: Komandant-potporučnik:

Ivica Gretić s. r. Vlado Kobal s. r

[1] **Odnosi se na dijelove 1 stražarskog sklopa PTS i 15 bataljon njemačkog redarstva.**

[3] **Prema izvještaju PTS ustaše su imale 3 mrtva i 1 ranjenog, a Nijemci 4 ranjena.**

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 22. AVGUSTA 1944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O NEKIM PROPUSTIMA I GREŠKAMA U BORBI KOD BULINCA I PRILIKOM NAPADA NA USTAŠE U PITOMAČI[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
J U G O S L A V I J E

Oper, broj 179/44.

Dne. 22. VIII 1 944.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV I POJ

Analiza borbe kod Bulinca 16. VIII 1 944. god. i kod Pitomače na dan 18. VIII 1 944. godine (sekcija Bjelovar 1 : 100 000).

Od 26. VII 1 944. god. divizija se nalazi na sektoru Rače — Severin — Šandorovac za koje vrijeme je provodila mobilizaciju, vršila popunu i sređivanje.

16. VIII 1 944. godine neprijateljske kolone sastavljene od Čerkeza i ustaša kretale su se od Daruvara preko Vel. Grđevca — Severina — Rače u pravcu Bjelovara. Kod Severina — Drljanovca brigada »Matija Gubec« prihvatila je borbu.
Tok borbe možemo podijeliti u tri faze:
I — zasjeda, 2 — napad, 3 — povlačenje.

Prva faza:

15. VIII 1944. god. na osnovu dobivenih podataka da se neprijatelj povlači od pravca Daruvara — Vel. Zdenci — Vel. Grdjevac za Bjelovar odlučeno je da brigada »Matija Gubec« s dva bataljona postavi zasjedu na cesti Bulinac — Vel. Grdjevac u šumi Djurinac. Neprijatelj u toku noći nije kretao iz Pavlovca, dok je samo patrole isturio od Vel. Grdjevca. Prethodnicu neprijateljskih kolona sačinjavao je jedan puk Kozaka — Čerkeza.

16. VIII 1944. god. u 8,30 sati patrole brigade »Matije Gubec« na osnovu naređenja utvrdila su da se neprijatelj povlači pravac Dražica — Orlovac — Lasovac — Nova Rača — Stara Rača — Severin. Bataljoni napuštaju zasjedu i zauzimaju položaje:
Drljanovac — Bulinac (I i II. bataljon), dok je III bataljon istog dana rano ujutro zaposjeo Bedenik kod crkve, kota 147. Istovremeno kad su primijećene neprijateljske kolone od Pavlovca — Lasovca stigla je jedna kolona Čerkeza jačine od 300 vojnika iz pravca Bjelovara do Severina sa zadatkom prihvatnice nadolazećim neprijateljskim snagama od Vel. Grdjevca.

Druga faza:

II bataljona brigade »Matija Gubec« vrši prepad na Čerkeze u Severinu sa uspjehom, nanosi neprijatelju veće gubitke i povlači se bez vlastitih gubitaka u Bulinac. Neprijatelj od Vel. Grđevca nadire u pravcu Drljanovca i I bataljon povlači se na kotu 121 s dve čete, dok II četa s operativnim oficirom ostaje bez veze i prihvatnica i na svom putu za kotu 121 sukobljava se sa daleko nadmoćnijim snagama neprijatelja, biva razbijena i svega nekoliko boraca sa operativnim oficirom uspjelo je da se povuče u sastav bataljona. Tom prilikom četa je pretrpjela gubitke od 5 mrtvih ili nestalih i izgubila 4 puškomitraljeza. I bataljon koji se povlači na kotu 121 nije osigurao prihvatnicu četi i leđa jedinicama u Bulincu nego se povukao pred neprijateljskim ko-

[1] **Original pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 3-1/ k. 1191.**

lonama (pobočnicama) koje su nadirale od Vel. Pisanice.

Treća *faza:*

II bataljon pred nastupanjem neprijatelja povlači se iz Bulinaca i ne obavještava i ne organizuje prihvatnicu III bataljonu, koji drži položaje na pruzi ispred Bulinca, već ostavlja bataljon kome prijeti opasnost da bude uklješten i nabačen na sela Severin i Novu Raču koja su bila zaposjednuta po neprijatelju. Budući da se II bataljon povlači bez borbe III bataljonu preostaje samo probijanje između Bulinaca i Severina, pretrpio je gubitke od jednog mrtvog, 7 nestalih i dva puškomitraljeza izgubljena.

KRITIČKI OSVRT. U borbi kod Drljanovca — Bulinca — Severina brigada »Matija Gubec« učinila je nekoliko grešaka i propusta koji su doveli do toga da je pretrpila veće gubitke. Greške i propusti su ovakve prirode: A — taktički, B — u rukovođenju.

A — taktički:

a) Poslije povlačenja bataljona sa zasjede donešena je odluka po štabu brigade da se izvrši prepad na Čerkeze u Severinu. Prepad je uspio, neprijatelju nanešeni veliki gubici, a bataljon je bio bez gubitaka. Odluka je bila pravilna, jer se uspjelo neprijatelju nanjeti gubitke bez vlastitih gubitaka.

b) Zauzimanje položaj Drljanovac — Bulinac nakon sukoba sa neprijateljem (prepad na Čerkeze u Severinu), a vjerojatno je neprijatelj znao za naše snage kod M. Pisanice, bilo je beskorisno i površno, a najveća greška učinjena je kada je III bataljon povučen iz sela Bedenika (crkva, kota 147), čime su bokovi jedinica u Bulincu i njihova otstupnica bili neosigurani i ugroženi, što se najbolje vidjelo prilikom povlačenja bataljona koje je bilo neorganizirano i bez plana.

c) Bataljoni su prihvatili nametnutu borbu sa nadmoćnijim snagama neprijatelja. Štab brigade i štabovi bataljona nisu pravilno ocjenili snage neprijatelja i izbjegli nametnutu borbu. Budući da se neprijatelj kretao u manjim kolonama moglo se uspješno iste napadati i uništavati, ne upuštajući se u borbu s nadmoćnom glavninom i jedinice bi bile sačuvane od većih gubitaka u ljudstvu.

B — rukovođenje:

Štab brigade i štabovi bataljona nisu pravilno rukovodili sa svojim jedinicama. Osnovno za sve štabove može se konstatovati, da nisu poznavali situaciju na terenu borbe. Rad izviđačkih organa štabova i komandi potpuno je zatajio i pojava neprijatelja na nekom pravcu bila je iznenađenje, svršena činjenica i dotični štab nije mogao pravilno, na vrijeme i slobodno donašati odluke o radu svojih jedinica. Tako se na pr. dogodilo da I bataljon napušta Drljanovac, zauzima kotu 121 i ne dovršava zaposjedanje, mora da se povlači pred nastupajućim neprijateljskim kolonama od Vel. Pisanice samo zato, jer bataljon nije taj pravac izviđao pa je bio iznenađen. Izviđačko-osmatračka služba potpuno je podbacila iz razloga, što se pred patrole i vođe patrola ne postavlja konkretan zadatak, jasno određen vremenskim rokom i jer se njihov rad ne kontrolira.

Međusobno potpomaganje vatrom četa u bataljonu i bataljona u brigadi nije uopće došlo do izražaja. Bataljoni ako su vodili borbu sami su vodili ili se povlačili ne pomažući jedan drugoga. Primjer: I bataljon se povlači sa kote 121 ne osiguravši prihvat i otstupnicu svojoj četi i II bataljonu, a II bataljon napušta Bulinac i ostavlja III bataljon na pruzi koji se mora probijati kroz neprijateljski stroj kod Bulinca kao i I bataljon sa kote 121, a da prethodno nisu obavjestili štab brigade, što dovodi da neprijatelj uspjeva uhvatiti III bataljon u Bulincu i nanijeti mu gubitke.

Međusobna povezanost bataljona sa štabom brigade bila je vrlo slaba, iako su bataljoni bili raspoređeni na uskom sektoru. Raketne znake u kombinovanju nije koristio ni jedan štab, a kuriri nisu stizavali na vrijeme do jedinice. Zbog slabe veze štaba brigada sa štabovima bataljona jedinice se nisu povukle na vrijeme i pretrpjele su gubitke. Isto tako štab brigade, iako je imao radio — stanicu nije na vrijeme o borbi i nastupanju neprijatelja izvještavao štab divizije, što je jedan od razloga da brigada nije dobila pomoć u rukovođenju od štaba divizije i bila angažirana brigada »Braće Radića« koja se nalazila u pokretu za Podravinu[2].

Borba kod Bulinca brigade »Matija Gubec« klasičan je primjer nepoznavanja taktike manevrovanja i stoga neka svi štabovi brigada ponovno razrađuju uput »Osnovna načela taktike manevrovanja« koju je izradio Glavni štab.[J]

18. VIII 1 944. god. divizija napadala na Pitomaču. Napad je izvodila udarna brigada »Braće Radića«, a zasjedu od Kloštra držala je brigada »Matija Gubec«.

Borbu u Pitomači možemo podijeliti na dva dijela; prvi dio: priprema, priprema donošenje odluke za napad,
drugi dio: tok borbe, nastupanje, sukob i odstupanje.

Prvi dio:

Tri dana prije pokreta u Podravinu bili su upućeni obavještajni oficiri brigada i štaba divizije s izviđačkim vodovima i četom sa zadatkom izviđanja i prikupljanja podataka o neprijateljskim uporištima Pitomača i Kloštar. Nakon ispitivanja doznalo se da se u Kloštru nalazi 100, a u Pitomači 150 ustaša. Budući da je naša divizija došla u Podravinu sa zadatkom mobilizacije i likvidacije manjih uporišta, a pošto je prikupljanjem podataka u Pitomači i Kloštru ustanovljeno da su oba uporišta zaposjednuta s malim snagama donešena je odluka da se napadne neprijateljsko uporište Pitomača.

Drugi dio: Napad je povjeren brigadi »Braće Radića« kojoj su pridodata dva džon-bula iiz brigade »Matija Gubec«. Za napad su određena dva bataljona, iako su bile dovoljne snage jednog bataljona za napad na osnovu podataka o jačini neprijatelja u Pitomači, ali pošto je naselje veliko i gusto, a da se jedinice ne bi izgubile i bolje blokirale neprijatelja odlučeno je da izvrše napad dva bataljona. Drugom bataljonu stavljeno je u zadatak: napad na neprijatelja i njegovu likvidaciju, dok je III bataljon vršio demonstrativni napad i blokadu neprijatelja s jednog dijela.

Nastupanje i podilaženje bilo je pravilno, ali sa zakašnjenjem iz razloga što bataljoni nisu imali dobre vodiče i poznavaoce puteva kao i uporišta.

Kod sukoba sa neprijateljem odmah se osjetilo da su snage neprijatelja veće nego što je naša informativna služba doznala. Neprijatelj se nalazio smješten po kućama, štagljevima i Oko crkve. II bataljon kod prvog sudara počeo je temeljito da čisti sve ulice i zgrade u svom nastupanju, tako da je u toku noći uspio izbaciti neprijatelja iz 16 zgrada koje je

[1] Ona je išla u Podravinu radi mobilizacije boraca.

[3] Odnosi se na uputstva koja je Glavni štab NOV i PO Hrvatske dostavio jedinicama u februaru 1944.

zapalio zapaljivim bombama i džon-bulima nanijevši gubitke neprijatelju od 58 mrtvih i ranjenih (što sam prizanje), navodni gubici su bili 80 mrtvih i ranjenih, dok su naši gubici 4 mrtva i 24 ranjena.

Pošto likvidacija neprijatelja nije izvršena tokom noći štab divizije donio je odluku za povlačenje koje je izvršeno u svanjivanje, a dato je raketnim znacima.

Borba u Pitomači pokazala je neke nedostatke i dobre strane.

a) Pozitivne strane:

Udarna brigada »Braće Radića« nakon dužeg vremena nije vršila napade na neprijateljska uporišta i možemo konstatovati da nije pokazala veće nedostatke i slabosti kod same likvidacije. Ona je potpuno vojnički, sistematski i redom jedno za drugim zauzimala kuće i likvidirala neprijateljska uporišta. Saradnja teškog oružja bila je ostvarena i džon-buli došli su do punog izražaja. Jedan nedostatak leži u tome što bar jedan džon-buli nije pridodat III bataljonu koji je također imao mogućnosti da pristupa likvidaciji pojedinih zgrada i sigurno je da bi time i moral kod neprijatelja bio još više pokoleban. Brigada se na dati znak raketom potpuno vojnički sa potrebnim osiguranjima izvukla iz uporišta, evakuirala svoje ranjenike i mrtve ostavivši u samom mjestu samo jednog mrtvog.

b) Nedostaci:

Veza između štabova brigada i bataljona i štabova brigada sa štabom divizije nije zadovoljila. Tako, na pr. II bataljon (brigade) »Matija Gubec« držao je zasjedu na cesti Pitomača — Kloštar kod sela Kladare i nije imao vezu sa II bataljonom brigade »Braća Radić« u Pitomaći, a niti sa četom I bataljona brigade »Matija Gubec«, koja se nalazila na pruzi Pitomača — Kloštar, na mjestu gdje kanal presjeca prugu, a niti je imao osmatrače raketa, što je moglo imati teške posljedice za taj bataljon, koji se nepažnjom i nedovoljnom brigom, dobro ne osiguravši se na položaju, našao napadnut s leđa i čela, a pravac povlačenja prema ostalim jedinicama divizije po neprijatelju je bio već odsječen.

Zahvaljujući raketnim znacima brigada »Braće Radića« i brigada »Matije Gubec« (I i III bataljon) povukle su se na vrijeme, dok je II bataljon sutradan došao u sastav svoje brigade. Može se konstatovati da štabovi ne pridavaju veliku pažnju komandovanju ugovorenim raketnim znacima, a što je za svaku vojsku savremeno i napredno, ali zbog nesavjesnosti pojedinih vojnih starješina (ne postavljaju se osmatrači raketa na položaju) komandovanje raketama još nije prešlo u svakodnevnu naviku naših komandanata. Sva sredstva za vezu kombinovana moći će odgovarati svima zadacima koji se pred jedinice i komandante u borbi ii uopće u svakodnevnom radu i životu postavljaju.

Iako neprijatelj u Pitomači nije likvidiran, naše jedinice djelomično su izvršile svoj zadatak, pokazale su da su sposobne i za likvidaciju uporišta, čega smo se do sada bojali i da su crnoj legiji u Bobanovoj ustaškoj bojni" koja se nalazila u Pitomači nanešeni veliki gubici, koje neprijatelj priznaje, i narod Podravine danas govori da se partizani ne boje Bobana i crne legije i da riije bilo mnogo mrtvih partizana. Ovo je svakako jedan znak da će narod Podravine sa Više povjerenja gledati naše jedinice, ali bez većeg udarca po neprijatelju u Podravini i širu mobilizaciju.

Štabovi brigada razradit će ovu analizu sa štabovima bataljona.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar — potpukovnik:

Komandant — potpukovnik:

Dostavljeno
na znanje:

Štabu X korpusa (Zagrebačkog) NOV i POJ
Na znanje i postupak:
Štabu udarne brigade »Braće Radića«
Štabu brigade »Matija Gubec«

ŠTAB BRIGADE
»Matija Gubec« NOV
H r v a t s k e

Oper. broj 181/1944.

Dne 24. VIII 1944.

Predmet: Operativni izvještaj
za razdoblje od 14. VIII
do 24. VIII 1944.

ŠTABU XXXII DIVIZIJE NOVJ

Dostavlja se operativni izvještaj za razdoblje od 14. VIII do 24. VIII 1944.

14. VIII 1944. — Jedinice ove brigade nalaze se na slijedećim zadacima:

I bataljon u selu Leskovac sa zadatkom da kontrolira pravac Vel. Grdjevac. Štab brigade i jedinice pri štabu nalaze se u Leskovcu. II bataljon upućen je u zasjedu na cestu kod Bulinca i Rače, stime da bude prihvatnica III bataljonu koji se nalazi u Moslavini. a imade se vratiti tog dana. Isti bataljon vratio se u sastav brigade zajedno s III bataljonom u 3 sata ujutro drugog dana. U toku dana i noći događaja nije bilo.

15. VIII 1944. — Jedinice ove brigade nalaze se na odmoru u Lasovcu. Osiguranje postavljeno je s patrolama u prgavcu Velika Pisanica, Severina, Orovca i Kokinca. Izviđački vod nalazio se na izviđanju u Prespi. Poslije podne, u 17 sati I i II bataljon krenuo je u zasjedu kod sela Drljanovca sa zadatkom da napadne neprijatelja koji kreće od Vel. Grdjevca. Bataljoni su stigli u mjesto Drljanovac i zauzeli položaj. Tog dana do sukoba s neprijateljem nije došlo.

16. VIII 1944. — I i II bataljon naše brigade nalaze se i dalje u zasjedi kod Drljanovca, dok je III bataljon zauzeo položaj u Bedeniku. Štabske jedinice nalaze se s jednim vodom I bataljona u Lasovcu. Toga dana vođena je borba, što se vidi iz operativnog izvještaja broj 172, koji je poslan štabu XXXII divizije 16. VIII 1944.

17. VIII 1944. — U 3 sata ujutro brigada je izvršila pokret u Pupelicu, otkuda je zajedno s divizijom krenula u mjesto Kozarevac te zauzela položaje u pravcu Pitomače, Kloštra i Pupelice. Osiguranje postavljeno je s dalnjim patrolama u pravcu Kloštra,

[4] **Ratni zločinac Rafajlo Boban bio je tada zapovjednik 5. stajaćeg zdruga ustaške vojnice.**

Šandrovca i Ribnjačke. Jedinice se nalaze cijeli dan na položaju, gdje se i odmaraju. U 20 sati jedinice kreću na položaj u mjesto Kozarevac, otuda u 21 sat kreću na zadatak u zasjedu u vezi napada na Pitomaču. I bataljon zauzeo je položaj na cesti Kladare — Pitomaca sa zadatkom da spreči nadiranje neprijatelja od Kloštra. III bataljon krenuo je da izvrši fingirani napad na Kloštar, zatim je zauzeo položaj Veseli brijeg na putu Dinjevac — Kloštar. Jedinice su stigle na određeni položaj u 0,30 sati

18. VIII o. g.

18. Vili 1 944. — U 8,50 sati I i III bataljon sa štabs'kim jedinicama krenuli su sa zasjede na stare položaje iznad Kozarevca. II bataljon nije krenuo, jer ga je neprijatelj sprečio u spajanju s brigadom. U toku dana osiguranje je postavljeno s daljnjim patrolama, te izviđačkim dijelovima, dok se bataljoni i to I i III nalaze na položajima. U 15 sati III bataljon upućen je na položaj iznad puta Kozarevac prema Trešnjevci, dok se je u 18 sati smjestila cijela brigada na kotu 288, te zauzela položaj. U noći događaja nije bilo.

19. VIII 1944. — Brigada se nalazila na koti 288 stime da spriječi napredovanje neprijatelja od strane Pitomače i Ribnjačke. Osiguranja postavljena su daljnjim patrolama u pravcu Pupelice i visovima ispred položaja. U toku dana jedinice su imale vojničke časove i odmarale se. II bataljon povratio se u 16 sati s puta od kako je bio u zasjedi 18. o. mj. Ostalih događaja toga dana nije bilo. U 20 sati brigada je izvršila pokret u mjesto Sedlaricu. Štab brigade, jedinice pri štabu i II bataljon smjestili se u mjestu Sedlarica, dok je I bataljon zauzeo položaj na koti 262, a III bataljon na koti 227 iznad Sedlarice. U noći događaja nije bilo.

20. VIII 1944. — Brigada se nalazi na starim položajima. Jedinice rade do podne vojnički, poslije podne politički. Toga dana do sukoba s neprijateljem nije došlo, dok je osiguranje postavljeno s jedinicama koje se nalaze na položaju i patrolama u pravcu Vel. Trešnjevica i Pitomače.

21. VIII 1 944. — Jedinice brigade nalaze se kao i dan prije na istim položajima. Osiguranje kao i dan prije. Rad jedinica — vojna obuka na položaju. Neprijateljsko kretanje nije primijećeno i događaja toga dana nije bilo.

22. VIII 1944. — Brigada se nalazi i dalje na starim položajima. Osiguranje kao i dan prije. U 1,30 sati III bataljon upućen je u zasjedu kod Pitomače, stime da zauzme položaj na putu Otrovanec — Pitomača. Na položaje stigao je u 4,45 sati. Neprijatelj je osjetio našu zasjedu i napao naše položaje u 10,40 sati nakon što se bataljon povukao u pravcu Sedlarice, te zauzeo položaje iznad samog mjesta. Borba tog dana nije se vodila i gubitaka nije bilo.

23. VIII 1 944. — Brigada se nalazi na istim položajima sa istim osiguranjem, kao i dan ranije. Svi bataljoni nalazili su se na položajima iznad Sedlarice. Osiguranje povećano je s jačim patrolama u pravcu Pitomače. Rad jedinica od podne vojnički, poslije podne politički i kultumo-prosvjetni rad. Tog dana nisu primjećene nikakve kretnje neprijatelja u pravcu naših položaja.

U prilogu dostavljamo spisak poginulih, ranjenih i nestalih za gornje razdoblje.

Gubitci neprijatelja: ubijeno 68 neprijateljskih vojnika, ranjena 82 neprijateljska vojnika. Zarobljeno: vojnika — ništa, 3 puške, jedan pištolj, 2 000 metaka, 20 bombi i 2 para odijela.

Naši gubitoi: poginulih 7 vojnika, ranjeno 9, nestalih 19 vojnika.

Gubitci u oružju: 6 puškomitraljeza, 16 pušaka.

Utrošeno municije: 11 397 komada, i nestalo.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar — major: Komandant:

Stevan Došen s. r.

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA X KORPUSA NOVJ I PO OD 31. AVGUSTA 1944. GODINE

Broj: 899

XXXII DIVIZIJA

Socijalni sastav: brojno stanje 1 543, radnika 377, seljaka 794. intelektualaca 74, obtmika i sit. trgovaca 211, namještenika i srednjoškolaca 77, vojnih lica 9, policajaca, žandara i financa 1.

Nacionalni sastav: Srba 185, Hrvata 1 266, Slovenaca 45, Crnogoraca 1, Muslimana 8, Rusa 19, Jevreja 1, Mađara 5, Čeha 12, Holandeza 1.

Politkomesar — pukovnik:

ZAPOVIJEST ŠTABA XXXII DIVIZIJE NOVJ OD 1. SEPTEMBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RUŠENJE PRUGE ZAGREB — VARAŽDIN[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 44.

Dne, 1. septembra 1944. **g.**

Z A P O V I J E S T

(sekcija Čakovec — Ptuj 1 : 100 000)

U historijskim danima kada sve antifašističke snage ujedinjenih naroda na čelu sa Sovjetskim Savezom i svojim pobjedonosnim armijama nemilosrdno uništavaju h'itlerovu ratnu mašinu i razbijaju sve fašističke frontove, u času kad se Crvena armija nalazi na granicama naše zemlje i kada se sprema posljednji udarac na fašističku krvavu vojsku na frontovima, na Balkanu naša Narodnooslobodilačka vojska ima veliku ulogu u konačnom obračunu sa razbojnicima i fašističkim izdajnicima u našoj zemlji i s hitlerovim okupatorskim zvjerima.

Naša divizija u sastavu velikog savezničkog plana dobila je zadatak da uništi komunikacije Zagreb — Varaždin uz saradnju savezničke avijacije i da uz put likvidira neka neprijateljska uporišta.[1]

Na sektoru gdje će se vršiti operacije, nalaze se slijedeća neprijateljska uporišta:

Novi Marof:

350 ustaša novačke vojne.

Hum, Trgovišće, Breznica, Zitomir — jedna dopunska bojna.

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 8-1/1, k. 1191.**

Komin vrlo male neprijateljske snage.
Radi izvršenja gore navedenog zadatka.

N A R E Đ U J E M O :

Udarna brigada
»Braće Radića« :

Sa svojim jedinicama dati će osiguranje III diverzantskom bataljonu koji će noćas 1/2. IX o. g. izvršiti eksplozivom rušenje pruge na sektoru od Madžareva do kote 229.
III diverzantski bataljon za vrijeme izvršenja ovih operacija stavlja se pod komandu štaba udarne brigade »Braće Radića«.
Jedan bataljon zauzet će položaj radi osiguranja ispred sela Madžareva prema Novom Marofu, a jedan bataljon kod kote 229 radi osiguranja prema D. Konjšćini i Trgovišću — Hrašćini, dok će jedan bataljon kao brigadna rezerva nalaziti se sa štabom brigade kod kote 324, stim što će jednu četu izbaciti na kotu 308.
Bataljonu koji će biti u rezervi dodijeliti jedan teški bacač , a jedan teški bacač dodijeliti danas, 1.
IX o.g. do 16 časova štabu brigade »Matija Gubec«.
Radi održavanja veze sa bataljonom brigade »Matija Gubec« koji će držati zasjedu prema Novom Marofu bataljon koji će biti na osiguranju kod Madžareva izbacit će jedno manje odjeljenje na kotu 261, s napomenom da u blizini te kote neprijatelj također ima osiguranje.
Rušenje pruge vršit će se jednovremeno od pravca Budinšćine i od pravca Madžareva. Bataljon koji će se nalaziti na koti 229 pomjerat će se zajedno s diverzantima na odstojanju od 500 met., tako da će se svi sastati na okuci južno od Jelenšćaka.

Brigada
»Matija Gubec«:

Sa svojim jedinicama dat će osiguranje na cesti Novi Marof — Zagreb (autostradi) i ujedno će služiti kao prihvat udarnoj brigadi »Braća Radić« pri njenom povratku po izvršenom zadatku.
Jedan bataljon zauzet će položaj na cesti Novi Marof — Zagreb južno od sela Grana i to tako da drži pod kontrolom cestu prema Novom Marofu i prema Var. Toplicama. Ovaj bataljon ujedno će vršiti fingirani napad na neprijateljsko uporište Novi Marof sa teškim bacačem.
Jedan bataljon zauzet će položaj na istoj cesti i to: sa dvije čete na koti 318, a sa jednom četom sa desne strane iste ceste gledajući u pravcu Novog Marofa, kojoj će ujedno biti dodat teš'ki bacač radi fingiranja napada na uporište Hum.
Fingiranje izvršiti za vrijeme cijelog rušenja pruge izbacujući povremeno mine na uporište. Na jedno i na drugo uporište utrošiti najviše 16 mina.
Jedan bataljon nalazit će se sa štabom brigade i štabom divizije kao divizijska rezerva, i to III bataljon, koji je najumomiji, na okuci ceste Zagreb — Novi Marof (Paka) južno od slova »S« Gorjanska šuma.

Diverzantski
bataljon:

III diverzantski bataljon X korpusa (Zagrebačkog) NOV i POJ izvršit će rušenje pruge eksplozivom kod Madžareva do kote 229. Za izvršenje ovog zadatka bataljon će pripremiti potrebnu količinu eksploziva. Rušenje će vršiti sa jedne i sa druge strane tj. od pravca Madžareva i od pravca Budinšćine tako da će se svi sastati na okuci južno od Jelenšćaka.
Ujedno III diverzantski bataljon dodijelit će svakoj brigadi do 16 časova po četiri diverzanta radi postavljanja nagaznih mina na komunikacijama protiv prodora motorizacije.
Istom bataljonu stavlja se u zadatak rušenje mosta na cesti Novi Marof — Zagreb kod Bisag-grada. Za izvršenje ovog zadatka, diverzantskom odjeljenju bit će dodjeljen kao osiguranje izviđački vod divizije.

Izvršenje pokreta
i vrijeme napada:

Sa rušenjem pruge otpočeti tačno u 23 časa ove noći. Brigada »Matija Gubec« na osiguranju treba da bude tačno u 20 časova i 30 min. Brigada će izvršiti pokret talko da u određeno vrijeme budu na određenim položajima.
Štab divizije kretat će se na začelju kolone sa divizijskom rezervom.

Veza:

Štab udarne brigade »Braće Radića« održavati će vezu sa sa štabom divizije radiostanicom, dok će štab brigade »Matija Gubec« održavati vezu sa kuririma i raketama. Detaljna naređenja o održavanju veze dat će referent za vezu divizije svojom zapoviješću.

Evakuacija ranjenika:

Evakuacija ranjenika vršit će se na divizijsko previjalište, koje će se nalaziti uz štab divizije. Za evakuaciju ranjenika izdat će detaljnije upute referent saniteta divizije svojom zapoviješću.

Ishrana:

Ishrana ljudstva vršit će se preko intendanture XXXII divizije. Upute za ishranu dati će načelnik intendanture.

Znaci raspoznavanja:

Znaci raspoznavanja koji će važiti za vrijeme vršenja akcije bit će: sloboda — dolazi, a ugovoreni Petar — Marko.

NAPOMENA: Osmatrače ralketnih znakova dobro upoznati sa razmještajem jedinica kako bi mogli ocjenjivati ko je raketu izbacio. U znacima gdje se izbacuju dvije räkete iste vrste izbacivati ih jednovremeno sa dva pištolja.
Nagazne mine postaviti na komunikacijskim pravcima, dobro ih u!kopati i pravilno rasporediti, a na autostradi i ostaViti ih.
Telefonsku — telegrafsku liniju prekinuti.
Sa fingiranim napadom početi u vrijeme kada počnu diverzantske eksplozije.
Povlačenje jedinica bit će prema štabu divizije, jer će povratak biti istim putem s kojim smo došli do ceste Možđenec — Sudovec, a tada će se produžiti prema mjestu Sudovec.
Komora udarne brigade »Braće Radić« ostati će sa komorom štaba divizije. Komora će se vratiti u sastav prigade po izvršenju zadatka.

SMRT FAŠIZMU -------- SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik:

Komandant — potpukovnik:

M. P.

DOSTAVLJENO
na znanje:
Štabu X korpusa Zagrebačkog NOV i POJ.
Na znanje i postupak:
Štabu udarne brigade »Braće Radić«,
Štabu brigade »Matija Gubec«,
Štabu III diverzantskog bataljona.

ZAPOVIJEST ŠTABA XXXII DIVIZIJE NOVJ OD 6. SEPTEMBRA 1944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA DOMOBRANE I ŽANDARE U SVETOM IVANU ZELINI'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
J U G O S L A V I J E

Oper, broj: 193/44

Dne, 6. septembra 1 944.

Z A P O V I J E S T

(sekcija Zagreb — Ptuj — Čazma 1 : 100 000)

U cilju izvršenja daljih zadata'ka naša divizija izvršit će napad i likvidirati neprijateljsko uporište Sv. Ivan Zelinu.

Neprijateljska uporišta na sektoru izvršenja zadatka:

Donja Zelina: 80 ustaša,
Crkvena Ves: 120 ustaša PTS-a,
Belovar — Moravče: 80 ustaša,
Popovec: 50 ustaša,
Soblinec: 40 ustaša,
Kašina: 60 ustaša, 60 žandara, 80 milicije,
Komin: 60 ustaša,
Marija Bistrica: 250 ustaša,
Laz: 120 ustaša,
Vrbovec: 80 ustaša.
Sv. Ivan Zelina: 120 domobrana i 60 žandara. Naoružani su lakim automatskim oružjem i puškama. Smješteni su u Poreskoj upravi i školi i po bunikerima. Detaljni podaci o razmještaju neprijateljskih snaga dobit će se naknadno.
Radi izvršenja zadatka likvidacije neprijateljskog uporišta Sv. Ivan Zelina,

N a r e đ u j e m o :

UDARNA BRIGADA
»BRACE RADIĆ«:

Sa dva bataljona izvršit će likvidaciju samog uporišta, dok sa jednim bataljonom izvršit će osiguranje u pravcu Komina na cesti Komin — Sv. Ivan Zelina na liniji kota 182, kota 141, stim što će imati bočno osiguranje južno od kote 332. Isti bataljon treba povesti računa i biti oprezan na lijevi bok.

BRIGADA
»MATIJA GUBEC«:

Postavit će osiguranje u pravcu Zagreba na liniji kota 150, kota 161, kod s. Gornje Psavjevo, južno od slova »G«.
Prednja odjeljenja izbaciti do ispred samih uporišta, radi kontrole pokreta neprijatelja iz uporišta.
Svoj jedan džon-bul brigada »Matija Gubec« dodijelit će sa minama i posadom udarnoj brigadi »Braća Radić«, dok će jedan postaviti kao odbranu od prodora motorizacije na cestu u pravcu Zagreba.
Bataljon koji će se nalaziti na koti 150 vodit će kontrolu nad Obrežom, da neprijatelj ne bi eventualno krenuo zaobilaznim putem za Sv. Ivan Zelina.

III DIVERZANTSKI
BATALJON:

Izvršit će rušenje svih mostova na cesti između Donje Zeline i Komina.

Udarnoj brigadi »Braće Radić« i brigadi »Matija Gubec« vratit će njihove diverzante sa potrebnom količinom eksploziva.

DIVIZIJSKA
REZERVA:

Jedan bataljon Zagrebačkog p. odreda nalazit će se u mjestu Topličica kao divizijska rezerva.

MJESTO ŠTABOVA:

Štab udarne brigade »Braće Radić« nalazit će se na cesti koja vodi od crkve u Sv. Ivanu Zelini prema mjestu Šulinec.
Štab brigade »Matija Gubec« nalazit će se u Donjem Psavjevu.
Štab divizije nalazit će se u mjestu Topličica Donja.

EVAKUACIJA
RANJENIKA:

Divizijsko sanitetsko previjalište nalazit će se u istočnom dijelu sela Topličica Dolnja, a evakuaciju ranjenika od brigade do divizijskog previjališta regulisat će referent saniteta divizije svojom zapoviješću.

VEZA:

Štab udarne brigade »Braće Radić« sa štabom divizije povezat će se telefonski, dok će štab brigade »Matija Gubec« sa štabom divizije održavati vezu radiostanicom. Detaljne upute za održavanje veze za vrijeme akcije dat će referent za vezu divizije svojom zapoviješću.

EVAKUACIJA PLIJENA:
I ZAROBLJENIKA:

Evakuacije plijena organizirat će načelnik intendanture XXXII divizije uz pomoć intendanta udarne brigade »Braća Radić«, za što će dati načelnik intendanture detaljne upute.
Za evalkuaciju zarobljenika odgovoran je štab udarne brigade »Braće Radić«. Po likvidaciji uporišta zarobljenike, uz potrebnu pratnju, evakuisati u pravcu štaba divizije.

ISHRANA:

Načelnik intendanture XXXII divizije pobrinut će se za suhu hranu za jedan dan za borce cijele divizije.

POČETAK NAPADA:

Napad će se izvršiti 7. septembra 1 944. godine u 23 časa i 30 minuta. Jedinice koje će davati osiguranje trebaju biti na određenim mjestima pola sata ranije.

ZNACI
RASPOZNAVANJA:

Znaci raspoznavanja za vrijeme vršenja akcije biti će:

FAŠIZAM — CRKAVA, a ugovoreni znaci MATO — STIPE.
Za dan: Upotrebiti znakove, koji su već ranije izdati.

N A P O M E N A : Skreće se pažnja zasjedama na budnost i osiguranje bokova kako ih neprijatelj ne bi noću uznemiravao.
Brigada »Matija Gubec« izvršit će rušenje mostova na cesti između Donje Zeline i Lužana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik:
Šime Balen

Komandant — potpukovnik:
Bulat Rade

MP

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 3-1/2, k. 551.**

DOSTAVLJENO
na znanje:

Štabu X korpusa (Zagrebačkog) NOV i POJ.
Na znanje:
Štabu udarne brigade »Braće Radić«,
Štabu brigade »Matija Gubec«,
Štabu III diverzantskog bataljona.

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA XXXII DIVIZIJE OD 10. SEPTEMBRA 1 944. POLITIČKOM KOMESARU X KORPUSA NOVJ O POLITIČKOM STANJU I RADU OD 20. AVGUSTA DO 10. SEPTEMBRA'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NOV JUGOSLAVIJE
K. Broj: 69/44

Dne, 10. rujna 1 944.
Redovni politički izvještaj.

Dostavljam redovni 20-dnevni politički izvještaj za razdoblje od 20. kolovoza do 10. rujna 1 944. godine.

I ZAPAŽANJA S TERENA KRETANJA:

U ovom vremenu naša je divizija napravila veliki marš, te je prešla južnu Podravinu, srednju i zapadnu Bilogoru, Kalnik, istočni dio Zagorja i Prigorja. Za vrijeme tih pokreta zapazili smo slijedeće stvari:

Podravina:
Prema svom stavu narod ovog kraja može se podijeliti u dvije grupe. Jedna koja simpatizira s našim pokretom, i druga koja je ili indiferentna ili neprijateljski raspoložena prema nama. Prva prevladava u selima bliže Dravi, a druga u selima bliže Bilogore. U ovim poslednjim selima, kao da nikad nitiko ništa nije politički radio, iako je tu mjesecima bio KNOO[2] Đurđevac, te komande mjesta i ostale naše ustanove.
Srednja Bilogora (istočni dio kotara Bjelovar) u glavnom je uz nas i našu borbu. I tu smo sprovodili mobilizaciju, koja je uglavnom uspjela. Zapadna Bilogora je nejednako raspoložena. Ima sela u kojima je situacija bolja nego ranije (Većeslavac, Ladislav, Sredice), a ima ih u kojima se situacija znatno pogoršala, kao npr. Križ. Boraveći ovdje 2 dana na putu za Zagorje proveli smo mobilizaciju u Većeslavcu i Ladislavu. Mobilizacija je relativno uspjela.

Kalnik:
Ovdje se stanje znatno popravilo. Srpski narod nas je svagdje lijepo dočekivao, pa i hrvatski, osim u zlosretnom Apatovcu. Svijet je ovdje prilično upoznat s političkim događajima.

Prigorje:
Ogromnim svojim dijelom mrzi ustaše i okupatore i gaji jake simpatije prema nama. Prolazeći kroz sela narod nas je srdačno pozdravljao, istrčavao pred kuće, dovikivao nam lijepe riječi, a bilo je slučajeva da su neki i plakali od radosti. Nikad još nisu vidjeli toliki broj partizana. Mržnja naroda u ovome kraju prema ustašama vidjela se najbolje kada smo se iz akcije **na Sv. Ivan** Zelinu **vraćali s piljenom i** zarobljenicima. Kad su čuli da smo ubili zloglasnog ustaškog krvnika Veljka Pileka (za koga kruži fama da je sam poubijao preko 200 ljudi) blagoslivljali su nas. Oko zarobljenih ustaških logornika Šumineca i Belušića, koje smo zarobili u toj akciji, kupio se narod, pljuvao po njima i čak ih i tukao. Ova mržnja prema ustašama razumljva je kada se znade, da je u ovom kraju za tri godine od ustaške ruke palo oko 300 ljudi — sve samih Hrvata. Ovaj teren je vrlo dobar za rad. A bio bi još znatno bolji, da nije bilo naših grešaka u prijašnja vremena (samovolja).

Zagorje:
I ovdje je situacija znatno bolja nego ranije. Narod se boji ustaša i ne voli ih, ali ne zna mnogo o našim pobjedama i uopće o stanju kod nas i u svijetu, pa je prilično dezorijentiran.
Prolazeći kroz ove krajeve, mi smo poduzimali sve da narod što bolje informiramo o događajima kod nas i vani. Prelko politkomesara pripremili smo partizane da se svagdje upuštaju s ljudima u razgovor i da im objašnjavaju stvari. U tome smo prilično uspjeli. Kapitulaciju Rumunjske i Bugarske, a osobito dolazak Crvene armije na granice Jugoslavije i proglas maršala Tita domobranima i ostalim u neprijateljskoj vojsci i poziv[3] da do 15. o.mj. pređu k nama borci su upravo s oduševljenjem objašnjavali, da vidite partizana okružena sa seljacima i seljankama, gdje im tumači značenje spomenutih događaja. Osim toga kroz ovo vrijeme smo izdali 3 letka, koja smo u nekoliko hiljada komada proturili kroz sva sela Kalnika, istočnog Zagorja, Prigorja, križevačkog kotara, te Podravine između Ludbrega i Koprivnice. Osim toga u ovim smo krajevima rasturili i letke, koje smo dobili od Vas, tako da je cijeli ovaj teren pokriven letcima, a narod upoznat s proglasom maršala i političkim događajima. Ovo se već pomalo odražava i u tom, što se ljudi iz ovog kraja sve više vraćaju iz domobrana i što su uvjeti za mobilizaciju prilično sazreli, pa smo baš danas počeli s mobilizacijom u križevačkom kotaru. Po svemu izgleda da će biti uspjeha.

II POLITIČKO STANJE U DIVIZIJE uglavnom se ne razlikuje mnogo od stanja iznesenog u prošlom izvještaju. Ipak izgleda mi da smo ponešto krenuli naprijed, naročito u svladavanju grešaka na licu mjesta, uspjeli smo u tom da se bratstvo Hrvata i Srba više manifestira. Sada se čuju češće parole o tom bratstvu. Dakako, da to još ni izdaleka ne zadovoljava, ali se krenulo naprijed i nadam se da ćemo uspjeti to bratstvo pronijeli kroz duše i srca naših boraca.
Lijevih grešaka još uvijek imade na pretek. Borimo se i protiv njih, pa smo i tu zabilježili stanovitih uspjeha.
Naš glavni politički rad u ovih dvadeset dana sastojao se u Objašnjavanju discipline. I tu smo uspjeli zabilježiti neki napredak. Pozdravljanje je sada mnogo pravilnije nego ranije. Izvršavanje naređenja točnije. Još nismo postigli potpunu točnost, ali ćemo i to, nadam se, doskora. Više nema onakvog zakašnjavanja koje je bilo prije tako karakteristično za naše jedinice.
Osim toga u ovom razdoblju radili smo na popularizaciji Narodnooslobodilačke fronte među vojnicima. U tome još nismo potpuno uspjeli. Osobito ne među onim borcima koji su prešli k nama iz domobrana ili su u zadnje vrijeme mobilizirani.

[1] **Original pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 6-1/10, k. 1191 A.**
[2] **Kotarski narodnooslobodilački odbor.**
[3] **Poziv je upućen 30. avgusta 1 944. svim hrvatskim domobranima, slovenačkim domobranima i zavedenim četnicima da pređu na stranu NOB u roku od 15 dana.**

Glavni uzrok što nismo zabilježili većih rezultata u političkom radu jest taj, što smo kroz ovo vrijeme imali stalno dugačke marševe i akcije, pa nismo mogli više vremena posvetiti političkom radu.

Prema uiputama politkomesara korpusa[4] razradili smo plan političkog rada za mjesec rujan, koji ćemo svakako nastojati sprovesti u život. Za razliku od dosadašnjeg rada, gdje je težište ležalo na politkomesarima četa mi smo stali na stanovište da to težište pomaknemo na bataljone i to iz slijedećih razloga: politlkomesari četa obično imaju vrlo oskudno znanje i nisu u stanju da pravilno protumače ne samo politička Zbivanja u svijetu, nego čak ni pisani materijal. S druge strane naši su bataljoni tako maleni, da se u svako doba mogu okupiti. S treće strane ovako ćemo imati mi u diviziji bolji pregled nad radom i moći ćemo im bolje pomoći. Rad zamišljamo ovako: politkomesari bataljona održavat će predavanja cijelom bataljonu. Nakon toga isti će materijal obrađivati politkomesari četa po četama, ponavljajući ga i ispitujući. To isto će raditi i politdelegati u vodovima. Politkomesari bataljona dobivat će pisani materijal od našega štaba i po njemu držati predavanja. Vjerujemo, da će na ovaj način politički rad biti bolji, da će se direktive i materijal uopće tumačiti pravilnije i da onda neće biti nikakvog skretanja ovamo i onamo.

Inače su naši borci uvijek na vrijeme upoznati s događajima u svetu i kod nas. Štab naše divizije izdaje vijesti za sve jedinice. Borci rado čitaju te vijesti, koje se onda organizirano komentiraju i diskutiraju u prisutnosti politkomesara ili politdelegata.

Sada će nam ovaj rad biti još bolji obzirom na to da su se i štabovi brigada snabdjeli s radio-aparatima, pa će moći vijesti brže prenositi na borce.

III KULTURNO-PROSVJETNI RAD se također uslijed marševa i akcija nije mogao odvijati onako kako smo mi to htjeli. Ipak je bio znatno življi, bolji i pristupačniji borcima nego li ranije. Osobito je oživio rad u jedinicama udarne brigade »Braće Radić«, gdje je na pripremama za proslavu godišnjice osnivanja ove brigade[5] mobiliziran veći dio boraca u kultumo-prosvjetnom radu, bilo u pjevačkom zboru, bilo u diletantskoj skupini, bilo kao recitatori, itd.

U ovoj brigadi održana su dva mitinga za borce i narod i dva uspjela kulturno-prosvjetna predavanja. U brigadi »Matija Gubec« rad je mnogo slabiji. Tamo se još nisu uspjeli osloboditi starih nepopularnih formi rada i zainteresirati borce za kultumo-prosVjetni rad.

Inače sve naše čete izdaju svoje zidne ili džepne novine. Istina te su novine vrlo slabe i odražavaju nisko stanje i političko i kulturno u našoj diviziji. Mi radimo na podizanju nivoa ovih novina. U tom pogledu stanovite rezultate zabilježila je brigada »Braće Radića«.

Konačno nam je uspjelo pokrenuti i izdati i naše divizijske novine, čiji je 1. broj pod nazivom »Trideset druga« izišao.

U okviru plana za mjesec rujan predvidjeli smo i nekoliko predavanja iz oblasti nauke i kulture, što smo Vam i dostavili u svom dopisu od 7. o. mj.

Još nismo uspjeli provesti namjeravanu reorganizaciju ovog rada. Uglavnom zbog stalnih pokreta. To ćemo svakako nastojati provesti tokom ovog mjeseca.

IV ISHRANA, ODJEĆA I OBUĆA: Ishrana kroz ovo vrijeme bila je dosta dobra. Jedino za vrijeme marševa je bilo tu i tamo nekih nedostataka, kao na pr. da vojnici nisu uvijek na vrijeme dobivali redovite obroke. Ishrana se u glavnom sastoji od mesa (govedina, rijetko svinjetina), krumpira, graha, mladog graha i tijesta. Ujutro supa, a sada i kava (negdje crna, negdje bijela, što ovisi o umješnosti ekonoma i intendanta da nađu u selu mlijeka). Osim toga izdali smo intendantima direktivu da nastoje hrani pridodati paradajza, paprike i ostalog povrća. Kako se sada nalazimo u vinogradnom kraju, to vojnici dobivaju uz svako jelo i grožđe. Snabdjevanje grožđem ide dosta organizirano.

Nakon akcije na Sv. Ivan Zelina, gdje smo među ostalim zaplijenili znatne količine kože, moći ćemo malo popraviti i stanje naše obuće. U tu svrhu poslali smo sve naše postolare u komandu Moslavačkog područja da u tamošnjim radionicama izrade cipele. Ukoliko dobiju kože za donove, koje tamo ima, moći će izraditi 250 pari cipela. To bi bila lijepa pomoć našim borcima.

U Sv. Ivanu zaplijenili smo stanovite količine štofa i konca, pa smo od toga dali praviti hlače našim borcima. Izaći će oko 60 hlača. Time ćemo znatno smanjiti broj bezgaćnjaka kod nas.

Ovime dakako pitanje odjeće i obuće neće biti riješeno, pa Vas molimo, da se nešto poduzme da borce snäbdijemo robom i cipelama. Jesen je na vratima, počele su kiše i pomalo i hladnoća.

V SANITET I ZDRAVSTVENO STANJE: Sanitet nam se malo pogoršao. Među drugovima u divizijskom sanitetu ne vladaju najbolji odnosi, pa ćemo po svoj prilici morati pristupiti nékim izmjenama. Glavni nedostatak saniteta jest nizak stručni nivo sanitetskog osoblja i malo brojno stanje. Naše čete nemaju nego dva bolničara, koji naročito u borbi nisu u stanju da zadovolje. Morat ćemo stoga u vezi s mobilizacijom i brojnim podizanjem naše divizije pojačati brojčano i sanitet.

Zdravstveno stanje je dosta dobro. U zadnje vrijeme počele su se javljati prehlade do čega dolazi uslijed slabe odjeće i hladnijih noći.

VI NAŠI ŠTABOVI: Naši štabovi počam od štaba divizije pa naniže u glavnom za sada zadovoljavaju. Štab divizije u svom sadašnjem sastavu radi mnogo. Postoji unutrašnja harmonija. Svi drugovi obavljaju svoje poslove s ljubavlju. Jedini nedostatak jest što se ne održavaju redoviti štabski sastanci u zadnje vrijeme. Taj nedostatak ćemo svakako ukloniti.

Štabovi brigada:

Štab UB »Braće Radić« jest dobar. Bio je potpun do borbe kod Sv. Ivana, ali je tu ranjen komandant brigade.[5] Rana je lakše naravi, pa se nadamo da će se on skoro vratiti i time će štab opet moči da radi kako spada. Politički komesar Mato Horvatić je vrlo dobar i inicijativan. Ima mnogo iskustva ...

I štab brigade »Matija Gubec« je dosta dobar. Nije doduše na visini na kojoj se nalazi onaj Radićeve brigade, ali se razvija pozitivno. Komandant Došen[7] je vrlo dobar, hrabar...

Štabovi bataljona općenito uzevši dosta su dobri. Promjene, koje smo pred 20 dana izvršili, a o čemu sam Vam u posljednjem izvještaju javio, imale su dobre rezultate. Odkada smo proveli te izmjene situacija u brigadi »Matija Gubec« znatno se poboljšala.

[4] **I. š.**
[5] **Ona je formirana 4. septembra 1943.**
[6] **Marko Lučić.**
[7] **Stevan.**

Od kada smo počeli kampanju za podizanje discipline i unošenja pravih vojničkih odnosa osjeća se da su naši štabovi bolji. Točnije izvršavaju naređenja (iako to još nije u potpunosti postignuto), pravilnije se odnose prema višim i nižim. Jednom riječju živnuli su i postepeno postaju pravi vojnički štabovi.

VII DISCIPLINA: Kao što sam već spomenuo glavne naše napore u odgoju vojnika u prošlom periodu posvetili smo podizanju discipline. Ialko još uvijek nismo zadovoljni njezinim nivoom, možemo konstatirati da se je znatno popela. Vojnici uglavnom dobro primaju pooštrenje discipline, osobito ako im se to lijepo i pravilno objasni. Borci obično govore: Tako je, treba pojačati disciplinu, jer bez nje ne može biti nijedna vojska, pa ni naša.

Slijedeće razdoblje ispunit ćemo također uglavnom radom na daljnjem podizanju discipline.

Pored discipline nastojali smo da unesemo u naše štabove i među borce pravilne vojničke odnose. I u tome smo dosta dobro uspjeli. Nema više u našim štabovima one gnjile familijarnosti, ikoja je prije vladala. Nema više »Jurek«, »Štijef«, »Joža« i kako se sve nije zvalo komandante i komesare i ostale funkcionere. Uspjeli smo uvesti raporte, počam od desetina i vodova do brigade. Pozdravljanje se uglavnom dobro vrši. Još se tu i tamo čuje i »zdravo« pored vojničkog pozdrava, ali mi i to pomalo iskorjenjujemo. Obvezali smo starije, da pravilno odzdravljaju nižima. A ako sjedi da se ustane i pravilno vojnički mu ozdravi. Talko radimo mi u štabu divizije, pa se to prenosi i na ostale štabove.

VIII MOBILIZACIJA: Zbog stalnih marševa i pokreta tokom prošlog razdoblja nismo mogli sprovoditi neku sistematsku mobilizaciju. Ipak smo i u tim uvjetima uspjeli mobilizirati oko 80 ljudi...
Nakon akcije na Sv. Ivan malo se odmaramo, pa to vrijeme koristimo za mobilizaciju. Po svemu izgleda da će nam uspjeti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar — potpukovnik:

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 10. SEPTEMBRA 1 944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE SVETI IVAN ZELINA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper. broj: 199/44.

Dne, 10. septembra 1 944.

PREDMET: Operativni izvještaj o borbi — napadu na neprijateljsko uporište Sv. Ivan Zelinu.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV I POJ

Neprijateljsko uporište Sv. Ivan Zelina nalazi se na terenu manevarskog karaktera. Prilaz u samo uporište dosta je dobar, jer je teren pokriven živim ogradama i voćnjacima (sekcija Zagreb 1 : 100 000). Kroz samo uporište prolazi cesta Novi Mar of — Zagreb. Naša jedinica koja je izvršila napad na uporište jeste udarna brigada »Braća Radić« — I i II bataljon, dok je jedan bataljon držao zasjedu prema Kominu. Sadejstvujuće jedinice u izvršenju zadatka bile su brigada »Matija Gubec« koja je držala zasjedu prema Zagrebu kod mjesta Psavjevo sa svoja tri bataljona na liniji kota 150, kota 161 i južno od slova »G« riječi Gornje Psavjevo.

II bataljon Zagrebačkog 1. odreda nalazio se u Šulincu kao divizijska rezerva.

III diverzantski bataljon izvršio je diverzije, porušivši mostove na cesti Novi Marof — Zagreb na sektoru od D. Zelena do Komina.
U neprijateljskom uporištu Sv. Ivan Zelina nalazilo se je 90 domobrana Kombiniranog sata Posadnog zagrebačkog zdruga i 40 žandara. Komandant uporišta satnik Hajdinger.

Po izvršenim pripremama i prikupljenim podacima štab divizije donio je odluku da se izvrši napad i likvidacija neprijateljskog uporišta Sv. Ivan Zelina. Zapovijest za napad svim jedinicam dostavljena je na vrijeme.
Napad je izvršen 7/8. septembra 1 944. godine u 23 časa i 40 minuta.

Napad na uporište izvršila su dva bataljona udarne brigade »Braća Radić« — I i II, sa 5 džon-bula i jurišnim pionirima sa 250 kg eksploziva.

Za osvajanje dominantne točke uporišta — crkve određen je operativni oficir II bataljona udarne brigade »Braće Radić« sa 20 dobrovoljaca iz istog bataljona, kako bi se spriječilo u slučaju razbijanj a neprijatelja na pojedinim otpornim točkama u uporištu njegovo okupljanje i organizovanje otpora u crkvi, kao što je to dosad bio redovan slučaj u uporištima. Jedinice za napad krenule su blagovremeno i napad je izvršen iz tri pravca i to: od Komina, od pravca Šulineca i od pravca D. Zelina.

Samo podilaženje jedinica bilo je dosta dobro, ali sam napad nije počeo tačno u određeno vrijeme tj. u 23 časa i 30 min već sa 10. min zakašnjenja i isti nije počeo organizovano skoncentrisanom vatrom teškog i automatskog oružja i organizovanom udarnom snagom.

Vod dobrovoljaca sa operativnim oficirom II bataljona izvršio je svoj zadatak i za kratko vrijeme zauzeo crkvu likvidirajući usput nekoliko bunkera i zarobivši 14 domobrana, među njima jednog oficira. Likvidacija domobrana išla je dosta brzo i jedan manji dio samo pružio je malen otpor.

Likvidacija žandara, koji su bili u jednoj tvrđoj zgradi išla je mnogo teže, jer su žandari pružili vrlo jak otpor. Naše jedinice koristile su džon-bule, ali to opet neorganizovano, ne skoncentrirajući ih, već tukući s njima pojedinačno, talko da učinak zbog čvrstoće same zgrade gdje se nalaze žandari nije bio tako efikasan.
Kada se je uvidjelo da se neće moći uporište likvidirati samo sa džon^bulima pristupilo se likvidaciji pomoću eksploziva. Miniranje su izvršili jurišni pioniri i zgrada je razrušena, ali se je tada neprijatelj preselio u podrum. Tada se je pristupilo miniranju podruma. Podrum je miniran, ali se je neprijatelj, onaj broj koji je ostao još živ, podzemnim kanalom prebacio u susjedni podrum. Nastavilo se je dalje sa uništavanjem neprijatelja od kojeg je ostalo svega još 10—15 ljudi.
Zbog kratkoće vremena i zbog neimanja dovoljne količine eksploziva prekinuto je daljnje uništavanje

[1] **Original, pisan strojem, latinicom u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 15-1/2, k. 1191.**

neprijatelja i jedinicama izdato u 4 sata naređenje za povlačenje.

Od 130 neprijateljskih vojnika koji 'su se nalazili u uporištu zarobljeno je 32 domobrana, među kojima dva oficira, jedan satnik, jedan nadsatnik, 4 podoficira. Ostalo je većim dijelom pobijeno, dok je jedan dio 10—15 žandara ostao živ pod ruševinama, a jedan dio zibog slabe kontrole, nebudnosti i neorganizovanosti napada, uspio je pobjeći.

Od oružja zarobljeno je: 2 puškomitraljeza, 3 šmajsera, 2 pištolja, 30 pušaka manlih er i oko 70 civilnih pušaka, 11 000 metaka i 100 ručnih bombi. Dio neprijateljskog naoružanja i municije uništen je eksplozivom pri miniranju zgrade.[2]

III diverzantski bataljon u svojim diverzantskim akcijama uništio je na cesti Novi Marof — Zagreb 7 mostova.

Naši gubitci:

4 mrtva i 16 ranjenih.

Gubitci u oružju: 2 engleska puškomitraljeza, koji su uništeni pri miniranju zgrada.

Utrošak municije:

13847 puščanih metaka,
118 ručnih bombi,
51 mina za džon-bul,
259 kg eksploziva.

Od oficira i političkih rukovodilaca ranjeno: potporučnik Lučić Marko, komandant brigade, ratni dopisnik divizije Filip Jugo poginuo, politkomesar prateće čete Vučković Milan, zastavnik Sušić Josip, komandant I bataljona udarne brigade »Braće Radić«, komandir čete Buneta Stevo, komesar čete Kuzmić Alojz, komandir čete Posavec Antun.

U ovoj borbi naročito su se istakli svojom hrabrošću i odlučnošću: operativni oficir II bataljona udarne brigade »Braća Radić« Janjušić Blaž i vod dobrovoljaca koji je bio pod njegovom komandom, a koji je imao zadatak zauzeti crkvu i ikoji je zadatak u potpunosti izvršio. Štab divizije iste drugove pohvalio je svojom naredbom.

U samoj borbi borci i rukovodioci dobro su se držali što se tiče odlučnosti i hrabrosti, ali bile su mnoge greške rukovodilaca što se nisu nalazili na svojim rukovodećim mjestima već su istrčavali napred i ispadali kao borci.

Priprema same akcije izvršena je savjesno. Podaci informativne službe bili su tačni i na vrijeme prikupljeni. Prije samog napada održani su sastanci sa svim štabovima brigada i bataljona i tačno razrađeđen plan napada na uporište. Dan ranije je razrađen način napada na naseljena mjesta sa štabovima brigada i štabovima bataljona.

Pored toga izvršene su političke pripreme sa borcima. Odluke i zapovijesti koje su izdate radi likvidacije uporišta bile su realne.

Samoj likvidaciji uporišta nije se pristupilo sa dovoljno odlučnosti već se je pošlo s uvjerenjem da će se neprijatelj brzo predati. Rukovodioci viši i niži nisu se dovoljno snašli i napad nije izvršen organizovano te udarna snaga nije uopće došla do izražaja. Vatra automatskog oružja i teškog oružja džon-bula nije pravilno iskorištena već su u osvajanju uporišta i pojedinih zgrada došle do izražaja pojedine grupice i pojedinci, koji su svojom ličnom hrabrošću htjeli izvršiti likvidaciju.

Mnogi rukovodioci umjesto da su sređivali svoje jedinice i organizovano napadali koristeći automatsko oružje, džon-bule i ručne pionire sa eksplozivom, oni su samo istrčavali ispred jedinica i jurišali kao obični borci.

Za vrijeme dejstva džon-bula, nišandžije gađali su iz vrlo male blizine, i to iz stojećeg stava, ne uzimajući uopće zaklona, čijem primjeru su slijedili i mnogi drugi borci, tako da je mnogo boraca kao i rukovodilaca ranjeno od sopstvenog džon-bula.

O svim ovim nedostacima i o izvođenju akcije održana je analiza sa štabovima brigada, sa potrebnom poukom, a štabovi brigada ovo će opet prenijeti na štabove bataljona i komande četa.

Pored oružja i neprijateljskih vojnika na samom mjestu zarobljeno je i zaplijenjeno dosta drugog materijala, korisnog za našu vojsku, a koji će se vidjeti iz spiska zarobljenog materijala i spreme u neprijateljskom Uporištu Sv. Ivan Zelina.

Prilog oper. izvještaju zapovijest za napad oper. broj 193/44 od 6. IX 1 944. godine

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik:

Komandant — potpukovnik:

M P

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 11. OKTOBRA 1 944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O NAPADU NA USTAŠE U PITOMAČI[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper. Broj: 252/44

Dne, 11. oktobra 1 944.

PREDMET: Operativni izvještaj o napadu i zauzimanju neprijateljskog uporišta Pitomača.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOV I POJ

Dana, 4 oktobra 1 944. godine XXXII divizija nalazila se je na sektoru oko Sv. Jelene, kota 131 do kote 124 (sekcija Bjelovar 1 : 100 000) vezujući se sa snagama XL[1] divizije (XVIII brigadom) koje su se nalazile oko Gradeca prema Dravi radi osiguranja prema uporištu Pitomača, jer su za to vrijeme jedinice **VI** korpusa napadale neprijateljsko uporište Viroviticu. Za vrijeme držanja ovih položaja divizija je vršila sa manjim dijelovima prisilna izviđanja uporišta Pitomača. Neprijatelj u toku dana nije izlazio iz uporišta.

[2] **U bojnoj relaciji 1 zbornog područja o napadu na uporište Sveti Ivan Želina piše: »7. IX 1 944. g. partizani jačine Oko 1000 ljudi napali su oko 23,00 sati uporište Sv. Ivan Zelina i Kominu, nakon što su minirali sve Okolne mostove, te brzoglasne veze kao i rasvjetu prekinuli. Napadaj je izvršen svim vrstama naoružanja. Posada se poslije jaikog neprijateljskog pritiska povukla iz vanjskih uporišta prema središtu, te davala otpor iz nastamba. Poslije nego je uništena uredovnica sati (četna kancelarija — prim, red.) i skladište, domobrani su se povukli u oružničku nastambu gdje su davali otpor dok se partizani nisu oko 06,30 sati povukli.**

Naši gubitci: zapovjednik sati i vodnik častnik zarobljeni, te još 4 vojnika i 15 domobrana, razvodnika i desetnika. Ranjeno 4 domobrana od kojih je jedan podlegao ranama. Nestalo 43 domobrana...«

[1] **Original, pisan strojem, latinicom u arhivu Vojnoistonijskog instituta u Beogradu, reg. br. 24-1/2, k. 1191.**

[1] **Odnosi se na 40 diviziju**

Na večer istoga dana izvršeno je sa jednim bataljonom prisilno izviđanje i upad u samo mjesto Pitomaču, te je utvrđeno da neprijatelj drži u glavnom uporne tačke u centru mjesta i to kod crkve, zatim sjeverni, sjeverozapadni dio mjesta, dok u južnom dijelu uporišta neprijatelj nije držao snage.

U vezi naređenja štaba X korpusa Zagrebačkog i podataka dobijenih prisilnim izviđanjem štab divizije donio je odluku da se izvrši napad sa obadvije brigade na uporište do likvidacije i uništenja neprijatelja.

Uporište Pitomača nalazi se na ravničastom terenu sa jako dugačkim a i rastegnutim ulicama, koje se protežu u vidu šestdkrake zvijezde od centra, te je potrebna vrlo velika kontrola međuprostora ulica i povezanost jedinica, da ih neprijatelj ne bi izmanevrisao. Kroz samo uporište prolazi dobra cesta Koprivnica — Virovitica. U unutrašnjosti uporište je utvrđeno bunkerima, koji se nalaze po ulicama i zatvaraju prilaz ka centru. Neprijatelj se nalazi u bunkerima i tvrdim zgradama uporišta. Od naoružanja raspolaže sa teškim bacačima i teškim i lakim automatskim oružjem. Glavna uporna tačka jeste oko crkve.

Napad na uporište izvršila je udarna brigada »Braća Radić« sa južne, istočne, zapadne li sjeverozapadne strane, a brigada »Matija Gubec« sa sjeverne i zapadne (Dravska ulica) strane, s tim da su jedinice trebale biti međusobno dobro povezane.

Sadejstvujuće jedinice bile su VII udarna divizija, koja je vršila **napad** na uporište Kloštar[2] i na taj način ujedno vršila osiguranje našim snagama prema Kloštru i XL divizija koja je imala svoje snage oko Gradca, te je na taj način osiguravala prema Virovitici, gdje se još uvijek vodila borba.

U uporištu se je nalazila 2 bojna V stajaćeg ustaškog zdruga (Bobanove legije) naoružana sa vodom teških bacača.

Neprijatelj je svoje snage uglavnom sikoncentrisao oko crkve u sjevernom i sjeverozapadnom dijelu uporišta, iz čega se je moglo nazreti da će neprijatelj u slučaju jačeg napada i pritiska bježati prema Dravi i prema Kloštru.

Naše snage bile su brojčano, a i u naoružanju nadmoćnije. U napadu učestvovalo je 7 brdskih topova, 2 protukolska topa, pored teških bacača i antitenk. bacača. Moral i volja za borbom kod jedinica bili su na visini.

Do 2 sata 5. X o.g. jedinice su zauzele polazne položaje, izdata je usmena zapovijest i uz artiljerijsku pripremu jedinice su prešle u 2 sata u napad. U rezervi divizije nalazio se je jedan bataljon udarne brigade »Braće Radić«, dok su brigade također imale svoju brigadnu rezervu.

U prvom naletu naše jedinice uspjele su izbaciti neprijatelja iz njegovih isturenih otpornih tačaka tj. bunkera koji su se nalazili istureni u ulicama, likvidiravši bunkere antitenk. bacačima i sabiti neprijatelja oko crkve. Neprijatelj je pružio jak otpor, ali su naše jedinice sve više stezale obruč oko neprijatelja.

Neprijatelj je osjetio naše snage i pravilno ocijenio prema nastupanju naših snaga od svih pravaca ka centru uporišta, ka glavnoj otpornoj tački, da se radi o njegovom uništenju i otpočeo je vršiti protunapade na naše snage, a naročito u pravcu Kloštra, gdje je neprijatelj skoncentrisao najveći dio svojih snaga računajući s njima, da ih upotrebi u danom momentu za probijanje obruča.

Bataljon brigade »Braće Radić« koji je branio taj pravac bio je u prvi mah odbačen za jedno 50 metara Zbog toga što se nije dovoljno utvrdio i što nije postavljao 'kako je nastupao barikade i potrebna utvrđenja na koja će se osloniti u slučaju neprijateljskog protunapada. Juriša i protujuriša bilo je na tom pravcu više. Istovremeno može se primijetiti da veza koja je trebala biti između jedinica udarne brigade »Braće Radić« i brigade »Matija Gubec« nije bila, konkretno između tog bataljona koji je držao pravac prema Kloštru i II bataljona brigade »Matija Gubec« koji mu je bio susjedni.

II bataljon udarne brigade »Braće Radić« koji je nastupao od pravca juga prema crkvi uspio je da likvidira sve bunkere i sve zgrade na svom dijelu gdje se nalazio neprijatelj i dopro je do centra mjesta i ovladao crkvom. U isto vrijeme spustila se je vrlo gusta magla, tako da je vidljivost bila vrlo malena, gotovo nikakva. Preglednost na terenu i uporištu nije bila nikakva.

Kada je neprijatelj vidio da su naše snage uspjele da se probiju do same crkve i da ovladaju tom glavnom otpornom tačkom izvršio je juriš i prodor prema sjeveru i sjeverozapadu, iskoristivši maglu i nepovezanost jedinica, kao i nekontrolu međuprostora između III bataljona udarne brigade »Braća Radić« i II bataljona brigade »Matija Gubec«. Neprijatelj je otišao u pravcu Podr. Sesveta pri čemu je imao gubitke u ljudstvu, oružju i materijalu.

Naše jedinice zauzele su uporište u 8 sati 5. X 1 944. godine. Poslije ulaska u samo uporište prešlo se na čišćenje uporišta i gonjenje neprijatelja prema Dravi, što nije bilo efikasno, jer nije bilo inicijative kod jedinica da odmah pređu u gonjenje pri razbijanju neprijatelja.

Zadatak nije izvršen u potpunosti, već djelomično, jer neprijatelj nije uništen.

Tom prilikom zarobljeno je:

1 teški bacač kompletan sa još dva postolja,
3 puškomitraljeza i 1 šarac,
20 pušaka,
14konja,
9 nagaznih mina,
3 kazana,
3 000 metaka,
1 raketni pištolj,
1 500 met kabla.

Ubijeno: 34 neprijateljska vojnika.
Ranjeno: 40 nepr. vojnika.
Naši gubitci: mrtvih 8, ranjenih 30 (komandant bataljona poručnik Jurman Ivan, poručnik Petričević Živko).

Pri prodoru neprijatelj je zarobio jedan puškomitraIjez, jer je posluga izginula.

Utrošeno municije:
23 923 puščaniih metaka,
2 mine za teški bacač,
45 mina za antitenk. bacač,
45mina za laki bacač.

Od jedinioa pri vršenju ovih zadataka istakao se II bataljon udarne brigade »Braće Radić« koji je nastupao pravilno i vojnički praveći za vrijeme svog nastupanja oslone tačke, barikade i tufcući i čisteći neprijatelja postepeno, koristeći se pri tome susjednim kućama i baštama. Isti je bataljon prvi prodro do centra, ovladao crkvom i zadatak izvršio u potpunosti sa najmanje žrtava.

[2] **Kloštar su napale jedinice XXXIII divizije u sadejstvu sa IV brigadom VII divizije.**

Sama aikcija pripremana je više dana i štabovi i komande bili su detaljno upoznati sa zadacima i o stanju u samo uporištu.
Odluke i zapovijesti poslije izvršenih upada i izviđanja uporišta Pitomače bile su realne.
Komandno osoblje za vrijeme akcije prilično se je snalazilo, ali ne još uvijek kako bi trebalo, jer pojedini rukovodioci nisu bili na svom mjestu već su ili istrčavali naprijed ili nisu dovoljno držali jedinice u svojim rukama i njima ikomandovali.
Sadejstvo između pješadije i artiljerije bilo je dobro i došlo je do izražaja u samom početku napada tj. pri artiljerijskoj pripremi. Kasnije su upotrebljeni samo protukolski topovi za likvidaciju pojedinih zgrada i bunkera. Iz ove borbe može se vidjeti da naše jedinice nemaju dovoljno iskustva u zauzimanju naseljenih mjesta.
Povezanost jedinica i kontrola međuprostora nije bila ikod jedinica, a što je vrlo važno pri nastupanju u naseljenom mjestu.
Dodir s neprijateljem preko bojnih patrola nije održavan, te se isti izvukao jedinicama ispred nosa, a da one nisu znale, bez žrtava.
Za vrijeme nastupanja jedinice nisu pravile barikade odmah iza sebe, ikako bi imale oslonac u slučaju neprijateljskog protunapada, da ga imaju na čemu dočekati, koja greška je došla do izražaja naročito kod III bataljona udarne brigade »Braća Radić«, kojeg je neprijatelj više puta baš ztbog toga odbacio.
Zatim se primjećuje da se jedinice u svom nastupanju vrlo brzu privuku samom objektu, a zatim oklijevaju sa likvidacijom, te im neprijatelj nanosi nepotrebne gubitke.
Pri razbijanju neprijatelja nije se prišlo u gonjenje i uništavanje već se je stim zakasnilo tako da poslije nije moglo biti efikasno i neprijatelj je pobjegao.
Također se je primijetilo da jedinice i rukovodioci po ulasku u osvojena mjesta ne znaju organizirano izvršiti čišćenje ulica od neprijatelja već se jedinice rasplinu i borci raziđu kako koji zna po kućama, što može biti vrlo opasno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-potpukovnik: BobetkoJanko

Komandant-potpukovnik:
Bulat Rade

M P

ZAPOVIJEST ŠTABA X KORPUSA NOVJ OD 13. OKTOBRA 1 944. PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA KOPRIVNICU[1]

Š T A B
X KORPUSA ZAGREBAČKOG
NOV i POJ

Oper: broj: 510/1 944.

Dne, 13. oktobra 1 944. u 9 sati

Z A P O V I J E S T

(Sekcija Čakovec — Đurđevac 1 : 100 000)

Neprijateljske snage koje su se nalazile u uporištu Đurđevac, Virje i Novigrad potpuno su razbijene i većim dijelom uništene. Neprijatelj je izgubio gotovo potpuno svu svoju opremu i naoružanje. U ruke naših jedinica pala su sva motorna vozila i cjelokupno teško naoružanje.[2]
Jedan dio neprijateljskih snaga razbijen i demoralisan, uspio je da se u neredu povuće u uporište Koprivnica.
Jačina neprijateljskih snaga u uporištu Koprivnica prema primljenim podacima iznosi svega jedna bojna i dijelovi razbijenih nepr. jedinica kod Novigrada i Virja. Navodno se u Koprivnici nalazi i 15 topova raznog kalibra koji su većim dijelom bez potrebne posluge.[3] 1
Naše jedinice u svojim ofanzivnim operacijama treba da zadrže i treću fazu bitke za Podravinu i likvidacijom uporišta Koprivnica definitivno oslobode od neprijatelja ovaj sektor.
U cilju oslobođenja Koprivnice,

N A R E Đ U J E M O :

XXXII divizija 2 brigade
Svega dvije brig.

1 — Ima zadatak da napadne neprijateljsko uporište Koprivnicu sa zapadne i južne strane. Zona napada desno potok Koprivnica na kojoj liniji hvatati vezu sa jedinicama VII ud. divizije, a lijevo željeznička pruga Koprivnica — Đekenješ.
Cilj napada: prodiranje do centra grada i spajanje sa jedinicama VII ud. divizije koja napada sa sjevera. Brigada »Matija Gubec« kao prvi napadni cilj ima da postigne zauzimanje željez. stanice Koprivniza i Uljarice i da iste zadrži u svojim rukama pod svaku cijenu. U slučaju povoljne situacije ova brigada ima prodirati i dalje u grad do hotela »Car«.
VII ud. divizija: dvije brigade
Svega dvije brig.
2 — Ima zadatak da napada neprijateljsko uporište Koprivnicu sa sjeverne i sjeverozapadne strane. Zona napada desno do linije pruga Koprivnica — Đekenješ, a lijevo potok Koprivnica. Na granicama zone hvatati vezu sa jedinicama XXXII divizije. U zonu napada ove divizije računaju se i tvornica »Danica« sa aerodromom.

XXXIII divizija: tri brigade
Svega tri brig.

3 — Ima zadatak da zauzme položaje i to: sa dvije brigade prema Ludbregu, a sa jednom brigadom prema Križevcima i na taj način da spriječi dolazak pomoći napadnutom uporištu.
Izviđačku četu uputiti u selo Križevački Ivanec sa zadatkom da osmatra uporište Križevci i pokrete neprijatelja Križevci — Koprivnica.

XL divizija:dvije brigade"
Svega dvije brig.

4 — Ima zadatak da sa jednom brigadom zatvori pravce na liniji Drnje — Torčec — Ungerov mlin — Pustakovec, a jednu brigadu držati u rezervi u s. Iva-

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 11—1/2, k. 551.

[2] **Napad na ustaše u Đurđevcu izvela je XII divizija, a na Podravski Novigrad i Virje XXXIII divizija 11/12. oktobra 1 944.**

[3] **Prema podacima koje je imao privremeni operativni štab (Paivle Jakšić, načelmk Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, Mate Jerković, komandant VI korpusa, komandant i politički komesar X korpusa) u Koprivnici su se tada nalazile slijedeće neprijateljske jedinice: 20 bojna i dijelovi 36 bojne 5 ustaškog zdruga, ostaci razbijenih ustaških jedinica u Podravini i dijelovi 1 puka PTS sa artiljerijom i tenkovima.**

[4] **Od jedinica XL divizije u borbama za Koprivnicu učestvovale su XVIII i Virovitička brigada.**

nec koja će iprema potrebi djelovati u zajednici sa jedinicama XXXIII divizije.[5]

Haubička baterija 4 haubice
Svega četiri haubice.

5 — Plasiraće se na prostoriji Glogovac — Bakovčica — potok Draganovac — željez. pruga do željez. stanice Bregi — Glogovnica sa zadatkom da potpomaže napad naših jedinica na uporište Koprivnica. Ciljevi koje treba naročito tući jesu: Željeznič. stanica Koprivnica, Uljarica i potom centar grada.
Voditi računa o brzini nastupanja naših jedinica i prema tome vršii pomjeranje artiljerijske vatre.

Jedinice XXXII divizije pošto budu doprle do željez. stanice Koprivnica ispalit će dvije zelene i jednu crvenu raketu kao znak za artiljeriju da taj cilj više ne treba gađati. Po zauzimanju Uljarice ispaliti jednu zelenu i dvije crvenu rakete kao znak za artiljeriju. Haubička baterija držati će pod vatrom pola sata željezničku stanicu potom će prenijeti vatru na Uljaricu koju tući 15 minuta, a potom prenijeti vatru na centar grada.

Korpusna rezerva: jedna brigada XII div.
Svega 1 brig.

6 — U korpusnoj rezervi nalazit će se jedna brigada XII divizije VÌ korpusa. Mjesto korpusne rezerve s. Bregi.

7 — Tenkovska četa nalazit će se kod korpusne rezerve.

8 — XXXIII divizija uputiti će svoju brdsku bateriju od 4 brdska topa i staviti je na raspoloženje XXXII diviziji, a XL divizija stavit će svoju brdsku bateriju 75 mm na raspoloženje VII ud. diviziji.

V e z e : Sve jedinice uspostavit će sa ovim štabom telefonsku vezu osim XXXIII divizije koja će održavati vezu prdko radio-stanice. XL divizija i VII ud. divizija koristit će za uspostavljanje veze telefonsku centralu brigade XII divizije koja će se nalaziti u Bregima. Sve ostalo što je potrebno za uspostavljanje veza regulisat će šef otsjeka za vezu ovog štaba dopunskom zapoviješću.

Evakuacija ranjenika: Korpusno sanitetsko previjalište nalaziti će se u Plavšinac. Evakuaciju ranjenika i sve ostalo potrébno regulisati će dopunskom zapoviješću načelnik sanitetskog odjeljenja ovog štaba.

Evakuacija plijena i zarobljenika vršit će se pravcem Novigrad, Đurđevac, Pitomaca. Evakuaciju vršiti samo u najužem obimu i u tom pogledu biti će izdata još naknadna naređenja.

Mjesta Štabova:

Štab korpusa nalazit će se u s. G. Bakovčica.
Štab XXXII divizije nalazit će se na Starom Gradu.
Štab XXXIII divizije nalazit će se u is. Vrhovac.
Štab VII divizije nalazit će se u s. Herešin.
Štab XL divizije nalazit će se u s. Torčec.

Znaci raspoznavanja:

Za noć: Podravina — Naša.
Za dan: Desnom rukom kapu dići u vis, a odgovor: Lijevom rukom pušku izbaciti u stranu.
Početak napada: Napad na uporište otpočet će 13. o. mjeseca u 22 sata. Jedinice koje se nalaze na osiguranju imaju biti na svojem mjestima 13. o. mj. do 21,30 sati.[6]

Sve jedinice poduzet će potrebne mjere za odbranu od niskoletećih aviona. Isto tako preduzeti potrebne mjere da se spriječi prolaz neprijateljskih motoriziranih jedinica. Jedinice na zasjedama izvršit će potrebna prokopavanja cesta i postavljanje barikada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politlkomesar-pukovnik:
Šibi Ivan

Komandant —general-major:
Vlado Matetić s. r.

Dostavljeno:
Štabu VI korpusa NOVJ,
Štabu VII ud. divizije NOVJ,
Štabu XXXII divizije NOVJ,
Štabu XXXIII divizije NOVJ,
Štabu XL divizije NOVJ.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 18. OKTOBRA 1 944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBAMA ZA KOPRIVNICU[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
J U G O S L A V I J E

Oper, broj: 256/44

Dana, 18. oktobra 1 944. g.

PREDMET: Operativni izvještaj o borbama za Koprivnicu.

korpusa rečeno je slijedeće: »13. X 1 944. oko 23,00 sati započeo je napad na Koprivnicu uz jaku topničku vatru koji je trajao do 02,00 sati. U jutro 14. X 1 944. nastavljena je nesmanjenom žestinom topnička vatra i poduzet je drugi velenapadaj koji će se vjerojatno produžiti tokom čitavog dana i noći. Vlastiti gubici povećani su za 3 poginula«.

Tokom čitavog dana 14. X 1 944. nastavio je neprijatelj velenavalom na Koprivnicu. Tokom noći 14/15 X 1 944. borba je dosegla vrhunac. Partizanski gubitci su strahoviti, dok su vlastiti umjereni. Partizani pod svaku cijenu hoće da osvoje grad.

14. X 1 944. nastavili su partizani napad na Koprivnicu bez uspjeha. Preko 600 partizana je onesposobljeno za borbu. Vlastiti gubitci: 1 častnik 5. (ustaškog — prim, red.) stajaćeg diel(at>nog) zdruga je poginuo i voiničara je ranjeno.

15. X 1 944. brigade »Brace Radić«, »Matija Gubec«, I i II Moslavačka, te neki odredi nastavili su napadaj na Koprivnicu uz potporu bornih kola, ali su bili odbačeni uz velike gubitke. Pronađeno je 124 mrtva partizana, ali se ukupni partizanski gubitci cijene oko 350. Vlastiti gubitci u dvije noći 42 poginula i 76 ranjenih. Zapljenjeno je mnogo tvoriva.

15. X 1 944. poslije podne neprijatelj je uspio prodrijeti u grad, gdje su se razvile ulične borbe. Protunapadajima je izbačen iz grada.

16. X 1944. hrvatsko zrakoplovstvo bombardovalo je okupljanje partizana na širem području Koprivnice sa izvrstnim uspjehom.

Noću 16/17 X 1 944. neprijatelj nije napao Koprivnicu.

17. X 1 944. partizanske snage na području Koprivnice nalaze se u obćem povlačenju u pravcu Topolovca (17 km j-jz Koprivnice) i Podravski Novigrad (13 km ji Koprivnica). Sa sobom vulku mnogo mrtvih i ranjenih. Iz Koprivnice upućene su vlastite snage u izviđanje u pravcu Subotica, Rijeka, Bregi i Peteranec (7 km zsz, 5 km jz, 6 iji, i 5 si Koprivnica).

Za vrijeme napadaja na Koprivnicu neprijatelj je ostavio na postavama u Koprivnici 865 nabrojanih mrtvih. Stvarni gubitci su mu mnogo veći, jer je pri povlačenju odvukao dosta mrtvih, a osim toga naneseni su mu veliki gubitci sa bacačkom i topničkom vatrom, te bombardiranjem iz zraka. Zarobljeno je, što je dosada prebrajamo: 12 strojnica, 40 strojopušaka, 40 strojosamokresa, 20 pušaka, nekoliko bacača i drugog ratnog tvoriva.

U borbama kod Koprivnice vlastiti gubici bih su oko 40 mrtvih i 136 ranjenih. Gubici u oružju i tvorivu do sada nepoznati«.

[5] U borbama za Koprivnicu, pored navedenih jedinica, učestvovale su i dvije brigade XII i Osječka XII divizije.

[6] U dnevnim izvještajima PTS (Poglavnikov tjelesni zdrug) o napadu jedinica X i VI korpusa i VII divizije IV

[1] Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 23-1/2, k. 1191

STABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV i POJ

Dana, 12. X 1 944. godine XXXII divizija nalazila se na položajima prema Koprivnici sa zadatkom osiguranja u tom pravcu radi nesmetanog izvršenja zadatka s ostalim jedinicama X i VI korpusa koje su napadale uporišta Đurđevac, Virje i Novigrad.[2]

Istoga dana neprijatelj je iz Koprivnice preko Peteranca — Sigetca i Hlebina, krenuo u pomoć napaddnutim garnizonima, a ujedno da im posluži i kao prihvatnica, jer je neprijatelj počeo da bježi iz pomenutih uporišta prema Koprivnici. Neprijatelj je naišao na snage VII ud. divizije kod Hlebina i sa njima prihvatio borbu. Sadejstvom naših jedinica i jedinica VII ud. divizije neprijatelj je bio potpuno razbijen i potučen i nanijeti su mu veliki gubitci u ljudstvu i materijalu.[3]

Ovim velikim porazom neprijatelja pred Koprivnicom stvoreni su povoljni uslovi za napad na samo uporište Koprivnicu. U saglasnosti sa štabom korpusa izvršena je odmah rokada naših jedinica bliže Koprivnici radi kontrole, izviđanja i pripreme za napad.

Jedan bataljon brigade »Matija Gubec« prebačen je na sektor Močilski breg — Vinica, sa zadatkom da iz toga pravca izvrši prisilno izviđanje i upad u Koprivnicu, dok je jedan bataljon iste brigade istovremeno vršio prisilno izviđanje od pravca Starog Grada.

Udarna brigada »Braće Radića« nalazila se je na sektoru oko Vlaislava. U jutro 13. X o. g. brigada »Matija Gubec« povučena je na polazne položaje t.j. Stari Grad i Močilski Breg, a udarna brigada »Braće Radića« sa tri bataljona prebacila se na sektor Draganovac — Stari Grad — Jagnjedovac. Po dolasku udarne brigade »Braće Radića« brigada »Matija Gubec« prebacila se na sektor Subotica — Vinica, jer je to prema zadatku njen pravac odakle će izvršiti napad na Koprivnicu.

U tolku dana jedinice su izvršile izviđanje nastupnih pravaca kojima će nastupati prema uporištu.

Položaj naših jedinica odakle će vršiti napad bio je dosta povoljan s Obzirom da se uporište Koprivnice nalazi u nizini i na taj način pruža našim jedinicama preglednost nad samim uporištem i okolinom. Položaj za teško oružje također je povoljan.

Uporište Koprivnica nalazi se na raskrsnici komunikacijskih pravaca za Bjelovar, Križevci, Varaždin i Đekenješ (Mađarska). Mjesto je ravničasto i ispod podnožja Bilogore. Kroz južni dio uporišta prolazi potok Koprivnica. Mjesto je kružnog oblika, ispresijecamo mnogim ulicama i pruža mogućnost takovim svojim oblikom dobre i lahke odbrane. Oko samog uporišta imade nekoliko istaknutih otpornih točaka. Uporište je vrlo dobro utvrđeno fortifikacijskim objektima, a pored toga neprijatelj je iskoristio tvrde zgrade u samom mjestu i prirodne vještačke prepreke za odbranu. Komunikacijski pravci koji vode u uporište zatvoreni su bunkerima i žicom u kojoj je na zapadnoj strani kod uljare bila sprovedena električna struja.

Neprijatelj ima spoljni pojas odbrane, zašto je na zapadnoj strani iskoristio nasip željezničke pruge Koprivnica — Križevci, a na južnoj strani potok Koprivnica. Pored spoljnjeg pojasa odbrane neprijatelj ima više istaknutih otpornih tačaka, kao groblje na zapadnoj strani i dvije ciglane na južnoj strani, koje ne dozvoljavaju iznenadni prodor naših jedinica u unutrašnjost uporišta, jer u tom slučaju ugrožava bokove, već zahtijeva njihovu prethodnu likvidaciju, a samim tim opominje spoljni pojas da se pripremi za odbranu.

U centru uporišta neprijatelj ima glavnu otpornu tačku sa rezervom, koja mu služi za pariranje naših prodora.

Pored naše divizije u napadu na Koprivnicu učestvovale isu jedinice VI korpusa i VII udarne divizije, dok se je na osiguranju prema Ludbregu i Križevcu nalazila XXXIII divizija.

Uporište su branile neprijateljske jedinice I, XX i XXXVII bojna crne legije i dvije satnije PTS pojačane sa artiljerijom i motorizacijom pod komandom Rafajla Bobana.

Razbivši neprijatelja na dan 12. X o. g. moral naših jedinica bio je na velikoj visini, dok je kod neprijatelja bilo obratno. Naše snage koje su vršile napad na uporište bile su znatno nadmoćnije od neprijateljskih kako brojčano tako i u naoružanju. Imajući sve ovo u vidu, a prema naređenju štaba X korpusa Zagrebačkog NOV i POJ naše jedinice izvršile su napad na neprijateljsko uporište Koprivnicu.

Zapovijest za napad izdana je na osnovu zapovijesti štaba X korpusa pismeno.

U 22 sata 13. X 1 944. godine naše jedinice krenule su sa svojih polaznih položaja uz pripremu artiljerije u napad. Udarna brigada »Braće Radića« napala je sa južne strane uračunavši prugu i cestu Koprivnica — Križevci, koja je služila kao glavni orijentacioni pravac napada, do potoka koji vodi od Draganovca prema potoku Koprivnica. Na desnom krilu vezala se je sa jedinicama VI korpusa, a na lijevom krilu sa jedinicama brigade »Matija Gubec«.

Brigada »Matija Gubec« napadala je sa zapadne strane računajući prugu i cestu Koprivnica — Ludbreg, koja joj je ujedno služila kao glavni orijentacioni pravac napada, a na svom lijevom krilu kod pruge Koprivnica — Đekenješ vezivala se sa jedinicama VII ud. divizije, a na desnom sa jedinicama udarne brigade »Braće Radića«.

U prvom naletu i dodiru sa neprijateljem naše jedinice bile su dočekane jakom neprijateljskom vatrom automatskog oružja i minobacača. Utvrđenja, bunkeri, žica i jak otpor neprijatelja malo su iznenadili naše jedinice. One nisu očekivale toliku upornost neprijatelja. Bataljon brigade »Matija Gubec« koji je napadao željezničku stanicu dobio je jaku vatru u desni bok od neprijatelja koji se nalazio na groblju, a za kojeg nije znao iako je u toku dana vršio izviđanje napadnih pravaca. IV bataljon udarne brigade »Braće Radića« uspio se preko potoka probiti u unutrašnjost mjesta, ali je jedna četa naišla na tenk iznenadno, bila od njega razbijena i bataljon se morao povući. III bataljon brigade »Matija Gubec« zakasnio je sa napadom i napad je izvršio na brzinu bez dovoljno pripreme. Naišavši na svom pravcu nastu-

[2] Napad na Đurđevac izvela je XII, a na Virje i Podravski Novigrad XXXIII divizija.

[3] U dnevnom izvještaju PTS od 12. oktobra o tome piše: »I/1 puk PTS I/V staj(aćeg) dlel(atnog) zdruga U V (ustaške vojnice — prim, red.) i XX/V staj. djel. zdruga V povukle su se nakon teške borbe d velikih gubitaka u Golu (16 km s. Đurđevac). Odatle će biti još tokom 12. X 1 944. vlakom prebačene u Koprivnicu. Brzi sklop PTS koji je pokušao iz Novigrada probiti kroz neprijateljski obruč prema sjeveru t.j. prema Hlebinama (8 km s. Novigrad) raspršen je uz velike gubitke. Neprijatelj raspolaže jakim topništvom. Snage neprijatelja u ovim pothvatima iznašaju prema izjavama zarobljenika 16 brigada«. U borbama koje su tada vođene za oslobođenje Đurđevca, Virja i Podravskog Novigrada učestvovalo je ukupno 13 brigada: 4 brigade XII divizije i 2 brigade XL divizije VI korpusa; 2 brigade XXXII divizije i 3 brigade XXXIII divizije X korpusa i 2 brigade VII divizije IV korpusa NOVJ.

panja tj. u pravcu uljarice na nagazne mine i električnu žicu, isti je ustuknuo.

Jedinice su se vratile na polazne položaje.

14. X 1 944. godine uli sati izvršen je ponovni juriš svih jedinica na uporište uz potrebnu artiljerijsku i minobacačku pripremu. Međutim zbog nesaradnje artiljerije i pješadije, koja nije iskoristila blagovremeno dejstvo artiljerije, i ovaj napad također nije uspio, dok je neprijatelj našim jedinicama nanio osjetne gubitke. Za vrijeme dejstva artiljerije neprijatelj je pobjegao iz bunkera, ali pošto naše jedinice nisu odmah iskoristile bijeg neprijatelja i zauzele njegove položaje, to se je neprijatelj ponovno vratio na svoje mjesto, a ujedno rezervom pojačao taj pravac, prozrevši naše namjere.

Jedinice su se ponovno vratile na svoje polazne položaje. Poslije ovog napada neprijatelj je stalno vršio jak pritisak uz tuču artiljerije i minobacača u pravcu ceste Koprivnica — Križevci i u pravcu Starogradske ceste sa namjerom da nas od tih pravaca odbaci. Naše jedinice odbijale su neprijatelja sa uspjehom i nanesle su mu gubitke.

U noći 14/15 X o. g. udarna brigada »Braće Radića« ponovno je poduzela napad na svom sektoru svodeći glavno težište napada na likvidaciju groblja pored ceste Koprivnica — Križevci, koje je, kako se je to vidjelo, ključ odbrane Koprivnice. Brigada »Matija Gubec« koja je do tog vremena već mnogo iskrvarila u svojim napadima na dobro utvrđenog neprijatelja, sa vrlo dobrim planom vatre, nije poduzimala napade već je samo držala neprijatelja pod kontrolom.

U teškoj i krvavoj borbi kod groblja neprijatelj je uspio da odbije naše jedinice. Na ciglani također jedinice nisu uspjele i vratile se na svoje polazne položaje.

15.X 1 944. godine u 9 sati uz minobacačku pripremu zauzeta je ciglana po udarnoj brigadi »Braće Radića« i stvorena je mogućnost da naše jedinice izvrše prodor u predgrađe Koprivnice. I bataljon udarne brigade »Braće Radića« zaposjeo je ciglanu, dok je IV bataljon koji se je nalazio na desnom krilu krenuo u napad likvidirajući u zajednici sa jedinicama VI korpusa jednu kuću u kojoj se nalazio neprijatelj i dopro sve do potoka Koprivnice tj. do spoljnjeg pojasa odbrane pojačanog nizom bunkera. Kod samog mosta koji se nalazi na istom potoku nalazio se je jedan bunker koji je branio prilaz ka mostu i prelaz u unutrašnjost mjesta.

Džon-bulom i jurišem jedne čete likvidiran je bunker i četa je produžila i uspjela da svojim snažnim i smionim naletom, sa kojom se nalazio zamjenik komandanta brigade kapetan Milosavljević Duka, istjera neprijatelja iz svih bunkera pored potoka i dopre u blizinu same crkve. Bataljon XII divizije nastupao je odmah iza čete i zauzeo kuće koje su se nalazile pored bunkera i tog momenta služio je kao prihvat toj četi. Međutim neprijatelj se je sredio, ubacio rezervu, da zatvori pravac prodora i kontranapadom odbacio našu četu na polazni položaj, jer se bataljon XII divizije nije dovoljno utvrdio na novim položajima i nije mogao izdržati kontranapad neprijatelja. Naše jedinice zadržale su se u prvim kućama pored potoka držeći pod kontrolom neprijatelja u bunkerima.

Poslije likvidacije ciglane i prodora IV bataljona do potoka pristupilo se je likvidaciji bunkera, koji su se nalazili na sastavu pruge Križevci — Koprivnica i pruge Novigrad — Koprivnica, kako bi se omogućio nastup bataljonu koji se je nalazio na ciglani prema mlinu, jer su mu ti bunkeri ugrožavali lijevi bok.

Uz artiljerijsku pripremu bataljon je krenuo naprijed radi likvidacije tih bunkera. Radi pravilnog uvođenja jedinica u napad, isti nije uspio, kontranapadom naše jedinice su odbijene.

Sada je bačeno težište napada na desno krilo naših jedinica tj. da se prodre pored potoka Koprivnica u uporište i da se na taj način dođe iza leđa neprijatelju kod mlina i željezničke stanice, a ujedno da se neprijatelj na tom dijelu, uzevši i groblje u obzir, prodorom prema crkvi otsiječe i likvidira. (Noću 15/16. X o. g. ponovno su izvršene pripreme za napad u pola 1 sat. Artiljerijska priprema je izvršena, ali saradnje između jedinica pješadije i artiljerije nije uopće bilo. Jedinice VI korpusa koje su trebale izvršiti prodor prema centru isti nisu izvršile, uopće nisu prešle u napad, pa u vezi stim ni naše jedinice nisu izvršile napad.

U 5 sati 16. X 1944. godine u vezi naređenja štaba X korpusa Zagrebačkog jedinice su se povukle na položaje koje su držale prije napada na uporište Koprivnicu.

Zadaci koji su bili postavljeni pred jedinice nisu izvršeni. U ovoj borbi naše jedinice izbacile su iz stroja oko 150 neprijateljskih vojnika.

Zarobljen je laki bacač bez postolja.

Naši gubici u ljudstvu:

Mrtvih 38 (potporučnik Šinik Milan op. of. II bat, komesar čete Jurman Ivan, zastavnik Hazić Asim, komandir čete Družina Dragutin, komesar čete Pavličić Eskim),

ranjenih 208 (politkomesar brigade major Horvatić Mato, zastavnik Pašek Dragutin, komandir čete Zličar Dragutin, komandir čete Stanković Veljo, komandir čete Nježić Milivoj, komandir čete Blažeković Milan, komandir čete Loborčec Stjepan, komesar čete Knežić, komesar čete Keček Stjepan, pom. komesara čete Harmadi Franjo, pom. komesara čete Blažeković Stjepan, pom. komesara čete Mihaljdinec Pero, op. of. bat. poručnik Lipšić Slavko, komandir čete Havaić Josip, p. poručnik Slepčević Zlatko, delegat Kanutin Mirko); nestalih 62 (komesar čete Marčić Vlado).

Gubici u oružju: puškomitraljeza 1 kom (koji je uništen), šmajsera 3 kom., pušaka 58 kom.

Oštećeno: puškomitraljeza 2 kom., šaraca 1 kom., antitenkpušaka 1 kom., džon-bula 1 kom.

Utrošeno municije: mauzer 45 304 kom., engleske 28 065 kom., talijanske 28 412 kom., šmajserske 8 530 kom., mina za laki bacač 134 kom., ručnih bombi 108 kom.

U ovoj borbi naročito su se istakle jedinice:

IV bataljon i I bataljon udarne brigade »Braće Radića« i II bataljon brigade »Matija Gubec« svojom požrtvovnošću i upornošću u izvršenju zadatka.

Od rukovodilaca istakli su se zamjenik komandanta udarne brigade »Braće Radića« kapetan Milosavljević Duka, komandant I bataljona udarne brigade »Braće Radića« zastavnik Sušić Josip, načelnik štaba brigade »Braće Radića« kapetan Smeh Vjekoslav, komandant IV bataljona udarne brigade »Braće Radića« Božić Josip, oper. oficir IV bataljona udarne brigade »Braće Radića« Trkulja Dušan i komandant ud. brigade »Matija Gubec« Bojanić Ivan, koji su svojom smionošću i odlučnošću i brigom za izvršenje zadataka uticali na svoje podčinjeno ljudstvo.

Sama akcija pošto se je htjela iskoristiti demoralizacija neprijatelja koji je doživio poraz na terenu pred Koprivnicom, kojom prilikom mu je uništen

veliki broj njegovih boraca, a zarobljena gotovo sva motorizacija i koji se je bezglavo vratio za Koprivnicu, bila je pripremljena na brzinu. Izviđanje i pripreme nisu izvršene savjesno, što je došlo do izražaja pri napadu II bataljona brigade »Matija Gubec«, koji je dobio iznenadnu vatru sa groblja, ne znajući za neprijatelja koji se nalazio na njemu.
S obzirom na stanje koje je vladalo kod neprijatelja i poraz koji je neprijatelj doživio 12. X o. g. na terenu i nadmoćnost naših snaga brojčano i u oružju odluka za napad bila je realna.
Rukovođenje sa jedinicama u borbi bilo je dosta dobro, ali je bilo također i osnovnih grešaka kod pojedinih štabova bataljona koji nisu pravilno uvodili svoje jedinice u borbu zbog čega je dolazilo do nepotrebnih žrtava, a zadaci se nisu izvršili.
Teško oružje, artiljerija i minobacači nisu pravilno upotrebljeni zbog toga što nije izvršena koncentracija njihove vatre na jednom sektoru, te njihovo dejstvo nije došlo do izražaja. Udarna moć artiljerijske vatre, naše artiljerije, neprijatelj nije osjetio, jer je artiljerija bila pocijepkana i tukla odjednom cijelo uporište, te se na taj način rasplinula.
Sadejstvo između artiljerije i pješadije nije postignuto, jer pještadija nije iskorištavala momenat kada artiljerija fcuće za podilaženje za približavanje cilju. Isto tako nije iskorištavana na vrijeme zabuna kod neprijatelja, koju je artiljerija stvarala svojom tućnom vatrom izgoneći neprijatelja iz rovova i bunkera već je oklijevala i omogućila neprijatelju da se sredi i ponovno kontranapadom zauzme izgubljene položaje.
Rezerva nije pravilno iskorištavana i uvođena blagovremeno u borbu.
Iz ove borbe može se izvući slijedeća pouka:
Za jako utvrđena uporišta kao što su danas potrebno je imati veći broj artiljerijskih i minobacačkih oružja, koje skoncentrisati na pravcu prodora, kako bi se omogućilo jedinicama lakši upad u unutrašnjost uništivši neprijatelju njegove utvrde i istjeravši ga iz njih.
Pored tučnjave samog pojasa spoljne obrane potrebno je tući i centar, gdje neprijatelj redovno ima svoje jake rezerve koje ubacuje na pravce gdje mi mislimo izvršiti prodor, kako bi mu se onemogućila uredna upotreba rezerve.
Potrebno je imati dosta jaiku rezervu i to blizu, kako bi se mogla blagovremeno upotrebiti za posjedanje zauzetih položaja i na taj način da služi kao oslonac našim jedinicama koje napadaju u slučaju neprijateljskog protunapada.
Neprijatelj se vrlo često služi kontranapadom, te je potrebno što prije osposobiti jedinice za brzi prelaz iz napada u odbranu i obratno.
Prilog: Zapovijest za akciju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik:

Komandant — potpukovnik:

MP

Štab I Zagorske brigade
izvještava 18. X 1944. o borbama
vođenim 15. X

Štab
I zagorske Brigade
NOVJ

Originalni izvještaj nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.

Op. br. 16/1944.
18. X 1944.

Predmet: Oper, izvještaj
za borbu, dne, 15. X 1 944.
koju je imao II i III bat.

Štabu Zapadne grupe POH

(sekcija Čakovec 1 : 10 000)

II bataljon držao je položaj u Hališću po koti 270 u pravcu Kneginjca.

III bataljon držao je položaj sa jednom četom u selu Lužanima, a sa jednom četom na koti 355, a jednom četom u Hališću. Oko 11 sati neprijatelj je nadirao od Varaždina preko Kneginjca u pravcu Varaždinskih Toplica sa dva tenka i jednim kamionom i jednom satnijom ustaša. Kojoj su jedinici pripadali to nam nije poznato. Neprijatelj sa oko 50 ustaša prodro je do vile Bauer, dok je jedne dijelove ostavio u Kneginjcu. Sa istom pješadijom koja je nadirala u pravcu vile Bauer nadirao je preko kote 262 dočim sa tenkovima i kamionom nadirao je cestom od Varaždina. Jedna četa II bataljona pošla je u napad da napadne neprijatelja, koji je nadirao u pravcu vile Bauer, a jedna četa da napadne samu vilu pošto je već neprijatelj zauzeo istu zgradu. Pošto je neprijatelj primjetio da će biti napadnut počeo se povlačiti u pravcu Varaždina, dok su se neki dijelovi zadržali kod vile Bauer. Ista četa koja je trebala napasti kolonu, koja je nadirala u pravcu vile Bauer, a pošto je neprijatelj odstupao, ista četa nastavila je gonjenje iste kolone. Neprijatelj koji je zaposjeo vilu Bauer također se povukao prije nego je bio napadnut od naših dijelova, i odstupao u pravcu Kneginjca u sastav tenkova. Zatim je jedna četa manevrom zaobišla neprijatelja sa sjeverne strane da ga napadne sa boka, a II četa gonila ga je frontalno. Neprijatelj se je zaustavio na koti 262 gdje je zauzeo položaj i ukopao se. Pošto je imao jedan tenk oštećen i branio svoj oštećeni tenk, koji je bio oštećen u prvom naletu kad je jedna četa jurišem ga odbila. Ponovno oko 18,30 sati napale su dvije čete neprijatelja, koji se je utvrdio na koti 262, gdje se je vodila borba do 22 sata, gdje je uništen jedan 15-tonski tenk. Borba se vodila druge faze pošto je jurišem odbijen nekoliko puta, zatim nastavljeno gonjenje. III bataljon sa jednom četom izvršio je juriš sa četom na neprijatelja, koji se nalazio kod Seketina i imao namjeru da dođe sa leđa četi koja se nalazila na položaju u Lužanima. Neprijatelj je bio odmah odbijen. Druga kolona koja je nadirala od Novog Marofa u pravcu Lužana sukobila se sa četom koja se je nalazila tamo na položaju, i bio odbijen uz nepoznate gubitke. Mi smo imali 3 ranjena. Gubitci neprijatelja: 5 mrtvih, 7 ranjenih, 2 zarobljena. Zarobljen jedan tenk 15 tona od kojeg je samo upotrebljiv top koji se je nalazio u tenku kal 24 mm, jedna poljska kuhinja, jedna puška, 4 bombe, 600 komada municije 8 mm, 200 kom granata za top.
Naši gubitci: 1 mrtav i 2 ranjena i jedan zarobljen Vrbanc Vilim. Utrošak municije u toj borbi: 2 780 kom puščanih metaka.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar: Ivan Kranželić s. r.

V. d. Komandant — kapetan: (potpis nečitljiv)

ANALIZA ŠTABA X KORPUSA NOVJ OD 21. OKTOBRA 1 944. O NEKIM PROPUSTIMA I GREŠKAMA JEDINICA XXXII I XXXIII DIVIZIJE PRILIKOM NAPADA NA PITOMACU I KLOŠTAR[1]

ŠTAB
X KORPUSA ZAGREBAČKOG
NOV I POJ

Oper. broj: 511/1944
Dne, 21. oktobra 1 944.

Predmet: Nadopuna operativnom izvještaju za Pitomaču i Kloštar.

U borbama za Kloštar i Pitomaču uočeni su neki nedostaci kako kod jedinica tako i kod štabova, što je dovelo do toga da se operacije nisu razvijale u potpunosti kako je to predviđeno, a uspjeh nije onakav kakav je mogao biti.

XXXII divizija:

a) Iako se XXXII divizija nalazila nekoliko dana na prostoru oko Pitomače sa zadatkom kontrolisanja toga uporišta i vršenja priprema za pretstojeću likvidaciju, ipak tome štabu nije uspjelo da stekne objektivnu sliku o situaciji u uporištu. Tako je 1. oktobra t.g. taj štab povjerovao nekim nepotvrđenim izvještajima o većoj koncentraciji neprijatelja u Pitomači, iako toga dana nije bilo ni govora o bilo kakvoj koncentraciji. Na osnovu istoga izvještaja taj štab poslao je predlog štabu korpusa da se napad odloži, jer je uspeh istoga obzirom na tobožnju koncentraciju doveden u pitanje. Na osnovu toga izvještaja i predloga štaba korpusa bio je prisiljen da odustane od svoje namjere i da se zadovolji sa uništavanjem neprijatelja na terenu, koji bi pošao u pomoć napadnutoj Virovitici. Time se izgubilo dvoje: 1) Neprijatelju se dala mogućnost da odlučuje da li da izlazi ili da ostane u uporištu i time učinilo ovisnim izvođenje predviđenih operacija. 2) Izlaskom neprijatelja iz uporišta data mu je inicijativa i sloboda manevriranja. Naknadno se ustanovilo da je neprijatelj prije dva dana bio u Pitomači sa pojačanjem od dvije satnije ali iste su se povukle u Kloštar.

Primijetilo se da se pred neposrednim izvršenjem zadataka u Podravini kod toga štaba osjetila izvjesna doza kolebljivosti, nepovjerenja u uspjeh. Naročito se ta psihoza osjetila kada se je čulo da je neprijatelj pored ostalog naoružan sa desetak tenkova.

b) Iako su jedinice V korpusa već skoro potpuno likvidirale Viroviticu, XXXIII i VII ud. divizija jače se angažovale u borbi za Kloštar i davale dovoljno garancije za uspješnu likvidaciju tog uporišta. XXXII divizija nalazila se cio dan na položajima Pitomače, a da nije imala još uvijek jasnu situaciju o Pitomači, tako da je protekla čitava noć i skoro ceo dan, a divizija se nalazila u pasivnom iščekivanju. Bataljon koji je upućen pred večer 4. X u Pitomaču sa zadatkom nasilnog izviđanja uporišta nije slao nikakovih izvještaja tako da je štab divizije na veče 4. X u 23 časa povjerovao da je neprijatelj napustio Pitomaču i tek na putu prema Pitomači saznao da neprijatelj još uvijek drži to uporište.

c) Štab XXXII divizije nije se potrudio da se poveže sa štabom VII ud. divizije i preko njega sa štabom korpusa, tako da je veza za čitavo vrijeme bila veoma slaba, što je dovelo do toga da se taj štab nije mogao na vrijeme upoznati sa situacijom na otsjeku Kloštra i naređenja od štaba korpusa nisu mogla na vrijeme stizati.

d) Brdska baterija koja je trebala neposredno potpomagati svoju pješadiju bila je suviše udaljena na oko 5—6 km pozadi prvog borbenog reda. Ista je preko cijelog dana bila neaktivna i dozvoljavala da neprijatelj izvrši posljednje pripreme za odbranu uporišta.

c) Sam početak napada nije bio onako snažan kako se to očekivalo iz razloga što su neke jedinice veoma sporo evoluirale (naročito jedinice brigade »Matija Gubec«), tako da se nije postigla silina udarca jednovremeno na svim napadnim pravcima, što je omogućilo neprijatelju da na pravcima našeg jačeg pritiska dovuče pojačanja i da im parira.

f) Jedan od najvećeg propusta toga štaba jeste taj što je pored upozorenja od strane štaba korpusa da sa dijelom snaga brigade »Matije Gupca« posjedne položaje kod Sesveta i time zatvori pravce kojim se neprijatelj probijao, nego se oslonio na XVIII brigadu koja to nije učinila. Mjesto toga štab XXXII divizije postavio je bataljon na položaj sa sjeverozapadne strane Pitomače i kada se neprijatelj probijao naletio je na taj bataljon, probio njegov položaj, koji je bio kordonski zaposjednut a ne grupno i koji nije davao nikakove garancije da će se moći održati jačem pritisku. To se dogodilo tim prije što je neprijatelj koristivši maglu došao u neposrednu blizinu ispred položaja, stvorio zabunu kod boraca i snažnom bliskom vatrom izvršio prodor, nanesavši tom bataljonu osjetljive gubitke, a da on sam pri tome nije imao nikakovih gubitaka.

g) Nakon zauzimanja glavnih neprijateljskih položaja i potiskivanja istog nije izvršeno gonjenje neprijatelja koje bi donijelo najveću korist, jer bi se njime izvršilo potpuno uništenje neprijateljske žive snage što je bio osnovni cilj naših operacija u Podravini. Borci kao i rukovodioci zadovoljili su se sakupljanjem zarobljenog materijala, švrljanjem po kućama , dok su daljnje uništavanje neprijatelja potpuno zaboravili. U tom su naročito prednjačile neke jedinice brigade »Matija Gubec«, a i sam štab te brigade nije dao štabovima bataljona nikakvih naređenja u tom pravcu. Gonjenje je ipak nastavljeno, ali je već bilo prekasno, jer se neprijatelj udaljio iz dohvata tih jedinica.

Pored tih nedostataka bilo je i niz drugih propusta koji su učinjeni, a isti su spomenuti djelomično u operativnom izvještaju toga štaba.

Kod XXXIII divizije u tim borbama nije bilo naročitih propusta koji bi imali većeg uticaja na tok operacija. Sve pripreme bile su solidno izvršene. I kod jedinica te divizije učinjena je greška što nisu na vrijeme nastavili sa gonjenjem rastrojenog neprijatelja, kojemu se dala mogućnost da se razbijen po grupicama sakriva u okolnim šumarcima.

Nakon izvršene likvidacije u samom Kloštru nastao je nered. Štabovi bataljona nisu prikupili svoje jedinice nego su ih pustili da se dalje razilaze po mje-,stu.

Štab VII ud. divizije kao i jedinice potpuno su izvršile svoje zadatke da pri tome nisu učinjene nikakve greške.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik:

Komandant — general-major:
Vlado Matetić s. r.

[1] **Navedeni izvještaj štaba XXXII divizije od 2. oktobra nalazi se u arMvu Vojnoistorijskog instituta u Zagrebu, reg. br. 19/2, k. 1191.**

Dostavljeno:
Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske,
Štabu XXXII divizije NOVJ,
Štabu XXXIII divizije NOVJ,
Štabu VII ud. divizije NOVJ.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE CM) 26. OKTOBRA 1944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O NEKIM SLABOSTIMA I GREŠKAMA PRILIKOM NAPADA NA KOPRIVNICU'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE NOVJ
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 266/44

ANALIZA NAPADA NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE KOPRIVNICA NA DAN 13, 14 i 15. OKTOBRA 1944.

(sekcija Đurđevac, Čakovec 1 : 100 000)

Poslije uspješno završenih borbi u Pitomači i Kloštru[2] neprijatelj — crna legija[3] — bio je znatno uskoleban u svojoj upornosti i postojali su svi objektivni uslovi za daljnje uspješne operacije u Podravini. Oslobađanjem Novigrada, Virja i Đurđevca demoralizacija neprijatelja koji je pretrpio velike gubitke još se više pojačala, upravo je nastupila kulminacija demoralizacije neprijatelja, a polet i moral naših jedinica znatno se pojačao. Pod takvim okolnostima donesena je odluka da se napada grad Koprivnica, glavna tačka odbrane crne legije.

PRIPREME iNAPADA:

Prije napada (12. X o.g.) divizija se nalazila na osiguranju od Koprivnice na liniji Jagnjedovac — Borovljani — Bregi. Brigade su vršile izviđanja samog grada, ali izviđanja nisu bila potpuna, jer se zadovoljilo samo sa osmatranjem. Obavještajna služba nije mogla dati zadovoljavajuće rezultate iz razloga što su nepoznate snage iz uporišta Đurđevac, Virje i Novigrad probile se do Koprivnice, pa je stanje jačine posade bilo teško provjeriti. 13. X o.g. brigade su zauzele položaje Draganovac i Močilski Breg sa zadatkom izviđanja uporišta, nastupnih pravaca i zatvorile pravce prema Koprivnici i Ludbregu.

TOK BORBE:

Pretpostavljalo se da je uporište dobro branjeno, stoga je pred brigade stavljeno da svaka u svom napadu likvidira glavne tačke neprijateljske odbrane. Brigada »Matija Gubec« imala je na svom putu nadiranja glavne odbrambene tačke kolodvor i uljarnicu i težište napada trebalo je usmjeriti na kolodvor, a istovremeno izvršiti demonstraciju napada na uljarnicu. Udarna brigada »Braća Radić« trebala je izvršiti prodor u sam grad kanalom rječice Koprivnička rijeka i zauzeti ciglane. Napad nije jednovremeno izveden i jedinice su zakasnile. Bataljoni koji su napadali nisu dovoljno ispitivali neprijateljske tačke i bili su na momente iznenađeni dobivenom vatrom sa boka (III bataljon brigade »Matija Gubec« i II bataljon udarne brigade »Braća Radić«).

Ti bataljoni u svom nastupanju nisu dovoljno vodili računa o neprijatelju i njegovim utvrđenjima koja su se nalazila na groblju i pruzi što je imalo za posljedicu da su bataljoni pretrpili gubitke i u priličnom neredu povukli se na polazne položaje, ne postignuvši uspjeh, a što je bilo sudbonosno za daljnji razvoj borbe. Nakon neuspjeha II bataljona brigade »Matija Gubec«, isti je nekoliko puta pokušavao jurišima zauzeti groblje. Sam prilaz groblju vodi brisanim prostorom koji je dobro tučen vatrom neprijatelja iz bunkera na groblju i juriši po danu bez jake artiljerijske i minobacačke pripreme ili čvrste odlučnosti da se pretrpe veći gubici ne bi uspjeli. Međutim bataljon je u stvari nalijetao na neprijatelja i trpio gubitke.

Pošto je I bataljon udarne brigade »Braće Radić« zauzeo ciglanu sjeverno od slova »D« (Jagnjedovačko polje) i zauzećem ciglane na desnom krilu udarne brigade »Braće Radić«, po jedinicama XXXII divizije stvoreni su uslovi da se izvrši prodiranje u sam grad. IV bat. udarne brigade »Braća Radić« zaposjeo je prve kuće u Krivoj ulici i izbio pred neprijateljske bunkere na Koprivničkoj rijeci i kod prelaza preko rijeke u grad iz pravca Novigrada. Smionim i inicijativnim prodorom jedne čete IV bataljona sa zamjenikom komandanta brigade, komandantom i oper. oficirom bataljona odbačen je neprijatelj iz svih bunkera koji su branili prilaz gradu. To je bila najveća pobjeda koja nije iskorištena, jer je neprijatelj izvršio kontrajuriš i odbacio četu koja nije imala oslon naših jedinica, a sama je bila slaba da se uspješno suprostavi nadmoćnijem neprijatelju.

KRITIČKI OSVRT:

Borba u Koprivnici pokazala je neke naše slabosti. Plan napada nije bio dovoljno pripremljen i razrađen, tako da jedinice nisu bile upoznate sa planom odbrane neprijatelja. To se moglo postići aktivnim borbenim izviđanjem što toga puno nije bilo u potpunosti učinjeno pošto se nije znao plan odbrane neprijatelja. Vlastite snage i oružje nisu bili pravilno raspoređeni odnosno angažirani. Neprijatelj je imao takozvani sistem vanjske odbrane grada sa jakim rezervama u centru i na pravcu gdje se vršio prodor one su aktivno djelovale. Naši napadi bili su manje-više frontalni bez jače potpore teškog oružja i neprijatelj je uspješno parirao svojim kontranapadima i odbacivao naše jedinice koje bi postizavale znatnije uspjehe. Osnovni razlog što napad nije uspio leži u nepravilnom iskorišćavanju teškog oružja (topova i bacača). U budućnosti za uspješnost napada na gradove treba imati tri osnovna momenta u vidu:

1. Ne napadati frontalno nego odrediti glavnu tačku odnosno pravac za prodor na kojem izvršiti koncentraciju svih teških oružja i postići vatrenu nadmoćnost automatskim oružjem i nadmoćnost ljudskim snagama.

2. Prodor, izbacivanje neprijatelja iz njegovih položaja znati iskoristiti, naime ne vršiti zaletavanje manjim snagama nego na postignutim osvojenim tačkama dobro se utvrditi i pripremiti snage i koncentrirati oružje za daljnji napad. Uvijek imati u vidu da grad treba sistematski zauzimati, kuću po kuću i ulicu po ulicu.

3. Da bi tempo napada bio uvijek isti i da bi se postizavala jednakost udara treba imati jake rezerve koje postepeno i naizmjenično ubacivati u borbu. Time se postizava dvojako: jedinica koja je napa-

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 5-1/2, k. 551 B.
[2] Pitomaču je napala XXXII, a Kloštar XXXIII divizija 5. oktobra 1 944.
[3] Odnosi se na dijelove 5. ustaškog djelatnog stajaćeg zdruga.
[4] Podravski Novigrad i Virje oslobodila je XXXIII divizija, a Đurđevac XII divizija 12. oktobra 1 944.

dala dobiva vremena za učvršćenje položaja i svoje sređenje, dok svježe snage (rezerva) odmah ubačene mogu uspješnije koristiti postignute uspjehe i izvršiti daljnje prodore. Rezerve moraju biti blizu položaja.

U borbi za Koprivnicu pokazalo se da neprijatelj vrši samo vatrom pritisak i baca rakete što stvara zabunu kod jedinica i koči njihovu inicijativu, jer misle da neprijatelj time priprema napad. To su najobičnije provokacije na koje ne odgovarati vatrom svog oružja, nego kad neprijatelj vrši povratne napade treba ga na položajima sačekivati i nakon sudara odmah prelaziti u kontranapad, goniti ga i ne zadovoljiti se samo time što ga se odbacuje, već nastojati takvu situaciju riješiti u svoju korist postižući uspjeh.

Saradnja pješadije i artiljerije jedan je od preduslova za uspješno likvidiranje neprijateljskih uporišta. Posljednja borba u Koprivnici pokazala je da ta saradnja odnosno sadejstvo nisu bili ostvareni u potpunosti što je imalo za posljedicu da neke tačke neprijatelja u napadnom pravcu naše divizije nisu bile likvidirane, iako je bilo dovoljan broj topova i teških bacača. Da bi suradnja pješadije i artiljerije bila uspješna neophodno je potrebno da komandir artiljerije bude u najužoj vezi sa komandantom pješadije za sve vrijeme operacije.

Gubici koje je pretrpi'la naša divizija došli su većim dijelom iz nedovoljne opreznosti na položajima (gomilanje, kretanje nezaklonjenim zemljištem, i dr.). Ovo trébaju najozbiljnije shvatiti svi rukovodioci i obratiti najveću pažnju vojničkom držanju svojih jedinica na položajima, jer nije hrabar onaj rukovodilac koji se kočoperi i slika po položajima nego koji se vlada po svim pravilima ratne službe i borbene obuke i čija jedinica izvršava zadatak.

U napadu na grad više nego ikad traži se i osjeća se rukovodstvo štaba odnosno komandanta. Komandant svake jedinice mora stalno pratiti rad neprijatelja i vlastite jedinice, poznavati situaciju na bojnom polju da bi mogao pravilno rukovoditi. Štabove treba smještati na mjesta od kuda će moći najbolje imati pregled i komandovati. Svaki štab mora imati svoju osma tračnicu na koju će biti dozvoljen pristup samo operativnom dijelu štaba. Dosadanja praksa da se članovi štabova raziđu po jedinicama kao i smještanje štabova u sredine komora pokazala se je štetna, jer takav štab ne može rukovoditi svojom jedinicom i uticati pozitivno na ishod borbe. Uslov da štab može komandovati svojom jedinicom ovisi o dobroj vezi koja u borbi za Koprivnicu nije redovito funkcionisala, jer su prekidi dolazili usljed toga što je linija bila po zemlji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA — NARODU!

Politkomesar — potpukovnik:
Bobetko Janko

Komandant — potpukovnik:

M P Bulat Rade

Dostavljeno
na znanje:

Štabu X korpusa Zagrebačkog NOV i POJ.

Na znanje i postupak:

Štabu udarne brigade »Braće Radić«,

Štabu brigade »Matija Gubec«,

Komandi baterije XXXII div.

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAGORSKE BRIGADE OD 27. OKTOBRA 1 944. ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA O BORBAMA OD 5. DO 25. OKTOBRA[1]

ŠTAB
ZAGORSKE BRIGADE
NOVJ

Op. br. 97/1944.

27.X 1944.

Predmet: Mjesečni oper. izvj.
od 5. X do 25. X 1 944.

(sekcija Čakovec — Ptuj — Čazma 1 : 100 000)

ŠTABU ZAPADNE GRUPE POH .

5. X 1 944. — Brigada nalazila se na sektoru Kalnik. Sa slijedećim rasporedom:

I. udar bataljon u selu Kalniku sa štabom brigade i štabskim jedinicama.

III bataljon u Vojnovcu. IV bataljon u Mikovcu. U 9 sati dvije čete IV bataljona krenule su u Moslavinu u pratnju ranjenika, a jedna četa ostala u sastavu brigade. Bataljoni su dali potrebna osiguranja. Neprijatelj nije izlazio.

6. X 1 944. — Brigada se nalazila na istom sektoru kao i prošlog dana sa istim razmještajem bataljona i sa istim osiguranjem. Dok dvije čete IV bat. koje su pratile ranjenike stigle su u Miklouš u 23 sata.

7. X 1 944. — Brigada se nalazila na istom sektoru kao i prethodnog dana sa istim osiguranjem. Dočim dvije čete IV bat. koje su se nalazile u Moslavini držale su položaj iznad sela Bojana prema naređenju štaba X korpusa Zgb. Čete nisu primile borbu. Po batalj onima zanimalo se po rasporedu.

8. X 1 944. — Brigada se nalazila na istim položajima. U 21 sat izvršen je pokret sa zadatkom da se postavi zasjeda na glavnoj cesti Hum — Novi Marof i da se fingirano napadne Breznički Hum.

9. X 1 944. — Štab brigade sa štapskim jedinicama nalazio se je na tt. 399 Velišće. I udar. bataljon postavio je zasjedu na glavnoj cesti Novi Marof — Hum između Male i Velike Pake u Gorjanskoj šumi.

II bataljon trebao je napadati fingirano Brez. Hum, ali nije uspio pošto je bio primijećen nego se je privukao na propisno odstojanje. III bataljon postavio je zasjedu na cesti kod Brez. Huma, na njega neprijatelj nije naišao. IV bataljon: dvije čete nalazile su se još uvijek u Moslavini, a jedna četa nalazila se u Visokom sa zadatkom izviđanja Novi Marof — Hum i ujedno osiguravala bataljone koji su bili u zasjedi ukoliko bi kretala neprijateljska pobočnica. Neprijatelj je naišao iz Novog Marof a na položaje I udar. bataljona u jačini 2 satnije pješadije, 6 tenkova i 8 kamiona, a po kotama 318 i 291 imao je jake pobočnice. Borba je počela u 8 sati, trajala do 16 sati. Nakon toga bataljoni su se povukli pošto se neprijatelj povukao u polazne tačke. Gubici neprijatelja 7 mrtvih i 10 ranjenih.[2] Naši gubici 1 drug bio lakše ranjen. Utrošak municije 1 000 kom. puščane, an ti tenk 5 metaka, 3 mine za laki bacač, 150 talijanske municije za tešku bredu.

[1] Kopija originala, pisana strojem, latinicom u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 22-1/2, k. 1196.

[2] U dnevnom izvještaju PTS o toj borbi piše: »10. X 1944. dijelovi II i III/l puk PTS vodili su borbu s partizanima na području Pake (4 km j. jz. N. Marof). Vlastiti gubitci 2 mrtva, 7 ranjenih« (arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 1-268/26, k. 112).

10. X 1 944. — Brigada se nalazila na sektoru Sudovca. I udar. bataljon napravio je zasjedu na koti 399 Velišće. Neprijatelj je naišao u jačini 30 vojnika koji je bio odbijen uz nepoznat broj gubitaka neprijatelja. Naših gubitaka nije bilo. II bataljon postavio je zasjedu na glavnoj cesti kod Brezniokog Huma. Neprijatelj je izašao sa jednom satnijom i nastupao u pravou naše zasjede. Kada se približio na jurišno odstojanje izvršen je juriš i zarobljeno je 17 neprijateljskih vojnika, dok za ranjene nije poznato. Nakon toga došla je u pomoć 1 tanketa d jedna satnija ustaša, gdje je bataljon primio borbu i uništio jednu tanketu. Tu je neprijatelj pretrpio mrtvih i ranjenih, samo nam nije poznato koliko. Naši gubici su 2 ranjena. Utrošeno je 1 100 puščanih metaka. IV bataljon: dvije čete bataljona stigle su iz Moslavine.

11.X 1 944. — Brigada se nalazila na istom sektoru. I udar. bataljon postavio je zasjedu na cesti između Sudovca i Moždjenca u šumi Zverinjak. Na zasjedu neprijatelj nije naišao. III bataljon nalazio se u G. Rijeci. IV bataljon nalazio se na odmoru u G. Rijeci kada su dvije čete stigle iz Moslavine.

12. X 1 944. — Brigada se nalazila u okolici Kalnika. 1 udar. bataljon zauzeo je baze u Drobkovcu. III bataljon u Kostanjevcu. IV u Gor. Rijeci sa štabom brigade. Toga dana bataljoni su se šurili.

13. X 1 944. — Brigada je izvršila pokret sa bataljonima iz baza prethodnog dana sa zadatkom da I udar. bataljon fingirano napadne Novi Marof. III bataljon da zauzme položaje Varaždinbreg — Lužan. IV bataljon da napadne Tonimir — Varaždinske Toplice.

14. X 1 944. — I udar. bataljon fingirano je napao na Novi Marof.[3] III bataljon držao je položaje Lužan — Varaždinbreg, a IV bataljon zauzeo predstražu uporišta Tonimir dočim likvidacija Varaždinskih Toplica nije uspjela. I udar. bataljon poslije izvršenog prepada zauzeo je položaj sa dvije čete ispod Ljubešćice, a sa jednom četom u Ključu. III bataljon postavio je zasjedu sa jednom četom na asfaltiranoj cesti Novi Marof — Varaždin, a sa dvije čete u selu Lužanu. III bataljon u 11 sati povukao se u selo Hališće dok sa jednom četom pratio je ranjenike IV bataljon do štaba grupe koji se je nalazio u Ljubešćici. II bataljon držao je položaje u Vrtlinovcu, Vila Bauer, gdje je osiguravao prilaz od Varaždina, dok je IV bataljon napao Toplice. U 11 sati povukao se iznad zaselka Jarki, gdje je držao lijevi bok. IV bataljon napadao je Tonimir — Varaždinske Toplice, dok je samo uspio zauzeti Tonimir, a kod Toplica bio je odbijen." Nakon toga bataljoni su se povukli i zauzeli položaj II bataljona iznad sela Jarki, a IV bataljon preko sela Martirikovec u selo Jarki. Povlačiti smo se morali zato što inam je neprijatelj izbacio oko 25 boraca iz stroja. Gubici neprijatelja: 11 mrtvih, 12 ranjenih, zarobljeno: 4 puške, 10 rančeva, 10 ćebadi, 1 poljska kuhinja, 3 000 mauzer metaka i više sitne ratne spreme. Naši gubici: 2 mrtva, 18 ranjenih. Od mrtvih je bio i komandir čete za vezu Hap Franjo. Utrošeno municije za puškomitraljeze 4 650 metaka, za šmajser 1 000, 5 mina (za minobacač) 81 mm., 3 topovske granate 47 mm.

[3] **i * »13. X 1 944. oko 22,00 sati skupina od oko 200—300 partizana napala je Tonimir *(8* km s. si. N. Marof), ali je odmah produžila za Novi Marof na koji su izveli bezuspješni napadaj. Po povratku su zauzeli na juriš Tonimir. Posada se je razbježala. Varaždinske Toplice su odsječene. Poduzeto je nasilno izviđanje« (arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 1-268/26, k. 112).**

15. X 1 944. — Štab brigade sa štapskim jedinicama nalazio se u Hališću. I udar. bataljon držao je položaj iznad Ljubešćice dočim je jednu četu imao na predstraži u Kotarima. II bataljon držao je položaj kod vile Kralj, kota 270. Neprijatelj je nadirao od pravca Varaždina prema položajima II bataljona. Bataljon je primio borbu sa neprijateljem u jačini od satnije i jednog tenka od 15 tona. U toj borbi uništen je jedan tenk, zarobljena 2 ustaša, zarobljene 4 puške, 5 mrtvih ustaša, te 7 ranjenih ustaša; tu je izvađen top iz zarobljenog tenka, koji je prethodno onesposobljen, kao i 600 kom. metaka za puške kao i 200 granata za top iz tenka kal. 24 mm. Naši gubici: jedan mrtav, 3 ranjena i 1 zarobljen, i to Vrbanc Vilim. Utrošeno municije 2 780 kom. mauzer.

III bataljon nalazio se, jedna četa u Hališću, druga četa na koti 355, a treća u Lužanu. Neprijatelj je naišao od uporišta Novog Marofa u jačini jedne satnije koji je bio odbijen nakon tri juriša uz nepoznate gubitke. Mi smo imali jednog ranjenog. Utrošeno municije 600 metaka.

IV bataljon nalazio se u Ljubešćici na odmaranju.

16. X 1 944. — I udar. bataljon nalazio se u Ljubešćici stime da je držao četu jednu u Kotarima. Oko 9 sati naišao je neprijatelj iz Novog Marofa u jačini 20 vojnika, gdje je četa držala položaj u Kotarima. Četa je primila borbu i neprijatelja protjerala u bijeg. Gubici neprijatelja 9 mrtvih, 10 ranjenih, 2 zarobljena. Naših gubitaka nije bilo. Utrošeno municije 380 engleskih, 300 mauzer, 400 šmajser metaka, 3 mine iz lakog bacača. III bataljon nalazio se na položaju sa dvije čete na Lužanu, sa jednom četom u Hališću. Neprijatelj je izašao iz Varaždina i Novog Marofa sa tri tenka i 7 kamiona ustaša. U toj borbi uništen je jedan tenk 7,5 tona kao i 7 kamiona. Gubici neprijatelja:
40 mrtvih, 10 ranjenih, 2 zarobljena,
1 teški mitraljez »švarcloze«, 500 kom. metaka i druge ratne opreme.
Naši gubici:
3 mrtva, 5 ranjenih.
Utrošeno municije. U ovoj borbi utrošeno je 3 000 puščanih metaka, 500 šmajser, 23 mine za teški bacač 81 mm.
IV bataljon vodio je borbu za likvidaciju Varaždinskih Toplica i Tonimira; borba je počela u 4,30 sati i trajala je do 7 sati ujutro. Neprijatelj je bio u glavnom protjeran iz uporišta, a manji broj potučen ili zarobljen.[5] Poslije likvidacije istog uporišta bataljon je sa jednom četom zauzeo položaj na Tonimiru, a sa dvije čete iz Toplica vozio plijen koje su ujedno osiguravale da bi se mogao plijen izvući. Zaplijenjeno:
1 puškomitraljez »šarac«, 20 pušaka, 156 mina za bacač 81 mm, postolje za teški bacač, kao i nišanske sprave, i sanduk dopunskog punjenja za mine, 5 rezervnih cijevi za »šarac«, 10 800 kom. mauzer municije, 3 200 mun. 8 mm, 85 raznih raketa, 3 000 šmajser metaka.
Gubici u ljudstvu neprijatelja: 3 mrtva, 7 ranjenih. Naši gubici u ljudstvu: 1 mrtav, 7 ranjeno.
Utrošak municije: 2 500 puščanih metaka, 800 šmajser, 23 antitenk, 5 bombi, 3 mine iz džon-bula.

17. X 1 944. — Brigada se nalazila sa bataljonima oko Var. Toplica, u Ljubešćici, stime što je jednu

[5] **»U noći 15/16. X 1944. jače komunističke snage zauzele su Varaždinske Toplice. Vlastite snage povukle su se pred nadmoćnijim neprijateljem u Varaždin« (dnevni izvještaj PTS od 16. oktobra 1 944. u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 2—5, k. 551 A i 1-268/26, k. 112).**

četu držala na položaju, s jednom četom u Hališću, jednom u Lužanu, a jednom na koti 355. Neprijatelj je izlazio iz uporišta Novi Marof — Varaždin sa manjim snagama, ali je bio odbijen. Borba je počela u 8 sati i trajala do 11 sati. Rezultat borbe nije poznat pošto se je neprijatelj povukao. Bataljon je držao i dalje položaje. Naših gubitaka nije bilo. IV bataljon nalazio se u Škarniku na odmoru, sa jednom četom pratio je ranjenike za Moslavinu.

18. X 1 944. — I udar. bataljon se nalazio sa dvije čete u Ljubešćici, a sa jednom četom u Kotarima. Neprijatelj nije izlazio na njegove položaje. III bataljon nalazio se u Hališću stime što je dvije čete imao na položaju i to na koti 355 i u Lužanu; neprijatelj toga dana nije naišao.

IV bataljon nalazio se u Škarniku stime što je jedna četa pratila ranjene za Moslavinu.

19. X 1 944. — I udar. bataljon nalazio se u Ljubešćici stime što je dao jednu četu u selo Kotare. III bataljon nalazio se na položaju u Hališću, neprijatelj nije izlazio. Na večer je sa dvije čete osiguravao prugu kod Turčina dok su diverzanti rušili prugu pomoću eksploziva. IV bataljon nalazio se sa jednom četom u Toplicama da ruši bunkere, a sa jednom u Škarniku, a sa jednom na službenom putu.

20. X 1 944. — udar. bataljon bio je u Ljubešćici. Neprijatelj nije na njega nailazio. III bataljon izvršio je pokret za Tonimir.

IV bataljon nalazio se u Škarniku.

21. X 1 944. — Bataljon se rokirao iz Ljubešćice na Tonimir t.j. I udar. III bataljon rokirao se u Ljubešćicu iz Tonimira. IV bataljon nalazio se u Škarniku. Sa potrebnim osiguranjem.

22. X 1 944. — I udar. bataljon postavio je zasjedu na glavnoj cesti Brez. Hum — Novi Marof na glavnoj cesti između Velike i Male Pake. U 10 sati neprijatelj je izašao iz Brez. Huma u pravcu Novog Marofa u jačini 30 vojnika. Kada su se približili na odstojanju 200 metara jedna četa istog bataljona obasula ih je plotunskom vatrom iz automatskog oružja i izvršila juriš, gdje je uništila cijelu kolonu ustaša. Nekoliko ranjenih su uspjeli pobjeći. Borba je trajala od 8 sati do 8,30 sati. Nakon jedan sat vremena ponovno je neprijatelj nadirao, ali pošto se je neprijatelj opreznije kretao nije se moglo tako efikasno iskoristiti pošto je kretao šumom. Gubici neprijatelja 13 mrtvih, dočim ranjenih je veći broj koji su uspjeli pobjeći, zarobljen je 1 puškomitraljez »šarac«, 8 pušaka, 2 pištolja, 1 653 metka. Naših gubitaka nije bilo. Zasjeda je ostala do 13 sati, neprijatelj nije više izlazio. Bataljon je zauzeo baze u Ljubešćici.

III bataljon nalazio se na osiguranju na koti 399 sa jednom četom i osiguravao I udar. bataljon koji je bio u zasjedi. U 16 sati bataljon se povukao i zauzeo baze u Ljubešćici.

IV bataljon nalazio se u Škarniku stime što je jednu četu držao u Svibovcu, a jedna četa je još uvijek bila na putu u Moslavinu.

23. X 1 944. — I udar. bataljon se nalazio u Ljubešćici. III bataljon nalazio se u Ljubešćici u zaseoku Kal. Kapela. IV bataljon nalazio se u Škarniku sa jednom četom, dok sa jednom je bio u Svibovcu.

II bataljon nalazio se na Tonimiru. U 8 sati neprijatelj je nadirao od Ludbrega, Varaždina i Novog Marofa, od svakog pravca u jačini od jedne bojne ustaša. II bataljon, koji se je nalazio na položaju kod Tonimira i Vile Bauer, primio je borbu sa neprijateljem koji je izlazio iz Varaždina i Ludbrega, a I udar. bataljon koji je trebao da neprijatelju dođe sa boka preko kote 355 na Hališće k Vili Bauer sukobio se sa neprijateljem koji je izlazio iz Novog Marofa kod sela Crnila, kod mlina. Pošto je polovica bataljona prešla rijeku Bednju i prvi dijelovi koji su se prebacili preko rijeke bili su napadnuti dočim dijelovi koji nisu bili napadnuti t.j. preko rijeke omogućili su sa vlastitom vatrom da omoguće povlačenje koji su se prebacivali natrag. Naših gubitaka nije bilo. Bataljon je kasnije nastupao u pravcu Hrastovca — Seljnice, gdje se je ponovno sukobio sa neprijateljem koji se je nalazio na koti iznad Seljnice. Pošto je neprijatelj bio mnogo nadmoćniji nije se ga moglo protjerati sa njegovog položaja već se bataljon povlačio preko Bednje u pravcu Škarnika i zauzeo položaje na koti 357 Vidobornjak. II bataljon povukao se sa svojih položaja pošto je neprijatelj nadirao sa mnogo jačim snagama sa bokova i fronta. Bataljon se povlačio u pravcu Škarnika, ali pošto je bio razibijen i jedna četa bila odsječena povukao se samo sa dvije čete na kotu 357 iznad Škarnika. Dočim četa koja je bila odsječena povukla se u Kal. Kapelu koja se naknadno povukla u sastav bataljona koji se nalazio u Škarniku. Pošto se bataljon u naredu povlačio, imao je dosta žrtava.[1]

III bataljon nalazio se u Kal. Kapeli. IV bataljon nalazio se na Škarniku. Sa jednom četom izvršio je pokret za Lukačevec gdje je trebao neprijatelju koji je nastupao u pravcu Tonimira da manevrom udari u njegov bok.

Gubici neprijatelja nepoznati.

Naši -gubici u ljudstvu:

Poginulih: 6, utopljena 3, ranjenih 10, 20 nestalih. Gubitak u oružju: 1 puškomitraljez, 8 pušaka, 3 rezerv. cijevi, 3 kazana. Utrošeno municije 1 900 metaka, 400 -za šmajsere, 13 mina za teški bacač 81 mm.

III bataljon nalazio se na položaju sa jednom četom u Kotarima, a sa dvije čete iznad Ljubešćice. Četa koja se nalazila na Kotarima primila je borbu, ali je bila odbijena radi premoći neprijatelja. Naših gubitaka nije bilo. IV bataljon se nalazio u Škarniku, kada je bio napadnut II bataljon na Tonimiru htjeli smo mu pomoći sa jednom četom, ali je neprijatelj ranije zauzeo položaj na kome je trebala četa ići i tako je četa bila odbijena i morala se povući u sastav IV bataljona.

I udar. bataljon napadao je Var. Toplice, dok III bataljon je trebao napasti Tonimir, a IV bataljon također je trebao napadati Toplice od Lukačevca, a II bataljon ostao je u rezervi kod štaba brigade u Škarniku. Napad je trebao otpočeti u 18 sati. Pošto nisu bataljoni na vrijeme mogli stići na polazne položaje za napad: udar. bataljon koji je trebao napadati od pravca Hrastovca — Seljnice počeo je napad u 9,30 sati dok ostali bataljoni nisu stigli na polazne položaje za napad na vrijeme. I udar. bataljon sa svojim energičnim jurišem protjerao je neprijatelja iz Toplica. Dočim bataljoni koji su trebali napadati iz drugih strana nisu stigli na vrijeme neprijatelj je imao mogućnosti povući se na Tonimir, gdje je uzeo položaj. Isti bataljon napravio je nekoliko juriša na neprijateljske položaje na Tonimir, ali je bio odbijen. Ostali bataljoni povukli su se u svoje polazne baze.

[6] U dnevnom izvještaju PTS o tome piše: »23. X 1 944. u 12,30 sati postrojbe 1 puka PTS zauzele su nakon borbe sa Zagorskom brigadom Varaždinske Toplice. Neprijateljski gubici: 53 nabrojano mrtva i 10 zarobljenih, zarobljena 1 bojna kola, 1 teški bacač, 21 puška i ostalog tvoriva. Vlastiti gubici: 1 mrtav i 2 ranjena. Kao posada ostale su u Varaždinskim Toplicama 2 grenadirske sati oklop, sklopa PTS. Neprijatelj se povukao u Kalnik« (arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 1-268/26 k. 112).

Gubici neprijatelja: 1 puška, i zarobljen je jedan ustaša.
Naši gubici: 2 ranjena.

24. X 1 944. — I udar. bataljon zauzeo baze u Kal. Kapeli, sa štabom brigade i štapskim jedinicama II bataljon u Ćurilovcu, III bataljon u Ljubešćici, IV bataljon u Ljubešćici. Neprijatelj nije izlazio.
25. X 1 944. — Brigada se nalazila u istim bazama.

III bataljon dao je dvije čete u Moslavinu po oružje. Po bataljonima radilo se po rasporedu rada.

26. X 1 944. — Brigada se nalazila na istom sektoru. Novoga nije bilo ništa. Po bataljonima se radilo po rasporedu rada.

27. X 1 944. — Brigada se nalazila na istom sektoru. Po bataljonima se radilo po rasporedu rada.

NAŠI GUBICI:

a) U ljudstvu:

poginulo 16,
ranjeno 49,
zarobljeno 1,
nestalih 20.
Ukupno 86.

b) U oružju:

izgubljeno puškomitraljeza 1,
pušaka 4,

c) Utrošak municije:

metaka 21 960
mina 16.

GUBICI NEPRIJATELJA:

a) U ljudstvu: mrtvih 105,
ranjenih 56,
zarobljeno ustaša 3,

b) U oružju zaplijenjeno:

puškomitraljez »šarac« 3,
ranaca.l,
pušaka 45,
metaka 17 933,
mina raznih 156,
granata za top 24 mm 200,
jedan topić iz tenka kal. 24 mm 1,
šmajser metaka 3 000,
poljska kuhinja 2,
ćebadi 10,
rančeva 10,

NAPOMENA:

Naši gulbici iskazani su u pravim ciframa. Gubici neprijatelja mnogo su veći, no nisu iskazani, jer se za to nije imalo konkretnih podataka, a po podacima koje smo dobili iz nepouzdanih vrela nismo ih iskazivali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major:

V. d. Komandanta — kapetan:

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA NOVJ OD 1. NOVEMBRA 1 944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O UZROCIMA NEUSPJELOG NAPADA NA KOPRIVNICU*

[1] Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskom institutu u Beogradu, reg. br. 4-1/2, k. 551 B.

ŠTAB X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOVJ

Op. broj: 552

Dana, 1. XI 1 944. godine.

ANALIZA KOPRIVNICE[2]

Čim su primjećeni prvi pokušaji izvlačenja neprijatelja iz Novigrada[3] odmah je štab XXXII divizije bio obavešten o situaciji u napadnutim uporištima, čija se likvidacija bližila kraju.
Na osnovu iste naređeno je tom štabu da vrši nasilno izviđanje Koprivnice i ukoliko nastupi povoljan moment, da će u toku noći preći u napad. Sedmoj diviziji naređeno je da izbije sa jednom brigadom na liniju Sigetec — Hlebine, a drugu da rokira u selo Bregi, stim da će u toku noći izvršiti napad na Koprivnicu.
Ukoliko bi nasilnim izviđanjem i uvodnom borbom jedinice XXXII divizije u Koprivnici ustanovile da je neprijatelj organizovao čvrstu odbranu i time doveo u pitanje uspješnu likvidaciju, tada bi se odustalo od prvog plana i odmah bi se u zajednici sa snagama VI korpusa pristupilo likvidaciji Bjelovara, za koju su već vršene pripreme. Taj plan i odluka donešeni isu na sastanku u zajednici sa štabom VI korpusa, na kome je prisustvovao i načelnik Glavnog štaba general Jakšić. Predlog za likvidaciju Koprivnice donio je komandant X korpusa koji je baš u tom momentu primio izvještaj da je VII divizija zadala neprijatelju težak udarac, koji se povlačio iz Novigrada, te je time samo poduprt njegov prijedlog.

Naređenja izdata XXXII i VII diviziji usledila su obzirom da se bitka za Đurđevac, Novigrad i Virje povoljno crješila da je neprijatelj pretrpio ogromne gubitke u ljudstvu i da mu je oteto sve teško oružje i čitava motorizacija. Dakle, situacija u tome momentu izgledala je veoma povoljna i davala dovoljno nade, obzirom na elan kako kod rukovodioca talko kod boraca, da će XXXII i VII divizija uspješno izvršiti likvidaciju Koprivnice.

Čim (su) se komandant i komesar X korpusa sa generalom Jakšićem vratili u svoj štab, odmah je naređeno komandantima XXXII, XXXIII i VII divizije da najhitnije dođu radi izvršenja napada na Koprivnicu. Međutim na komandanta XXXII divizije čekalo se do 1 sat u noći, što je imalo za posljedicu da se predviđeni plan nije mogao realizirati još iste noći.

Obzirom na prikupljene podatke od strane obavještajne 'službe da je neprijatelj u Koprivnici rastrojen, demoralisan i spreman za bijeg, riješeno je da se napad izvrši u noći 13. na 14. X sa snagama XXXII i VII divizije, a XXXIII divizija da vrši osiguranje od Ludbrega i Križevaca, a XL divizija od Legrada i Đdkenješa.

U toku borbe ustanovilo se da takova procjena situacije nije odgovarala pravom stanju. Da je došlo do takve procjene i nepoznavanja pravog stanja Koprivnice najveću odgovornost za to snosi XXXII divizija koja je i pored dobivenog naređenja za nasilno izviđanje ostala čitavo vreme neaktivna bez da je držala sa neprijateljem stalan dodir i angažovala njegove snage od kojih bi se vidilo snaga, sposobnost

[2] Odnosi se na borbe za Koprivnicu.
[3] Na geografskoj karti 1 : 100 000 piše: Podravski Novigrad. Ustašku posadu u njemu napale su jedinice XXXIII NO divizije 11/12. oktobra sadejstvujući u timo s XII divizijom VI korpusa NOVJ, koja je istovremeno vršila napad na Đurđevac.

za odbranu i do koga se stepena neprijatelj može zalagati, što bi uticalo na donošenje odluke da li da se iza uvodne borbe dalje nastavi sa napadom uvlačeći jače snage ili da se odustane i da se priđe likvidaciji Bjelovara. Mjesto toga divizija je takvim držanjem omogućila neprijatelju da skupi snage koje su stigle iz likvidiranih uporišta[4] i da ih na brzinu organizira za odbranu.

Na osnovu slabog poznavanja stanja u uporištu pogrešno su određeni i glavni napadni pravci. Tako je XXXII divizija težište svoga napada ispoljila na južnoj strani, gdje je ispred neprijateljskih položaja bio veliki prostor, koga je mogao uspješno braniti, jer osim željezničkog nasipa koji je bio daleko od neprijateljskih položaja, naša pješadija nije imala ni jednog jačeg naslona, nego povoljniji pravac bio je sa zapadne strane, gdje su se na grad vezale kuće i voćnjaci. VII divizija takođe trebala (je) ispoljiti težište napada sa jugoistočne strane od sela Miklinovca, cestom od Novigrada, mjesto sjevero-istočno od »Danice«.

U prvoj noći napada rukovodioci se uopšte nisu potrudili da pod zaštitom mraka privuku svoje jedinice na jurišno odstojanje sa koga bi pod zaštitom artiljerijske vatre uz pomoć svoga automatskog oružja vršili prodor u neprijateljske položaje. Mjesto toga dozvolili su da ih neprijatelj svojom prvom vatrom zaustavi na par stotina metara ispred sebe i da ih na tome otstojanju zatekne dan, kada niti su htjeli, a niti su mogli bez većih žrtava krenuti napred. Tako je ceo taj dan uključivši jedan neuspjeo juriš protekao u borbi na većem otstojanju. Iz prednjeg se jasno vidi da rukovodioci bataljona pa i brigada nisu rešili da što prije dođu do prvih kuća grada i svojom blizinom ugroze spoljni odbramibeni sistem i efikasnim dejstvom svoga automatskog oružja da prodru u grad. Tako se desio slučaj da je neprijatelj uspješnim dejstvom artiljerije bio prisiljen povući se iz ciglane i nekih bunkera, a jedinice »Braće Radića« brigade, koje su imale zadatak likvidaciju istih, ostale su i dalje nepomične na svojim položajima, mjesto da u tom momentu izvrše juriš ne dozvolivši neprijatelju da se u redu povuče i zauzme nove položaje. To dokazuje pored ostalog da nije bilo koordiniranog rada između pješadije i artiljerije.

Vršenjem nekoliko uzastopnih juriša koji nisu doneli očekivane koristi, kao i odbijanjem nekoliko protivnapada naneseni su jedinicama osjetljivi gubitci, što je znatno smanjivalo udarni potencijal naših jedinica. Radi toga odlučeno je da se izvrši smenjivanje VII divizije uvlačenjem u borbu Osječke i XVIII brigade,[5] što je i učinjeno 14. X u sumrak. Uvođenjem u borbu svježih snaga uspjelo je sa jugoistočne strane ovladati sa desne strane potoka Koprivnice sa nekoliko bunkera, ciglanom i nekoliko kuća. Situacija se popravljala i izgledalo je da će se nakon toga uspjeti izvršiti dublji prodor. Međutim, taj uspjeh bio je lokalnog karaktera. Neprijatelj je odmah preduzeo povratne napade, koji su bili odbijeni, ali tim odbijanjem jedinice su prelazile u odbranu postepeno gubeći inicijativu.

Pripreme za juriš vršene pešadijskim lakim i teškim naoružanjem vrlo slabo su izvođene. Nije se osjetilo po vatri da se vrši priprema. Vatra automatskih oruđa nije bila objedinjena ni u jednoj jedinici koja je napadala. Pojedina automatska oruđa tukla su svaka za sebe i po vremenu i po prostoru, tako da se nije uopšte postigla maksimalna silina udarca, obzirom na preimućstvo oružja. Posledice ovako slabe organizacije i izvođenja priprema napada bila je to, da pješadija nije imala zaštite pokreta vatrom i nije mogla prići u uporište.

Artiljerija bila je djelom pridata napadnim kolonama kao prateća artiljerija i haubička baterija bila je upotrebljena kao glavnina artiljerije. Rad pratećih baterija bio je nepravilan. One su upotrebi jene kao kolonska artiljerija tj. bile su postavljene na položaje sa kojih se otvarala vatra. Ta vatra nije bila efikasna i nije pružila onu pomoć svojoj pešadiji koju je trebala pružiti kao prateća artiljerija. Daljine sa kojil se gađalo bile su za ovaj slučaj velike, te usled rasturanja na ovakvim daljinama pješadija nije osjetila artiljerijsku vatru kao faktor koji treba da joj omogući prodor. Da su ove baterije bile upotrebi jene kao prateće kako je zamišljeno one bi dale mnogo više. Ove su trebale pratiti pješadiju u napadu i sa bliskih odstojanja tući one ciljeve koji su neposredno kočili pokret naših boraca. Time bi se omogućio prodor. Pošto je neprijatelj redovno vršio povratne napade, a i protivnapade, ova su se oruđa mogla korisno upotrebiti i za odbijanje tih napapada. Ovo pokazuje da naši rukovodioci nisu još u dovoljnoj mjeri upoznati sa načinom upotrebe lakog i teškog pješadijskog naoružanja, a naraočito s upotrebom pridatih artiljerijskih oruđa.

Glavnina artiljerije t.j. haubička baterija bila je u prvo vrijeme pravilno upotrebljena. Ova baterija stavljala je pod vatru ona mjesta u uporištu za koja se predpostavljalo da predstavljaju čvorište odbrane i one tačke u uporištu za koje su pojedine jedinice u napadu tražile da se stave pod vatru. Najveći dio svoje vatre ova baterija je upravila na sam unutarnji dio uporišta tukući neprijateljske rezerve. Vatru ove baterije naše jedinice isto tako nisu pravilno iskoristile, a naročito XXXII divizija.
Što se tiče taktičke upotrebe artiljerije učinjena je još jedna greška, a to je, što cjelokupna artiljerija ili bar veći dio nije upotrebljen za probijanje neprijateljske odbrane na jednom pravcu napada.

Pošto se posle više uzastopnih napada nije uspjelo probiti neprijateljsku odbranu, trebalo je izvršiti koncentraciju artiljerijske vatre na jednom sektoru i tu iznuditi prodor. Po izvršenom prodoru trebalo je zaprečnom vatrom zaštititi naše jedinice i omogućiti im da se konsolidiraju u zauzetim kućama i da opet pod zaštitom pokretne artiljerijske vatre produže dalje prodiranje na izabranom pravcu. Pošto baterije koje su bile prida te jedinicama u napadu nisu raspolagale potrebnim instrumentima da bi mogle vršiti manevar vatrom, rukovodioci nisu još takođe izvježbani za ovako složen zadatak t.j. manevrovanje putanjama. Za izvršenje ovako teškog zadatka, a pogotovo u našem konkretnom slučaju gdje su pojedine baterije bile postavljene na sve tri strane oko uporišta, potreban je bio dobro izvježban rukovodeći kadar, sigurne veze i potrebni instrumenti. Toga svega nije bilo. Radi toga je svakako trebalo izvršiti koncentraciju artiljerije na izabranom pravcu, ako se htjelo ovo izvršiti u svakom slučaju temeljito pregrupisavanje artiljerije za vrijeme borbe iziskivalo bi dugo vremena. Ali i to nije bilo moguće. Trajalo bi možda nekoliko sati da se objedini komandovanje. Pitanje zašto onda nije tako urađeno? Odgovor je slijedeći: Za cijelo vrijeme trajanja ovoga napada

[4] Odnosi se na Kloštar, Pitomaču, Đurđevac, Hlebine, Podravski Novigrad i Virje. Navedena uporišta u Podravini napustile su ustaše u prvoj polovini Oktobra 1 944. pod pritiskom jedinica VI i X korpusa NOVJ i dijelova VII divizije (III i IV brigade) IV korpusa NOVJ.

[J] Osječka brigada bila je u sastavu XII, a XVIII brigada u sastavu XL divizije VI korpusa NOVJ.

nije palo u oči da bi trebalo izvršiti koncentraciju artiljerije zato što su jedinice donekle uspjevale da izvrše manje prodore u grad ili su bar izvještavale da su prodrle u grad. Posle ovoga trajalo je po nekoliko sati dok se opet doznalo da su naše jedinice povratnim napadom odbačene na polazne položaje. Potom je uslijedilo ubacivanje novih jedinica u napad i računalo se da će one sigurno uspjeti. Ali i ove nove jedinice su prošle kao i prve. Izvršile su napad i kada taj nije uspio, sredile (se) i ponovo pošle u napad i ovog puta bez uspjeha. Na pravilno donošenje odluka imali su (u) velikoj mjeri negativan uticaj i netačni izvještaji koje su podnosile pojedine jedinice. Bilo je momenata kada se nije znalo da li su naše jedinice prodrle u sistem odbrane ili ne. Trajalo je sat, dva pa i tri dok se saznalo pravo stanje. Vrijeme je odmicalo u ovakvim ponovljenim napadima, artiljerija je utrošila municiju i kada se osjetilo da bi trebalo izvršiti koncentraciju, nije više bilo moguće niti obzirom na stanje jedinica pa i artiljeriji je ponestalo municije koja joj (je) bila potrebna za jedan novi napad, koji bi bio u osnovi ponovno pripremljen.

Donošenje pravilnih i blagovremenih odluka od strane višeg komandovanja bilo je veoma otežano radi netačnih izvještaja, koje su podnosili pojedini niži štabovi. Izvještaji su stizali sa zakašnjenjem i većina tih izvještaja nije predstavljala pravo stanje. Pojedini rukovodioci da bi prikrili svoju neaktivnost ili neuspjeh slali su neodređene izvještaje iz kojih se nije moglo ništa vidjeti. Tako jedinice XXXII divizije izvještavaju da su 15-toga u 13 časova nakon izvršenog juriša zauzele uljarnicu o čemu nije bilo ni govora ili nakon drugoga juriša izvještavaju da su zauzeli ciglanu što opet u ono vrijeme nije odgovaralo.

Uzajamno pomaganje među pojedinim napadnim kolonama nije postignuto u potpunosti, ali su napadi na svim pravcima (propali) uglavnom zbog toga što se sve jedinice nisu jednako zalagale da rješe dobiveni zadatak.

Jedinice u napadu nisu htjele uopšte da shvate da neprijatelj po svaku cijenu želi zadržati spoljni odbrambeni sistem i da bi po likvidaciji istog daljnje napredovanje do potpune likvidacije bilo znatno olakšano. Radi toga jedinice se nisu ni trudile da što prije ovladaju gradskim kućama i samim time probiju neprijateljski obrambeni sistem. Mjesto toga dozvolili su da ih neprijatelj većim djelom drži na brisanom zemljištu. Nakon ovladavanja pojedinim objektima nije se vodilo računa da se isti odmah urede za odbijanje neprijateljskih povratnih napada, sa kojima je neprijatelj bio veoma aktivan.

Nakon borbi koje su trajale dva dana i tri noći ofanzivna snaga naših jedinica, obzirom na pretrpljene gubitke, mnogo se smanjila i nije bilo dovoljno garancije da bi se rješenje uskoro moglo postići. Radi toga je naređeno povlačenje. Izvlačenje izvršeno 16-tog u zoru.

Prema dobivenim podacima iz uporišta Koprivnica saznali smo da je neprijatelj pretrpio gubitke od 110 mrtvih i 3 000 ranjenih.

U borbi u Podravini ubijeno je 50 ustaških oficira. Ofanzivni duh crne legije[6] slomljen je. Nema više drskih ispada. Pored toga što Koprivnica nije likvidirana neprijatelj je prešao u defanzivu,[7] što će omogućiti lakši razvoj naših jedinica i stvoriti čvrsti ofanzivni duh, kojeg do unazad dva mjeseca kod naših rukovodioca i boraca nije bilo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-pukovni'k:

Komandant-generalmaj or:

M P

ZAPOVIJEST ŠTABA XXXII NO DIVIZIJE OD 1. NOVEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE HRAŠCINA — TRGOVIŠĆE[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE ,

Oper, broj: 277/44.
Dne, 1. novembra 1 944.

ZAPOVIJEST

(sekcija Čakovec — Ptuj 1 : 100 000)

Radi izvršenja dobivenih zadataka naša divizija u zajednici sa I zagorskom brigadom prelazi u ofanzivu i pristupa čišćenju Hrvatskog Zagorja.
Neprijateljska uporišta koja se nalaze na sektoru operacija:

Novi Marof: 600 ustaša PTS[2] i željezničke bojne.
Hum: 400 ustaša PTS i brzog sklopa.
D. Konjšćina: 200 domobrana i ustaša.
Zlatar: 600 ustaša.

Sv. Ivan Zelina: 500 ustaša, žandarma i domobrana.
Hrašćina-Trgovišće: 200 mornara i ustaša.

Radi likvidacije neprijateljskog uporišta Hrašćina--Trgovišće

N A R E Đ U J E M O :

UDARNA BRIGADA »BRAĆE RADIĆA«

Sa dva bataljona pojačana sa četom jur. pionira izvršit će likvidaciju neprijateljskog uporišta Hrašćina-Trgovišće, postavit će osiguranje prema Konjšćini kod krsta sjeverno od kote 251, a jedan bataljon nalazit će se uz štab divizije kao divizijska rezerva.

BRIGADA »MATIJE GUBCA«

Postavit će osiguranje prema Konjšćini i u pravcu ceste Hum — Sv. Ivan Zelina na liniji kota 231 — južno od slova »V« riječi Vrbovo, gdje se potok sastaje sa cestom.
Vrbovo — Bosna — kota 201 — Sv. Trojstvo. Izviđačke dijelove isturiti u Bosnu i Brezovicu radi kontrole ceste.

I ZAGORSKA BRIGADA

Postavit će osiguranje prema Humu i Novom Marofu na liniji Kršćenovec kod sloga »vec« riječi Kršćenovec — Sv. Jelena, stim što će manje djelove izbaciti na kotu 428 i 365, koji će slati patrole prema cesti Novi Marof — Podrute.

[6] Odnosi se na 5. ustaški stajaći djelatni zdrug.

[7] Već 19. oktobra 1 944. neprijatelj je jakim snagama preduzeo ofanzivne operacije na području Koprivnice, Križevaca, Bjelovara radi protjerivanja jedinica NOVJ i povratka izgubljenih uporišta u Podravini.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 7-1/5, k. 1193.

[2] Poglavnikov tjelesni zdrug (Pavelićeva gardijska brigada).

REZERVA
U rezervi nalazit će se jedan bataljon ud. brigade »Braće Radića« koji će biti uz štab divizije.

VEZA
Veza sa jedinicama održavat će se telefonski, radio stanicom i kuririma. Telefonska centrala nalazit će se kod srednje grupe kuća na putu koji vodi od Domovca na istok. Na tu centralu vezat će se centrala I zagorske brigade i štabovi brigade »Braće Radića« i »Matije Gupca« kao i štab divizije. Do uspostavljanja telefonske veze i u slučaju prekida telefonske veze, veza će se održavati radio-stanicom.

SANITET
Divizijsko sanitetsko previjalište nalazit će se u Vrbovu. Previjalište brigada uz brigade. Evakuacija ranjenika vršit će se do div. previjališta preko prigadnih san. previjališta sem snaga koje će se nalaziti kod Kršćenovca koje će svoje ranjenike evakuisati direktno u div. san. previjalište.

ISHRANA
Intendantura div. nalazit će se u Vrbovu i osigurat će kruh i suhu hranu za 4 obroka t.j. večeru za 2. XI i doručak ručak i večeru za 3. XI o. g. Za ovo će se postarati načelnik intendanture XXXII divizije.

EVAKUACIJA ZAROBLJENIKA I PLIJENA
Vršit će se za s. Vrbovo. Za zarobljenike biti će odgovoran štab udarne brigade »Braće Radića«, a za plijen načelnik intendanture XXXII divizije.

MJESTO ŠTABOVA
štab divizije nalazit će se kod grupe kuća južno od kote 262 (kod s) Vrbovo.
Štab udarne brigade »Braće Radića« nalazit će se u Domovcu na cesti sjeverno od kote 262.
Štab brigade »Matija Gubec« kod krsta južno od slova »O« riječi Vrbovo.
Štab I zagorske brigade nalazit će se sjeverozapadno od slova »G« rijeći Gornjaki u grupi kuća koje se tu nalaze.

ZNACI RASPOZNAVANJA
Znaci raspoznavanja koji važe od 2. XI o. g. pa do likvidacije uporišta jesu za noć:
ČISTIMO — DOMOVINU.
Za dan 3. XI o. g. pušku lijevom rukom dva puta u stranu.
Odziv: Kapom 3 kruga iznad glave.

POČETAK NAPADA
Napad će se izvršiti 2. XI o. g. u 24 sata. Sva osiguranja moraju biti na svojim mjestima sat ranije.
NAPOMENA: Pri postavljanju osiguranja skreće se pažnja jedinicama da vode računa o grupnom rasporedu sa isturenim izviđačkim djelovima u pravcu mogućnosti neprijateljskog nailaska. Jedinice kroz čije položaje prolaze komunikacije izvršit će rušenje mostova, miniranje i postavljanje barikada protiv eventualnog prodora motorizacije. Brigada »Matija Gubec« 2 antitenk. bacača uputit će udarnoj brigadi »Braće Radića«.
Jedinice trebaju voditi strogo računa na međusobnu povezanost. Pripreme za izvršenje zadatka izvršiti savjesno i solidno. Neprijatelja moramo uništiti.
Na tim položajima jedinice će ostati sve do prijema drugog naređenja, a brigada »Matija Gubec« vršiće pripreme za likvidaciju nepr. uporišta D. Konjšćina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-pukovnik Komandant-potpukovnik

DOSTAVLJENO na znanje:
Štabu X korpusa Zagrebačkog NOV i POJ,
Štabu Zapadne grupe p. odreda Hrvatske,
Na znanje i postupak:
Štabu udarne brigade »Braće Radića«,
Štabu brigade »Matija Gubec«,
Štabu I zagorske brigade.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 4. NOVEMBRA 1 944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O SAVLAĐIVANJU NEPRIJATELJSKE POSADE U HRAŠCINA-TRGOVIŠCU[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 293/44

Dne, 4. XI 1 944.

Predmet: Operativni izvještaj o likvidaciji nepr. uporišta Hrašćina-Trgovišće.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV I POJ

Neprijateljsko uporište Hrašćina-Trgovišće nalazi se na cesti Hum — Hrašćina-Trgovišće, koja spaja dva glavna komunikacijska prvca: Zagreb — Zabok — Varaždin i Zagreb — Novi Marof — Varaždin. Samo mjesto i njegova okolina nalazi se na ispresijecanom zemljištu, koje pruža mogućnost dobre odbrane, a isto tako i dosta mrtvih uglova, koji se mogu koristiti pri izvođenju napada na isto uporište. Iznad samog uporišta imade nekoliko dominantnih tačaka na kojima se neprijatelj utvrdio, koje zahtijevaju svoju prethodnu likvidaciju i zauzimanje, ako želimo ovladati uporištem (kota 251 i 351), našto se neprijatelj i oslonio (sekcija Ptuj 1 : 100 000).

U unutrašnjosti uporišta imade nekoliko većih i tvrđih zgrada, koje drži neprijatelj. Snage neprijatelja jesu: 176 mornara Zagrebačkog mornaričkog odreda i 20 ustaša PTS-a naoružanih sa jednim teškim bacačem, 7 šaraca i ostalo puške i bombe.

Divizija sa I zagorskom brigadom nalazi se na sektoru G. Kolarec — Fodrovec — Zaistovec. Štab divizije poslije prikupljenih podataka o pomenutom uporištu donio je odluku da se izvrši likvidacija neprijateljskog uporišta Hrašćina-Trgovišće i izdata je pismena zapovjest. Udar. brigada »Braće Radića« dobila je zadatak da izvrši likvidaciju istog uporišta uz sadejstvo brigade »Matija Gubec« i I zagorske brigade.

2. XI o. g. u 24 sata jedinice su se nalazile na određenim položajima. Udarna brigada »Braće Radića« sa dva (bataljona na polaznim položajima oko samog uporišta, sa jednim bataljonom kod kote 251 prema D. Konjšćini, kao osiguranje, a jedan bataljon nalazio se je uz štab divizije kao divizijska rezerva. Brigada »Matija Gubec« na liniji kota 231 — Vrbovo kod slova »V« rječ Vrbovo — kota 201 — Sv. Trojstvo, radi osiguranja prema Sv. Ivanu Zelini i M. Bistrici, a I zagorska brigada na liniji Kršćenovec — Sv. Jelena radi osiguranja Humu i Novom Marofu.

Bataljoni brigade »Braće Radića« koji su dobili zadatak da likvidiraju uporište bili su pojačani sa četom jurišnih pionira XXXII divizije.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 30-1/1, k. 1191.

Napad je počeo 3. XI u 2 sata[2] sa pravcima prodora

sa juga od Domovca i sa sjevera od kote 351 i 251. Težište napada bila je kota 351.

III bataljon koji je nastupao od Domovca uspio je u prvom jurišu da zauzme prve kose na kojima se neprijatelj utvrdio bunkerima i rovovima, razbivši neprijatelja i zarobivši mu automatsko oružje. Tom prilikom živa snaga neprijatelja nije bila uništena, neprijatelj je pobjegao na susjednu kosu t.j. kosu bliže samom uporištu i tamo organizovao novu odbranu. Bataljon je produžio sa izvršenjem zadatka t.j. sa gonjenjem i uništavanjem neprijatelja. Na kosi novoorganizovane odbrane neprijatelj se je grčevito branio, ali upornost naših boraca razbila je neprijatelja, uhvaćen je zapovjednik posade kao i veći broj neprijateljskih vojnika, dok je vrlo malen broj pobjegao u samo mjesto. Razbivši neprijatelja na posljednjoj tački spoljne odbrane na ovom pravcu bataljon je izvršio prodor u samo mjesto.

IV bataljon koji je nastupao sa sjevera uspio je također da u svom prvom naletu likvidira bunkere na koti 351 i 251, gdje se naročito istakla svojom hrabrošću i sposobnošću četa jurišnih pionira XXXII divizije sa oper. oficirom istog bataljona i da se zabije u samo mjesto. U uporištu neprijatelj se je branio uporno, ali bez planske odbrane, jer je svu svoju nadu polagao u spoljni pojas odbrane koji mu je već bio razbijen.

Pošto smo uspjeli sabiti neprijatelja u unutrašnjost uporišta, skoncentrisali smo vatru teškog oružja (bacača i džonbula) na nekoliko kuća koje je držao neprijatelj, pored toga četa jurišnih pionira pristupila je miniranju istih zgrada sa éksplozivom i neprijatelj pod tako jakom vatrom našeg oružja i brzim prodorom pješadije bio je za vrlo kratko vrijeme slomljen i naše jedinice u 6 sati i 30 m. ovladale su uporištem. Neprijatelj je bio zarobljen i uništen. Sve oružje, sprema i ratni materijal pao je u naše ruke. Postavljeni ciljevi postignuti su. Zadatak je izvršen.

Zarobljeno:

140 neprijateljskih vojnika,
120 pušaka,

5 šaraca (jedan šarac neprijatelju izgorio je u kući koju je zapalio teški bacač), jedan teški bacač, 90 mina za teški bacač, 250 ćebadi, 1 telefonska centrala, 5 telefona i 15 000 m kabla, kao i ostalog ratnog materijala.

Ubijeno: 30 nepr. vojnika.[3]

Naši guibitci: jedan mrtav i 10 ranjenih (ranjen komandir prateće čete Trupković Eduard), kod Zagoraca na zasjedi 5 ranjenih i 1 mrtav.

Utrošeno municije: 17 000 puščanih metaka, 28 mina za teški bacač.

Od oružja nije ništa izgubljeno niti uništeno.

Od jedinica istakle su se III četa III bataljona udarne brigade »Braće Radića« pod rukovodstvom komandira čete Milinović Bože i četa jurišnih pionira XXXII divizije pod rukovodstvom komandira čete Mi'kulić Marijana, a od pojedinaca istakli su se opr. oficir IV bataljona ud. brigade »Braće Radića« Trkulja Dušan i komandir čete jurišnih pionira potporučnik Mikulić Marijan, koje bi trebalo pohvaliti.

Akcija je bila pripremljena dobro, odluke i zapovjesti bile su realne i privedene su u djelo.

Komandno osoblje nije se baš najbolje snašlo pri izvršenju zadatka. Nije bilo planskog i organizovanog razbijanja i uništavanja neprijatelja, sporost u izdavanju naređenja, te brzina manevra, pokreta i silnih udara jedinica nije došla do izražaja.

Sređivanje jedinica po zauzimanju jednog položaja i prelaz u daljnje napade i gonjenje neprijatelja, da mu se ne dozvoli sređenje, bilo je vrlo sporo.

Teško oružje je iskorišteno (teški bacači i džon-buli) u napredovanju naših jedinica i razbijanju otpornih tačika neprijatelja, ali nije u potpunosti zbog sporosti osoblja koje rukuje tim oružjem u postavljanju teškog oružja i ocjena odstojanja.

Saradnja sa inžinjerskim jedinicama (pionirima) pješadije postignuta je u potpunosti.

Veza između bataljona telefonska i viših štabova nije ostvarena u potpunosti te je i to kočilo pravilan i brz razvitak borbe u uporištu.

Pouka koja se može izvući iz ove borbe: Veća brzina u sređivanju jedinica na položaju. Veća brzina u manevru, pokretu jedinica i iskorištavanje blagovremeno momenta kada neprijatelj bježi sa svog prvog položaja za njegovo daljnje gonjenje, kako mu se ne bi dozvolilo da nam on ponovno pruži organizovani otpor na novom položaju.

Prilog: Zapovijesti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-potpukovnik:
Bobetko Janko

Komandant-potpukovnik :
Bulat Rade

M P

ZAPOVIJEST ŠTABA XXXII NO DIVIZIJE OD 6. NOVEMBRA 1944. PODČINJENIM JEDINICAMA DA SAVLADAJU USTAŠKU POSADU U DONJOJ ZELINI'

i

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper. broj: 296/44
Dne, 6. XI 1 944.

Z A P O V I J E S T
(*Sekcija Zagreb 1 : 100 000)

7. novembar slave bratski nam narodi Sovjetskog Saveza kao najveći praznik. Već četvrtu godinu Veliki oktobar slavi se u jeku najžešće borbe protiv fašističkih zavojevača. 27-godišnjicu Oktobarske revolucije slavi Sovjetski Savez pobjedonosnim bojevima na svim frontovima izvan svojih granica. Bratska Crvena armija, rođena u borbama za socijalističku otadžbinu, danas slavi proslavu Velikog oktobra u našoj zemlji i u zajedničkoj borbi s našom NO vojskom.

[2] Prema zapovijesti štaba XXXII divizije napad je trebalo da počne 2. novembra u 24. časa.

[3] U mjesečnom operativnom izvještaju (tabelarni pregled) X korpusa NOVJ za period od 20. oktobra do 20. novembra 1 944. o neprijateljskim i sopstvenim gubicima u Hrašćina-Trgovišću piše: »Ubijeno je 21, ranjeno 6 i zarobljeno 146 neprijateljskih vojnika. Zaplenjeno: 164 mauzer pušaka, 15 962 met. (kol), 6 šaraca, 111 mina, 50 gasmaski, 5 pištolja, 2 000 raketa, 7 telefona, 1 centrala, 15 km kabla, 22 konja. 12 sedala, 10 samara, 150 porcija, 150 čuturica, 150 bodeža, 20 ranaca, 100 torbica, 30 pari odijela, 6 bicikla, 15 šator, krila, 200 ćebadi, 2 kola pisaćeg pribora. Sopstveni gubici: 3 poginula, 14 nestalo (arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 3/5, k. 551 A).

[1] Original, pisan strojem, latinicom u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 20-1/1, k. 1191.

Ovaj veliki dan proslavit će i naša divizija pojačanim udarcima po ustaškim razbojnicima. Najbolji dar za proslavu 27-godišnjice oktobarske revolucije neka bude uništenje ustaških bandita u D. Zelini.[2]
Podaci o neprijatelju:

Kašina: 300 ustaša PTS[5] i 150 milicionera naoružanih sa 4 teška bacača, 1 protukolskim topom i automatskim oružjem.

Crkvena Ves: 200 konjičkih sklopa PTS.
Belovar: 100 ustaša konjičkog sklopa PTS.

D. Zelina: 60 ustaša konjičkog sklopa PTS. Po narodnosti Bosanci i Hercegovci. Smješteni su u školi i imaju jedan bunker ispred škole od drveta i natkriven zemljom. Naoružanje 1 teški bacač u školskom dvorištu, 8 šaraca i 10 šmajsera.
Popovec: 100 ustaša konjičkog sklopa PTS.

Sv. Ivan Zelina: 750 ustaša brzog sklopa PTS i jedna stražarska satnija PTS. Naoružanje 4 teška bacača i 2 tankete.

NAREĐUJEMO:

BRIGADA »MATIJA GUBEC«

Pojačana sa četom jurišnih pionira XXXII divizije likvidirat će D. Zelinu i dati osiguranje od pravca Sesvete na liniji Gradina — s. Bukovec — kota 180 i porušiti most na rječici Nespeš i druge mostove na cesti između D. Zeline i Belovara.

UDARNA BRIGADA »BRACE RADIĆA«

Sva tri bataljona postavit će osiguranje prema Sv. Ivanu Zelini na liniji kota 150 — D. Psarjevo — kota 226 i kota 150 — kota 120 stim što će porušiti most kod Šulinca (na koti 120 — rijeka Lonja), na cesti Kreča Ves — Sv. Ivan Zelina. Pošto Gubčeva brigada izvrši likvidaciju i povuče se brigada će postaviti zasjedu na koti 150 — 205 i koti 212 i napasti nepr. kolone koje bi prolazile cestom. Brigada će svoja dva džon-bula uputiti u Gubčevu brigadu za vrijeme akcije. Jedan bataljon nalazit će se u divizijskoj rezervi. Za vrijeme likv (idacije) D. Zelina najjače zasj(ede) moraju biti na cesti.

ĆETA JUR. PIONIRA

Pridodaje se brigadi »Matije Gubca« za izvršenje zadatka.

MJESTO DIV. REZERVE

U selu Sv. Helena nalazit će se div. rezerva.

SANITET

Divizijsko previjalište nalazit će se u s. Mlaka. Ostalo regulisat će referent saniteta divizije svojom zapovješću.

EVAKUACIJA ZAROBLJENIKA I PLIJENA

Evakuacija plijena i zarobljenika vršit će se u selo Mlaka. Evakuaciju će izvršiti štab brigade »Matije Gubca« iz uporišta D. Zelina, a štab ud. brigade »Braće Radića« sa zasjede. U tu svrhu odredit će svoje odgovorne oficire. Zarobljenike i plijen u Mlaki preuzimat će načelnik intendanture div. i ob. oficir div.

ISHRANA i

Brigade na put trebaju ponijeti dva obroka suhe hrane. Komore ostaviti u selima Šelovec i Slatina zajedno sa intendantima brigada koje će pripremiti ručak za 8. XI o. g.

VEZA

Veza će se održavati radio-telefonski i telefonski. Plan veze izradit će komandir čete za vezu našeg štaba.

UGOVORENI ZNACI

Za noć: VELIKI OKTOBAR, odgovor — SLAVIMO
Za dan: 9. XI poziv: Pruži obadve ruke u stranu 3 put.
Odgovor: Pruži obadve ruke u stranu dva put.

MJESTO ŠTABOVA

Štab divizije nalazit će se u Sv. Heleni.
Štab brigade »Matija Gubec« (u) Vukovje (grupa kuća ispod trigonometrijske tačke 203).
Štab ud. brigade »Braće Radića« selo Čurkovec (južno od kote 212).

POČETAK NAPADA

Napad počinje 7. XI o. g. u 23 sata.* Zasjede moraju biti na svojim mjestima do 22 sata i 30 min.
NAPOMENA: Nakon likvidacije D. Zelina brigada »Matije Gubca« rokirat će se u selo Mlaka — Krkač za vrijeme dok će ud. brigada »Braće Radića« držati zasjedu na cesti između D. Zelina i Sv. Ivan Zelina. Po završenom zadatku jedinica će se vratiti u sadanje baze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-potpukovnik:

Komandant-potpukovnik :
M P

DOSTAVLJENO:
Štabu X korpusa Zagrebačkog NOV i POJ.
Na znanje i postupak:
Štabu udarne brigade »Braće Radića«,
Štabu brigade »Matija Gubec«,
Komandi čete jurišnih pionira XXXII divizije.

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRIGADE »MATIJA GUBEC« OD 9. NOVEMBRA 1 944. ŠTABU XXXII NO DIVIZIJE O NAPADU NA USTAŠE U DONJOJ ZELINI'

ŠTAB
BRIGADE »MATIJA GUBEC«

Broj oper. 275-1944
Dana, 9. XI 1 944.

Predmet: Operativni izvještaj o borbi — napadu na uporište Donja Zelina.

ŠTABU XXXII DIVIZIJE

Brigada je izvršila napad na neprijateljsko uporište D. Zelina koje se nalazi na putu Zagreb — Sv. Ivan Zelina (sekcija Zagreb 1 : 100 000). Borba se je vodila u samom uporištu noću 7/8. novembra 1 944. god. Napad na samo uporište izvršio je III bataljon ove brigade, a I i IV bataljon ove brigade postavili su zasjedu na putu Zagreb — Sv. Ivan Zelina i zauzeli položaje kota 193 (sjev. od natpisa Bukovec) — selo Bukovec — Gradina (kota 165 sjev, od s. Paukovec). II bataljon sa dvije čete nalazio se je u divi-

[2] Zbog teškog prilaza uporištu i snažnog neprijateljskog otpora napad nije u potpunosti uspio.
[3] Poglavnikov tjelesni zdrug (Pavelićeva gardijska brigada)

[4] Najpad je počeo 8. novembra u 03 časa.
[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, br. 34-1/2, k. 1191.

zijskoj rezervi u selu Sv. Helena, a jedna četa bila je brigadna rezerva u s. Vukovje.

Uporište je branilo 60—100 ustaša konjičkog sklopa PTS-a.

Neprijateljska namjera je bila da odbrani uporište u cilju zaštite neprijateljskog saobraćaja. Naša je namjera bila da likvidiramo uporište i u njemu uništimo neprijatelja.

Zapovijesti su jedinicama brigade izdane pravovremeno i pismeno.

Borba je započela noću 8. novembra u 0,30 sati.[2]

Bataljoni ove brigade zauzeli su određene položaje i to:

I bataljon zauzeo je položaj u zasjedi kota 193 — s. Bukovec, a zaključno sa glavnom cestom Sv. Ivan Zelina — Zagreb.

IV bataljon ove brigade zauzeo je položaj u zasjedi kota 165 (Gradina) — ivicom šume, pa poljskim putem zapadno od natpisa Gradina do glavne ceste Zagreb — Sv. Ivan Zelina.

III bataljon ove brigade izvršio je podilaženje putem od s. Vukovje, pa preko šume Jelenščice do crkve sv. Nikole, odakle se je razvio za napad sa slijedećim rasporedom: I četa krenula je uz potok Zelina i prebacila se preko glavne ceste ispred mosta na glavnom putu i zaposjela položaj na sajmištu (150 m sjev. zapad, od samog uporišta) sa zadatkom da blokira uporište i da sa te strane vrši vatreni pritisak na uporište. Treća četa ovog bataljona prebacila se lijevo od crkve sv. Nikole i zauzela položaj uz potok koji se odvaja južno od crkve sv. Nikole od potoka Zelina sa zadatkom blokiranja uporišta sa jugozapadne strane i da u danom momentu izvrši prodor u neprijateljsko uporište. Jedan vod II čete sa mitraljeskim vodom, odjeljenjem džon-bula i vodom jurišnih pionira imao je zadatak likvidaciju uporišta, a drugi vod iste čete ostao je u rezervi.

Samo uporište imalo je čvrstu vanjsku obranu, kako iz privatnih kuća. Ispred kuća bila su postavljena polja žičane prepreke. Pristup uporištu bio je težak, jer se moralo nadirati brisanim prostorom. Sve je ovo sprečavalo brzu likvidaciju uporišta.

Jedinice bataljona zauzele su polazne položaje kako je gore navedeno i u 0,30 sati 8. XI 1 944. prešle u napad. Neprijatelj je pružao jak otpor koncentrisanom vatrom automatskog oružja i minobacača. Vod koji je vršio napad došavši do žičane prepreke istu je razrušio putem kolaca pod najjačom neprijateljskom vatrom. Pri prvom napadu ranjen je komandir čete jurišnih pionira tako da je kod istih nastala potpuna dezorganizacija. Također je ranjen operativni oficir bataljona koji je komandovao odjeljenjem džon-bula, te se posiije toga nije mogla obezbjediti koncentracija istih u napadu. Vod ikoji je prodirao zauzimao je zgradu po zgradu i uspio je natjerati neprijatelja da se povuče u školu. Bunker koji se je nalazio na uglu između glavne ceste i puta koji vodi za Suhodol bio je od džon-bula likvidiran. Kad se je došlo do škole, vod koji je prodirao imao je dosta ranjenih, te je odmah ubačen u borbu vod koji se nalazio u rezervi. Neprijatelj je pružao još jaki otpor u školi i brisao cestu. Oko 3 sata i 30 minuta pristupilo se je sređivanju bataljona za juriš i poslije vatrene pripreme od strane džon-bula i mitraljeza neprijatelj je prestao davati jači otpor, te se je osjećalo samo pojedinačno puškaranje, jer je veći dio neprijatelja izginuo. Potom je izvršen juriš na školu i upad u istu. Neprijateljska živa snaga bila je potpuno uništena. U tom momentu uspio je neprijatelj izvana iz pravca Suhodola, pa preko kote 200 da izvrši upad sa svježim snagama, a kako bataljon nije bio pripremljen da primi borbu, bataljon se je po naređenju komandanta brigade, koji se je nalazio sa bataljonom u samom uporištu, povukao na kotu 204 sa zadatkom da istu zaposjedne te izvrši zaštitu povlačenja I i IV bataljona sa zasjede, ali III bataljon to nije izvršio već se povukao na Sv. Helenu.

Na taj način bataljon, iako je izvršio potpuno uništenje neprijatelja nije eksploatisao tu svoju pobjedu i nije pokupio plijen.

I i IV bataljon zauzeli su određene položaje, kako je to napred navedeno. U toku noći nije došlo do jačih borbi osim što je uništena jedna neprijateljska patrola, koja se je bila približila od Bjelovara potokom Zelina. U 5 sati I i IV bataljon izvršio je povlačenje pravcem Gradina, s. Vukovje, Sv. Helena, gdje su ušli u sastav brigade i odmaršovali na stare položaje.[3]

Postavljeni cilj nije u potpunosti postignut, jer pobjeda nije potpuno iskorištena. Gubici neprijatelja u ljudstvu iznose oko 70 mrtvih. Zaplijenjen je slijedeći materijal: 1 šarac sa rezervnom cijevi, 2 šmajsera sa 6 okvira i 150 kom. municije, 6 talijanskih pušaka i jedan pištolj, 2 000 kom. mauzer municije i 100 kom. talijanske municije, 9 defanzivnih i 2 ofanzivne bombe, 8 pari odijela, 8 pari cipela, 2 šatorska krila -i 4 šinjela.

Naši gubici u ljudstvu i materijalu bili su slijedeći:
15 ranjenih od kojih je jedan na putu za ambulantu podlegao ranama. Za vrijeme borbe, a naročito sa zasjede dezertiralo je 18 boraca, i to većinom muslimana mornara koji su bili zarobljeni u Hrašćina-Trgovišću.[4] Izgubljeno nije ništa osim pušaka i municije koje su dezerteri odnijeli sa sobom.

U ovoj borbi utrošeno je municije: mauzer municije 2 650 metaka, engleske municije 2 215 metaka, manliher municije 20 metaka, šmajserske municije 160 metaka, bombi of. 14 kom., bombi def. 12 kom., mina za teš. bacač 7 kom., mina za džon-bul 22 kom., mina za laki bacač 8 kom.

U ovoj borbi istakao se je kao vrlo hrabar i sposoban rukovodioc komandir II čete II bataljona drug Podravec Branko. Potom vodnik iste čete istog bataljona Kruhek Vinko koji je u borbi i ranjen. Drug Čolik Luka, vodnik III čete III bataljona istakao se kao vrlo hrabar. Vodnik mitraljeskog voda drug Gerić Antun i mitraljesci Kovačić Antun, Petlak Ivan, Obozov Georgije pokazali su mnogo hrabrosti prilikom ove borbe.

Inače su se borci, -kako stari, tako i novi, dobro pokazali u ovoj borbi.

KRITIČKI OSVRT: Pripreme za ovu akciju izvršene su dobro i u potpunosti. Samo pri tome mislilo se je da se neprijatelj nalazio u školi i u bunkeru između puteva za Suhodol i Sv. Ivan Zelinu, te se je prema takvom stanju i stvorio plan za napad. Međutim, prilikom samog napada konstatiralo se je, da se neprijatelj nalazi u svim kućama oko škole, kao i da su bile postavljene žičane prepreke. Ovo je sve uticalo na tok borbe kao i na to da se likvidacija nije mogla brže izvršiti. Napad nije počeo u određeno vrijeme, jer se je kasno došlo do uporišta, jer je kretanje do istoga bilo otežano velikim blatom, što znači da se nisu dovoljno izvršile

[2] Prema zapovjesti štaba XXXII NO divizije napad je trebalo da počne 7. novembra u 23 časa.

[3] Po završenom napadu brigada se povukla na liniju s. Mlaka — s. Krkač.

[4] Oni su zarobljeni 3. novembra 1 944.

pripreme za pokret, jer je ranije trebalo poći, da bi napad mogao otpočeti na vrijeme.

Saradnja pješadije i jurišnih pionira bila je slaba, naročito kada je u početku borbe ranjen komandir čete jurišnih pionira.

Koncentracija antitenk. bacača nije sprovedena iako je bila naređena.

U ovoj borbi naročito veliki značaj rezerve se je pokazao, jer da se je sa rezervom raspolagalo ista se je mogla baciti ka neprijatelju koji je dolazio preko kote 200 i na taj način istoga zaustaviti, što bi omogućilo potpunu likvidaciju neprijateljskog uporišta. Ova je borba dokazala da se nikada ne smije ostati bez rezerve.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major: Gluhak[5]

V. d.komandanta: Cikojević[6]

ZAPOVIJEST ŠTABA XXXII NO DIVIZIJE OD 15. NOVEMBRA 1944. PODČINJENIM JEDINICAMA ZA OSLOBOĐENJE PRIGORJA I SAVLAĐIVANJE NEPRIJATELJSKE POSADE U DONJOJ ZELINI

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper. broj: 309/44

Dne, 15. XI 1944.

Z A P O V I J E S T

(sekcija Zagreb 1 : 100 000)

Naša divizija u zajednici sa I zagorskom brigadom pristupa čišćenju Prigorja, sa uništenjem i likvidacijom neprijateljskog uporišta D. Zelina.
Uporišta koja se nalaze na sektoru operacija:
Sv. Ivan Zelina: 900 ustaša,
Bjelovar: 80 ustaša,[2]
Popovec: 120 — 200 ustaša,
Kašina: do 200 ustaša,
Božjakovina: 200 —250 ustaša,
D. Zelina: 200 — 220 ustaša naoružanih sa dva teška bacača i 15 šaraca, smještenih u bunkerima i zgradama.
Radi likvidacije neprijateljskog uporišta D. Zelina

NAREĐUJEMO:

Udarna brigada
»Braće Radića«

Izvršit će likvidaciju neprijateljskog uporišta D. Zelina i izbaciti potrebna osiguranja prema cesti Lužan — Suhodol, stim što će izbaciti manje dijelove na kotu 233, a ujedno će držati i kotu 200. Most koji se nalazi na potoku Nespeš na cesti Lužan — Suhodol porušiti. Teške bacače svoje i iz brigade »Matija Gubec« koncentrisati na kotu 204.

Brigada
»Matija Gubec«

Dat će osiguranje prema Zagrebu[1] na liniji jugozapadna ivica sela Paukovec — jugozapadno od puta koji vodi do Paukovca prema koti 180, stim što će si osigurati i leđa na kotama 180 i 193. Svoje teške bacače i džon-bule sem jednog dodijelit će sutra do 12 sati udarnoj brigadi »Braće Radića«. Most koji se nalazi na potoku Zelina na cesti D. Zelina — Bjelovar razrušiti, a isto tako i most na potoku Nespeš.

I zagorska
brigada

Dat će osiguranje prema Sv. Ivanu Zelini na liniji kota 234 — kota 212 sa bočnim osiguranjem prema Nespešu i isturenim djelovima na koti 205 i osiguranjem na koti 120. Postaviti nekoliko barikada i nagazne mine na cesti. Svoje džon-bule sem jednog uputiti sutra do 12 sati u štab udarne brigade »Braće Radića« u Hudovo.
Jedan bataljon nalazit će se u divizijskoj rezervi u Sv. Heleni. Sutra 16. XI taj bataljon treba da čeka štab divizije u 16 sati u Rakovcu.

Mjesto rezerve

Divizijska rezerva nalazit će se u Sv. Heleni, sa osiguranjem prema Božjakovini.

Sanitet

Divizijsko sanitetsko previjalište nalazit će se u mjestu Mlaka. Brigadno san. previjalište I zagorske brigade nalazit će se u Brezovcu. San. previjalište brig. »M. Gubec« nalazit će se u mjestu Goričanec. San. previjalište ud. brigade »Braće Radića« nalazit će se uz štab brigade. Ostalo će regulisati referent saniteta div.[4] svojom zapovješću.

Veza

Veza između štaba divizije i štabova brigada biti će telefonska. Do uspostavljanja telefonske veze veza će se održavati radio-stanicom, a isto tako i u slučaju prekida telefonske veze. Telefonska centrala div. nalazit će se u zapadnom dijelu sela Sv. Helena, krajnja kuća.

Ishrana

Načelnik intendanture XXXII divizije osigurat će, odnosno pobrinut će se, da se osigura suha hrana za dva obroka tj. za večeru 16. XI o. g. i doručak za 17. XI o. g.[s]

EVAKUACIJA PLIJENA
I ZAROBLJENIKA

Evakuacija plijena vršit će se u pravcu Sv. Helene — Mlaka i za brzu i urednu evakuaciju odgovoran je načelnik intendanture XXXII divizije. Zarobljenici će se također evakuisati u tom pravcu uz potrebno osiguranje i za njih je odgovoran štab ud. brigade »Braće Radića«.

VRIJEME NAPADA

Napad će se izvršiti 16/17. XI o. g. tačno u 23 sata. Osiguranja trebaju biti na svojim mjestima jedan sat ranije.

Znaci
raspoznavanja

Znaci raspoznavanja za vrijeme napada biti će: Pri-

[5] Milivoj

[6] Branko

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 22-1/1, k. 1191

[J] Pored ustaša u Bjelovaru se nalazila Središnja oružnička škola, dijelovi 1 posadnog zdruga, dijelovi Željezničko-stražarske bojne i 60 Nijemaca. Svega oko 2 000 ljudi (arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, 16-5 **i** 17-S, **k.** 554).

[3] Brigada »Matija Gubec« bila je na osiguranju prema Bjelovaru i Sesvetama.

[4] Načelnik saniteta XXXII NO divizije bio je Ivan Fras..

[5] Načelnik intendanture bio je Tomo Magie.

gorje — Naše, a za dan 17. XI o. g. važe znaci po spisku.

Mjesto štabova

Štab divizije nalazit će se u zapadnom dijelu sela Sv. Helena, a preko dana kota 204.
Štab ud. brigade »Braće Radića« nalazit će se u selu Vukovju ispod kote 204.
Štab brigade »Matija Gubec« nalazit će se na koti 165.
Štab I zagorske brigade nalazit će se južno od kote 212.

NAPOMENA: U toku noći položaj zaposjesti grupno i sa prikupljenim snagama. Voditi računa da se na pravcima odakle bi neprijatelj mogao zaobići naše snage imadu istureni manji djelovi. Izvršiti savjesno miniranje i barikadiranje kao i rušenje svih mostova na komunikacijama. Povesti računa o brzom uspostavljanju telefonske veze, kao i o tačnosti početka napada. Teške bacače staviti u dejstvo onda kada neprijatelj otkrije naše nastupajuće snage i otvori minobacačku vatru, za neutralisanje neprijateljskih teš. bacača. Jedinice će ostati na ovim položajima sve dok ne dobiju naređenje za povlačenje pismeno, usmeno ili radio-stanicom, a tada će se povući na sadanje položaje.
Udarna brigada »Braće Radića« izvršit će pokret po maršruti: Hruškovec — Rakovec — Mlaka — Sv. Helena.
Brigada »Matija Gubec«: Dulepska — Negovec — Majkovec — Križevčec.
I zagorska brigada: Rakovec — Krečeves — određeni položaj.
Štab divizije sa rezervom kretat će se kud i ud. brigada »Braće Radića«.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

DOSTAVLJENO:
Štabu X korpusa (Zagrebačkog) NOV i POJ
Na znanje i postupak:
Štabu udarne brigade »Braće Radića«,
Štabu brigade «Matija Gubec«,
Štabu I zagorske brigade.

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOU BRIGADE »BRACA RADIĆ« OD 17. NOVEMBRA 1944. ŠTABU XXXII NO DIVIZIJE O NAPADU NA DONJU ZELINU[1]

ŠTAB
UDARNE BRIGADE »BRAĆE RADIĆ«

Oper, broj: 147/44.
Dne, 17. XI 1944.

Predmet: Operativni izvještaj — dostavlja se.

ŠTABU XXXII DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Dostavlja se operativni izvještaj o borbi vođenoj 17. XI o. g. na neprijateljsko uporište D. Zelina (sekcija Zagreb 1 : 100 000)

OPIS POLOŽAJA:

Naseljeno mjesto D. Zelina jeste jedno od onih uporišta koja imaju zadatak da brane komunikaciju Zagreb — Varaždin i stoji kao predstraža Hrvatskog Zagorja. Cijelo mjesto broji svega 11 kuća, a neprijatelj je uglavnom razmješten s bazama u školi, jednoj tvrđoj zgradi — gostioni preko puta škole, kao i cijelom naselju. Spoljni dio odbrane sastoji se u zaposjedanju jedne tvrđe zgrade ispod kote 200 i nizu bunkera oko nje, kao i predstražama kod crkve Sv. Nikole. Prilaz samome uporištu otežan je zbog godišnjeg doba, jer se mrtvi uglovi kao i potoci ne mogu koristiti zbog vode.

NAZIV JEDINICA KOJE SU VODILE BORBU:

Udarna brigada »Braće Radića« sa I i II bataljonom vršila je napad na neprijateljsko uporište D. Zelina; na zasjedama prema Sv. Ivan Zelina — jedinice I zagorske brigade; na zasjedi prema Bjelovaru i Sesvetama — jedinice brigade »Matije Gupca«.

NAZIV I JAČINA NEPRIJATELJSKIH JEDINICA:

240 ustaša PTS-a naoružanih sa 2 teška bacača i 15 šaraca smještenih u bunkerima i zgradama u uporištu D. Zelina ispod kote 200, tvrđoj zgradi i kod kapelice, a sa predstražama kod crkvice Sv. Nikole.

OBOSTRANA SITUACIJA:

Neprijatelj se nalazio u bazama u uporištu u školi, gostioni preko puta škole, kod crkvice ispod kote 200 sa predstražama kod crkve Sv. Nikole. Snage naša dva bataljona nastupale su i to: I bataljon došao je na polazne položaje u 0,45, dne., 17. XI o. g. na raskrižju puta Sv. Helena — D. Zelina, ispod kote 186, Majur Zelina u dve četne kolone sa rezervom na koti 186. II bataljon stigao je sat kasnije na polazne položaje operativnim pravcem Suhođol — D. Zelina u visini kote 186, drugom četnom kolonom zaseok iznad kote 200, i trećom četnom kolonom do prvih kuća D. Zelina na cesti Sesvete — D. Zelina. Pošto se tom cestom vodi vrlo živi saobraćaj njemačkih snaga u povlačenju,[2] neprijatelj je odlučio da se brani pod svaku cijenu i njegov moral je time jači, što očekuje pomoć na toj glavnoj komunikaciji, već u prvim satima borbe.
Iako je neprijatelj jednom svojom kolonom od 60 kamiona, bornih kola i tenkova spriječio naše jedinice da dođu na polazne položaje u 23 sata 16. XI o. g. vjerujući u našu snagu donijeli smo odluku da neprijatelja napadnemo i uništimo, iako sa zakašnjenjem napada za 4 sata.

IZDATE ZAPOVIJEDI:

Od štaba ove brigade sa zapovješću Oper, broj 144/44 detaljno su predviđeni i postavljeni zadaci pred jedinice.

I bataljon pojačan sa 5 jon-bulla, većim brojem »partizanskih čarapa«,[3] dobio je zadatak, da sa dve četne kolone napadne neprijateljsko uporište D. Zelina operativnim pravcem i komunikacijom Sv. Ivan Zelina — D. Zelina i pravcem kote 186 — Majur Zelina ka utvrđenoj zgradi škole, a sa svojom rezervom da zaposjedne kotu 186, dok se ne ulovi veza sa zasjedom I zagorske brigade.

II bataljon pojačan sa 6 john-bulla, većom količinom eksploziva i većim brojem »partizanskih čarapa« dobio je zadatak sa tri četne kolone sa pravcem na-

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 6-1/6, k. 1193.**

[2] **Riječ je o povlačenju Nijemaca u pravcu Zagreba (vidi: arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 3-1, k. 119/9).**

[3] **»Partizanska čarapa« je 34 kg eksploziva uvijenog u krpu ili čarapu tako da se oformi glava sa eksplozivom i rep sa štapinom, koja služi da se to »oruđe« zakači za bodljikavu žicu. Prije bacanja štapin se pali radi izazivanja eksplozije. »Partizanska čarapa« primjenjena je za rušenje žičanih prepreka prvi put u Slavoniji maja 1943. godine.**

stupanja od Suhodola, grebenom od kote 214 na kotu 200, da protjera neprijatelja, koji se učvrstio oko kapelice i jedne vile, i trećom četom kolonom (da nastupa) cestom Sesvete — Bjelovar — D. Zelina.
Naknadno izda ta naređenja u toku borbe bila su jedino naravi napomena za bolju koncentraciju oružja za odlučnije prodiranje i međusobno pomaganje četa na pojedinim preprekama.

VRIJEME KADA JE BORBA OTPOČELA:

Borba je počela 17. XI o. g. u 2, 45 sata sa 4 sata zakašnjenja.

TOK BORBE:

U samom nastupnome maršu, prije no što bi prešli cestu Sv. Ivan Zelina — D. Zelina naletjeli smo na neprijateljsku kolonu sastavljenu od 60 kamiona, tankova i motorkotača. Neprijatelj iz Sv. Ivana Zeline osiguravao je tu kolonu na visovima kote 205 i grebenom Gornje i Donje (Psaverje) Psarjevo. Donijeli smo odluku da napadnemo neprijateljsku kolonu, ali zbog neprijateljskih zasjeda morali smo bočno da se osiguramo i u tome razvijanju snaga neprijateljska kolona motorizacije uspjela je proći. Naše razvijanje snaga I i II bataljona bilo je otežano zbog dugačke kolone na konjskoj stazi Čurkovca prema Blaževdolu kroz vrlo gustu šumu isprepletenu agacijom i šibljem.

Čelo bataljona pod komandom zastavnika Sušića bilo je neodlučno sa jačinom jednog voda, da napadne kolonu i tako da ju zaustavi, dok bi se ostali razvili za borbu.

Dve tankete iz Sv. Ivana Zeline i poslije od 21 pa do 23 sata patrolirale su na toj cesti tako da smo u 22 sata 15 minuta, kada smo zaposjeli položaje za napad na kolonu, još uvijek vjerovali da će neka druga kolona motorizacije da naiđe. U 23 sata i 30 minuta patrole su nas izvjestile da se neprijateljska pješadija povukla sa zasjede i tako smo donijeli odluku da krenemo u napad na neprijateljsko uporište Donja Zelina.

Zbog nabujale vode i razlivenog potoka Velika Reka prelaz preko ceste i toga potoka sa našim osiguranjem (pošto još nismo ulovili vezu sa jedinicama I zagorske brigade) bio je vrlo težak i po prelazu morali smo priči novom sređivanju bataljona na Majuru Zelina. I bataljon sa polaznih položaja u 0,45 sati

17. XI izvršio je pokret i prišuljao se na jurišno odstojanje do neprijateljskih položaja sa svoga pravca.
II bataljon na polazne položaje i na jurišno odstojanje od neprijatelja stigao je u 2 sata.

Napad je otpočeo sa iznenađenjem po neprijatelja u 2 sata i 45 minuta. I bataljon uspio je prodrijeti do same škole i odlučno je napadao neprijatelja. Pod teškim pritiskom I bataljona iznenađene neprijateljske snage koje su bile ispred škole bile su snažno odbačene na spoljne položaje ispod kote 200. U upornoj borbi kod škole I bataljon pretrpio je gubitke gdje je ranjen i komandant bataljona, a iz jedne čete izbačen je iz stroja komandir i dva politička rukovodioca i jedna desetina boraca, tako da je privremeno komandovanje bilo nemoguće, a i oružje kao »šarci« i john-bulli zatajili su 75% od naoružanja te jedinice. U tom momentu II bataljon uspio je protjerati neprijatelja na I bataljon, gdje je neprijatelj pokušao da se probije u pravcu Sv. Ivan Zelina. Bataljonska rezerva I bataljona pravilno je iskorištena i jedna četa smenjena je na položaju, a protujuriši neprijatelja odbijeni. Neprijatelj vjerujući da će se probiti preko položaja I bataljona koncentrirao je vatru i uz sve napore uspio je da svoj stegnuti obruč proširi za nekoliko kuća. II bataljon sa svojih pravaca prodiranja nailazio je na čvrsti otpor, ali poslije trosatne borbe uspio je doći do pred samu zgradu škole i gostione preko puta. U tom nadiranju ga je operativna rezerva brigade sa jednom četom III bataljona, koja je zauzela crkvicu Sv. Nikola d stezala obruč od potoka Velika Reka. Sabitog neprijatelja, koji se očajnički borio iz zgrada škole i gostionice, nismo mogli da likvidiramo u 4 sata borbe i zbog toga pridolaska neprijateljske snage u pomoć tj. borba na zasjedi brigade »Matija Gubec, donijeli smo odluku da se povučemo. Na zasjedi neprijatelj je mogao i da se probije od kote 233, jer nismo imali dovoljno snaga za zaposjedanje svih pravaca potrebnim snagama. Ta partizanska akcija završila je organizovanim povlačenjem u polazne baze.

ISHOD BORBE:

Traženi rezulatai borbom nisu postignuti. Neprijatelj se održao u uporištu iako samo u jednoj zgradi. Mi smo uspjeli da izbacimo neprijatelja sa vanjskih položaja, uspjeli smo da ga satjeramo u jednu zgradu, ali zbog kratkoće vremena u kojem je trebalo likvidirati uporište i pored našeg najodlučnijeg napada i prodiranja nismo uspjeli da ga likvidiramo.

GUBICI NEPRIJATELJA U LJUDSTVU I MATERIJALU:

Neprijateljski gubici u ljudstvu iznose 19 mrtvih i 37 ranjenih. Zarobljeno je nešto municije.

NAŠI GUBITCI:

Naši gubitci u ljudstvu jesu: 5 poginulih (od toga Bokal Tome Stjepan, komandir II čete II bataljona koji je raznešen navodno od mine od bacača), 3 nestalih i 67 ranjenih, od kojih rukovodioci i to: potporučnik Štimac Antun, komandant zastavnik Sušić Josip, komandir Oremuš Andrija, st. vodnik Lončarić Franjo, st. vodnik Škorc Josip, pom. komandira Štefiček Ivan, vodnik Sučić Ivan, vodnik Juričan Franjo, komandir Milinović Božo, vodnik — mitraIjezac Krajanović Đuro, vodnik Juršić Stjepan, v. d. vodnika Savić Dušan, ml. vodnik Mlinarić Zlatko, ml. vodnik Markaš Stjepan, desetar Konstančec Josip, desetar Kranclbinder Anđelko, desetar Molnar Josip, komesar čete poručnik Smec Đuro, pom. komesara potporučnik Horvat Mirko, delegat — zastavnik Prespljan Stevo, delegat — zastavnik Zlatar Vilim, delegat — zastavnik Mandin Ivan, delegat — zastavnik Šegovac Pavao.

Utrošak municije: 18 930 mauzer metaka, 6 000 engl. metaka, 2 400 talij. metaka, 2 000 šmajser metaka, 107 antitenk. metaka, 89 mina john-bull, 4 mine za teški bacač, 50 mina za laki bacač, 25 ručnih bombi. Izgubljeno: 1 puškomitraljez »Brno« i 2 mauzer puške sa nestalima.

IMENA LICA I UČESNIKA I JEDINICA KOJI SU SE NAROČITO ISTAKNULI:

I četa I bataljona istakla se prodirući odlučno i pored teških gubitaka na najtežem sektoru. Zalaganje komande čete bilo je vidno, a požrtvovnost komandira Oremuš Andrije primjerna i njegovo držanje junačko. U najkritičnijem času komandant bataljona Sušić Josip prelazi u prve redove i na juriš, zauzimajući zgradu po zgradu, bunker za bunkerom, bude teže ranjen. Ističemo ga kao rijetki primjer komandantske odlučnosti i požrtvovnosti za izvršenje postavljenih zadataka pred njegovu jedinicu.
U toj borbi istakla se I i II četa II bataljona svo-

jom prodornošću. U tim borbama došli su do naročitih izražaja svojim odlučnim komandovanjem te požrtvovnošću komandir II čete II bataljona Bokal T. Stjepan, koji je u samoj borbi nestao, kao i komandir I čete II bataljona Totović Mirko.

KRITIKA AKCIJE:

Sam napad izvršen je planski, a pripreme upoznale su sve borce i rukovodioce za zadatkom u potpunosti, jer smo raspolagali sa potpunim podacima o neprijatelju, kako njegovim bazama i položajima tako o ljudstvu i naoružanju.

Na skici 1 : 100 000 D. Zelina jasno su ocrtani polazni položaji i operativni pravci svake od četnih kolona te konkretni objekti koje će te kolone da unište. Iako smo predvidjeli terenske zapreke nabujale vode, teške puteve i drugo i vremenski raspoređili dobro, ipak smo zakasnili na polazne položaje više od 3 sata. Razlog toga zakašnjenja bila je neprijateljska motorizovana kolona na koju smo naletili. Naša odluka da napadnemo kolonu bila je blagovremena, ali samo razvijanje naših snaga sporo se odvijalo zbog neprohodnog terena, a kada smo se razvili za borbu neprijatelj je uspio da promakne u pravcu Zagreba. Očekujući drugu neprijateljsku kolonu predugo smo se zadržali na položajima tj. od 22,15 do 23,30 sati i tako smo zakasnili baš potrebno vrijeme za izvršenje te partizanske akcije. Noć i mnoge terenske prepreke teško su prestrojavale jedinice, naročito na mjestima prelaza radi potrebnih noćnih osiguranja i previše su nas zadržale,[4] a tu krivica leži u pomanjkanju marševske discipline i ustrajnosti rukovodioca. Naš II bataljon iako je stigao sa polaznih položaja na jurišno odstojanje od neprijatelja u 0,45 minuta prije no što su otpočeli napad, nije prešao u napad, što pokazuje nedovoljnu odlučnost štaba bataljona, iako je bilo naglašeno od kolike je važnosti svaki minut noći.

Koncentracija vatre bila je postignuta, ali teško oružje tj. john-bulli i eksploziv nijesu dovoljno iskorišteni, te prema tome nisu pomogli pješadiju u njezinom nadiranju. Nastupni marš II bataljona na položaje trebalo je izvoditi ne sa sjeverne već sa južne strane D. Zeline i tada ne bi bilo toliko zakašnjenja, a i sami putevi su bolji.

Linija čete za vezu i pored predviđene pravilne organizacije samovoljom komandira čete za vezu Viteza Ivana komplicirana je i slabo organizatorski zamišljenja. Sa I i II bataljonom, maršrutom preko Čurkovca, trebalo je da ide i radio-stanica, tako bi veza pomogla u donošenju možda povoljnijiih odluka prema već izloženoj situaciji.

Bolnički vod i sanitet na položajima bio je prilično sređen, jedino u pomanjkanju kola otpremanje ranjenika bilo je otežano, a i morale su same operativne rezerve upotrebiti se za blagovremenu evakuaciju ranjenika.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik politkomesara: v. d. komandant-kapetan:

Ivane Emil s. r. Milosavljević Duka s.r.

MP

Dostavlja se:
Štabu XXXII divizije NOVJ
uz prilog skice D. Zelina 1 : 100 000.

[4] **Ovaj dio rečenice vjerovatno treba da glasi: »Noću, i uz mnoge terenske prepreke, teško su se prestrojavale jedinice, naročito na mjestima prelaza preko potoka i putova, kao i radi isturanja potrebnih osiguranja, i previše smo se zadržali«.**

ZAPOVIJEST ŠTABA BRIGADE »PAVLEK MIŠKINA« OD 5. XII 1944. ZA SMJEŠTAJ U NOVIGRADU PODRAVSKOM

ŠTAB
BRIGADA »PAVLEKA MIŠKINA«
NOV
JUGOSLAVIJE

Oper. broj: 29/44
Dne, 5. XII 1944. godine

ZAPOVIJEST

za smještaj i osiguranje kantomana u Novigradu Podravskom

(sekcija Đurđevac 1 : 100 000)

Podaci o neprijatelju: Jačina neprijatelja u uporištu Koprivnica je oko 3 800 ustaša i nešto milicionera. Neprijatelj iz uporišta Koprivnice posljednje dane počeo je izlaziti češće i to u pravcu s. Borovljana. Podaci o našim trupama (jedinicama): XXXII divizija nalaze se u Đurđevcu. Ima svoje izviđačke dijelove u s. Molvama. Izvidnica štaba brigade nalazi se kod s. Rakitnice prema Bjelovaru, a dne, 6. o. mj. nalazit će se u D. Mostima.

N A R E Đ U J E M O :

1) 1 bataljon smješta se u baze II bataljona u ulici Globočec prema Novigradskim vinogradima. S jednom četom posjeda položaj kod sv. Tri kralja (kota 195). Ova četa zatvara pravce od D. Zdjelica, Markovice ,i od Javorovca.

Pored ove čete I bataljon isturit će jednu patrolu objavnicu u s. Miholjanec. Zadatak je ove objavnice, da kontroliše put s. Donje Zdjelice — Virje.

2) **II** bataljon smješta se u baze I bataljona u Goričkoj ulici. U toku noći upućuje patrole koje će krstariti kroz kantoman u Novigradu Podravskom, vršiti kontrolu nad stražarima kod štabova bataljona i komanda četa i u slučaju nailaska na sumnjiva lica ista će predvoditi dežurnom oficiru svoga bataljona.

3) III bataljon smješta se u dosadanje svoje baze u ulici prema Virju — Virovska ulica. Postavlja jednu četu na položaj na sjevernom i zapadnom dijelu Novigrada, i jedan vod ove čete je na cesti prema Koprivnici, jedna desetina na groblju, a jedna desetina na cesti prema D. Mostima. Pored ove čete bataljon će upućivati patrole i to za selo Delovi — Grede (kota 120) — cestom u pravcu Koprivnice (upućuje vod koji je postavljen za osiguranje na cesti. Koprivnica). Ova patrola kreće se do s. Borovljana. Upućivati patrole u pravcu D. Mosti za s. Srdinac i Plašinac.

Svi bataljoni osigurat će svoje baze stražarima potrebne jačine, tako da se izbijegne može bitno iznenađenje.

U slučaju ako bi neprijatelj u toku noći ili ujutro rano izašao iz uporišta Koprivnice u pravcu Novigrada III bataljon posjeda položaj od kanala Komarnice — željeznička stanica — mlin, zatim cesta prema Koprivnici — groblje i put prema D. Mostima (starim položajima).

I bataljon posjeda položaj kod sv. Tri Kralja (stare položaje).

II bataljon ostaje kao rezerva brigade.

Štab II bataljona uputit će svoju protutenkovsku

pušku III bataljonu, koj.i će je postaviti na cesti prema Koprivnici.
Znak uzbune dvije zelene rakete izbačene u vis kod štaba brigade. Na ovaj znak sve jedinice izlaze pod oružje i pojačavaju svoje položaje.

Štabovi bataljona smjestit će se u sredini svojih baza.
Brigadna ambulanta, četa za vezu i intendantura nalaze se u svojim starim bazama.

Štab brigade nalazi se u staroj bazi.

Veza će se održavati putem kurira. O svim događajima izvještavati štab brigade. Pismena izvješće dostaviti do 7 sati ujutro u kome unijeti da li je bilo u toku noći dezertera i koliko — sa i bez oružja.

Zanimanje sutra bit će, i to:
Kod I i III bataljona nastava za gađanje, obuka o nišanjenju i okidanje. Pješadijsko egzecirno pravilo pozdravljanja bez oružja ,i s oružjem. Punjenje i pražnjenje puške i stavovi mirno s puškom i bez puške.
Početak zanimanja u 8 sati, a svršetak uli sati.
II bataljon parit će odijela (razušivati se) kao i četa za vezu.

Napomena:

Štab III bataljona preduzet će potrebne mjere, da se u toku sutranjeg dana t. j. do 7,30 sati izbaci voda iz rovova ukoliko je ima. Ovo važi i za I bataljon na položajima koje njegova četa drži.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major: Komandant — kapetan:
(potpis nečitljiv) (potpis nečitljiv)

Dostavljeno:
Štabu I, II i III bataljona na znanje i
postupak, a štabu XXXII divizije na uvid.

ZAPOVIJEST ŠTABA XXXII NO DIVIZIJE OD 11. DECEMBRA 1944. POTCINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE REPAŠ'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper. broj: 546/44.
Dana, 11. decembra 1944. godine

Z A P O V I J E S T
(sekcija Đurđevac 1 : 100 000)

Nakon uspješnog prelaza na lijevu obalu Drave i borbe koja je danas povoljno riješena stvoren je čvrst mostobran i time je prva etapa naših budućih zadataka potpuno izvršena.[2] U cilju daljnjeg napredovanja na tom sektoru i koordinacije sa jedinicama Crvene Armije naša divizija uz pomoć baterije minobacačkog bataljona CA likvidirat će neprijateljsko uporište Repaš.

U Repašu se nalaze dijelovi »Cvekove bojne« i nešto milicije. Naoružanje nepoznato.[3]
U Ždali se nalazi oko 500 Nijemaca nepoznatog sastava i domaća milicija.

U Bjelovaru se nalazi oko jednog bataljona Nijemaca sa nešto milicije, a možda i nešto Mađara.
Radi izvršenja prednjeg zadatka

N A R E Đ U J E M O :

UDARNA BRIGADA
»BRACE RADIĆA«
I JEDAN BATALJON BRIGADE
»PAVLEKA MIŠKINE«

Udarna brigada »Braće Radića« uz pomoć jednog bataljona »Pavleka Miškine« potpomognuta jednom baterijom minobacača, izvršit će likvidaciju neprijateljskog uporišta Repaš i osigurati se od s. Ždala kod Busenja (kota 117).

BRIGADA »PAVLEKA MIŠKINE«

Brigada »Pavleka Miškine«, bez jednog bataljona, ima zadatak da sa jednom četom izvrši diverziju pruge Berzence — Belavar. Sa jednim bataljonom smijeniti jedinice brigade »Braće Radić« i zaposjesti položaj kod Ogorelog Polja kod kote 113, južno od slova L. (Ogorelo). A u toku sutrašnjeg dana zauzeti ceo mostobran kojeg su držale jedinice udarne brigade »Braća Radić«, a naročito u pravcu Ždale. Sa ostatkom snaga postaviti osiguranje prema Belavaru. Izviđačka četa kontrolisanje otoka jugozapadno na dva kilometra od Belavara, s tim što će jedan deo te čete uputiti na sam otok sa zadatkom rastjerivanja milicije koja se je sklonila na taj otok.

BRIGADA »MATIJA GUBEC«

Brigada »Matija Gubec« ima zadatak da sa jednim bataljonom zaposjedne Molve i postavi potrebna osiguranja sa zapadne strane. Jedan bataljon zaposjest će Ledine sa zadatkom zatvaranja tog pravca. Tom bataljonu pridati dva teška bacača koji će po ugovorenom znaku stupiti u dejstvo. Jedan bataljon nalazit će se u divizijskoj rezervi u Medvedičkoj kod kapele.

CA BATERIJA

Prateća baterija imade zadatak da u određeno vrijeme na dati znak izvrši pripremu napada kao i samo potpomaganje u toku napada. Baterija će se smestiti na 500 metara od kote 117.

SANITET

Divizijsko previjalište nalazit će se u selu Drenovici u srednjem kraku sela jugozapadno od kote 118. Previjalište brigade »Braća Radić« nalazit će se uz štab brigade, kota 117. Previjalište brigade »Matija Gubec« i »Pavlek Miškina« nalazit će se uz njihove štabove. Referent saniteta divizije* i referenti brigada postarat će se da organizuju dovoljan broj kola.

VEZA

Veza će se održavati sa brigadom »Braća Radić« telefonom i radiom, a sa brigadom »Pavleka Miškine« telefonom. Veza sa brigadom »Matija Gubec« održavat će se telefonom i radiom. Postavljanje veze regulisat će referent za vezu svojom zapoviješću.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 22-1/2, k. 551.

[2] Brigada »Pavlek Mihovil Miškina« i brigada »Braća Radić« zauzele su 9/10. decembra mostobran kod sela Bukevlje (11 km sjeveroistočno od Đurđevca), a s namjerom da ga prošire zauzimanjem sela Ždala i Repaš, ali su ga pod pritiskom nadmoćnijih neprijateljskih snaga iz Koprivnice, ždale i Belavara napustile 13. decembra 1944.

[3] U selu Repaš nalazili su se dijelovi 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga.

[4] Referent saniteta XXXII NO divizije bio je tada Ivan Fras.

ISHRANA

Ishrana jedinica vršit će se iz trupnih komora i mjesnih sredstava. Istu će organizovati načelnik intendanture.

EVAKUACIJA PLIJENA I ZAROBLJENIKA

Evakuacija plijena i zarobljenika izvršit će se putem na skelu, te preko Drave, u zaselku Drenovicu.

POČETAK NAPADA

Napad će se izvršiti 11/12. noću u 3 sata.[5]

ZNACI RASPOZNAVANJA

Znaci raspoznavanja za vrijeme akcije bit će RUSI — POMAŽU. A za dan važe opšti znaci.

MJESTO ŠTABOVA

Štab divizije za vrijeme akcije nalazit će se u selu Medvedička kod kapele.
Štab udarne brigade »Braće Radić« nalazit će se u početku borbe na koti 117, a zatim u Repašu južno od slova Š (Štavnja).
Štab brigade »Matija Gubec« nalazit će se u Molvama.
Štab brigade »Pavleka Miškine« nalazit će se u bunkeru na lijevoj obali kod skele.

NAČIN NAPADA

Nakon što jedinice brigade »Braće Radić« uzmu polazne položaje za napad obavijestit će telefonom štab divizije, a ukoliko veza u tom momentu ne bi funkcionisala ispalit će dvije zelene rakete u pravcu Repaša, što će biti znak za minobacače, koji će odmah nakon uzetih elemenata otvoriti brzu paljbu i koncentrisanom vatrom tući sredinu sela od kote 117 prema koti 118. Minobacačka priprema treba da traje tačno 15 minuta od ispaljivanja prve mine. Ukoliko bi pješadija nakon te pripreme naišla na neku otpornu tačku tada će se potpomagati svojim teškim bacačima i protutenkovskim bacačima. A ukoliko bi i pored toga bila potrebna pomoć minobacačke baterije zatražite ju telefonom i u tom slučaju ponoviti zelene rakete u pravcu objekta koje treba gađati. Sve baterije moraju biti na svojim položajima i spremne za otvaranje vatre 12. XII do 3 sata.

NAPOMENA:

Izvještaje u toku akcije slati svakih pola sata, a u važnijim događajima slati odmah.
Povesti računa da se jedinice snabdiju sa dovoljnom količinom protutenkovskih mina za đon-bule.[s]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-potpukovnik: Komandant-pukovnik:

MP

DOSTAVLJENO
na znanje:
Štabu X korpusa (Zagrebačkog) NOV i POJ.
Na znanje i postupak:
Štabu udarne brigade »Braća Radić«,
Štabu brigade »Matija Gubec«,
Štabu brigade »Pavleka Miškine«.

[s] Napad je započeo 12. decembra u 5 časova.

[6] Zapovijesti štabova brigada »Braća Radić«, »Pavlek Mihovil Miškina« i »Matija Gubec« za napad na Repaš nalaze se u arhivu Vojnoistorijiskog instituta u Beogradu, reg. br. 22-3/2, 22-5/2 i 22-6/2, k. 551.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 16. DECEMBRA 1944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O FORSIRANJU DRAVE I NAPADU NA ŽDALU'

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Dana, 16. decembra 1944. godine.

Predmet: Operativni izvještaj za prelaz preko Drave i akciju na Ždalu.

ŠTABU X KORPUSA

U vezi sa postavljenim zadacima u Podravini od strane štaba korpusa naša brigada »Pavleka Miškine« dobila je zadatak da noću 9. na 10. ovog mjeseca izvrši nasilni prelaz preko Drave kod Bukevlja, zatim osvoji Ždalu i time stvori širi mostobran na lijevoj obali Drave.

Osnovni cilj te operacije bio je posjedanje komunikacije Vizvar — Djekenješ, spajanje s Crvenom Armijom, odsjecanje neprijateljskih snaga koje se nalaze na toj komunikaciji i stvaranje pozicija za dalje razvijanje prema Međimurju. Iz prednjeg se jasno vidi da je zadatak bio od velike važnosti, te mu se kao takvom i prišlo, jer od prvih rezultata ovisilo je dalje naše napredovanje.

Izvršenje tog zadatka povjereno je brigadi »Pavleka Miškine« (po naređenju korpusa), koja po svojim kvalitetama možda još nije osposobljena za uspješno rješavanje takovih složenih zadataka, ali obzirom da je njeno ljudstvo većinom iz Podravine, koje dobro poznaje Dravu, kao i ceo taj kraj i da će lakše moći savlađivati prepreke na koje se bude nailazilo.

Pored izdane zapovijesti sa štabom brigade održan je i sastanak u tom pogledu, na kome su data uputstva za uspješno izvršenje postavljenog zadatka.

Ta akcija uspjela je, ali ne potpuno. Za vrijeme same akcije dogodilo se je i dosta nedostataka, koji su imali vidnog uticaja na čitav tok. Radi bolje analize samu akciju moglo bi se podijeliti u dva dijela i to:

a) nasilni prelaz preko rijeke.

b) likvidacija Ždale tj. stvaranje šireg mostobrana. Priprema prelaza nije izvršena temeljito, radi toga je prilikom samog prelaza dolazilo do težih momenata koji su ugrožavali prelaz. Štab brigade izdao je potrebna naređenja, ali se nije potrudio da prekontroliše u kojoj su mjeri ta naređenja izvršena. Tako se dogodilo da bataljon koji je imao zadatak da pri prelazu nije uopšte vodio računa da se prikupe čamci, vesla, da se odrede ljudi za veslanje, da se podijeli bataljon po grupama čija jačina bi trebala odgovarati veličini sredstava za prevoženje. Štab I bataljona doveo je svoj bataljon na obalu Drave, a da se nije postarao da maksimalno iskoristi već postojeće čamce. Tako se dogodilo da su dva veća čamca za čitavo vrijeme prelaženja ostala neiskorištena samo zato što nisu imala vesla ili im je bio potreban malen popravak koji se je mogao na licu mjesta izvršiti.

Jedinice za zaštitu prelaza također nisu nudile dovoljno garancije za obezibeđenje jedinica koje su prve prelazile. Niži rukovodioci nisu bili potpuno upoznati šta treba da rade da bi omogućili što us-

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 35-2/2, k. 1191.

pješnije izvršenje. Četa I bataljona, koja je imala zadatak da se spusti niz Dravu i da pređe na lijevu obalu Drave i obilaznim manevrom udari neprijatelja s leđa nije uopšte izvršila svoj zadatak. Ta četa previše je zakasnila i uslijed slabe veze čak je otvorila vatru na odelenje koje se je već prebacilo preko i koje je čistilo obalu.

Nakon prelaza prvih jedinica na lijevu obalu uspjelo se je doći do skele, ali uslijed pomanjkanja stručnjaka koje je trebalo blagovremeno pronaći, rad za dovođenje skele u ispravno stanje veoma je dugo trajao. Jedinice koje su se prve prebacile nisu se potrudile da temeljito pročiste lijevu obalu i da se utvrde na toj obali, nego su smatrali da je njihovim dolaskom na lijevu obalu neprijatelj uništen. U stvari je tako i bilo, neprijatelj se je nakon kraće borbe razbježao. Aid da je neprijatelj bio brojniji i upornji, tada bi uspjeh bio doveden u pitanje.

Sam prelaz preko rijeke i priprema za drugu fazu te akcije veoma su dugo trajali, tako da je neprijatelj u Ždali bio pravovremeno obaviješten i našim oklevanjem stvorena mu je mogućnost u vremenu da se pripremi za obranu. Noć na čiju se zaštitu mnogo računalo već je protekla. Brigada je izbila na polazne položaje za napad južno od Ždaie u sam dan.[2]

Ispred brigade nalazio se je veliki brisani prostor, koga je ona trebala preći za noći. Za uspješnu likvidaciju uporišta bila je potrebna u tome momentu jača artiljerijska i minobacačka priprema, koja se nije mogla ostvariti uslijed pomanjkanja teškog oružja. No i pored toga brigada bi sa većim naporom ipak uspjela izvršiti svoj zadatak, ali se je tada zaboravilo na osiguranje lijevog boka na komunikaciji Ždala — Molve. Taj bok, iako je bio veoma izložen neprijatelju, ipak sa strane štaba brigade nisu poduzete nikakove mjere da se on osigura.

Nakon što je došlo do uvodne borbe neprijatelj je osjetio osjetljivu stranu našeg rasporeda i odmah poduzeo mjere za zaobilaženje. Svojim pasivnim držanjem dopuštao je jedinicama da se uvuku što dublje i da se što više angažuju, a sa većim snagama pošao je pomenutom komunikacijom i nakon što je dovoljno zaobišao izvršio je snažan pritisak na lijevi bok i leđa. U isto vrijeme neprijatelj je od Belavara sa manjim snagama vršio pritisak na desno krilo rasporeda. U tom momentu brigada je bila u veoma teškoj situaciji i nije preostalo ništa drugo nego da se donese odluka za izvlačenje jedinica, što je štab brigade i učinio.

Samo izvlačenje izvršeno je u neredu i osjetila se je tendenca paničarstva, koja se je protezala čak i na neke rukovodioce. Neprijatelj nakon što je primetio izvlačenje naših jedinica poduzeo je gonjenje vatrom, što je još više potenciralo neuredno povlačenje naših jedinica. Da je neprijatelj nastavio gonjenje uspio bi nam nanijeti ozbiljne gubitke.[3]

Nakon što brigada nije uspjela izvršiti postavljeni zadatak naređeno je do stvori uži mostobran i da se dobro utvrdi na njemu, to je i učinjeno.

Drugoga dana neprijatelj je pokušao da otjera naše jedinice sa lijeve obale, ali mu to nije uspjelo. Brigada »Pavleka Miškine« pojačana sa jedinicama brigade »Braće Radić«uspjela je odbiti neprijateljski napad i nanijeti mu ozbiljne gubitke. Taj mostobran bio je veoma čvrst i davao je dovoljno garancije i mogućnosti za dalje napredovanje naših jedinica.

Nedostaci koji su naprijed iznijeti da su na vrijeme bili otklonjeni mnogo bi olakšali potpuno izvršenje postavljenog zadatka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-potpukovnik:
Bobetko Janko

Komandant-potpukovnik:
Bulat Rade

MP

DOSTAVLJENO;
Na uvid i pohranu:
Štabu X korpusa (Zagrebačkog)
Na znanje i postupak:
štabovima brigada

IZVJEŠTAJ ŠTABA I ZAGORSKE NO BRIGADE OD 21. DECEMBRA 1 944. ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA X KORPUSA NOVJ O BORBI U ČEPELOVCU'

ŠTAB
I ZAGORSKE BRIGADE
NOVJ

Op. br. 135/1 944.

Operativni izvještaj o borbi 18. na
19. XII 1 944. u Čepelovcu.

ŠTABU ZAPADNE GRUPE POH

(sekcija Đurđevac — Bjelovar 1 : 100 000)

i

Naša brigada bila je 18. XII na položajima koji se protežu od kote 178, sjeverno od Sv. Ane, do ispod Mičetinca, preko kote 186, te vinogradima na kotu 161 sjeverno do Čepelovca. U Čepelovcu nalazio se štab brigade sa ostalim prištapskim jedinicama. Na desnom krilu, ispred sela Čepelovca držao je položaje II bataljon. III bataljon nalazio se je u brigadnoj rezervi i preuzeo sva osiguranja II bataljona.

II bataljon dobio je zadatak da tokom noći izvrši prepad i to jednom četom na Novigrad, drugom četom na Virje i jednom četom na Đurđevac[2]. Po izvršenju ovog prepada, koji je trajao od 02,30 sati dana 19. XII, čete su se vratile u svoje baze. Četa koja se je vraćala iz Đurđevca ušla je u Čepelovac, i odmah po svom dolasku uputila patrolu cestom prema Đurđevcu. U to vrijeme vršila je četa popunu u municiji, kada je neprijatelj zapucao. II četa stala se je povlačiti, jer je neprijatelj u naletu zauzeo položaje oko crkve na ulazu u samo selo. Neprijatelj[3] je bio u jačini jedne bojne, naoružan sa 4 topa i ostalim pješačkim oružjem.

[2] Forsiranje Drave započelo je 9/10. decembra u 24 časa a borba kod Ždale u 8,40 i trajala je do 9,30 časova (arhiv, reg. br. 2-1/2, k. 1195; izvještaj Štaba NO brigade »Pavlek Mihovil Miškina« pisan 11. decembra 1944. štabu NO divizije.

[3] Prema izvještaju štaba brigade »Pavlek Mihovil Miškina« rezultati borbe za mostobran kod Ždale bili su: ubijeno 27, ranjeno 10 i zarobljeno 7 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno je: 17 pušaka, 1100 metaka i manje količine odjeće i obuće. Brigada je imala: 3 mrtva, 4 ranjena i 11 nestalih (arhiv, reg. br. 2-1/2, k. 1195).

[1] Original, pisan strojem, latinicom, arhiv Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 29/2, k. 1196.

[2] Demonstrativnim napadom na Podravski Novigrad, Virje i Đurđevac brigada je sadejstvovala jedinicama XXXII NO divizije koje su tada napale Kalinovac.

[3] Odnosi se na dijelove njemačke 1. kozačke konjičke divizije.

III bataljon zaposjeo je sa jednim vodom kotu desno od crkve, gledano prema Đurđevcu, a jedna četa nalazila mu se na koti lijevo u vinogradima. Kad je neprijatelj ušao u selo Cepelovac otvorio je vod koji je imao »bredu« na položaju vatru na cestu. U 01,30 sati dobio je štab bataljona naređenje preko telefona, od zamjenika komandanta brigade, da odmah pošalje na položaj još jednu četu, jer neprijatelj nastupa iza čete II bataljona. Odmah je izdato naređenje III četi da krene na položaje II bataljona. Četa je odmah krenula i došla na kotu gdje se je nalazila već I četa. Istovremeno je naređeno od štaba bataljona komandiru prateće čete, da krene sa lakim bacačem, 2 antitenk. puške i jednim džon-bulom do položaja čete II bataljona, koja se nalazila kod crkve sa zadatkom da pojača obranu na cesti. Intendanturi, ambulanti i ostatku teškog odelenja naređeno je da odmah dođe do štaba bataljona. Komandir prateće čete krenuo je prema određenom položaju, ali je neprijatelj već zaposjeo križanje ceste, te otvorio vatru i tom prilikom ranio komandira te čete i jednog nišandžiju antitenk. puške i ubio jednog pomoćnika antitenk. puške. Ranjenici su prenešeni u kuću i tu ih je previ jao referent saniteta sa svojim pomoćnikom. U istoj kući nalazio se je i intendant sa nekoliko drugova iz radnog voda. Neprijatelj je u naletu prodro do raskršća tako da se je štab bataljona povukao sa ambulantom i dijelom intendanture od raskršća u pravcu Budrovca. U isto vrijeme neprijatelj je napredovao prema školi, te je potisnuo prištapske jedinice štaba brigade i četu II bataljona. U svom naletu neprijatelj je zarobio u kući referenta saniteta bataljona i 8 drugova te poveo sa sobom kola bojne komore koja su se nalazila na cesti. Jedna neprijateljska kolona koja je krenula prema položaju na kojem je bio jedan vod sa »Bredom« odbijena je, te se je povukla. III četa koja je trébaia da izvrši juriš po naređenju načelnika brigade odstupila je. Neprijatelj je krenuo preko mosta koji vodi prema Budrovcu i u žurbi nestao. Tek tada je I i III četa bataljona po dolasku komandanta izvršila juriš u selo. Komandant III bataljona dobio je naređenje da sa I i III četom krene preko Gradine i da uhvati vezu sa neprijateljem. Bataljon je krenuo i prodro do Zida, ali tamo nije bilo neprijatelja. Nakon toga bataljon je krenuo za Budrovac, a odavle preko Sirove i Suhe Katalene u Prugovac, gdje je ostao na položaju goneći neprijatelja u stopu.

Naši Igubitci:

6 mrtvih, od toga vodnik bolničkog voda, 9 ranjenih, od toga komandir prateće čete III bataljona Laljak Dragutin, zarobljen referent saniteta Sušić Sulejman sa 8 drugova, nestali Gašparčić Josip, nišandžija lakog bacača.

Oružje: bojna komora u kojoj je bilo: 2 000 mauzer municije, 1 000 engleske municije, 30 mina za laki bacač, 40 mina za teški bacač, 10 mina za džon-bul, 20 nagaznih mina, 140 kg eksploziva, 300 metara goruće korde, 50 metara sporo goreće korde, 1 konj sa samarom, 1 500 metara kabla, 1 telefon, 1 generator i 1 akumulator, 1 puškomitraljez, 3 antitenk. puške, 1 laki bacač, 20 pušaka, 2 šmajsera i 150 metaka za antitenk. pušku.

Gubitci neprijatelja:

Ubijen vodič neprijateljske kolone (civil), a ostali gubici nepoznati.

Utrošak municije:

3 200 puščanih i mitraljeskih metaka, 450 šmajser metaka, 3 mine za teški bacač, 8 mina za laki bacač, 25 metaka antitenk. puške.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major: Majer Boris s. r.

Komandant —kapetan: Ivica Družinec s.r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOU BRIGADE »BRACA RADIĆ« OD 20. DECEMBRA 1 944. ŠTABU XXXII NO DIVIZIJE O BORBI NA PRAVCU KALINOVAC — PODRAVSKE SESVETE[1]

ŠTAB UDARNE BRIGADE
»BRACA RADIĆ«
Oper. br. 224/1944.

Predmet: Kratki operativni izvještaj o borbi vođenoj na dan 20. **XII** o.g.

ŠTABU XXXII DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Dostavljamo vam izvještaj o borbi vođenoj na sektoru Kalinovac — Podravske Sesvete u granicama kota 123, Crni Jarci, trigonometar 129, kota 123 južno od crkvice Brezni sa bočnim položajem do kote 130.[2]

Neprijatelj u jačini 600 pješaka i konjanika prešao je u napad u 6 sati ujutro na dan 20. XII o.g. sa operativnim pravcima Kalinovac, kanalom kota 114, šumom Crni Jarci izbiti na kapelicu Brezni, te presjeći našu obranu, sa lijevoga -krila, neprijatelj se prebacivao od Ferdinandovca na Dragance i kotu 130, koju je uspio zaposjesti poslije trosatne borbe sa bataljonom »Matija Gubec«.

Neprijatelj je vršio ispade iz Kalinovca na trigonometar 129, na širini cijeloga fronta udarne brigade »Braća Radić«, neprijatelj je odbijen, a naneseni su mu teški i krvavi gubitci.

Neprijatelj je bio iz sastava čerkeske divizije, a napadala je Donska pukovnija.

Zbog povlačenja lijevog krila naše divizije, a zbog neprijateljskog upada u mjesto Kloštar naša -brigada odstupila je po naređenju ađutanta divizije Cikojevića za Kladare.

Neprijateljski gubitci:

U ljudstvu: 160 izbačenih iz stroja, od kojih 2 komandira i 1 ulovljen živ i 28 mrtvih vojnika ostalo na bojnom polju, od tih 13 izgorjelo u kućama sela Brezik.

U oružju: izgorio 1 »šarac«, 2 puškomitraljeza »danska«, 7 pušaka, dok smo ulovili 2 šmajsera MP, 4 karabina, 2 pištolja, 2 rezervne cijevi za puškomitraljez »danac«, 3 000 metaka, svučeno 17 neprijateljskih vojnika, itd., i 2 kola, nešto kože, jedno sedlo.

Naši gubitci: 8 poginulih, 46 ranjenih, od kojih rukovodioci, i to: vodnik Vašok Slavko, komandant **I** bataljona Totović Mirko, vodnik Breznički Stjepan, komandir Jauk Mato, vodnik Levanić Josip, koman-

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 9/6, k. 1193.

[2] Poslije neuspjelog napada NO brigade »Matija Gubec« na Kalinovac (16. decembra) štab X korpusa NOVJ naredio je XXXII diviziji da posjedne položaje sjeverno i zapadno od Kloštra i spriječi dalji prodor dijelova njemačke 1. kozačke divizije prema Pitomači.

dant II bataljona Bartovačk Andrija, komesar čete za vezu Pevec Milenko, komandant III bataljona zastavnik Živković Damjan, vodnik Lach Vlado, ml. vodnik Korbar Julius, delegat Labaš August, vodnik Man din Franjo.

Utrošak municije: 13 190 metaka, 770 šmajerske municije, 5 kom. antitenk, 24 mina za džon-bull, 3 def. bombe, 11 ofanzivnih bomba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major: Komandant —kapetan:

I.[4] Bačun s. r. I.[5] Vulić s.r.

MP

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 20. DECEMBRA 1 944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O NAPADU NA REPAŠ I O BORBAMA KOD ŽDALE, GOLE I ĐURĐEVCA*

ŠTAB jXXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj 358/44.

Dana, 20. decembra 1 944. godine

Predmet: Operativni izvještaj
za borbe u Podravini
od 11. do 14. XII 1944.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG

9. na 10. jedinice brigade »Pavleka Miškine« uspješno su izvršile prelaz preko Drave[2].

11. o. mjeseca jedinice udar. brigade »Braće Radića« nalazile su se na mostobranu kao pojačanje brigadi »Pavleka Miškine«. Istoga dana neprijatelj je u jačini jednog bataljona (ustaša iz Crne legije)[3] izvršio napad u više kolona na čitav mostobran u cilju zbacivanja naših snaga sa lijeve obale. Nakon jednosatne borbe neprijatelj je bio odbačen uz gubitke od 23 ubijena i više ranjenih. Zaplijenjene su 4 puške i 1 000 metaka. Naši gubici bili su jedan mrtav i 5 ranjenih. Nakon toga jedinice su i dalje ostale na svojim položajima.

Istog dana brigada »Braće Radića« dobila je zadatak da likvidira Repaš u kome se nalazilo oko 200 ustaša Cvekove bojne i domaće milicije. Brigada je bila ojačana sa jednim bataljonom Miškinine brigade koji je dobio zadatak da postavi osiguranje od Ždale u kojoj se nalazilo oko jedne bojne ustaša i milicije. Druge jedinice naše divizije bile su raspoređene i to: dva bataljona Miškinine brigade držali su uži mostobran i postavljali osiguranje prema Belavru. Brigada »Matija Gubec« bila je raspoređena na liniji Novigrad[4] — Molve — Ledine i zatvarala pravac od Koprivnice.

Napad na Repaš počeo je 12. o. mj. u 5 sati ujutro sa zakašnjenjem od 2 sata. Sa napadom se zakasnilo radi toga što se nisu imali tačni podaci ò neprijateljskom smještaju i što je prebacivanje veoma sporo vršeno. Sam napad počeo je bez minobacačke pripreme iako je zato bila određena jedna baterija minobacača. Priprema se nije mogla izvršiti radi toga što su napadne kolone duboko zašle u selo, tako da je postojala opasnost da naši borci tuku po našim borcima. Napad je trajao oko 2 sata. Neprijatelj kada je vidio da neće moći izdržati pritisak naših jedinica odlučio se na bjegstvo.[3] Uslijed slabe veze unutar napadnih kolona neprijatelju je uspjelo da se probije u pravcu Gole i Ždale bez većih gubitaka. U toj borbi ubijeno je 27 ustaša. Zarobljeno je 8 pušaka i 1 100 metaka i druge spreme. Naši gubici bili su 1 mrtav i 4 ranjena.

Da je kod naših rukovodilaca bilo više odlučnosti i inicijative, te da je postojala bolja veza uspjeh bi bio mnogo veći, jer bi neprijatelj pretrpio mnogo veće gubitke.

Bataljon brigade »Pavleka Miškine« koji se nalazio u zasjedi u šumi Busenje (kota 117) u isto vrijeme dok se vodi borba u Repašu izvještava da je neprijatelj u jačini 250 vojnika zaposjeo komunikaciju Zdala — Molve. Dok je situacija u Repašu bila još dovoljno nejasna taj bataljon dobio je zadatak da demonstrira napad na lugarnicu i da veže posadu u istoj na sebe. Čim je situacija u Repašu postala jasnija odmah je 1 bataljon brigade »Braće Radića« koji se do tada nalazio u brigadnoj rezervi upućen u pravcu lugarnice sa zadatkom da uz pomoć bataljona brigade »Pavleka Miškine« likvidira lugarnicu. Borba za lugarnicu trajala je veoma kratko vrijeme, svega oko pola sata. Neprijatelj je pobjegao u Zdalu. Učinjena je ista pogreška kao i u Repašu t.j. dozvolilo se neprijatelju da se izvuče, a da se nije nastavilo sa gonjenjem iako su za to postojali svi uvjeti. Neprijateljski gubici nisu utvrđeni, dok smo mi imali 2 mrtva i 4 ranjena.

Nakon što je očišćen Repaš i lugarnica odmah se prišlo vršenju priprema za napad na Ždalu. Likvidacija Ždale povjerena je brigadi »Braće Radića«, stim da se izvrši 13. o. mjeseca. Prema predviđenom planu brigada »Pavleka Miškine« zatvarala je pravac od Gole, dok je jedan bataljon osiguravao pravac od Belavara. Brigada »Matija Gubec« nalazila se na istim položajima i istoj je naređeno da vrši aktivna izviđanja u pravcu Koprivnice. Jedinice naše divizije prema dobivenom naređenju prišle su izvršenju istog. Brigada »Braće Radića« nalazila se na polaznom položaju za napad južno od Zdale. Miškinina brigada sa 2 bataljona nalazila se j. i. od Gole. U toku protekle noći primljeni su prvi izvještaji da je neprijatelj sa prednjim djelovima izbio u Brege i Sigetec[4]. O tome ispadu vodilo se računa ali se predpostavljalo da bi to mogla biti desna pobočnica čerkeskih snaga koje su bile koncentrisane u Koprivnici, a koje su navodno trebale krenuti za Mađarsku. Od ranije donesene odluke nije se odustajalo, međutim kada je neprijatelj počeo sa daljnjim prodiranjem u pravcu Novigrada i Hlebina, tada je donesena odluka da se odustane od prve namjere. Naređeno je najhitnije prebacivanje brigade »Braće Radića« na desnu obalu. U to vrijeme brigada »Matije Gupca« bila je raspoređena, d to, 1. bataljon u Novigradu, 1 u Molvama i 1 u Ledinama. Sa brigadom »Braće Radića« kojoj je naređeno da se najhitnije prebaci na desnu obalu Drave htjelo se zaustaviti neprijateljski prodor, ali bilo je već kasno — nepri-

[4] Ivan.
[5] Ivan.
[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 55-1/3, k. 551 A.
[2] Izvještaj štaba NO brigade »Pavlek Miškina« op. br. 40. od 11. decembra 1944. o forsiranju r. Drave kod sela Bukovlje, nalazi se u arhivu VII, reg. br. 2-1/2, k. 1195.
[3] Odnosi se na dijelove 5. ustaškog stajaćeg djetalnog zdruga.
[4] Odnosi se na Podravski Novigrad.
Navedena mjesta zauzeli su dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije prodirući pravcem Koprivnica — Podravski Novigrad — Virje — Đurđevac.

jatelj je snažnim prodorom uspio odbaciti bataljon Gupčeve brigade sa komunikacije Koprivnica — Novigrad i zauzeti Novigrad. Odmah iza toga neprijatelj je izvršio snažan pritisak na bataljon u Molvama koji se nakon trosatne borbe nije mogao više suprotstaviti te se morao povući. Padom Molvi situacija na toj prostoriji za našu diviziju bila je veoma nepovoljna, postojala je mogućnost da nas neprijatelj nabaci na Dravu. Radi toga je odlučeno da se i brigadu »Pavleka Miškine« prebaci na desnu obalu Drave pod zaštitničkom borbom Gupčeve i Radićeve brigade.

U isto vrijeme dok je neprijatelj napadao na položaje »Matije Gupca« i dok se udar. brigada »Braće Radića« prebacivala na desnu obalu Drave, neprijatelj je sa jačim snagama potpomognut teškim bacačima napadao brigadu »Pavleka Miškine« koja se nalazila kod Gole. Neprijatelj je iz Zdale takođe napadao na brigadu »Pavleka Miškine« udarajući sa leđa i s boka. Borba je bila veoma žestoka i trajala je oko pet i po sati. Bataljonima koji su vodili borbu naređeno je da se pod zaštitom zaštitnice povlače prema skeli i nakon nekoliko uspjelih odbijanja neprijateljskih napada bataljoni su se uspjeli povući organizovano na obalu Drave. U toj borbi neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i mnogo ranjenih. Naši gubici bili su: 2 mrtva, 11 ranjenih i 36 nestalih, izgubljen je 1 puškomitraljez, 1 protutenk. puška uništena i oko 30 pušaka.[5]

U borbama kod Novigrada i Molvi brigada »Matije Gupca« ubila je oko 26 neprijateljskih vojnika i 46 ranila. Naši gubici bili su: 3 mrtva, 18 ranjenih i 40 nestalih. U borbi je izgubljeno: 3 puškomitraljeza, 1 laki bacač i 20 pušaka.

Pokušaj da se neprijateljski prodor lokalizuje nije uspio. Uslijed velikog blata manevrisanje sa jedinicama veoma je (bilo) otežano i sporo. Neprijatelj je koristio za svoje nadiranje konjicu koja se kretala cestama, koje su se protezale u pravcu neprijateljskog nadiranja. Izvještaji patrola glase, da je neprijatelj već stigao u Virje i da prodire u pravcu Đurđevca[6]. Stim se situacija još više pogoršala. Ne preostaje ništa drugo nego da se donese odluka za izvlačenje divizije sa te prostorije. To je i učinjeno. Noću 13. na 14. divizija vrši usiljeni marš i 14. u zoru osvanula je na liniji (Podravske) Sesvete — Kloštar — Čepelovac u cilju sprečavanja daljnjeg neprijateljskog prodora. Brigada »Pavleka Miškine« zaposjela je položaje kod Čepelovca. Brigada »Matija Gubec« zaposjela je položaje na komunikaciji Đurđevac — Kloštar. Brigada »Braće Radića« zaposjela je položaje kod Kalinovca.

14. XII ujutro neprijatelj u jačini 700 Čerkeza krenuo je iz Đurđevca u dvije kolone u pravcu Kalinovca, i to: jednom kolonom preko kote 129, južno od Kapetanskih livada. Sa lijevom kolonom nadirao je iz Đurđevca putem na kotu 129 sjeverno od Jadaniša. Treća slabija kolona od 150 ustaša kretala je cestom Đurđevac — Kloštar.

Brigada »Braće Radića« držala je položaje duž sela Kalinovca sa sjeverne ivice sela, sa južne strane sela čivičevca[7]. Jedna četa te brigade nalazila se na predstraži u sjevernom dijelu sela Kalinovca preko kanala. Jedna četa držala je položaje na stanici Kalinovac. Jedna četa zatvarala je pravac Batinsko — Draganci.

Do prvog sukoba sa neprijateljem došlo je ujutro oko 8 sati. Razvila se žestoka borba. Neprijatelj je u nekoliko uzastopnih napada bio odbijen, dok je oko 15 sati bio prisiljen na povlačenje. Naše jedinice zadržale su iste položaje. Neprijatelju su naneseni osjetljivi gubici. Ubijeno je oko 50 neprijateljskih vojnika i oko 130 ranjeno. Zaplijenjeno je 6 pušaka. Naši gubici bili su 5 mrtvih i 20 ranjenih, većinom lakše. v

15. u zoru neprijatelj u jačini od 300 Čerkeza krenuo je iz Đurđevca, prošao neprimjećen između položaja brigade »Pavleka Miškine« i udarne brigade »Braće Radića« i obilaznim manevrom udario 1. bataljon brigade »Braće Radića sa leđa, koji nije postavio potrebna osiguranja. Neprijatelj je uspio izvršiti potpuno iznenađenje, tako da je bataljon bio potpuno nepripremljen za borbu i u neredu se (morao) povući. Bataljon je pretrpio velike gubitke. Poginulo je 10 boraca i 22 nestala. Izgubljeno je 5 puškomitraljeza, 15 pušaka i bataljonska komora. Neprijateljski gubici su neznatni.

U svim tim borbama uočeni su mnogi nedostaci koji su odmah na sastancima u štabovima brigada i bataljona pretreseni. Rukovodioci kod kojih se primjetilo nesnalaženje ili aljkavost u rukovođenju upozoreni su na sastancima i ima izgleda da će se stanje u tom pogledu popraviti.

U dosadašnjim borbama ikoje su naprijed iznesene postignuti su slijedeći rezultati: ubijeno je oko 156 neprijateljskih vojnika, dok je broj ranjenih mnogo veći. Zaplijenjeno je oko 15 pušaka. Naši gubici su slijedeći: poginulo 22 druga, ranjeno 58, nestalo u borbi 98. Izgubljeno 9 puškomitraljeza, 65 pušaka, jedan laki bacač, jedna protutenkovska puška uništena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik:

Komandant — potpukovnik:

MP

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRIGADE »MATIJA GUBEC« OD 21. DECEMBRA 1 944. ŠTABU XXXII NO DIVIZIJE O BORBI KOD KLOŠTRA'

ŠTAB
BRIGADE »MATIJA GUBEC«

Oper. broj: 325/44.

Dana, 21. XII 1944.

Predmet: Kratki operativni izvještaj.

ŠTABU XXXII DIVIZIJE

Naša brigada dobila je zadatak da zaposjedne položaje: sa dva bataljona zapadni dio Kloštra uz prugu i sa jednim bataljonom kote 123 i 130, što je i učinjeno.

I i II bataljon zaposjeli su prugu u zapadnom dijelu Kloštra, dok je III bataljon zaposjeo položaje kote 123 i 130.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 12/5, k. 1194.

[5] Prema izvještaju štaba NO brigade »Pavlek Miškina« njeni gubici 13. decembra 1 944. bili su slijedeći: 1 poginuo, 1 se utopio, 11 ranjeno, 62 nestala. Od oružja brigada je izgubila: 2 mitraljeza, 45 pušaka, 1 protutenkovsku pušku, 1 šmajser i 2 200 metaka.

[6] Neprijatelj je zauzeo Đurđevac 13. decembra 1 944. god.

[7] Selo čivičevac nije nađeno na karti 1:100 000. Vjerojatno se misli na kanal Čivičevac 6 km istočno od Đurđevca.

Neprijatelj[2] na položaje III bataljona počeo je nadirati u 7,30 sati ujutro i uspio ga odbaciti sa položaja na kanal odakle je izvršen napad na neprijatelja i zauzeti su položaji koji su držani do 16 sati.
I i II bataljon prihvatio je borbu u 11,30 sati i držao se na položaju do 14 sati odakle se povukao za Kladare, gdje je zaposjeo nove položaje.
Neprijateljski gubitci: 47 mrtvih i 50 ranjenih.
Vlastiti gubitci: 2 mrtva. Ranjeno 14 drugova, od toga 4 oficira, i to: Stevan Došen, komandant brigade[3], Gerić Josip, komandir čete, Furlan Martin, pomoćnik komesara čete, Poliček Marko, delegat radnog voda. Zatim ranjeno 5 podoficira i 5 boraca. Nestalo: 1 oficir, 2 podoficira i 40 boraca.
Izgubljeno: 2 puškomitraljeza (Englezer[4] i Brnać) sa 300 metaka, 1 antitenk. puška sa 80 metaka, 11 mauzer pušaka sa 600 metaka, 15 engleskih pušaka sa 1 400 metaka, 2 šmajsera sa 350 metaka.

Utrošak municije:

mauzer municije za puškomitraljeze	9 570
municije za puške	2 060
šmajserske municije	1 350
mina za bacač	24

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major:
U. Z. komandanta načelnik — kapetan:
Gluhak[6] s. r.
M.[7] Škrljen s. r.
MP

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRIGADE »PAVLEK MIHOVIL MIŠKINA« OD 23. DECEMBRA 1 944. ŠTABU XXXII NO DIVIZIJE O BORBI KOD KLOŠTRA'

ŠTAB
BRIGADE »PAVLEKA MIŠKINE«
NOV

Oper, broj 49.

Dne, 23. XII 1 944. god.

Operativni izvještaj o vođenoj borbi
dne 20. XII 1 944. u šumi Sjeća[2] kod Kloštra.

ŠTABU XXXII DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavlja se operacijski izvještaj o vođenoj borbi, dne, 20. XII 1 944. godine u šumi Sjeća kod Kloštra Podravskog u slijedećem:
1. Borba se vodila u šumi Sjeća kod Kloštra Podravskog (prilog skica[3] iz koje se vidi na kojim se mjestima vodila borba u šumi izvan ove).
2. Borbu su vodili I, II, III bataljon i četa za vezu brigade »Pavleka Miškine«. Susjedna sudejstvujuća jedinica bila je udarna brigada »Braća Radić«.
3. Neprijateljske jedinice protiv koje se naše jedinice borile je 1. kozačka divizija. Jačina nije poznata, iznosila je otprilike 1 200 Čerkeza. Imena starješina nepoznata su.
4. Namjera neprijatelja je zaobići naše položaje kod šume Sjeća i udariti našim jedinicama u leđa i bok u čemu je neprijatelj i uspio. Naša odluka obraniti položaj i pod pritiskom jačeg neprijatelja sa 2 bataljona povući se u sastav brigade »Braća Radić«, a sa jednim bataljonom probiti se i napasti neprijatelja sa boka.
5. Izdate zapovijedi bile su za ovu borbu usmene, a isto tako i za povlačenje dobivena je usmena zapovjed od komandanta divizije.
6. Borba je počela, dne, 20. prosinca o.g. u 10,30 sati prije podne.
7. Tok borbe: Pošto je neprijatelj izvršio obilazak s Budrovca za Suhu Katalenu, a iz Suhe Katalene izvršio napad na s. Prugovac, gdje su se nalazili slabiji dijelovi brigade »Matija Gubec«[4], te su se isti povukli u Kloštar[5], a iz Prugovca neprijatelj je izvršio napad na bataljon brigade »Matija Gubec« koji je bio zaposjeo duž željezničku prugu ispred Kloštra i ovi dijelovi su se povukli u pravcu Kloštra i Pitomače, a neprijatelj je došao za leđa naše brigade. Prema usmenoj zapovijedi komandanta divizije trebalo je II bataljon ojačan sa jednom četom izvršiti prodor u Kloštar. II bataljon sa svoje 2 čete izvršio je prodor za s. Prugovac, odakle je napao neprijatelja, a neprijatelj se je u neredu povukao za šumu Sjeću u pravcu Đurđevca.
III bataljon i I bataljon bez jedne čete probijali su se brigadi »Braća Radić« od šume Siječe uz potok za Kloštar Podravski stim da obrazuje kad uđe u sastav brigade »Braća Radić« zaštitnicu.
U svom povlačenju ova dva bataljona probijala su se kroz šumu Sjeća potokom, a zatim kanalom Suha Katalena u sastav brigade »Braća Radić«. Bataljoni su bili tučeni mitraljeskom vatrom od Kloštra i sa neprijateljskih položaja kote 129 od pravca Kalinovca.
Jedna četa II bataljona i jedna četa I bataljona povukle su se u šumu Sjeća ispred neprijatelja za Sirovu Katalenu odakle su došle u sastav brigade u S. Kozarevac.
Naše jedinice u ovoj borbi nisu bile pripremljene iz razloga, pošto je neprijatelj došao s leđa, vatra se dobivala bočno, te se nije nikako moglo vršiti organizovano povlačenje.
U povlačenju brigada je imala dosta gubitaka, a isto tako jedan vod od II bataljona koji je bio iz s. Prugovca upućen za Kloštar Podravski, te je dočekan mitraljeskom vatrom od neprijatelja i imao osjetljive gubitke.
8. Ishod borbe. Postavljeni ciljevi i zadaci izvršeni su. Zarobljeno 1 mitraljez (lufterica), 1 200 metaka, 1 konj i 1 samar. Ubijeno 32 neprijateljska vojnika i 41 ranjen.
9. Vlastiti gubitci: u ljudstvu — 5 poginulih, 26 ranjenih, od kojih a) komesar brigade Lačan Stevo, b) komesar II bataljona Uzum Mirko, c) komesar I bataljona Hasan Ivan, d) komesar I čete I bataljona Stupec Rudolf, e) ml. vodnik Mihoci Ignac, f) ml. vodnik Prkotić Vjekoslav, g) vodnik Ladetić Josip. Nestalo 11 drugova.

[2] Odnosi se na dijelove njemačke 1. kozačke konjičke divizije.
[3] Od zadobijenih rana Stevan Došen je umro. (Arhiv, reg. br. 40/3, k. 557; Izvještaj štaba X korpusa 5. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).
[4] Riječ je o puškomitraljezu engleske proizvodnje.
[5] Naziv za puškomitraljeze proizvedene u gradu Brno u čehoslovaičkoj.
[4] Milivoj.
[7] Mato.
[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 5-1/2, k. 1195.
[1] Velika Sjeća.
[3] Redakcija nije pronašla tu skicu.
[4] U selu Prugovcu nalazila se na predstraži jedna četa te brigade (arhiv, reg. br. 10/3, 1. 55; Izvještaj štaba XXXII divizije od Ì1. januara 1945. upućen štabu X korpusa NOVJ).
[5] Podravski.

10. Utrošeno municije:

mauzer	1850
engleskih	2770
talijanskih	50
za šmajsere	85
mina za teški bacač	14
mina za laki bacač	10

Izgubljeno oružje:

7 engleskih pušaka sa 300 metaka,
7 pušaka mauzer sa 280 metaka,
2 talijanske puške sa 50 metaka,
4 defanzivne bombe i
7 ofenzivnih bombi.

Izgubljeno od spreme:

5 pari odijela poginulih drugova,
11 pari odijela sa nestalim drugovima.

11. U ovoj borbi naročito se je istakao ranjeni drug Mihanović Dušan iz II čete II bataljona, koji je kao ranjen zarobio 1 mitraljez i spasio svoj puškomitraljez. Od jedinica se nije nijedna naročito istakla.
12. U ovoj borbi nije se ni jedna slabo držala.
13. Pouka iz ove borbe: Veza sa brigadom »Matija Gubec« nije bila uhvaćena što je krivica do same te brigade. Brigada »Matija Gubec« povukla se sa svog položaja i dozvolila neprijatelju da dođe bez borbe u bok, odnosno u leđa našoj brigadi.
Ovaj slučaj između jedinica ubuduće da se ne bi desio t.j. da ne bi druga jedinica znala da se ova povukla trebalo bi za ovo koristiti ugovorene znakove raketama, što se kod nas vrlo slabo ili nikako ne koristi, t.j. svi se plaše ako se raketa baci da će biti otkriven položaj.
Ovaj slučaj nije predviđen da bi neprijatelj mogao doći iza leđa i da će se brigada »Matija Gubec« povući.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik komesara kapetan:
Gugo Josip s. r.

Komandant kapetan:
Alojz Kovačić v. r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O NAPADU NA KALINOVAC[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper. broj: 369/44.
Dne, 24. XII 1944.

Predmet: Operativni izvještaj o borbama u Kalinovcu.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV I POJ

Prema zapovijesti štaba korpusa od 16. o. mj. naša divizija dobila je zadatak da uz pomoć artiljerije Crvene Armije i jedne baterije teških bacača uništi neprijatelja[2] koji je zaposjeo položaje u selu Kalinovcu i na koti 129 (sekcija Đurđevac 1:100 000).
Izvršenje prednjeg zadatka stavljeno je u dužnost brigade »Matija Gubec«, koja je bila potpomognuta inžinjerijskim bataljonom. Napad na određene položaje trebao je početi u 17 časova, međutim minobacačka baterija nije na vrijeme stigla, tako da je napad počeo tek u 19,30 časova. Napadu je prethodila žestoka artiljerijska i minobacačka priprema koja je trajala oko 15 minuta. Za vrijeme same pripreme pješadija je vršila podilaženje do jurišnog odstojanja. Napadna kolona koja je napadala sa istočne strane imala je ispred sebe kanal kojega je neprijatelj držao pod svojom vatrom. Za vrijeme same pripreme neprijatelj se nalazio u svojim zaklonima i nije uopšte otvarao vatru, ali čim se je pješadija spremila za juriš, neprijatelj je otvorio žestoku vatru iz svojih mitraljeza kao i teških bacača. Bataljonu koji je napao sa istočne strane nije uopće dozvoljavao da se pojavi na mostu. Cim je taj bataljon pokušao da se prebaci preko kanala neprijatelj je na most bacio nekoliko mina od kojih je bataljon imao odmah desetak drugova izbačenih iz stroja. Prostor između naše pješadije i neprijateljskih položaja bio je brisan i odmah u početku borbe neprijatelj je zapalio nekoliko kuća i time osvetljavao cio predteren, što mu je omogućavalo da pravovremeno suzbije svaki pokušaj napada naše pješadije. Borba se je i dalje nastavljala. Naša pješadija u nekoliko navrata nastojala je da ušutka neprijatelja i pod zaštitom vlastitog oružja da izvrši upad u neprijateljske rovove, ali svi ti pokušaji ostali su bez uspjeha, jer je neprijatelj uvijek uspjevao da se potpomaže sa susjednim oružjem. Već u samom početku borbe naše jedinice imale su veći broj izbačenih iz stroja i njihov borbeni potencijal znatno je opao. Udarna snaga se smanjila, tim više što se je očekivalo od artiljerije i minobacača da će uspjeti, ako ne uništiti, a ono bar demoralisati neprijatelja. Međutim, neprijatelju s time nisu nanešeni ozbiljniji gubitci, koji bi ga pokolebali u njegovoj odsutnoj odbrani.
Nakon što se je borba odužila i u samoj borbi izbačen je veći broj boraca i rukovodioca, a izgledi za uspješno rješenje iste bili su dosta nepovoljni i koštali bi još dosta žrtava, radi toga štab korpusa naredio je da se odustane od daljnjeg napada. Izvlačenje iz borbe izvršeno je u 1,30 sati. Postavljeni zadatak nije izvršen.

U toj borbi imali smo slijedeće gubitke:
11 poginulih, među kojima komesar bataljona Janeš Josip i komandir prateće čete Pališ Mijo. Ranjeno 40 drugova. Nestalo 8. Izgubljen 1 engleski puškomitraljez[3]. Neprijateljski gubitci nisu utvrđeni.

Osnovni nedostaci koji su učinjeni u toj borbi bili su:
Nakon artiljerijske pripreme pješadija je propustila nekoliko minuta da pođe oklevajući sa jurišem, tako da je neprijatelju omogućila da se malo pribere. Nakon što nije uspio prvi juriš, daljnji napadi koji su poduzimani nisu bili dovoljno organizovani, niti se je koristila vatrena nadmoć našega oružja, tako da je na momente neprijatelj držao inicijativu u svojim rukama u pogledu vatre. U toku napada nije bilo dovoljno odlučnosti i energičnosti kod štabova bataljona i komandira četa, tako da su rukovodioci smatrali da je neprijatelja stvarno nemoguće uništiti, a da za njegovo uništenje nisu poduzima-

[1] **Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 37-2, k. 1191.**
[2] **Prema depeši koju je štab X korpusa dostavio Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 18. decembra 1 944. u Kalinovcu su se nalazili dijelovi njemačke 1. kozačke divizije** (Arhiv, reg. br. 3-1, k. 119/9).
[3] **Prema depeši koju je štab X korpusa poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 18. decembra 1 944. gubici NO brigade »Matija Gubec« bili su 9 mrtvih i 54 ranjena (Arhiv, reg. br. 3-1, k. 119/9).**

li nikakve mjere, nego su ostajali bespomoćni. Nakon što je neprijatelj dao organizovan otpor, borci i rukovodioci ostali su začuđeni, osjećajući izvjestan respekt pred neprijateljem.

Procjena situacije također je bila nerealna. Računalo se da je neprijatelj u jačini oko 400 vojnika, međutim, izgleda da su bile jače snage.

U ranijim borbama u Podravini i napornim marševima borbeni elan jedinica se znatno smanjio, što je imalo vidnog uticaja na tok borbe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA X KORPUSA NOVJ OD 31. DECEMBRA 1 944. GODINE

PERIOD OD 30. XI DO 31. XII 1 944. GOD.

XXXII DIVIZIJA brojno stanje po spisku rukovodioca 751,

Soc. sastav boraca 2 699.

Radnika — rukovodioca	175 —	boraca	358
seljaka rukovodioca	328 —	„	1 870
intelektualaca — rukovodioca	50 —	„	57
obrtnika i sit. trgovaca — rukovodioca	118 —	„	317
namještenika i srednjoškolaca — rukovodioca	59 —	„	78
vojnih lica — rukovodioca	21 —	„	10
policajaca, žandara i financa — rukovodioca	-------„		9
Nac. sastav:			
Srba — rukovodioca	87 —	boraca	16
Hrvata — rukovodioca	644 —	„	2 423
Slovenaca — rukovodioca	9 —	„	16
Crnogoraca — rukovodioca	1 ■—	„	3
Muslimana — rukovodioca	2 —	„	15
Talijana — rukovodioca	-------„		1
Rusa — rukovodioca	-------„		19
Mađara — rukovodioca	1 —	„	51
Čeha — rukovodioca	6 —	„	45
Ukrajinaca — rukovodioca	1 —	„	10

ZAPADNA GRUPA

Soc. sastav:

Brojno stanje po spisku rukovodioca 492, boraca 1 820.

Radnika — rukovodioca	142 —	boraca	808
seljaka — rukovodioca	300 —	„	900
intelektualaca — rukovodioca	30 —	„	—
obrtnika i sit. trgovaca — rukovodioca	5 —	„	—
namještenika i srednjoškolaca — rukovodioca	----------„		80
Vojnih lica — rukovodioca	15 —	„	12
policajaca, žandara i financa — rukovodioca	-------„		20

Nac. sastav:

Srba — rukovodioca	82 —	„	450
Hrvata — rukovodioca	352 —	„	1 2 2 2
Slovenaca — rukovodioca	13 —	„	45
Crnogoraca — rukovodioca	1 —	„	—
Muslimana — rukovodioca	18 —	„	25
Talijana — rukovodioca	-------„		4
Rusa — rukovodioca	**-------**	**„**	**16**
Čeha — rukovodioca	**26 —**	**„**	**58**

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 1. JANUARA 1 945. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBI KOD VUKOSAVLJEVICE[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
J U G O S L A V I J E

Oper, broj: 1/1 945.
Dana, 1.1 1 945. god.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV I POJ

30. XII 1 944. god. naša divizija bila je raspoređena, i to: brigada »Pavleka Miškina« kota 238 (Radotić) u pravcu Vukosavljevice, brigada »Matija Gubec« istočno od sela Vukosavljevice, brigada »Braća Radić« kote 235 i 227. Noću 30. na 31. XII 1 944. neprijatelj[2] je izvršio prodor (u) naše položaje i osvojio kotu 235. Nakon toga jedinice su ostale na istim položajima, s time što se Radićev bataljon sa kote 235 rokirao prema 227.

U toku jučerašnjeg dana neprijatelj je na čitavom frontu vršio snažan pritisak na naše položaje. Oko 13,30 sati neprijatelj je pod zaštitom svoje artiljerije i minobacača uspio probiti položaje brigade »Braća Radić«. U isto vrijeme neprijatelj je ugrožavao položaje brigade »Pavleka Miškine« i »Matija Gubec«. U vezi sa nastalom situacijom naš štab doneo je odluku, da povuče jedinice sa dosadašnjih položaja i da zauzme nove položaje. Od štaba korpusa primljeno je naređenje, da se napada na izgubljene položaje i time omogući XXXIII diviziji lakše izvršenje njenog zadatka.[3] Brigada »Matija Gubec« vršila je napad na kotu 235, dok je brigada »Pavleka Miškine« napadala na položaje Radotić.

Povratni napad nije uspio obzirom da je neprijatelj na te položaje dovukao jače snage, utvrdio se na njima, a naše jedinice bile su izmorene. Noću 31. na 1. I 1 945. kada se ustanovilo, da jedinice neće biti u stanju izvršiti napad na predviđene položaje naređeno im je da se povuku.

Jedinice naše divizije raspoređene su, i to: brigada »Braće Radić« u (s.) Šibenik, a brigada »Matija Gubec« i »Pavleka Miškine« u Cremušini. Štab divizije nalazi se u Cremušini u južnoj polovini sela.

Sa jednim bataljonom držimo položaje na (k.) 245 Gradini, a jedna četa isturena je na predstražu kod Zidina. Izvidnica je upućena u špišić Bukovicu radi kontrolisanja toga sektora i držanja veze sa XVIII brigadom.[4] Radićeva brigada drži položaje na koti 232.

U jučerašnjoj borbi imali smo oko 6 mrtvih i 30 ranjenih. Tačnog .izvještaja još nemamo. Neprijateljski gubici nisu utvrđeni.

Molimo Vas, da nam pošaljete našu radiostanicu, jer nam je ona nužno potrebna.

Dosadašnji znaci raspoznavanja istekli su, te Vas molimo, da nas pošaljete za ovaj mjesec.

Detaljnije operativne izvještaje o pomenutim borbama dostavit ćemo naknadno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba — major:

[1] Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 1-2, k. 1192.

[2] Riječ je o ustaško-domobranskoj grupi pod komandom Ante Moškova.

[3] Zadatak je XXXIII NO divizije bio da glavninom snaga (dvije brigade) dejstvujući u bok neprijatelja zauzme Bogaz (kota 228) i Kekovu kosu (kota 242) i time olakša položaj XXXII NO divizije i I zagorske NO brigade.

*** XVIII NOU brigada bila je u sastavu XL NO divizije.**

IZVJEŠTAJ ŠTABA III ARMIJE OD 5. JANUARA 1945. VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ O OPERATIVNOJ SITUACIJI U SLAVONIJI I PREBACIVANJU XII KORPUSA NOVJ U PODRAVINU'

ŠTAB III ARMIJE NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Op. pov. br. 13.

5. januara 1 945. god.

Operativni izvještaj.

VRHOVNOM ŠTABU NOV I POJ JUGOSLAVIJE
(Za Operativno odeljenje)

SITUACIJA NA NAŠEM FRONTU

1. — Glavnim komunikacijama kroz Slavoniju u pravcu Zagreba i dalje u pokretu i u prebacivanju neprijateljske jedinice koje se povlače iz Bosne. Pored toga neprijateljski saobraćaj odvija se i u obratnom pravcu, ali slabije. Izvesne neprijateljske snage po prebacivanju preko Save kod Broda razmeštaju se u dolini Save radi odmora. Detaljniji informativni podaci poslati su danas za II odeljenje VŠ[2].
Sve ustaške i domobranske jedinice sa linije D. Miholjac — Valpovo — Osijek u izvlačenju za Đakovo i Vinkovce, smenjuje ih jedna nemačka divizija jačine oko 7.000 ljudi sa motorizacijom (Izgleda to je 264. nj. divizija)[3].

Ova divizija u toku poslednja dva dana preduzela je napad na položaje naše XVI divizije, glavnim napadnim pravcem Moslavina — s. Čađavica — prema Podr. Slatini. U toku 3. i 4. o.mj. neprijatelj nije uspeo potisnuti naše jedinice na tom otsjeku, već je pretrpivši gubitke u ljudstvu, 4 tenka i 4 kamiona (kamioni zapaljeni, posada pobijena, 2 tenka uništena, 2 oštećena) — odbačen na svoje polazne položaje kod Moslavine. 5. o.mj. neprijatelj je ponovio svoj napad ubacujući u borbu 30 tenkova pored pešadije, te je postigao izvesne lokalne uspehe. Nemamo još detaljnijih izvještaja o rezultatu ove borbe.

Očigledno je, da neprijatelj na ovom sektoru ima nameru ovladati Podr. Slatinom, potom produžiti dalje prema Virovitici[4], obuhvatajući i sa istočne strane, i na taj način ovladati čitavom desnom obalom Drave.

Na sektoru Virovitice neprijatelj je krajem decembra pr. g. po zauzeću Đurđevca i Pitomače, iznenadivši noćnim napadom jedan puk 233. divizije CA dopro do pred samu Viroviticu, na liniji: Okrugljača — Bušetina ■— Kori ja[5].

XXXII i XXXIII divizija X korpusa potiskivane desnim krilom neprijateljskih snaga povukle su se i postavile na prostoriju jugozapadno od Virovitice, na liniji Jasenik — Gakovo — Peratovica[6]. U međuvremenu 1. o.mj. upućena je sa našičkog sektora XL divizija VI korpusa na virovitički sektor u cilju pojačanja.[7] Ove naše snage VI i X korpusa dobile su zadatak energičan napad bočno na neprijateljsku grupaciju na prostoru zapadno od Virovitice, pravcem Peratovica — Šp. Bukovica — St. Gradac, u cilju odbacivanja neprijatelja dalje na zapad od Virovitice i njegovo gonjenje prema Đurđevcu i Koprivnici.?

Prema najnovijem izvještaju ovaj bočni udar naših snaga do sada je imao uspeha: zauzeta je Šp. Bukovica, važno uporište, i sada se front proteže linijom: N. Marof — St. Gradac — Vel. Črešnjevica.[5]

Na dravskom sektoru, od ušća Drave do s. Zalata (kod Moslavine) zaključno, u poslednje vreme nije bilo nikakve značajnije aktivnosti ni s jedne ni s druge strane, osim povremenog obostranog artilerijskog i minobacačkog dejstva. Pored toga manja izviđačka delatnost pojedinih neprijateljskih aviona. Usled kretanja znatnije količine santi leda Dravom, na ovom sektoru u poslednje vreme onemogućeno je prebacivanje i manjih naših izviđačkih delova na d.(esnu) obalu Drave, što je ranije preduzimano.

Uspostavljena je direktna veza sa štabom VI i X korpusa. Komandant i politički komesar VI korpusa[10] bili su u ovom štabu 4. o.mj. a politički komesar X korpusa[11] 5. o.mj. te izneli o stanju i situaciji u njihovim korpusima.

Kao osnovni operativni zadatak za nas se postavlja: Što hitnije prebacivanje dveju divizija XII korpusa (XVI divizija već prebačena) na sektor Podravine. Time obezbediti i proširiti virovitički mostobran u cilju daljih ofanzivnih operacija u Slavoniji u pravcu glavnih komunikacija Brod — Zagreb te presjecanja tih komunikacija.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 1-1, k. 21/A.

[2] Riječ je o Obaveštajnom odjeljenju Vrhovnog štaba NOV i POJ.

[3] U istočnoj Slavoniji je tada dejstvovala 11. ustaško--domobranska divizija, a njen stožer (štab) nalazio se u Vinkovcima.

Na desnoj obali Drave, na sektoru desno od linije Dalj — Erdut, a lijevo do linije Gornji Miholjac — Voćin, nalazili su se tada od njemačkih snaga borbena grupa »Fišer« (Fischer) i 606. puk za osiguranje. Sredinom januara 1 945. u rajonu Našica se koncentrisala 297. pješadijska divizija, a u isto vrijeme u Đakovo je došao štab 91. armijskog korpusa i preuzeo otsjek zapadno od ušća Drave u Dunav do Stniživojne. Opširnije o tome vidi: Erich Schmidt-Richberg, Das Ende auf dem Balkan, Band 5, Kurt Wowindkel Verlag, Heidelberg, 1955, str. 93 (dalje; Erih Šmit-Rihberg: Kraj na Ballkanu.

Njemačka 264. pješadijska divizija tada nije postojala. Ona je rasformirana poslije teških gubitaka koje je pretrpjela u borbama kod Knina od 26. novembra do 4. decembra 1 944. U Srijemu se tada nalazila pukovska grupa koja Ì*e u septembru 1 944. izvučena iz te divizije i upućena iz)almacije u rajon Beograda (Vidi*: knjiga 34, dok. br. 4, objašnjenje br. 12; knjiga 35, dok. br. 56: knjiga 36, dok. br. 27, 35 i 45: arhiv VII, reg. br. 15—11, k. 21/A: Izvještaj štaba VIII korpusa od 15. februara 1 945. upućen Generalštabu JA; Erih Šmit-Rihberg, navedeno djelo str. 199—219.

*** »Zbornik dokumenata i podataka o NOR«.**

[4] Nijemci su Podravskom Slatinom ovladali 8, a Viroviticom 9. februara 1 945.

[5] Dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije zauzeli su Đurđevac 12, a Pitomaču 26. decembra 1 944.

[6] Neprijateljskim snagama koje su prodirale pravcima Koprivnica — Podravski Novigrad — Virje — Đurđevac — Kalinovac — Kloštar — Pitomača i Bjelovar — Šandrovac — V. Črešnjevica — Turnašica — Vukosavljevica suprotstavljale su se jedinice XXXII NO divizije i I zagorska NO brigada. Jedinice XXXIII NO divizije uvedene su u borbu za virovitički mostobran 31. decembra 1 944.

[7] Krajem decembra 1 944. upućena je na sektor Virovitice XVIII NOU brigada, a do 5. januara 1 945. po naređenju štaba III armije NOVJ stigle su tamo i ostale jedinice XL NO divizije.

[8] Riječ o naređenju štaba III armije NOVJ od 4. januara 1 945.

[9] Pod pritiskom jedinica X korpusa NOVJ neprijatelj je napustio špišić Bukovicu 3. januara 1945. g.

[10] Komandant VI korpusa bio je tada Mate Jerković, a politički komesar Otmar Kreačić.

[11] Politički komesar X korpusa NOVJ bio je tada Ivan Šibi.

Prema tome za ostvarenje ovoga plana vreme je od odlučujuće važnosti. Bugarske jedinice još nisu počele sa prebacivanjem preko Dunava u Baranju. Ra**di svega toga trebalo bi** njihov pokret što više ubr**zati.** 3

2. — Zbog udaljenosti štabova korpusa nismo u mogućnosti da Vam ovom prilikom dostavimo brojno stanje u skicu rasporeda svih jedinica armije, što ćemo učiniti prvom sledećom vezom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar — pukovnik
B.[u] Petričević s. r.

Komandant — general-lajtnant:
Košta Nađ s. r.
MP

Načelnik — pukovnik:
V.“ Subotić s. r.

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA OD 5. JANUARA 1 945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE I ŠTABU III ARMIJE NOVJ O OPERATIVNOJ SITUACIJI I FORMACIJSKOM STANJU JEDINICA'

ŠTAB X KORPUSA
ZAGREBAČKOG
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. broj: 20.

Dana, 5. I 1 945.

Vojno-organizaciski izvještaj za
vreme od 20. novembra do 20.
decembra 1 944. g.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE I III ARMIJE

OPERATIVNA SITUACIJA:

a) Moslavina:

Operativna situacija na ovome sektoru ostala je uglavnom bez promjene. Na moslavačkom sektoru operisala je XXXIII divizija i Moslavački odred vršeći napad na neprijateljske kolone na glavnoj komunikaciji Banova Jaruga — Zagreb, pojedina uporišta i diverziju pruge.

Na toj komunikaciji neprijatelj svakodnevno vrši saobraćaj, naročito u pravcu Zagreba. Često puta kretale su se danonoćno neprijateljske kolone ovim putem u pravcu Zagreba. Osiguranje te komunikacije vršila je 1. kozačka divizija, koja je početkom mjeseca decembra većim delom smenjena ustaškim i nemačkim snagama i upućena u Podravinu. Na komunikaciji ostale su samo manje kozačke snage. Pored toga neprijatelj u poslednje vreme dovlači iz Austrije nove dopunske kozačke formacije, koje se ovde kod nas naoružavaju i upućuju u borbene jedinice. Navodno bi se imala formirati 2. kozačka divizija.[2] No ovo još nije provjereno.

U okolini Bjelovara likvidirana su uporišta Korenovo i Gudovac.[3] Ta uporišta služila su kao predstraža Bjelovara. Na glavnoj komunikaciji bila su likvidirana uporišta Husain i Batina,[4] ah ih je neprijatelj odmah ponovo popunio.

U posljednje vrijeme neprijatelj poklanja veću pažnju osiguranju glavne komunikacije, te je svoje snage rasporedio gotovo u svim selima duž te komunikacije i popunio one međuprostore koji su do sada bili slobodni. Na taj način dobijen je niz novih manjih uporišta i prilaz naših snaga komunikaciji je otežan.

Saveznička avijacija bila je na glavnoj komunikaciji dosta aktivna, dok se neprijateljska skoro nije ni pojavljivala.

Inače neprijatelj se na moslavačkom sektoru držao def anzi vno izlazeći iz svojih uporišta samo u cilju pljačke i rekvizicije.

b) Posavina:

Stanje bez većih promena. Neprijatelj je vršio češće ispade iz uporišta Sisak, Popovača, Križ, Ivanićgrad, a jednom prilikom polovinom ovog mjeseca i iz Zagreba. Cilj ovih ispada bila je također pljačka i rekvizicija.

Saveznička avijacija bila je dosta aktivna i nekoliko puta napadala prugu Kutina — Dugo Selo. Neprijateljska avijacija nije se pojavljivala.

c) Bilogora — Podravina:

U drugoj polovini mjeseca decembra postao je sektor Bilogora i Podravina operaciona zona na kojoj se danas razvijaju operacije, koje će imati jakog uticaja na celo područje X korpusa. Sadašnja neprijateljska ofanziva u Podravini znatno je izmenila stanje na ovom sektoru.

Početkom mjeseca decembra 1 944. godine nalazila se XXXII divizija na odmoru i popuni u Podravini.

8. XII dolazeći preko Barča ušli su delovi jedne divizije[5] Crvene armije u Viroviticu i produžili dalje za Pitomaču. Na taj način stvorena su od strane Crvene armije uporišta Pitomače i Virovitica. Sam štab divizije nalazi se u Virovitici. Na osnovu sporazuma između štaba X korpusa i predstavnika Crvene armije dobila je XXXII divizija zadatak, da sa svojim glavnim snagama pređe rijeku Dravu i zauzme neprijateljska uporišta Ždalu i Golu, te da svojim daljim nadiranjem ugrozi desno krilo i bok njemačkih snaga kod Vizvara. Sa jednom brigadom divizija je imala da zatvori pravac od Koprivnice prema Novigradu i osigura svoj lijevi bok.[6]

Manevar je bio dobro zamišljen, ali snage za njegovo izvođenje nisu bile dovoljne. Naročito je bilo ne-

[a] **Branko.**
[u] **Vukašin.**
[1] **Kopija originala, pisana strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 40-3, k. 557.**

[2] **Prema odluci njemačke vrhovne komande oružanih snaga od 2. septembra 1 944. trebalo je da se od njemačke 1. kozačke konjičke divizije i jedinica određenih za popunu formira njemački 1. kozački konjički korpus. Formiranje ovoga korpusa izvršeno je tek krajem decembra 1 944. kada je pomenuta divizija, ojačana pridoda tim dijelovima preimenovana u njemački 15. SS kozački konjički korpus pri čemu je od 1. kozačke donske brigade formirana 1. kozačka konjička divizija, a od 2. kozačke kavkaske brigade 2. kozačka konjička divizija. Prva divizija imala je u svom sastavu: 1. donski, 2. sibirski i 4. kubanski puk. Druga divizija: 5. donski, 3. kubanski i 6. tjerski puk. Pod neposrednom komandom štaba korpusa nalazio se 8. kozački pješadijski puk, a 7. artiljerijski puk je raspoređen po pukovima kao prateća artiljerija (Arhiv, reg. br. 2-6, k. 78-A; njemačka operativna i teritorijalna vojska na teritoriju NDH 1 941— 1945).**
[3] **Us taško-domobranske posade u selima Veliko Korenovo i Gudovac savladala je XXXIII NO divizija 2. decembra 1 944.**
[*] **Husain i Batinu, na komunikaciji Zagreb — Beograd, zauzele su jedinice XXXIII NO divizije 9. decembra 1 944.**
[5] **Odnosi se na 233. diviziju.**
[#] **Na lijevu obale Drave prešla je 9/10. decembra NO brigada »Pavlek Mihovil Miškina«, a slijedećeg dana i NOU brigada »Braća Radić«. Komunikaciju Koprivnica — Podravski Novigrad zatvarala je NO brigada »Matija Gubec«.**

dovoljno osiguranje lijevog boka XXXII divizije. No drugačije se nije moglo postupiti, jer je Crvena armija insistirala na tome, da se taj prelaz rijeke Drave izvrši i da se dalje dejstvuje prema krilu i boku neprijatelja kod Vizvara.

Neprijatelj je opet sa svoje strane odmah osetio našu nameru i opasnost za svoj bok kod Vizvara, te je pored jedinica PTS dovukao na podravski sektor i 1 brigadu s. kozačke divizije (VI tjerski, V donski i III kubanski puk) sa kojim je snagama odmah prešao u protivnapad,[7] probio naše zaštitne delove kod Novigrada i Molva, zauzeo Đurđevac® i primorao našu XXXII diviziju na napuštanje mostobrana na lijevoj obali r. Drave. Potom je neprijatelj nadmoćnim snagama preduzeo dalje ofanzivu u Podravinu, ovladao Kloštrom i Pitomačom i potisnuo našu XXXII diviziju i dijelove Crvene armije na položaj istočno od Pitomače.[9] Operacije u Podravini još su u toku i neprijatelj vrši i dalje pritisak u pravcu istoka sa vjerovatnim ciljem, da zauzme Viroviticu i likvidira mostobran Crvene armije na tome sektoru. U ovom pogledu situacija u Podravini je dosta ozbiljna i neizvesna.

d) Kalnik:

Na ovom sektoru nije bilo većih promjena. Neprijatelj i dalje drži ista uporišta i u zadnje vrijeme bio je dosta aktivan, te je time znatno bio otežan rad našeg Kalničkog odreda. Polovinom meseca decembra 1 944. pod pritiskom neprijatelja povukao se Kalnički odred i Kalničko područje sa sektora Kalnika na Bilogoru, a pri ponovnom povratku istih na Kalnik 25. XII 1 944. bili su na putu napadnuti od neprijatelja pri čemu su poginuli komandant Kalničkog odreda i operativni oficir uz mnoge druge borce.[10]

e) Zagorje:

Situacija na ovom sektoru postaje za nas sve teža uslijed stalnog nagomilavanja neprijateljskih snaga i brojnih uporišta tako, da neprijatelj praktično kontroliše ceo taj sektor. Na ovom sektoru još je jedino moguć rad manjih partizanskih djelova, dok na prisustvo jačih naših snaga neprijatelj odmah oštro reagira. I pored svih teškoća Zagorski odred se još uvek slabo snalazi na tom sektoru gdje korisno djeluje kako vojnički tako i politički.

OPŠTI ZAKLJUČAK:

U vezi sa opštim razvojem događaja na južnom otsjeku istočnog evropskog ratišta pojavilo se i nekoliko problema koji neposredno utiču i na situaciju na području X korpusa. Pre svega izgleda kao tačna naša pretpostavka, izneta u prošlom dzveštaju,“ da neprijatelj pridaje osobitu važnost liniji Blatno jezero — Kalnik — Zagrebačka gora na kojoj u toku svog odstupnog maršmanevra misli pružiti svakako jači otpor i donekle urediti svoje snage. U vezi sa tim pojavila se kod nas sve jača koncentracija neprijateljskih snaga u oblasti Zagreba, u Zagorju i Prigorju, gdje su stara uporišta pojačana, a nova osnovana. Na taj način otežan je jako rad naših snaga na tim sektorima, a akcije jačih naših grupacija potpuno su isključene, jer neprijatelj odmah oštro reagira nadmoćnim snagama. Na tim sektorima moguć je još samo rad manjih partizanskih jedinica. Ovo je logično jer neprijatelj ne će dozvoliti, da ga neko u njegovoj neposrednoj pozadini fronta uznemirava, već želi da na tim sektorima ima čistu situaciju.

U cilju zaštite lijevog krila i boka Crvene armije koja nadire lijevom obalom rijeke Drave prema severozapadu prebačeni su 7. XII 1 944. delovi 233. streljačke divizije CA preko Barča na sektor Virovitice i Pitomače. U vezi sa našom XXXII divizijom, koja se u to vreme nalazila u Podravini, te snage Crvene armije trebale su s jedne strane vezati za sebe što jače neprijateljske snage i sprečiti njihovo odvlačenje na mađarsko bojište, a s druge strane pored svog normalnog zadatka zaštite lijevog krila i boka CA, trebale su te snage prelaskom rijeke Drave na otsjeku Gole i Ždale ugroziti neprijateljsko desno krilo i bok kod Vizvara. Ovo je osobito bila želja zamenika komandanta armije sovjetske vojske na tom sektoru.“ Prelaz rijeke Drave stvarno je izvršen, ali je neprijatelj sa svoje strane na ovom osjetljivom mjestu brzo reagirao jakim snagama i potisnuo naše snage ne samo sa zauzetog mostobrana[13] već i dalje prema istoku sve do zapadno od Virovitice. Podravina je na taj način morala biti napuštena." Dalja situacija na tom sektoru zavisi od razvoja događaja u Mađarskoj.

Neprijateljske snage u Podravini postavile su sebi svakako za cilj likvidaciju mostobrana CA kod Barča, zauzimanje Virovitice i prekidanje veze X i VI korpusa sa Crvenom armijom u Mađarskoj. U ovom smislu neprijatelj vrši još stalno jak pritisak, te je situacija dosta neizvesna i ozbiljna. Već sada učestvuju u ofanzivi u Podravini vrlo jake neprijateljske snage i 3 puka 1 kozačke divizije, 20 pukovnija I hrvatske udarne divizije, jedan puk PTS, razne ustaške jedinice koje su dovučene iz Gole i Ždale. Pored toga ovde je angažovan i V stajaći (Bobanov) zdrug.[15] No ima se podataka, da neprijatelj preko Koprivnice stalno dovlači još sveže snage na podravski sektor te žestina borbi ovdje još nije dostigla svoj vrhunac. Za sada nam je uspjelo, da se u zajednici sa djelovima Crvene armije održimo na položajima zapadno i jugozapadno od Virovitice i time sprečimo dalje neprijateljsko nadiranje, no konačna odluka 0 ovim borbama još nije pala.

FORMACIJSKO STANJE JEDINICA:

U pogledu formacijskog stanja štabova i jedinica nije bilo promjena od prošlog izvještaja.

Novih formacija nije bilo.

XXXII divizija imala je u ranijim borbama dosta gubitaka, te je radi toga bila početkom decembra 1944. godine upućena u Podravinu, gdje su uslovi

[7] Protivnapad neprijateljskih snaga započeo je 12. decembra 1 944. nastupanjem dijelova njemačke 1. kozačke divizije pravcem Koprivnica — Đurđevac.

[8] Neprijatelj je Đurđevac zauzeo 13. decembra 1 944.

[5] Dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije zauzeli su Kloštar 20, a Pitomaču 26. decembra 1 944.

[10] Prema tabelarnom pregledu štaba X korpusa NOVJ o dejstvima jedinica u decembru 1944. dijelovi PTZ (Poglavnikov tjelesnik zdrug) okružili su Kalnički NOP odred 25. decembra kod sela Gornje Sredice (Mala konjska šuma). Probijajući se iz okruženja Kalnički NOP odred je imao 30 mrtvih, a 12 boraca je zarobljeno. Od oružja izgubljeno je 7 puškomitraljeza, 25 pušaka i 5 šmajsera (Arhiv, reg. br. 4/6-£ k. 55/A).

[11] Riječ je o izvještaju od 8. decembra 1 944.

“ Na tom sektoru se nalazila 57. armija Crvene armije.

[a] Riječ je o mostobranu koji su u rajonu Gola—Ždala zauzele jedinice XXXII NO divizije.

[14] Taj podatak nije tačan. Borbe za virovitički mostobran su nastavljene do 9. februara 1 945, kada su pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja jedinice VI i X korpusa povučene na prostoriju Daruvara i Pakraca, dok su XVI, XXXVI i LI divizija sa štabom III armije NOVJ prešle na lijevu obalu Drave.

[15] Peti ustaški stajaći djelatni zdrug bio je tada u sastavu 5. ustaško-domobranske divizije, čiji je komandant bio ustaški zločinac Rafajlo Boban.

za odmor i mobilizaciju tada bili povoljni. No kako je već napred rečeno, dolaskom Crvene armije u Podravinu i našim prelaskom rijeke Drave na otsjeku Ždale i Gole, neprijatelj je odmah oštro reagirao dovlačenjem jakih snaga na taj otsek, te je na taj način stvoreno u Podravini jedno žarište novih operacija i vrlo ogorčenih borbi, koje i danas još nesmanjenom žestinom traju. Najveći teret u tim borbama pao je na XXXII diviziju, koja je sada imala preko 300 mrtvih i ranjenih i oko 200 dezertera. Na taj način efektivi te divizije još su se više smanjili, a zamor kod trupa je toliki da ta divizija danas više nije u stanju da riješi koji teži zadatak.

XXXIII divizija u ovom pogledu stoji mnogo bolje i njena popuna je zadovoljavajuća. Sastav divizije ostao je nepromjenjen.

Istočna grupa istog je sastava kao u prošlom izvještaju. Promjena nije bilo.

Zapadna grupa: Na svome sektoru ima Zagorski p. o. od 2 bataljona.

NASTAVA U JEDINICAMA:

U cilju usavršavanja nižih rukovodilaca i boraca postoje kod štaba korpusa:

a) Podoficirska škola sa jednomjesečnim kursevima za pitomce. Ova škola dala je do sada dobre rezultate, te se radi na daljem njenom unapređivanju.

b) Radiotelegrafski kurs.

c) Intendantski kurs.

Kurs za jurišne pionire i pionire okončan je i postignuti su dobri rezultati.

Obuka artiljeraca vrši se i dalje u oba brdska diviziona, a obuka boraca za pešadiju kod dopunskog bataljona.

Uslijed neprekidnih borbi i marševa nije se mogla izvoditi nastava kod jedinica u onom obimu, kako bi to bilo potrebno obzirom na uočene nedostatke. Ipak se posle svake akcije održavali sastanci po pojedinim štabovima divizija na kojima su izneti uočeni nedostaci i data uputstva za njihovo otklanjanje u budućnosti. Ovom prilikom davani su uvijek temeljiti uputi za pravilan rad. Ovom prilikom naročito je skrenuta pažnja pojedinim rukovodiocima na nov način ratovanja, koji nam je situacija u Podravini nametnula. Istaknute su sve karakteristike frontalnog rata, važnost pravilne procijene i iskorišćavanja zemljišta, stvaranje dobrog i potpunog plana vatre, važnost i način utvrđivanja u ravnici, itd.

U borbama u Podravini stavila je Crvena armija XXXII diviziji na raspoloženje dva ofioira-inžinjera, koji su na licu mjesta na položajima davali rukovodiocima potrebna uputstva i savjete prilikom fortifikacijske organizacije položaja pojedinih brigada. U pogledu izviđanja neprijatelja i utvrđivanja položaja učinjen je znatan napredak i rukovodioci i borci su baš u tim frontalnim borbama u Podravini uočili, da je to neminovno potrebno, te odsada sa razumjevanjem istome pristupaju.

Kod XXXIII divizije održani su minobacački kursevi, kojima je iz svake brigade prisustvovalo po 45 boraca, te na taj način svaka brigada može da primi još po 10—12 teških bacača.

U cilju usavršavanja rukovodilaca i boraca izdane su odnosno podeljene slijedeće knjige, uputstva i brošure:

a) Opis i obuka na topovima.

b) Privremena teorija i nastava gađanja iz art. oruđa.

c) Opis art. materijala i municije — Ratna služba artiljerije (izdanje VI korpusa).

d) Privremeno pravilo opisa i obuke na topovima 75 mm M. (i M) 23 amerikanski (izdanje GSH).

e) Minerstvo i jurišni pionir (izdanje štaba X korpusa).

f) Izvodi iz nastave za gađanje puškom (izdanje štaba X korpusa).

SPECIJALNE JEDINICE I SLUŽBE:

a) Izviđačke jedinice: U posljednjim borbama, a naročito u Podravini njihov rad nije zadovoljavao. Osjeća se kod većine tih jedinica nedovoljna odgovornost za tu službu i dovitljivost u prikupljanju podataka. Nedostaju iskusni i stručni rukovodioci tih jedinica, koji bi imali širi horizont vojničkog znanja, te da su u stanju dostaviti svojim štabovima takve izvještaje koji će doista dati jasnu sliku o situaciji, kao i na koje se dotični komandanti mogu osloniti. Ovako su izvještaji većinom neobjektivni i stižu sa velikim zakašnjenjem, te komandovanje nema od njih velike koristi. Preduzete su mjere da se ovo stanje otkloni.

b) Inžinjerske jedinice: Svaka divizija ima po jedan inžinjerski bataljon. Po svojoj jačini i stručnoj izvježbanosti ti bataljoni su u stanju da riješe one zadatke, koji im mogu pasti u dio. Ti bataljoni bili su na 20-todnevnom kursu kod štaba korpusa, te je njihova stručna obuka zadovoljavajuća. Jedino što nedostaje, to je potreban pionirski alat i materijal, u čemu se dosta oskudjeva.

c) Artiljerija: Za sada su formirana dva brdska artiljerijska diviziona i u njima se uglavnom izvodi obuka novih artiljeraca. Do sada je bilo malo municije za topove, te njihova upotreba u akcijama nije bila moguća. No ima izgleda da će se ovo stanje popraviti, jer je od strane korpusa upućena jedna komisija u Mađarsku radi prijema artiljerijske municije i ostale spreme od tamošnjih vojnih vlasti Crvene armije.

d) Jedinice za vezu: U posljednjim borbama pokazale su mnogo požrtvovanosti, i veza je uglavnom uvijek funkcionisala. No uslijed stalnih odbranbenih borbi i povlačenja izgubljeno je dosta telefonskog kabla, te ova činjenica znatno otežava uspostavljanje potrebnih veza do pojedinih štabova. Radio-veza također funkcioniše pravilno, a ljudstvo ima potrebnog stručnog znanja.

Učinjen je pokušaj da se od Crvene armije dobije materijal za vezu, no za sada nam Crvena armija toga materijala nije mogla da ustupi, jer ga i sama treba.

e) Vojno-obaveštajna služba: Uglavnom je dobro organizovana, no ljudstvo još nema dovoljno iskustva. Često su izveštaji netačni i preterani. Održana su savetovanja kod štabova divizija, da se ovo stanje popravi.

f) Sanitet: Sanitetska služba u našim jedinicama dobro je organizirana. Požrtvovanošću referenata saniteta i četnih bolničara uspjelo se uvijek, pa i u najtežim borbama, da se ranjenici na vrijeme evakuišu i da im se ukaže potrebna pomoć. U zadnjim borbama bilo je dosta gubitaka među sanitetskim osobljem, a osobito bolničarima, te je potrebna njihova popuna.

U pogledu sanitetskog materijala vlada dosta velika oskudica, jer su stare zalihe znatnim dijelom utrošene, a nove liferaci je saveznika nisu pristigle u dovoljnoj mjeri.

g) Intendantura: Intendantska služba u jedinicama uglavnom zadovoljava. Hrana se dobavlja i priprema na vrijeme. Nedostatak soli kvari ukus jelu. Ne-

davno je dobavljeno iz Mađarske 4 500 kg soli, što je odmah podjeljeno na jedinice.

MORAL, BORBENOST, ISHRANA, ZDRAVSTVENO STANJE JEDINICA:

Moral kod boraca i rukovodilaca uglavnom je na visini. Borci imaju poleta, živosti i vjeruju u našu pobjedu. Stanje je nešto teže kod XXXII divizije, koja je u nedavnim borbama u Podravini imala znatne gubitke, osobito u rukovodiocima, i stalnim marševima, bojnom gotovošću i neprestanim borbama dosta iscrpljena. Ta divizija je u tim borbama imala 300 mrtvih i ranjenih ...

Borbenost uglavnom je na visini. Kod XXXII divizije pokazuju se znaci umora, što je donekle i razumljivo posle teških borbi, koje je imala u Podravini.

Ishrana: dosta je dobra, ali nedostatak soli kvari ukus jelu. Inače hrana je dobra i u dovoljnim količinama. '

Zdravstveno stanje: Za sada je još uglavnom dobro. Veliki broj boraca nema toplog zimskog odjela, a osobito šinjela, te se sada, kad su nastupili hladni dani, povećava broj oboljenja uslijed nazeba. Veliki broj boraca ima samo jedan par veša, što otežava održavanje čistoće na tijelu i presvlačenju. Kod novopridošlih boraca bilo je više slučajeva zaraze veneričriim bolestima. Inače drugih zaraznih bolesti do sada uglavnom nije bilo.

Problemi koji se pred nas postavljaju jesu:

1. Popuna jedinica ljudstvom i opremom do predviđenog formacijskog sastava, a osobito popuna XXXII divizije, koja je u zadnjim borbama imala naročito velike gubitke.

2. Obuka rukovodilaca i boraca i dalje njihovo usavršavanje u potrebnim vojničkim znanjima. Ovo osobito sada kada smo uslijed prisustva Crvene armije prinuđeni na normalno vođenje borbi,[16] u čemu naši rukovodioci i borci još nemaju iskustva.

3. Spriječavanje dezerterstva.

Politkomesar — pukovnik:

Komandant:

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA OD 5. JANUARA 1945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE 0 BORBAMA NA SEKTORU VIROVITICE[1]

ŠTAB
X KORPUSA ZAGREBAČKOG
NOV I POJ

Op. broj 34/45.

Dana, 5. siječnja 1945.

Predmet: Operativni izvještaj o borbama u Podravini, dana: 31. XII 1 944. god. 1, 2. i 3. I 1 945. god.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Poslije zauzimanja Pitomače od strane neprijatelja i potiskivanja naših jedinica sa linije Dinjevac — Grabovnica — Crešnjevica — Otrovanec naše jedinice, t.j. XXXII divizija i I zagorska brigada zauzele su položaje: Sedlarica — Turnašica — Vukosavljevica, držeći ujedno visove Otrovanski brijeg (kota 275), Karšanj i Veliko brdo[3] (sekcija Bjelovar 1:100 000) i postavivši se neprijatelju na bok, te su na taj način ugrožavale neprijatelja bočno i sprečavale ga u njegovom daljnjem napredovanju. Ruske jedinice[3] povukle su se na liniji: Drava, kanalom na jug preko kote 106—126 — Kori ja — Kobna zemlja — Rastova voda (sekcija Bjelovar 1:100 000).

Dovlačenjem jačih snaga i nastupajućim pravcima neprijatelja, bile su prozrete njegove namjere. Neprijatelju je bio cilj prodrijeti do Virovitice i zauzeti je. Za izvršenje ovoga zadatka neprijatelj je dovukao svoje elitne trupe, koje su dosta dobro naoružane, imajući u svom sastavu veći broj teških bacača i topova. Pored tri puka Kozaka (6. tjerski, 5. donski i 3. kubanski) u ovim operacijama učestvuje i 1. pukovnija PTS i 20. pukovnija 1. hrv. ud. divizije.*

Zemljište na kojem se nalaze položaji neprijatelja i po kojem on vrši svoja nastupanja ravničasto je, a na sjevernom dijelu Pitomače malo pošumljeno. Položaji naših jedinica nalaze se na uzvišenjima, koja su većim dijelom pošumljena, a samo zemljište ispresjecano. S obzirom na položaje neprijatelja naši položaji su dominantniji i pružaju bolju mogućnost obrane i veću preglednost.

Cestu Koprivnica — Virovitica neprijatelj drži u svojim rukama do Pitomače, što mu olakšava vrlo brzo prebacivanje trupa na prednje isturene položaje, kao i njihovo snabdjevanje ratnim potrebama i materijalom. Željeznička pruga koja ide paralelno sa cestom neupotrebljiva je za saobraćaj.

Neprijatelj osjetivši naše snage na svom desnom boku uvidio je, da je njegovo daljnje nastupanje ugroženo ako ne osigura svoj desni bok t.j. ako naše jedinice ne potisne u dubinu na jug, te ih na taj način učini neuticajnim na njegove operacije, a naše položaje zaposjedne sa svojim snagama.

31. XII 1 944. god. neprijatelj[5] prelazi u napad prema našim položajima. Pritisak neprijatelja vrlo jak, borba vrlo žilava i uporna. Neprijatelj manevriše vrlo brzo, u čemu se naročito ističu Čerkezi i osjeća se tendencija neprijatelja da zaobiđe lijevo krilo naših jedinica i da im dođe iza leđa. U borbi neprijatelj prodoran i na žrtve ne gleda. Naše jedinice, nenaviknute na frontalnu bitku, poslije teške i krvave borbe, morale su se povući iz sela i kote 275 i Karšanj i zauzele su položaje iznad Vukosavljevice — kota 238 (Radotić) — kota 235 i 227 (sekcija Bjelovar 1 : 100 000). Na odsjeku fronta oko Pitomače neprijatelj uopće nije nastupao, a niti vršio pokrete u pravcu položaja Crvene armije iz čega se jasno vidi da mu je bio jedini cilj, da potisne naše jedinice i oslobodi svoje desno krilo kako bi mogao nastupati napred.

XXXIII divizija sa dvije brigade nalazila se na sektoru Međuraća, 10 km jugoistočno od Bjelovara, sa zadatkom djelovanja prema cesti Bjelovar — Severin, jer je neprijatelj u to vrijeme počeo izlaziti iz uporišta do Severina, a ujedno i da vrši pritisak na uporište Bjelovar i veže snage u njima.

S obzirom da je stanje jedinica u Podravini dosta teško, zbog jakog pritiska neprijatelja, a jedinice

[16] Misli se na frontalne borbe.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 8-3, k. 557.

[2] Jedinice XXXII NO divizije i 1 zagorska brigada povukle su se na navedene položaje 26. decembra 1 944.

[3] Odnosi se na dijelove 233. divizije Crvene Armije.

[4] Pored navedenih jedinica u toj operaciji su učestvovali i dijelovi 5, ustaško-domobranske divizije.

[5] Odnosi se na borbenu skupinu »Moškov«. Naziv je dobila po komandantu 1. ustaško-domobranske divizije Anti Moškovu.

[6] Odnosi se na II i III NO brigadu.

XXXII divizije i I zagorske brigade dužom borbom već prilično izmorene i što je postojala mogućnost neprijateljskog prodora, to je XXXIII divizija dobila naređenje da se prebaci sa te dvije brigade[6] na sektor Zrinjska — Brzaja. Prema položajima neprijatelja da izbaci jedan dio snaga i da zauzme Bogaz (kota 228) i Kekovu kosu (kota 242), kako bi neprijatelj osjetio njeno prisustvo, koji se nalazio na položajima: Otrovanski brijeg — kota 275 — Karšanj — Turnašica — Veliko brdo — Vukosavljevica, djelovati u tom pravcu[7] i tako smanjiti pritisak na XXXII diviziju i I zagorsku brigadu.

1. I 1 945. god. XXXIII divizija izbila je na određene položaje i povezala se je sa jedinicama I zagorske brigade, koje su se nalazile na koti 227 — 228 i 250 (južno do Vukosavljevice, sekcija Bjelovar 1 : 100 000) i XXXII divizije, koje su ostale na istim položajima. Istog dana neprijatelj je preduzeo ponovo napad protiv naših snaga na koti 235 i 238 sa ciljem da ovlada sa njima i na taj način da ima u svojim rukama naj dominantni je tačke, a i da osigura slobodan prolaz svojih jedinica prema špišić Bukovici i Virovitici. Videći namjere neprijatelja i važnost držanja tih kota, odmah je aktivirana XXXIII divizija s time što je jednom brigadom izvršila pritisak Otrovanski brijeg i Karšanj, ali zbog većih i dobro utvrđenih neprijateljskih snaga i zakašnjenja djelovanje XXXIII divizije nije bilo efikasno i neprijatelj je poslije višesatne borbe, uz osjetne gubitke, zauzeo kote 235 i 238.

Jedinice XXXII divizije povukle su se na nove položaje, i to, na kotu 245 i 231, s time što su jedan dio snaga držale na koti 147 i 141 (sekcija Bjelovar 1 : 100 000). XXXIII divizija Videći da je dalje napadanje bezuspješno je također povukla sve jedinice i zauzela svoje stare položaje.

2. I 1945. godine. — Po zauzimanju kote 235 i 238 neprijatelj je osigurao nesmetan pokret i nastupanje svojih trupa prema položajima Crvene armije i 2. o.mj. izvršio napad na njene položaje s tim što je prethodno zauzeo Bušetinu, špišić Bukovicu, postavivši bočno osiguranje na visine: Zidine — kota 203 i Golo brdo (kota 223). Pokretom svojih snaga prema špišić Bukovici neprijatelj je oslabio sektor Sedlarica — Vukosavljevica i nastao je pogodan momenat da naše snage udare neprijatelja u bok i oslabe pritisak na položaje Crvene armije, koji je bio dosta jak, a samim tim da osujete prodor neprijatelja k Virovitici.

XXXIII divizija sa drugom i trećom brigadom izvršila je napad na neprijatelja na sektoru Sedlarica — Vukosavljevica, sa opštim pravcem nastupanja prema Starom Gradecu kako bi presekla neprijateljske snage i došla im iza leđa.

I zagorska brigada izvršila je napad na kotu 235 i 238 poslije čega treba da pomogne XXXIII diviziji pri likvidaciji Vukosavljevice.

XXXII divizija izvršila je napad na neprijateljske položaje: Zidine — kota 203 i 223 (bočno osiguranje neprijatelja), poslije čega treba da izvrši čišćenje špišić Bukovice zajedno sa XVIII brigadom VI korpusa[8], koja se je nalazila na položajima Kozja Glava — kota 132 i 203/3 km jugozapadno do Virovitice sekcija Slatina 1:100 000). Ovaj napad XXXII divizija izvodila je sa 2 brigade: brigada »Braće Radića« i brigada »M. Gupca«, dok je brigada »P. Miškine« ostala u položajima: Gradina (kota 245).

Napad naših jedinica na neprijateljske položaje bio je jak i uporan, tako da je neprijatelj osjetio da mu je njegovo desno krilo ugroženo i njegovo napredovanje prema položajima Crvene armije bilo je ukočeno. U toku noći 2/3. III brigada XXXIII divizije uspjela je da zauzme kotu 275 (Otrovanski brijeg) i da istjera neprijatelja iz Sedlarice, a potom sa sjeverne strane da izvrši napad na Turnašicu, obišavši Karšanj koji je bio dobro utvrđen, a sam njegov oblik takav, da ga je bilo teško napadati i potrebno je za njegovu likvidaciju dobra artiljerijska i bacačka priprema, a što je po noći otežano, te je ostavljeno za dan. II brigada XXXIII divizije uspjela je da zauzme sjeverozapadni dio Velikog brda i probije se do Turnašice sa južne strane.

I Zagorska brigada očistila je kotu 235 i sa jednim dijelom snaga upala u Vukosavljevicu i pomogla II brigadi čišćenje istog sela.

XXXII divizija očistila je i protjerala neprijatelja sa kota 203 i 223 i sa kose Zidine odakle se neprijatelj povukao prema špišić Bukovici.

U jutro, 3. I 1 945. god. neprijatelj se je još držao na istočnom dijelu Velikog brda, iznad Vukosavljevice, zatim je na koti 238 (Radotić), željezničkoj stanici Vukosavljevica, kao i na visini 1 km istočno od sjevernog dijela sela Vukosavljevica.

Vis Karšanj je također držan.

U danu, oko 10 sati, II brigada XXXIII divizije uz kratku artiljerijsku i minobacačku pripremu izvršila je napad na Karšanj, sa kojeg je neprijatelj uslijed dejstva artiljerije i minobacača pobjegao prema sjevernom dijelu sela Turnašica. II brigada nastavila je sa gonjenjem neprijatelja, s tim što je jedan bataljon iste brigade izvršio napad na istočni dio Velikog brda i protjerao neprijatelja, a zatim sa III brigadom izvršio čišćenje Turnašice i sa Zagorskom brigadom Vukosavljevice.

Neprijatelj se još drži na koti 238 (Radotić), želj. stanici Vukosavljevici i na pomenutom visu istočno od Vukosavljevice. I zagorska brigada poduzela je napad na kotu 238 radi čišćenja, ali pošto je ista kota bila podignuta u obrani artiljerijom sa želj. stanice Vukosavljevica, a i sama raspolagala sa bacačima, to su jedinice I zagorske brigade morale odstupiti.

Neprijatelj u Špišić Bukovici poslije razbijanja bočnog osiguranja na položaju Zidine, kota 203 i 223, osjeća se nesigurnim usljed daljeg pritiska naših jedinica i u neredu se povukao prema Gradecu i Pitomači. Jedinice XXXII divizije ušle su u špišić Bukovicu.

Neprijateljske snage na koti 238 (Radotić) i želj. stanici Vukosavljevica po ulasku naših jedinica u špišić Bukovicu i Vukosavljevicu, a pod pritiskom I zagorske brigade (i brigade) »P. Miškine« pod zaštitom mraka povukle su se u pravcu Pitomače. Zauzimanjem starih položaja i povratkom u svoje ruke naše jedinice razbile su neprijateljsko desno krilo i primorale neprijatelja da odustane od svoje namjere t.j. da obustavi svoje napredovanje prema Virovitici, već da se povuče u pravcu Pitomače. Saradnje sa 233. divizijom CA nije bilo, ona je ostala za vreme razbijanja nepr. potpuno pasivna, bez pritiska sa čela.

U napadu na neprijatelja koji je prodro ka Virovitici u borbama 2. i 3. o.mj. sve su jedinice izvršile svoj zadatak u potpunosti. Bilo je puno zalaganja

[7] Zapovijest za dejstvo XXXIII divizije na navedenom pravcu izdao je štab X korpusa NOVJ 31. decembra 1 944.

[8] XVIII brigada XL divizije 6. korpusa NOVJ napadala je Golo brdo, kota 223 i kota 160 (dok. br. 11).

svih štabova od divizija do bataljona. Naročito se istakao štab XXXII divizije na čelu sa komandantom potpukovnikom Bulatom[9] i politkomesarom Bobetkom[10] i štab brigade »M. Gubec« na čelu sa komandantom majorom Jovicom Mandić i štab brigade »Braće Radića« na čelu sa komandantom kap. Vulićem Ivanom, štab XXXIII divizije na čelu sa komandantom ppukovnikom Antolovićem" i načelnikom štaba majorom Biškup Petrom[12], i štab III brigade na čelu sa komandantom kap. Gavrilovićem[13], i štab IV bat. Zagorske brigade na čelu sa komandantom Murić Ivanom i predlažemo ih za pohvalu.

U ovim borbama ubijeno je 150 neprijateljskih vojnika i ranjeno preko 300.

Na bojnom polju neprijatelj je ostavio 41 mrtvog vojnika.

Zarobljeno je 5 Kozaka.

Od oružja zarobljeno je: 1 teški bacač, 1 tromblon i 25 pušaka sa manjom količinom municije.

Naši gubitci: 38 mrtvih i 206 ranjenih.

Zarobljeno 4, a nestalih 8.

Ranjen komesar XXXII divizije Bobetko Janko, zamjenik komesara brigade »M. Gubec« Puklek Jura a nestao zamjenik komandanta brigade »P. Miškine« kapetan Turković Ivan ...

U suradnji sa jedinicama Crvene armije naše jedinice bile su prinuđene na čvrsto vezivanje za određeni položaj, na vođenju frontalne borbe, u čemu zbog neiskustva u ovakvom načinu ratovanja nailazile su na dosta velike poteškoće. Izviđačka i osmatračka služba bila je dosta slaba, jedino smo znali tačno za neprijateljske jedinice na sektoru Pitomače i znali smo za njihovu namjeru i zadatak da zauzmu Viroviticu.

Teško oružje — minobacači nisu u potpunosti iskorištavani i nisu iskorištavani koncentrisano, jer je ljudstvo slabo obučeno u rukovanju.

Veliki gubitci prouzrokovani su u našim jedinicama jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom neprijatelja, kojoj nismo mogli parirati sami svojim teškim oružjem pošto smo morali štedjeti mine, kojih nismo imali mnogo, a dejstvo artiljerije Crvene armije nije moglo ušutkati neprijateljsku artiljeriju, jer je bila na dosta velikoj udaljenosti.

Na vođenje bitlke utjecala je također i zamornost jedinica XXXII divizije i I zagorske brigade, koje su prije toga vodile dosta teške borbe i stalno bile na položaju.

Poslije ovih borbi vidi se da su naše jedinice čvršće, stabilnije na položaju, spretnije u rukovanju sa teškim oružjem, a svaiki borac došao je do uvjerenja od kolikog je značaja dobar rov u vođenju frontalne bitke naročito kada je neprijatelj raspolagao sa većim brojem teškog oružja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik:

Komandant — general-major:
Vlado Matetić s. r.

[9] **Rade Bulat.**
[10] **Janko Bobetko.**
" **Josip Antolović.**
[12] **Narodni heroj Petar Biškup Veno. Poginuo kao komandant XXXII NO divizije 1 945. godine.**
[13] **Vlajko Gavrilović.**

DIREKTIVA ŠTABA III ARMIJE NOVJ OD 9. JANUARA 1945. ŠTABU X KORPUSA O SMJENI XXXVI I LI DIVIZIJE OD STRANE BUGARSKIH JEDINICA[1]

ŠTAB III ARMIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Str. pov. br. 4

9. januara 1945.

ŠTABU X KORPUSA NOVJ

Ovih dana jedinice XXXVI i LI divizije bit će smijenjene od bugarskih jedinica.[2] U vezi s tim još odmah treba preduzeti mjere da to smjenjivanje proteče u što srdačnijim manifestacijama bratstva sa bugarskim narodom i bugarskom vojskom. Treba u svim jedinicama organizovati doček Bugarima, kojom prilikom održati prigodne govore, bacanje parola, bratimljenje između naših i bugarskih boraca i, gdje bude mogućnosti priredbe sa prigodnim programom i veseljem.

Pošto će naše jedinice i poslije smjenjivanja biti u kontaktu i sadejstvu sa bugarskim jedinicama potrebno je nastojati da odnos sa njima bude što srdačni jii ,i tješnji. Ali tom prilikom ipak imati u vidu da u bugarskoj vojsci, naročito među oficirima, vjerojatno ima još reakcionarnih, a možda i profašističkih elemenata, zbog čega voditi računa o konspiraciji u našim namjerama (sem ukoliko se tiču akcije sadejstva), brojnom stanju ljudstva i naoružanja, organizaciji političkog rada u našim jedinicama, itd.

Pored velike većine čestitih, slavenofilskih i antifašistički orijentisanih oficira u bugarskoj vojsci je u posljednje vrijeme uveden položaj zamenika komandanta, koji ima političku funkciju u vojsci. Na tim položajima nalaze se isključivo sve dobri i oprobani bugarski antifašistički borci sa kojima treba osigurati što tiješnji kontakt i saradnju. Tom prilikom voditi računa da se ne padne u sektaške greške u odnosu na ostale poštene oficire.

U sprovođenju ove direktive štabovi treba da unesu što više ozbiljnosti i zauzimanja imajući na umu činjenicu, da bratstvo između naše i bugarske vojske koje će se krvlju kovati u našim zajedničkim borbama protiv zajedničkog neprijatelja — fašizma, treba da bude glavni doprinos i zaloga nerazrušivog bratstva između naroda Jugoslavije i Bugarske.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar — pukovnik:
B. Petričević s. r.

Komandant — general-lajtnant:
Košta Nađ s. r.

MP

Dostavljeno:
Štabu VI i X korpusa,
Štabu XVI i XXXVI i
51 u. divizije NOVJ.

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. >1, k. 557.**
[2] **Tridesetšestu i 51. diviziju XII korpusa NOVJ smijenile su 11. i 12. bugarska divizija.**

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII. DIVIZIJE OD 11. JANUARA 1945. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBI KOD KLOŠTRA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. broj: 33/1945.

Dana, 11. januara 1945. god.

PREDMET: Operativni izvještaj za borbe kod Kloštra 20. XII 1944. god.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG
NOV I POJ

Nakon neuspjelog napada na neprijateljske položaje u Kalinovcu naša divizija dobila je zadatak da posjedne položaje zapadno i sjeverno od Kloštra i da ih odsudno brani. 17. decembra 1944. g. divizija je zaposjela određene joj položaje i uredila ih za odbranu i to: brigada »Braće Radića« zaposjela je položaje prema Kalinovcu i Podravskim Sesvetama, brigada »Pavleka Miškine« zaposjela je položaje na komunikaciji Đurđevac — Kloštar, s lijeve i desne strane komunikacije, na zapadnom dijelu šume Velika Sjeća. Ta brigada na svome lijevom krilu naslanjala se na I zagorsku brigadu, koja je držala položaje u selu Budrovcu. Brigada »Matija Gupca« bila je u divizijskoj rezervi, smještena u selu Kloštar.

Glavnina neprijateljskih snaga nalazila se u Đurđevcu, Kalinovcu, Ferdinandovcu sa isturenim jačim predstražama u pravcu naših položaja. Sastav neprijateljskih jedinica bio je: donski u kubanski puk, jedan bataljon gestapovaca i druge jedinice nama nepoznatog sastava. Pored pešadijskog naoružanja imali su 4 topa postavljena u Đurđevcu i 2 kod kote 129.

Noću 19. na 20. decembra 1944. god. Zapadna grupa[2] javlja, da je neprijatelj sa nepoznatim snagama izbio u Čepelovac i da je uspio iznenaditi njihove jedinice na spavanju, koje su se u neredu povukle. Odmah zatim primljen je izvještaj da neprijatelj sa slabijim snagama nadire od Ferdinandovca u pravcu Draganaca. U vezi sa takvom situacijom štab divizije izdao je naređenje brigadi »Matije Gupca« da sa dva bataljona posjedne položaje na pruzi kod Kloštra i da iste položaje odsudno brani. Sa jednim bataljonom da posjedne položaje kod kote 130. Rano ujutro neprijatelj je ispoljio svoju aktivnost kod Kalinovoa na položaje udarne brigade »Braće Radić« te čitavim frontom. Nakon žestoke borbe neprijatelj je, unatoč što je bio potpomagan snažnom artiljerijskom vatrom, bio odbijen uz teške gubitke. Nakon prvih neuspjeha neprijateljskih pokušaja, da probije našu odbranu na položajima udarne brigade »Braće Radića«, neprijatelj se povukao na polazne položaje u cilju sređivanja i vršenja priprema za ponovni napad. U to vrijeme, dok je neprijatelj napadao na položaje brigade »Braće Radića«, a sa lijevom svojom kolonom u jačini od oko 200 vojnika vršio je pritisak od Batinskog. Baš u to vrijeme bataljon Gupčeve brigade smijenjivao je jedinice OZN-e brigade i uslijed pomanjkanja vremena nije uspio organizovati položaje za odbranu. Neprijatelj je to iskoristio i prešao preko kanala Civičevca potisnuvši bataljon Gupčeve brigade. Čim je primljen prvi izvještaj, da je neprijatelj uspio potisnuti taj bataljon, odmah je izdato naređenje od strane štaba divizije, da se izvrši povratni napad i da se izgubljeni položaji imaju osvojiti pod svaku cijenu. Nakon kraće i žešće borbe taj je bataljon uspio osvojiti izgubljene položaje i potisnuti neprijatelja preko kanala.

Nakon što se neprijatelj sredio u jugoistočnom dijelu sela Kalinovca i povukao jače snage, tada je ponovnim napadom pokušao osvojiti položaje udarne brigade »Braće Radića«. Najžešći napad neprijatelj je ispoljio u pravcu kote 129 i od šume Crni Jaroi u pravcu Brezika. Jedinice udarne brigade »Braće Radića« bile su dobro utvrđene i ceo položaj bio je dobro organizovan i kod svih boraca i rukovodilaca koji su izdržali snažnu artiljerijsku vatru, bilo je ogromno povjerenje, da će sa položaja uspjeti, pa makar neprijatelj napadao mnogo većim snagama. To samopouzdanje došlo je do izražaja naročito oko 11 sati kada je neprijatelj maksimalno iskoristio svoje teško i pješadijsko oružje i kada je pokušao, da pod svaku cijenu izbaci iz položaja jedinice ud. brigade »Braće Radića«. Borba je bila veoma žestoka, ali su borci ostali u svojim rovovima. Neprijatelj je bio odbijen i ovaj puta uz veoma teške gubitke. Nakon toga neprijatelj se povlačio prema Kalinovcu.

Desna neprijateljska kolona, koja se probila kroz položaje I zagorske brigade preko Cepelovca i Budrovca ne naišavši dalje na nikakav otpor, obzirom da su se jedinice Zagorske brigade povukle, ta kolona produžila je dalje prodiranje u pravcu Prugovca. Oko 11 časova došlo je do prvog sukoba u južnom dijelu sela Prugovca između neprijateljskih isturenih djelova i jedne čete brigade »Matije Gupca«, koja se nalazila na predstraži. Nakon kraće borbe ta četa povukla se u sastav svoga bataljona. Obzirom da je zemljište između Prugovca i Kloštra veoma brisano, pretpostavljalo se, da neprijatelj neće napadati tim pravcem, nego da će koristiti šumu Veliku Sjeću ili zaobilaznim manevrom, da će napadati preko Veselog brijega. U vezi sa tom pretpostavkom izvršeno je rokiranje bataljona Gupčeve brigade i to: jedan bataljon od željez. stanice Kloštar rokirao se u desno u Veliku Sjeću sa zadatkom zatvaranja pravca od Sirove Katalene, šumom prema Budančevici. Lijevo krilo tog bataljona nalazilo se sjeveroistočno od željezničke stanice od oko 800 m. Drugi bataljon u vezi sa prednjom predstavkom rokiran je malo u lijevo, jer se vidio jedan neprijateljski eskadron koji je vršio zaobilaženje prema Veselom brijegu. Pred samom željezničkom stanicom nalazila se jedna četa sa 4 pušikomi trai jeza. Oko 12 sati neprijatelj je izbijao u sjeverni deo sela Prugovca i odmah produžio sa nastupanjem prema željezničkoj stanici u jačini od oko 100 vojnika. Pratilo se svaki korak neprijateljskog nastupanja i čekalo se da se približi što bliže, kako bi mu se nanio što snažniji udarac. Kada se neprijatelj približio na 300 do 400 m prema pruzi izdato je naređenje, da se otvori vatra. Isto tako naređeno je, da minobacači tuku. Na opšte iznenađenje do žestoke i organizovane vatre uopšte nije došlo. Puškomitraljezi sa kojima se računalo nisu otvarali vatre ili su pojedinačno pucali. Bataljoni koji su se nalazili lijevo i desno uz prugu također nisu tukli neprijatelja. Nakon 10 minuta neprijatelj je uspio, da dođe na prugu zapadno do stanice na 150 m odakle je odmah produžio sa zauzimanjem prvih staničnih zgrada, te na

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 10-3, k. 557.
[2] Riječ je o štabu Zapadne grupe NOP odreda X korpusa NOVJ.

kon osvajanja istih nastavio sa prodiranjem u Kloštar do crkve. Dakle, skoro bez borbe i uz minimalne gubitke neprijatelju je uspjelo da zauzme željezničku stanicu i jugozapadni dio Kloštra. Bataljonu koji se nalazio prema Kozarevcu naređeno je, da odmaJti zaposjedne južni deo Kloštra i svojim desnim krilom, da presječe glavnu cestu kroz Kloštar i time lokalizuje dalji prodor. Međutim, uslijed, neodlučnosti kod rukovodilaca i sporog manevrovanja i nepovjerenje u vlastito oružje, taj bataljon nije se mogao održati na određenim položajima. Čim je neprijatelj sa svojim prednjim dijelovima izbijao u sjeverni deo sela Prugovca, odmah je brigadi »Pavleka Miškine« naređeno, da sa svim snagama preko šume Velika Sjeća udari na neprijatelja. Obzirom da je neprijatelj veoma brzo uspio zauzeti položaje brigade »Matije Gupca« brigada »Pavleka Miškine« nije mogla na vrijeme intervenisati, nego je odmah preduzela izvlačenje svojih snaga kroz šumu preko ceste prema položajima brigade »Braće Radića«.[3] Tim prodorom neprijatelj je ugrozio položaje udarne brigade »Braće Radića«, koja se uslijed nastale takove situacije nije mogla održati na tim položajima radi toga je naređeno da se udarna brigada »Braće Radića« povuče sa svojih položaja u pravcu Klasara. Dakle, skoro bez borbe neprijatelju je uspjelo zauzeti Kloštar sa južne strane preko položaja brigade »Matije Gupca«, gdje je napadao sa mnogo slabijim snagama, a gdje mu to nije uspjelo učiniti sa zapadne i sjeverne strane. Naknadnom istragom ustanovilo se, da su neki puškomitraljezi uslijed nedovoljne kontrole bili veoma prljavi, a kod nekih puškomitraljezaca razvio se osjećaj straha prilikom nailaska neprijatelja. Štabovi bataljona nisu preduzeli mjere, da se sa svojim bataljonima suprostave neprijatelju iako su za to imali sve povoljne uvjete. Nakon toga jedinice naše divizije preko Kladara zauzele su nove položaje i to: brigada »Braće Radića« u Grabrovnici, brigada »Matije Gupca« u Maloj Črešljevici, brigada »Pavleka Miškine« u Kozarevcu. U ovoj borbi naročito su se istakli rukovodioci i borci udarne brigade »Braće Radića«, koji su bili riješeni da i uz najteže žrtve održe određene im položaje. Kod brigade »Matije Gupca« vidjelo se, da štabovi bataljona, niže rukovodstvo, a naročito borci nisu pokazali dovoljno volje za izvršenje postavljenog zadatka. Naređenja koja su dobivali izvršavali su površno, bez volje i sa malo nade za vođenje težih borbi. Kod štabova bataljona te brigade nije postojalo nikakove inicijative i radi toga ti bataljoni nisu se uzajamno potpomagali. Brigada »Pavleka Miškine« obzirom na brzo razvijanje događaja kod brigade »Matije Gupca« nije se snašla, da snažnim udarom napadne neprijatelja. Naprotiv u povlačenju primjećeno je kako se brigada u neredu povlači. Rukovodioci koji su doprinjeli da se brigada »Matije Gupca« skoro bez borbe povuče pozvani su na odgovornost.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 164 mrtva i 171 ranjenog, od kojih nekoliko oficira. Zarobljen je jedan »šarac«, oko 5 000 municije i druge spreme. Izgorilo: 3 puškomitraljeza, 10 pušaka, 2 šmajsera i oko 5 000 metaka i druge spreme.

Naši gubici: 16 poginulo, 83 ranjeno i 12 u borbi nestalo. Među ranjenima teško je ranjen komandant brigade »Matije Gupca«: Stevan Došen, koji je nakon jednog dana umro i sahranjen na groblju u Velikoj Črešnjevici. U brigadi »Braće Radića« lakše je ranjen komandant brigade i sva tri komandanta bataljona od kojih je komandant I bataljona Totović Mirko nakon 2 dana umro u Virovitičkoj bolnici. U brigadi »Pavleka Miškine« među ranjenima ranjen je i komesar brigade Lačan Stjepan, komesar I bataljona Hasan Ivan i komesar II bataljona Uzur Mirko.

Izgubljena su 2 puškomitraljeza ili pušaka. Potrošeno je oko 31 000 puščane, mitraljeske i šmajserske municije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik:
SL. O.

Komandant — pukovnik:
Bulat Rade

MP

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 23. JANUARA 1945. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O OPERATIVNOJ SITUACIJI I STANJU U JEDINICIMA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. broj: 45/1945.

Dana, 23. januara 1945. god.

PREDMET: Opći vojno-organizacioni izvještaj za januar 1945.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV **I** POJ

OPERATIVNA SITUACIJA:

U toku ovog mjeseca naša divizija operisala je na sektoru Podravine i Bilogore. Koncem prošlog mjeseca jedinice naše divizije uglavnom su vodile obrambene borbe u cilju zaštite mostobrana.[2] Nakon nekoliko uspješnih borbi neprijatelju su nanešeni teški gubici i isti je bio prisiljen na povlačenje na prvobitne položaje. Time su stvoreni uslovi za ofanzivne operacije. U isto vrijeme stigle su i jedinice XXXIII divizije, tako da se naša snaga znatno pojačala. Međutim, neprijatelj nakon prvih neuspjeha dovlači nove snage na prostoriju Pitomače i Kloštra, tako da u tim operacijama učestvuju tri kozačka puka, Prva hrvatska udarna divizija i jedan puk Nijemaca. Namjere neprijatelja potpuno su jasne, on želi pod svaku cijenu prodrijeti u Viroviticu. Nakon pada Pitomače[3] neprijatelj produžuje sa nadiranjem i uspjeva zauzeti špišić Bukovicu, ali se nije mogao dugo zadržati, jer su naše jedinice odmah izvršile snažan protunapad, razbivši neprijatelja i prisilivši ga na povlačenje. U isto vrijeme na tu prostoriju pored XI divizije stiže pojačanje i drugih jedinica.[4] Nakon toga naša divizija dobila je zadatak da se prebaci na jugozapadne obronke Bilogore radi kra-

[3] Komandant NOU brigade »Braća Radić« bio je tada Ivan Vulić.

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 41-3, k. 557.

[2] Riječ je o borbama za odbranu virovitičkog mostobrana.

[3] Dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije u sadejstvu sa ustašama zauzeli su Pitomaču 25. decembra 1944.

[4] Na traženje 233. divizije Crvene armije upućena je krajem decembra 1944. na liniji Pčelić — Suhopolje XVIII NOU brigada XL NO divizije. Ostale jedinice ove divizije stigle su na sektor Virovitice 5. januara 1945.

Polovinom januara 1945. stigla je na sektor Virovitice i XXXVI divizija XII NOU korpusa.

ćeg odmora, sređivanja i zatvaranja pravca od Bjelovara. Međutim, nakon jednog dana neprijatelj vrši koncentraciju svojih snaga u Bjelovaru i dovlači nove snage od Banove Jaruge prema Garešnici. Namjere neprijatelja odmah su uočene. Neprijatelj nakon što nije uspio ikroz Podravinu prodrijeti za Viroviticu, pokušao je najkraćim putem preko Bilogore. Iako je neprijatelj raspolagao sa većim snagama i želio pod svaku cijenu probiti se za Viroviticu, ipak mu to nije uspjelo i to radi toga, što su i rukovodioci i borci shvatili postavljeni zadatak, te što je između jedinica naše i XXXIII djiviziie postojala stalna veza. Nakon sedmodnevnih borbi neprijatelj je bio prisiljen da odustane od svoga zamišljenog plana i da se povlači. Ovih dana ustanovilo se, da neprijatelj nije sasvim odustao od daljnjih operacija na toj prostoriji nego je sačekivao dolazak jačih snaga. Borbe koje su vođene na jugozapadnim obroncima Bilogore i koje su bile obustavljene za tri dana nastavljaju se dalje i izgleda da će se iste voditi jačom žestinom. Općenito uzevši naša divizija u proteklom periodu vodila je glavne obranbene borbe, zato jer je i osnovni cilj svih naših jedinica bio odbrana mostobrana. Tek u nekoliko navrata naše jedinice prelazile su u protunapad koji su uspješno završavale, ali nisu donosile potpunu korist, jer se uslijed pomanjkanja inicijative pojedinih rukovodilaca nije uspjelo u povoljnom momentu rastrojenog neprijatelja potpuno uništiti. U odbrani i držanju određenih položaja stanje se je znatno poboljšalo. Rukovodioci i borci postali su znatno uporniji.

ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA

Općenito uslijed velikog broja izbačenih rukovodilaca u štabovima bataljona kod većine njih nedostaie dovoljno rutine, elastičnosti i inicijative u radu. Mnogi od rukovodilaca u štabovima bataljona htjeli bi da im bataljoni budu što bolji, pokazuju mnogo volje za rad, ali nemaju dovoljno iskustva. Kada bi divizija bila u povoljnijim prilikama i kada bi se imalo više mogućnosti za podizanje i potpomaganje tih rukovodilaca isti bi se uspjeli pravilno razviti u dobre i sposobne rukovodioce, ovako njihovo uzgajanje veoma je otežano, a izdizanje novih rukovodilaca veoma se često vrši uslijed stalnog izbacivanja iz stroja.

FORMACIJSKO STANJE JEDINICA I NJIHOVA POPUNA:

Divizija u svom sastavu ima tri brigade:
Ud. brigadu »Braće Radića«
Brigadu »Matija Gubec« i
Brigadu »Pavleka Miškine«,
Inžinjerijski bataljon,
Četu za vezu,
Bolničku četu,
Izviđačku četu,
Podoficirsku školu,
Prateću četu.

Svaka brigada ima u svom sastavu po tri bataljona, prateći vod, izviđački vod, bolnički vod i vod za vezu. Dakle, formacijsko stanje naše divizije nije se u ničem promijenilo od prošlog mjeseca, s tim, što je dopunski bataljon rasformiran, obzirom da nije bilo nikakvog priliva novih boraca.

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE:

Brojno stanje naših jedinica nije se ništa popravilo, naprotiv ono se je od prošlog mjeseca do danas znatno smanjilo (za 350 boraca). Opadanje brojnog stanja dolazi radi toga što je divizija u neprekidnim borbama imala veliki broj izbačenih iz stroja, a popuna ljudstva je minimalna ili gotovo nikako va. Spisaćno brojno stanje također se mnogo smanjilo (za 893 boraca), i to radi toga, što su iz glavnih spiskova brisani svi borci koji su dezertirali, teže ranjeni ili nestali. Dakle iz spiskova brisani su svi oni za koje se računa, da se u dogledno vrijeme neće vratiti u jedinicu. To je učinjeno radi toga, jer je spisaćno brojno stanje u nekim jedinicama bilo dvostruko veće od stanja na liicu. Brisanje je učinjeno u vezi sa ranije izdatim naređenjima o formaciji.

Stanje oružja također se pogoršalo. Dosta je oružja u borbama uništeno, oštećeno ili izgubljeno. Ipak su naše jedinice dobro naoružane sa pješadijskim oružjem obzirom na svoje malobrojno stanje.

NACIONALNI I SOCIJALNI SASTAV:

Divizija je većinom sastavljena od Hrvata, procentualno oko 89% i većinom seljaka od oko 61 %.

NASTAVA U JEDINICAMA:

Radi svakodnevnih borbi koje je vodila naša diviziia nastava u našim jedinicama nije se uopće izvodila. I ako je poneka jedinica bila izvan borbe, tada se je nastojalo da se ista odmori. Osjećaju se veliki nedostaci u stručnom vojničkom znanju, u snalaženju za vrijeme borbe, u rukovanju oružjem, ali sve to nije se moglo otkloniti uslijed pomanjkanja vremena. Što se je uspjelo, a to je da se je poslije svake borbe održalo sastanke sa štabovima i komandama četa na kojima su detalino pretresem svi nedostaci i data uputstva za rad. U pogledu postizavanja vatrene nadmoći stanje se nešto popravilo. Zatajivanje puškomitraljeza rjeđe su poiave, ali zato tačnost gađanja veoma je mala. Utrošci municije u borbama su ogromni, a da pri tome neprijateliu nisu nanešeni onoliki gubici koliki bi bili kada bi se preciznije gađalo i rukovalo oružjem. Koordinacija između pratećeg i pješadijskog oružja također nije u potpunosti postignuta. Troše se velike količine mina za teške bacače, a njihovo dejstvo nije efikasno. Kod boraca i nekih nižih rukovodilaca vlada mišljenje, da će prateća oružja riiešiti bitku i zato se njihova upotreba suviše forfira. Što se tiče utvrđivanja stanje se je mnogo nonravilo. Svi rukovodioci i borci po dolasku rta određeni -položaj osiećaiu potrebu za utvrđivanjem. Međutim, pri tome nailaze na teškoće uslijed nestašice alata za utvrđivanje tako da se i samo utvrđivanje vrši dosta sporo.

Nastava u podoficirskoj školi izvodi se po planu, ali uz veoma teške uslove, zato što su iedinice stalno u borbama i čestim pokretima, tako da i sama škola mora biti često puta u strogoj pripravnosti, a često puta moralo se je koristiti i za utvrđivanje pojedinih položaja.

SPECIJALNE JEDINICE I SLUŽBE:

Izviđačke jedinice:

Izviđačka i obavještajna služba u našoj diviziji stoji veoma loše. Pouzdano se može utvrditi da ta služba u svim dosadašnjim borbama nije izvršila potpuno ni jedan zadatak. Kod svih rukovodilaca i organa izviđačke i obavještajne službe osjeća se nedovoljna odgovornost i veoma malo zalaganje oko prikupljanja tačnih i detaljnih podataka o neprijatelju. Jedan od uzroka leži u tome, što su u

proteklom periodu obavještajni oficiri bili na kursu, a na njihova mjesta postavljeni su privremeno drugi, koji nisu imali dovoljno uslova i nisu davali dovoljno garancije. Pitanju te službe najoštrije se prišlo. Obavještajni oficiri vratili su se sa kursa i oni su odmah preuzeli dužnosti. Također ovih dana vrši se reorganizacija izviđačkih jedinica tj. smjenjivanje sveg ljudstva koje do sada nije zadovoljilo. Pri tome se nailazi na poteškoće, jer se ne može izvršiti njihova popuna uslijed veoma malog brojnog stanja naših jedinica. Ipak ima izgleda da će se stanje kod naše izviđačke i obavještajne službe u najskorije vrijeme znatno poboljšati.

Inžinjerijske jedinice:

Naš inžinjerijski bataljon po svom kvalitativnom sastavu potpuno zadovoljava, međutim, njegovo brojno stanje veoma je malo. Taj bataljon u nekoliko borbi imao je veoma osjetljive gubitke, a popuna se nije mogla izvršiti.

Jedinice za vezu:

Sve jedinice za vezu u našoj diviziji u dosadanjim borbama pokazale su mnogo požrtvovnosti. Borci iz tih jedinica uz najveće napore nastojali su uvijek postaviti vezu i ona je uvijek funikcionisala. Stručna sposobnost boraca za vezu dobro je. Najveće poteškoće pri održavanju veze nalaze se u nestašici telefonskog materijala. Čitava divizija ima samo oko 17 km kabla, tako da se i kada su jedinice veoma gusto raspoređene nije u stanju sve povezati. I sam taj materijal lošeg je kvaliteta, tako da često puta dolazi do prekida veze. Ukoliko se uspije otkloniti ti tehnički nedostaci naše jedinice uvijek će potpuno izvršavati sve postavljene zadatke. Radio-služba također je dobra, ali često puta dolazi do prekida i to radi toga, što su stanice već istrošene, uslijed prevelikog rada.

Sanitetska služba:

Sanitetska služba u našim jedinicama je vrlo dobra. Iako je divizija u čestim borbama imala veliki broj ranjenih ipak je svim ranjenicima na vrijeme ukazana liječnička pomoć i isti ,su pravovremeno evakuisani. Dakle, sanitet u našoj diviziji jeste na dostojnoj visini počam od četnih bolničara do divizijskog saniteta, kod sveg tog osoblja osjeća se velika briga za pružanje pomoći. Tako je XVIII brigada odjednom imala preko 100 ranjenika, koji su neočekivano upućeni u naše previjalište. Za najkraće vrijeme svima tim ranjenicima ukazana je pomoć. U borbama stradalo je dosta sanitetskog osoblja te se njihovom obnavljanju mora posvetiti puna pažnja čim prilike to dopuste.

Intendantura:

Intendantska služba u diviziji zadovoljava, ali ne uvijek potpuno. Često puta se dogodi slučaj, da se uslijed slabe organizacije ne uspijeva spremiti hrana za vojsku iako za to postoje uslovi. Dotur hrane na položaje također je dosta slab i sa velikim zakašnjenjem. Na to su upozoreni intendanti i stanje u tom pogledu se popravlja.

MORAL, BORBENOST, ISHRANA, OPREMA, ZDRAVSTVENO STANJE JEDINICA I RAZNI PROBLEMI KOJI SE POSTAVLJAJU:

I pored svakodnevnih borbi i veoma teških napora moral u našim jedinicama dobar je. Borci su kroz te borbe veoma očvrsnuli i prekalili se. Dezerterstvo je skoro iščezlo iz naših jedinica. Jedinice iako su male one su uvijek u stanju da sačekaju nadmoćnijeg neprijatelja i da se sa njim uhvate u koštac. Uslijed stalnih obrambenih borbi ofanzivni duh kod naših boraca kao i kod nekih rukovodilaca nešto je opao, međutim, zato se je dobilo na upornosti i izdržljivosti na odbrani položaja.

Borbenost u našim jedinicama znatno je porasla. Početkom ovih borbi borbenost naših jedinica bila je dosta slaba, tako da je neprijatelj često puta uspjevao u svojim pothvatima iako za to nije imao uslova. Danas su naši borci mnogo borbeniji i oni su u stanju da prihvate borbu na svakom mjestu. Kad bi naše jedinice bile brojčano jače, one bi se po svome kvalitetu mogle mjeriti i sa najboljim našim jedinicama.

Ishrana boraca dosta je dobra. Količina hrane je dovoljna, ali njen kvalitet nije potpuno dobar uslijed pomanjkanja soli. Ishrana je prilično neredovna, što ovisi o situaciji na položajima. Često puta se događa da borci ostaju bez hrane radi toga, što se nalaze u borbi i što im je dotur nemoguć. Komore se često puta moraju postavljati dosta daleko pozadi radi sigurnosti, što otežava pravilno funkcionisanje ishrane. Ipak bi bilo potrebno obzirom na veoma hladno vrijeme i što se bore stalno na položajima, da se hrana pojača kalorijama tj. da se više daje masti.

Oprema naših boraca dosta je slaba. Što se tiče obuće stanje je dobro. U diviziji nema uopće bosih drugova. Međutim, stanje odjeće znatno je lošije. Veoma je mali broj boraca koji imaju šinjele ili zimske kapute. Također i sa vešom se dosta loše stoji. Većina boraca ima samo po jedan par veša, tako da se presvlačenje veoma rijetko obavlja.

Zdravstveno stanje naših jedinica je dobro. Zaraznih bolesti uopće nema, jedino što ima ozeblina, prehlada i dosta boraca tuži se na reumu.

Osnovni problemi koji se postavljaju pred nas jesu popuna ljudstva, koju treba što prije izvršiti, jer se jedinice stalno troše i njihovo brojno stanje je minimalno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik:
SL. 0.

Komandant — potpukovnik:
Bulat Rade

MP

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 24. JANUARA 1945. ŠTABU X KOPUSA NOVJ O BORBAMA NA SEKTORU GRUBIŠNO POLJE — VELIKI GRĐEVAC — VELIKA PISANICA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. broj: 48/1945. god.

Dana, 24. januara 1945. god.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV I POJ

U prilogu pod... dostavlja se operativni izvještaj za borbe vođene od 13. do 20. o. mj. Isti je izvještaj nepotpun s razloga što nismo bili u stanju prikupiti izvještaje iz brigada, tako da je isti sastavljen po operacijskom dnevniku. U njemu nedostaje dosta

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 11-2, [1]k. 1192,**

stvari tako da pojedini momenti u borbama nisu uopšte unešeni, jer zato nismo imali potrebnih podataka, a niti je bilo dovoljno vremena da se pojedine borbe na sastancima proanaliziraju.
Za sve borbe koje su vođene uglavnom su izdana telefonska i radiogramska naređenja tako da ni pismenih zapovjesti nije bilo. Isto tako nisu ni skice izrađivane, jer za sve to nije bilo dovoljno vremena. Prednje se dostavlja s molbom na nadležnost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba — major:

Bogdan Jovanović s. r.

MP

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper. broj: 48/1945.

Dana, 24. januara 1945. god.

PREDMET: Operativni izvještaj za borbe od 13. do 20. januara 1945. god.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOV I POJ

Nakon neuspjelog napada na neprijatelja u Pitomači 8. o. mj. naređeno je izvlačenje iz borbe.[2] Naša divizija dobila je zadatak da se prebaci na prostoriju Stare i Nove Rače, Bulinca i Bedenika u cilju zatvaranja pravca od Bjelovara, odmora i sređivanja. Nakon jednodnevnog odmora primjećena je koncentracija 1. hrvatske udarne divizije u Bjelovaru i grupisanje snaga na prostoriju Kutina — Garešnica. 11. o. mj. primjećeni su prvi pokreti neprijatelja iz Bjelovara u pravcu Severina i prema Garešnici. Naša divizija dobila je zadatak da sa jednom brigadom osjedne položaje u G. Kovačici, a sa ostale dvije rigade da se smjesti u V. Peratovicu — V. Dabčevicu. U toku 12. o. mj. neprijatelj iz Bjelovara u jačini dva puka (20. i 21. puk 1. hrvatske udarne divizije i 1. kozačka div. sa 1. donskim i 4. kubanskim i 69. samostalnim divizionom nadirao komunikacijom od Garešnice prema Grđevcu u cilju spajanja sa neprijateljskim snagama od Bjelovara. Naša divizija zauzela je slijedeći raspored:

Brigada »Matija Gubec« posjela je položaje G. Kovačica — Zrinska. Brigada »Pavleka Miškine« položaje na prostoriji V. Dabčevice. Brigada »Braće Radića« posjela je položaje na prostorijama V. Peratovice. U listo vrijeme stiže XVIII ud. brigada koja posjeda položaje za odbranu u Grubišnom Polju. Štab divizije nalazio sé u Vel. Peratovici (sjeverni deo). U toku dana neprijatelj nije nadirao na naše položaje.

Obzirom da su položaji brigade »Matija Gupca« bili suviše istaknuti, jer je neprijatelj već upao u V. Pisanicu, radi toga je brigadi »Matija Gubec« naređeno da posjedne položaje na liniji: juž. deo sela Zrinska — M. Grđevac. U toku dana neprijatelj je sa manjim snagama nadirao u pravcu G. Kovačice, ali se nije zadržao u njoj. Prema prikupljenim podacima saznajemo, da je neprijatelj pred noć 12. o. mj. u jačini od jednog bataljona izbio u G. Kovačicu i zaposjeo istu. Brigada »Matija Gubec« dobila je zadatak da sa dva bataljona i dva bataljona Zagorske brigade napadne neprijatelja u G. Kovačici. U svome nastupanju u G. Kovačicu jedinice su naišle na slabiji otpor neprijateljskih izviđačkih djelova, koji su se odmah povukli. Dok su se jedinice koje su napadale G. Kovačicu nalazile u istoj ne uredivši položaje za odbranu, neprijatelj pred zoru 13. napao sa jačim snagama od V. Pisanice i V. Barne, a sa jednom kolonom zaposjeo put G. Kovačica — M. Grđevac. Jedinice koje se nalaze u G. Kovačici bile su iznenađene te su odmah prisiljene na povlačenje. Nakon toga povlačenje brigade »Matija Gupca« zaosjeie su položaje koje je ranije držala. Naši gubicii bili su: 2 mrtva i 12 ranjenih, dok neprijateljski gubici nisu utvrđeni.

Neprijatelj — 69. divizion 1. brigade 1. kozačke divizije sa štabom iste brigade zaposjeda zapadni deo V. Barne, dok dijelovi IV kubanskog puka iste brigade zaposjedaju G. Kovačicu. Radi ove situacije kojom je brigadi »Matija Gubec« ostao nezaštićen lijevi bok, naređeno je brigadi »Braće Radića« da zaos jedne istočni dio s. V. Barna, dok brigada »Pavlea Miškine« ima kao rezerva zaposjesti južni dio s. V. Peratovice. Brigada »Braće Radića« odbacivši neprijateljske predstraže iz istočnog dijela s. V. Barne zaposjeda isti, te se povezuje desno sa brigadom »Matija Gubec« u s. M. Grđevcu, a lijevo sa XVIII brigadom u s. Grubišnom Polju. U borbi sa 69. divizionom brigada »Braće Radića« nanijela je gubitke od 25 mrtvih, 55 ranjenih i 2 zarobljena vojnika, dok je zaplijenjeno 1 puškomitraljez, 4 poluatomatske puške, jedan šmajser, 9 sedala i 5 konja. Sopstveni gubici 14 ranjenih.

13. o. mj. neprijatelj od G. Kovačice vrši pritisak na položaje brigade »Matija Gubec« u južnom dijelu s. Zrinska, ali je uvijek bio uspješno odbijen na polazne položaje. Pred noć neprijatelj pod zaštitom mraka izvršio je iznenadni prodor od kote 176 u pravcu crkve u Zrinskoj. Te položaje trebao je držati bataljon Zagorske brigade koji je baš u tom momentu napuštao položaj, jer je dobio drugo naređenje od svoga štaiba. Neprijatelj je to iskoristio i bez borbe zaposjeo srednji deo Zrinske. Radi toga i bataljon Gupčeve brigade koji je držao položaj u južnom dijelu s. Zrinske bio prisiljen na izvlačenje te se isti povukao na kotu 198.

14. januara 1945. god. neprijatelj u jačini jednog bataljona ustaša 21. pukovnije napao sa tri kolone na položaje brigade »Matija Gubec« u M. Grđevcu. Nakon dvosatne borbe neprijatelj je uspio prisiliti jedinice brigade »Matije Gupca« na povlačenje. Neprijatelj je odmah utvrdio položaj u zapadnom dijelu s. Grđevcu, dok je slabije snage isturio u istočni deo istog sela. Štab brigade »Matije Gubec« iskoristio je tu situaciju i odmah je nakon kraće borbe uspio zauzeti istočni deo sela M. Grđevac, te se na tim položajima i utvrdio s tim što je jedan bataljon posjeo položaje na liniji kote 198-Ì95. U tim borbama neprijatelj je imao: 15 mrtvih i 25 ranjenih. Naši gubici bili su: 6 poginulih i 7 ranjenih.

Pošto je 1. donski puk kozačke divizije nakon kratke i žestoke borbe odbacio jedinice XVIII brigade, koje su držale Grubišno polje, morala se brigada »Braće Radića«, pošto joj je ovim bio ugrožen lijevi bok povući iz istočnog dijela V. Barne i zaposjesti položaje na V. Baranskim vinogradima. U tim predstražnim borbama između brigade »Braće Ra-

[2] **U napadu na Pitomaču učestvovale su jedinice X korpusa NOVJ, XL divizija VI korpusa NOVJ i artiljerijske jedinice Crvene armije.**

dića« i 69. diviziona 1. kozačke divizije imao je neprijatelj 5 poginulih i 8 ranjenih, dok su naši imali 4 mrtva i 13 ranjenih.

15. januara 1945. god. neprijatelj sa jednim bataljonom ustaša 21. pukovnije napada na položaje »Matije Gupca« u istočnom dijelu s. M. Grđevca sa glavninom, dok sa manjim snagama napada preko šume Grđevca u pravcu Grđevačkog mlina na položaje brigade »Braće Radića«. Nakon trosatne borbe jedinicama brigade »Matija Gupca« uspjeva odbiti: neprijatelja i odmah zatim preći u protunapad. Neprijatelj je bio razbijen i u neredu se povukao u pravcu G. Kovačice i V. Grđevca. U tim borbama neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i 50 ranjenih. Zaplijenjen je jedan šarac, 12 pušaka, nešto municije i druge spreme. Naši gubici: 4 mrtva i 8 ranjenih. U isto vrijeme brigadi »Braće Radića« uspjeva odbiti neprijateljsku desnu kolonu i prisiliti ju na neuredno povlačenje. Neprijatelj je i tom prilikom imao oko 20 mrtvih i 30 ranjenih. Zarobljena su dva ustaša. Zaplijenjeno je 10 pušaka i druge spreme. Mi nismo imali gubitaka.

Nakon te borbe naše jedinice zauzele su svoje stare položaje.

Radi povoljnog završetka borbe u M. Grđevcu preduzeo se je napad na neprijatelja u V. Barni sa brigadom »Braće Radića« i brigadom »Pavleka Miškine«. Napad otpočeo u 18 sati. Brigada »Pavleka Miškine« napala je neprijatelja na pravcu M. Barna — V. Barna, dok je brigada »Braće Radića« napala neprijatelja u bok preko kote 169 na centar sela. Međutim je neprijatelj prebacio svoj 4. kubanski puk sa sektora G. Kovačica u V. Barnu još prije napada, te je tako brojno bio premoćniji, radi čega napad nije uspio. Brigada »Braće Radića« povukla se na svoje ranije položaje Barnske vinograde, dok je brigada »Pavleka Miškine« zaposjela položaj na istočnom dijelu s. M. Bame. Neprijateljski gubici nepoznati. Naši gubici: 6 mrtvih i 24 ranjena.

17. januara 1945. god. koristeći maglu neprijatelj je iz V. Barne prethodno dobro izvidio položaje brigade »Pavleka Miškine«, napao istu podišavši kroz Obrovu šumu potokom Barna i napao položaje brigade s boka i leđa. Nakon kraće borbe brigada je bila odbačena na položaj sjeverno od u. Bame. Odmah zatim preduzet je povratni napad na neprijatelja u M. Barni s brigadom »Pavleka Miškine« i osvojeni su položaji koje je brigada ranije držala, dok krajnji cilj istjerivanja neprijatelja iz M. Barne nije uspio radi nadmoćnosti istoga. U toku noći 17. na 18. januar preduzet je opširniji napad na neprijatelja u M. Barni i to sa brigadom »Pavleka Miškine«, dva bataljona XVIII brigade i jednim bataljonom brigade »Braće Radića«. Međutim, zbog slabe povezanosti, decentralizacije napadnih pravaca i neodlučnosti bataljona XVIIÌ brigade napad nije uspio, te su se jedinice u zoru 18. januara povukle na polazne položaje. Brigada »Pavleka Miškine« zaposjela je sa jednim bataljonom kotu 141, kako bi se zatvorio pravac M. Barna — V. Peratovica.

Neprijateljski gubici nepoznati. Naši gubici: 2 mrtva i 8 ranjenih.

U 14 sati 18. januara o. g. neprijatelj se iz nepoznatih razloga povlači iz M. Barne i to: jednom kolonom u Grubišno polje, dok druga koìona odlazi u V. Barnu. Brigada »Pavleka Miškine« zaposjela M. Barnu i hvatala kontakt sa neprijateljem koji se nalazi u istočnom dijelu V. Barne.

Zbog napornih borbi koje je vodila brigada »Matije Gupca« u M. Grđevcu povlači se ista 19. januara 1945. u rezervu prema V. Peratovici, dok njene položaje zaposjeda XXXIII divizija. Međutim se neprijatelj naglo povlači iz V. Barne u pravcu V. Graevca, dok se iz Grubišnog Polja povlači u pravcu Pavlovca. Naše jedinice u zajednici sa XVIII brigadom preduzimaju gonjenje neprijatelja, te brigada »Pavleka Miškine« preko V. Barne zaposjeda istočni dio sela Pavlovca gdje dolazi u kontakt sa neprijateljem koji sa jačim snagama drži zapadni dio. Brigada »Braće Radića« zaposjeda s. V. Jasenovaču, dok brigada »Matije Gupca« zaposjeda Grubišno Polje. Daljnje gonjenje neprijatelja nije preduzeto radi toga, što je neprijatelj sa svoga desnog krila rokirao izvjesne snage na svoj ventar i lijevo krilo i pojačao pritisak na naše jedinice na tom dijelu. Radi ove novonastale situacije XVIII brigada prebačena je sa našeg lijevog krila na centralni dio naše fronte.

Pošto je gonjenje koje su preduzele naše jedinice u pravcu s. Pavlovca nastala praznina na sektoru V. Barne moralo se isto zaposjesti pogotovo zato, što nisu preduzete nikakove ofanzivne operacije od strane naših jedinica na centralnom dijelu fronta. Radi ovoga je brigada »Pavleka Miškine« iz s. Pavlovca prebačena u s. V. Barnu, dok je brigada »Braće Radića« zauzela položaje u s. Grbavcu.

U svim tim borbama naši gubici su bili slijedeći:
Poginula 24 druga, ranjeno 86 drugova.
Neprijateljski gubici što je utvrđeno bili su slijedeći:
ubijeno 95 neprijateljskih vojnika,
ranjeno preko 168 neprijateljskih vojnika,
zarobljeno 3 vojnika i 1 oficir.
Zaplijenjeno: jedan puškomitraljez, 1 šarac, 1 šmajser, 5 poluautomatskih pušaka, 22 puške, 9 sedala, 5 konja, nešto municije i druge spreme.
Napominje se, da su u tim borbama neprijateljski gubici znatno veći ali se oni nisu mogli utvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. pomoćnik politkomesara — major:
Majer Boris s. r.

Komandant potpukovnik:

M P

RELACIJA ŠTABA X KORPUSA OD 26. JANUARA 1 945. ŠTABU III ARMIJE NOVJ I GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA PITOMAČU'

ŠTAB X KORPUSA
ZAGREBAČKOG
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. broj 79/45.

Dana, 26. I 1945. u . . . . sati

Relacija o napadu na Pitomaču na dan 8. i 9. januara 1 945.

1. ŠTABU III ARMIJE
2. GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE
1. Cilj operacije:

Osnovni zadatak jedinica X i VI korpusa na operativnoj zoni Virovitica — Podr. Slatina — Našice sastojao se u tome, da se pod svaku cenu održi ovo područje, kao i mostobran kod Barča, te da se na taj način omogući i prebacivanje snaga XII korpu-

[1] **Dokument nepotpun, pisan strojem, latinicom, U Arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 8-4, k. 557.**

sa s leve na desnu obalu r. Drave u Slavoniju u cilju izvođenja daljnjih operacija.
U duhu prednje osnovne ideje naređeno je od strane štaba III armije sa Op. br. 6. od 4. januara 1 945. god. da X korpus ojačan sa XL divizijom VI korpusa izvrši energičan napad na neprijatelja na liniji: špišić Bukovica — Pitomača — Kloštar u cilju odbacivanja neprijatelja sa te linije i daljnjeg gonjenja u pravcu Đurđevac — Koprivnica.

2. Opis položaja (sekcija Bjelovar 1:1000 000):

Zemljište na kome je ova operacija izvođena ravničarskog je karaktera sa blagim ugibima i slabo pokriveno. Preglednost je vrlo dobra, što omogućava neprijatelju dobro vatreno dejstvo na svim odstojanjima. Prirodnih zaklona ima vrlo malo, te je napadač izložen za sve vreme jakoj branioočevoj vatri i prinuđen, da ovaj napad sprovodi po etapama i uz jaku potporu artiljerije i teškog pešadijskog naoružanja. Snijeg koji je pokrivao bojište još je više otežavao prikriveno nastupanje napadača, jer je neprijatelj mogao jasno uočavati tamne siluete napadača.

Velika hladnoća i mraz jako su zamarali naše trupe, koje su relativno slabo obučene morale preko celog dana i noći ležati na snijegu na otvorenom polju.

3. Podaci o neprijatelju:

O neprijatelju su bili prikupljeni sledeći podaci:

a) Jedna brigada 1. kozačke divizije sa tri kozačka puka (3. kubanski, 5. donski i 6. tjerski) i jednim divizionom poljske artiljerije od 12 oruđa 75 mm utvrdila se četvrto u uglu: Pitomača — Otrovanec — Dinjevac — Kladare.[2] Položaji su bili izgrađeni u tipu poljske fortifikacije u vidu otpornih tačaka, koje su bile u dobroj međusobnoj vatrenoj vezi. Ukupna snaga oko 5 000 ljudi.

b) Na prostoru Kloštar — Prugovac nalazio se 225. njemački pešadijski puk (Inf. Rgt. 225) od 2 bataljona ukupne jačine oko 1 200 ljudi.

4. Naše jedinice koje su učestvovale u napadu i njihovi zadaci:

XL divizija potpomognuta sa 5 baterija Crvene armije ima da likvidira neprijateljsko uporište Pitomača. Glavni pravac napada kroz šumu Banov Brod, a manji deo snaga kroz s. Otrovanec u cilju manevra.

XXXIII divizija sa dve brigade ispoljava pritisak na s. Kladare preko s. Dinjevac i kote 128. U prvoj fazi napada zauzeti očekujući raspored na liniji: Dinjevac — kota 128 sa bočnim osiguranjem prema Pitomači i Kloštru, a potom u pogodnom momentu sa jednom brigadom upasti u s. Kladare i time preseći cestu Pitomača — Kloštar.

XXXII divizija sa dve brigade zauzima položaje na liniji: Babin brijeg — Vargićev brežek (k. 152) — Veseli brijeg odakle ispoljava pritisak prema s. Prugovac i Kloštar u cilju vezivanja neprijateljskih snaga u tim selima kao i sprečavanja svake neprijateljske intervencije iz ovih uporišta u pravcu levog boka XXXIII divizije.

Zagorska brigada do određenog časa za napad postavlja se na sektor s. Šandrovac sa zadatkom, da zaštiti levi bok i pozadinu snaga XXXII i XXXIII divizije od neprijateljskog dejstva sa pravca Bjelovar.

5. Vreme trajanja napada:

Napad je otpočeo 8. I 1 945. u 04,00 časova i trajao je do 9. I 1 945. g. do 03,00 časova, kada je od strane ovoga štaba naređeno obustavljanje napada i povlačenje na nove položaje.

6. Tok borbe:

a) Na otseku XL divizije:

XL dvizija izvršila je predviđeni napad sa 2 brigade u prvom borbenom redu (Omladinska udarna brigada i XVIII udarna brigada) i jednom brigadom (Virovitičkom) u divizijskoj rezervi kod s. St. Gradac.

Plan napada bio je sledeći:

Omladinska brigada s jednim bataljonom napašće neprijatelja pravcem: polje Žutilo — severni krak s. Pitomača, sa težnjom da što pre izbije na glavnu cestu i uhvati vezu sa delovima XVIII brigade. Sa jednim bataljonom ima da napadne neprijatelja pravcem preko natpisa »Greda« u težnji, da se što pre spoji sa snagama XVIII brigade i zajedno s njima nastavi čišćenje cestom ka centru Pitomače. Manji deo snaga toga bataljona postaviti na desni bok radi zaštite od eventualnog neprijateljskog napada sa pravca s. Kladare. S jednim bataljonom postaviti zasedu na liniji: Greda — desna obala Kopanjeg kanala — sev. zap. ivica s. Đuretina do r. Drave, sa zadatkom zaštite boka jedinice koje su u napadu.

XVIII udarna brigada s jednim bataljonom napada neprijatelja pravcem: Lisičino polje — južni krak Pitomača sa težnjom, da što pre izbije na cestu Pitomača — Kladare, na istoj da napravi barikade i postavi sva protukolska oruđa frontom prema s. Kladare. S jednim bataljonom napada neprijatelja sa zapadne strane željezničke stanice, koristeći zapadni krak sela koji vodi paralelno sa željezničkom prugom. Težnja je ovog bataljona da što pre izbije na cestu sjeverno od željezničke pruge i spoji se sa snagama iste brigade, koje napadaju sa suprotne strane. S jednim bataljonom napada neprijatelja istočnim krakom s. Pitomača sa pravca Krčevine.

Virovitička brigada nalazila se u divizijskoj rezervi u s. St. Gradac — Rogovac.

Rad Omladinske brigade:

Polazeći sa svojih polaznih položaja dva bataljona ove brigade u šumi Pakat i u s. Đuretina sukobila se sa neprijateljem, koji se nalazio u predstraži u jačini oko 150 vojnika. Naše jedinice proterale su neprijatelja sa tih položaja prema s. Greda, a djelimično je neprijatelj našim jedinicama pružao iz tog sela jak otpor. Ipak je našim jedinicama uspjelo prodredi u selo i zauzeti polovinu sela. Borba se u tom selu vodila čitav dan, a neprijatelj je u povlačenju prema centru sela palio ispred sebe kuće. U 22 sata brigada je počela sa žestokim napadom uz potporu artiljerijske vatre. Pored ovih napora brigada nije uspjela izbaciti neprijatelja iz sela Greda.

Rad XVIII udarne brigade:

Tri bataljona ove brigade imali su zadatak napasti samo uporište Pitomaču, dok je četvrti bataljon bio u rezervi. Štab brigade poslao je ispred sebe prema s. Otrovanec bataljon koji se nalazio u brigadnoj rezervi i po nailasku u s. Otrovanec isti je bio dočekan jakom mitraljeskom i bacačkom vatrom neprijatelja. Štab brigade izgleda nije znao, da se u tome selu nalazi neprijatelj. Na osnovu ovoga riješeno je, da se prvo likvidira neprijateljska posada u Otrovancu, a potom da se tek pristupi napadu na Pitomaču. U ovome cilju angažovana su i dva ostala bataljona, dok je jedan bataljon ostao na ivici s. Pitomače i vodio borbu sa neprijateljem u istočnom kraku toga sela.

U prvom naletu uspjelo je jedinicama ove brigade prodreti u s. Otrovanec, ali kako se neprijatelj jako

[2] **Navedenu prostoriju držala je tada 2. divizija njemačkog 15. SS kozackog konjičkog korpusa.**

utvrdio u centru toga sela to brigada ni uz potporu artiljerijske vatre nije uspjela da likvidira neprijateljsku posadu. U cilju ukazivanja pomoći svojoj opkoljenoj posadi u s. Otrovanec neprijatelj je angažovao jače snage iz Pitomače i bacio ih u napad u bok naših jedinica kod toga sela. Zbog toga je brigada bila prinuđena da napusti selo i da se povuče na položaje izvan sela obrazujući jedan luk oko toga sela sa istočne i jugoistočne strane. Tu su se naše jedinice ukopale, sredile i čekale na ponovni napad u 22 časa, kada je imao otpočeti opšti napad na sektor Pitomača — Otrovanec.

Ponovni napad otpočeo je u 22 časa uz potporu artiljerije VI korpusa (1 brdska baterija). Uslijed jakog neprijateljskog otpora ni ovaj ponovni napad nije uspeo i neprijatelj se održao u Otrovancu odakle je iz dobro izgrađenih položaja jakom i preciznom vatrom nanosio našim jedinicama velike gubitke. Posle borbe od 5 sati naređeno je od strane štaba X korpusa 9. I u 03,00 časova prekid napada i povlačenje na polazne položaje.

b) Na otsjeku XXXIII divizije:

XXXIII divizija izvršila je napad sa 2 brigade (II i III brigada) u prvom borbenom redu i jednom brigadom (I brigada) u divizijskoj rezervi u s. Grabrovnica.

Plan napada bio je slijedeći:

II brigada sa dva bataljona zaposeda položaj od slova »G«, Veseli brijeg u pravcu sjeveroistoka zaključno sa kotom 128. Jedan bataljon posjeda predstražni položaj 1 km ispred glavnog položaja savijen u vidu luka, tako da vatrom dominira nad cestom i jugoistočnim izlazom iz s. Oderjan. U slučaju jakog pritiska bataljon se povlači na glavni položaj, koji cijela brigada brani odsutno. Protukolski top bio je postavljen na lijevo krilo rasporeda na samoj ivici s. Dinjevac.

III brigada sa jednim bataljonom posjeda položaj od kote 128 do izbočine kanala koji presjeca s. Kladare, a zatim zapadnom obalom kanala na jug do u visinu kote 131 i sprečava neprijatelju iz Pitomače da tim pravcem ugrozi položaj II brigade s leđa. Dva bataljona držana su u pripravnosti u jugoistočnom dijelu s. Dinjevac s tim da sa odgovarajućim snagama zatvore prostor od desnog krila I bataljona (zapadnom obalom bezimenog potoka do uskotračne pruge na jugu zaključno). Nakon povoljnog raspleta uvodnih borbi u Pitomači sa svim svojim snagama zaposjeda s. Kladare i time potpuno odsjeće vezu neprijateljskim snagama iz Pitomače i Kloštra.

I brigada smješta se u sjeverni dio s. Grabrovnica i obrazuje opću rezervu. Na desnom krilu održava vezu sa djelovima III brigade »N. Demonja« i prema potrebi intervenira na njezinom desnom krilu. Lijevo održava vezu sa djelovima XXXII divizije u prostoru Vargićev brežek.

Tok operacije:

Borba je otpočela 8. I 1 945. u 04 sata.

Nastupajući na određene položaje naišli su prednji dijelovi II brigade u sjeverozapadnom dijelu s. Dinjevca na jači neprijateljski otpor. Sa snagama jednog bataljona brigada je pokušala protjerati neprijatelja iz tog dijela sela, da bi se omogućilo nesmetano kretanje i zaposjedanje položaja, ali je taj napad bio koncentriranom obrambenom vatrom neprijatelja skršen i bataljon se imajući znatne gubitke povukao na polazni položaj. Pokušaj prodora u selo ponovila je brigada još dva puta koristeći preostala dva bataljona uz pomoć koncentrirane vatre teških bacača, ali su ti pokušaji odbijeni po neprijatelju.

Nakon toga je II brigada povukla svoje jedinice na liniju Grgac — u pravcu kote 130, jedan km južno od Dinjevca i ukopala se za odbranu.

III brigada »N. Demonje« nastupajući od Grabrovnice na određeni položaj naišla je na istočnom dijelu s. Dinjevca također na neprijateljski otpor. Sa dijelovima I bataljona koji su postepeno pojačani i sa II bataljonom izvršen je pritisak i prodor u samo selo. Neprijatelj se pod borbom povlačio prema centru sela i zaustavio se u školskoj zgradi (kod kapelice), gdje je pružio snažan otpor. Dok su naše jedinice vršile pripremu za prelaz na likvidaciju te neprijateljske otporne točke, neprijatelj je iz Kloštra i Kladara u dvije kolone krenuo u pomoć napadnutoj svojoj jedinici u Dinjevcu.

Selo Dinjevac branio je jedan divizion Čerkeza i dijelovi III brigade napadajući te snage ispoljili su veliku prodornost i zauzeli gotovo 2/3 sela stvorivši povoljne izglede za punu likvidaciju. Međutim, nastupanje neprijateljskih kolona sa sjevera pomaganih jakom artiljerijskom vatrom iz Kladara dalo je napadnutom neprijatelju znatnog podstreka i on je pristupio aktivnoj obrani izbacujući manje grupice strijelaca na naše bokove i tako (uspio) ugrožavati i ometati naše jedinice pozadi prvog borbenog reda. Kad su naposljetku kolone iz Kladara i Kloštra stupile u kontakt sa našim jedinicama u istočnom dijelu s. Dinjevca, a artiljerijska vatra iz Kladara postala još preciznija (zahvaljujući mogućnosti osmatranja nastupajuće pješadije), imajući preslabo osiguran lijevi bok, štab III brigade povukao je svoje jedinice pred neprijateljskom nadmoći južno od s. Dinjevca oslanjajući se lijevo na dijelove II brigade, a desno na bataljon I brigade kod uskotračne pruge i priredio taj položaj za odbranu.

To povlačenje izvršeno je u 7 sati, pa je time i naša djelatnost protiv neprijateljskog saobraćaja na cesti Pitomača — Kloštar i potpuno presjecanje te komunikacije predviđeno zapovješću[3] otpalo.

I brigada sačinjavajući opću rezervu morala je odmah u početku zauzeti sa jednim bataljonom položaj: linijom bezimenog potoka od sjevernog dijela Velike Črešnjevice u pravcu sjevera do uskotračne pruge zaključno, zbog okolnosti što se u Otrovancu nalazila jača neprijateljska grupa, koju je napadala XVIII udarna brigada, a koja nije bila u općem planu predviđena. Tako su u rezervi ostala još dva bataljona, koja nisu upotrebijena za pojačanje III brigadi u Dinjevcu radi brzine neprijateljskog nastupanja i prebrzog povlačenja III brigade.

U nastojanju da se ostvari postavljeni zadatak pred diviziju ovaj štab je naredio ponovan napad na s. Dinjevac radi protjerivanja neprijatelja iz istog i

!)renošenje borbe na Kladare. Jedinicama je ostavjeno potrebno vrijeme za sređivanje i organizaciju tog napada, pa su oko 11 sati dva bataljona III brigade na istočni dio, a jedan bataljon II brigade na zapadni dio sela otpočeli napad pomažući se po jednom baterijom teških bacača na svakom pravcu. Dobro organiziran neprijateljski otpor pomagan artiljerijskom vatrom iz Kladara, zahvaljujući brisanom predterenu prekrivenom snijegom uvjetovao je neuspjeh i ovog napada. Trpeći osjetljive gubitke koji su stvarali neugodnu psihozu kod ljudstva naše jedinice povukle su se na polazne položaje.

Oko 15 sati poduzeo je neprijatelj iz Dinjevca ispad na naše položaje i bez naročite poteškoće manevri-

[3] **Riječ je o zapovjesti štaba X korpusa NOVJ.**

rajući sa više četnih kolona probio se kroz položaje I bataljona III brigade »N. Demonje«, te zahvatio sjeverni dio s. Grabrovnice.

Dijelovi I brigade iz rezerve vjerojatno računajući sa čvrstinom položaja na koti 130 nisu izvršili pravilnu vlastito osiguranje niti održali tijesnu vezu sa III brigadom »N. Demonje«, pa je nenadana pojava neprijatelja u selu izazvala dezorganizaciju, pa čak u stanovitoj mjeri i paniku koja se je postepeno prenosila i na jedinice, a naročito pomoćne jedinice, koje su se u tom selu nalazile. Veza štaba divizije sa svim jedinicama na položaju bila je prekinuta, pa ovaj nije mogao upotrijebiti II brigadu na neprijateljskom desnom boku, radi njegovog ometanja, a štab te brigade iz vlastite pobude nije to učinio, pa je neprijateljska grupa jačine 500—600 vojnika služeći se sa dva protukolska topa iz streljačkog stroja i više teških bacača mogla nesmetano djelovati na potiskivanju naših manjih dijelova, koji su davali otpor sa fronta.

Obzirom na rastrojenost jedinica I i III brigade prouzročenu više nepažnjom naših nižih komandi nego snagom neprijatelja štab divizije je jedinice povukao na liniju kote 159 — sjeverni dio s. V. Črešnjevica na stalno utvrđene položaje, a iza te linije vršio prikupljanje dijelova koji su postepeno pridolazili. Sređivanje je izvršeno u kratkom roku od 2 sata, a veza sa III brigadom koja je zadržala neprekidno svoj položaj je uspostavljena, pa je povedena akcija za izbacivanje neprijatelja iz Grabrovnice i konsolidaciju položaja sjeverno od tog sela.

Oko 19 sati pod zaštitom tame izvršen je taj napad sa jednim bataljonom I brigade i jednim bataljonom II brigade. Nakon kraće borbe neprijatelj se pod zaštitničkom borbom izvukao iz sela i odstupio u s. Dinjevac.

Zaposjednuti su stari položaji između Grabrovnice i Dinjevca i vršena priprema za ponovni napad na Dinjevac još tokom noći, no zbog situacije kod XI divizije naređeno je 9. I 1 945. u 0,3 sata prekidanje napada i povlačenje na liniju Sedlarica — Turnašica — Vukosavljevica. Povlačenje je izvršeno u punom redu u određeno vrijeme.

c) Na otsjeku XXXII divizije:

XXXII divizija zauzela je bez smetnji do određenog vremena naređene položaje i time zatvorila pravac od sela Kloštar i Prugovac. Sa po jednom brigadom divizija je posjela Babin brijeg i Veseli brijeg, a jedna brigada zadržana je u rezervi u s. Kozarevac.

Na otsjeku ove divizije nije bilo za cijelo vrijeme važnijih događaja. Neprijatelj je samo jednom prilikom pokušao sa jednim bataljonom ispad u pravcu Babinog brijega i Vargićevog brežeka, ali je bio odmah odbijen.

d) Na sektoru Zagorske brigade:

Zagorska brigada zauzela je do određenog vremena svoje položaje kod s. Šandrovca i nije imala sukoba sa neprijateljem.

e) Prekid napada:

9. I 1 945. u 0,3 sata naređeno je od strane ovog štaba da se napad obustavi, jer usljed žilavog otpora jakih neprijateljskih snaga, koje su pored toga bile dobro utvrđene i zamora vlastitih trupa nije bilo izgleda za uspjeh u napadu. Jedinice su povučene na nove obrambene položaje i to:

XI dvizija na liniju: r. Drava — Stari Gradac — Lozan — Željez. stanica Vukosavljevica,

XXXIII divizija na sektor Sedlarica — Turnašica — Vukosavl j evica,

XXXII divizija na sektor Severin — Nova Rača — Bulinac i

Zagorska brigada upućena na sektor Haganj — Srp. Kapela.

7. Neprijateljski gubici:

Ubijeno oko 130, ranjeno 154, zarobljeno 12. Plijen 7 pušaka, 1 telefon, 1 puškomitraljez i 3 000 puš. metaka.

8. Naši gubici:

Poginulo 33, ranjeno 240, nestalo 7 i dezertiralo 5 drugova. Izgubljeno 12 pušaka, 1 puškomitraljez i 1 šmajser.

Među ranjenima nalaze se;

iz XXXIII dvizije: politkomesar bataljona III brigade Slobodan Petrović, pom. politkomesara bataljona III brigade Antelj Jovo, komandir čete III brigade Borojevića Branko, komandiri četa II brigade Ljeljak Ivan i Jušić Josip, politkomesar čete II brigade Nagić Ivica, politkomesar čete III brigade Balog Stjepan, pomoćnici politkomesara četa II brigade Novak Vladimir i III brigade Nikolić Srđa, politdelegati III brigade Matašić Grujo, Novak Rudolf i Sudar Mato.

iz XI divizije: komandant I bataljona Omladinske udarne brigade, koji je ranjen u ruku.

9. Utrošak municije:

U ovoj operaciji utrošeno je ukupno:

a) puščane municije	85 720 metaka
b) šmajserske municije	9 580 metaka
c) mina za teški bacač 81 mm	980 komada
d) mina za laki bacač	93 komada
e) mina za džon-bull	53 komada
f) ručnih bombi	200komada^
g) granata za brdski top 65mm	188komada*.

IZVJEŠTAJ ŠTABA X KORPUSA OD 3. FEBRUARA 1 945. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE I ŠTABU III ARMIJE NOVJ O BORBAMA ZA VIROVITIČKI MOSTOBRAN[1]

ŠTAB X KORPUSA
ZAGREBAČKOG
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. Broj 112.

Dana, 3. II 1 945.

I. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE
II. ŠTABU III ARMIJE NOV I POJ

Dostavlja se petnaestodnevni
operativni izvještaj za vrijeme
od 16. do 31. siječnja 1 945.

Prema naređenju štaba III armije NOVJ Str. Pov. br. 3 od 7. I 1 945. dostavlja se petnaestodnevni operativni izvještaj za period vremena od 16. do 31. siječnja 1 945. godine.

16. siječnja 1 945. godine:

Raspored snaga bio je slijedeći;

XXXIII divizija uglavnom na položajima od prošlog dana: Radetić (k. 235) — k. 273 — Bogaz (k. 228).

XII proleterska brigada sa 2 bataljóna drži s. Brzaju, jedan bataljon u sj (evemoj) polovini s. Zrinska i jedan bataljon u rezervi u s. Šibeniku.

Zagorska brigada drži Bubanj.

XXXII divizija: brigada »Matija Gubec« na odsjeku Tavan — Ob rova šuma.

[4] Redakcija nije uspjela pronaći završetak dokumenta.

[1] Original, pisan strojem, latinicom u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 25-3, k. 557.

XVIII brigada[2] na liniji: Injatički brijeg (sj. ist. izlaz iz Grub.(išnog) Polja) — potok Peratovica.
Oko 10 sati uslijedio je do tada najjači neprijateljski napad na položaje XXXIII divizije, a poglavito na k. 235. Neprijateljska artiljerija plasirana na V. brdu tukla je direktnom vatrom taj položaj, a koncentrična vatra od najmanje 10 minobacača neutralizirala je prilično rad naših strelaca i mitraljezaca, koji su uglavnom uz slabu podršku vlastitih bacača i haubičke baterije imali držati položaj. To je pomoglo neprijatelju da stvori veliku vatrenu nadmoćnost, a sve zajedno odlučilo je o ishodu borbe za ovu kotu. Nakon 30 minuta naše jedinice bile su potisnute sa ovog položaja. Bataljoni II brigade dali su na ovom položaju svoju najbolju borbu u cijeloj ovoj operaciji i ispoljile veliku izdržljivost i volju da izvrše dobiveno naređenje — održati položaj, ali je bilo jasno da bi dalji otpor taj položaj očuvao još za koji sat, ali bi ovo iziskivalo toliko žrtava da to ne bi bilo opravdano. Nakon ovoga jedinice XXXIII dvizije povukle su se prema Srednjoj Zanogi i tu se učvrstile.
Napredujući dalje neprijatelj je ovoga dana ovladao i k. 238 (Radotić), koju je branio jedan bataljon Virovitičke brigade, i ž. st. Vukosavljevića, koju je zauzeo na prevaru. Ovdje je neprijatelj poslao napred nekoliko Kozaka koji su digli ruke u zrak u znak predaje, a kada su naši popustili položaje i izašli iz utvrđenih kuća u pravcu ovih Kozaka neprijatelj je sa jednom drugom jačom grupom, koja je nastupala iza ovih prvih, iznenadno otvorio vatru na naše borce nanio im prilične gubitke i odbacio ih od stanice.
Na ostalom sektoru fronta nije bilo veće aktivnosti ni sa naše, ni sa neprijateljske strane.

17. siječnja 1 945. godine:
Ovoga dana izvršena je smjena jedinica XXXIII divizije koje su neprestanom borbom bile zamorene sa jedinicima XXXVI vojvođanske divizije.[3] XXXIII divizija povučena je u rezervu na prostor: Cremušina — Šibenik, radi odmora. XXXVI divizija preuzela je položaje XXXIII divizije i pripremala se za opći protivnapad.
Na odsjeku XXXII divizije neprijatelj je koristeći maglu prethodno dobro izvidio položaje brigade »Pavleka Miškine« i ove napao podišavši kroz Obrovu šumu potokom Barna, te napao položaje brigade s boka i iz pozadine. Nakon kraće borbe brigada je bila odbačena na položaj sjeverno od M. Barne. Odmah zatim poduzet je povratni napad na M. Barnu sa brigadom »Pavleka Miškine« i vraćeni su položaji koje je ta brigada ranije držala, dok krajnji cilj: istjerivanje neprijatelja iz M. Barne nije uspio zbog njegove nadmoćnosti.
Inače ovog dana nije bilo važnijih događaja.

18. siječnja 1 945. godine:
Dolaskom XXXVI divizije na ovaj dio fronta otpočinje II faza ove operacije u kojoj inicijativa prelazi u naše ruke.
Po završenoj smjeni XXXIII divizije jedinice XXXVI divizije dobile su zadatak, da energičnim napadom unište neprijatelja, koji se zavukao u naše položaje na sektoru Vukosaljevića, k. 235 — V. Brdo — Sedlarica, te da se time razbije i cijela neprijateljska druga ofanziva na mostobran kod Virovitice. Napad XXXVI divizije otpočeo je ovog dana u 0,6 sati i to sa jednom brigadom pravcem: Lozan — Babino brdo — Sv. Jelena (k. 131) — Kuturište — Sedlarica, a sa jednom brigadom pravcem: Radotić (k. 238) — k. 235 — V. brdo — Karšanj.

[2] **Riječ je o XVIII brigadi XL divizije VI korpusa NOVJ.**

Težnja je bila da se neprijateljske snage opkole i unište.
Čim su jedinice krenule u napad naišle su odmah na jak otpor neprijatelja koji je svuda bio dobro ukopan. Oba krila dobro su napredovala. Desna kolona ubrzo je zauzela Sv. Jelenu i produžila nadiranje dalje prema s. Sedlarici. Lijeva kolona naišla je na jak otpor neprijatelja na Radotiću (k. 238). Poslije podne ovog dana neprijatelj je bio prinuđen da bez borbe napusti Radotić kao i ž. st. Vukosavljevicu zbog opasnosti da bude otsječen na ovom odsjeku od strane naše desne kolone, koja je uspješno i dosta brzo dalje nadirala prema s. Sedlarica i Turnašica.
Na ostalom napadnutom frontu jedinice XXXVI divizije su polako, ali sigurno napredovale i neprijatelj je (na) tome sektoru došao postepeno u tešku situaciju. On je ovdje ubacio u borbu skoro sve svoje raspoložive snage, tako da na svom komunikacijskom pravcu Pitomača — Kloštar — Đurđevac nije imao skoro nikakve rezerve. Zbog ovoga bacio je neprijatelj u toku ovoga dana 1. pukovniju PTS sa Bilogore u Podravinu u Kloštar.

19. siječnja 1 945 godine:
Preko cijelog dana produžava se napad XXXVI divizije na neprijatelja na sektor Turnašica — Sedlarica. Divizija uspjeva da ovlada k. 235 — V. brdo. Oko 16 sati neprijatelj je uspio da artiljerijskom vatrom prikrije svoje izvlačenje i konačno je napustio cijeli sektor i povukao se prema s. Otrovanec i Pitomači. Na ovaj način razbijeno je neprijateljsko lijevo krilo koje je imalo glavni zadatak u cijeloj ovoj ofanzivi.
Zbog situacije u Podravini, kao i neuspjeha u ofanzivi na širkom frontu, neprijatelj ovoga dana napušta Grubišno Polje, V. Barnu i V. i M. Zdence, kao i Kovačicu, te svoje snage s ovog sektora rokira prema zapadu na prostor: Pavlovac — V. Grđevac i V. Pisanicu.
Ovo izvlačenie neprijateljskih snaga zapaženo je s naše strane dosta kasno, te ie poduzeto gonjenje od strane naših snaga bilo neefikasno.
Čim su dobiveni podaci da se neprijatelj povlači, naređeno je od strane ovog štaba odmah gonjenje neprijatelja i to: XXXII divizijom i XVIII brigadom. U ovom gonjenju brigada »Pavleka Miškine« zauzima istočni dio s. Pavlovac, dok ie u zapadnom dijelu ostao neprijatelj. Brigada »Braće Radića« zauzela je s. V. Jasenovaču, dok je brigada »Matije Gupca« zaposjela Grubišno Polje. Dalje gonjenje neprijatelja nije više bilo moguće, jer se on na liniji: Pavlovac — V. Grđevac — V. Pisanica već sredio i dovoljno učvrstio, te je pružao jak otpor.
Na taj način 19. o. mj. konačno je slomljena neprijateljska druga ofanziva na ovome sektoru na svim odsjecima i našim protivnapadom, te razbijanjem njegovoj lijevog krila u Podravini, natjeran je neprijatelj na prelaz u defanzivu. Tim je postignut cilj ove operacije u potpunosti.

20. siječnja 1 945. godine:
U toku ovog dana, osim obostrane izviđačke aktivnosti nije bilo važnijih događaja.
Sa naše strane vršene su pripreme za opći napad, da se neprijatelj natjera dalje prema zapadu.
XXXII divizija goneći neprijatelja izbila je 19. o. mj. na liniju s. Pavlovac — V. Zdenci — Grubišno Polje.
II brigada XXXIII divizije održala je svoje položaje u G. Kovačici, a III brigada na liniji Bačkovica — Mladine.

[3] **XXXVI divizija XII korpusa NOVJ prešla je u Slavoniju 16. januara 1 945.**

Neprijatelj je napao iz V. Pisanice položaj I zagorske brigade kod Prokopa, k. 220, a istovremeno sa sektora Ribnjačka i Bedenička i I brigadu kod Čađavice[4] i Poloma. Kod Prokopa neprijatelj je odbijen, a I brigada morala se povući na Javorovac (k. 233).

21. siječnja 1 945. godine:

Ovoga dana do podne na cijelom frontu samo obostrana izviđačka aktivnost. Naše jedinice spremaju se za izvršenje novog zadatka.

Po izvlačenju snaga na komunikaciju Bjelovar — Pavlovac neprijatelj se ograničio na obranu.

U 16 sati XXXVI i XL divizija i XII proleterska udarna brigada zauzele su u podravskom sektoru polazne položaje za napad na Pitomaču, Otrovanec i Dinjevac. Na bilogorskom sektoru radi osiguranja leđa ovim napadnim snagama — XXXII i XXXIII divizija zauzele su položaje na liniji: Grubišno Polje — V. Barna — G. Kovačica (k. 176) — k. 220 — k. 208 — 227 — Turski Grobovi.

U toku noći na podravskom sektoru XXXVI divizija uspjela je probiti se u Otrovanec, a XII ud. brigada zauzela je Đuretinu. Neprijatelj se uporno branio.

22. siječnja 1 945. godine:

Jedinice XXXVI i XL divizije i XII proleterske udarne brigade ne uspjevši u toku noći likvidirati neprijateljske objekte zbog jakog neprijateljskog otpora povukle su se 22. o. mj. pred zoru na polazne položaje, radi izvršenja priprema za protiv napad.

U toku dana izviđanja neprijateljskih položaja.

U 18 sati ovog dana izvršen je ponovno napad koji zbog ogorčenog otpora neprijatelja nije uspio, te su se jedinice u toku noći 22/23. povukle na svoje polazne položaje.

Na južnom odsjeku fronta kod XXXII i XXXIII divizije jaka vlastita izviđačka djelatnost u pravcu Garešnice i Bečkovice, gdje se osjećaju neprijateljski pokreti.

Radi pojačanja južnog sektora jedna brigada XXXVI divizije prebačena je na sektor Turski Grobovi — Bogaz, a I i III brigada prebačene su na liniju: Topolovci — Gakovo kao rezerva.

23. siječnja 1 945. godine:

Tog dana pred noć i u toku noći napustili su Čerkezi sektor Grubišno Polje, M. i V. Zdence i Hercegovac kamo su stigli u toku dana, a povukli se u pravcu Pavlovca i Garešnice.

24. siječnja 1 945. godine:

U 7,30 sati neprijatelj nepoznate jačine napao je sa pravca G. Kovačica položaje I moslavačke brigade kod M. Grđevca, koja je taj napad odbila. Istovremeno neprijatelj je vršio pritisak na s. Zrinsku i ovremeno gađao artiljerijom položaje I zagorske rigade na Bubnju. Napad jedne satnije PTS na odsjeku Turski Grobovi također je odbijen.

U 0,8 sati izvršila su napad dva bataljona 1. donskog puka na položaje XXXIII divizije kod M. Grđevca i uspjela potisnuti naše prednje dijelove iz zapadnog dijela sela i tu se zadržati do 15 sati, kada je koncentričnim napadom naših jedinica neprijatelj protjeran uz vrlo osjetljive gubitke u G. Kovačicu i V. Grđevac.

Istovremeno je prema položajima XXXII divizije nastupala 1. bojna 21. pukovnije kao osiguranje desnog boka kozačkih snaga, a prema položajima I zagorske brigade na Bubnju jedna satnija 21. pukovnije. Nakon kratke borbe neprijatelj je protjeran u svoje ishodne baze.

***Čađavica nije pronađena na karti 1:100 000. Vjerojatno se naišli na s. Čađavac, 17 km jugozapadno od Pitomače.**

Na podravskom sektoru obostrana izviđačka aktivnost.

25. siječnja 1 945. godine:

Na našem sektoru osim obostrane izviđačke aktivnosti, ništa nova.

Sa pravca Garešnice krenuo je neprijatelj nepoznate jačine u pravcu Hercegova i Klokočevca.

U toku današnjeg dana XL divizija smjenjuje snage XXXIII divizije i Zagorske brigade. XXXIII divizija odlazi na sektor Grubišno Polje radi izvršenja novog zadatka, a Zagorska brigada u Viroviticu kao rezerva.

26. siječnja 1 945. godine:

U toku dana samo obostrana izviđačka djelatnost. U noći 26. 27. I kratka obostrana aktivnost artiljerije, radi uznemiravanja.

Na južnom odsjeku fronta neprijatelj je vršio prisilna izviđanja prema položajima XL divizije kod M. Grđevca XXXII divizije kod Grbavca od pravca Pavlovca. Neprijatelj je odbijen bez vlastitih gubitaka i protjeran u ishodne baze. Zarobljen je jedan Kozak.

27. siječnja 1 945. godine:

25. o. mj. Moslavački odred djelujući u pozadini neprijatelja postavio je nagazne mine na prostoriji Dišnik na koje je naišla neprijateljska patrola, od koje je ubijeno 5, a ranjen 1 nepr. vojnik.

Noću 25. 26. I jedan bataljon Moslavačkog odreda sa diverzantima porušio je 5 mostova ona sektoru Hercegovac — Pavlovac — Dražice. Iste noći postavljene su mine na cesti s. Voloder, gdje su dijelovi Moslavačkog odreda postavili i zasjedu na koju je naišao neprijatelj i tom prilikom je ubijeno 17 neprijateljskih vojnika bez vlastitih gubitaka.

Inače na cijelom frontu nije bilo važnijih događaja.

28. siječnja 1 945. godine:

Na južnom sektoru fronta neprijateljska kozačka grupa sa prostora Pavlovca i V. Grđevca izvršila je jednim dijelom snaga rokiranje preko V. Zdenaca prema Končanici. Istovremeno je jedna kozačka kolona neutvrđene jačine nastupala iz Garešnice preko Sokolovca za Brestovac i dalje prema s. Končanici. Točna namjera ovih neprijateljskih snaga nije poznata.

Naša XXXIII divizija koja je sa sektora Šibenika bila upućena preko Grub(išnog) Polja, Končanice i Hercegovca u desni bok i pozadinu 1. hrvatske udarne divizije na prostoru Pisanice — Bedenička — Ribnjačka — Lasovac zbog novo nastale situacije zadržana je na sektoru Končanica — G. Daruvar sa zadatkom da spriječi dalje neprijateljsko nadiranje prema Daruvaru i da aktivnim djelovanjem odbaci neprijatelja sa tog pravca.

U toku dana XXXIII divizija imala je sukob s neprijateljem kod s. Končanice i kote 175 (2 km ist od Brestovca). U ovim borbama zadržano je dalje neprijateljsko nadiranje prema Daruvaru.

Na ostalim sektorima fronta osim izviđačke djelatnosti nije bilo važnijih događaja.

29. siječnja 1 945. godine:

Na sektoru kod Daruvara XXXIII divizija energičnim protunapadom izbacila je neprijatelja iz Brestovca i kod s. Končanice desnom napadnom kolonom divizije izbila je na k. 173, kod sredine samog sela. Uslijed jakog neprijateljskog otpora dalje nadiranje ove kolone bilo je zadržano. Isto tako intervencija brigade XXXII divizije od Grubišnog Polja preko V. Zdenaca u pozadinu neprijateljskih snaga kod Končanice nije uspjela zbog jakog otpora neprijatelja u dobro izgrađenim položajima na raskrsnici puteva s V. Zdenci.

Na ostalom dijelu fronta samo izviđačka djelatnost.
30. siječnja 1 945. godine:
Na sektoru Daruvara neprijatelj dovlači pojačanja sa pravca Garešnice i pravca V. Grđevac — Pavlovac, te ponovo zaposjeda s. Dežanovac i Brestovac odakle u zajednici sa snagama u Končanici vrši jak pritisak na položaj XXXIII divizije. Svi neprijateljski napadi odbijeni su. Obzirom da neprijatelj na južnom odsjeku našeg fronta prikuplja jake snage i time ugrožava za nas najvažniji pravac prema Suhopolju odnosno Virovitici, to je u cilju bolje organizacije stavljena XL divizija opet pod komandu svojeg VI korpusa i naređeno je njeno rokiranje sa odsjeka Brzaj a — Zrinska na sektor Grubišno Polje. Na njeno mjesto upućena je XXXII divizija sa sektora Grub/išno/ Polje, kao i Zagorska brigada koja je do tada bila u rezervi u Virovitici.
Na ostalim sektorima izviđačka i artiljerijska djelatnost.
31. siječnja 1 945. godine:
Poslije podne ovog dana pod pritiskom naše XXXIII i XL divizije neprijatelj napušta Končanicu, Brestovac, V. i M. Zdence i Pavlovac, te se povlači prema Garešnici.
Na ostalom sektoru fronta samo izviđačka djelatnost.
XXXIII divizija upućena je na prostor Drljanovac — Bulinac — Rača u cilju napada u bok i pozadinu 1. hrvatske udarne divizije[5] na prostoru V. Pisanica — Bedenik — Lasovac, kako je to ranije bilo predviđeno.
Inače u toku dana nije bilo važnijih događaja.
Iz saslušanja zarobljenika naknadno je utvrđeno da su na prostoru Brestovac — Končanica operirali 2. sibirski, koji je došao sa pravca Garešnice, 4. kubanski i dijelovi 1. donskog puka sa prostora Pavlovac — V. Grđevac.
Neprijateljski i vlastiti gubici:
U vremenu od 16. do 31. I 1 945. jedinice X korpusa (XXXII i XXXIII divizije, Zagorska brigada i Moslavački odred) zadale su neprijatelju slijedeće gubitke:
Ubijeno: 351 neprijateljskih vojnika, ranjeno 630 i zarobljeno 5 neprijateljskih vojnika.
Plijen: 2 šarca, 1 puškomitraljez, 21 puška, 1 šmajser, 1 pištolj i 6 200 puščanih metaka.
Vlastiti gubici iznosili su:
Poginulo: 71, ranjeno 288, zarobljeno 19 i nestala 23 borca.
Izgubljeno: 15 puškomitraljeza, 69 pušaka, 5 šmajsera, 2 pištolja (uništeno većinom neprijateljskom artiljerijskom i minobacačkom vatrom).
Prilog: Skica rasporeda u razmjeri 1 : 200 000.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-pukovnik :

Komandant-generalmaj or :
V. Matetić s. r.
MP

PREGLED BROJNOG STANJA I NAORUŽANJA JEDINICA X KORPUSA NOVJ OD 4. FEBRUARA 1945. GODINE[1]

XXXII DIVIZIJA:

oficira 149, polit, rukovodilaca 171, podoficira 325, boraca 1 912. Ovo je bilo po spisku, a na licu: oficira 99, polit, rukovodilaca 121, podoficira 207, boraca 1 417.

ZAPADNA GRUPA ODREDA po spisku: oficira 87, polit, rukovodilaca 169, podoficira 222, boraca 1 577, a na licu: oficira 73, polit, rukovodilaca 140, podoficira 179, boraca 1 154.

[s] **Odnosi se na 1. ustaško-domobransku diviziju.**
[1] **Original, pisan strojem i mastilom, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 16-3, k. 558.**

NAREDBA BR. 87 ŠTABA X KORPUSA OD 11. FEBRUARA 1 945. O RASFORMIRANJU ISTOČNE I ZAPADNE GRUPE ODREDA X KORPUSA[1]

NAREDBA Br. 87

Štaba X korpusa (Zagrebačkog) NOVJ od 11. februara 1 945. god.

I

RASFORMIRANJE ISTOČNE I ZAPADNE GRUPE PO HRVATSKE.[2]

Prema ukazanoj potrebi rasformiraju se Istočna i Zapadna grupa partizanskih odreda Hrvatske kao i štabovi obih grupa.
Komandant Zapadne grupe major Stjepan Kućiš stavlja se na raspoloženje štabu X korpusa.
Politkomesar Boris Maj er stavlja se na raspoloženje štabu X korpusa.
Načelnik štaba Marko Lučić stavlja se na raspoloženje štabu X korpusa.

II

FORMIRANJE GRUPE ODREDA X KORPUSA (ZAGREBAČKOG)

Formira se Grupa odreda X korpusa (Zagrebačkog) sa sektorom djelovanja na cijelom teritoriju X korpusa (Zagrebačkog). U sastav Grupe odreda ulazi Moslavački, Posavski, Kalnički, Zagrebački i Zagorski partizanski odred.
Za komandanta Grupe odreda postavlja se major Nikola Kličković.
Za politkomesara postavlja se Janić Vjekoslav.
Za v. d. načelnika Grupe odreda postavlja se oručnik Dopuđa Milan.
tab Grupe odreda potpada pod neposrednu komandu ovog štaba.[3]

III

Prva Zagorska brigada koja se nalazila u sastavu Zapadne grupe PO Hrvatske ulazi u sastav XXXII divizije NOVJ.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-pukovnik :

Komandant-general-ma j or :
Vlado Matetić s. r.
MP

Dostavljeno:
Štabu III armije na uvid,
Štabu XXXII divizije NOVJ,
Štabu XXXIII divizije NOVJ,
Štabu Grupe odreda POH,
Štabu Moslavačkog p. odreda,

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 4-1, k. 558.**
[2] **U sastavu Istočne grupe NOP odreda X korpusa NOVJ bili su: Moslavački, Posavski i Bilogorski odred, a u Zapadnoj grupi: Kalnički, Zagorski i Zagrebački NOP odred.**
[3] **Štabovi Istočne i Zapadne grupe NOP odreda također su bih pod neposrednom komandom štaba X korpusa.**

Štabu Posavskog p. odreda,
Štabu Kalničkog p. odreda,
Štabu Zagrebačkog p. odreda,
Štabu Zagorskog p. odreda,
Korpusnoj vojnoj oblasti (na znanje).

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 23. FEBRUARA 1 945. ŠTABU X KORPUSA NOVJ O BORBI ZA VIROVITIČKI MOSTOBRAN[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Oper, broj: 67/45.
Dne, 23. februara 1 945. god.

Predmet: Operativni izvještaj o borbi 8. III 1 945. god.

ŠTABU X KORPUSA ZAGREBAČKOG NOVJ

Da bi potpomogao prodor njemačkih divizija neprijatelj je nakon nekoliko dnevnog mirovanja poduzeo ofanzivu na cijelom zapadnom odsjeku virovitičkog mostobrana.[2] Pošto je neprijatelj još 6. februara o. g., zauzeo s. Gornju Kovačicu koncentrišući 21. puk HUD i 69. divizion 1. brigade 1. kozačke divizije očekivalo se da će težište svog napadaja ispoljiti u pravcu Zrinske i M. Grđevca, dok bi 1. puk PTS-a iz V. Pisanice trebao vršiti napad na liniji Turski Grobovi — s. Bubanj.

Raspored naše divizije bio je slijedeći: brigada »Pavleka Miškine« posjela je liniju Siječica — k. 248 — k. 233. I zagorska brigada posjela je položaje na liniji Bubanj — k. 220 — k. 176 — zapadni deo s. Zrinska. Udarna brigada »Braće Radića« posjela je zapadnu i južnu ivicu s. Zrinske — zapadnu ivicu šume Grđevica i k. 165. Brigada »Matije Gupca« zaposjela je istočni deo M. Grđevca i V. Barnski vinogradi. Desno u Sedlarici i na Turskim Grobovima održavala se veza sa brigadom vojvođanske divizije[3], a lijevo u s. Barni sa XVIII brigadom.[4] Štab divizije nalazio se u s. Šibenik.

Naša odluka bila je da se na posjednutim položajima prihvati odsudna borba i neprijatelja pod svaku cijenu zadrži, s tim što će se desno krilo našeg fronta povući sa svojih predstražnih položaja na liniju: Siječica — Bogaz — zapadni deo s. Brzaje — k. 204 ukoliko bi neprijatelj na tome sektoru ispoljio snažniji pritisak.

8. II 1 945. g. u 7,45 sati neprijatelj je napao na desno krilo brigade »Pavleka Miškine« — Turski Grobovi. Jedinice te brigade pred nadmoćnijim dijelovima neprijateljskog 1. puka PTS-a postepeno su se povlačile na svoje glavne obrambene položaje. U 8 sati 21. puk 1. HUD sa 69. divizijom počeo je sa napadom iz Gornje Kovačice u tri pravca. Glavni svoj napad neprijatelj je usmjerio na položaje ud. brigade »Braće Radića« na južnu ivicu s. Zrinska, gdje i ako potpomognut jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom nije polučio nikakvog uspjeha. Neprijatelj uvidjevši da na ovom napadnom pravcu neće uspjeti, ojačao je svoje desno krilo, koje je napadalo na položaje zapadno od M. Grđevca. Zahvaljujući pošumljenom zemljištu neprijatelj je obuhvatnim manevrom uspio odbaciti naše jedinice sa zapadne ivice šume Grđevica, koje su odmah organizovale odbranu na k. 165, na kojim položajima su uspjeli ceo dan odbijati jake neprijateljske napade i nanijeti neprijatelju ozbiljne gubitke. Sa manjim snagama neprijatelj je preko Gornje Kovačice uspio potisnuti predstražu sa k. 176 odakle je neprijatelj produžio sa napadom u pravcu Bubnja i zapadnog dijela s. Zrinska. Oko 12 časova istoga dana neprijatelj sa jačim snagama poduzima od V. Pisanice frontalni napad na Bubanj, ali nakon dvosatne žestoke borbe bio odbijen uz veoma osjetljive gubitke. Poslije podne neprijatelj je pokušao sa daljnjim napadima, ali ni u jednom nije uspio. Nakon nekoliko neuspjelih napada na čitavom frontu neprijatelj je počeo sređivati svoje jedinice kako bi produžio iste večeri sa napadom. Oko 17 časova desno krilo brigade »Pavleka Miškine« bilo je prisiljeno na povlačenje sa položaja Siječica, jer im je neprijatelj zaobišao sa leđa pošto su jedinice vojvođanske divizije napustile svoje položaje, a da o tome nisu obavijestile naše jedinice, koje su se osjećale sa te strane potpuno sigurnim.

Odmah iza toga poduzet je povratni napad koji je uspio, te je neprijateljski prodor bio lokalizovan. U 17,30 časova uslijed prodora njemačkih snaga od Slatine prema Virovitici naše jedinice dobile su naređenje da se povuku sa toga fronta. Izvlačenje jedinica izvršeno je potpuno uredno na liniju Razbojište — V. Peratovica — Velika i M. Dapčevica.

U tim borbama sve jedinice naše divizije izvršile su svoj zadatak u potpunosti, jer su se i uslijed velikog i žestokog neprijateljskog pritiska uspjele održati na svojim položajima odoljevajući pri tome daleko nadmoćnijem neprijatelju. Kod svih rukovodioca i boraca ispoljila se odlučna rješenost da se određeni položaji brane pod svaku cijenu. Štabovi brigada i bataljona pokazali su dovoljno inicijative, tako npr. ako se neka jedinica nalazila u kritičnoj situaciji odmah je susjedna jedinica pronalazila način da pomogne dotičnoj jedinici, koja se osjećala ugroženom.

U tim borbama postignuti su slijedeći rezultati: neprijateljski gubitci bili su 86 mrtvih i 219 ranjenih. Zaplenjena je 1 puška.

Naši gubitci bili su: 9 mrtvih, 55 ranjenih i 10 nestalih. Među poginulima pao je i zamjenik komandanta bataljona poručnik Platiša Uroš, a ranjen komandant bataljona Krkač Stjepan.

Potrošeno je: 38 114 metaka, 300 mina za teški bacač, 61 mina za john-bull i 105 ručnih bombi. Uništena i izgubljena 3 puškomitraljeza i 4 puške.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik politkomesara-major:
Majer Boris s. r.

Komandant-ma j or :

MP

[1] **Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 19-3, k. 293.**

[2] **Hrvatska udarna divizija.**

[3] **U rajonu Turskih Grobova nalazila se tada III brigada ojačana jednim bataljonom VI brigade XXXVI NOU divizije.**

[4] **Riječ je o XVIII brigadi XL NO divizije.**

PISMO ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 25. FEBRUARA 1 945. POTČINJENIM JEDINICAMA O NEDOSTACIMA I GREŠKAMA U TOKU BORBI ZA VIROVITIČKI MOSTOBRAN I KOD DARUVARA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILACKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. broj 69/1 945. g.
Dana, 25. II 1 945. godine

Predmet: Osvrt na borbe kod Virovitice i Daruvara.

ŠTABU I UD. BRIGADE
ŠTABU II BRIGADE
ŠTABU III BRIGADE
ŠTABU IV UD. BRIGADE
ŠTABU IN2. BATALJONA
SVIM PRIŠTAPSKIM JEDINICAMA

Kroz više od dva protekla mjeseca, od 10. XII 1 944. god. do 18. II 1 945. god, nalazila se naša divizija sadejstvujući sa ostalim snagama III armije NOVJ u bojevima za obranu virovitičkog mostobrana i naposljetku za obranu Daruvara[2]. Ta do sada najveća operacija u kojoj je naša divizija učestvovala sve od uvodnih, pa do zaključnih borbi, opalivši prvi i posljednji metak, imala je veoma velik uticaj na razvoj ratne situacije između Save, Drave i Dunava, odteretivši naš glavni front u Srijemu, dajući mu mogućnost da se dobro konsoliduje i osposobi za suzbijanje neprijateljskih ofanzivnih namjera i naposljetku za provođenje vlastitih ofanzivnih namjera koje prestoje. Ovi bojevi imali su za nas, kao i ostale učestvujuće jedinice, i tu korisnu stranu, da su nas obogatili novim praktičnim iskustvima, koji će nam u budućnosti mnogo pomoći. Ta operacija dokazala je konačno i neprijatelju, da su naše jedinice sposobne i u stanju s njim mjeriti svoje oružje i u vidu frontalnog ratovanja i u najvećim razmjerama. O toj operaciji i njenim dobrim stranama moglo bi se kazati još mnogo, ali svrha ovog osvrta je sasvim protivna. Za nas je važno otkriti one pojave unutar naših jedinica, koje su se pokazale kao štetne, koje svojim postojanjem koče razvitak i umanjuju borbenu sposobnost jedinica. Te pojave otkriti i dati ih na pažljivo i ozbiljno proučavanje onima na koje se odnose, da bi se mogli na vrijeme suzbiti i odstraniti — to je glavni zadatak ovog osvrta.

A te su pojave slijedeće:

U boj na virovitičkom mostobranu ušla je naša divizija odmorna i spremna, brojno dovoljno jaka i solidno naoružana, te sa velikim moralnim preimućstvom koje je stvaralo prisutnost izvesnih snaga Crvene armije[3] uslijed čega se kod mnogih drugova pa i jedinica stvorila sasvim proizvoljna predpostavka, da neposredno predstoji jače angažiranje snaga Crvene armije. S tim u vezi pravile su se kombinacije na brzo dokončanje borbi na ovom prostoru, što se kasnije pokazalo potpuno neosnovanim. Dijelovi Crvene armije nisu se angažirali prosto iz razloga, jer njihov viši operativni plan nije to predvidio, a naši kombinatori su taj gest nepravilno shvatili i od tog shvaćanja se kroz kraće vrijeme trp jelo stanovite štete.

Neprijatelj je postepeno u te borbe uvodio nove jake snage iz sastava ustaša, Čerkeza, Nijemaca, želeći se pod svaku cijenu domoći Virovitice[4], kao važnog komunikacijskog središta i okolnih taktičkih vrlo važnih položaja u Podravini i Bilogori i uključiti ih u svoj opći defanzivni sistem namijenjen odbrani zapadne Hrvatske od predstojećeg nastupanja snaga NOV i Crvene armije sa pravca Srijema i Mađarske. Od mnogobrojnosti i solidnosti trupa, koje je neprijatelj bacio u borbu razabire se, koliko mu je ovaj prostor važan i koliko je uložio truda i sredstava, da bi postigao u započetim borbama za sebe povoljno rješenje — pobjedu nad našim snagama. Takova situacija stavljala je u izgled dugotrajne borbe i teške napore, pa je to kod ljudstva i dobrog dijela rukovodioca, koji su bili orijentirani na brzo i povoljno rješenje djelovalo na opadanje početnog elana i oduševljenja, koje je bilo u početku borbi veoma naglašeno. To je postao minus s kojim se moralo računati.

Na našim nižim rukovodiocima greška je, što kod svojih potčinjenih nisu stvorili pravilno razumijevanje situacije, već su ih prepustili uticaju iluzija ukoliko mu i sami nisu podlegli. Čvrstoću i moral jedinica valja graditi na stvarnim činjenicama, pa ma one bile nepovoljne, jer forsirati te osobine neostvarivim obećanjima osvećuje se kasnije nekad u blažoj, a nekad u oštrijoj mjeri.

Iz gornjeg se vidi, da je takav postupak kod nas postojao i njegove posljedice neka posluže kao primjer, kako se u buduće ne smije raditi.

Pošto ni neprijatelju, a ni nama nije uspjelo postići brzo rješenje borbi, tj. uništenje ili bar znatnije potiskivanje protivnika, uvođene su s obje strane sve nove i nove snage, tako da su borbe dobile frontalno manevarsko obilježje i u pogledu dužine trajanja, neprekidnosti i žestine dostigle razmjere dotada nedoživljene i praktično našim jedinicama nepoznate. U početku, kako je već spomenuto, ispaljen je s naše strane nama već svojstven visoki elan i požrtvovanost u nešto potenciranom obliku (iz već spomenutih razloga) i to je dostajalo da nam kroz kraće vrijeme zamijeni manjak iskustva.

Međutim, kako je vrijeme prolazilo, a uslovi za nas postajali sve teži obzirom na neprijateljsku brojnu i tehničku nadmoć koja se postepeno ispoljila, pojavljivao se sve veći broj naših nedostataka, koji proističu iz preslabe čvrstine, vojne organizacije u našim jedinicama, još dovoljno vojnički neoformljenih odnosa naših nižih starješina, te u stanovitoj mjeri i neozbiljnog shvaćanja dobivenih zadataka.

Naši rukovodioci navikli iz partizanske prakse, da svoje borbene zadatke svršavaju brzo, a potom u uslovima zatišje vraćaju u red jedinice i spremaju ih za nove zadatke nisu bili u stanju shvatiti smisao i važnost ovako duge besprekidne i naporne operacije, te rad na stalnom održavanju jedinice u borbenoj gotovosti prilagoditi njenim uslovima. Oni su si naprotiv dali uplivisati od poteškoća (gubitak ljudstva, slaba opremljenost, neprijateljska aktivnost, jaka zima, pa čak i od raspoloženja ljudstva) i umjesto da svojim zalaganjem i stalnim dodirom daju cijeloj jedinici i njenom radu ton dinamičnosti i beskrajne upornosti prepuštali su je njenoj ravnodušnosti, a povremeno i sami zapadali u osjećaj besperspektivnosti. U takvom psihološkom stanju na-

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 15—2, k. 1192.

[2] U borbama za virovitički mostobran divizija je učestvovala od 10. decembra 1944. do 9. februara 1945. kada je mostobran napušten, a divizija se sa ostalim jedinicama X korpusa NOVJ razmjestila u rajonu Daruvara.

[3] U rajonu Virovitice i Pitomače nalazili su se od 8. decembra 1944. do polovine januara 1945. dijelovi 233. divizije Crvene armije.

[4] Neprijatelj je zauzeo Viroviticu 9. januara 1945.

ravno da nisu mogli u dobivene zadatke unositi elan i samopouzdanje, kao bitne elemente uspjeha, već su te zadatke primali, prenosili na niže ili sami izvršavali mehanički i bez učešća volje u neku ruku kao zlo, koje se ne može mimoići.

Kod koga se vojnog rukovodioca kod prvog početnog neuspjeha pojavljuje bezizglednost t.j. pokoleba se vjera u uspjeh poduzetog zadatka, to znači da taj podliježe onom štetnom uticaju koji koči polet i sputava inicijativu, a što upravno treba biti svojina svakog vojnog starješine i njegovo najmoćnije oružje za svladavanje svake poteškoće.

Zato će svaki rukovodioc razmotriti svoje držanje u raznim prilikama u toku borbi o kojima je riječ i ukoliko na njemu pronađe gore spomenutog štetnog uticaja neumorno ga odstranjivati, sve dotle dok ga se u cijelosti ne oslobodi.

Druga po svom negativnom uticaju na naš rad isto tako važna pojava ispoljena je u području discipline, u svim njenim oblicima.

Opaženo je da naši rukovodioci i borci još uvijek zaziru od zdrave i čvrste discipline smatrajući njenu primjenu nad sobom i njenim radom omalovažavanjem svoje osobe, poistovjećujući tu disciplinu sa šikaniranjem poznatim iz bivše jugoslavenske vojske i svojstvenim svim nenarodnim vojskama. To je fakat koji se ogleda u pristupanju i izvršavanju zadataka u međusobnom i starješinskom ophođenju, u ophođenju prema nevojničkim licima, te u raznim drugim oblicima. Ovakav stav prema disciplini ne samo da je potpuno pogrešan, već je on bio uzrokom mnogim našim neuspjesima u prošlosti, a mogao bi biti upravo poguban u budućnosti kad će situacija i viša komanda postavljati pred našu diviziju sve krupnije i zamršenije zadatke čije rješenje zahtjeva najveći ulog discipline, preciznosti i suradnje. Ako netko shvaća i dozvoli, da se više naređenje, na primjer za jednu operaciju, ili kakav drugi zadatak, koje točno određuje ulogu svakog pojedinca i računa na potpuno izvršenje te uloge, shvati kao nevažni ili ako mu se učini da je njemu dodijeljena premalo važna uloga, pa se zbog toga ne založi, smatrajući to sporednim i ne izvrši svoj dio zadatka prema planu, taj je i nehotice pomogao, da čitav zadatak ili operacija ne uspije ili u najsretnijem slučaju da uspije djelomično.

Pošto su ovakve i njima srodne pojave primjećene traži se od svih potčinjenih, da svoje shvaćanje discipline iz osnova korigiraju i prema programu discipline zauzmu pravilan stav kako on to po svojoj ozbiljnosti i značenju za postojanje i uspješan rad naše vojske i zaslužuje. Potčinjeni nema prava i griješi ako dobivena naređenja dijeli na važna i na manje važna i već prema toj važnosti se zalaže za njihovu provedbu. Njegova je dužnost naređenje u cijelosti i bezuslovno provesti ne obazirući se da li ono ima manju ili veću važnost.

Glavna točka svim sastancima i konferencijama rukovodioca odvojeno ili cijelih jedinica zajedno bila je uvijek podizanje discipline na viši stupanj i njeno učvršćivanje. Analogno tome mogli bi se očekivati, da na tom polju danas bilježimo veće rezultate. Međutim, stvar stoji mnogo lošije. Naši drugovi nisu rasprave o disciplini koje su slušali ili sami držali na konferencijama ili sastancima vezali neposredno uz svoje dnevne zadatke počev od onih velikih i važnih pa do najsitnijih i u pravovremenom potpunom izdušnom obavljanju tih zadataka vidjeli ostvarenje te discipline već su njenu primjenu vršili i tražili odozdo da se vrši u zastarjelim i nestvarnim oblicima često puta nepoželjnim za našu vojsku.

Bilo je u ovim borbama slučajeva, da rukovodioc pod dojmom općih teškoća koje je nametnula borba pokušava višu komandu uvjeriti kako zadatak izdat njegovoj jedinici prevazilazi njene snage i unapred se opredjeljuje za pretpostavku da ga ona neće biti u stanju izvršiti. Takovo mišljenje vrlo brzo prodire i do njegovih potčinjenih rukovodioca i boraca. Jedinica pak koja preko svog starješine primi do znanja da je nesposobna zaista će teško izvršiti neki zadatak. Svaki starješina treba da zna, da sve komande za vrijeme rata pomno proučavaju borbenu moć i sposobnost svih jedinica i da ih u borbama koriste već prema njihovoj sposobnosti i zahtjevima koje nameće situacija u odnosnom momentu, te da za jedinice upućene na izvestan zadatak snose najvišu moralnu i ličnu odgovornost. Zato treba svaki kod sebe stvoriti takovo poimanje discipline, da dobiveno više naređenje primi sa punim razumijevanjem, prenose ga na svoje potčinjene onako kako je mišljeno dopunjujući ga potrebnim detaljima i naposljetku stvori kod cijele jedinice raspoloženje da se zadatak i može i mora izvršiti dajući joj potrebni podstrek i moralnu podršku. Svako precjenjivanje ili omalovažavanje primljenog zadatka ili toleriranje takovih pojava po nižim rukovodiocima grub je disciplinski prestup koga će svaki starješina kod sebe i svoje okoline sa najvećom revnošću iskorjenjivati sve dotle dok mu bude i spomena. Težiti ostvarenju ovoga u najkraće vrijeme putem uvjeravanja na konferencijama i poučavanjem nižih u konkretnim slučajevima, a u slučajevima ponovljenim nakon toga postupati egzemplarno.

Rukovodioci koji su na napred izložen nepravilan način tretirali viša naređenja i prenosili ili dopustili da se prenese takav uticaj na njihove podređene nisu u mogućnosti da za duže vrijeme na svoje jedinice postave zahtjev za izvršenje mnogo i mnogo lakšeg zadatka i u povoljnijim prilikama no što su bile naše borbe na virovitičkom mostobranu. Njihova neodlučnost i nesigurnost daje drugima povoda da također proizvoljno odlučuju kako će izvršiti više naređenje i da postupaju samovoljno kad i kako se to njima učini potrebno ne vodeći brigu da takav postupak jednog jedinog čovjeka može upropastiti zadatak koga inače skladno izvodi više lica ili jedinica. Slučajevi iz Gornje Kovačice, V. Dapčevice i k. 194, gdje je jedna jedinica samovoljnim povlačenjem s položaja načinila potpuno poremećaj u borbenom rasporedu i daljnjem djelovanju cijele divizije dovoljan su dokaz za to. Osjećajući instinktivno, da njen starješina nema snage suprotstaviti se i spriječiti taj pokušaj, jedinica pokolebana neprijateljskim pritiskom koga bi inače uz čvrstu ruku i ohrabrenje svog starješine odbila, odstupa bez plana i bez cilja. Veza sa susjednim jedinicama i višim štabom prekida se, nastaje opća neizvesnost, upotreba rezerve nije moguća, a to sve stvara neprijateljsku situaciju kakovu si samo može poželjeti.

Gotovo svi ovi slučajevi povlačenja nastaju krivicom odgovornih starješina učinjenom još prije neprijateljskog napada. Prava bezbrižnost prema neprijatelju i pripremama koje on vrši na svom položaju, uljuljkivanje sebe, svoje jedinice i predpostavljene komande u ugodnom uvjerenju da je na položaju sve u redu, da neprijatelj ništa ne priprema, nema namjere, a naravno da ne može uspjeti ako i pokuša napad, jer je naš položaj čvrst, a jedinica spremna da odbije i skrši svaki napad. Nepažnja prema izviđanju neprijatelja na položaju bez obzira vršio on najobimnije pripreme ili spavao, zanašanje da su prilike onakove kako to nama odgovara

i pogrešno izvještavanje susjednog i višeg štaba pojava je vrlo udomaćena, a kakove su njene posljedice osjetili smo svi u praksi. To su prekršaji borbene discipline koji iziskuju najtežu osudu i dovode pred tešku odgovornost onoga koji ih čini.

Obzirom na mladost naših rukovodioca, te na okolnost da njihova stručna vojna sprema još nije upotpunjena i definitivna već se nalazi u svom razvijanju, unijeti će odmah svi štabovi u plan rada za svoju vlastitu izobrazbu nižih rukovodioca teme, koje razrađuje problem obezbjeđenja, izviđanja, veze i izvještavanja, te ih marljivo proučiti i primjenjivati na svakodnevne zadatke.

Rasipavanje raznog vojničkog materijala, opreme, te gubljenje svih vrsti oružja u borbama i izvan njih pojava je karakteristična za sve naše jedinice podjednako. Dovoljno je zaći u kuće gdje su naše jedinice stanovale poslije njihovog odlaska tada se nađe ostavljenog svakovrsnog oružja, a da se o sitnijoj spremi ni ne govori. Za vrijeme prisilnog odstupanja s položaja viđeno je gdje neki borci odbacuju puške, rančeve sa mitraljeskim okvirima, municijom, itd. Kakav obim je to zauzelo pokazuje činjenica, da je od 12 komada okvira za engleski puškomitraljez koliko je svaki imao pri dolasku u jedinicu sada ostalo prosječno 3 do 4 komada na puškomitraljezu, a nije rijetko i 2 komada, dakle izgubljeno je oko 3/4. U istom brojčanom odnosu gubljena je i ostala sprema i pribor. U gubljenju pušaka i puškomitraljeza pokazane su upravo porazne cifre. Takav odnos prema narodnoj imovini od koje uveliko zavisi ishod ove borbe ne samo da je štetna već i sramotna pojava koja ima da nestane iz naših jedinica od ovog časa. U tom smislu poduzet će se svi odgovorni štabovi i starješine kampanju za veću efikasnost iste primjenjivati sve postojeće disciplinske i pravne mjere. Za svako izgubljeno oružje (pušku, šmajser john-bull, mitraljez) tražiti će odnosni štabovi od onoga koji je izgubio objašnjenje i podnositi ga ovom štabu. U kom se slučaju primijeti namjerno gubljenje, gubljenje iz nehaja ili gubljenje bez prijeke nužde, kažnjavati krivce najsurovije. Još jedna pojava, koja je baš posljednjih dana ovih borbi vidljivo ispoljena mora se razmotriti. To je uspostavljanje i održavanje na doličnoj visini vojničkog i ljudskog dostojanstva naših boraca i rukovodioca pojedinačno, a kroz to i naše divizije kao cjeline.

Iako u svim našim jedinicama od divizije pa do čete postoji organizovana intendantura za koju se može objektivno reći, da obzirom već na naše prilike funkcionira pravilno i snabdijeva redovno sve jedinice obrocima hrane i ostalim za život potrebnim namirnicama, ipak naši borci i niži rukovodioci često svraćaju idući selom od kuće do kuće i sabiru kod mještana hranu. Da već sama ta činjenica ne čini ni našoj vojsci, a ni odnosnim pojedincima čast, to je svakome jasno, ali zašto onda odgovorne starješine kojima je povjereno čuvanje ne samo života i zdravlja svoga ljudstva već i čuvanje njegove časti i dostojanstva kao i uzgoj nad njima ne poduzimaju dovoljne mjere, da se ta pojava otkloni. S jedne strane ta pojava onog borca, koji trpi pa i umire za visoke i plemenite ciljeve kao što ih ima naša vojska degradira na prosjački nivo, a s druge strane narod osiromašen dugotrajnim ratom i opljačkan od neprijateljskih hordi nije u stanju da svakom pojedincu daje, što nesvjesni borci često tumače kao neprijateljstvo dotičnog čovjeka prema našoj vojsci i podvrgavaju ga naj nedolični joj moralnoj pa i fizičkoj šikanaciji, a sve to bez razloga i bez prava.

Ovakovi su prizori vrlo česti i kao takovi su vrlo pogodno sredstvo vještoj neprijateljskoj propagan* di, koja ga obilno i iskorištava u klevetanju naše vojske. Prilikom posljednjeg pokreta za jedan sat vremena samo iz jedne čete, koja je kroz to vrijeme vršila uz ostalo bočno osiguranje prolazećoj koloni kroz selo Barnu, ušlo je u jednu kuću 5 grupica od 2—3 vojnika i svaka zahtjevala od domaćice da im dade nešto hrane. Pošto domaćica nije mogla svima udovoljiti izvrgnuta je prekorima i ostalim neugodnostima.

Osim naprijed iznijetih posljedica takovog ponašanja četa koja je vršila osiguranje ne samo da nije nikog osiguravala već je razilazeći se svojevoljno ugrozila i svoju vlastitu sigurnost budući neprijatelju nije ništa lakše nego potući, zarobiti i rastjerati jedinicu koja je već sama po sebi dezorganizirana.

Eto objašnjenja za mnoge slučajeve na prvi pogled neobjašnjivog povlačenja i gubljenja položaja, oružja i ljudstva kao i iznenađenja, koja su neprijatelju nad našim jedinicama u posljednje vrijeme često uspjevala. Tokom istog pokreta moglo se vidjeti kako iz kolone svih jedinica izlaze pojedinci, svraćaju u kuće, bude ljude koji su već spavali i pros jače hranu. Nije poznato, da li su odgovorne starješine išta poduzele da se ovo rasipanje jedinica spriječi, da jedinice budu stalno u stanju borbene gotovosti, vjerojatno da nisu ništa poduzeli, jer su se ljudi razilazili sve do završetka pokreta.

Kakav pojam o marševskoj i borbenoj disciplini, ako se s te strane uzme stvar ima onaj starješina koji dozvoljava da se mu s položaja sa koga on osigurava prolaz ostalim jedinicama — dakle s položaja prema neprijatelju — preko 50% boraca samovoljno ode u sabiranje hrane, ili onaj starješina čija se jedinica nalazi u predhodnici, pobočnici ili zaštitnici divizije u nastupnom maršu, a dozvoljava da mu se borci i niže starješine po miloj volji razilaze i vraćaju se ponekad tek sutradan, a ima i gorih slučajeva. Koliko su ti rukovodioci uložili ozbiljnosti i zalaganja da pred njih i njihove jedinice postavljeni zadatak izvrše u potpunosti onako kako je to viša komanda predvidjela i očekivala. Kolika je sigurnost divizije ili brigade, koja maršuje u neposrednoj blizini neprijatelja uz ovako nepouzdana osiguranja.

To su greške čija se težina ne da čak ni ublažiti. To je vrsta neodgovornosti koja graniči sa izdajom. Opravdanja za takovu grešku u buduće bez obzira imala ona neposrednih posljedica ili ne neće postojati. Za takovu grešku postojat će u našoj diviziji od ovog časa samo nasurovija kazna. Svi odgovorni rukovodioci imaju u tom smislu postupati. To je u interesu fizičkog opstanka svake jedinice posebno i ove divizije kao cjeline.

Postoje objektivne teškoće koje već sama borba nameće, a ova za naše dosadašnje prilike izuzetno teška borba naravno da je nametnula i veće teškoće za čije svladavanje su potrebni i veći napori. No to ni u kom slučaju ne smije biti razlog za slabljenje i dezorganiziranje naših redova za popuštanje discipline i počinjavanje i popuštanje samovolji nesvijesnih elemenata. Ako su teškoće veće, ako je opasnost bliža to nas samo još više obavezuje na čvrstoću i disciplinu, na zalaganje i požrtvovnost. To ima biti dominantna spoznaja u svijesti svakog našeg rukovodioca. Uvjeti postoje i mi moramo znati i moći u svako doba na svakom mjestu i pod svim prilikama dovesti naše jedinice u stanje najpunije bor-

bene pripravnosti i voditi ih najodlučnije sve do konačne pobjede nad neprijateljem.

Kao putokaz u tom neka nam posluži primjer početka narodnooslobodilačke borbe. Počimajući ovu borbu naši prvoborci goloruki i neiskusni, imajući pred sobom bahatog i samouvjerenog protivnika, nisu razmišljali o poteškoćama koje ih čekaju niti o cijeni koju će trebati da plate, oni su znali samo jedno: našem narodu oteta je sloboda i čast i to treba povratiti. S tom mišlju lavovski su se bacili na milijun puta jačeg neprijatelja, a rezultat toga su već postignute tekovine. Sloboda i čast nisu još uvijek našem narodu u potpunosti vraćeni i ne postoje razlozi da mi ne radimo i da se ne ponašamo kao i naši prvoborci, tim više što danas raspolažemo ogromnim preimućstvima u ljudskim i materijalnim sredstvima, vojničkom znanju i velikom iskustvu. Kolebljivost i ravnodušnost koja je na čas neke zahvatila treba odlučno suzbiti, a njihovo mjesto neka u našoj svijesti zap remi ponos radi napora i truda koje svakodnevno u ovu plemenitu borbu ulažemo. I što su napori i teškoće veće neka i naš ponos u samosvijest budu veći.

Narod se sjeća, ponosi i poštuje samo svoje junake i on od nas traži da takovi budemo i mi to moramo postati.

Štabovi brigada sazvat će sastanak svog rukovodećeg kadra sa komandama četa zaključno i ovo pismo s njima najopširnije proučiti osvrćući se na konkretne greške svake pojedine jedinice ili pojedinca, te ih raspraviti u smislu naprijed iznesenih uputa hitno otklanjati. Pismo umnožiti i dati po jedan primjerak štabovima bataljona i komandama svih četa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik politkomesara — Komandant

major: — major:

Majer Boris, s. r.

MP

PREGLED BROJNOG STANJA LJUDSTVA, STOKE I PREVOZNIH SREDSTAVA SA OBRAZLOŽENJEM RASHODA XXXII NO DIVIZIJE OD 26. FEBRUARA 1 945. GODINE[1]

LJUDSTVO:

drugova:		
	oficira	132
	polit, rukovodilaca	242
	podoficira	311
	boraca	1865
drugarica:		
	oficira	2
	polit, rukovodilaca	10
	podoficira	39
	boraca	50
	Svega:	2 651

[1] Original dokumenta se nalazi u. arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.

IZVJEŠTAJ ŠTABA XXXII DIVIZIJE OD 28. FEBRUARA 1 945. ŠTABU X KORPUSA NOV O OPERATIVNOJ SITUACIJI I OPŠTEM STANJU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

Op. Broj: 73/1945. g.
28. II 1 945. g.

PREDMET: Opći vojno-organizacioni izvještaj za razdoblje od 20. I do 20. II 1 945. g.

ŠTABU X KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ
OPERATIVNA SITUACIJA:

Kroz cijelo ovo razdoblje divizija je djelovala u sastavu X korpusa zatvarajući pojedine taktičke nastupne pravce neprijatelju u okviru obrambenih operacija za obranu mostobrana kod Virovitice[2] do 9. II, a proteklo vrijeme provela braneći prilaze Daruvaru.[3]

Pred Viroviticom divizija je djelovala na liniji isključivo: D. Rašebica — Grubišno Polje — V. Barna — M. Grđevac — Zrinska — Bubanj — Turski Grobovi zaključno, rokirajući se povremeno već prema situaciji i djelovanju susjednih jedinica (XXXIII I IX divizije NOVJ) s kojima je postojala za cijelo vrijeme tijesna suradnja.[4] Na tim položajima vođene su borbe protiv snaga 1. HU divizije, 1. pukovnije PTS-a, dva neidentificirana bataljona iz sastava V. Ustaškog stajaćeg zdruga koji su nadirali sa pravca Ribnjačke — V. Pisanice i V. Grđevca, te snaga 2. brigade 1. kozačke divizije koje su nastupale pravcem V. Zdenci — Grubišno Polje razvijajući se u lijevo preko Pavlovca sve do V. Grđevca.[5]

Braneći Daruvar divizija je držala liniju zapadne ivice Ribnjaka — Čikošev salaš — k. 194 — Borova kosa — D. Vrijeska — ž. st. Bastaji — Škodinovac — Kik (k. 571), a s pravca Bastaji — Ivanovo Selo i Rašenica nastupale su snage 1. HU divizije pošto su si predhodno prije nego što su položaj zaposjele naše snage osigurale povoljne pozicije s južne strane Ilove na k. 202, Sv. Ana.

Sve tokom ovog mjeseca izvođene borbe nose pretežno defanzivno obilježje sa povremenim ispadima za poboljšanje vlastitog položaja ili ometanja neprijateljskih ofanzivnih priprema. Takav karakter borbi diktirao je odnos snaga, koji je na našem otsjeku bio uvijek povoljniji za neprijatelja. Unatoč tome neprijatelju nije uspjelo pred Viroviticom osvojiti niti jedan naš glavni položaj sve do 9. II kad je uslijed prodora jakih njemačkih pješadijskih i oklopnih snaga pravcem Našice — Podravska Slatina u pozadini naših rasporeda naređeno opće povlačenje. Prilikom povlačenja divizija je bila prisiljena voditi zaštitničke borbe na desnom boku (Velika i M. Dapčevica), ali je uz manje poteškoće ipak izvr-

[1] Original, pisan strojem, latinicom, u arhivu Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, reg. br. 47—3, k. 557.

[2] Divizija je istovremeno napadala neprijateljske položaje i saobraćaj na komunikaciji Garešnica—-Grubišno Polje —Bastaji—Suhopolje.

[3] Divizija je istovremeno napala neprijateljske položaje: Garešnica — Grubišno polje — Suhopolje.

[4] Nastupanje njemačkih divizija navedenim pravcem otpočelo je 6. februara 1945.

Naređenje da se napusti virovitički mostobran izdao je štab III armije NOVJ 8/9. februara 1945.

[5] U borbama za Daruvar učestvovala je i XXXIII NO divizija.

šila povlačenje uredno za Daruvar odakle je nakon kraćeg odmora upućena na položaj za odbranu Daruvara, kako je napred naznačeno. Taj položaj držan je sve do 18. II kada je neprijatelj na naš front vršio snažan pritisak, a istovremeno sa snagama jednog kozačkog puka prodro nebranjenim pravcem Garešnica — G. Daruvar — Daruvar i time ozbiljno ugrozio naš raspored s leđa. Pod borbom zaštitnica izvršeno je povlačenje divizije na prostoriju Bijela — Pakrani, a idućih dana preko Vranog Kamena i Bilogore u pravcu Moslavine.

FORMACIJSKO STANJE JEDINICA I NJIHOVA POPUNA:

Divizija u svom sastavu ima četiri brigade:

I udarnu brigadu,
II brigadu,
III brigadu,
IV brigadu ud.,
Inžinjerijski bataljon,
Četu za vezu,
Izviđačku četu,
Bolničku četu,
Prateću četu,
Podoficirsku školu.

Svaka brigada u svom sastavu ima po tri bataljona osim IV. ud. brigada koja ima četiri bataljona, prateći vod, izviđački vod, bolnički vod i vod za vezu. Formacijsko stanje naše divizije promijenilo se u tome, što je u sastav divizije ušla IV ud. brigada, koja je proglašena udarnom.[5] Drugih promjena u prošlom periodu u formacijskom pogledu nije bilo.

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE:

Brojno stanje naše divizije popravilo se utoliko, što je u sastav divizije ušla IV ud. brigada. Međutim, brojno stanje jedinica nije se ništa popravilo, naprotiv ono se je i smanjilo. Opadanje brojnog stanja dolazi radi toga što je divizija u prošlom periodu imala nekoliko veoma teških borbi u kojima je imala veći broj izbačenih iz stroja, a popuna ljudstvom bila je minimalna ili gotovo nikakova.

Stanje oružja također se pogoršalo. U pomenutim borbama dosta je oružja uništeno, oštećeno i izgubljeno, tako da se sada osjeća oskudica u automatskom oružju.

NACIONALNI I SOCIJALNI SASTAV:

Nacionalni i socijalni sastav u našoj diviziji ostao je nepromijenjen.

NASTAVA U JEDINICAMA:

Radi čestih borbi i napornih marševa kojima je bila izložena naša divizija nastava u našim jedinicama nije se mogla odvijati po planu tako da se u jedinicama gotovo nije ni izvodila. Osjećaju se krupni nedostaci u stručnom vojničkom znanju, u rukovanju sa oružje naročito sa automatskim oružjem, ipak se stanje u tom pogledu u prošlom periodu znatno poboljšalo kao posljedica većeg iskustva. Što se tiče utvrđivanja ono potpuno zadovoljava. I rukovodioci i borci stekli su u tome dovoljno prakse i osjećaju potrebu za utvrđivanjem.

Radi slabog rukovanja automatskim oružjem nišanjenja pri štabu divizije održan je 8 dnevni puškomitraljeski kurs. Uspjeh je bio vrlo dobar. Ukoliko prilike dozvole nastaviće se sa tim.

Pri štabu divizije redovno se održava 30 dnevni podoficirski kurs na kome se nastava izvodi po planu. Uslijed čestih pokreta rad u podoficirskoj školi znatno je otežan, ali i pored svega uspjeh je bio zadovoljavajući.

Pri štabu divizije takođe se održavao 15 dnevni bolničarski kurs, koji je također pokazao dobre rezultate.

SPECIJALNE JEDINICE I SLUŽBE:

Izviđačka služba u našoj diviziji nije se znatno popravila. I pored svih nastojanja da se izviđačka služba podigne na viši stepen u tome se nije uspjelo. I pored toga što su izviđačke čete popunjene sa boljim rukovodiocima i borcima ipak one ne izvršavaju svoje zadatke u potpunosti. Podaci koje šalju izviđačke čete općeniti su i nedovoljno konkretni. Obavještajna služba nešto se je popravila, ali ni ona do sada nije zadovoljila.

Inžinjerijske jedinice:

Inžinjerijski bataljon potpuno zadovoljava, ali do sada nije imao veće praktične primjene. U glavnom sve zadatke koji su postavljeni potpuno je izvršavao.

Jedinice za vezu:

Jedinice za vezu u našoj diviziji u dosadašnjim borbama pokazale su mnogo požrtvovnosti i staranja za funkcionisanje veze. Borci iz četa za vezu za vrijeme najžešćih borbi nastojali su da osiguraju konstantnu vezu. Veza je uvijek funkcionisala. Stanje materijala za vezu u ovom periodu nešto se je popravilo, ali još uvijek ne zadovoljava potrebama.

Sanitetska služba:

Sanitetska služba u našim jedinicama je vrlo dobra. Organizacija saniteta je na dostojnoj visini. Iako su pred sanitet u čestim i žestokim borbama postavljeni veoma teški zadaci oni su uvijek najsavjesnije izvršavani. Početkom mjeseca pojavila se opasnost od pjegavca te su odmah poduzete sve mjere za suzbijanje. Izvršeno je šišanje svih boraca, a i šurenje se redovno obavlja čim za to prilike dopuste.

Intendantura:

Intendantska služba zadovoljava. Organizacija snabdjevanja vojske hranom i drugim potpuno je izvršena. Iako se divizija često puta kretala kroz krajeve koji su ekonomski uništeni, ipak je snabdjevanje vojske potrebnim artiklima uspješno vršeno. Ranije se kod pojedinih intendantskih rukovodilaca osjećalo nedovoljno odgovornosti, ali se to popravilo.

MORAL, BORBENOST, ISHRANA, OPREMA, ZDRAVSTVENO STANJE JEDINICA I RAZNI PROBLEMI KOJI SE POSTAVLJAJU:

I pored velikih napora, kojima su bili izloženi borci naše divizije, moral u našim jedinicama je dobar. Borci i rukovodioci kroz borbe su očvrsnuli i prekalili se, te su u stanju savlađivati najveće napore i podnositi najteže žrtve. Pojava dezerterstva skoro je potpuno iščezla iz naših jedinica.

Borbenost u našim jedinicama također je dobra. Naše jedinice, iako brojno male, u stanju su da obračunaju sa neprijateljem bilo u kom vidu borbe, a naročito u odbrani, gdje se ispoljava velika izdržljivost i žilavost.

Ishrana boraca dosta je dobra. Količina hrane je dovoljna, ali kvalitet nije dobar uslijed pomanjkanja soli na kojoj se u ovom mjesecu dosta oskudjevalo. Pored toga hrana je dosta jednolična. Ranije organizacija ishrane slabije je funkcionisala, tako da je bio čest slučaj da borci ostaju bez hrane, međutim

[5] **Riječ je o I zagorskoj brigadi. Naziv »Udarna« dobila je 14. februara 1945.**

stanje se u tome znatno popravilo i borcima se redovno dotura hrana, pa i za vrijeme borbe.

Oprema naših boraca znatno se je popravila naročito drugom polovinom ovog mjeseca. Skoro svi borci snabdjeveni su sa engleskim uniformama, a skoro polovina ima i šinjele. Obuća također zadovoljava. Međutim, stanje rublja se nije popravilo mnogo. Još uvijek ima dosta boraca sa po jednim parom veša, naime veoma je mali broj boraca koji imaju dva para veša, većinom imaju samo po jedan, a ima dosta slučajeva da borci nemaju ni jednih gaća.

Zdravstveno stanje naših jedinica jeste dobro. Zaraznih bolesti gotovo i nema. Za čitavo vrijeme bila su svega dva slučaja pjegavca. Dosta je boraca uslijed slabe odjeće oboljelo od prehlade, ali kako se to stanje popravilo i taj procenat se smanjio.

Osnovni problemi koji se postavljaju pred rukovodioce i borce naše divizije jesu: sticanje pravilnog razumijevanja frontalnog vida borbe, veća postojanost u obrani, a više umješnosti i inicijative u manevru. Shvaćanje uloge svake jedinice u sklopu veće jedinice i uklanjanje pojave samovoljnog napuštanja položaja, što je do sada bio slučaj.

Obzirom na novi oblik borbe, postavlja se kao najhitnije vojnoteoretska izobrazba starješinskog kadra i intenzivnija obuka ljudstva u glavnim borbenim radnjama (borbena obuka, nastava gađanja i utvrđivanje). Ovo pitanje dosta je teško provesti pošto nedostaje kadra dovoljno sposobnog da izvede tu nastavu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik politkomesara Komandant:
major: major:
Majer Boris, s. r.

MP

BO.TNE RELACIJE
TTT BRIGADE »PAVLEKA MIŠKINA«
ŠTABU XXXII. DIVIZIJE J. A.

3/4. III. 1945

Brigada je dobila zadatak da sa dva bataljona postavi zasjedu na glavnoj cesti Bjelovar — Veliki Grđevac i to između Patkovca i Prespe na potoku Ciglana i osigura jedinicama I udarne brigade nesmetano uništenje neprijatelja u Severinu i Pulincu. II. bataljon nalazio se je u selu Dautanu kao rezerva divizije. I. bataljon držao je položaj od sela Ciglana. — Ciglanski Dotokom zatim preko ceste preko groblja gdje se ie vezao sa III. bataljonom, koji je držao položaje zaključno do željezničke pruge Kokinac — Galovac, bez jedne čete koja je bila rezerva u selu Patkovcu. Položaj koji su zaposjeli naši bataljoni u cilju da spreče neprijatelja koji bi pokušao prići u pomoć napadnutoj Dosadi u Severinu i Bulincu iz Bjelovara i Prespe, bio je djelomično pokriven šumom u pravcu naprijatelja otvoren.
Prilog skica precrtana na sekciji Bjelovar 1:50.000.
Operativna situacija kod naših jedinica moral visok, fizički odmoreni, a I. udarna brigada vršila je napad na uporište, neprijatelj kolebljiv nalazi se u odbrani, fizički odmoren, brojčano nadmoćan.
Namjera neprijatelja pripremanje za zauzimanje pozicija za pretstojeću ofanzivu na Moslavinu. Naša namjera sprečiti neprijatelja koji bi pokušao da pritekne u pomoć napadnutoj posadi u Severinu i Bulincu. Zapovjedi za zaposjedanje ovog položaja i borbu bile su usmene.
Kad su naše jedinice zaposjele položaje nakon 20.30 sati uputila se je jedna neprijateljska jača patrola u pravcu našeg položaja iz sela Prespe u cilju izviđanja naših položaja. Naše jedinice otvorile su vatru i raspršile su neprijateljsku patrolu, koja je pobjegla opet u pravcu Prespe. Dotična patrola imala je zadatak hvatanja veze sa jedinicama u Bulincu i Severinu.
Nakon toga neprijatelj je iz sela Prespe otvorio jaku mitraljesku i minobacačku vatru na naše položaje. Oko 2 sata neprijatelj je u jakosti dvije čete krenuo u pomoć napadnutoj posadi u Severinu i to slavnom cestom od Prespe za Patkovac. Naši bataljoni vodili su borbu sa neprijateljem, kojemu se nije uspjelo probiti za Severin, nego je morao uz osjetljive gubitke povratiti se natrag u svoje uporište. Po dobivenom naređenju brigada se je ujutro u 6 sati povukla za selo Međuraću pošto I. ud. brigada nije uspjela likvidirati uporišta Severin i Bulinac. Naši bataljoni prilikom povlačenja sa položaja za selo Međuraću bili su izloženi jakoj mitraljeskoj i minobacačkoj vatri, te su pretrpjeli gubitke. Po dolasku u selo brigada je zauzela položaj u svrhu ometanja neDrijatelja na komunikaciji Bjelovar — Severin. Na tim položajima brigada je ostala do

9. III.

Zanovijedi koje su izdavana tokom borbe, kao i izvieštaii bili su usmeni.
Vlastiti gnbir.i 6 raniena i 2 nestala.
NeDriiateliski gubici 11 poginulih i 28 ranjenih, te 13 zarobljenih.
7.aroblieno 6 nušaka, 4 ooasača, 4 voj. odjela.
Neprijateljske trupe, koje su učestvovale u ovoj borbi bile su dvije satnije III. gorskog zdruga.
Poslije ove borbe naše truoe bile su sposobne za dalju borbu, a neprijateljske također.

Utrošak municije puščane i mitraljeske	2.530	kom.
Nagaznih mina	6	
šmajserske	380	”
Mina za laki bacač	4	
Mina za teški bacač	' 75	

U zarobljavanju neprijateljskih vojnika istakli su se Mikulčić Stjepan, Kršnar Bolto, Posavec Ivan, Berlin Luka, koji su kasnije i odlikovani.
Gubici, koji su bili nisu se mogli izbjeći, s razlogom što se je povlačenje vršilo danju, a što je trebalo učiniti po mraku.

10/11. III.

10. III. Brigada je po naređenju divizije krenula iz sela Ruškovca preko Šimljenice-Simliano na položaje koie je trebala zaposjesti na koti 200. šuma M. Petrička sjeverno od sela Samarice i da spreči nadiranje neprijatelja od sela Petrička u pravcu Samarire. Prilikom izlaska na položaj brigada se ie susrela sa neprijateljem koii je već zauzeo te položaje, a druge snage **neDrijatelja** su se već nalazile u Samarici koje su došle od Čazme.

Kako brigada nije mogla zauzeti određene položaje dobila je naređenje da se povuče pod borbom i zauzme položaj kotu 176 putem za kotu 207 ovaj položaj brigada je zauzela oko 12 sati. Ovaj položaj protezao se po kosi, koju je nadvisavala. Pokreti neprijatelja ovim položajem bili su vidljivi i stavljeni pod mitraljeskom i minobacačkom vatrom i omogučavali su dosta prikriveno snabdjevanje municijom i hranom.

Operativna situacija naše jedinice u obrani, na brzu ruku pod borbon zauzela položaj, izrada zaklona teška usljed uporne artiljeriske vatre, moral i fizička kondicija zadovoljavajuća.
Neprijatelj u ofanzivi jakog morala i fizički odmoren, pošto se na ovu ofanzivu pipremao čitavih 15 dana.
Namjera neprijatelja, ofanziva na Moslavinu, zauzimanje komunikacija Banova Jaruga — Garešnica — Bjelovar — Čazma — Bjelovar — V. Zdenci.
Naša namjera spriječiti neprijateljsko prodiranje na oslobođeni teritorij, nanesti mu gubitke i uništiti ga.
Zapovijesti za zauzimanje položaja bile su usmene, pošto se je sve dešavalo za vrijeme pokreta.

Kada su se bataljoni ove brigade istočno od kote 207 šuma M. Petrička susreli sa neprijateljem i poprimili iznenadnu borbu I. bataljon povukao se sjeverno od kote 146 Baročka kosa, a II. bataljon na samu kotu 176, a zatim je zauzeo položaj južno od cve kote vezajući se sa jedinicama Narodne obrane koje su držale kotu 207 sjeverno i južno od ove.

I. bataljon zauzeo je kotu 176 i vezao sa Ijevim krilom Ì. udarne brigade. U svom nadiranju neprijatelj je iz s. Samarice u 16 sati opet napao naše položaje. Borba je trajala oko 1 sat kada je donešena odluka da se na neprijatelja učini protunapad i protjera ga. Taj zadatak dobio je naš III. bataljon i on ga je potpuno izvršio.
Napad je bio potpomognut minobacačkom vatrom i mitraljeskom vatrom jedinice N. 0 i našeg I. bataljona. Neprijatelj je uz osjetljive gubitke u mrtvima i ranjenima pobjegao u selo Samaricu.
Tokom noći položaj se je izmjenio što su jedinice N. O. napustile položaj i otišle na drugi položaj tako da su naši bataljoni držali cjeli položaj t. j. kotu 176 i kotu 207.
U jutro oko 7 sati neprijatelj je sa jakim snagama opet iz sela Samarica napao naše jedinice iz više pravaca. Podilaženje i napad potpomogao je jakom artiljeriskom i minobacačkom vatrom.
Nakon jakog pritiska i nadmoći neprijatelja i jednosatne borbe naši bataljoni povukli su se u selo Šimi janik i zauzeli novi položaj i to:
II. bataljon u vinogradima i šumi, a III. bataljon groblje (sjeverni i zapadni dio sela).
Neprijatelj je oko 15 sati sa kote 207 i sa kote 255 izvršio napad na naše položaje, te potpomognut jakom minobacačkom i artiljeriskom vatrom.
Žestoka borba trajala je 2 sata nakon čega se je brigada uz osjetljive gubitke opet morala povući na nove položaje i to: II. bataljon došao je na kotu 196, a I. bataljon put što vodi od sjevernog djela G. Garešnice za Oštri Zid na kosu Torinje.

Radi dobivanja u vremenu i da se neprijatelja zamori brigada je dobila naređenje da napravi protunapad u noći na neprijatelja i protjera ga. To isto naređenje dobila je i brigada »Braće Radića« na svome položaju.

Napad je bio dobro pripremljen i neprijatelj je bio iznenađen misleći da se naše jedinice dalje povukle. Napad je izvršen u 21. sat u noći i neprijatelj se je uz osjetljive gubitke povukao. Bataljoni su preko cjele noći ostali u selu, ali su se ujutro povukli na svoje stare položaje napustivši selo Šimljanik.
Zapovijedi i izvještaji tokom borbe bili su usmeni.
Vlastiti gubici: U ovim borbama 3 poginula, od kojih pomoć, politkomesara II. bataljona Petrinia Franjo. 45 ranjenih od kojih pomoć, komesara 2. čete Đuro, vodnik Valentak Matija, delegat Galić Alija, II. bataljona Matković Franjo, vodnik Šajatovk st. vodnik Milanović Dušan, vodnik Stanšić Ljubomir, ml. vodnik Mrkoci Ignac, zamjenik komandanta II. batalj. Kuhta Dragutin, komesar II. bataljona Pevac Milenko, pomoć, komesara čete Maltarić Franjo. 7 nestalih.
Izgubljeno 1 puškomitraljez, 11 pušaka sa nestalima.

Neprijateljski gubici: 25 poginulih, 45 ranjenih, 2 zarobljena. Zarobljeno 7 pušaka, 3 šinjela, 4 ranca, 7 opasača, 3.000 metaka, 5 deka i 4 fišeklije, 3 bombe.
U ovoj borbi učestvovala je II. i III. bojna II. pješadijska pukovija P.T.S. zapovjednik pukovnije potpukovnik Bobinac.

Naše jedinice nakon malog odmora i sređivanja bile su sposobne za dalju borbu. Neprijatelj u ofanzivi i raspolaže sa rezervama, koje stalno ubacuje u borbu i vrši smenjivanje svojih jedinica, dobrog je morala i fizičke kondicije.

Utrošak municije: puščane i mitraljeske 39.500 kom.

mina za teški bacač	371
šmajser	1.652
mina za laki bacač	136
bombi ručnih	30

Kritički osvrt na borbu: Prije izlaska na položaj 10. ov. mjes. iz Šimljane nisu se imali točni podaci 0 neprijatelju gdje se isti nalazi, te je brigada iz tih razloga imala dosta velike gubitke pošto je prvobitno rečeno da se neprijatelj nalazi kod sela Petričke u pokretu prema selu Samarici.

12/13/14. III.

Nakon izvršenih priprema tokom noći na 11/12 brigada je dobila zadatak da izvrši napad na neprijatelja koji je držao položaj zauzet 11 ov. mjes. kota 255 i kota 213 i selo Šimljanik. Naše jedinice se nalaze na položajima koje su zaposjele 12. III. u 6 sati ujutro kota 196 II. bataljon, a kosa Torinje I. bataljon. Prilog skica precrtana sa sekcije Čazma 1 : 50.000.
Operativna situacija: Naše jedinice djelomično u napadu i odbrani usljed svakodnevnih napada i borbi fizički izmoreni, ali visokog morala. Neprijatelj je uporan i brojčano nadmoćan isto tako u oružju, jer je još uvijek u ofanzivi. Neprijatelj u odbrani naše jedinice u napadu.
Namjera neprijatelja braniti, zadržati u svojim rukama zauzete položaje 11. III., a naša namjera i odluka je napasti neprijatelja na ovim položajima i sprečiti ga u njegovim namjerama.

Pripreme i zapovjedi za ovu borbu bile su usmene.
Tok operacije: I. bataljon od sjevernog djela Gornje Garešnice krenuo je u napad putem koji vodi u južni dio sela Šimljanik i uspio u svom nadiranju potisnuti neprijatelja iz južnog djela sela do raskrsnice puteva, a neprijatelj se povukao u sjeverni dio sela i vinograde zapadno od sela gdje je imao svoje glavne položaje, II. bataljon krenuo je u napad sa kote 213, a zatim preko iste u pravcu južnog djela sela Šimljanik i vinograda sjeverno od slova »k« natpisa Klokočev. II. bataljon u svom nastupanju na koti 213 naišao je na slabe neprijateljske djelove koje je protjerao. U svom daljnjem nadiranju u pravcu na južni dio sela Šimljanik i vinograde dobio je iz vinograda bočnu vatru, te se je poslije kraće borbe pod pritiskom jake mitraljeske vatre morao opet povući na kotu 213 gdje je zadržao položaj. Neprijatelj je oko 14 sati izvršio protunapad na naš I. bataljon putem od kote 207 i sjevernog djela

Šimljanika kao i iz vinograda zapadno od sela, te se je i I. bataljon morao povući u južni dio sela i dalje kroz šumu na svoje stare položaje. II. bataljon sa kote 213 povućen je također na svoje stare položaje bez jedne čete koja je ostala na pretstraži u šumi južno od sela Šimljanik.
Kada su se naše jedinice povukle ujutro 12. III. poslije neuspjelog napada na Šimljanik, neprijatelj je zaposjeo i kotu 213. Prema naređenju divizije brigada je opet dobila zadatak da napadne neprijatelja na koti 213 i Šimljaniku, a neprijateljske položaje na koti 260 u isto vreme trebale su napadati jedinice XXXIII divizije.

I. bataljon nastupao je od sjevernog djela Gornje Garešnice do južnog djela sela Šimljanik i nije naišao na neprijatelja nego je postavio zasjedu u južnom djelu sela Šimljanika. II. bataljon je nastupao od kote 196 kroz šumu zatim dalje preko slova »o« natpisa Klokočev i preko potoka konjskom stazom prema koti 213. II. bataljon izvršio je u 17 sati dva puta uzastopni napad na kotu, ali nije uspio zauzeti, nego se je povukao par stotina metara nazad u šumu. Tako II. bataljon nije uspio likvidirati kotu 213 bile su upućene oko 20 sati dvije čete III. bataljona za pojačanje, opet je vršen par puta uzastopni napad koji opet nije uspio. Borba je trajala sve do ujutro kada su se jedinice povukle na svoje stare položaje.

Zapovjedi i zvještaji tokom ovih borbi su usmeni. Vlastiti gubici: 4 poginula, od kojih st. vodnik Vuglek Franjo, komandant III. bataljona Piskač Ivan, 19 ranjenih od kojih st. vodnik Radinović Milan komandir čete, vodnik Sobolović Ivan, pomoć, komesara četa Zvonar Ivan, vodnik Kober Mirko, komandant brigade kapetan Alojz Kovačić, komandir čete ptujec Rudolf, pomoć, komesar čete Subotičanec Nikola.
Neprijateljski gubici: 27 poginulih i 49 ranjenih.

Naše jedinice poslije ovih borbi bile su sposobne za dalje operacije, a isto tako i neprijateljske. U ovoj borbi učestvovale su jedinice I. Hrv. Udarne Divizije. Ime zapovjednije nije poznato.

Utrošak municije: puščane i mitraljeske 37.000 kom.
šmajserske 8.000
mina za teški bacač 240

Kritički osvrt na borbu: Iako je bila dobro izvršena minobacačka priprema napad nije mogao uspjeti s razloga što su prilazi neprijatelju bili nemogući samo kroz gustu trnovitu šumu, tako da je neprijatelju bila olakšana odbrana.
Susjedna kota 260, koja je bila povezana sa kotom 213 neprijatelj je čvrsto držao i nije imalo smisla napadati na kotu 213 dok jedinice XXXIII. divizije nisu likvidirale kotu 260, pa je i time bio otežan i napad na kotu 213.

Naše jedinice 14. III. povukle se iz G. Garešnice u V. Mlinsku i zauzele položaj tako da je I. bataljon držao položaj prema selu Kostanjevcu krajnje kuće zapadnog sela V. Mlinska.
III. bataljon držao je položaj od M. Pašijana putem prema putu V. Mlinska, a dvije čete II. bataljona bije su na položaju između I. i III. bataljona na putu M. Paši j an — V. Mlinska.

Naši položaji nisu bili dobro utvrđeni jer su zauzeti na brzinu, usljed novih situacija i bili su u ravnici tako da se je na isto moglo jurišati.

Prilog skice precrtane na sekciji Bjelovar 1 : 50,000.
Operativna situacija: Kod naših jedinica moral dobar, fizički izmoreni usljed pokreta i borbi.
Neprijatelj dobrog morala, još se uvijek nalazi u ofanzivi, a fizički odmoren, jer raspolaže sa rezervama.
Neprijateljske namjere napasti naše položaje i zaustaviti ih i dalja nadiranja u pravcu V. Zdenaca.
Naša namjera braniti položaje i spriječiti neprijatelju u njegovom nadiranju.
Kada je neprijatelju uspjelo izbaciti jedinice IV. ud. brigade sa položaja u selu Kostanjevcu neprijatelj je nakon malog odmora napao i na naše položaje u V. Mlinskoj.
Nakon pripreme jake minobacačke i artiljeriske vatre neprijatelj je izvršio napad i juriš nakon kratke borbe uspjelo mu je izbaciti naše jedinice sa položaja.
Jedan dio naših jedinica se je povukao u pravcu U. Mlinska, a drugi dio preko M. Pašijana za M. Mlinsku.
Nakon sređivanja u M. Mlinskoj brigada je zauzela položaje na pruzi Zdenčec — Hercegovac.
Oko 1 — 2 sata u noći brigada je preko Palešnika izvršila pokret za Hercegovac i V. Zdenac, a II. bataljon ostao je u Hercegovcu kao pretstraža na položaju.
Zapovjesti i izvještaji tokom borbe bile su usmena na licu mjesta.
Vlastiti gubici: 1 poginuo, 12 ranjeno od kojih komesar II. bataljona Pevec Milenko, st. vodnih Gojković Dušan, st. vodnik Blažetić Branko komandir čete, 1 nestao.
Od oružja izgubljeno 3 engleske puške, par odjela, 1 par cipela.
Neprijateljski gubici: 13 poginulih i 21 ranjenih, U ovoj borbi učestvovale su jedinice I. Hrv. udarne divizije. Ime zapojednika nije poznato.
Stanje naših trupa poslije ove borbe nije bilo dobro, jedinice pretrpjele gubitke, gdje je bilo potrebno posebno utvrđivanje.
Neprijateljske jedinice bile su sposobne dalje vršiti operacije.
Utrošak municije: puščane i mitraljeske 10.560 kom.
Šmajserske 780 ”
Mina za teški bacač 70
Mina za džon — bui 6

Kritički osvrt na borbu: Položaji koji su bili zaposjednuti na brzinu nisu bili dobri, jer se nije imalo vremena za ukopavanje, a i sami položaji koje je neprijatelj zaposjeo u Kostanjevcu dominirao je nad našimpoložajima. Jedini izlaz bio je istom kada je neprijatelj razvio u napad na naše položajeda se na njega učini protivnapad i juriš.
Kada su jedinice naše brigade napustile svoj položaj u V. Mlinskoj II. bataljon zauzeo je položaje u selu Hercegovcu kao pretstraža, a I. i III. bataljon u V. Zdencima.
Takav raspored ostao je do 18. III. 45 kada su se bataljoni iz Vel. Zdenaca i druge jedinice brigade došle u Hercegovac.

22. III. 1945

Brigada je držala položaj Trapinski Gaj, a neki djelovi bili su na položaju u samom selu Hercegovcu. Položaji nisu bili utvrđeni i organizovani za odbranu, jer su to uglavnom bili predstražarski položaji divizije, a glavni položaji bili su u Vel. Zdencima. Nastupanje ka samim našim položajima bilo je moguće jer se ispred naših položaja nalazila šuma Trupinski Gaj.
Operativna situacija kod naših jedinica moral na visini, fizički odmoreni.
Neprijatelj dobrog morala i ofanzivnog duha. Namjera neprijatelja izviđanje i zauzimanje po moguć-

nosti naših položaja u svrhu plačkanja po Hercegovcu.
Naša namjera spriječiti neprijatelja u svom nadiranju, zaustaviti ga i naneti mu što veće gubitke, te nakon jakog pritiska povući se na položaje Vel. Zdenci.
Zapovjed za ovu borbu izdana je usmeno.
Neprijatelj je ujutro oko 5 sati napao najprije naše predstraže na putu Tmovitica-Hercegovac na koti 146 na rubu šume Zdenački Gaj.
Naši predstražarski djelovi povukli su se na željezničku stanicu i prugu u sastav svog bataljona koji je tu držao položaj.
Neprijatelj je dalje nastupao, ali je u šumi na tom mjestu bio zadržan. Poslije kraće borbe u šumi i jakog pritiska neprijatelja morale su se naše jedinice povući u sam Hercegovac.

Neprijatelj je u isto vrijeme jedan dio svojih snaga prebacio putem iz Tmovitice preko kote 146 za Palešnik i tako ugrozio naše jedinice.

Položaj je bio promijenjen tako, da je u samom selu Hercegovac ostao I. bataljon sa zadatkom da zadržava neprijatelja i rastjera ga, dok se III. bataljon povukao na zapadni dio šume Zdenački Gaj t. j. sjeverno od ciglane a II. bataljon putem na zapadni rub šume Zdenački Gaj t. j. južno od ciglane.
Neprijatelj je u svom daljem napadu od sela Paleška zauzeo groblje i jedan dio snaga počeo prebacivati od groblja preko kote 121 putem prema Klokočevcu.
Kada su došli na križanje puteva razvili su se prema trigonometru 136 Jazavica i u streljačkom lancu prema rubu šume Zdenački Gaj. Jedinice II. bataljona već su bile na položaju i otvorile vatru na neprijatelja i protjerali ga natrag, prema groblju. U samom Hercegovcu u isto vrijeme vodio je borbu I. bataljon, ali kako je bio raspoređen na sve strane morao se je usljed jakog neprijateljskog pritiska povlačiti u raznim pravcima pri čemu je pretrpio veće gubitke.

Povlačenje se je uglavnom vršilo šumom Zdenački Gaj i dalje za Vel. Zdenci.
Najprije se je povukao III. bataljon i I. bataljon, a onda je dobio naređenje da se povuće i II. bataljon. Borba je trajala sve do 17 sati. Sve jedinice sakupile su se i sredile u V. Zdencima i odmorile se.
Zapovjsdi i izvještaji tokom borbe bili su usmeni.
Vlastiti gubici 2 poginula, od kojih načelnik brigade poručnik Kunović Milivoj, 14 ranjenih od kojih politkomesar I. Bataljona Miletić Ivan, pom. komesara čete Markoč Ivan i ml. vodnik Hibler Đuro, 9 nestalo.
Od opreme izgubljeno: 13 pari odjela i 13 pari cipela.

Neprijateljski gubici: 12 poginulih i 19 ranjenih.

U ovoj borbi učestvovale su jedinice I. Ud. Hrv. Divizije. Jačina kao i zapovjednik nepoznati. U svom sastavu imali su 1 top 65 mm. i teške bacače.

Naše jedinice usljed pretrpjelih gubitaka nisu bile sposobne za dalju borbu, nego tek nakon odmora i sređivanja.

Neprijateliske trupe bile su sposobne za dalju borbu, jer su bile odmornije i imali su rezerve.
Utrošak municije: puščane i mitraljeske 7.100 kom.

	Šmajser	2.990 ”
	Mina za teški bacač	96 ”

U ovoj borbi istakao se je naš II. bataljon koji je sa svojom savjesnošću i brzinom izašao na položaj i sprečio neprijatelja u nadiranju u pravcu šume Zdenački Gaj i ako je bio napadnut od brojčano jačeg neprijatelja i tučen jakom minobacačkom vatrom.

Kritički osvrt: Osiguranje samog Hercegovca nije bilo dobro sprovedeno tako da je neprijatelj nesmetano i bez borbe zauzeo groblje i upao u selo. I. bataljon bio je raspoređen po cijelom selu, tako kad je došlo do povlačenja nije upotrijebio dobre pravce i pri tome pretrpio velike gubitke.

28. i 29. III

Nakon što je brigada izvrišla sređivanje u Vel. Zdencima krenula je na sektor Moslavine u cilju izvlačenja jedinica XXXIII. divizije, koje su bile ugrožene na sektoru Dubrave.

29. III. oko 23 sata u noći brigada je stigla preko Oštrog Zida-Samarice u Martinec. Iz Martinca odmah je upućen II. bataljon za Siščano preko Bojane, radi hvatanja veze sa jedinicom XXXIII. divizije odakle se sa ovima ima vratiti u selo Martinac.

30. III. ujutro oko 5 sati I. i III. bataljon zauzeli su položaje zapadno od sela Martinec kota 191 zatim putem koji ide za selo Stefan je kota 180 Sv. Fr. Ksaver i kota 137.

II. bataljon bio je upućen iz sela Martinca kroz šumu Pijesak preko Bojane da pređe cestu Vagovina--Daskatica da uhvate vezu sa XXXIII. divizijom. Na cesti između Vagovine i Daskatice trebale su se prebaciti jedinice XXXIII. divizije. U tu svrhu brigada »Braće Radića «dobila je zadatak da napadne Vagovinu, a IV. ud. brigada selo Štefanje.

30. III. 1945

30. III. prije podne su jedinice I. ud. brigade i IV. ud. brigade vodile borbu u selu Vagovini i Narti. U to vreme su se preko ceste prebacile jedinice XXXIII. divizije uglavnom štab i prištabske jedinice, sa njima se je vratio i naš II. bataljon koji je neko vrijeme bio u sastavu I. ud. brigade na koti 180 Sv. Fr. Ksaver, a kasnije se vratio u sastav brigade na položaje ispred seia šušnjare.

Neprijatelj je tokom dopodneva uspio pristići od sela Mikleuša za selo Martinec koje su položaje držale jedinice XXXIII. divizije i usljed nastale situacije naši su se bataljoni morali povući na novu crtu t. j. kotu 191, kotu 183 i kotu 137.

Neprijatelj je u svom daljem nadirenju ugrozio opet naše položaje, koji nisu bili utvrđeni, jer su zauzeti u kratkom vremenu prema nastaloj situaciji. Borbu su vodili svi naši bataljoni. Vještim manevriranjem neprijatelj je zaobišao naše položaje i uputio se u pravcu kote 191, te imao namjeru da dođe našim jedinicama u leđa u selu šušnjara. Naši su se bataljoni pod sopstvenom vatrom počeli povlačiti preko sela šušnjare putem za zaselak šušnjare i dalje putem koji vodi rubom šume za selo Križić. U selu Križiću su se jedinice prikupile i krenule dalje preko Babinca za D. Petričku, dok je II. bataljon ostao štititi povlačenje u selu Križiću.

Neprijatelj je u svom daljem nadiranju zauzimajući naše položaje u šušnjari produžio dalje za selo Križić. U Križiću je opet II. bataljon vodio borbu sa neprijateljem od kuda se je povukao u sastav brigade u D. Petričku.

Zapovjedi i izvještaji tokom ove borbe bili su usmeni.

Vlastiti gubici: 3 poginula od kojih 1 referent saniteta III. bataljona Cipermann Jakob obavještajni

oficir Mozara Marko. 10 ranjenih od kojih st. vodnik referent saniteta II. bataljona Gezi Danica, delegat Zapčić Dragutin, politkomesar čete Miljević Matija, st. vodnik Kvaternjak Franjo. 3 nestala.
Neprijateljski gubici: 6 poginulih, 17 ranjenih.
Naziv neprijateljske jedinice nije poznat, ali znade se da su bile ustaše jačine jedne bojne od 700 ljudi. Ime zapovjednika nije poznato.
Naše jedinice bile su sposobne za dalju borbu.
Utrošeno municije: Puščane i mitraljeske 6.400 kom.

Šmajser	300
Mina za teški bacač	45

U ovoj borbi istakao se je komadir 3. čete III. bataljona Korbuz Blaž u organizaciji povlačenja pošto je svojom vatrom omogučio povlačenje ostalih jedinica bez velikih gubitaka.
Kritički osvrt: Borba je vođena preko cjelog dana na raznim otsjecima, jedinice nisu mogle zadržati neprijatelja, tako da jedinice nisu mogle biti ukopane. Položaje koje smo zauzimali bili su goli.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Šef oper. ot. XXXII. divizije
Relaciju sastavio

Štab
IV. Ud. brigada
III. UDARNE BRIGADE XXXII. DIVIZIJE
JUGOSLAVENSKE ARMIJE

Br. 109. 1945

Dne. 24. VII 1945

PREDMET. BOJNA RELACIJA ZA 2
MESEC MART 1945 god.
Sekcija ČAZMA-B JELO VAR 1:100.000

ŠTABU XXXII DIVIZIJE II. JUGOSL. ARMIJE.
(Operativnom odelenju)

Prema naređenju Op. br. 144 od 26. V. 45 g. dostavlja se bojna relacija za 9-15 marta 1945 godine u sledećem:

9. III. 1945 g.

Prema dobivenom zadatku brigada je imala da razbije i uništi neprijateljske delove u Kolarovom Selu. Radi izvršenja ovoga zadatka još u toku noći 8/9 izvršila je pokret od Vel. Grđevca pravcem Đurđic za Kolarovo selo, te je time vršila pripremu za izvršenje pomenutog zadatka.
Položaj koji je branio neprijatelj odnosno samo Kolarovo selo nalazilo se na uzvisini te je od njega teren levo i desno spuštao se blago. Neprijateljski položaj bio je ojačan fortirikacijskim uređajem-rovovima za ležeći stav pa do normalnog profila, izrađena i mitraljeska gnjezda. Pravci ka položaju bili su otkriveni a sa zapadne strane teren se spuštao sasvim blago i bio brisan prostor.
Operativna situacija kod naših turpa bila je dosta teška, pošto su se malobrojnim snagama a bez teškog oružja imale napadati na utvrđenog neprijatelja uz to, brojno nadmoćniji. Radi dužeg marša od predhodnog dana trupe su bile u izvesnom stepenu zamorene.
Situacija kod neprijatelja bila je povoljnija. Nalazili su se na utvrđenom položaju, mnogobrojniji od protivnika, i trupe odmornije za borbu.
Zapovest za ovu borbu bila je usmena.
Namera neprij. održati se na položaju odnosno odbiti naše napade, pa u pogodnom momentu kao mnogobrojniji preći u kontranapad tući nas i proterati.
Naša odluka napasti neprijatelja i zauzeti njegove položaje.
Za izvršenje ovoga zadatka brigada je odredila III i IV. batalj. pojačanom pratećom četom, dok je II. batalj. ostao na položaju Đurđic, a I. bataljon u Divizijskoj rezervi u Vel. Grđevac. Štab brigade u s. Đurđic. III batalj. imao je napasti neprijatelja u Kolarovom selu sa jugo-istočne strane, IV batalj. za jugo-zapadne strane, a prateća četa imala je minobacačkom vatrom i vatrom teškog automatskog oružja zasipati neprijatelj, otporne tačke, položaje minobacača neprijatelja te mitralj. gnezda. Napad je otpočeo u 0.30. h. IV. bataljon uspio je na zapadnoj strani Kolarovog sela zauzeti dva bunkera i nekoliko kuća i dok su ostale snage na bunkerima odbijene ručnim bombama jakom pešadijskom i artiljerijskom vatrom. Borba se vodila do 3. h. bezuspješno, jer je neprijatelj bio brojno jači u ljudstvu i oružju, a fortifikacijski dobro utvrđen. U svom napadu i III. batalj. nije imao uspeha zbog istih razloga. Bataljoni su se povukli u visinu s. Đurđic i zaposleli nove položaje. Neprijatelj je nastupao prema našim novim položajima u Đurđicu sa jačim snagama, te je u 10,30 h. prihvaćena borba koja je trajala 2 h. Dva juriša neprijatelja odbijena su kontra-jurišem. No usled nadmoćnijeg neprijatelja, te jake mitraljeske vatre uz to artiljer. i minobacačke, bataljoni su se morali oko 12.30h povući na nove položaje u Berek. Nakon ovoga neprijatelj je nastavio sa prodiranjem izvršio jaki pritisak na naše položaje u Bereku, te se oko 17 h. brigada rokirala na nove položaje iznad sela Šimijanice zaposjevši K. 182, K. 164, te lijevo i desno od njih povezavši se sa ostalim susednim jedinicama.
Susedna jedinica levo bila je brigada »Matije Gupca«.
Susedna jedinica desno bile su snage XXXII Diviziie.
Njihove akcije-operacije uticale su na tok naše borbe, vezavši druge neprijateljske snage koje bi vršile obuhvat i nadkriljavanja naših malobrojnih trupa.

10. III. 1945 g.

Brigada ie držala iste položaje kao i prethodnog dana. Tokom celoga dana neprij. nije napadao na naše položaje, već je samo tukao sa minobacačkom i artiljerijskom vatrom. Do sukoba je dolazilo samo između patrola.

11. III. 1945 g.

Ovoga dana izvršile su se smjene bataljona, te su zaposjednuti novi položaji u Šimljanskom Lugu, u šumi iznad Šimljanskog Luga, ispred sela Šimljanice desno od ceste prema K. 170 dok sa jednim bataljonom držali smo prestražne položaje na desnoj strani glavne ceste do K. 182 i sa leve strane ceste rubom šume.
Na predstraži je bio I. Ud. bataljon dok su na glavnom položaju bili raspoređeni II. i III. i IV. bataljon.
Oko 7 h. ujutro neprijatelj je izvršio napad na predstraže I. bataljona potpomognut jakom artiljerij. i minobacačkom vatrom te se ovaj morao povući na nove položaje u Trudovom Brdu. Neprijatelj je istovremeno proširio svoje nadiranje-napad i na naše položaje u Šimljanskom Lugu sa više snaga te je bataljonu koji se nalazio na tim položajima prijeti-

la opasnost opkoljavanja. Da se to izbegne izvršen je manevar sa II. bataljonom, te je taj bataljon dobio zadatak da zaposedne Kč 182. prema položajima u Šimljenskom Lugu. Neprijatelj koji je bio bliži toj koti ocenivši naše namere, prestigao nas je, te je prvi zaposeo K. 182, a naš bataljon, koji je imao zaposjeti tu kotu 3 puta je jurišao i sva 3 puta je zauzimao, ali je nije mogao držati pošto

J'e neprijatelj samu kotu tukao jakom artilj. i mino-•acačkom vatrom, te se je bataljon morao povući do raskršća ceste koja vodi u pravcu Garešnice i zaposeo tu nove položaje. Bataljon koji je držao položaje u Šimljenskom Lugu povukao se u šumu od Trudovog Brda do K. 180.

12. III. 1945 g.

Bataljon koji je držao položaje na raskršću ceste za Garešnicu držao je toga dana iste položaje. Do borbe otvorene nije došlo osim puškaranja. Batalj. koji je držao položaje u šumi Trudovo Brdo dobio je zadatak oko, 10 h. da krene napred prema Šimljanskom Lugu i da zaposjedne ranije izgubljene položaje. Poslije podne taj bataljon rokirao se na K. 164. Višekratni pokušaj neprijatelja da sa jakim snagama uz ogorčene borbe odbaci nas sa ovih položaja, ostali su bez uspeha. Sa 2 bataljona i to sa I. i II. prema dobivenom zadatku krenuli smo u napad na neprijatelja, koji se je nalazio u Šimljanici i oko sela. Napad je počeo u 1 sat, i izvršen je

Gdinstven juriš nakon što su se naše snage privu-e na blisko odstojanje, te nakon toga upali smo u severni deo s. Šimijanice osvojivši prve bunkere. Kod ovog juriša poginuo je komandant I. bataljona a komesar teško ranjen, radi toga morali su se batalj. povući nazad u Ruškovac, gde su se sredili, te ponovnim jurišom zauzeli položaj na križanju kod s. Šimljanice. Tu smo zadržali položaje dok nisu stigli naši bacači, te smo uz pomoć minobacačke vatre izvršili juriš na K. 182 i nasuprot jakog otpora neprijatelja oko 14. h. istu Kotu osvojili. Kao dominirajuću tačku neprijatelj je jakom koncetričnom vatrom teškog oružja i snažnim pritiskom pešadije napao i odbio naše snage koje su se ponovno povukle na križanje kod Šimljanice.
Oko 15.30 h. pokušali smo sa 2 batalj. izvršiti juriš radi zauzimanja K. 182, ali su oba juriša odbijena, pošto je neprijatelju nakon drugog juriša uspelo prodreti između naših bataljona posle čega su se bataljoni povukli, jedan na križanje kod Šimljanice, a jedan ispod K. 182.

13. III. 1945 g.

Brigada je držala iste položaje osim što je sa I. bataljonom zaposela nove položaje kod Gradine. Do sukoba nije došlo sem što je neprijatelj preko celoga dana tukao naše položaje jakom artiljerijskom vatrom.

14. III. 1945 g.

Brigada je držala položaje: Lijevo od Hrastovca iznad Šimljanskog Luga K. 170, desno od ceste za Garešnicu prema Krčevinama, a sa jednim bataljonom držali smo K. 184 kao otstupnicu I. Brigadi, koja je Kota držana do 14 h. kada je zaposela položaje u s. Kostanjevac, te na koti ispred samog sela u Ravnicama. Neprijatelj je sa jačim snagama odbio jedinice II. Brigade i udario sa boka na naše položaje desno od ceste za Garešnicu. Usled jake i bočne vatre pojačane sa artiljerijskom vatrom bataljona se je povukao na nove položaje u Gradini. Istovremeno neprijatelj je nakon jake plotunske artiljerijske i minobacačke vatre izvršio juriš na naše položaje levo od Hrastovca. Bataljon koji je držao položaje usled nadmoćnosti neprijatelja morao se povući na položaj kod kućice na Trudovom Brdu preko glavne ceste Ina K. 180.

15. III. 1945 g.

Brigada je držala položaje na Gradini sa jednim bataljonom, na desnom krilu sa jednim bataljonom u Ravnicama, te na lijevom krilu sa dva bataljona. Nakon jake bacačke vatre neprijatelj je izvršio napad iz sela Begovače od pravca ceste na naše položaje. Pošto je neprijatelju uspelo odbaciti sa položaja snage iznad Šimljanskog Luga u šumu Rastovac i tako napasti preostale snage sa boka i razdvojiti, pretila je opasnost da nam neprijatelj dođe sa leđa. Bataljon koji je držao Gradinu povukao se u samo selo Kostanjevac, a preostala tri bataljona zauzela su nove položaje na rubu šume iznad Mesečnog Jarka. Neprijatelj je nastavio sa prodiranjem, te nakon što su odbijena dva pokušaja neprij. da nas odbaci, morali smo se povući za Trnovitičke vinograde. Batalj. koji je držao položaj u s. Kostanjevac iako ga je neprij. bočno udarao pružao je čvrst otpor i napuštao kuću po kuću, te pošto mu je ponestalo municije povukao se za Vel. Mlinsku.

Nakon što su se naše jedinice prikupile zauzeti su novi položaji na K. 180, te lijevo i desno od nje. Tu su držale položaj, odbile juriš neprijatelja na ovu kotu i tokom noći prema naređenju brigada se rokirala u pravcu Hercegovca.
Ukupni gubitci u ljudstvu u borbama od 9-15. III. 1945

Vlastiti gubitci: 31 mrtav
94 ranjena
21 nestali

Poginuli sledeći rukovodioci: K-dant I. batalj. Kletuš Zlatko- k-dant IV. batalj. Orešić Fabijan, ref. sanit. bataljona Požgaj Mima, delegat Bukovec Mijo, vodnik Kolečak Ivan, desetar Kalamić Stanko, Deset. Šančić Ivan.

Ranjeni rukovodioci: K-dant II. batalj. Hađina Franjo, ađutant II. batalj. Hanžek Rudolf, vod. Stefić Juraj, des. Kovač Stjepan, des. Žućko Franjo, des. Zvonar Rudolf, des. Palačćak Stjepan, Vod. Kalamčak Ivan, vod. Jahić Salihadel. Edelinski Jakob, k--dir čete Petrak Alojz, Intendant batalj. Grtić Janko, pom. kom. batalj. Štritov Franjo, komesar I. batalj. Puško Stjepan, sekretar bat. kom. S. K. O. J. a Mirošević Budimir, del. Damlić Savo, Komesar **čete** Stilinović Drago, del. Bah Zvonko, Komesar **čete** Staverina Juraj, ref. san. batalj. Markus Stjepan, Pom. kom. čete Konačar Stjepan, des. Šančić Ivan, des. Kalamić Stanko, vod. Mešnjak Franjo, del. Rad Stjepan, Komesar čete Kurman Stjepan, del. Stančević Tomo, pom. komes. čete Humek Slavko, vod. Čubra Ljubica, des. Šestak Ivan, i del. Zbiček Pavla.

U oružju: 2 p. mitraljeza sa 24 šaržera, 5 puški, i laki bacač i 350 kom. metaka.

Oštećeno: 2 p. mitraljeza.

Neprijateljski gubitci. 230 mrtvih
338 ranjenih i
3 zarobljena.

Zaplenjeno: 4 puške i 7.000 Mauzer metaka.

U ovim borbama na položaju naše brigade napadao je neprijatelj u jačini 3 bojne tz. Plave Divizije do čim na ćelom ovom sektoru operirala je cela I. Ud. Divizija.

Stanje naših trupa u pogledu borbenosti dobro. Posle višednevnih borbi i stalnog pokreta te pretrpljenih gubitaka oseđa se zamorenost, pa je za dalje akcije potreban odmor.

Neprijatelj pretrpeo teške gubitke, a usled stalnih borbi oseća se kod njega zamorenost, ali još uvek jak zbog svoje mnogobrojnosti i jakog naoružanja.

Ukupni utrošak municije u borbama od 9-15. III. 1945 g.

44.600 komada.....Engleske
10.600 " ..... Mauzer
2.760 " .....Italijanske
6.970 " ..... Šmajser
42 komamina za laki bacač
883 " " teški bacač
65 " bombi
44 mine za Đon-Bull.

ZAKLJUČAK: Cilj ove borbe-da se zadrži neprijatelj nije u potpunosti uspeo zbog velike neprijateljske nadmoćnosti u ljudstvu i materijalu. Naše trupe pokazale su mnogo borbenosti i požrtvovanja hrvajući se sa nadmoćnijim neprijateljem više dana skoro na istim[1] položajima. Rukovodioci su vešto manevrovali svojim jedinicama te izbegli opkoljavanje nadmoćnijeg neprijatelja. Za vreme ove borbe osećalo se pomanjkanje artilerije, te se nije moglo tru, kojom je pomagao rad svoje pešadije.

Prilažu se potrebne skice.

Smrt fašizmu—Sloboda narodu!

Politkomesar-maj or

Komandant-maj or.

ŠTAB
I. UDAR. BRIGADE XXXII. DIVIZIJE
JUGOSLAVENSKE ARMIJE

Op. Broj: 528

24.VII 1945 [1]

BOJA RELACIJA ZA MJESEC
MART 1945. II BRIGADE (»MATIJE
GUBEC«).

ŠTABU XXXII. DIVIZIJE JUGOSLAVENSKE
ARMIJE

Shodno naređenju Ministarstva Narodne odbrane Pov. br. 137 od 29. IV. 1945. dostavlja se bojna relacija za mjesec mart 1945. godine II brigade (»Matije Gubca«).—

7. III. 45.

Prema naređenju štaba divizije naša brigada je smjenila Zagorsku brigadu na njenim odbranbenim položajima u selu Narti.

U tom cilju štab brigade izdao je zapovjest jedinicama, da zauzmu položaje za odbranu i to: Štab brigade sa štabskim jedinicama zapadno od crkve.
I. bataljon sjeverno od crkve prema Bjelovaru sa zadatkom da brani neprijatelju prelaz preko mosta i rijeke Česme. II bataljon u zapadnom dijelu sela Narta sa zadatkom obezbeđenja puta Čazma-Bjelovar i izviđanja u pravcu sela Blatnice i Laminačke Starine. Ill.bataljon u selu Pavijani sa zadatkom obezbeđenja iz pravca Bjelovara — Galovca. (Sekcija Čazma 1 : 100 000).
Zapovjest izdata usmena. Skica položaja i raspored trupa prilaže se.
Neprijateljska namjera bila je zauzeti Čazmu, a naša namjera da mu isto obranom onemogućimo.
Jačina i sastav neprijateljskih snaga nepoznata.

8. III. 45.

Oko 7 h. neprijatelj je počeo da nastupa prema našim položajima napadajući prvo III. bataljon iz pravca Galovac — Kolarevo selo. III. bataljon je prihvatio borbu i zadržao neprijatelja. Istovremeno neprijatelj je nastupao iz Bjelovara ka položaju I. bataljona tukući ga jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, dok je iz pravca Štefanje-Blatnica sa jakim snagama napao naš II. bataljon.
Neprijateljske snage koje su napadale Nartu bile su vrlo jake i Štab brigade izdao je naređenje za hitno povlačenje pravcem šuma Ravneš-Laminačke Starine-šušnjar, s tim da III. bataljon štiti povlačenje brigade a zatim da se povuće u njen sastav.

9. III. 45.

Prema usmenom naređenju štaba brigade jedinice su posjele slijedeće položaje. Štab brigade selo Šušnjara. I. bataljon k. 194 na putu Kozarnica-Laminac sa zadatkom obezbeđenja iz pravca sela Laminae.
II. bataljon u produženju I. bataljona na putu do prvih kuća u selu šušnjare sa zadatkom obezbeđenja iz pravca sela Laminae.

Pošto je primjećeno neprijateljsko nastupanje pravcem Ivanjska-Križić III. bataljon posjeda k.193 kod sela Donje Petričke, s tim da 1. i 3. četa posjednu položaj jugozapadno od kapele, a 2. četa istočno preko k.193 gdje se vezivala sa 3. četom.

Oko 10 h. neprijatelj je sa jakim snagama napao
I. i II. bataljon. Bataljoni su prihvatili borbu i uspjeli su vatrom odbiti neprijatelja. Međutim, pošto je neprijatelj bio brojno vrlo nadmoćan, štab brigade je naredio I. i II. bataljonu da se povuku u pravcu s. Martinac.
Oko 15 h. neprijatelj je iz pravca šušnjare i Križića preko šuma Martinska napao na III. bataljon. III. bataljon je pustio neprijatelja da podiđe vrlo blizu, a zatim na njega otvorio jaku pešadisku vatru. Neprijatelj je bio zbunjen i počeo je odstupati, ali se ubrzo pribrao, koncentrisao i izvršio juriš na III. bataljon. Nakon duže borbe III. bataljonu dolazi kao pojačanje II. bataljon koji zauzima položaj zapadno od III. bataljona na putu kroz šumu koja vodi u selo Martinac. Oko 17 h. neprijatelj je sa još većom silinom ponovio svoje napade ali je bio odbijen. U isto vrijeme neprijatelj dobiva pojačanje koje baca u desni bok III. bataljon. Tada je na neprijatelja otvorena jaka mitraljeska vatra i isti je bio zadržan. Štab brigade koristi ovaj mómenat i izdaje naređenje da se jedinice povuku pravcem sela Krivaja a da III. bataljon štiti otstupanje ostalih jedinica.

10 III. 45.

Po dolasku u selu Krivaja štab brigade izdaje zapovjest (usmeno) jedinicama za pos jedan je položaja za odbranu i to: Štab brigade sa štabskim jedinicama u sjevernom dijelu sela Šimijani. I. bataljon na k.204 (raskrsnica putova Berek-Krivaja-Samarica)

[1] **Originalni dokument pisan latinicom nalazi se u Vojnoistoriskom institutu u Beogradu.**

[1] **U zaglavlju dokumenta postoje dva pečata i to Štab IV Udarne brigade XXXII divizije i štab III udarne brigade XXXII div. To dolazi od tuda što je poslije 1945. došlo brzo do spajanja četiriju brigada divizije u samo dvije i što izvještaji brigade koje su rasformirane nisu pisani i poslani u Maju 1945. već su se oni rastavljali i pisali spajanju, u ovom slučaju 24. VII 1945.**

isturajući predstraže prema s. Berek i šumi Mladine. II. bataljon na sjevernoj ivici sela Krivaja i puta Krivaja-Berek. III. bataljon na k.166 sa zadatkom da spreči nadiranje neprijatelja iz pravca Berek (Sekcije Bjelovar-Čazma 1 : 100 000).
Levo od nas nalazila se brigada »Pavleka Miškine« a desno »Zagorska« brigada.
Neprijateljska jačina nepoznata, a isti je bio naoružan topovima i bacačima.

Oko 9,30 h. neprijatelj je počeo sa napadom na naše položaje iz pravca Bereka. Najjači napad neprijatelj je uputio na I. bataljon, koji ga je žestoko odbijao, ali, pošto je neprijatelj bio brojno vrlo nadmočan, uspjeo da probije položaj I. bataljona između Krivaje i k.204 i uspjelo mu je da zaobiđe naš I. bataljon iz pravca Petrička-šuma Breznička kosa i da mu zađe za leđa. Istovremeno neprijatelj je napredovao prema položajima II. i III. bataljona prema k.166 Obzirom na cijelu ovu situaciju štab brigade izdaje naređenje da se jedinice povuku u selo Šimljane.

U selu Šimijani štab brigade izdaje usmenu zapovjest jedinicama da zauzmu nove položaje za odbranu i to: štab brigade u selu Šimljani. II. bataljon na rubu sela Šimljani prema Krivaji I. i III. bataIjon đobijaju zadatak da krenu bočnim putem preko Šimljanice prema k. 166 s tim, da III. bataljon ponovno zauzme k.166 (svoj raniji položaj odakle ga je neprijatelj potisnuo), a I. bataljon đa izbije na put Krivaia-Berek, da bi presekao otstupnicu neprijatelju koji se nalazio u Krivaji.

Bataljoni su pri izvršavanju svojih zadataka zakasnili, te je neprijatelj uspjeo na k.166 da se ukopa i učvrsti. I. bataljon također nije izvršio svoj zadatak, jer je putem Krivaja Berek naišla jaka neprijateljska kolona iz pravca Bereka kao pojačanje neprijatelju koji se nalazio u selu Krivaji. Naši bataljoni radi izvršenja svoga zadatka napali su neprijatelja, ali, posle borbe od jednog sata, zbog nadmoćnosti neprijatelja bili su prisiljeni da se povuku u sastav brigade.

11. III. 45.

Noću se ie brigada povukla preko Šimljana u Oštri zid kao divizijska rezerva.
Oko 7 h. brigada je dobila naređenje da zauzme položaj na Krčevinama pošto neprijatelj nadire iz pravca Krivaie. Do 10 h. naš II. i III. bataljon zauzeli su položaie sjeveroistočno od Oštrog zida na Krčevinama, dok je na našem desnom krilu bila Zagorska brigada. Naši bataljoni napali su neprijatelja koii je dolazio iz Bereka i uspjeli su da odbace neprijatelja ka s. Šimljani.
Poslije ovoga štab brigade izdaje usmeno zapovjest jedinicama da nosjednu položaje za odbranu i to:
I. bataljon usjek puta ispred šume Šimljanski Lug i raskrsnicu nuta koji vodi preko šume za Krčevinu. III. bataljon levo od I. bataljona prema glavnom putu Oštri ziđ-Šimliane. II. bataljon sjeveroistočno na rubu šume Šimljanska šuma.

Na našem desnom krilu nalazila se »Zagorska« brigada, a jugozapadno od nas iznad Šimljanika brigada »Braće Radića«.

(Sekcija Čazma-Bjelovar 1 : 100 000).

Jačina neprijatelja nepoznata. Isti je bio naoružan topovima i bacačima.

Namjera neprijatelja bila je zauzimanje Garešnice, a naša namjera da ga sprečimo u izvršenju toga. Ovoga dana neprijatelj je tukao naše položaje teškim oružjima.

12. III. 45.

Brigada je dobila zadatak da se dva bataljona izbaci neprijatelja iz sela Šimljani. Za izvršenje ovoga zadatka oko 10 h. upućeni su II. i III. bataljon, a prethodno je izvršena vatrena priprema na neprijateljske položaje iz 6 bacača prateće čete. Za vrijeme izvršenja zadatka II. i III. bataljona dva mitraljeza koji su se nalazili kod I. bataljona i puškomitraljezi I. bataljoni tukli su neprijateljske bunkere u selu Šimljani da bi onemogućili neprijatelju protivnapad na naš II. i III. bataljon. Kad su se II. i III. bataljon približili selu Šimljani naša automatska oruđa obustavila su vatru dok su II. i III. bataljon uspjeli u oštroj borbi da potisnu neprijatelja iz južnog u sjeverni dio sela Šimljani. Naši bataljoni su jurišali na neprijateljski položaj koji je bio na uzvišici, te je neprijatelju uspjelo da ih protiv-napadom izbaci iz sela. Bataljoni su se pod jakom neprijateljskom vatrom povukli na svoje stare položaje. Poslije ovoga neprijatelj je produžio da tuče položaje naše brigade vatrom iz topova i minobacača.

13. III. 45.

U toku ovoga dana neprijatelj je tukao naše položaje artiljerijom i bacačima.

14. III. 45.

Oko 8,30 h. neprijatelj je koncentrisao jake snage i pod zaštitom artileriske i bacačke vatre počeo da nadire iz pravca Šimljane na naše položaje. Glavni dio svojih snaga bacio je na naš I. i jedan dio II. bataljona. Zbog nepreglednosti predterena neprijatelj je uspjeo da se dovuče do I. bataljona i izvrši juriš na isti, poslije čega naš I. bataljon počeo je da se povlači. Oko 11,30 časova neprijatelju je uspjelo da nas odbaci sa položaja i brigada je bila primorana da se povuče pravcem selo Popovac-Vel-Pašijan.

Cilj borbi vođenih 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, i 14 III. nije postignut i neprijatelj je uspjeo u svojoj ofanzivi na Moslavinu.

Neprijateljski gubitci: 146 mrtvih i 168 ranjenih.
Zapljenjeno nešto pušaka i ostale ratne spreme.
Naši gubitci: 22 mrtva (rukovodioci-komesar čete Novoselec Ignac, vodnik Perić Rudolf, komandir čete Mihić Emil i Zrinjski Petar, delegat Kus Drago i komesar bataljona Rudman Stanko), 65 ranjenih. — Izgubljeno 4 puškomitraljeza i nešto pušaka.
Zaključak:
Naša brigada u ovim borbama nije uspjevala zbog velike nadmoćnosti neprijatelja, dok, s druge strane, naša brigada nije mogla vršiti popunu u Ijudstvu.
Veza u toku borbi i rad izviđačkih djelova bili su slabi.
U nekoliko slučajeva kad je trebalo goniti neprijatelja isto nije izvršeno, jer su se borci zadržavali na zauzetom položaju da bi se snabdjeli sa odjelom i obućom.
Vrlo često rukovodioci nisu držali čvrsto jedinice u svojim rukama, naročito u momentima kad se među borcima pojavljivala panika.

Smrt fašizmu—sloboda narodu!

Politkomesar major,
Komandant major,

[1] **Originalni dokumenat pisan latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

ŠTAB
I. UD. BRIGADA »BRAĆE RADIĆA«
Ope. r. br. 583
25. jula 1945 g. [1]

Dostavlja se bojna relacija za mjesec Mart 1945. godine.

ŠTABU XXXII. DIVIZIJE J. A.

Do 7. marta 1945 brigada je bila na prostoru sela Siščani (Sekcija-Čazma 1 : 100.000) u cilju odmora i sređivanja. Istoga dana brigada zaposjeda u vezi naređenja Štaba Divizije položaje u Garešnici (sekcija Bjelovar 1 : 100.000),u cilju ka zatvaranja komunikacije od pravca Banove Jaruge, kao i u cilju vršenja diverzije na pomenutoj komunikaciji.
Brigada je zaposjela za odbranu južnu ivicu Garešnice i kotu 109.
Prije pomenutog rokiranja naših snaga kod neprijatelja nije primjećena koncentracija snaga, a niti je ispoljavao namjere za ofanzivna djelovanja, te se uopće nije pretpostavljalo, da neprijatelj namjerava vršiti ofanzivu na sektoru Moslavine.
8. III. ujutro primljeni su prvi izvještaji da je neprijatelj izvršio preko Ćesme prolaz na više mjesta, te da su njegovi dijelovi izbili na liniju Siščani — Blatnica — Gornja Marta — Kolarovo selo.
U koordiniranim operacijama sa pokretom neprijateljskih snaga iz Daruvara neprijatelj u jačini od 800 — 1000 vojnika Njemaca krenuo je komunikacijom Banova Jaruga — Garešnica.
Zemljište — prostor koji nas razdvaja od neprijatelja je ravan i ponegdje malo talasast. Jedinice naše brigade izvršile su solidan fortifikacijski uređaj svojih položaja, koji omogućuju dobru odbranu istih.
Naoružanje kod naše brigade kao i moral jedinica je dobar.
Moral kod neprijateljskih snaga je slab. Njemačke jedinice koje su u toku povlačenja iz naše zemlje, kao i uslijed prodiranja preko komunikacija demoralisane te se zbog navedenog i bore očajnički.
Kod neprijatelja primjećuje se pomanjkanje artiljerijskih granata.
Sve zapovjesti izdavane su usmeno na terenu.
Neprijatelj u jačini kako je naprijed naznačeno krenuo je 8. III. od Vukovja preko Kanjiške Ive sa težnjom da se probije u Garešnicu.
Borba je odpočela u 10 sati i trajala je sve do 17 sati. Pored svih napora neprijatelja, kombinacije vatre pokreta naše su jedinice čvrsto ostale na svojim položajima odbivši neprijatelja uz teške gubitke.
Gubici neprijatelja: 28 mrtvih, 48 ranjenih.
Naši gubici: 12 ranjenih.
Utrošak municije: 10.100 metaka za puške i puškomi trai jez, 2.050 metaka za šmajser i 98 mina za bacač.
U ovoj borbi istakao se je pomoćnik komesara čete Džemal svojom hrabrošću. Borbom je rukovodio komandant brigade kapetan Vulić Ivan i politkomesar major Baćun Ivan.
Nakon prebacivanja naše brigade sa Garešničkog sektora, brigada je zauzela položaje na prostoriji Krivaja sjeverna Ivica sela Šimljane — Bela Zemlja-
Zemljište je veoma pogodno za odbranu, talasasto na pojedinim mjestima pošumljeno što omogućuje neprijatelju prikriveno kretanje. Sjeverno od Šimljane ispred naših položaja nalazi se potok Krivaja, koji je prazan i pretstavlja veoma slabu prirodnu prepreku.
Neprijatelj u nepoznatoj jačini iz sastava PTS-a i konjičkog sklopa PTS-a.
Namjera neprijatelja izvršiti ofanzivu na sektoru Moslavine, osigurati komunikaciju Bjelovar, Čazma, Daruvar. Ujedno opljačkati živežne namirnice, kao i stočnu hranu od seljaka.
Sve zapovjesti izdavane su usmeno i telefonski na terenu.
10. III. neprijatelj nepoznate jačine potisnuvši II. brigadu sa Belečkih Kosa, nastavio sa napadom na naše položaje Krivaja — Šimljana. Borbu su uglavnom prihvatili naš I. i II. bataljon, koji su se nalazili na sjevernom dijelu Šimljane i na Bjeloj Zemlji, dok je III. bataljon tukao neprijateljske kolone koje su se prebacivali prema Krivaji. Neprijatelju je uspjelo ući u selo Krivaju, dok je odbijen njegov napad u pravcu sela Šimljani. Koncentričnom vatrom bacača i automatskog oružja neprijatelj je odbačen iz Krivaje, dok ih je u povlačenju tukla naša snažna mitraljeska vatra. Nakon što je neprijatelj odbijen, brigada je zauzela položaj u Šimljanskoj šumi, ovaj položaj zaposjednut zbog bojnih uslova, a ne uslijed pritiska neprijatelja.
Oko 12 sati neprijatelj u jačini jedne bojne, III. bojna PTS-a pokušavala je izvršiti napad na naše položaje. U jednosatnoj borbi neprijatelj je odbijen.
Ljevo nas, držala je položaj III. brigada, koju je neprijatelj izbacio sa njenih položaja, nakon čega smo se mi rokirali sa I. bataljonom zaposjevši položaj na koti 213 do »T«-natpisa »Ternje«, a u produženju ljevog krila zaposjela je položaj III. brigada.
U toku noći 11. marta III. brigada protjerala je neprijatelja iz Šimljanika, te smo mi tokom iste noći zauzeli prvobitne položaje.
Na 12. marta neprijatelj u jačini jedne bojne ustaša nastupao je u pravcu Samarice, naš I. bataljon povukao se do III. bataljona bez otpora. Bataljonu je naređeno da odmah izvrši napad na selo Šimljani, pošto se je neprijatelj već u njemu nalazio. Brzim i odlučnim nastupanjem bataljon je upao u selo protjeravši neprijatelja i tom prilikom nanjevši mu osjetljive gubitke.
15. marta neprijatelj je vršio napad na cjelom sektoru. Odredivši težište borbe položaja na prostoriji Krivaji, gdje se nalazila II. brigada. Pošto je neprijatelj uspio ovladati položajem II. brigade, naše je desno krilo bilo ugroženo i onemogućeno za odbranu, te smo bili prinuđeni na povlačenje pod borbom. Pravac povlačenja Oštri Zid, Popovac, Mali Pašijan, gdje smo zauzeli položaje: s jednim bataljonom kota 129 na putu od Popovca prema Pašjanu. sa drugim bataljonom istočna ivica sela Mali Pašijan, dok je treći bataljon zatvarao put od Popovca prema Dušniku sa zadatkom zaštićivanja kolona ostalih jedinica koje su se povlačile sa prvobitnih položaja.
Gubici neprijatelja u ovim borbama: 78 mrtvih i 130 ranjenih. Zarobljeno 2 živa vojnika, 150 mina, 30.000 metaka, 2 teška bacača, 2 radio stanice, 42 cjevi za šarac, 50 čebadi, 2 konja, 12 kazana i ostalog ratnog materijala.
Naši gubici: 4 mrtva i 34 ranjena.

[1] **Originalni dokumenat pisan latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

Utrošeno municije: 48.000 metaka za puške i mitraljez, 6.000 metaka za šmajsere, 380 granata.
Za cijelo vrijeme ovih operacija brigadom je komandovao kapetan Vulić Ivan i politkomesar Baćun Ivan, Brigada je sa uspjehom izvršila sve zadatke. Poslije povlačenja neprijateljskih snaga (Prva Hrv. udarna divizija) sa linije Garešnica — Pašijan — Trnovica prema sjeverozapadu. Krenula je brigada
29. III. u 5 sati sa iste linije za neprijateljom radi hvatanja dodira čišćenja Moslavine od njihovih zaostalih djelova.
U toku pokreta primljen je zadatak, da se 30. III. između 1 — 2 sata napadnu neprijateljske posade u selima: Stefani i Gornji Draganac sa ciljem, da se kroz međuprostor ovih sela, osigura prebacivanje XXXIII. divizije iz prostorije Dubrava za Moslavinu.
Na manevarskom zemljištu dosta maskirano sa manjim vodenim preprekama organizovali smo polazne položaje za napad na selo Vagovinu (sekcija Čazma I : 100.000) koje neprijatelj vrši na bok svojih snaga u Čazmi. Neprijatelj je utvrdio i otsjeo selo objektima tipa poljske fortifikacije, uglavnom koristeći lanac kuća Vagovine na samoj cesti i na prekom selskom putu zaselak u produžetku. Naš položaj sa pravcem napada Sever Brdo, sjeveroistočni-zaselak Vagovine, jednim krakom i drugim krakom preko kota 124 prema neprijateljskim položajima. Naš položaj stajao je u klinastom rasporedu bočnome osiguranju. Neprijateljske snage su razvučene od Vagovine do Čazme, u cilju obezbeđenja komunikacije Čazma — Bjelovar.
Na desnom krilu naših položaja nalaze se jedinice
IV. udarne brigade sa sektorom dejstva Draganci
— Štefanj.
Sve zapovjesti izdavane su usmeno na terenu.
Borba je odpočela u 4.30 sati i trajala je do 11 sati

30. III.
Borba je odpočela napadom jedinice XXXIII. divizije od pravca Siščani prema Vago vini. Ta borba nas je iznenadila, jer nismo bili u vezi sa jedinicama XXXIII. divizije, borba je postajala sve žešća i mi smo donijeli odluku, da svim svojim snagama i da pomognemo nepoznate jedinice. Zbog naših dominantnih položaja žestine vatre neprijatelj se je bacio na nas. Poslije pola sata jedinice XXXIII. divizije odpočele su sa prebacivanjem preko ceste u Štefanje i Daskaticu, a sav teret borbe pao je na plitki raspored naših snaga, koji je bio postavljen u cilju potiskivanja neprijatelja i vezivanja njegovih snaga. Neprijatelj je u uporištu bio brojčano nadmoćniji, dobro učvršćen i budan na položaju. Kada je XXXIII. divizija napustila svoj napadni pravac i krenula prema Štefanu, neprijatelj je sve svoje snage bacio za njima u gonjenje i imao je namjeru da ih presječe u svom nastupanju. Naš I. i II. bataljon vršili su jak pritisak na jednu neprijateljsku kolonu, koja je koristila mrtve uglove jednog jarka prema Daskatici. Neprijatelj je bio onemogućen u svom zadatku i tada je počeo sa podilaženjem obuhvatajući naša krila, ali naš napadni pravac koncentrirao je artiljersku i minobacačku vatru kao i (pješadijske jedinice i poslije dvosatne žilave borbe uspio probiti položaj kod kote 124. Ubacivanje rezerve u tom momentu nije bilo moguće, zbog jake minobacačke i artiljerijske vatre na tome pravcu. Jedinice XXXIII. divizije prebačene su preko i mi smo dobili zadatak da zaposjednemo položaje Štefanec — Ksaver Brdo.
Gubici neprijatelja: 22 mrtva, 36 ranjena, zarobljeno 6 pušaka i 2000 metaka.
Naši gubici: 3 mrtva, 12 ranjenih.
Utrošeno municije: 9.000 metaka, 130 mina, 40 ručnih bombi, 20 mina za džen — bui.

Poslije ove borbe moral kod naših jedinica bio je na dostojnoj visini. Brigadom je komandovao major Vulić Ivan i komesar major Baćun Ivan.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu

Politkomesar, major Ivan Bačun

Komandant, major Ivan Vulić

PREDMET. BOJNA RELACIJA ZA
MESEC MART 1945 GOD.

ŠTABU XXXII DIVIZIJE II. JUGOSL. ARMIJE.'
(Operativnom Odelenju)

Prema naređenju Op. br. 144 od 26. V. 45. g. dostavlja se bojna relacija za 1. mart 1945 godine u sledećem:

III. 1945 g.

Ovoga dana brigada je držala položaje sa 1. i IV. bataljonom od sjevernog dela s. Ladislava kroz zapadni deo Ladislava u produžetku zapadno od puta s. Hercegovca i to:

I. batalj. desno od puta koje vodi kroz s. Ladislav a levo IV. batalj. pomenuti put zaključno. III. batalj. u šumi kod potočića koji se uliva u potok u gornji tok Trnovitice. II. batalj. levo na K. 140.
Položaj koji su držali I. i IV. bataljon bio je ojačan rovovima za strelce normalnog profila i izrađena mitralj. gnezda. Pred teren i brisan sa vrlo blagim kosama i uvalama. Preglednost ispred terena je za nekoliko stotina metara iza kojega nastaje šuma.

Operativna situacija u pogledu borbenosti dobra. Položaj podesan za odbranu fortifikacijski ojačan. Desno i levo nalazile su se jedinice naših trupa te nije pretila opasnost opkoljavanja.

Situacija kod neprij. u pogledu borbenosti slabija. Predstoji mu napad na utvrđeni položaj na kojem ne poznaje jačinu snage i raspored trupa.

Zapovest za ovu borbu bila je usmena.
Namera neprij. napasti nas i proterati na istočnu stranu druma koji vodi od Konačanice za Bjelovar te osigurati time željez. prugu koja vodi od Grubiškog Polja za Ladislav i dalje na zapad.

Naša odluka odžati položaje i nedozvoliti neprijatelju da uspe u svojoj nameri.

Ovoga dana borbu su vodili I. i IV. bataljon.
Oko 9 h. neprijatelj je nadirao od Trnovitice i zauzeo polazne položaje u šumi zapadno od željez. pruge ispred s. Ladislava. Posle kraćeg vremena nastupao je na položaje I. i IV. bataljona potpomognut minobacačkom vatrom. I. i IV. batalj. prihvatili su borbu sa vrlo upornim neprijateljem, koji je pod svaku cenu hteo da nas odbaci sa odbranbenog položaja. Posle 3 uzastopna juriša neprijatelj je odbijen pa se povukao u pravcu Trnovitice. Borba je završena oko 13 časova posle podne.

[1] **Originalni dokumenat pisan latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

Desno od nas bile su jedinice XXXIII Divizije.
Levo od nas bila je brigada »Pavleka Miškine«.
Susedne jedinice nisu vodile borbu, te nisu uticale na tok naše borbe.

Vlastiti gubitci: 5 ranjenih od kojih des. Klančir Franjo.

Neprij. gubitci: 11 mrtvih
20 ranjenih.

Neprijatelj je bio nepoznate jačine a formacije P.T.S.

Stanje naših trupa dobro. Sposobne za dalje akcije.

Neprijatelj odbijen i nanešeni mu gubitci nesposoban za novi napad bez potrebnih pojačanja.

Utrošeno municije: 3.500 kom. Engleskih
100 " Mauzer
450 za »BREDU«
590 kom. šmajser i
95 mina za teški bacač.

Cilj ove borbe postignut. U ovoj borbi naše su trupe odabrale podesan položaj za odbranu i pravilno rasporedile trupe na njemu i ojačale ga fortifikacijski i u dovoljnoj meri iskoristile teško oružje--minobacače.

Prilaže se potrebna skica.

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

Politkomesar-ma j or
potpis nečitljiv

Komandant-ma j or
Vlajko Gavrilović

Sekcija Bjelovar 1 : 100.000.-

B O J N A R E L A C I J A
XXXII. DIVIZIJE JUGOSLAVENSKE ARMIJE [1]

Borbe u Severinu i kod Patkovca

Nakon što su neprijateljske jedinice prodrle u Daruvar naša divizija je prebacivši se preko Vranog kamena i Bilogore izvršila pokret za Moslavinu, u cilju sređivanja, popune novim ljutstvom, odmora i izobrazbe boraca.

Jedinice su bile ipvako razmještene:
Brigada »Braće Radića« smjestila se je sa Štabom divizije u selo Štefanje.

Brigada »Matije Gubca« smjestila se je u selo Siščani.

Brigada »Pavleka Miškine« smjestila se je u Zdenčac.

I. Zagorska brigada smještena je u Nartu.

3/4. III. 1945.

Divizija je dobila zadatak da napadne i likvidira neprijateljsko uporište Severin i Bulinac u blizini Bjelovara.

Za izvršenje gornjeg zadatka divizija je odredila Brigadu »Braće Radića« i pridodala joj jednu četu Inžinjerskog bataljona. Brigada »Pavleka Miškine« dobila je zadatak da sa dva bataljona postavi zasjedu na glavnoj cesti Bjelovar — V. Grđevac i to između s. Patkovca i Prespe na potoku Ciglena i osigura jedinicama Brigade »Braće Radića« nesmetano uništenje neprijateljskog uporišta Severin i Pulinac.
II. bataljon brigade »Pavleka Miškine« nalazio se sa Štabom divizije u s. Dautanu kao rezerva.
I. bataljon zaposjeo je položaje od sela Ciglena Ciglenskim potokom, zatim preko ceste i groblja, gdje se je vezao sa III. bataljonom, koji je držao položaj zaključno do željezničke pruge Kokinac — Galovac.
Položaj koji su zaposjeli bataljoni ove brigade pružali su dobre uvjete za obranu. Djelomično su bili pošumljeni i prema neprijatelju nadvišeni, a svi prilazi k njima bili su otvoreni.
Zemljište kojim se kretala brigada »Braće Radića« u napad nije bilo najprikladnije s razloga što je bilo ispresjecano sa prirodnim vodenim preprekama na kojima su bili srušeni mostovi za prelaz. Prostor ispred neprijatelja bio je otvoren i stavljen pod mitraljesku i minobacačku vatru.
Prilog skica na sekciji Bjelovara 1 : 100.000.
Operativna situacija: Neprijatelj se u jačini 500 vojnika XXXVII. ustaške bojne nalazi u selu Severinu gdje se je dobro fortifikacijski utvrdio oko paromlina i crkve, dočim je predstražarske dijelove imao jedan kilometar i pol ispred glavnih položaja prema željezničkoj pruzi.
Neprijatelj se nije nalazio u selu Bulincu kako je to bilo prije rečeno, nego se je pred noć povukao u pravcu Bjelovara.
Neprijateljske jedinice bile su dobrog morala i fizičke kondicije, vrše pripremu za prestojeću ofenzivu na Moslavinu.
Naše jedinice nalaze se momentalno sa dvije brigade u napadu, fizički su odmorne, visokog morala i borbenosti.
Namjera neprijatelja pod svaku cijenu obraniti zaposjednuto uporište, jer mu to uporište služi kao predstraža obrani grada Bjelovara u kome se vrše sve koncentracije neprijateljskih jedinica.
Naša odluka napasti i uništiti neprijatelja i pokolebati ga u njegovim kasnijim namjerama tj. u ofenzivi na Moslavini.
Tok borbe. Na izvršenje zadataka brigada »Braće Radića« i brigada »Pavleka Miškine« krenula su ujutro u 6 sati 3. III. i to brigada »Braće Radića« iz sela Siščani preko Štefanja, Narte-Đurđice preko rijeke Ćesme — Međuraće — Nevinca — Dautana — Stare i Nove Rače, gdje su zauzeli polazne položaje za napad. Brigada »Pavleka Miškine« krenula je iz sela Zdenčeca istim pravcem kao i brigada »Braće Radića« do Međuraće, gdje se je bacila u lijevo prema selu Patkovcu.
Brigade su stigle na određena mjesta i zauzele položaj u 22. sata.
Napad na neprijatelja u selu Severinu izvršen je u 23. sata i to napad je vršen sa četiri bataljona vodnim kolonama.

Na neprijatelja u selu Bulincu nije se naišlo pošto se isti pred mrak povukao u pravcu Bjelovara.

Napad na Severin izvršen je sa dva bataljona od željezničke pruge i ceste, a sa dva bataljona od sela Bulinca frontalno prema Severinu. U svom prvom naletu uspjelo je našim jedinicama odbaciti neprijatelja za 1.500. metara od pruge na glavne položaje oko crkve i paromlina. Bataljoni koji su nastupali od pravca Bulinca bili su spori i nisu istovremeno vršili napad s razloga što su imali ispred sebe prirodne vodene prepreke i bili su na istima mostovi potrgani.

S toga razloga zadatak nije mogao biti izvršen kako se je to predvidjelo. I ako je još u par navrata vršen juriš i napad na neprijatelja, neprijatelj je sve napade odbijao i ogorčeno se branio. Preko cijele noći vršen je vatreni pritisak na neprijatelja nanesivši mu velike gubitke.

Brigada »Pavleka Miškine« vodila je borbu sa neprijateljem koji je izišao iz Prespe u pomoć napadnutoj posadi u Severinu. Neprijatelju, uz sve njegove namjere, nije se uspjelo probiti kroz naše položaje, nego se morao povući natrag uz osjetljive gubitke. Nakon što se je neprijatelj povukao, otvorio je iz sela Prespe jaku mitraljsku i minobacačku vatru. U 6. sati ujutro jedinice su se po naređenju povukle i to brigada »Pavleka Miškine« u s. Međuraću i Nevinac gdje je zaposjela položaj, a brigada »Braće Radića« izvršila je pokret u Đurđic.

Zapovjedi koje su izdavane tokom ove borbe bile su usmene.

Vlastiti gubitci u ovoj borbi bili su:
U ljudstvu:

5 mrtvih
28 ranjenih, 14 nestalih.

Među mrtvima nalazi se stariji vodni Hajetić Ivan. Među ranjenima nalazi se komesar čete Tudić Slavko, delegat Pavkotić Viktor, delegat Rikat Mladen, delegat Hanšel Ivan, vodnik Lengić Josip, ml. vodnik Droković Nikola.

Među poginulim rukovodiocima nalazi se referent saniteta III. bataljona III. brigade Ciperman Jakob i obavještajni oficir II. bataljona III. brigade Mozera Marko.

Među ranjenim rukovodiocima nalazi se referent saniteta II. bataljona III. brigade Gezi Danica, delegat Zarčić Dragutin, pom. komesara čete Miljević Matija, st. vodnik Kvaternjak Franjo, svi iz III. brigade. V. d. komandanta II. bataljona I. brigade Detalj Franjo, vodnik Pistički Valent iz III. brigade.

U materijalu: Izgubljeno 12 pušaka.

Neprijateljski gubici:
U ljudstvu:

44 poginula
90 ranjenih

U materijalu:

6 pušaka.

U ovim borbama učestvovale su od neprijateljskih jedinica I. H. U. D. ime komandanta nepoznato.

Naše jedinice usljed premorenosti, dok se nisu sredile i odmorile nisu bile sposobne za dalje borbe.

Neprijatelj je bio u brojčanoj premoći, te stoga nije bio ni fizički zamoren, pa je bio sposoban za dalje operacije.

Utrošak municije:

puščane 9.300 komada
mitraljeske 13.950 komada
šmajser 2.500 komada
mina za t. bacač 320 komada
ručnih bomba 30 komada

Kritički osvrt:

Veza sa susjednim jedinicama i međusobna veza između naših jedinica nije zadovoljavala. Štab III. brigade nije izvršio dobro svoj zadatak, jer bataljon koji je bio upućen da uhvati vezu sa štabom XXXIII. divizije nije na vrijeme stigao. Naše jedinice pri napadu ispoljavale su solidnu borbenost i prodornost, ali ne i sposobnost da suzbiju neprijateljski protunapad, što doduše ima uzrok fizička zamorenost a i brojčana premoć neprijatelja, ali razlog leži u tom što je slaba umešnost naših nižih starešina.

Prizor koji je pružio povlačenje I. i III. bataljon IV. ud. brigade graničilo je pomalo sa demoralizacijom.

S druge strane pri današnjem sistemu neprijateljskih položaja i obrane istih nije moguće napadati sa izgledom na uspjeh ako se prethodno ne posjedne i fortifikacijski dotjera polazni položaj, na kojem će biti prihvaćeni naši napadni djelovi u slučaju da budu odbijeni i za kojeg će se oni moći srediti i biti dalje upućeni već prema situaciji. Povlačenje koje se mora vršiti pod stalnim neprijateljskim pritiskom bez zaštite prihvatnog položaja ima i tu slabu stranu da negativni elemenat (kakovih u našim jedinicama ima) dolaze u mogućnost da šire paniku dezertiraju sa oružjem itd.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar, potpukovnik Mutak Vlado

Komandant, pukovnik Antolović Josip

(sekcija Čazma-Bjelovar 1 : 100.000)

B O J N A R E L A C I J A
XXXII. DIVIZIJSKE JUGOSLAVENSKE ARMIJE'

borbe u Moslavini

7. III. Divizija je izvršila rokiranje sa svojih dosadašnjih položaja t.j. sa prostorije Sišćana-Štefanja i Narte i to:

I. Udarna brigada izvršila je pokret za Garešnicu u cilju zatvaranja pravca od Banove Jaruge.

II. Brigada ostala je u G. Narti u cilju vršenja pritisaka u pravcu Bjelovara i sprečavanje eventualnog neprijateljskog nadiranja.

III i IV. Brigada izvršile se pokret za V. Grđevac i G. Kovačicu u cilju ofenzivnog djelovanja u Podravini;

8. III. 1945. Situacija se je znatno izmjenila, neprijatelj je izvršio prelaz preko Česme na više mjesta i prednji dijelovi su mu izbili na liniju Sišćani-Blatica-G. Narta-Kolarevo ,selo.

Sada je bilo jasno, da neprijatelj preduzima ofanzivu na sektor Moslavine. Kako se nije očekivala ova ofenziva nisu se niti izvršile nikakove pripreme ni protimjere.

Da bi se ove neprijateljske namjere sprečile, divizija je dobila zadatak da sa dvije brigade III i IV. djeluje u lijevi bok i zaštitnicu neprijatelja na liniji Kolarevo selo-St. Pavijani i Galovac, Ovaj je pokušaj noću 8/9. bio izvršen, ali bez uspjeha, pošto je neprijatelj zauzeo položaje u Kolarevom selu i Grabrovnici, a sa jednom kolonom vršio je nadiranje u Nartu odbacivši jedinice naše II. brigade, koje su se morale povući u pravcu šušnjare. Jedna neprijateljska kolona nadirala je od Čazme, koju neprijatelj bez borbe već zauzeo pravcem Grabrovnica-Vučani--Mikleuš u pravcu Samarice. Usled ovako nastale situacije povučena je I. Udarna Brigada sa sektora Garešnice u sastav divizije, a njezin položaj zaposjela je II. brigada XXXIII. Divizije. II. brigada pod borbom se je povukla iz Narte za šušnjaru.

Poslije ovih borbi Divizija je dobila zadatak da zaposjedne liniju Šimljanica-Krivoja-Mladine, Lisičine.

III. Brigada dobila je zadatak da zaposjedne položaje na k.177. Lisičine. Kako je neprijatelj izbio već prije na ove položaje brigada se povukla i zauzela položaje na lijevom krilu I. Udarne Brigade. Neprijatelj je u svom nastupanju koristeći pošumljeno zemljište izbacio položaje jedinice II. brigade na koti 204.

II. Brigada pokušala je izvršiti protiv-napad na neprijatelja, ali joj taj napad nije uspio.

[1] **Originalni dokumenat se nalazi u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

Neprijatelj je također u svom nastupanju probio položaje IV. Udarne Brigade kota 176. i Bijelu zemlju te prisilo naše jedinice opet na povlačenje.
Položaji na kom su vođene prije spomenute borbe nisu bili fortifikacijski utvrđeni, jer nisu bili trajnog karaktera. Neprijatelj je izveo ofanzivu iz više pravca i sa vrlo jakim snagama, tako da naše jedinice nisu uspjele zadržati se na jednom određenom položaju i utvrditi ga. Položaj naših jedinica imao je široki front, tako da je neprijatelju skoro uvek uspelo probiti kroz raspored naših jedinica i ugroziti nam leđa i bokove.
Zemljište je bilo pošumljeno, tako da je neprijatelj mogao prikriveno privlačiti se našim položajima iznenaditi u većim slučajevima naše jedinice.
Operativna situacija 10. III. 1945. Neprijatelj u svom daljnjem prodiranju zaposjeo je liniju Samarica-k. 176 Mladine-Berek-Srednje Brdo. Brojčano kako u ljudstvu i oružju tako i materijalu nadmoćan, ubacuje u borbu odmorne snage.
Naše jedinice zaposjele su slijedeće položaje:
III. Brigada k.207, putem na istok.
I. Udarna Brigada Simljaska šuma.
II. Brigada Šimljanski lug (šuma).
IV. Udarna Brigada Rastovac-zapadni dio sela Ruškovca.
Naše jedinice slabijeg morala, stalno u odstupanju. Nemaju vremena utvrditi zaposjednute položaje, fizički zamorene jer se ne raspolaže sa rezervama, a borbe i rokiranje na nove položaje vrše se svakodnevno.
Namjera neprijatelja: što se već iz prednje iznešenog vidi ofanziva na oslobođeni teritorij Moslavine u svrhu pljačke po istoj.
Naša odluka: braniti uporno naše položaje-dobitak u vremenu, da bi se uspjelo izvući naše ranjenike, koji su se nalazili u bolnicama na Gariću.
Iz priložene skice na sekciji Čazma-Bjelovar vidi se raspored naših i neprijateljskih jedinica.
Zapovjed za zaposjedanje položaja, kao borbe nisu izdavane pismeno s razloga što se nije imalo vremena, te su za brzu ruku stvarale odluke i izdavala usmena naređenja.

10. III.
1945.

Predvečer oko 6 sati neprijatelj je izvršio napad iz sela Samarice na položaje III. brigade. Neprijatelj koristeći pošumljeni teren privukao se je tik našim položajima i izvršio napad. Nakon jednostane borbe donešena je odluka da se izvrši protunapad na neprijatelja i protjera ga To je učinio II. bataljon u čemu je uspeo i protjerao neprijatelja nanevši mu velike gubitke. Neprijatelj je u paničnom bijegu ostavljajući mrtve i ranjene pobjegao u Samaricu, a naš bataljon povratio se i zauzeo prvobitne položaje.

11. III.
1945.

U jutro u 7 sati neprijatelj podpomognut jakom artilerijskom i minobacačkom vatrom napao je na položaje III. brigade na kotu 207. Neprijatelj je ovaj napad izvršio iz pravca Samarice i to više kolona. Kako su naši položaji manje-više na otvorenom zemljištu i niesu bili fortifikacijski dobro utvrđeni, neprijatelj nanesavši nam veće gubitke od minobacača nakon dvosatne borbe prisilio jedinice III. brigade na povlačenje. Brigada se povukla u selo Šimljanik gdje su bataljoni zaposjeli nove položaje.
II. bataljon zaposjeo je položaj u vinogradima i šumi, a III. bataljon na groblju.
Neprijatelj je sa kote 207 i k.255 iz šume oko 15 sati opet izvršio napad na položaj III. brigade uz pomoć jake artiljerijske i minobacačke vatre.
Žestoka borba trajala je dva sata nakon čega se je brigada uz osjetlive gubitke opet morala povući na nove položaje i to II. bataljon zauzeo k.196 a I. bataljon kosu Torinje.
Isto vremeno kada je neprijatelj napao na položaje III. brigade napao je i na položaje IV. Udarne brigade.
Neprijatelj je najprije napao na I. bataljon koji se nalazio na predstraži i uspjelo mu je izbaciti ovaj bataljon sa položaja, koji se je povukao na Trudovo Brdo. Neprijatelj je proširio svoj napad i na položaj bataljona u Šimljanskom lugu sa većim snagama te je bataljonu, koji se nalazio na tom položaju prijetila opasnost opkoljavan ja. Da bi se to izbjeglo izdato je naređenje tom bataljonu da zaposjedne kotu 182. prema položajima Šimljanskom lugu. Neprijatelj koji je bio bliže toj koti ocenivši naše namere prestigao nas je te je zaposjeo kotu 182. Nakon toga je bataljon izvršio tri puta juriš na tu kotu, ali mu napad nije uspeo, te se je bataljon morao povući na raskršće puta koji vodi u pravcu Garešnice i zaposjeo nove položaje. Bataljon koji je držao položaje u Šimljanskom lugu, povukao se je u šumu od Trudovog Brda do kote 180.
Nakon povlačenja III. brigade, rokirala je I. Ud. brigada svoj I. bataljon, koji je zaposjeo položaje na koti 213 do »T« napisa Torinje i vezao sa III. brigadom.
Da bi se dobilo u vremenu i omelo neprijatelja u njegovim namjerama izdato je naređenje da III. brigada napadne neprijatelja u Šimljaniku, a I. Udarna brigada neprijatelja u Šimljani.
III. brigada iznenadila je neprijatelja, jer se je pod zaštitom vatre oko 9 sati privukla neprijateljskim položajima izvršila prepad u selo. Neprijatelj se je u paničnom bjegu povukao. Prilikom ovog prepada uhvaćena su dva neprijateljska vojnika. Brigada se je zadržala u selu cjele noći, a u jutro se povukla na svoje stare položaje.
Jedinice brigade »Braće Radića« svojim odlučnim napadom uspjele su iztjerati neprijatelja iz sela pri tom mu nanijeti velike gubitke. Tom prilikom zarobljena su dva teška bacaća i 2-je radio-stanice.
Nakon toga što su se povukle jedinice III. brigade, povukle su se jedinice I. brigade na svoje stare položaje.

12. III. 1945.

Brigada je dobila zadatak da u zajednici sa II. brigadom XXXIII. Divizije protjera neprijatelja iz Šimljanika.
III. brigada imala je izvršiti napad sa južne strane. Međutim u isto vrijeme neprijatelj je zaposjeo položaje na koti 213, 255 i 260. gdje se preko tih položaja spojio sa svojim snagama, koje su nadirale sa zapadne strane preko Kolođerovog groblja Da bi se mogao izvršiti napad na Šimljanik bilo je potrebno da se neprijatelj protjera sa pomenutih položaja. Naše jedinice napadale su kotu 213. sa dva bataljona koja su se izmjenjivale. Napad nije uspio s razloga što je prilaz neprijatelja bio jedini moguć preko jednog šumskog puta. Inaće ispred neprijateljskih položaja nalazila se je gusta šuma, koja je bila neprehodna, a neprijateljski položaji bili su vrlo dobro fortifikacijski utvrđeni. Nakon ovog neuspjelog napada brigada se je pretrpjevši osjetljive gubitke, morala povući na stare položaje. Jedinice XXXIII. Di-

vizije koje su napadale na kotu 260. također nisu uspjele protjerati neprijatelja.

14. III. 1945.

Neprijatelj dovukavši jake snage odpočeo je sa žestokim napadom na cijelom frontu naše divizije, usmerivši težište napada, minobacačke i artiljerijske vatre na položaj II. brigade na Oštrom Zidu-Krčevina. Nakon dvostane borbe neprijatelju je uz pomoć jake artilerijske i minobacačke vatre uspjelo izbaciti jedinice II. brigade sa njezinih položaja i time se uklinio u naše položaje. Uslijed ovakovog proboja divizija nije mogla ostati na ovim položajima nego je nastavila rokiranje i zauzimanje novih položaja i to: linija Rastovac-Kostenjevac-Mlinska M. Pašijan obrazujući front prema zapadu. Ovo povlačenje izvršeno je pod borbom.

15. III. 1945.

IV. Udarna brigada držala je položaj sa dva bataljona na Gradini, a sa dva bataljona u Ravnicama. Nakon bacačke vatre neprijatelj je izvršio napad iz sela Begovaće od pravca ceste na položaje IV. Ud. brigade.
Usled pošumljenosti terena, nedovoljne budnosti jedinica na položaju velike rastresnosti neprijatelj je uspeo da se privuče u neposrednu blizinu naših položaja te uz pomoć minobacačke vatre izvrši snažan napad i u kratkoj borbi probio u naš raspored. Jedinice IV. Udarne brigade povlačile su se za selo Kostanjevac gdje su neprijatelju pružili ogorčeni otpor. Borba je trajala od 8. sati u jutro do 3 sata poslije podne tada su se jedinice povukle iz Kostanjevca.
Nakon što je neprijatelj upao i zaposjeo Kostanjevac produžio je svoje nadiranje u pravcu V. Mlinska, gdje se je nalazila na položaju III. brigada. Neprijatelj je otvorio jaku minobacačku vatru na naše položaje i uspeo mu je nakon kratke borbe probiti se u selo. Poslije ovog proboja našeg rasporeda divizija se je povukla na nove položaje u V. Zdencima gdje su se sve jedinice dobro fortifikacijski utvrdile, a III. brigada zauzela je predstražarske položaje u selu Hercegovac.
Neprijatelj je zauzeo položaje u V. i M. Pašijanu--Mlinskoj-Trnovitici, na kojima se je i položajima zadržao sve do povlačenja.
Jedino je izvršio još jedan ispad 22. III. na III. brigadu koja se nalazila u Hercegovcu, što se vidi iz relacije te dotične brigade.
Zapovjed i izvještaj tokom ovih borbi bili su usmeni.

Vlastiti gubitci u ovim borbama:

U ljudstvu:

61. mrtav
293. ranjeno
39. nestalo

Među mrtvima nalaze se slijedeći rukovodioci i to: Novoselec Iganc, komesar čete, Rajdić Ivan, komandir čete, Maleši Vilim, komesar čete, Kletuš Zlatko, komandant bataljona, Požgaj Mima, zamjenik ref. saniteta bataljona, Obedić Fabjan, komandant bataljona, Mihić Emil, komesar čete.

Među ranjenima nalaze se slijedeći rukovodioci: Horvat Stjepan .komandir čete, Kurman Stjepan, komesar čete, Remek Stjepan, komandant bataljona, Humek Slavko, komesar čete, Možara Matko, obavj. oficir bat. Maltarić Franjo, komesar bat. Mihelčić Zdravko, komesar bat. Omrteš Stjepan, komesar čete, železnik Rudolf, komesar čete, Kuharski Rudolf, komandir čete, Maltarić Drago, komesar bat. Pučko Stjepan, komesar ba. Maltarić Ivan, komesar čete, Petrak Alojz, komandir čete, Kuhta Drago, poručnik, Kuđić Đuro, komesar čete, Garvačinović komandir, Mehek Milan, zastavnik, Gašparović Ilija komesar čete, Hađina Franjo, komandant bataljona, Milošević Budimir, podporučnik, Kovačić Milan, komandant brigade III. Krinić Jovica, komesar čete, Rebernjak August, komandir čete, Hudman Stanko, komandant bataljona, Fickar Andrija, komesar čete, ranjen i umro. Štih Seneka, obavj. oficir, bat. Golub Ferdinand, komesar čete, Bubinac Stjepan komesar bat. Grabovac Marko, komandir čete, Pehanek Drago, komandir čete, Ivanovi Drago, komandir ćete, Golub Franjo, komadnir čete, Radinović Milan, komandir čete, Hanžek Rudolf, poručnik, Horvat Fric, komesar čete, Martinko Stjepan, komandir čete, Subotinačen Nikola, komesar čete, Ptujec Rudolf, komesar čete, Kovačić Alojz, komandant bataljona, Stilinović Drago, komesar čete, Starešina Juraj, komesar čete, Pevac Milenko, komesar bataljona, Blažević, komandir čete, Barić Ivan, podporučnik.

U materijalu:

Izgubljeno 6 p. mitraljeza i 63. puške,
Nestalo . . . . 2. p. mitraljeza,
Uništeno . . . . 2. p. mitraljeza, 2 laka bacača ili pušaka.

Neprijateljski gubitci:

U ljudstvu:

497. poginulo,
691. ranjeno i
9. zarobljeno.

U materijalu:

Zapljenjeno 2. teška bacača,
14. pušaka,
37.000. metaka,
157. mina za teški bacač i
2. radio-stanice.

U ovim borbama učestvovala je I. Hrvatska Udarna Divizija, 2 bojne P.T.S. i neke konjičke jedinice. Ime zapovjednika nepoznato.
Naše jedinice usled pretrpjelih gubitaka nisu bile sposobne za dalje operacije.
Neprijatelj, pošto je bio u velikoj brojnoj premoći i svoje jedinice popunjavao rezervama, bio je sposoban za dalje operacije.
U ovim borbama sve su se jedinice dobro držale, i dale sve od sebe da bi sprečile neprijatelja u njegovom nadiranju.

KRITIČKI OSVRT:

Neprijatelj je raspolagao sa nadmoćnijim snagama, tako da su naše jedinice u odnosu na neprijateljske napadne snage bile uvjek znatno slabije. Redovno je neprijatelj napadao sa najmanje oko 300 do 400. vojnika, dok je taj položaj branilo naš jedan bataljon ili najviše dva bataljona sa ukupno 200 boraca. Tim više neprijatelj je uspjevao u svojim namjerama što je čvrsto da prođe kroz Moslavinu pa makar i pod cijenu velikih gubitaka.
Raspored naših jedinica bio je veoma širok u početku borbe tako da je neprijatelj uspio ovladati položajima preko Česme skoro bez borbe, što bi ga u protivnom ostajalo mnogo više, a možda bi bio čak i onemogućen za daljnje napredovanje. Uslied toga naša Divizija nije mogla stabilizovati front na najboljim položajima za čija bi osvajanje neprijatelj pretrpio teške gubitke.
Kod komandnog kadra primjetilo se da veoma sporo sprovode dobivena naređenja, tako da za priprem-

ne radnje potroši mnogo više vremena nego što bi to bilo potrebno.
Među jedinicama nema dovoljno povezanosti i uzajamnog potpomaganja. Tako se često puta dogodilo, da je neka jedinica bila napadnuta od neprijatelja, a susjedne jedinice pri tome nisu poduzimale ništa da olakšaju položaj napadnute jedinice. Prije borbe bilo je uvijek potrebno da se naređuje najtješnija veza sa susjednim jedinicama. U toku borbe također je bilo potrebno da neka susjedna jedinica potpomogne drugu jedinicu.
Prateča oruđa nisu iskorištena u dovoljnoj mjeri. Materijal se često puta trošio, a da neprijatelju pri tome nisu nanešeni ozbiljni gubitci. Veoma je čest slučaj bio, da su prateča oruđa bila stavljena duboko u pozadinu prepuštena sama sebi, ne pružajući nikakove pomoći svojoj pješadiji i ako je ista vapila za tom pomoći.
Bilo je slučajeva kada je na vrijeme primjećeno koncentracija neprijatelja na nekojoj i otkrivene njegove namjere, ali prateća oruđa nisu poduzimala ništa da ga prije vremena rastroje i onemoguće snažan i koncentrisan napad.
Sanitet je dobro funkcionisao i ranjenicima je na vrijeme ukazana pomoć. Bilo je slučaja da su pali drugovi ostali na bojištu.
Veza je dosta dobro funkcionisala ali ne potpuno. Bilo je nekoliko slučajeva da su jedinice za vezu za postavljanje veoma kratkih linija trošile po nekoliko sati, a naročito noći.
Kroz ove borbe vidjelo se da je borbenost naših jedinica dosta dobra. I ako je neprijatelj raspolagao sa nadmoćnijim snagama ipak su borci čvrsto držali položaje, a kada je bilo naređenje prelazili su i u napade.
Kroz prošle borbe naša Divizija imala je velik broj izbačenih iz stroja, a naročito rukovodioca u komandama četa i Štabovima bataljona. Radi toga potrebno je pružiti veliku pomoć komandirima četa i Štabovima bataljona. Ima dosta slučajeva da su desetari morali primiti dužnost komandira četa, a prosječni i slabiji komandiri četa morali su preuzeti dužnost komandanta bataljona. Radi toga većina tih rukovodioca nije se snašla na dužnosti nemaju dovoljno rutine i samostalnosti u rukovođenju sa svojim jedinicama. Naše jedinice kroz borbe znatno su se smanjile tako, da je brojno stanje četa palo na oko 15 — 20 boraca, a bilo je četa koje su ostale sa 7 ljudi. Jasno, da takove jedinice nisu u stanju da izvrše one zadatke, koji bi se postavili kao pred jedinice koje bi bile brojno jače.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar, potpukovnik Mutak Vlado
Komandant, pukovnik Antolović Josip

BOJNA RELACIJA

XXXII. DIVIZIJE JUGOSLAVENSKE ARMIJE[1]

Borbe na komunikaciji Čazma — Narta

30. III.
1945 g.

Nakon povlačenja neprijateljskih snaga sa linije Garešnica, Pašijan — Tmovitica prema sjeverozapadu krenula je divizija 29. III. u 5 sati ujutro sa svojih položaja u cilju čišćenja Moslavine od zaostalih djelova neprijatelja. U toku samog podhvata divizija je dobila zadatak da sa dvije brigade napadne neprijatelja u s. Dragancu i Štefanju na komunikaciji Čazma — Bjelovar.

Kroz međuprostor ovih sela trebale su se prebaciti jedinice XXXIII. divizije sa sektora Dubrava gdje su bile ugrožene. Jedan bataljon III. brigade dobio je zadatak da se prebaci preko ceste između Vagovine i Štefanja, uhvati vezu sa jedinicama XXXIII. divizije izvestiti o situaciji i provede te jedinice zaštićenim međuprostorom te komunikacije.

Položaji i zemljište na kome je vođena borba bili su uglavnom na komunikaciji Čazma — Bjelovar i jugoistočno od nje. Teren ispresjeca sa putevima i potocima, djelomično pošumljen i brežuljkast. Pružao je dobre uslove za slučaj povlačenja, jer su se na istom dobro organizirali prihvatni položaji.

Iz priložene skice na sekciji Čazma 1 : 100.000 vidi se raspored naših i neprijateljskih jedinica kao i tok borbe.

Zapovijed koja je izdana za ovu borbu prilaže se.

Operativna situacija: Neprijatelj grupisao svoje snage na sektoru Čazma — Bjelovar i na toj komunikaciji zaposjeo s. Dragance, Nartu i komunikaciju držao pod svojom kontrolom. Ugrozio jedinice XXXIII. divizije taa sektoru Dubrava, koje su imale za dejstva prosjećanja veze neprijatelja sa pozadinom i ugrožavati mu leđa, kako bi odteretila naše jedinice. Pos. lije završenih borbi u Moslavni izvršeno je sređivanje i popunjenje novim ljudstvom, dobrog je morala i fizičke kondicije nakon postignutih uspjeha u Moslavini.

Naše jedinice nalaze se momentalno u napadu u cilju izvlačenja jedinica XXXIII. divizije sa sektora Dubrave. Dobrog su morala i borbenosti, a fizičko stanje zadovoljavajuće, jer su se jedinice odmorile. Tok borbe: I. ud. i II. ud. brigada zauzele su na vrijeme svoje određene položaje. Jedini I. bataljon III. brigade nije na vrijeme uhvatio vezu sa štabom XXXIII. divizije. I. ud. brigada imala je zadatak da napadne neprijatelja u s. Draganci, ali kako je neprijatelj sa jakim snagama zaposjeo s. Vagovinu taj napad nije bio moguć. Nego je brigada zaposjela sa dva bataljona položaje prema Vagovini na liniji s. Fr. Ksaver — kota 127, a jedan bataljon uputila da izvrši prodiranje u s. Vagovinu. Taj napad otpočeo je u 4.30 sati.

U isto vrijeme izvršio je napad i jedan bataljon jedinice XXXIII. divizije na s. Vagovinu. Pri napadu omogućili su jedinicama XXXIII. divizije prebacivanje preko ceste. Nakon što su prebačene jedinice XXXIII. divizije izvučen je iz borbe i njihov bataljon koji je napadao selo Vagovinu sa jednim bataljonom naše divizije, tako da je sav teret pao na taj naš bataljon. Neprijatelj je izišao iz uporišta sa zadatkom, da otsječe taj naš bataljon koji je vršio napad na Vagovinu. Neprijatelju je uspjelo nakon jednosatne borbe probiti položaje I. ud. brigade preko kote 124 i prisiliti ih na povlačenje. Prilikom povlačenja naše jedinice su bile tučene jakom minobacačkom vatrom, a kako je povlačenje vršeno po čistini pretrpljeni su osjetljivi gubici.

II. bataljon Ill.brigade nakon što je ujutro uhvatio vezu sa jedinicama XXXIII. divizije vratio se je u sastav I. ud. brigade i bio pridodat kao pojačanje.
IV. ud. brigada imala je zadatak da u isto vrijeme izvrši napad na s. Stefani, ali kako se je neprijatelj iz spomenutog uporišta povukao u Nartu, brigada je izvršila napad na Nartu.

[1] **Originalni dokumenat pisan latinicom nalazi se u Vojnoistorijskom institutu u Beogradu.**

I. bataljon napadao je nastupno duž puta sjevernim djelom sela, a III. bataljon duž puta južnim djelom sela. Ovaj napad bio je potpomognut jakom minobacačkom vatrom. Neprijatelj je iz kuća podešeni za odbranu dao jak odpor, ali su naše jedinice uspjele da zauzmu dobar dio sela. Poslije izvjesnog vremena neprijatelj je slobodnim komunikacijama dobio pojačanje, pa se prebacivši preko Česme našao iza leđa naših jedinica. Da bi se izbjeglo opkoljavanje naših jedinica naređeno je povlačenje u jugozapadnom pravcu na sektor kota 142 — k. 127.

U toku prije podneva neprijatelj je koncentrisao jače snage na komunikaciji Bjelovar — Čazma i u više kolona izvršio napade na naše položaje. Kako su naše jedinice bile premorene neprijatelju je u vrlo kratkom vremenu uspjelo naše jedinice izbaciti iz položaja. Prilikom povlačenja naših jedinica III. brigada je držala otstupnicu i zadržavala neprijatelja u svom nadiranju. Položaji III. brigade bili su na k. 191 — k. 183 i k. 137 iznad s. Šušnjare. Neprijatelj je u svom daljem nadiranju ugrozio položaje ove brigade, koji nisu bili fortifikacijski utvrđeni, s razloga što se nije imalo vremena za utvrđivanje.
Borbu su vodili sva tri bataljona ove brigade. Vještim manevrisanjem neprijatelj je zaobišao ove položaje i uputio se u pravcu k. 191 te imao namjeru da dođe sa leđa ovim jedinicama. Ovako ugroženi ovi bataljoni nakon kratke borbe uz sobstvenu vatru počeli povlačiti preko s. Šušnjare putem za zaselak šušnjare i dalje putem koji vodi rubom šume za selo Križić. U selu Križiću te su se jedinice prikupile i krenule dalje preko Babinca za D. Petričku.
Neprijatelju je uspjelo zauzeti liniju Martinac — šušnjara — Križić, a naše jedinice su zaposjele liniju Stara Pločica — Potok sjeverni dio Beroka i D. Petričku.

Vlastiti gubici:

U ljudstvu:

11 poginulih
41 ranjen

U materijalu:

1 puškomitraljez
11 pušaka

Neprijateljski gubici

28 mrtvih
28 ranjenih
13 zarobljenih

U materijalu

6 pušaka
4 opasača
4 para odijela.

Neprijateljske jedinice koje su učestvovale u ovim borbama bile su dvije satnije 3 gorskog zdruga i XXXVII. ustaška bojna. Ime komandanta nije poznato.

Poslije ove borbe neprijatelj, i ako je pretrpio osjetljive gubitke bio je sposoban za daljnje operacije, jer je svoje snage popunjavao sa sviježim snagama rezervi.

Naše jedinice nakon malog sređivanja i odmora bile su opet sposobne za daljnu borbu.

Utrošak municije:

pušćane 5.100. komada
mitraljeske 7.300.
šmajser 1.900.
mina za laki bacač 11.
mina za teški bacač 138.

U zarobljavanju neprijateljskih vojnika istakli su se Mikulčić Stjepan, Krčmar Bolto, Posavec Ivan, Beclin Luka, koji su kasnije i odlikovani.

Kritički osvrt:

Veza između bataljona brigade »Braće Radića« nije bila dobra, tako da istovremeno nije vršen napad, i bataljoni koji su trebali vršiti jaki vatreni pritisak od Bulinca izvršili su to sa zakašnjenjem tako da zadatak nije mogao biti izvršen tako kako je to bilo zamišljeno.
Povlačenje je trebalo izvršiti još po mraku onda bi se izbjegli nepotrebni gubitci, jer je povlačenje izvršeno po čistini i neprijatelj je taj prostor stavio pod jaku mitraljesku i minobacačku vatru.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar, potpukovnik Mutak Vlado
Komandant, pukovnik Antolović Josip

Štab
IV. UD. BRIGADE XXXII Divizije
Š T A B
III. UDARNE BRIGADE XXXII. DIVIZIJE [1]
JUGOSLAVENSKE ARMIJE

Br. 109 1945
Dne, 24. VII 1945

Sekcija Čazma 1 : 100.000

PREDMET: BOJNA RELACIJA ZA'
MESEC MART 1945 GOD.

ŠTABU XXXII DIVIZIJE II. JUGOSL. ARMIJE.

(Operativnom odelenju)

Prema naređenju Op. br. 144 od 26. V. 45. g. dostavlja se bojna relacija za 30 mart 1945 godine u sledećem:

30. III. 1945 g.

Naša brigada dobila je zadatak da 30. III. 1945 g. u 1 h. posle pola noći napadne neprijateljsko uporište Štefanje, ali po dolasku u Štefanje ustanovilo se da se neprijatelj povukao u sledeće uporište Narta, pa je odmah dobila drugi zadatak tj. da napadne uporište Nartu.

Položaj uporište Narta nalazi se na putu koji ide od Paljevine za Štefanje. Levo i desno je brisan prostor, dok je na lijevom boku potok Česma. Ceo prilaz uporištu je pregledan.

Operativna situacija kod naših trupa u pogledu borbenosti dobra, ali predstoji napad na uporište koje je podesno za odbranu zaposednuto neprijateljem nepoznate jačine, a zbog malog broja snaga nemoguće je zatvoriti sve pravce prilaženja te time onemogućiti dovođenje neprijatelju pojačanja.
Situacija kod neprijatelja, nalazi se u uporištu koje je podesno za odbranu uz to mu je moguće slobodnim komunikacijama dovesti pojačanja.
Zapovest za ovu borbu bila je usmena.

Namera neprijatelja održati uporište pod svaku cenu.

[1] Originalni dokumenat pisan latinicom nalazi se u Vojnoistorijskom institutu u Beogradu.

[1] Dokumenat se odnosi na Prvu Zagorsku udarnu brigadu.

Naša odluka napasti neprijatelja i proterati ga iz uporišta, te istim ovladati.
Za izvršenje ovoga zadatka brigada je odredila I. i III. bataljon. II. bataljon u Daskatici za osiguranje pravca od Čazme, a IV. batalj. u Štefanju.
U 4 h. I. i III. batalj. krenuli su u napad putem od pravcu Štefanj a i to:

I. bataljon napadao je — nastupao duž puta severnim delom sela a III. bataljon duž puta južnim delom sela. Njihov napad bio je potpomognut jakom minobacačkom vatrom i vatrom automatskog oružja. Neprijatelj je iz kuća podešenim za odbranu davao jak otpor, ali su naši ipak uspeli da zauzmu dobar deo sela. Posle izvesnog vremena neprijatelj je slobodnim komunikacijama doveo pojačanje u pešadiji i motorizovanoj artileriji, pa se prebacivši preko Česme našao iza leđa naših trupa. Naše trupe da bi izbegle opkoljavanje povukle su se pod borbom u jugozapadnom pravcu na sektor K. 142-K. 127.
Borba ;je završena oko 7 h. ujutru.
Levo od nas kod Vagovine nalazila se brigada »Matije Gubca«, a brigada »Br. Radića« napadala je na sektor Siščani — Zdenčec. Uticale su na tok naše borbe, jer su vezale za sebe neprijateljske snage i osigurale naš levi bok, odnosno pravac od Čazme.

Vlastiti gubitci:

4 mrtva
21ranjen od kojih vodnik Pustički Valent.
13 nestalih

U oružju:

1 p. mitralj. i 12 pušaka.

Neprij. gubitci:

18 mrtvih
25 ranjenih.

Neprijatelj je bio iz jedinice Crna Legija. Celokupna jačina nepoznata samo se zna da iz Štefanja za Nartu predhodnog dana povuklo 250 neprij. vojnika.
Naše trupe pretrpele gubitke u borbi sa nadmoćnijim, neprijateljem, za dalje uspešne akcije potreban izvestan odmor i sređivanje.
Neprijatelj usled brojne nadmoćnosti sposoban za dalje akcije protiv naših trupa.
Utrošeno municije:

7.300 kom. Engleske
1.200 kom. Mauzer
1.920 kom šmajseri
273 mine za teški bacač.

Cilj ove borbe odnosno zadatak nije mogao biti postignut usled velike nadmoćnosti neprijatelja.
Naše trupe su dobro organizovale napad i izvršile vatrenu pripremu. Ipak se vidi da nije u potpunosti izvršeno osiguranje od verovatnih pravaca neprijatelja, te IV. bataljon odnosno izvestan deo njegovih jedinica nije upotrebljen za osiguranje pravca od Bjelovara, pa se desilo da neprijatelj pređe rečicu Česmu neometano i zađe za leđa našim trupama, a IV. bataljon po operativnom Izvještaju na ovaj dan vidi se nije imao neki specijalni zadatak te je ostao neaktivan.
Prilaže se potrebna skica.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar-major: potpis nečitljiv,
Komandant-major Vlajko Gavrilović

Štab
IV. Ud. brigade
XXXII Divizije IV a. V. J.

Š T A B
III. UDARNE. BRIGADE XXXII. DIVIZIJE
JUGOSLAVENSKE ARMIJE [1]

Br. 109 1945

Dne, 24. VII 1945

PREDMET: BOJNA RELACIJA ZA
MESEC APRIL 1945 god.

ŠTABU XXXII DIVIZIJE II. JUGOSL. ARMIJE.
(Operativnom odelenju) [2]

Prema naređenju Op. br. 144. 26. V. 45. dostavlja se bojna relacija za 1 i 2 april 1945 godine u sledećem.

1. IV. 1945 g.

Brigada je držala položaj ispred sela Bereka sjeverni deo gde se je levim krilom vezala za I. brigadu, desnim krilom za II. brigadu XXXII Divizije. Prestražarski položaj u s. Ivanjska.

Položaji su bili podesni za odbranu spustili su se u pravcu severa i severo-zapada odnosno od pravca nastupanja neprijatelja. Preglednost je bila dosta dobra, jer teren je bio mestimično pokriven, te su se pravci nastupanja neprijatelja mogli osmatrati i tući.
Operativna situacija kod naših trupa u pogledu moralne snage i borbenosti vrlo dobra. Položaj podesan za odbranu, povezan sa ostalim jedinicama Divizije, te ne postoji mogućnost opkoljavanja i nadkriljavanja.
Kod neprijatelja borbenost slabija. Raspolaže sa snagama iz uporišta Štefanje-Narte, koje su dovoljno jake da udare na položaj naših trupa. Naoružan je teškim oružjem.

Zapovest za ovu borbu bila je usmena.

Namera neprijatelja proterati nas sa položaja, te ovladati drumom Garešnica-Ivanjska-Paljevina.

Naša odluka održati položaje i sprečiti neprijatelju saobraćaj pomenutim drumom.

U toku dana neprijatelj je naišao u jačini 200 vojnika od pravca Narte i Štefanja i napao naše prestražarske položaje u Ivanjskoj. Posle kraće borbe uspio je potisnuti četu sa prestraže do ciglane u Ivanjskoj. Nakon ovoga izvršili smo manevar III. bataljonom preko K. 139 na K. 161 u pravcu s. Ivanjske da udarimo u bok neprijatelju. Kada je neprijatelj ovo primetio povukao se u pravcu odakle je i nastupao.
Vlastiti gubici. 2 zarobljena.
Neprij. gubici. 16 ranjenih.
Jačina neprijatelja 200 vojnika nepoznate formacije
Utrošeno municije.

2.800 kom. Engleske
2.250 kom. Mauzer
500 kom. Šmajser i
8 kom mina za Đon-Bull.

[1] **Dokumenat se odnosi na Prvu Zagorsku udarnu brigadu.**
[2] **Originalan dokument pisan latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

2. IV. 1945 g.

Brigada je držala iste položaje kao i prethodnog dana, s time da je na predstražarskom položaju u Ivanjskoj bio ceo III. bataljon.

Oko 8.30 h. neprijatelj je nadirao u pravcu s. Ivanjske. Bataljon koji se nalazio na predstraži prihvatio je borbu, ali se nakon kraćeg vremena morao povući na glavne položaje, pošto je neprijatelj na desnom krilu izbacio sa položaja na K. 171 jedinice II. brigade i izbio na K. 150 te time ugrozio desni bok. U isto vreme neprijatelj je sa jednom kolonom izbijao u s. Križić i prema s. Babinac. Oko 16 h. uz predhodnu pripremu jake artilerijske i minobacačke vatre neprijatelj je počeo sa napadom na naše glavne položaje. Glavni pravac neprij. napada bio je prema groblju i sa desne strane ceste. Odbijena su 4 neprij. juriša i nakon toga prešla je jedna četa II. bataljona u kontra-juriš, ali nije mogla da goni neprijatelja pošto su se ispred nje nalazila minska polja. Borba je trajala do 19 h. kada se neprijatelj povukao u pravcu Ivanjske. Gonjenje neprijatelja nije se moglo preduzeti radi miniranog položaja ispred nas.

Vlastiti gubitci 2 mrtva i to. vod. Lepčin Drago i ml. vod. Mužina Ivan.

8 ranjenih.

Neprij. gubitci. 50 mrtvih i ranjenih (neprecizirano koliko mrtvih koliko ranjenih)

2 zarobljena.

Zaplenjeno.

2 šmajsera
1 puška i
1 pištolj.

Neprijatelj jačine 1 bojna P.T.S.

Stanje naših trupa dobro. Sposobne za dalje akcije. Neprijatelj usled stalnih poraza na frontovima nema dovoljno borbenosti, te ne daje otpora onoliko koliko bi mogao spram svoje brojnosti i naoružanja.

Utrošeno municije: 19.200 kom. razne vrste
247 mina za bacače
22 kom. mina za Đon-Bull, i
32 kom. ručnih bombi.

U ovoj borbi istakao se II. bataljon koji je uspešno odbijao neprijatelja od svog položaja. Istakli su se iz II. bataljona k-dir 2 čete Boršić Antun, mitraljesci: vod. Kobačić Alojz, borci mitralj. Jurčin Martin, Čehulić Franjo, Kuzović Andrija i Margarić Pavao. Isto tako istakao se u borbi i III. bataljon koji je odbijao neprijatelja od pravca Babinca i potpomagao vatrom II. bataljon.

Ukupni gubici u borbama 1 i 2. IV. 1945 g.

Vlastiti gubici: 2 mrtva
8 ranjenih i
2 zarobljena.

Neprij. gubici: 64 mrtva i ranjena (neprecizirano tačno koliko mrtvih koliko ranjenih)

Zapljenjeno 2 šmajsera, 1 puška i 1 pištolj.

Ukupni utrošak municije u borbama 1 i 2 IV. 1945 g.

19.200 kom. razne vrste
2.800 kom. Engleske
2.250 kom. Mauzer
500 kom. šmajser
30 mina za Đon-Bull i
32 kom. ručnih bombi.

Zaključak: U ovim borbama naše trupe su izabrale dobar položaj za odbranu i pravilno ga zaposjele. Za vreme borbi dobro je bilo manevrisanje snagama te se izbegavalo opkoljavanje neprijatelja, a u isto vreme ugrožavali njegovi bokovi. Osećalo se pomanjkanje artilerije.

Prilažu se potrebne skice.

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

Politkomesar-maj or

Komandant-major.
Gavrilović Vlajko

PREDMET: BOJNA RELACIJA ZA
MESEC APRIL 1945 GOD.
Sekcija SLATINA

STABU XXXII DIVIZIJE II. JUGOSL. ARMIJE
(Operativnom Odelenju)

Prema naređenju Op. br. 144. vg 26. V 45. dostavlja se bojna relacija za 19—23-aprila 1945 godine u sledećem.

19. IV. 1945 g.

Prema dobivenom zadatku brigada je imala preseči komunikaciju Bistrica-Čabuna i na tom delu posesti položaj te sprečiti u otstupanju potučene delove neprijatelja koji su se povlačili drum Mikleuš-Podr. Slatina-Virovitica. I minirati prugu kao i prometnu cestu.

Za izvršenje ovoga zadatka brigada je zaposela odsek od K. 112 Osredok pa preko druma i pruge u jugo-zapadnom pravcu duž ivice šume i seoskog puta za 800 m. od pruge i druma. Tako, da je III. batalj. poseo od K. 112 pa do pruge i druma, a sa druge strane ivice šume II. bataljon. I. bataljon zaposeo je zapadnu obalu Jugovac K. 118-Španat.

Sam položaj konfiguracijom terena nudio je brisani prostor i preglednost ispred levoga krila-dela položaja, dok na desnom krilu nije bilo dovoljno preglednosti zbog kuća i vinograda.

U Bistrici bili su manji neprijateljski delovi sa isturenim predstražama u vinogradima u pravcu našeg položaja.

Operativna situacija kod naših trupa u pogledu borbenosti dobra. Moral na odličnoj visini pošto su svuda naše trupe na svim frontovima tukle neprijatelja što je našim borcima davalo poleta i borbenosti. Predstoji borba sa neprijateljem koji po svaku cenu hoće da se probije te da se veže sa ostalim snagama, da ne bi bio otsečen.

Situacija kod neprijatelja nepovoljna, jer je potučen i demoralisan, ali u očajanju drzak u svojoj nameri da se probije te da izbegne uništenje odvojen od ostalih snaga.

Zapovest za ovu borbu bila je pismena, prilaže se. Namera neprijatelja bila je probiti se po svaku cenu u pravcu Virovitice, te se spojiti sa snagama kod Virovitice i na taj način izbegnuti svoje uništenje.

Naša odluka sprečiti neprij. u njegovom povlačenju, uništiti ga i onesposobiti komunikacije kojima se povlači.

Oko 23 h. naišla je neprijateljska kolona sa predhodnicom od nekoliko kola, dok je u glavnini kretao se na raznim prevoznim sredstvima. Kola koja su bila u predhodnici propuštena su kroz naše po-

ložaje, u nameri da sačekamo glavninu neprijatelja i na taj način postignemo veći efekat iznenađenja, ali III. Brigada koja je bila sa položajem prema Cabuni otvorila je vatru na nailazeću predhodnicu neprijatelja i time je izgubljen momenat iznenađenja, jer neprijateljska glavnina odmah je zastala izbacila potrebna osiguranja, te oprezno produžila u pravcu Virovitice. Naše trupe otvorile su vatru na neprijateljska osiguranja i nanele mu gubitke, ali pošto je bio propušten momenat iznenađenja, naše trupe nisu dalje vodile borbu već su se povukle u pravcu G. Kusonje.
Borba je završena u 1.30 sati.
Vlastiti gubici: ranjena
Neprij. gubici: 4 mrtva oficira, dok ostali broj mrtvih nije poznato.
Zaplenjeno: 2 pištolja
Neprijatelj je bio nepoznate jačine, formiran od ustaša, Nemaca i Čerkeza.
Stanje naših trupa dobro, sposobne za dalje akcije. Neprijatelj potučen, nesposoban za ofanzivne akcije, jer je pretrpeo poraz od predhodnih dana na ostalom delu fronta i teži da se probije u pravcu Zapada ka ostalim svojim snagama.
Utrošeno municije: 3.400 kom. Eengleske
580 kom. Mauzer
380 kom. šmajser
400 kom. za »BREDU«
96 mina za teški bacač.
Potrebna skica prilaže se.

20 i 21. IV. 1945 g.

Posle svršenih borbi od predhodnog dana brigada je dobila zadatak da napadne uporište Pod. Slatina sa jugozapadne strane od Slatinskih vinograda.
Za izvršenje ovoga zadatka brigada je odredila II.
1 III. bataljon dok je I. bataljon bio u rezervi u s. Lukovac. Neprijatelj je sa predstražom bio poseo Babičko brdo, bataljoni su u ovom nastupanju lako savladali neprijateljsku predstražu, pa je potom II. bataljon pošao šumom Lukačić za napad na zapadnu ivicu sela dok je III. bataljon napadao desno od
II. bataljona na jugo-zapadni deo sela. Nakon kraće borbe neprijatelj se povukao za Sladojevce a naše jedinice zauzele su položaje i to:
III. bataljon zatvorio je prugu u visini zadnjih kuća s. Podr. Slatine u pravcu Sladojevca, II. bataljon desno od njega zatvorio je put Podr. Slatina Bakić, a I. bataljon put i željezničku prugu Podr. Slatina-Medinci-Senkovac u visini kote 116.
Susedna jedinica levo bila je III. brigada XXXII Divizije. Nije uticala na tok naših borbi, jer je prispela u međuvremenu kada su naše jedinice ovladale uporištem Podr. Slatina.
Vlastiti gubici: 5 mrtvih
3 ranjena
U oružju: 1 šmajser
Neprij. gubici: 6 mrtvih
2 ranjena
Zaplenjeno: 1 p. mitraljez, 2 šmajsera, 1 puška, 15 mina 81 mm. (za bacač), 3.500 kom. metaka, 1 telefon i 1 konj.
Naše trupe sposobne za dalje borbe.
Neprijatelj potučen i izbjegava borbu sa našim jedinicama.
Utrošeno municije: 4.600 kom. Engleske
1.800 kom. Mauzer
1.500 kom. Šmajser
25 mina za teški bacač.
Prilaže se potrebna skica.

22. IV. 1945 g.

Po naređenju brigada je imala 22. IV. 1945 g. noću da napadne i likvidira Suhopoljsko Borovo. Za izvršenje ovoga zadatka brigada je istoga dana kreće pravcem Radin Potok za Suho Polje.
Položaj koji su imale napadati naše trupe nalazio se na padinama koje su se spuštale blago u jugo-istočnom pravcu, tako da su naše trupe imale polazne položaje dominantne u odnosu na s. Suhop. Borovo. Položaj mestimično pokriven šumom te se moglo neopaženo prići i zauzeti polazne položaje za napad. Samo uporište-selo nije bilo fortifikacijski utvrđeno što je olakšavalo izvršenje zadatka našim trupama.
Situacija kod naših trupa bila je povoljna, neprimećeno su prišle u blizinu sela i zauzele polazne položaje za napad. Borbenost dobra.
Neprijatelj demoralisan stalnim porazima na svim frontovima, te ne daje otpora niti ima napadačkog duha u srazmeri svoje brojne jačine i naoružanja. Zapovest za ovu borbu bila je usmena.
Namera neprijatelja održati uporište te time osigurati željez. prugu i drum koji vodi od Cabune za Viroviticu.
Naša odluka napasti neprijatelja preuzeti uporište i time ugroziti prugu i drum Cabuna-Virovitica, koje neprijatelj koristi u ostupanju za izvlačenje svojih potučenih snaga.
Napad je započeo u 19 h. sa nastupnim pravcima i to: III. bataljon K. 202, II. bataljon K. 218-k. 192, a I. bataljon u međuprostoru između II. i III. bataljona odnosno puteva koji vode od crkve iz Suhop. Borova za Pogledalo K. 257. Borba je bila prilično žestoka, jer je neprijatelj bio uporan u svojoj odbrani, te je trajala do oko 3 h. ujutru 23. IV. 1945 g. Naše trupe sposobne za dalje akcije-borbe.
Neprijatelj proteran, ali sopsoban za dalje borbe i svestan važnosti-komunikacije Cabula — Virovitica, te je spreman za dalje borbe.

23. IV. 1945 g.

Po likvidiranju neprij. uporišta Suhopoljsko Borovo brigada je dobila zadatak da napada s. Pčelić sa zapadne strane sa dva bataljona, dok je treći batalj. dobio zadatak da brani predhodno osvojene položaje. Napad je trebao da otpočne 23. IV. 1945 g. u 5 h. I. bataljon dobio je zadatak da sa K. 187 napada neprijatelja južno od sela, dok je II. bataljon dobio zadatak napadati s. Pčelić putem od Suhopoljskog Borova.
Kada su bataljoni napustili položaje i kretali na izvršenje zadatka, neprijatelj je nastupao ka III. bataljonu. Usled jakog naleta neprijatelja naše trupe odbačene su na polazne položaje za napad a on posjeo prvobitne položaje. Posle zaposjedanja položaja izvesno vreme nije bilo žešćih borbi. Borba je trajala od 5.20 do 6.45 časova.
U 16 h. brigada je ponovo krenula u napad, te protjerala neprijatelja sa odbranbenih položaja i osvojila Suhopoljsko Borovo.
Nastupni pravci napada bili su isti kao dan ranije, samo što je I. bataljon nastupao sa K. 187 te otvarao vatru na neprijatelja u levi bok.
Vlastiti gubitci za 22 i 23. IV. 1945 g. nisu navedeni u ljudstvu, dok materijal iznosi: 2 p. mitraljeza »BREN«, i 1 p. mitraljez »BREDA«.
Neprijateljski gubitci za 22 i 23. su: 23 mrtva, 30 ranjenih, 4 zarobljena.
Zapljenjeno: 1 »ŠARAC« sa 4 cevi i 4 sanduka municije sa redenicima, 2 puške, 2 pištolja, 20 mina za

laki bacač, 1 šmajser, 2 postolja za p. mitraljez,
1.000 kom. metaka za šmajser, 13 sanduka municije.
U stoci: 2 konja i 2 sedla.

Neprijatelj nepoznatog sastava i jačine.
Naše trupe moralno jake i borbene, zbog duže borbe oseća se zamor. Za dalje akcije potreban kraći odmor.

Kod neprijatelja se oseća demoralisanost, ali još uvek žilav i uporan.

Ukupni gubitci u borbama od 19—23 aprila 1945 g.

Vlastiti gubitci: 5 mrtvih (za borbe 22 i 23 6 ranjenih — ne navedeno u izvještaju)

U oružju: 3 p. mitraljeza
neprij. gubitci: 33 mrtva
32 ranjeni
Zarobljeno: 4.

Zapljenjeno u oružju: 2 puške, 4 pištolja, 5 šmajsera, 1 mitraljez »ŠARAC« sa 4 cevi, 1 p. mitraljez.

Municije: 3.500 kom. metaka razne vrste, 1.000 kom. metaka šmajser, 15 mina za bacač 81 mm., 20 mina za laki bacač, 17 sanduka municije.

Oružni pribor: 2 postolja za p. mitraljez i nekoliko redenika.

U stoci i tovamom priboru: 3 konja i 2 sedla.

Utelefonskom materijalu: I telefon.

Ukupan utrošak municije u borbama od 19— do 23. aprila 1945 g. su sledeći.

8.000 kom. Engleskih
2.380 kom. Mauzer
1.880 kom. šmajser
121 mina za teški bacač i
400 metaka za tešku (bredu.

ZAKLJUČAK: U ovim borbama naše trupe su pokazale puno borbenosti i izdržljivosti hrvajući se više dana sa brojnim neprijateljem, koji je očajnički branio položaje i trudio se da osigura slobodan prolaz komunikacijama svojim potučenim trupama.
Za celo vreme osećalo se pomanjkanje artilerije, čiji je nedostatak u mnogome ometao izvršenje zadatka i otežavao borbu naših trupa. Primećuje se da prilikom napada na neprijateljsko uporište nije se predhodno izvršilo dovoljno izviđanje, te prikupljanje podataka o jačini i rasporedu neprijatelja.
Prilažu se potrebne skice.

Smrt fašizmu-Sloboda narodu!

Politkomesar-ma j or — Komandant-maj or
Gavrilović Vlajko

Š T A B
I. UDAR. BRIGADE XXXII DIVIZIJE
JUGOSLAVENSKE ARMIJE'

Op. Broj: 529
24. VII 1945.

BOJNA RELACIJA ZA MJESEC
APRIL 1945 II BRIGADE
(»MATIJE GUBCA«), —

ŠTABU XXXII. DIVIZIJE JUGOSLAVENSKE ARMIJE[1]

Shodno naređenju Ministarstva Narodne odbrane Pov. br. 137 od 29. IV. 1945. dostavlja se bojna relacija za mjesec april 1945. godine II brigade (»Matije Gubca«). —

20. IV. 45

Poslije ulaska u sastav naše III. armije i manje borbe sa neprijateljem u selu Balenci i Četekovac naša brigada se je zadržala u selu Četekovac. Neprijatelj se iz toga sela povukao u selo Čojluk.

Naša brigada dobila je naređenje da napadne neprijatelja u selu Čojluk. U tom cilju štab brigade izdao je jedinicama usmenu zapovjest za napad i to:
III. bataljon napada pravcem put Četekovac-Čojluk.
I. bataljon lijevo od III. bataljona s tim da po prolazu kroz šumu udari neprijatelja u bok. II. bataljon posjeda k. 207 radi osiguranja boka I. i III. bataljona. Štab brigade sa štabskim jedinicama u selu Četekovac.

Levo od nas nalazila se brigada »Braće Radića«, a desno jedinice XVI. i LI divizije.

(Sekcija Slatina 1:100000).
Teren do neprijatelja bio je miniran a na pravcu

III. bataljon teren je bio i brežuljkast i povoljniji za neprijatelja.
Jačina neprijatelja nepoznata. Neprijateljske jedinice sastavljene od Gestapovaca.

Namjera neprijatelja bila je da po svaku cijenu brani i održi selo Čojluk. Naša namjera bila je odlučnim napadom zauzeti selo Čojluk.
Skica položaja i rasporeda trupa prilaže se.

Naši bataljoni krenuli su u napad oko 7 h. u jutro. Neprijatelj je izvjesno vrijeme davao vrlo jak otpor, ali naše jedinice su ga žestoko i odlučno napadale, te je neprijatelj bio primoran da se povuče ka selu Mikleuš. Naši bataljoni gonili su neprijatelja sve do ruba šume sjeverno od k. 137. Iz sela Mikleuš neprijatelj se povukao bez borbe.
Cilj ove borbe postignut je.
Neprijateljski gubici 19 mrtvih, broj ranjenih nepoznat. Zaplijenjeno oružje 1 šarac, 2 puške, 450 metaka, 3 kuhinjska kazana, 1 kola i tri tegleća konja (sa opremom.
Naši gubitci: 5 mrtvih, (rukovodioc delegat Piknjać Đuro) i 31 ranjen (rukovodioci, komandir Kekelj Petar, vodnik Tišljarec Franjo, st. vodnik Talan Stevo, vodnik Radulović Marko, pomoć, komesara čete Gorički Josip, komandir čete Borić Jovan, Kapor Ivan i Javorović Mile). Izgubljeno oružje: 1 puška
i 20 metaka.
U bobrbi se naročito istakli svojom hrabrošću komandant III. bataljona Ilić Milenko i pomoć, komesara bataljona Blažeković Stjepan.

Zaključak:

Naročitih grešaka u ovoj borbi nije bilo. Primećuje se veliki moral kod naših jedinica i težnja za uništenjem neprijatelja.

29. IV. 45

Brigada je dobila zadatak da sa svojih položaja koji su bili sjeverno od sela Bačkovice krene u pravcu sela Ribnjačke i da tamo napadne neprijatelja i protjera ga.

Tačan položaj neprijatelja nije se znao kao ni njegova jačina i sastav.

Po dolasku u sjeverni dio sela Ribnjačka štab brigade izdao je usmenu zapovjest jedinicama za napad i to: I. bataljon napada pravcem zapadni dio sela — k. 212 — južni dio sela Ribnjačka. II. bataljon napada pravcem jednom četom kroz samo selo

[1] **Original dokumenta pisan latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

a sa dvije čete pravcem k. 172-k. 143 — južni dio sela Ribnjačka. III. bataljon brigadna rezerva. Štab brigade u sjevernom dijelu sela Ribnjačka.
(Sekcija Bjelovar 1:100000).
Skica položaja i rasporeda trupa na položaju prilaže se.
Pred mrak naš I. bataljon krenuo je u napad i zauzeo k. 212 protjeravši sa iste neprijatelja. Neprijatelj se povukao nedaleko od k. 212 kod šume Pepelana, gdje se je ukopao i davao našem I. bataljonu ogorčen otpor. Borba se vodila cijelu noć 29 na 30. IV.

30. IV. 45

Oko 6 h. naš I. bataljon smjenio je na položaju I. bataljon III. brigade. Poslije toga naš I. bataljon upućen je kao pojačanje II. bataljonu koji je vodio borbu u šumi Jazapčine (k. 143). Borba je trajala u toku čitavog dana i tek pred mrak uspjelo je našem I. i II. bataljonu izbaciti neprijatelja sa položaja i isti se povukao u pravcu Bjelovara.
Cilj borbe je postignut.
Neprijateljski gubitci: 11 mrtvih i 15 ranjenih. Zapjenjeno 1 puškomitraljez, 16 ručnih bombi, nekoliko pušaka i ostale ratne opreme.
Naši gubitci: 10 mrtvih (rukovodioci zamjenik komandira čete Oštrec Stjepan, komesar čete Legvard Antun, vodnik Pavlić Franjo, referent saniteta bataljona Piškur Barica), i 25 ranjenih (rukovodioci — vodnik Valentak Josip, zamjenik Komandira čete Grilec Franjo, vodnik Franjić Slavko, komandir čete Jelović Pavao, kapetan Posavod Antun, vodnik Kandrok Tomo).
U borbi se naročito istakli svojom hrabrošću i požrtvovanjem referent saniteta bataljona Piškur Barica i komandir čete Petrović Slavko.

Zaključak:

U borbama u toku mjeseca aprila neprijatelj je vršio stalno povlačenje i bio je dosta demoralisan. Zato i borbe koje je vodila brigada sa neprijateljem nisu se razvijale do značajnijih borbi. Tako i u borbi 29 i 30. IV. nije se odigralo ništa značajnijeg, kako u pogledu grešaka u toku borbe tako i u pogledu onoga što bi se moglo uzeti kao iskustvo iz dotične borbe.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar major, Komandatmajor.
Bačun Ivan Vulić Ivan

[1] **Original dokumenta pisan je latinicom nalazi se u Vojnoistorijskom muzeju u Beogradu.**

BOJNE RELACIJE
III. BRIGADE PAVLEKA MIŠKINE XXXII. DIVIZIJE

za mjesec A P R I L 1945 godine[1]

od 30. III. — 17. IV. Brigada se je nalazila na sektoru Moslavine sa zadatkom da kontrolira i izviđa neprijatelja, te da istog uznemiruje, kao i da vodi manje lokalne borbe na komunikacijama Čazma —• Bjelovar, dočekivanje neprijatelja u zasjedi i podmetanje mina po cesti itd. Dok su druge jedinice naše divizije bile na sektoru Daruvara.

17. IV. Brigada je sa Moslavačkog sektora izvršila pokret za selo Đulovec u sastav divizije u svrhu koordiniranih operacija, a u sastavu III. J. A. prilikom proboja Sremskog fronta.

20. IV. — 22. IV.

Brigada je dobila zadatak da zaposjedne položaje na koti 152 sa zadatkom zasjede i sačekanja neprijatelja koji bi se probijao od Slatine prilikom napada na Slatinu, a koji napad vrše jedinice XVI. udarne divizije i jedinice IV. ud. brigade.

Brigada je sa dva bataljona zaposjela kotu 152 i zauzela položaje, dok je III. bataljon ostao sa štabom brigade u kletima kod sela Radosavci.
Ti položaji bili su zauzeti u 22 sata 20. IV. Položaje koje je brigada zauzela bili su dobri i dominirali su prema neprijatelju koji se je nalazio u Slatini i Sladojevcima.
Prilog skica precrtana sa sekcije Slatina 1:50.000.
Operativna situacija: moral i borbenost kod naših jedinica dobro, kao i fizička kondicija.
Neprijateljski moral slab, kolebljiv jer se nalazi u odstupanju i fizički izmoren.
Namjera neprijatelja povlačenje i zadržavanje naših snaga u napredovanju.
Naša namjena gonjenja i uništavanje neprijatelja u svrhu što bržeg napredovanja.
Zapovjedi za zaposjedanje položaja i borbu bile su usmene.
Borba je započela rano ujutro kada su neprijateljske jedinice u Slatini bile tokom noći raspršene.
Raspršeni 'djelovi neprijatelja htjeli su se probiti kroz naš položaj prema svojim jedinicama u selu Sladojevcu. Druge jedinice neprijatelja koje su se nalazile u Sladojevcima prebacili su se u šumu Kupreš i otvorile vatru na naše položaje u svrhu nastupanja.
Neprijatelju jednom i drugom nije uspjelo probiti se i svi napori i probijanja bili su uzaludni, neprijatelj je uništen.
Neprijatelj je tokom cijelog dana tukao naše položaje artiljerijskom i minobacačkom vatrom, a također je tukao iz jednog topa, koji se je nalazio na pruzi. Oko 10 sati bio je naš III. bataljon upućen u Slatinske vinograde na položaj u svrhu dočeka neprijatelja. Borba je vođena preko cijelog dana sa prekidima.
Neprijatelj koji je bio u Sladojevcima ugrožen od naših jedinica koje su zauzele Slatinu počeo se tokom noći povlačiti u pravcu Suhopolja.
Oko 8 sati na večer naša brigada napustila je položaje i izvršila pokret u Kusonje u svrhu odmora za pretstojeće operacije.
Zapovjedi i izvještaji tokom borbe bili su usmeni.
Vlastiti gubitci: 3 mrtva od kojih delegat Grbovčić Janko, komandir čete III. bataljona Erdeljac Valent, 17 ranjenih od kojih Hrg Ivan delegat, Marčinko Ivan komandir čete, Čiković Đuro pom. komandira čete, Krstitović Ivan komesar čete, 1 nestao.
Neprijateljski gubici: 14 poginulo i 27 ranjeno, te 2 zarobljena. Od oružja zarobljeno 1 šarac, 2 pištolja, 4 puške, 15 ručnih bombi.
Neprijateljske jedinice koje su učestvovale u ovoj borbi bili su u glavnom Nijemci i Gestapovci, jačina kao i komandant nepoznato.
Naše jedinice nakon malog odmora bile su opet sposobne za dalju borbu.
Neprijatelj uporan i sposoban za dalje borbe.

Utrošak municije:	puščane i mitraljeske	13.780 kom
	šmajserske	835kom
	bombi	15kom
	mina za teški bacač	10kom
	Mina za džon-bul	10kom

[1] **Original dokumenta pisan latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

Kritički osvrt na borbu. Zadatak je bio dobro pripremljen i izvršen, no jedino ukopavanje nije bilo dobro, te prilikom artiljerijske i minobacačke vatre imali smo nepotrebnih gubitaka.

23. IV. 45

Brigada je iz Gornjeg Kusanja izvršila pokret sa Virovitičke ribnjake te pravcem Gornje Kusanje-Nerkovac -Pustara-Hum-Pivnica — Male Bobine — Ronkovac — Đakovac — Svinjčnijo — V. Ravnije.
Brigada se je smjestila i odmarala u šumi kao korpusna rezerva.

26. IV. 45

Brigada je dobila zadatak da napadne neprijatelja u selu Brzaji. U tu svrhu izvršila je pokret sa dosadašnjih položaja t.j. sa kote 236, 207 Jasenik sa pravcem Grokanića grob kota 239 i 250 Ceremučinski vinogradi-Zrinjska šuma-Brijegovi. Na rubu Zrinjske šume brigada je zauzela položaje za napad. Neprijatelj koji se nalazio u selu držao je groblje, selo i kote više sela, gdje je bio dobro fortifikacijski utvrđen.
Prilog skica precrtana sa sekcije Bjelovar 1 : 50.000.
Operativna situacija kod naših jedinica moral i borbenost dobro, jer se nalazimo u ofanzivi, neprijatelj kolebljiv u otstupanju, fizički zamoren, ali daje dosta jak otpor, uporan je.
Namjera neprijatelja otstupanje i zadržavanje naših snaga, da bi se sa što manje gubitaka mogao povući.
Naša namjera napadati neprijatelja, uništiti ga u svrhu što bržeg oslobođenja još neoslobođenih teritorija.
Napad na neprijatelja u Brzaji vršen je oko 8 sati na večer i to zapadno od šume »Zrinska šuma«, napad je izvršio I. i III. bataljon dok je 11. bataljon držao prihvatne položaje na koti 204.
Prvi napad na neprijatelja nije uspio jer je neprijatelj otvorio jaku minobacačku i mitraljesku vatru. Borba je vođena preko cjele noći neprijatelj usljed našeg jakog vatrenog pritiska i pod zaštitom mraka morao se je povući sa jednim djelom snaga prema koti 233 a drugim djelom u pravcu kote 228.
Sutradan je oko 11 sati II. bataljon sa dvije čete napao neprijatelja u šumi kota 233. Napad je uspio, a neprijatelj odbačen. Budući da je neprijatelj raspolagao sa rezervama izvršio je protunapad i naše su se čete morale povući na polazne položaje.
Zapovjedi i izvještaji tokom ove borbe bili su usmeni.
Vlastiti gubici: 1 poginuo, 15 ranjenih od kojih komesar čete Krstitović Ivan, delegat Vaso Petar, komandir čete Pinavčić Dragutin, vodnik Jandrašić Martin, te st. vodnik Viter Ivan.
Neprijateljski gubici: 3 poginula i 15 ranjenih. U ovoj borbi učestvovale su neke ustaške jedinice pomiješane sa Čerkezima. Ime zapovjednika nije poznato.
Naše trupe bile su sposobne za vršenje daljih operacija. Neprijatelj iako otstupa još je uvijek sposoban da pruži otpor.

Utrošak municije puščane i mitraljeske 21.800
šmajserske 730
Mina za teški bacač 100
Mine za laki bacač 15

Kritički osvrt: Nije bila uspostavljena veza sa susjednim jedinicama, jer se izvodilo na brzinu, a i podaci o samom neprijatelju nisu bili točno, pa ni sam napad u tom znaku nije bio pripremljen.

30. IV

U svom daljem nadiranju po Bilogori brigada je dobila zadatak da zaposjedne položaje sela Ribnjačka. Brigada je krenula sa položaja od Brzaje pravcem kote 248 i 255 Hladine i dalje preko Turskih grobova za šumu Kromarica, gdje je prenoćila i ujutro oko 5 sati zauzela položaj i to: I. bataljon kotu 212, III. bataljon jednom četom držao je položaj istočno od kote 207 Dugačka, a II. bataljon kotu 224 na putu i držao puteve na istoj šumi. Neprijatelj je čvrsto držao položaj od kote 212 i put što vodi iz Ribnjačke u Lasovac. Položaj koji je neprijatelj držao bio je dobro utvrđen.
Prilog skica precrtana sa sekcije Bjelovar 1 : 50.000.
Operativna situacija kod naših jedinica moral i borbenost dobra, fizički malo zamoreni. Neprijatelj slabog morala, jer je u povlačenju ali još uvijek pruža jak ogorčen otpor.
Nas je neprijatelj zadržao i što više jedinice u daljem nastupanju, da bi svoje povlačenje uspio u redu sprovoditi.
Naša namjera goniti i uništiti neprijatelja, te zauzeti nove položaje u svrhu daljnjeg napredovanja.
Zapovjedi za zaposjedanje ovog položaja i borbu bile su usmene.

Zadatak za napasti neprijatelja ispod kote 212 dobio je I. bataljon. Napad počeo je u 9 sati ujutro. Uz predhodnu i jaku pripremu minobacačke vatre učinjen je napad na neprijatelja. Bataljonu uspjelo je zauzeti nekoliko neprijateljskih rovova. Neprijatelj se uporno brani jer mu je taj položaj vrlo važan.
Ponovljeni su juriši još par puta, ali nisu uspjeli. Jedna četa našeg II. bataljona u zajednici sa 1. četom I. ud. Brigade upali su u neprijateljske pretstraže u šumi i protjerali ih, te uništili.

Neprijatelj je noću 30-31 pod zaštitom vatre povukao se u pravcu Lasovca i dalje za Bjelovar, a naša brigada je sutradan izvršila pokret u selo Čandrovac gdje su se obrazovale za divizijsku rezervu.

Zapovjedi i izvještaji tokom borbe bili su usmeni. Vlastiti gubici: 4 poginula od kojih vodnik Hladika Benedikt i 17 ranjenih od kojih delegat Đorđević Ivan i st. vodnik Grubješić Mile.

Neprijateljski gubici: 7 poginulih i 22 ranjenih. U ovoj borbi učestvovale su Njemačke jedinice, jačina kao ni komandant nije poznato.

Naše jedinice tokom malog odmora bile su sposobne za dalje operacije. Neprijatelj rastrgan u povlačenju, ali još uvijek sposoban za borbu.
Utrošeno municije:

pušćane i mitraljeske	7.650 k.
šmajser	530 k.
Mina za bacač	47 k.

Kritički osvrt: Napad koji jevršio I. bataljon bio je dobro pripremljen, ali prilazi i pokret ka neprijatelju bili su loši i tučeni mitraljeskom neprijateljskom vatrom. Veza sa jedinicama bila je slaba i trebalo je neprijatelja ugroziti u bokove i leđa.
Komandni kadar bespotrebno se kreće po položaju ne poštuje neprijateljsku vatru usled toga su se imali nepotrebni gubitci.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Relaciju sastavio
Šef oper. otseka XXXII. divizije
kapetan:

Štab
II. Ud. brigade XXXII. Div.

ŠTAB
III. UDARNE BRIGADE XXXII. DIVIZIJE
JUGOSLAVENSKE ARMIJE

Br. 109 1945

Dne. 24. VII 1945

PREDMET: BOJNA RELACIJA ZA
MESEC MAJ 1945 GOD.

Sekcija BJELOVAR 1 : 100.000
Čakovac: 1 : 100.000

ŠTABU XXXII DIVIZIJE II. JUGOSL. ARMIJE
(Operativnom Odelenju)

Prema naređenju Op. br. 144 od 26 maja 1945 god. dostavlja se bojna relacija za 1-5 maja 1945 godine u sledećem:

1. V. 1945 g.

Naša brigada nalazila se na položaju iznad sela Šandorovca.

Neprijatelj je držao položaj na trigonometru 268 u šumi Zakletište i po rubovima šume zapadno od natpisa špašnik odnosno južno od trigonometra 268. Položaj koji je držao neprijatelj bio je podesan za odbranu, mestimično pokriven šumom, te je mogao sačuvati tajnost jačine i rasporeda snaga na položaju. Položaj se blago spuštao u pravcu naših polaznih položaja za napad. Položaj neprijatelja i naš polazni položaj za napad razdvajala je jaruga, tako da su naše jedinice u svom nastupanju morale se peti iz jaruge u pravcu neprijateljskog položaja, odakle je neprijatelj sa nadvišavajućih tačaka mogao dobro osmatrati i tući sve prilaze položaju.

Borbenost kod naših trupa vrlo dobra. Moral jako podignut, jer su naše trupe stalno gonile potučenog neprijatelja. U ovoj borbi trupama su pretstojale dosta teške borbe sa jakim neprijateljem na dobrom položaju sa kojega je neprijatelj mogao da vrati jak otpor.

Situacija kod neprijatelja u pogledu morala i borbenosti na dosta niskom stupnju, ali videći da je potučen na svim frontovima, da bi izbegao svoje uništenje očajnički se brani.

Zapovest za ovu borbu bila je usmena.

Namera neprijatelja održati se na položaju, te u zajednici sa ostalim njegovim jedinicama sprečiti naše trupe u nastupanju ka Bjelovaru, te time stvoriti potrebno vreme glavnini svojih trupa da se izvuku iz Bjelovara dalje ka severo-zapadu.

Naša odluka napasti neprijatelja, proterati ga sa položaja i stalno ga goniti ne dajući mu vremena da se sredi i organizuje za odbranu.

U 6 h. ujutro brigada je nastupila u pravcu neprijateljskog položaja sa I. bataljonom u predhodnici. U 8,30 h. predhodnica je naišla na neprijatelja na raskrsnici puteva lijevo od natpisa »SPAŠNIK«, gde je dočekana jakom koncentričnom vatrom i morala se povući natrag.

Nakon ovoga ponovo smo se prikupili i sredili i u 14 h. krenuli u napad sa dva bataljona sa istim zadatkom, s time da je jedan bataljon napadao na neprijateljski desni bok, a jedan bataljon preko »SPAŠNIKA« tako da jedna četa nadire pravac preko slova »S« a dve čete u pravcu raskrsnice ispod trig. 268. Na dati znak da su jedinice stigle na određena mesta otvorili smo plotunsku minobacačku vatru iz 6 minobacača, nakon čega plotunsku vatru i iz pešadijskog automatskog oružja, pa odmah izvršili juriš. Tom prilikom uspjelo nam je neprijatelja izbaciti iz prvih rovova, ali je odmah pozadi stotinu metara imao novi prihvatni položaj kojega je ogorčeno branio. U međuvremenu neprijatelj je dobio pojačanje, i jakom vatrom svoga oružja a naročito jednom baterijom topova 75 mm. uspio je odbaciti naše snage, koje su se povukle na polazne položaje. Ponovo smo se sredili, te u 15.30 h. sa dva bataljona uz pripomoć jedne čete III. bataljona izvršili napad na neprijatelja, ali usled njegove premoći u ljudstvu i materijala ni ovaj napad nije uspio. Borba je u trećem napadu trajala 1 sat.

U 17. 30. h. krenuli smo opet u napad sa tri bataljona sa zadatkom da po svaku cenu odbacimo neprijatelja sa položaja. Napad je bio potpomognut jakom vatrom automatskog oružja i minobacača. Ovoga puta uspjelo nam je neprijatelje izbaciti iz prvog položaja tako, da su se dva bataljona ukopali na bezimenoj koti koja se nalazi između trig. 268 i raskrsnice levo od natpisa »SPAŠNIK«. Naš III. bataljon vršio je obuhvatni napad na neprijateljev desni bok, te je neprijatelj u 2 h. noću tj. ujutro bio potpuno izbačen sa trig. 268 i K. 256.

Vlastiti gubitci:

14 mrtvih
59 ranjenih i
12 nestalih.

Poginuli rukovodioci: k-dir Boršić Antun, zamj. k--dira Kovačić Alojz, vodnici: Svornik Ivan i Novosel Drago, delegati: Srpak Josip i Markus Mirko, desetari: Domanić Stjepan i Glumac Božidar.

Ranjeni rukovodioci: zamj. komandanta I. batalj. Princ Ivan, komandir Bat Ljudevit, zamj. k-dira Kovalček Stjepan, pom. kom. čete: šoštarić Pava, Alomer Đuro, Bastaja Miloš, komesar čete Turen Matija, delegati: Strugar Josip, Đukić Aco i Grabovec Ciril, Vodnici: Artić Mirko, Srbec Stjepan, Broja Mirko, Sambolec Valent, Juran Vid, Sarš Mijo, Gašpert Ivan, Pucić Marko, Mance Vinko, desetari: Bregović Franjo, Božol Dragutin, Pavlina Andrija, Grašanić Nikola, Stepić Juraj, Mikulec Alojz, Turuk Pavao, Poljak Alojz i Modak Toma, zamj. ref. saniteta: Ormuš Tomo.

Gubici u oružju: 1 p. mitraljez »BREN« i 1 puška Mauzer.

Neprijateljski gubici:

35 mrtvih
60 ranjenih
1 zarobljen.

Zaplenjeno: 1 »ŠARAC«, 2 p. mitralj. sa 15 šaržera, 6 pušaka, 8.000 kom. metaka, 2 ranca sa 5 rez. cevi za »ŠARAC« i 6 pari cipela.

Neprijateljske snage 1.400 vojnika, sastavljene od 2 ustaške bojne i nešto domobrana.

Naše trupe sposobne za dalje borbe.

Neprijatelj potučen i nesposoban da se zadrži na jednom položaju, već je prinuđen na stalno otstupanje.

Utrošeno municije:

35.600 kom. Engleske
6.900 kom. Mauzer
6.050 kom. Šmajser
7.800 kom. za »BREDU«
160 mina za bacač

2-34- V. 1945 g.

Brigada je nastupala goneći neprijatelja pravcem Dominkovica, sjeverno iznad sela Kapela, Jakopovac-Zrinj. Topolovac. Prilikom ovoga gonjenja koje je trajalo tri dana nije dolazilo do sukoba.

5. V. 1945 g.

Ovoga dana brigada je dostigla sa gonjenjem neprijatelja do Ladislava i Trnovca u kojima se nalazio neprijatelj.

Za odbranu Trnovca neprijatelj je snagama u jačini 1 bojne ustaša zaposeo glavni položaj za odbranu na kosi sa zapadne i severo-zapadne strane sela, dok je sa slabijim snagama zaposeo prednju odnosno--istočnu ivicu sela.

Položaj je bio podesan za odbranu, u pravcu našeg nastupanja teren je bio otkriven spuštao se blago selu te je nudio neprijatelju dobar brisan prostor kada naše snage iz sela budu nastupale u pravcu njegovih položaja na zapadnoj strani sela. Glavni položaj neprijatelja bio je u nekoliko pošumljen.

Za odbranu Ladislava neprijatelj je upotrebio manje snage u jačini 50 ustaša, koje su se ukopale u južnom delu sela.

Na oba položaja tj. kod Trnovca i Ladislava neprijatelj je iskopao rovove za strelce i mitraljeska gnezda.

Operativna situacija kod naših trupa vrlo dobra, moral i borbenost odlični. Napadaju na neprijatelja demoralisanog i koji već nekoliko dana stalno otstupa-beži potučen.

Situacija kod neprijatelja nepovoljna, oseća se rasulo i demoralizacija.

Namera neprijatelja zadržati se na položaju do uveče, pa pod zaštitom mraka otstupati izgubiti dodir sa našim jedinicama.

Naša odluka napasti ga, proterati i nedati mu vremena da se sredi i organizuje za borbu.

Zapovest za ovu borbu bila je usmena.

U 16 h. naše jedinice sa K. 189 krenule su u napad i to: II. bataljon pravac sevema ivica sela Trnovca, a I. bataljon na južnu ivicu sela Trnovca, dok je III. bataljon napao s. Ladislav sa severne strane spuštajući se istočnom ivicom sela u pravcu donje-južne ivice sela, gde se malobrojni neprijatelj bio ukopao. Neprijatelj je davao vrlo kratak i slab otpor da je za 40 minuta bio proteran sa položaja i isti se povukao u pravcu zapada.

U ovoj borbi sa nama sadejstvovala je i I. Ud. brigada naše Divizije, koja je sa našeg desnog boka od K. 214 napadala bočno neprijatelja u pravcu K. 182. Njena borba imala je uticaja na tok naših operacija, što se vidi iz samog opisa borbe.

Borba je završena u 17 časova.

Vlastiti gubitci:

1 mrtav i to vod. Vidović Drago
13 ranjenih od kojih vod. Pudak Mirko.

Gubitci neprijatelja:

32 mrtva
30 ranjenih
15 zarobljenih.

Zaplenjeno oružja i ubojne spreme: 1 »ŠARAC«, 1 Engl. p. mitraljez, - laka »BREDA« 12 pušaka, 3 cevi za »ŠARAC«, 9 ranca, 3 opasača.

Obmundirovne spreme: 36 šinjela, 2 kišne kabanice i 8 pari cipela.

Municije: 6.000 kom. Mauzer metaka.
Neprijatelj jačine: 1 bojna ustaša 23 Ustaške Pukovnije i 50 ustaša iz nepoznate jedinice.

Stanje naših trupa dobro, samo se oseća zamor usled stalnog pokreta-gonjenja neprijatelja i borbi.

Neprijatelj potučen. Nesposoban za davanje ozbiljnijeg otpora, zbog rasula koje je počelo nastupati i demoralizacije.

Utrošeno municije:

7.800 kom. Engleske
2.400 kom. Mauzer
1.600 kom. šmajser
1.000 kom. za »BREDU«
76 mina za bacač i
23 ručne bombe.

Ukupni gubitci u borbama od 1-5 maja 1945 godine:

Vlastiti gubitci:

15 mrtvih
72 ranjena
12 nestalih

U oružju:

1 p. mitralj. »BREN«
I puška

Neprijateljski gubitci:

67 mrtvih
90 ranjenih
16 zarobljeno

U oružju i ubojnoj spremi:

2 »ŠARCA« sa 8 rez. cevi,
3 p. mitralj. sa 15 šaržera
1 laka »BREDA«
18 pušaka
II ranaca 1
3 opasača.

U obmundirovnoj spremi

14 pari cipela
36 šinjela
2 kišne kabanice.

U municiji

14.000 metaka Mauzer i razne vrste

Ukupan utrošak municije u borbama od 1-5. V. 45 g.

43.380 kom. Engleske,
9.300 kom. Mauzer,
7.650 kom. šmajser
8.800 kom. za »BREDU«
236 mina za bacač.

ZAKLJUČAK: U toku ove borbe uvidelo se da nije bilo dovoljno izviđenje radi prikupljanja podataka o mestu i jačini neprijatelja, te se usled toga za napad na neprijatelja položaj upotrebljavalo nedovoljan broj snaga, pa tek pošto su više puta trupe odbijene upotrebi jene su sve raspoložive snage za savlađivanje otpora neprijatelja. Na ovaj način gubilo se u vremenu i izlagalo nepotrebnim gubitcima. Primećuje se da je rukovodstvo u ovoj borbi dobro iskorištavalo svoje automatsko oružje i minobacače kao pripremu za izvršenje juriša.

Za celo vreme ove borbe osećalo se pomanjkanje artilerije.

Prilažu se potrebne skice.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar-major Komandant-major

Š T A B
I. UD. BRIGADE »BRACE RADIĆA«

Oper. br. 583

25. jula 1945 g.

Dostavlja se bojna relacija
za mjesec Maj 1945 godine.-

ŠTABU XXXII. DIVIZIJE J. A. '

1. maja 1945 g.

I. Ud. Brigada držala je liniju na koti 207 proplanci — selo Pupelica, a u toku noći 30. IV.-l. V. izbila na sjeverni dio sela Šandorovca, poslije uspješno završene borbe u južnom djelu sela Ribnjačke. Brigada je dobila zadatak da u nastavku ofanzive na oslobođenje sjeverne Hrvatske krene masivom Bila te da ovlada putem koji ide od sela Šandorovca — Zaklotište — Paulovac kota 277 (sekcija Bjelovar 1 : 100.000).

Neprijatelj nepoznate jačine Švaba, ustaša i čerkeza, tokom noći 30. IV. zaposjeo je položaj na liniji Zakletište kota 248 — Koštajnik kota 244 — Paulovac kota 264 i kota 270. Na ovim položajima neprijatelj je izvršio solidan fortifikacijski uređaj.

Namjera neprijatelja bila je zadržati naše jedinice u nastupanju da bi svojim trupama omogućili uredno i blagovremeno odstupanje. Radi uređenja prihvatnih položaja za odbranu.

Moral kod naših jedinica bio je odličan, ali su jedinice bile mnogo fizički zamorene, uslijed stalnih borbi i pokreta. Kod neprijatelja moral je bio slab, zbog stalnog odstupanja, kao i taktičkih podviga naših jedinica koje su ga u svom nadiranju u vidu klina stalno lomile i time mu ugrožavale krila i bokove.

Naša odluka je napasti neprijatelja i goniti ga, uništiti mu živu snagu i ratni materijal, te ga na taj način onesposobiti za borbu.

Sve zapovjesti izdavane su telefonski i usmeno na terenu.

I. udarna brigada krenula je sa položaja u Šandrovcu sa dva bataljona u napad sa napadnim pravcem I. bataljon Kostajnik kota 244, a II. bataljon Paulovac kota 264.

Napad na neprijatelja izvršen je u 17 sati.

Oba bataljona uspjela su u svom napadu, ali je neprijatelj izvršio protunapad i uspio odbaciti II. bataljon na kotu 244 Kostanik. Ovaj bataljon pošto se je sredio ponovio je svoje napade u dva navrata vršeći juriš za jurišem te u koordiniranim operacijama sa jedinicama IV. udarne brigade uspjeo ovladati odnosnim položajima oko 2 sata 2. V. Ovladanim položajima brigada se je utvrdila, dok se je neprijatelj povukao u pravcu Vrbica Velikog i malog Trojstva.

Neprijateljski gubici: 168 mrtvih, 237 ranjenih i 4 zarobljena. Zarobljeno 6 mitraljeza, 16 pušaka i 7000 metaka.

Naši gubici: 7 mrtvih i 12 ranjenih.

Utrošeno municije: 7.000 metaka, 45 mina.

2 i 3. V. 45. brigada drži osvojene položaje, te sa istih vrši izviđanje neprijatelja.

Tokom noći 3-4. V. Prva udarna brigada krenula je za Veliko Trojstvo gdje se je malo odmorila. Naglo odstupanje neprijatelja nastalo je zbog nastupanja jedinica XXX. divizije kod Nakitnice i Ćurlovca, desno od naših jedinica.

4. V. brigada dobiva zadatak, da izbije na komunikaciju Križevci — Koprivnica na liniji Carevdar (sekcija Bjelovar 1 : 100.000).

Na našem pravcu nadiranja neprijatelj drži Starčevi jane i selo Diklinicu — Kapela u jačini jedne pojačane bojne. Zadatak za likvidaciju navedenog neprijatelja dobiva II. i III. brigada, dok I. i IV. brigada dobivaju zadatak krenuti zaobilazeći Kapelu preko Pavlin, Kloštra, Sredica, Jakupovca, Topolovca i Gornjeg Križa, Širokog sela na Carevdar.

5. V. brigada je u svom nastupanju dostigla do Božin Jarka.

Prema podacima kojima su raspolagali izviđački djelovi neprijatelj se je utvrdio u selu Ladislav — Trnovac s namjerom da uspori izbijanje naših trupa na komunikaciju Križevci — Koprivnica.

Nakon izvršene procjene situacije donešena je odluka i zauzet polazni položaj za napad, u koordinaciji sa jedinicama IV. Udarne brigade. I. udarna brigada vrši pritisak na neprijatelja jednim bataljnom sa kote 211 u selu Večislavcu u pravcu kote 182, dok s jednim bataljonom u susjedstvu sa IV. brigadom napada neprijatelja u selu Trnovcu. Napad je počeo u 15 sati. Neprijatelj uklješten kombinacijom vatre i pokreta naših jedinica zapao je u paniku, digao se iz rovova, te počeo bježati, košen vatrom naših automatskih oruđa. Za 14 minuta bio je razbijen i raspršen neprijatelj. I. udarna brigada nakon razbijanja neprijatelja produžila je nastupanje za Veliku Branjsku gdje se je zadržala pošto su jedinice XII. udarne divizije bile već izbile na komunikaciju Križevci — Koprivnica i zaposjele cestu Lepavina — Sokolovac.

Neprijateljski gubici: 88 mrtvih, 60 ranjenih i 24 zarobljena. Zarobljeno 2 puškomitraljeza, 19 pušaka i 9.400 metaka.

Naši gubici: 6 ranjena.

Utrošeno municije: 6.000 metaka i 25 mina.

6. V. 45 god.

Pošto je brigada izvršila svoj zadatak i ovladala komunikacijom Križevci — Koprivnica na prostoru Carevdara gdje su se jedinice prikupile, sredile i malo odmorile i tako osposobile za novi zadatak. Ovlađivanjem komunikacijom Križevci — Varaždin na prostoru Sv. Petar Orehovac (Sekcija Čakovec 1 : 100.000). Predpostavlja se, da se na našem pravcu nalaze slabiji neprijateljski djelovi. Naša je brigada određena u divizijsku rezervu.

7. ov. mjes. brigada je bila na odmoru, zatim 8. V. sređena i odmorena krenula je nastupnim maršem za Zagreb.

U svim ovim borbama istakao se je drug Živković Damjan, komandant bataljona Detalj Franjo, ko-

[1] **Originalni dokumanat pisan latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

mandant bataljona Perković Josip, komesar bataljona Stevo Dević, pomoćnik komesara bataljona Prlić Ivan, pomoćnik komesara bataljona Dančević Adolf. Navedeni rukovodioci doprinjeli su svojim neumornim i upornim radom kao i u umešnošću komandovanja povjerenim im jedinica za sve vrijeme ofanzivnih operacija za sjevernu Hrvatsku.

Brigadom je komandovao komandant brigade major Vulić Ivan i komesar major Baćun Ivan.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar, major Komandant, major
Vlajko Gavrilović

Š T A B
1. UDAR. BRIGADE XXXII. DIVIZIJE
JUGOSLAVENSKE ARMIJE

Op. Broj: 530

24. VII 1945.

BOJNA RELACIJA ZA MJESEC
MAJ 1945 II. BRIGADA (»MATIJE
GUBCA«).-

ŠTABU XXXII. DIVIZIJE JUGOSLAVENSKE
ARMIJE [1]

Shodno naređenju Ministarstva Narodne odbrane Pov. br. 137 od 29. IV. 1945. dostavlja se bojna relacija za mjesec maj 1945. godine II. brigade (»Matija Gubca«).-

2. V. 45

Naša brigada nalazila se na k. 269 i do 14 h. sa neprijateljem su dolazile u sukob samo naše patrole. Oko 14. h. brigada je dobila zadatak da izbaci neprijatelja iz sela Vrbice i sa brežuljaka na sjeverozapadnom delu sela. U tom cilju štab brigade izdaje usmenu zapovjest jedinicama za napad i to: I bataljon posjeda položaj na k. 237 na ivici šume presjecajući put k. 237 — Vrbica i sa zadatkom da prilikom napada II. i III. bataljona na selo štiti jakom puškomitralješkom vatrom i potpomože napad bataljona. II. bataljon napada neprijatelja sa istočne i sjeveroistočne strane od k. 237. III. bataljon, zaobilazeći šumu, napada neprijatelja sa sjeverne strane iz pravca k. 252 sjeverno od sela Vrbice. Štab brigade nalazeći se u šumi šašnata.

Sjeverno od nas nalazila se III. brigada, sa zadatkom da napadne neprijatelja u Malom Trojstvu, a južno od nas I. brigada.

Namjera neprijatelja bila je da uporno brani položaj i da omogući povlačenje ostalih svojih jedinica. Naša namjera izražena je u zapovjesti.

Neprijatelj se sastojao od Čerkeza nepoznate jačine.

(Sekcija Bjelovar 1:100 000). Skica se prilaže.

Oko 16 h. bataljoni su krenuli u napad. Neprijatelj se ogorčeno branio, ali poslije dva sata borbe povukao se u pravcu Vel. Trojstva i zauzeo položaj u vinogradima Voščenik. III. bataljon koji je gonio neprijatlja jurišem ga je izbacio sa njegovih novih položaja. U toku noći neprijatelj zaposjeda k. 226 južno od šašnata.

[1] **Original dokumenta pisan latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

3. V. 45

Oko 10 h. naređeno je I. bataljonu da izbaci neprijatelja sa položaja na k. 226 napadajući sa jednom četom od pruge sa dvije čete od natpisa šašnata. Neprijatelj se na položaju ogorčeno branio, jer mu je to bio posljednji put prema Vel. Trojstvu i Bjelovaru. Uspjeo je da odbije tri juriša I. bataljona ali četvrtim jurišem bio je izbačen sa položaja i povukao se pravcem Vel. Trojstvo-Bjelovar. Noću je naš III. bataljon posjeo Vel. Trojstvo.

Cilj borbe je postignut.

Neprijateljski gubici bili su veliki ali brojno nepoznati.

Naši gubitci: 3 mrtva (rukovodioci (obaveštajni oficir brigade Barulek Slavko i komesar čete Vidović Franjo), 19 ranjenih (rukovodilac kapetan Janaček Eduard).

Zaključak:

U toku ove borbe naročitih momenata nije bilo. Neprijatelj je demoralisan i kod našeg jačeg pritiska otstupa.

4. V. 45.

Oko 12 h. brigada je stigla u selo Ćurlovac i tu je dobila naređenje da u zajednici sa III. brigadom napadne sela Starčevljani-Kapela i St. Diklenica. U tom cilju štab brigade izdao je usmenu zapovjest jedinicama za napad i to: I. i II. bataljon zauzima polazne položaje za napad na ivici šume ispred potoka Plavnica zaključno do slova »e« natpisa Livadke sa zadatkom da u određenom momentu napadne selo Starčevljani i, kad probiju u samo selo, I. bataljon produžava čišćenje sela, a II. bataljon produžava napad u pravcu Kapele. III. bataljon nalazit će se na polaznim položajima za napad I. i II. bataljona i u toku napada istih držat će pod jakom mitraljeskmo vatrom ivicu sela.

Severno od nas nalazila se III. brigada, a južno jedinice XXXIII. divizije.

Jačina neprijatelja oko 350 Njemaca i Čerkeza.

Polazni položaj naših bataljona i pravci njihovog napada bili su prilično nepodesni. Neprijateljski položaj nalazio se na brežuljku, a prostor od polaznih položaja do neprijateljskog položaja bila je čistina oko 1 km. i na istoj jedan široki potok kojeg je trebalo preći.

(Sekcija Bjelovar 1 : 100 000). Skica položaja i raspoređa trupa prilaže se.

Oko 18 h. bataljoni su krenuli u napad. Borba je bila vrlo ogorčena jer je neprijateljski položaj bio dominantan. Poslije 1,1/2 h. selo je zauzeto na juriš i odmah je nastavljeno sa čišćenjem sela, a neprijatelj se povukao u pravcu Križevaca.

Cilj borbe je postignut.

Neprijateljski gubitci: 11 mrtvih, 15 ranjenih, 5 zarobljenih. Zaplenjeno 2 puškomitral jeza, 11 pušaka, 1 ranac sanitetskog materijala, 3 km. telefonske žice i ostale ratne spreme.

Naši gubitci: 3 poginula i 13 ranjenih (ranjeni rukovodioci: komandir čete Ostojić Dušan, vodnik Briški August, komandir čete Puhović Mato i vodnik Radojević Borivoje).

U borbi se istakao svojom požrtvovanošću i umešnošću u rukovođenju načelnik štaba brigade Tepšić Stevan, a ličnom hrabrošću komandant II. bataljona Simunec Viktor.

Zaključak:

U toku ove borbe nije bilo naročitih momenata.

6. V. 45

Neprijatelj se nalazi u paničnom bjegstvu i zaustavio se u Ivancu-Glogovnici i Potočecu.

Po dolasku u selo Vojakovac brigada je dobila zadatak da napadne i protjera neprijatelja iz sela Ivanec i sa k. 232 južno od sela Ivanec. U tom cilju štab brigade izdao je usmenu zapovjest jedinicama i to:
I. bataljon nastupat će od crkve u selu Vojakovec prema k. 232. a po izbijanju na k. 232 jednu četu ostavlja na istoj, dok sa dvije čete nastavlja čišćenje šume do k. 218 od sela Potočec. III. bataljon zajedno sa I. bataljonom izbija na ivicu šume severno od k. 232, a zatim nastavlja čišćenje sela Ivanec. II. bataljon kao brigadna rezerva u selu Vojakovec.

Južno od sela nalazile su se jedinice XXXIII. divizije sa zadatkom napada na k. 218, k. 194 i selo Potočec. Sjeverno od nas nalazila se III. brigada sa zadatkom da napadne Glogovnicu.

Pravac nastupanja naših bataljona bio je dosta nepodesan jer su isti trebali preći oko 1 km. čistine na istoj je potok Glogovnica sa dva moguća prelaza koje je neprijatelj držao pod jakom vatrom.

Jačina neprijatelja oko 500 ljudi (Njemaca i Plave divizije). Neprijatelj je bio dobro ukopan na ivici šume k. 232 i k. 218, kao i u samom selu Ivancu.

Neprijatelj je imao namjeru da zadrži naše napredovanje i time omogući povlačenje svojih jedinica iz Križevca. Naša namjera se vidi iz zapovjesti.

(Sekcija Čakovec 1 : 100 000).

Skica položaja i rasporeda trupa prilaže se.

Oko 18 h. I. i III. bataljon krenuli su u napad. Borba je bila vrlo teška, jer je neprijatelj koncentričnom vatrom tukao naše jedinice u toku podilaženja. Kod potoka Glogovnica naše jedinice su zastale uslijed veoma jake neprijateljske vatre. Tada rukovodioci štabova bataljona ipak kreću bataljone napred pokazujući lični primjer i hrabrost. Istovremeno štab brigade ubacuje u borbu i II. bataljon koji je do tada bio rezerva. II. bataljon nastupao je pravcem severni dio sela Vojakovec-Ivanec-k. 294. Po ulasku i II. bataljona u borbu neprijateljski otpor je bio skršen i oko 19 h. naše jedinice su zavladale sa neprijateljskim položajima, a neprijatelj se povukao pravcem Sv. Helena-Sv. Petar Orehovac.

Cilj borbe je postignut. Neprijateljski gubitci: 6 mrtvih, broj ranjenih je nepoznat. Zaplenjeno 4 puške mauzer, 3000 metaka, i nešto ratne spreme.

Naši gubitci: 11 ranjeno (rukovodioci komandir prateće čete Pavunić Franjo) 5 zarobljeno.

U borbi su se istakli svojom hrabrošću i ličnim primjerom: komandant III. bataljona Ilić Milenko, pomoćnik komesara III. bataljona Blažeković Stevo,
i pomoć, komesara I. bataljona Kreber Stjepan.

Zaključak:

U ovoj borbi nije bilo naročitih momenata, kao uopšte u borbama ovoga meseca, jer je neprijatelj otstupao u panici i vrlo često poslije našeg jačeg pritiska napuštao je svoje položaje.

Borba u selu Ivanec bila je poslednja borba naše brigade u ratu za oslobođenje naše Domovine, u kojem je naša brigada učestvovala od decembra mjeseca 1943. godine boreći se protiv okupatora i njegovih slugu-naših izdajnika.

Poslije borbe u selu Ivanec naša brigada je krenula pravcem Sv. Helena-Sv. Petar Čvrstec-Gornja Rijeka-Fodrovac-Sv. Ivan Zelina-Sesvete-Zagreb. Brigada je stigla u Zagreb 9. V. 1945. godine oko 18 h., gdje je dobila zadatak osiguranja jednog sektora grada, pošto je grad Zagreb već bio oslobođen 8. V. 1945.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar major, Komandant major,

BOJNE RELACIJE
III. BRIGADE (PAVLEKA MIŠKINA) XXX. DIVIZIJE[1]

za mjesec MAJ 1945 god.

2 i 3. V. 45.

U svom daljem nadiranju u sastavu divizije brigada je izvršila pokret iz Sela Šandrovca u pravcu Zakletište — Kostajnik — Paulovac — Tunel kota 264 — 277 — Frakinac kota 272.

Brigada je dobila zadatak, da napadne neprijatelja na koti 266 — 252 selo Dominkovica i neprijatelja u M. Trojstvu. II. bataljon držao je polazni položaj za napad između kote 272 i 277, a III. bataljon krenuo je za M. Trojstvo sa kote 272.

I. bataljon kao i ostale jedinice brigade nalazile su se sjeverno od kote 272 u šumi. Neprijatelj je držao kotu 268 i 252 kao i selo M. Trojstvo, gdje je bio fortifikacijski dobro utvrđen. Teren ispred samog položaja bio je nepregledan i pokriven šumom, tako da je prilaz samom neprijatelju bio težak.

Prilog skica precrtana sa sekcije Bjelovar 1 : 50.000. Operativna situacija kod naših jedinica moral i borbenost dobra, fizički prilično zamoreni. Neprijatelj slabog morala i kolebljiv jer se nalazi u odstupanju. Namjera neprijatelja odstupanje u pravcu zapada i zadržavanje naših snaga što dulje, da bi svoje povlačenje mogao što bolje provesti.

Naša namjera napadati i goniti neprijatelja i nanijeti mu što veće gubitke.

Tok borbe: Napad je na neprijatelja izvršio II. bataljon uz pripremu jake minobacačke vatre oko 17 sati. Jedinice II. bataljona privukle su se samom neprijateljskom položaju prikriveno na jurišno odstojanje i sa jednim djelom snaga lijevo od puta što vodi od kote 272 na kotu 262 koju je neprijatelj držao, a jednim djelom snaga desno od istoga puta kroz šumu. Kada su jedinice došle na jurišno odstojanje sa jedne i druge strane izvršen je juriš na neprijatelja uz pripremu jake mitraljeske vatre. Neprijatelj iznenađen naglim prepadom počeo je bježati i povlačiti se u neredu i panici u pravcu kote 252 za Vel. Trojstvo, tako da je neprijatelj nakon kratke borbe od 2 sata bio protjeran u Vel. Trojstvu. U isto vrijeme krenuo je u napad sa kote 272 i naš III. bataljon koji je imao zadatak napasti neprijatelja u Malom Trojstvu, ali isti nije naišao na neprijatelja, jer je neprijatelj bio već protjeran od jedinica XXXIII. divizije. Sve jedinice naše brigade nakon izvršenog zadatka smjestile su se u Malom Trojstvu i zaposjele položaj zapadno od sela tako da je I. bataljon držao kosu Livatka, a III. bataljon kosu Lipe. Jedna četa
II. bataljona držala je položaj ispred sela Dominkovice.

3. V. oko 11 sati ujutro neprijatelj je napao na lijevo krilo našeg III. bataljona iz sela Martinca pod ja-

[1] **Originalan dokumenat pisan latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

kim pritiskom neprijatelja artiljeriske i minobacačke vatre III. bataljon se povukao na nove položaje, gdje je neprijatelja zadržao.

Nakon toga upućena je III. bataljonu jedna četa II. bataljona za pojačanje, a jedna četa II. bataljona zaposjela je položaj na južnom djelu sela Malog Trojstva. Oko 15 sati III. bataljon dobio je zadatak, da izvrši napad na neprijatelja, koji je zauzeo prvobitne položaje. Borba se vodila dulje vremena, ali našem bataljonu nije uspjelo zauzeti neprijateljski položaj s razloga što je prilaženje ka samom neprijatelju bilo brisano i tučeno jakom mitraljeskom vatrom, a bilo izvedeno po danu. Bataljon se je povukao uz prilične gubitke na svoje stare položaje. U 12 sati u noći neprijatelj se je pod zaštitom mraka povukao u pravcu Velikog Trojstva prema Bjelovaru.

Zapovjedi i izvještaji tokom ove borbe bili su usmeni. Vlastiti gubici; 4 poginula od kojih delegat Fuk Ivan, komandir čete Beloruk Luka. 17 ranjenih od kojih komandir čete Blagaj Viktor, delegat Šimić Vlado, vodnik Jakupec Đuro, komesar čete Vuković Vinko, delegat Varga Ivan i komandant III. bataljona kapetan Davidović Đuro.

Neprijateljski gubici: 16 poginulih, 36 ranjenih.

U ovim borbama učestvovale su neke Njemačke jedinice i neke ustaške jedinice. Ime zapovjednika nije poznato.
Naše jedinice bile su sposobne za dalje operacije.

Neprijatelj raspršen, ali ubacuje u borbu nove snage da mu štite povlačenje.

Utrošak municije: puščane i mitraljeske 13.800 kom.

šmajser	750	”
mina za teški bacač	47	"
mina za laki bacač	14	”

Kritički osvrt na borbu: Gonjenje neprijatelja nije se vršilo dobro i slabo se držao kontakt sa neprijateljem, tako da se je neprijatelj neprimjetno pod zaštitom mraka povukao.

4. V. 45.

Oko 6 sata ujutro u cilju daljnih operacija brigada je izvršila pokret preko sela Višnjevca — Curlovca — Nove Diklenice — Sedmerca radi zauzimanja polaznog položaja za napad na selo Kapelu. Kako se je neprijatelj nalazio u selu Stara Diklenica brigada je dobila zadatak da ga napadne i protjera u tu svrhu određen je I. i II. bataljon. Bataljoni su zauzeli polazne položaje na sjeverozapadnom rubu šume Rožac iza potoka Pavnica. Prilaz samom neprijatelju bio je dobar i ispred položaja bila je šuma, tako da se prilaženje moglo izvršiti prikriveno. U isto vrijeme na selo Starčevljane napadale su jedinice II. brigade.
Prilog skica precrtana sa sekcije Bjelovar 1 : 50.000.
Operativna situacija kod naših jedinica moral i borbenost na visini, jedino se primjećuje zamorenost usljed stalnih borbi i pokreta.
Neprijatelj slabog morala, ali još uvijek pruža organizovani otpor.

Neprijateljska namjera zadržavanje naših jedinica u napredovanju i otstupanju.

Naša namjera gonjenje neprijatelja i uništavanje istoga.
Napad na neprijatelja izvršen je oko 6 sati na večer uz pripremu jake minobacačke i mitraljeske vatre, koja je trajala 10 minuta. Juriš na neprijatelja izvršen je poslije jake vatre. Neprijatelju se nije uspjelo ni pola sata zadržati na položaju i počeo se je povlačiti u paničnom bjegu u pravcu Kapele. Naši bataljoni zauzeli su Staru Diklenicu, gdje su došle i ostale jedinice naše brigade i ovdje zauzeli položaj.
Zapovjedi i izvještaji tokom borbe bili su usmeni.
Vlastiti gubici: 3 poginula, 8 ranjenih, od kojih vodnik Hržina Ivan.
Neprijateljski gubici: 12 poginulih, 35 ranjeno, 9 zarobljeno neprijateljskih vojnika. Zarobljeno 3 puškomitraljeza »Šarac« i 12 pušaka, te 2 pištolja. U ovoj borbi učestvovao je jedan bataljon Njemaca. Ime zapovjednika nije poznato.
Naše jedinice poslije ove borbe bile su sposobne za dalje operacije. Neprijatelj iako raspršen pruža i dalje otpor.

Utrošak municije: puščane i mitraljeske 9.100 kom.

šmajser	320
mina za teški bacač	17
mina za laki bacač	21

Sam napad i priprema je dobro izvedena, jedino se imalo nastaviti sa gonjenjem neprijatelja i nanesti mu veće gubitke.

5. i 6. V. 45

U 6.30 sati brigada je iz Stare Diklenice izvršila pokret preko Kapele-Zrinskog Topolovca-Tvrde Rijeke-Jakopovca, u cilju napada neprijatelja u Topolovcu. Za izvršenje toga zadatka bio je određen I. i II. bataljon. Neprijatelj se nije nalazio u selu Topolovcu nego se je povukao na kose Povelić Brdo. Naše jedinice nastupale su dalje u pravcu neprijatelja, koji se je i sa Povelić Brda opet povukao. Svoje povlačenje štitio je jakom artiljeriskom vatrom, tako da je baš naša brigada koja je bila u pokretu tučena jakom artiljeriskom vatrom pri čemu je imala i gubitaka. Brigada je 5/6. V. prenoćila u selu Trnovcu od kuda je u 3 sata ujutro 6. V. krenula dalje preko Večeslavca, Velikih Sesveta, Carevdara, za Nove Bošnjane gdje se je sredila i odmorila do 12 sati. U 12 sati brigada je krenula dalje sa zadatkom da izbije na komunikacije Križevci — Varaždin kod Sv. Petra Ore-Ijovca i to pravce Novi Bošnjani — Čabraji. Neprijatelj je štiteći svoje povlačenje zaposjeo položaje u selu Glogovnici gdje se je dobro fortifikacijski utvrdio. Naša brigada izvršila je nadiranje prema neprijatelju preko kote 226 Garič, kako bi mogla kroz šumu privući se i iznenaditi neprijatelja.
Operativna situacija kod naših jedinica moral i borbenost dobra, jedino fizički malo zamoreni.
Neprijatelj slabog morala, jer je u povlačenju i raspršen, tako da trpi velike gubitke.

Namjera neprijatelja povlačenje i zadržavanje naših snaga. Naša namjera uništavanje i gonjenje neprijatelja.

Zapovjedi za ovu borbu bile su usmene.

Tok borbe: Brigada je svoj napad izvršila preko Čabra ja preko kote 226 Garič kroz šumu i privukla se neprijateljskom položaju. Napad na neprijatelja vršio je I. i II. bataljon uz pripremu jake mitraljeske vatre. Naše jedinice došavši na jurišno odstojanje izvršile su juriš i neprijatelj je nakon kraće borbe počeo odstupati i povlačiti se. Svoje povlačenje štitio je jakom mitraljeskom vatrom. Neprijatelj je odstupao preko Sv. Helene u pravcu komunikacije Križevci — Varaždin, tada su naše jedinice izbile i protjerale neprijatelja sa položaja u Glogovnici krenule su dalje sa gonjenjem neprijatelja preko Sv. Helene prema Piškovcu. Druge neprijateljske jedinice držale su čvrsto u rukama selo Piškovec, jer im je to bila važna točka koja je štitila prilaz komunikaciji Križevci — Varaždin. Napad na neprijatelja u selu Piškovcu vršio je II. i III. bataljon i uspjelo im je u

svom naletu zauzeti neprijateljske predstražarske položaje. Sve dalje nadiranje našeg bataljona neprijatelj je odbijao tako da našim jedinicama nije bilo moguće zauzeti te položaje iako je vršen uzastopni napad par puta. Neprijatelj pod pritiskom jake naše mitraljeske i minobacačke vatre koja je trajala cjelu noć povukao se je pred zoru pod zaštitom mraka u pravcu Križevaca. 7. V. u 4 sata ujutro brigada je izbila na komunikaciju Križevci — Varaždin kod Sv. Petra Orehovca i krenula dalje za Rječki Fodrovac. Tu je brigada vršila sređivanje i odmarala se za ulazak u Zagreb. Do ulaska u Zagreb brigada nije imala više borbe.

Zapovjedi i izvještaji tokom ove borbe bile su usmene.

Vlastiti gubici: 1 poginuo od kojih referent saniteta II. bataljona Kukec Ankica, 8 ranjenih od kojih komandir čete Vuksanić Mato i vodnik Šaronja Josip i komesar čete Ostojić Dušan.

Neprijateljski gubici: 13 mrtvih, 21 ranjenih.

Zarobljeno 1 puškomitraljez lufterica.

Neprijateljske jedinice koje su učestvovale u ovoj borbi bile su Brzi sklop P.T.S. jačine 1200 ljudi i jedna bojna Njemaca jačine 400 ljudi. Ime zapovjednika nije poznato. Naše jedinice poslije ovih borbi bile su sposobne za dalje operacije, dočim je neprijatelj bio raspršen i nesposoban za dalji organizirani odpor.

Kritički osvrt na borbu: Kao uvijek tako i sada nije se držao kontakt sa neprijateljem, tako da se je neprijatelj neprimjetno povlačio. Razlog leži u tom što su jedinice bile premorene usljed stalnih borbi i pokreta.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Relaciju sastavio
Šef oper. otseka XXXII .divizije
kapetan

(Sekcija Bjelovar-Ćakovec 1 : 100.000)

BOJNA RELACIJA
XXXII. DIVIZIJE JUGOSLAVENSKE ARMIJE[1]

1. V. 1945.

Posle uspešne završene borbe u južnom delu s. Ribnjačke (30-IV. o. g.) dobila je divizija zadatak da u nastavku ofanzive za oslobođenje Hrvatske krene masivom Bila, te da ovlada putem koji ide od s. Šandrovca — Zakletište — Paulovac — Tunel k. 277 (sekcija Bjelovar 1 : 100.000).

IV. ud. brig, dne 30/IV. u svom napredovanju izbila je na liniju istočni deo s. Šandrovca — Mladine k. 256 — severni deo s. Pupelice, a tokom noći 30-IV/ /1-V. izbila na zapadni i severozapadni deo s. Šandrovca. I. ud. brig, držala je liniju dugačka kota 207 — proplanki — s. Pupelica, a u toku noći 30-IV/l-V. izbila je na severni deo s. Šadrovca.

Ove položaje su brigade čvrsto držale i vršile pripreme za dalje nadiranje (zapovesti za pripremu bile su usmene).

Neprijatelj, nepoznate jačine, tokom noći 30-IV/l-V. zaposeo je položaje na liniji Zaktelište-k. 268 — Kostajnik — k. 244 — Paulovac — k. 264, te u pravcu k. 277. Na ovim položajima nepr. se je vrlo dobro fortifikacijski utvrdio.

Oper. situacija kod naših trupa u pogledu morala i borbenosti odlučna, ali su fizički dosta zamorene usled stalnih borbi i pokreta. Kod neprijatelja moral je bio slabiji zbog stalnog otstupanja, a zatim i zbog taktike naših jedinica, koje su ga svojim nadiranjem u vidu klinova stalno lomile i time mu ugrožavale krila i bokove. Ali je neprijatelj na ovu liniju i u zaštitnicu stavio svoje najkrvavije trupe ustaše (bobanovce i luburičevce) kao i njem. trupe.

Namera nepr. bila je zadržati naše brigade u nastupanju, da bi svojim trukama stvorio mogućnost otstupanja i vreme za uređenje novih položaja za odbranu.

Naša odluka je napadati i goniti nepr. i nanositi mu što veće gubitke.

Za izvršenje napred iznetog zadatka određeno je da IV. ud. brig, izvrši napad na neprijatelja na položaju Zakletište k. 268 i kad tu kotu posedne nastupaju postepeno ostale brigade (vidi zapovest str. pov. op. br. 15 od l-V-45 koja se prilaže).

IV. ud. brig, krenula je sa položaja na zapadnom i severozapadnom delu s. Šandrovca sg 1 bataljonom u napad oko 8.30 sati i napala nepr. u predprostoru k. 268. Nepr. je pružio jak otpor i odbacio taj bataljon, koji se morao povući na polazne položaje.

U 14 sati nakon izvršene pripreme izvršila su napad na istom otseku 2 bataljona IV. ud. brig, i to tako da je I. bataljon napadao preko Spašnika, dok je II. bataljon napadao na desni bok neprijatelja južno od Spašnika. Istovremeno bačena je u borbu i I. ud. brig, sa zadatkom da napadne nepr. na Koštaj niku k. 244 — k. 186 i k. 264 (tunel). Napad IV. ud. brig, bio je potpomognut jakom minobacačkom vatrom. Bataljoni IV. ud. brig, uspeli su izbaciti nepr. iz njegovih položaja, ali je isti imao uređene prihvatne položaje u neposrednoj blizini i na istima se zadržao i kad je dobio pojačanje izvršio je protunapad i uspeo izbaciti oba bataljona IV. ud. brig, koji su se morali povući na polazne položaje. Bataljoni su se onovno sredili i pripremili i pojačani 1 četom III. ataljona krenuli u napad u 15.30 sati. Ni ovaj napad nije uspeo usled pridošle pomoći neprijatelju, te zbog jake nepr. artilerije i minobacačke vatre kojom je tukao naše bataljone. Nakon 1-satne borbe bataljoni su bili prisiljeni da se ponovo povuku na polazne položaje. Prilikom ove borbe borci su upotrebljavali i ručne bombe. Nakon ovog neuspjeha brigada je sredila bataljone, te nakon izvršene pripreme sa minobacačima i automatskim oruđem, te oko 17.30 ponovo kreće u napad sa III. bataljonom. Pokret je potpomognut jakom vatrom minobacača i automatskog oružja. Sam pokret bio je dosta težak usled otvorenog zemljišta i jake neprijateljske vatre. Ova borba s nepr. trajala je do 2 sata u noći 2/V-45 kada je nepr. bio potpuno izbačen sa položaja na Zakletištu. Za vreme samog napada na nepr. III. bataljon vršio je napad na desni njegov bok.

I. ud. brigada krenula je sa položaja u severnom delu s. Šandrovca u 12.30 sati u napad sa 2 bataljona nakon izvršene pripreme. 1 bataljon napadao je Kostajnik — k. 244, a 2 bataljon. tunel (Paulovac) k. 264. Napad na neprijatelja izvršen je oko 17 sati. Oba bataljona uspela su u svom napadu, ali je neprijatelj izvršio protunapad i uspeo izbaciti 1 bataljon (II. bataljon) sa k. 244 Kostajnik. Ovaj bataljon, pošto se je sredio, ponovio je svoje napade u 2 maha i

[1] **Originalan dokumenat pisan latinicom nalazi se u arhivi Vojnoistorijskog instituta u Beogradu.**

vršio juriš i uz koordinaciju sa jedinicama IV. ud. brig, uspeo zauzeti navedeni položaj oko 2 sata 2/V.o.g.

Na ovim položajima brigade su se zadržale (I. i IV. ud.).

Tokom same borbe bila je ubačena u istu i II. brigada koja je izbila do k. 264 i severnije od te kote, nakon što je nepr. bio od jedinica I. i IV. ud. brig, izbačen sa položaja. Na tom položaju se je i II. brig, zadržala, dok je III. brig, zadržana u rezervi do 5 sati 2/V.o.g., kada je krenula napred preko Zakletišta — Koštaj nika — Paulovca i izbila u Jabučnici na k. 277.

Neprijatelj se uspeo u svom povlačenju zadržati na položajima kod s. Vrbice, s. V. i M. Trojstvo i Lipe. Zapovesti za borbu bile su usmene i nije se imalo vremena ni mogućnosti za izdavanje pismenih zapovesti.

Susedna jedinica levo bila je Krajiška brigada, koja je vršila napad na neprijatelja kod s. Ravneša i Kaš Ijevca. Na tok borbe jedinice ove divizije imalo je utjecaja, pošto je neprijatelj ove položaje uporno branio i ako je ibo od strane jedinica ove divizije zbačen sa položaja zapadno od s. Šandrovca. Desno se nalazila XXXIII. divizija čije je napredovanje imalo povoljne uslove za jedinice ove divizije.

Vlastiti gubici: 24 mrtva, od toga komandir čete delegat Srpak Josip,
Baršić Antun,
vodnik Svornik Ivan,
delegat Markuš Stevo,
desetar Donanić Stevo i
desetar Glumac Božo, svi iz IV. ud. brigade, delegat Medved Dragutin I. ud. brig.
79 ranjenih; od toga zamj. komandira Ćuko Stjepan zamj. komandira Krčnar Ivan;
pom. kom. čete Lučin Aleksandar I. ud. brig.

Neprijateljski gubici: 168 mrtvih, 237 ranjenih i 4 zarobljeno.

Zapljenjeno: 6 puškomitr., 16 pušaka, 7.000 metaka, 20 šator krila, 1 kola sanit. materijala i raznog drugog materijala.

Izgubljeno: 3 puškomitr. i 1 puška.

Od nepr. trupa učestvovale su u borbi 2 ust. bojne, 1 bojna domobrana i 2 batl. 111 njem. divizije.

Stanje naših trupa vrlo dobro. Sposobnost za dalje zadatke, pošto su se I. i IV. ud. brig, sredile posle teških borbi, vrlo dobro. Neprijatelj kolebljiv, ali još sposoban da daje jak otpor. U ovoj borbi neprijatelj je bio uporan, te su se morale ubaciti jače snage da bi se ovaj njegov otpor slomio.

Nemajući potpune podatke o jačini neprijatelju nisu u prvi momenat ubacivane jače snage u borbu, već je napad vršen s manjim snagama, koje su naknadno bile pojačavane, da bi mogle izvršiti zadatak.

2. i 3.V. 1945.

IV. ud. i I. ud. brig, i II. brig, drže svoje položaje Zakletište — trigonometar 256 — Koštaj nik kota 244 — Paulovac k. 264. Sa ovih položaja brigade su vršile izviđanje neprijatelja.

III. brig, koja je bila u rezervi u s. Šandrovcu krenula je oko 5 sati preko Zakletišta — Kostajnika — Paulovac k. 264 i dostigla do k. 277 Jabučnica. Za ovo vreme II. brig, vršila je pritisak na neprijatelja kod s. Vrbice.

II. brig, dobila je zadatak da izvrši napad na neprijatelja Vrbica — Voščenik — V. Trojstvo, a III. brig. Kostajnik — k. 266 — Dominkovica k. 252 — M. Trojstvo. III. brigada sa svojih položaja tj. sa k. 277 sa II. bataljonom krenula je u napad preko k. 272 na k. 266 u pravcu k. 252 i s. Dominkovca. III. bataljon iste brigade krenuo je od k. 272 na Dugu gredu k. 267 sa zadatkom da napadne neprijatelja u M. Trojstvu, a I. bataljon zadržan je u brigadnoj rezervi.

III. bataljon sa jedinicama XXXIII. divizije koje su vršile nadiranje u pravcu s. Rakitnica — Kegljevac, ušao je bez borbe u s. M. Trojstvo u 16 sati, kada su se povukle jedinice I. ud. brigade XXXIII. divizije iz M. Trojstva za Kegljevac neprijatelj je iz šume Lipa izvršio napad na jugozapadni deo M. Trojstvo i uspeo ući do polovine sela gdje je zadržan od III. bataljona koji je prihvatio i vodio borbu u samom selu i oko 21 sat uspeo izbaciti neprijatelja iz sela. Neprijatelj je uspeo ući u selo u momentu kada se jedinice XXXIII. divizije povukle iz sela, a III. bataljon III. brigade usled kratkog vremena nije uspeo da se dovoljno utvrdi.

II. bataljon počeo je napad oko 16 sati. Za vreme svog stupanja isti je bio tučen od neprijateljske artilerije, a svoje nastupanje potpomagao je vlastitim automatskim oružjem. Od minobacača nije mogao biti potpomognut usled nedostatka mina. II. bataljon oko 18 sati u svom nastupanju približio se na jurišno otstojanje i izvršio juriš na bokove neprijatelja na k. 266 i k. 252, te je kod istoga stvorio paniku i neprijatelj se u neredu povukao preko Dominkovca i Voćčenika za V. Trojstvo gonjen pokretom i vatrom II. bataljona. Kada je II. bataljon izbio na zapadni deo s. Dominkovca bio je povučen u s. M. Trojstvo radi odmora i sređivanja za dalje operacije.

II. brigada 2/V. o.g. preko samog dana vršila je vatreni pritisak na neprijatelja kod s. Vrbice i Voščanika k. 226 i Sešnjate k. 226, te je oko 18 sati ušla u s. Vrbicu i u šumu Voščenik k. 226. Tu se utvrdila i zadržala.

Tokom noći III. brigada sa 2 bataljona posela je položaje zapadno i jugozapadno od s. M. Trojstvo — Livadka — Lipe i to sa II. i III. bataljonom, dok se I. bataljon zadržao u s. M. Trojstvo.

Tokom noći 2/3-V. o.g. neprijatelju su stigla pojačanja. Oko 4 sata neprijatelj vrši napad na II. brigadu Voščenik i na III. brigadu Lipe i Livadke. Ovaj svoj napad neprijatelj potpomaže jakom artilerijom i minobacačkom vatrom. Napad neprijatelja bio je odbijen. Neprijatelj pokušava u više mahova da ponovi napad ali bez uspjeha. Oko 8 sati neprijatelj je izvršio jak napad sa 1 bojnom ustaša na III. bataljon. III. brigada na položaju Lipe i uspelo mu je izbaciti 2 čete III. bataljona. U borbu je odmah ubačen II. bataljon, a čete III. bataljona prešle su u protunapad, potpomognute jakom minobacačkom vatrom i uspele su delomično povratiti svoj položaj. Neprijatelj je izvršio protunapad i odbacio ove čete sa položaja. Ove 2 čete povukle su se zapadno od s. M. Trojstvo gde su zadržale položaj koji je već ranije bio pripremljen za odbranu. Oko 15 sati ponovo se sredio III. bataljon za napad sa 1 četom II. bataljona izvršio je napad pod zaštitom minobacačke vatre, približio se jurišnom otstojanju, izvršio juriš i izbacio neprijatelja sa položaja. Neprijatelj je odmah izvršio kontra-juriš i III. bataljon morao se povući na polazne položaje oko 17 sati. Istovremeno s napadom na III. brigadu vršio je neprijatelj iz V. Trojstva preko celog dana i napad na II. brigadu,

koja je sve neprijateljske napade odbila i zadržala svoje položaje.
Neprijatelj se pod zaštitom mraka povukao sa ovih položaja u pravcu Bjelovara i Kapele.
I. ud. brigada u toku noći 3/4-V. o.g. stigla je u s. V. Trojstvo, a IV. udarna brigada u s. M. Trojstvo gdje su se odmarale.
Naglo povlačenje neprijatelja nastalo je zbog nastupanja XXXIII. divizije od Rakitnice i Čurlovca desno od naših jedinica. Levo se kretala XVI. divizija s kojom smo bili u tesnoj vezi i suradnji.

Vlastiti gubici: 9 mrtvih; od toga pom. čete Vidović Franjo ob. of. II. brig: Barulek Franjo, komandir Belobrk Luka III. brigada, delegat Fuk Ivan III. brigada.
32 ranjena; od toga kom. batalj. Davidović Đ. III. kapetan Janaček Eduard II. brig., komadir Blagaj Viktor III. brig., komesar čete Vuković Vinko III. brig., vodnik Jakopec Đuro III. brigade,
delegat Šimić Vlado III. brigade
delegat Varga Ivan III. brigada.

Neprijateljski gubici: mrtvih 15 ranjenih, 6 zarobljenih.
Od neprijateljskih jedinica učestvovale su u borbi 1 ust. bojna, te 1 njemačko — čerkeska bojna i 1 bojna domobrana.

Stanje vlastitih trupa dobro, te je sposobnost za dalje zadatke potpuna. Nepr. iako se brani, pokazuje u veliko znakove demoralizacije.

4. V. 1945.

Naša divizija čvrsto drži posednute položaje i dobiva zadatak da izbije na komunikaciju Križevci — Koprivnica na liniju Carevdar (sekcija Belovar, Čakovec 1 : 100.000).
Na našim pravcima nastupanja neprijatelj je držao s. Starčevljane, St. Diklenicu i Kapelu u jačini 1 ojačane bojne.
II. i III. brigada dobile su zadatak da likvidiraju nepr. u tim uporištima, a zatim da krenu opštim pravcem nastupanja za I. i IV. ud. brigadom koje zaobilazeći Kapelu preko Pavlin Kloštra, Sradica, Jakupovca i Topolovca kreću preko G. Križa i Širokog sela na Carevdar (zapovest str. pov. op. br. 17 od 4/V.o.g.).
Oper. situacija kod naših trupa vrlo dobra. Ofanzivni duh raste. Nepr. moral slabi kao i borbeni duh naročito s razloga, što među jedinicama nema tesne veze, već je nepr. prisiljen prihvatiti borbu na raznim osamljenim otsecima.
Namera neprijatelja ista, tj. zadržavanje naših trupa što dalje i što dulje od komunikacije Križevci — Koprivnica, dok je naša odluka bez odmora goniti i uništiti neprijatelja i ne dati mu mogućnosti da se prikupi i sredi.
III. brigada u svome napredovanju izbila je u s. N. Diklenicu, odakle je krenula za šumu Rožac ist. od. s. St. Diklenice, te u navedenoj šumi izvršila pripreme i preko Dokinca izvršila napad sa 2 bataljona (I i II.) na nepr. u s. St. Diklenica. II. bataljon napadao je preko k. 175 sa južne strane sela, a I. bataljon napadao je sa istočne strane sela. Napad je otpočeo u 19 sati. Oba bataljona izvršila su juriš na nepr. čemu je prethodila jaka bacačka vatra. Otpor neprijatelja trajao je 15 — 20 minuta, pošto je palo s. Diklenica neprijatelj se nije mogao održati ni u s. Starževljani, već se povukao u s. Kapelu. II. brigada ušla je u Starčevljane bez borbe i krenula pravcem s. Kapela.
XII. divizija koja se kretala desno oslobodila je Kapelu te su naše jedinice mogle kretati zadanim pravcem bez veće borbe. Levo od nas kretala se XXXIII. divizija.

Obe brigade (II. i III.) zastale su na tom prostoru. Neprijatelj je u paničnom begu otstupio u pravcu Križevaca.

Vlatiti gubici: 8 mrtvih
20 ranjenih; od toga komandir Ostojić Dušan II. b., vodnik Hržina Ivan III. brigada.

Nepr. gubici: 23 mrtva, 50 ranjenih i 14 zarobljenih. Od nepr. trupa učestvovala je u borbi 1 bojna 111 njem. divizije i neke čerkeske snage.
Stanje naših trupa dobro. Oseća se fizička zamorenost kod boraca usled stalnih borbi, pokreta i nespavanja. Nepr. demoralisan odlučnim nastupom naših jedinica i stalnim bežanjem, te pokazuje sve slabiji otpor.

5. V. 1945.

I. i IV. ud. brigada dostigle su u svom nastupanju na pravcu Pavlin Kloštar — Jakupovac — Topolovac — G. Križ — Široko selo do Božin jarak.

Prema podacima s kojima su raspolagali izviđački delovi nepr. se utvrdio u s. Ladislav — Trnovac s namerom da upori izbijanje naših trupa na komunikaciju Križevci — Koprivnica. Oper. situacija kod naših trupa vrlo dobra, jer je uspeh u borbi svakome upadljiv, a i fizički su se trupe nešto osvežile. Neprijatelj je razjedinjen, taktički nepovezan, te time vrlo slab.
I. i IV. ud. brigada u tesnoj suradnji ocenivši pravilno situaciju svoju kao i onu kod neprijatelja izvršile su raspored i zauzele polazne položaje za napad. I. ud. brigada krenula je u napad sa k. 214 i vršila pritisak sa 1 bataljonom na neprijatelja u s. Većeslavcu u pravcu k. 182, dok je s jednim bataljonom u zajednici sa IV. ud. b. napadala neprijatelja u s. Trnovcu.
IV. ud. brigada napala je oba sela s polaznog položaja k. 189 i to tako da je III. bataljon napao s. Ladislav, a I. i II. bataljon s. Trnovec. Napad je počeo u 15 sati. Neprijatelj uklješten pokretom i vatrom naših trupa zapao je u paniku, digao se iz rovova i počeo bežati košen vatrom naših mitr. Za 40 min. bio je razbijen i raspršen, (skica br. 4 na kom se vodila borba). I. ud. brigada nakon razbijanja neprijatelja produžila je nastupanje za V. Branjsku gde se je zadržala pošto su jedinice XII. ud. divizije bile već izbile na komunikaciju Križevci — Koprivnica a posele cestu Lepavina — Sokolovac. IV. ud. brigada zadržala se u s. Trnovcu radi sređivanja i odmora.
II. i III. brigada krenule su u 6.30 pravcem Kapela — Tvrda Reka — Jakupovac — Topolovac i samo delomično dolazile u sukob sa slabijim neprijateljskim snagama zapadno od s. Topolovca (s. Strana).
III. brigada bila je pri prolazu kroz s. Topolovac tučena jakom neprijateljskom artilerijskom vatrom u samom s. Topolovcu, kojom prilikom je imala gubitaka. Odatle su produžile obe brigade napredovanje preko s. Ladislava — Većeslavca — V. i M. Sesveta za Cerevdar — N. Bošnjaci i Pobrđani, gde su zastale.

Desno od nas nastupala je XII. ud. divizija kojoj je uspelo 5/V.o.g. ujutro ovladati komunikacijom Križevci — Koprivnica na prostoru Sokolovac — Lepavina, radi čega se neprijatelj morao povući i iz prostora Carevdara što je povoljno uticalo na tok naših operacija. Levo od nas nastupala je XXXIII. divizija koja je napredovala u pravcu Belovar — Potočec

— Križevci usled čega se nije upućivala III. brigada ove divizije na zadatak kako je to bilo predviđeno tač. 4 priložene zapovesti.

Vlastiti gubici: 3 mrtva :od toga ref. san. bataljona Kukec Ankica III. b., vodnik Vidović Drago IV. brigada.
23 ranjena; od toga komandir Vuksanović M. III. b., vodnik Šaronja Josip III. brig., ml. vodnik Kozole Maks I. brigada.

Neprijateljski gubici: 88 mrtvih, 60 ranjenih i 24 zarobljenih.

Zaplenjeno 1 t. mitraljez, 2 puškomitraljeza, 10 pušaka, 9.400 metaka i nešto odjevne spreme.

Od neprijateljskih jedinica učestvovala je u borbi sa I. i IV. ud. brigadom 1 bojna 23 ust. puk., 1 bojna hrv. ud. divizije i nepoznati broj milicije.

Stanje vlastitih trupa u moralnom pogledu vrlo dobro. Iako prilično zamoreni prelazili su borci iz pokreta u napad i juriš koji je potpuno uspeo. Neprijatelj pokoleban i na utvrđenom položaju pokazuje smetenost i njegova sposobnost za dalje borbe slabi.

6. V. 1945.

Pošto su naše jedinice likvidirale neprijatelja na pravcu nastupanja i izbile na komunikaciju Križevci — Koprivnica na prostoru Carevdara, tu su se prikupile, sredile, malo odmorile i tako osposobile za nov zadatak ovladati komunikacijom Križevci — Varaždin na prostoru sv. P. Orehovec (sekcija Čakovec 1 : 100.000).

Pretpostavka je da se na pravcima nastupanja na tu komunikaciju nalaze samo slabiji neprijateljski delovi.

Za izvršenje zadatka dobila je naređenje II. brigada da krene iz s. Pobrđana pravcem Ivanec, sv. Helena — Piškovec — Orahovec — Miholjec; III. brigada pravcem N. Bošnjari — Čabraji — Glogovnica — Bočkovec Orehovec; IV. ud. brigada pravcem St. Bošnjari — Kolačka šuma — Marinovac — Careva strana — Hrgovac — Orehovec, a I. ud. brigada je bila u rezervi (zapovest str. pov. op. br. 19 od 6/V).

U tim pokretima koji su vršeni u borbenom rasporedu sa svim potrebnim osig. II. brigada nailazi na neprijatelja ispred s. Ivanca. Brzina i efikasnim izviđanjem utvrđen je raspored kao i približna snaga neprijatelja izvršen je raspored balt-a koji su iz s. Vojakovca preko k. 232 izvršili frontalni i obuhvatni napad u 15 sati i jednim naletom razbili neprijatelja i oslobodili s. Ivanec.

III. brigada dostignuvši Garič trigonometar 236 izvršila je raspored za napad na Giogovnicu gde se zadržavao neprijatelj. 2 bataljon (I i II) određena su za napad približili se prikriveno pod zaštitom šume oko 18 sati na jurišno otstojanje i u tesnoj zajednici sa jedinicama XII. ud. divizije napali na neprijatelja, razbili ga i proterali produživši za njim preko s. Sv. Helene prema s. Piškovcu. U tom s. nalazio se neprijatelj koji je od ranije imao pripremljen i posednut položaj s namerom da štiti prilaze komunikaciji Križevci — Varaždin. Napad na s. otpočeo je tako da je II. bataljon III. brigade oko 20 sati sa polaznih položaja na k. 218 prešao u napad. Napad je uspeo samo delomično jer je bataljon zauzeo samo neprijateljski pretstražarski položaj na kojem se morao zadržati pošto je neprijatelj uporno branio svoj glavni položaj. Na tom položaju vršio je II. bataljon vatreni pritisak na neprijatelja tokom cele noći do 3.30 sati. Pred zoru uspe neprijatelj da se neprimjetno izvuče iz vatrenog dodira i da se povuče u pravcu S. P. Orehovec i dalje (vidi priloženu skicu br. 5).

Sve jedinice divizije prikupile su se na prostoru Glogovnica — sv. Helena — Žibrinovec gde su zanoćile.

Sva naređenja za nadopunu i izmenu glavne zapovesti davana su usmeno.

Levo od nas napredovala je 33. divizija u pravcu Križevca — Orehovec, odnosno Križevci — Grgurovec. Desno od nas napredovala je XII. udarna divizija s kojom je naše desno krilo najtješnje surađivalo. Suradnja naše avijacije bila je odlična, jer su avioni uspešno tukli neprijateljske kolone na cesti Križevci — sv. P. Orehovec.

Vlastiti gubici: 1 mrtav,
13 ranjenih; 13 ranjenih; od toga kom. čete Ostojić Dušan III. b.
5 zarobljenih (II. brigada).

Neprijateljski gubici: 15 mrtvih, 41 ranjen.

Zaplenjeno 1 puškomitraljez.

Izgubljeno 4 puške.

Od neprijateljskih trupa učestvovale su u borbi kod s. Glogovnica i Ivanca brzi sklop PTS-a a kod s. Piškovca 1 bojna njem.

Stanje vlastitih trupa potpuno zadovoljavajuće. Neprijatelj demoralisan, otstupa u neredu i time onesposobljen za ozbiljnije borbe.

7. V. 1945.

I. ud., II. i III. brigada nastavljaju pokrete prema zadatku prostorije gde su bile zadržane od neprijatelja opštim pravcem preko Bočkovca — Orehovca — Selnice — Brezja u Rečki Fodrovec i Kolarec. IV. ud. brigada krenula je iz sv. P. Orehovca za s. Miholjec — Fodrovec.

Neprijatelj je u s. Miholjcu imao neke snage nepoznate jačine.

Operativna situacija kod naših jedinica vrlo dobra, jer svaka jedinica izvršava zadatak, te dolazi do natjecanja koja će potpunije zadatak izvršiti. Neprijatelj premoren zbog jakog i brzog pritiska pruža neorganizovan otpor, da bi usporio naše nadiranje, ali je uporna naša odluka nedati mu vremena za prikupljanje i sređivanje goniti ga i uništiti.

IV. ud. brigada sa 2 bataljona izvršila je napad na neprijatelja u s. Miholjcu. 1 bataljon napadao je s. sa severne strane, a oštrim naletom oba bataljona otpočeli su napad i za najkraće vreme likvidirali neprijatelja koji je otstupao u neredu zapadnim pravcem.

IV. ud. brigada izvršila je zatim pokret do s. Fodrovca. Tako su na prostoru Fodrovac — Riječki Fodrovac — Kolarac bile prikupljene sve jedinice naše divizije koje su se tu sredile, odmorile i spremile za pokret prema Zagrebu.

Vlastiti gubici: 1 mrtav,
2 ranjena,

Neprijateljski gubici: 4 mrtva i 21 zarobljen.

Zapljenjeno: 2 puškomitr., 30 pušaka i druge oružne i odjevne spreme.

Od neprijateljskih trupa učestvovalo u borbi 1 bojna ustaša.

Stanje naših trupa vrlo dobro. Sposobnost za dalje borbe potpuna. Neprijatelj je razbijen, ne pokazuje znakova da bi se mogao srediti i osposobiti za borbu.

S tim borbama prestaje dodir naših jedinica s neprijateljem.

Ukupni utrošak municije u borbama od 1-7 maja 1945:

engl.	67.000metaka
mauzer	35.000
talijan.	4.500

šmajser	19.100
ručnih bombi	450 komada
đonbula mina	160
mina za t. bacač	730

Ukupni gubici u borbama od 1-7 maja 1945:

Vlastiti gubici: 46 mrtvih,
169 ranjenih,
5 zarobljenih.

Neprijateljski gubici: 309 mrtvih,
403 ranjena,
69 zarobljenih.

Predloži za pohvale i odlikovanja u koliko ih je bilo učinjeni su.

Zaključak: Za vreme borbe kod naših jedinica primećeno je da u noći na položaju vrlo slabo drže dodir sa neprijateljem, koji je rodovito koristio noć za povlačenje te mu je uvek uspelo da se izvuče neopaženo i da zauzme nove položaje za odbranu.

Za vreme svih borbi osetilo se pomanjkanje artilerije, pošto se ista mogla dovući na takovu blizinu da bi se mogla tući neposredno po rovovima neprijatelja, te imati mnogo manje gubitaka u ljudstvu i materijalu.

Kada je neka jedinica zauzela neprijateljske položaje nije preduzela gonjenje potučenog neprijatelja, već je bila zadovoljna time što je zauzet neprijateljski položaj.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar-potpukovnik : Komandant-pukovnik :
Mutak Vlado Antolović Josip

NAPOMENA:

Odmah poslije oslobođenja došlo je do spajanja jedinica 32 i 33 divizije 10 Korpusa (Zagrebačkog), za čije su rukovodioce postavljeni; za komandanta Antolović Josip a za polit komesara Mutak Vlado. Od tuda su i potpisi dvojice rukovodioca na izvještajima (bojne relacije) za mjesec mart, april, maj, iako su pomenuti rukovodioci u toku rata bili komandant i komesar 33 divizije (10. K. Zgb)
Takav je slučaj bio i sa brigadama koje su se odmah poslije rata spajale. Kako su postojali dnevni izvještaji iz rata to su mjesečni izvještaji pisani u lipnju i srpnju 1945. Njih je potpisivao posljednji komandant i polit komesar dotične jedinice, što je vidljivo i u dokumentima.

Redakcija